UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”

Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate

PERSPECTIVE ALE SECURITĂȚII ŞI APĂRĂRII ÎN EUROPA

SESIUNEA DE COMUNICĂRI ŞTIINȚIFICE
CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
- 19-20 NOIEMBRIE 2009, BUCUREŞTI -
Volumul 2

Coordonator
dr. Constantin MOŞTOFLEI

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”
BUCUREȘTI, 2009

Comitet ştiinţific:

Dr. Grigore ALEXANDRESCU
Dr. Gheorghe VĂDUVA
Dr. Nicolae DOLGHIN
Dr. Alexandra SARCINSCHI
Dr. Cristian BĂHNĂREANU

COPYRIGHT: Sunt autorizate orice reproduceri, fără perceperea taxelor aferente, cu condiția precizării sursei

- Responsabilitatea privind conținutul revine în totalitate autorilor.

ISBN : 978-973-663-792-6 (online)

CUPRINS

IDENTITATE EUROPEANĂ PENTRU SECURITATE ŞI APĂRARE BAZATE PE SPAȚIU
Dr. Marius I. PISO
A.L. RACHERU
Iulia SIMION 11

CAPABILITĂȚI C4ISR EUROPENE INTEROPERABILITATEA TRANS-ATLANTICĂ A SISTEMELOR
Dr. Constantin MINCU 20

SPACE-BASED SOLUTIONS FOR INCREASED SITUATIONAL AWARENESS
Dr. Liviu COŞEREANU
Dr. Tiberius TOMOIAGĂ 31

ROMANIAN GEOINT CAPABILITIES
Dan RĂDUCANU
Virgil DULGHERU
Ion NEDELCU
Alexandra VASC
Adrian ALEXEI
Tiberiu TOMOIAGĂ 38

COMUNITATEA NAȚIONALĂ DE INFORMAȚII - DE LA CONCEPT LA OPE-RAȚIONALIZARE -
Daniel Andrei MOLDOVEANU 49

STRATEGII DE MANAGEMENT AL CONSECINȚELOR
Cristina BOGZEANU 55

EFECTELE CRIMEI ORGANIZATE TRANSFRONTALIERE ASUPRA SECURITĂȚII NAȚIONALE
Claudiu LAZĂR 69

SECURITATEA EUROPEANĂ ÎN DETERMINAREA MEDIULUI DE SECU-RITATE DIN REGIUNEA EXTINSĂ A MĂRII NEGRE
Dr. Sorin VICOL 74

ORGANIZAȚIILE MULTINAȚIONALE GUVERNAMENTALE ŞI NON-GUVERNAMENTALE-NOI ACTORI ÎN ZONELE DE CONFLICT
Vasile ROMAN 80

DE LA ADVERSITATE LA SPRIJIN ŞI DE LA DISTRUGERE LA STABILIZARE ŞI RECONSTRUCȚIE
Vasile ROMAN 88

DIMENSIUNEA MILITARĂ A UNIUNII EUROPENE PRIN PRISMA TRATATULUI REFORMATOR DE LA LISABONA
Gabriela MORARIU 96

TRATATUL DE REFORMĂ AL UE (LISABONA) – MOMENT IMPORTANT ÎN AFIRMAREA UNIUNII CA ACTOR GLOBAL ÎN SECURITATEA INTERNAȚIONALĂ
Dr. Gabriel NAGHI 105

ROLUL ORGANIZAȚIILOR INTERNAȚIONALE ÎN ORGANIZAREA ŞI DESFĂŞURAREA OPERAȚIILOR MULTINAȚIONALE DE MENȚINERE A PĂCII
Corina VÎLCEA 119

ROLUL CURȚII PENALE INTERNAȚIONALE ÎN REPRIMAREA CRIMELOR DE RĂZBOI ŞI A CRIMELOR ÎMPOTRIVA UMANITĂȚII
Corina VÎLCEA 126

ROLUL ONU ÎN RELAȚIILE INTERNAȚIONALE ÎN CADRUL DE SECURITATE INTERNAȚIONAL
Dr. Ioana ALBU 133

STRATEGII DE APĂRARE ŞI DE SECURITATE ALE UNOR STATE AFLATE LA LIMITA ESTICĂ ŞI SUD-ESTICĂ ACTUALĂ A NATO ŞI UE
Mirela ATANASIU 142

DETERMINĂRI ALE STATUTULUI DE SECURITATE AL ROMÂNIEI ÎN PLAN INTERNAȚIONAL ASUPRA ROLULUI ŞI LOCULUI JANDARMERIEI ROMÂNE ÎN SISTEMUL FORȚELOR DE ORDINE ŞI SIGURANȚĂ PUBLICĂ
Dr. Olimpiodor ANTONESCU 152

WHEN THE EAST GOES WEST: SOCIAL COMMUNICATION AND HOW TO DEAL WITH MOBILITY ISSUES IN THE EUROPEAN UNION
Corina BARBAROS 166

ROLUL INIȚIATIVELOR DE COOPERARE DIN BALCANI ŞI SCANDINAVIA ÎN STABILITATEA ŞI SECURITATEA EUROPEANĂ – PREZENT ŞI PERSPECTIVE -
Dr. Virgil BĂLĂCEANU..... 188

POZIȚIA GEOSTRATEGICĂ A ROMÂNIEI – GARANT AL STABILITĂȚII SUD-EST EUROPENE SAU POTENȚIAL FACTOR DE AMENINȚARE LA ADRESA SECURITĂȚII NAȚIONALE
Garofița BUZOIANU 201

PARTENERIATUL STRATEGIC UNIUNEA EUROPEANĂ - RUSIA. IMPACT PENTRU SECURITATEA EUROPEANĂ
Dr. Constantin-Gheorghe BALABAN 207

CONDUCEREA, COMANDA ŞI CONTROLUL FORȚELOR PENTRU OPERAȚII SPECIALE ALE ALIANȚEI NORD-ATLANTICE. PRINCIPIILE ŞI CERINȚELE OPERAȚIILOR SPECIALE ÎNTRUNITE ALE NATO. STRUCTURI LA NIVEL NAȚIONAL
Dr. Marius-Dumitru CRĂCIUN..... 214

POSIBILE SOLUȚII PRIVIND VULNERABILITĂȚILE ECONOMICE APĂRUTE ÎN PROCESUL INTEGRĂRII
Anca DINICU 224

JANDARMERIA ROMÂNĂ, INTERFAȚA ROMÂNIEI ÎN POLITICA DE SECURITATE A UNIUNII EUROPENE
Dr. Costică SILION..... 232

NEVOIA DE ADAPTARE A SERVICIILOR DE INFORMAȚII PENTRU APĂRARE ÎNTR-O LUME ÎN SCHIMBARE
Dr. Gheorghe SAVU..... 244

FORȚA DE RĂSPUNS NATO – ELEMENTUL PRIMORDIAL ÎN OPERAȚIILE DE STABILITATE
Sorin-Dorel KISS..... 253

CONSIDERAȚII PRIVIND „COMUNITATEA ŞI STRATEGIA DE INTELLIGENCE PENTRU APĂRARE ALE SUA”
Dr. Tiberiu TĂNASE..... 264

GLOBALIZAREA ŞI DEZVOLTAREA RURALĂ ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ
Adrian Emanuil SEMCU..... 277

FUNDAMENTE POLITICO-MILITARE EUROPENE ŞI EUROATLANTICE ALE SIGURANȚEI ŞI SECURITĂȚII
Dr. Emil-Victor CHEȚE
Cornel IONESCU 284

NATO – NOUL CONCEPT STRATEGIC
Adrian Marius DOBRE 291

DIMENSIUNEA OPERAȚIONALĂ A POLITICII EUROPENE DE SECURITATE ŞI APĂRARE
Dragoş ILINCA 319

ROLUL AGENȚIEI EUROPENE DE APĂRARE ÎN DEZVOLTAREA CAPABILITĂȚILOR EUROPENE DE APĂRARE
Dragoş ILINCA 335

POLITICI ŞI STRATEGII NATO DE COMBATERE A CRIMEI ORGANIZATE TRANSFRONTALIERE
Claudiu LAZĂR 348

AGENȚIA EUROPEANĂ DE APĂRARE, PROMOTOARE DE CAPABILITĂȚI MODERNE PENTRU SPRIJINUL LOGISTIC AL FORȚELOR ANGAJATE ÎN OPERAȚII SUB EGIDA UNIUNII EUROPENE
Lucian MAFTEI..... 353

TRATATUL DE LA PRŰM ŞI COOPERAREA POLIȚIENEASCĂ TRANSFRONTALIERĂ
Iulian MAXIM
Cristina LIXANDRU..... 359

PRELUCRAREA DATELOR CU CARACTER PERSONAL ÎN CADRUL SISTEMULUI SIS II (SCHENGEN)
Iulian MAXIM..... 372

VALORILE ŞI SPIRITUL CONSTRUCȚIEI EUROPENE
Alina PAPOI..... 380

IMPLICAȚIILE ROMÂNIEI ÎN SFERA EUROPEANĂ
Catherine PĂVĂLOIU..... 385

ROMÂNIA – BENEFICIAR ŞI FURNIZOR DE SECURITATE (OPERAȚII UE, NATO, PFP)
Catherine PĂVĂLOIU..... 395

ROLUL ISR ÎN CADRUL OPERAȚIEI „IRAQI FREEDOM”
Mihai PÎRVA 402

POLIȚIA DE FRONTIERĂ ROMÂNĂ. EVOLUȚIE ŞI PERSPECTIVĂ ÎNTR-O LUME ÎN SCHIMBARE
Dr. Nelu POP 425

RĂZBOIUL BAZAT PE TEHNOLOGIA INFORMAȚIEI
Dr. Eugen SITEANU 437

TRANZIȚIA PUTERII
Dr. Ionel HORNEA..... 442

Index de autori..... 455

SECȚIUNEA 2:

DOMENIUL SPAȚIAL ÎN SECURITATEA ŞI APĂRAREA EUROPEANĂ

IDENTITATE EUROPEANĂ PENTRU SECURITATE ŞI APĂRARE BAZATE PE SPAȚIU

Marius I. PISO*
A.L. RACHERU**
Iulia SIMION***

Space is considered as a strategic asset in the benefit of the humankind, due to its multiple use and its valuable applications in several socio-economic fields.

Also, space represents a dynamic field, at the crossroads of several disciplines, where intensive cooperation is deemed necessary, therefore a number of European/international programmes/initiatives have been launched, covering issues as Earth observation, global satellite navigation and positioning, situational awareness, space communications, etc.

The relationship between space and security and defence is unquestionable and globally recognised, some theoreticians arguing that there is no security without space and neither space without security.

Spațiul este considerat în ziua de astăzi ca un bun strategic al Omenirii, în general. Fară îndoială, capabilitățile spațiale au adus un surplus de confort în viața de zi cu zi, neexistând sector socio-economic în care acestea să nu fie prezente, aplicațiile spațiale fiind extrem de variate. Cine şi-ar mai putea închipui viața fără televiziune prin satelit, fără telefonmul mobil ori fără acces la internet? Spațiul şi sistemele bazate pe spațiu redau Omenirii instrumentele necesare pentru a face față provocărilor acestui secol, reprezentând bunuri strategice şi infrastructuri critice pentru cele mai importante domenii economice: sisteme de comunicații, rețele de energie electrică, rețele financiare – toate se bazează pe spațiu.

Dacă la început activitățile spațiale erau apanajul a două superputeri mondiale, respectiv Statele Unite ale Americii şi Uniunea Sovietică, începând cu ultimele două decade ale secolului trecut tot mai multe state dezvoltate au înțeles importanța domeniului şi imensele beneficii economice şi sociale pe care acesta le oferă, inițând şi dezvoltând programe proprii şi în cooperare. Programele spațiale sunt elaborate pe termen mediu şi lung (7-20 ani) şi implică eforturi financiare foarte mari, necesitând astfel angajamente financiare publice permanente, implicarea factorilor politici de decizie şi elaborarea de strategii şi politici naționale şi internaționale. Programele curente, de mare anvergură, de genul Stația Spațială Internațională, GALILEO, Monitorizare Globală pentru Mediu şi Securitate (GMES) sau Space

* **Preşedinte şi Director executiv, Agenția Spațială Română (ROSA)**
** **Agenția Spațială Română (ROSA)**
*** **Agenția Spațială Română (ROSA)**

Situational Awareness (SSA) ilustrează perfect nivelul de cooperare necesar pentru atingerea unor beneficii la scară globală.

La nivel european, discuțiile pe marginea necesității unei politici comune în domeniu au apărut la începutul anilor 2000 când au fost constituite o serie de grupuri formale sau informale. Activitatea acestor grupuri de experți s-a conceretizat într-o serie de documente de maximă importanță, dezvoltate în comun de către Agenția Spațială Europeană (ESA), Uniunea Europeană (UE) şi statele membre ale acestora, care au constituit temeiul strategiilor şi politicilor dezvoltate ulterior:

- *Acordul Cadru de cooperare între Comisia Europeană şi ESA* (EC-ESA Framework Agreement, 2003)[1],
- *Carta albă şi Carta verde pentru Spațiu* (Green Paper[2] and White Paper[3] on Spacem, 2003 şi 2004),
- orientările date în cadrul reuniunilor, din anul 2004 şi până în prezent, *Consiliului pentru Spațiu*[4] (Space Councils).

Toate aceste documente au dus la elaborarea *primei Politici Spațiale Europene* (ESP) adoptată în mai 2007[5].

De asemenea, importanța spațiului a fost recunoscută şi prin includerea acestui domeniu, aparte de domeniul cercetării, în *Tratatul de la Lisabona*[6] semnat în

[1] Council of the European Union, *Council Decision on the signing of the Framework Agreement between the European Community and the European Space Agency, Bruxelles, 7 octombrie 2003, disponibil la:* http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/03/st12/st12858.en03.pdf

[2] Comisia Europeană, *Green Paper – European Space Policy,* Bruxelles, 21.01.2003, COM(2003) 17 final, disponibil la: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0017:FIN:en:PDF

[3] Comisia Europeană, *White Paper – Space: a new frontier for an expanding Union. Action plan for implementing the European Sace Policy*, Bruxelles, 11.11.2003, COM(2003) 673 final, disponibil la: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2003/com2003_0673en01.pdf

[4] Consiliul Uniunii Europene, *Report – Space policy: Preparation of the „Space Council",* Bruxelles 19 noiembrie 2004, disponibil la: http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/0 4/st15/ st15000.en04.pdf; Consiliul Uniunii Europene, *Report – Space policy: Preparation of the second „Space Council",* Bruxelles, 27 mai 2005, disponibil la: http://register.consilium.europa.eu/ pdf/en/05/st09/ st09440.en05.pdf; Consiliul Uniunii Europene, *Competitiveness Council: Space policy - Preparation of the 3rd Space Council,* Bruxelles, 17 noiembrie 2005, disponibil la: http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/05/st14/st14499-re01.en05.pdf; Consiliul Uniunii Europene, *Outcome of proceedings of the Council (Competitiveness) on 21-22 May 2007- Resolution on the European Space Policy*, Bruxelles 25 mai 2007, disponibil la: http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/07/st10/st10037.en07.pdf, Consiliul Uniunii Europene, *Resolution: Taking forward the European Space Policy*, Bruxelles, 29 septembrie 2008, disponibila la: http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/08/st13/st13569.en08.pdf.

[5] Resolution on the European Space Policy, ESA BR 269 22.05.07, disponibila la: http://esamultimedia.esa.int/docs/BR/ESA_BR_269_22-05-07.pdf

[6] Extras din Tratatul de la Lisabona: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/space/files/policy/ lisbon_treaty_space_en.pdf

decembrie 2007, iar în 2008 a fost adoptat de către Consiliul UE *Codul de Conduită pentru activitățile spațiale*[7] (Space Code of Conduct, 2008).

Încă din primele documente elaborate, legătura intrinsecă dintre spațiu pe de o parte şi securitate şi apărare pe de altă parte este evidențiată fără echivoc, sistemele spațiale devenind tot mai mult un instrument de bază pentru garantarea securității. Acestea pot garanta accesul autonom la spațiu, operarea sateliților în scopul recunoaşterii şi al strângerii de informații (inclusiv spionaj), telecomunicații, navigație, comanda şi control.

Mai mult decât atât, ESP este prima politică unanim adoptată de către statele membre UE, care leagă activitățile spațiale de Politica Europeană de Securitate şi Apărare (PESA), iar într-un sens mai larg de Politica Externă şi de Securitate Comună (PESC), reprezentând un punct important atât pentru domeniul spațial, cât şi pentru securitate şi apărare.

Provocările legate de implementarea PESA necesită o combinație de soluții civile şi militare, de la sol şi din spațiu. Tehnologiile spațiale prezintă o utilitate dual㠄, atât civilă, cât şi militară, iar posibilitatea utilizării multiple a programelor civile şi militare trebuie exploatată la maximum.

Astfel de programe Europene civile cu aplicații în domeniul securității au fost lansate în urmă cu câțiva ani, unele dintre ele fiind foarte aproape de faza operațională (GMES, GALILEO), iar altele fiind în faza de definire (SSA, GIANUS).

GMES – Monitorizare Globală pentru Mediu şi Securitate (Global Monitoring for Environment and Security)

GMES reprezintă un program comun al Comisiei Europene şi Agentiei Spațiale Europene, gândit pentru a oferi Europei capacitatea de a furniza şi utiliza informații operaționale pentru monitorizarea şi managementul mediului şi pentru securitatea civilă. GMES este, de asemenea, gândit pentru a contribui la obiectivele europene legate de dezvoltare susținută, protecția mediului şi capacitatea de răspuns în cazul crizelor globale, prin facilitarea furnizării de date în timp real, furnizarea de informații şi cunoştințe la standardele necesare implementării politicilor de mediu şi de securitate civilă ale UE.

GMES reprezintă un sistem la nivel european pentru observarea Pământului prin utilizarea sistemelor spațiale ş a tehnicilor de observare in-situ, care sa sprijine politicile europene pe baze stiintifice, sistem care sa ofere Europei un mediu de calitate si capacitatea de a raspunde rapid si eficient situatiilor de criza civile si consecintelor catastrofelor naturale.

Principiile care stau la baza dezvoltării GMES includ:

- minimizarea proliferării sistemelor noi de capturare a datelor: GMES caută metode de obținere a unei mai bune coerențe, structura şi eficiența sistemelor existente de furnizare de informații, mai degrabă decât dezvoltarea unora noi;

[7] Consiliul Uniunii Europene*, Council conclusions and draft Code of Conduct for outer space activities,* Brussels, 3 December 2008 (04.12), disponibil la: http://www.eu2008.fr/webdav/site/PFUE/shared/import/1209_CAGRE_resultats/Code%20of%20Conduct%20for%20outer%20space%20activities_EN.pdf

- utilizarea multiplă a datelor în cadrul mai multor aplicații în domeniu. Exemple pot fi: utilizarea datelor de referință comune pentru descrierea topografiei, climei, terenurilor la nivel european, sau seturi comune de indicatori care să descrie aspecte ale calității mediului.

GMES reprezintă contribuția europeană la monitorizarea şi manangementului de mediu la nivel planetar şi contribuția europeană la GEO – Group on Earth Observation, înființat in 2003, pentru că întreaga comunitate globală desfăşoară eforturi comune pentru sinergia tuturor tehnicilor de observare, detecție şi analiză. GEO vizează informațiile necesare monitorizării mediului la scară globală sş este completat în februarie 2005 în Bruxelles prin adoptarea unui plan pe 10 ani de implementare a GEOSS - Global Earth Observation System of Systems. Acesta este un program ambițios de informații pentru securitatea ecologică şi dezvoltare durabilă la scară globală, în principal urmîrind monitorizarea şi înțelegerea mediului, a modului în care activitățile umane pot cauza dezastre, efectul încălzirii globale, deşertificarea, eroziunea solului şi despăduririle. Astfel, GMES este considerată a fi contribuția europeana la GEOSS.

GALILEO

Politica europeană în domeniul radionavigatiei prin satelit are drept obiectiv punerea la dispozitia Comunității a două sisteme de navigatie prin satelit, puse în aplicare prin programele EGNOS şi Galileo. Fiecare infrastructură este compusă din sateliti şi dintr-o rețea globală de stații terestre.

Programul Galileo vizează punerea în funcțiune a primei infrastructuri globale de radionavigație şi de localizare prin satelit concepute special în scopuri civile. Sistemul realizat în cadrul programului Galileo este complet independent de alte sisteme existente sau care ar putea fi create.

Programul EGNOS vizează îmbunătățirea calității semnalelor recepționate de la sistemele globale de navigație prin satelit (denumite în continuare „GNSS").

Parlamentul European, Consiliul şi Comitetul Economic şi Social European au exprimat în mod constant sprijinul lor deplin pentru aceste programe.

Dezvoltarea radionavigației prin satelit se aliniază pe deplin Strategiei de la Lisabona şi altor politici comunitare, precum politica în domeniul transporturilor, astfel cum este prezentată în Cartea albă a Comisiei din 12 septembrie 2001 intitulată „Politica europeană a transporturilor în perspectiva anului 2010: momentul deciziilor". În programul său de lucru, Comisia ar trebui, dacă este cazul, să acorde o atentie deosebită dezvoltării aplicațiilor şi serviciilor GNSS.

Programele se numără printre proiectele prioritare incluse în Programul de acțiune de la Lisabona pentru creştere economică şi ocuparea forței de muncă propus de Comisie şi sustinut de Consiliul European. Acestea sunt considerate, în acelasi timp, drept una dintre realizările principale ale viitorului program spațial european, astfel cum se menționează în Comunicarea Comisiei din 26 aprilie 2007 privind politica spatială europeană.

Programul Galileo cuprinde o etapă de definire, o etapă de dezvoltare şi de validare, o etapă constitutivă şi o etapă de exploatare. Etapa constitutivă este stabilită

să înceapă în 2008 si să se încheie în 2013. Sistemul ar trebui să devină funcţional până în anul 2013.

Etapa de definire şi etapa de dezvoltare şi de validare ale programului Galileo, care constituie etapele programului dedicate cercetării, au fost finanţate în principal din bugetul comunitar pentru reţelele transeuropene şi de către Agenţia Spaţială Europeană. Se intentionează ca etapa constitutivă sa fie finanţată integral de Comunitate. Ulterior, poate fi considerată adecvată recurgerea la parteneriate publice-private sau la orice alte tipuri de contracte cu entităţi din sectorul privat pentru asigurarea funcţionării, întretinerii, îmbunătăţirii şi reînnoirii sistemului după 2013. .

Sistemele constituite în cadrul programelor sunt infrastructuri create ca retele transeuropene, a căror utilizare depăşeşte cu mult frontierele naţionale ale statelor membre. În plus, serviciile oferite prin intermediul acestor sisteme contribuie în special la dezvoltarea unor reţele transeuropene în domeniile infrastructurilor de transport, telecomunicaţii şi energie.

Buna guvernare publică a programelor Galileo şi EGNOS presupune, pe de o parte, că există o repartiţie strictă a responsabilităţilor între Comisie, Autoritatea europeană de supraveghere GNSS şi ESA, şi, pe de altă parte, că gestionarea programelor este asigurată de Comunitate, reprezentată de Comisie. Comisia trebuie să stabilească instrumentele corespunzătoare şi să dispună de resursele necesare, în special în materie de asistentă.

Având în vedere importanta, unicitatea si complexitatea programelor, proprietatea Comunităţii asupra sistemelor rezultate din programe, precum şi finantarea completă din bugetul comunitar a programelor pentru perioada 2008-2013, Parlamentul European, Consiliul si Comisia recunosc utilitatea unei cooperări strânse între cele trei institutii.

SSA – Space Situational Awareness[8]

Sistemul European SSA va fi dezvoltat ca o infrastructură europeană autonomă bazată pe cerinţele utilizatorilor din mediile civil (conduse de ESA) şi militar (conduse de EDA), în timp ce Comisia Europeană şi Secretariatul General al Consiliului UE va asigura guvernanţa şi aspectele legate de politică.

SSA, iniţiativă propusă de ESA, sprijină în mod direct scopurile strategice enunţate în Politica Spaţială Europeană prin asigurarea mijloacelor de operare sigură, sustenabilă şi în siguranţă a infrastructurii critice spaţiale de către Europa, servind în acelaşi timp obiectivelor Strategiei de la Lisabona, prin sprijinirea dezvoltării de noi aplicaţii, noi locuri de muncă şi noi oportunităţi comerciale în sectorul spaţial.

Scopul SSA este furnizarea de informaţii de precizie legate de obiecte aflate pe orbita Pământului, de mediul spaţial şi de posibile ameninţări din mediul spaţial.

Primul pas în dezvoltarea sistemului SSA constă în implementarea programului pregătitor – SSA Preparatory Programme (SSA PP), acesta având ca obiectiv definirea arhitecturii sistemului, specificarea cerinţelor şi furnizarea unui set

[8] ESA - ESA Spacecraft Operations - SSA: Five questions with ESA's Nicolas Bobrinsky, 13 November 2008, articol disponibil la: http://www.esa.int/esaMI/Operations/SEMFSG6EJLF_0_iv.html

de servicii inițiale care să acopere cele mai urgente necesități, având la bază capacitățile spațiale deja existente. De asemenea, în cadrul SSA PP vor fi dezvoltate centre de date pilot, care să furnizeze viitoarele servicii în diferite zone geografice şi elemente strategice de supraveghere – radare şi telescoape.

Se preconizează că SSA va îmbunătăți în mod considerabil cunoştințele şi înțelegerea situației globale în ceea ce priveşte spațiul şi va avea ca rezultat o Europă mai bine pregătită să reacționeze la orice risc de tipul celor cauzate de pierderea unui satelit sau a serviciilor furnizate de acestea, coliziunea cu o cometă.

Prin investiția în acest program, Europa va fi capabilă să îşi asume rolul de actor major în ceea ce priveşte aceste problematici, alături de parteneri precum Statele Unite ale Americii. De asemenea, prin deținerea unei capabilități SSA autonome, Europa va putea juca un rol fundamental în sprijinirea utilizării în scopuri paşnice a spațiului cosmic, prin furnizarea de opțiuni independente comunității internaționale pentru verificarea respectării tratatelor internaționale şi a codurilor de conduită în vigoare.

GIANUS – Arhitectură Globală Integrată pentru Utilizarea Inovativă a Spațiului în scopuri de Securitate (Global Integrated Architecture for Innovative Utilisation of Space for Security)

Sistemul European privind Reziliența Spațială, care va relaționa navigarea, comunicațiile spațiale şi observarea Terrei, printre altele, într-un singur sistem coerent orientat spre utilizatori, reprezintă cea mai nouă inițiativă a ESA, prezentată în cadrul unui seminar organizat de Agenția Europeană de Apărare pe tema „Spațiu pentru Securitate şi Apărare”[9], în septembrie anul curent, urmând a fi analizată şi de alte părți europene interesate, în vederea identificării şi exploatării sinergiilor şi complementarității cu alte activități în curs de desfăşurare.

Pe scurt, GIANUS reprezintă acces European independent la informație pentru managementul crizelor. Sistemul va fi dezvoltat atât pentru scopuri civile cât şi militare: inundații, furtuni, tsunami, cutremure şi activitate vulcanică, alunecări de teren, secetă, incendii majore, accidente asociate activităților de transport şi celor industriale, antciparea crizelor, activități de antiterorism, misiuni de securitate şi siguranță: supravegherea granițelor, supraveghere maritimă, lupta împotriva traficului de droguri, etc.

De asemenea, GIANUS va fi un sistem complementar sistemelor militare, interoperabil cu acestea, furnizând servicii şi date standardizate, bazându-se pe experiența militară şi în sprijinul altor inițiative europene.

Sistemul va fi dezvoltat în trei etape:

- faza pregătitoare 2009-2011: definirea perimetrului, identificarea necesităților utilizatorilor, evaluarea potențialelor soluții arhitecturale, identificarea capabilităților existente şi a lipsurilor tehnologice corespunzătoare

[9] Space for Security and Defence: Towards increased synergies among European stakeholders, Bruxelles, 21 septembrie 2009, disponibil la: http://www.eda.europa.eu/newsitem.aspx?id=526

- Consiliul ESA la nivel ministerial din 2011: se vor lua decizii cu privire la guvernarea sistemului şi politicile de date, iniţierea implementării tehnologice a programului, pe baza capabilităţilor existente
- 2011-2014: dezvoltarea sistemului şi definirea de noi perspective financiare la nivel european, în vederea susţinerii acestuia.

Importanţa spaţiului pentru aplicaţii în folosul securităţii şi al apărării a fost recunoscută nu numai la nivel european, ci inclusiv de către Alianţa Nord Atlantică. Încă din 2005, în cadrul Organizaţiei pentru Cercetare şi Tehnologie a NATO (NATO RTO) s-a constituit Grupul Consultativ pentru Ştiinţe şi Tehnologii Spaţiale (SSTAG) în vederea identificării şi recomandării unor topici de cercetare din domeniul spaţială în scopul îmbunătăţirii eficienţei activităţilor de securitate şi apărare ale NATO. Aceste topici au fost definite ca urmare a unui seminar organizat la sediul RTO al NATO în iunie 2005, pe tema „Strategie Spaţială". Prima reuniune a SSTAG a avut loc la Bucureşti, în 2006, în cadrul unei conferinţe pe tema „Tehnologii emergente şi viitoare pentru operaţiuni bazate pe spaţiu în sprijinul operaţiunilor militare ale NATO", la nivel clasificat.

Mai mult decât atât, într-un studiu din ianuarie 2009, al Joint Air Power Competence Centre (JAPCC), intitulat "NATO Space Operations Assessment" se precizează că „în îndeplinirea misiunilor de bază, operaţiunile NATO sunt în totalitate dependente de spaţiu: posibil nefuncţionale fără suport spaţial"[10]. Acelaşi autor identifica în 2008, într-un studiu realizat în cadrul Institutului European pentru Politică Spaţială (ESPI), necesitatea elaborării de către NATO a unei Politici Spaţiale proprii[11].

Concluzii

Dezvoltările din ultimul timp din domeniile securitate şi apărare au dus la concluzia recunoscută la nivel internaţional că în prezent nu se poate vorbi de securitate şi apărare fără spaţiu şi nici invers, pentru că sistemele spaţiale reprezintă infrastructuri critice, furnizând informaţii necesare în orice situaţie de criză, indiferent că vorbim despre dezastre naturale sau antropice, ori conflicte militare.

Cooperarea intensă este necesară pentru un dialog structurat privind spaţiul şi securitatea – pentru crearea unei platforme commune între instituţiile europene (Comisie, Parlament, Consiliul UE), ESA şi EDA în vederea analizării posibilităţilor viitoare de utilizare a capabilităţilor duale, pentru exloatarea sinergiilor din domeniile civil şi militar, aspecte privind interoperabilitatea sistemelor şi standardizare.

Bibliografie:

[10] Major Thomas Single, *JAPCC NATO Space Operations Assessment*, Joint Air Power Competence Centre (JAPCC), Germany, ianuarie 2009, disponibil la http://www.japcc.de/108.html

[11] Major Thomas Single, *Considerations for a NATO Space Policy,* ESPI Perspectives no. 12, septembrie 2008, disponibil la: http://www.espi.or.at/images/stories/dokumente/studies/espi_perspectives_12.pdf

[1]. Council of the European Union, *Council Decision on the signing of the Framework Agreement between the European Community and the European Space Agency, Bruxelles, 7 octombrie 2003*, disponibil la: http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/03/st12/st12858.en03.pdf
[2]. Comisia Europeană, *Green Paper – European Space Policy,* Bruxelles, 21.01.2003, COM(2003) 17 final, disponibil la: http://eur-lex.europa.eu/ LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0017:FIN:en:PDF
[3]. Comisia Europeană, *White Paper – Space: a new frontier for an expanding Union. Action plan for implementing the European Sace Policy*, Bruxelles, 11.11.2003, COM(2003) 673 final, disponibil la: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2003/com2003_0673en01.pdf
[4]. Consiliul Uniunii Europene, *Report – Space policy: Preparation of the „Space Council",* Bruxelles 19 noiembrie 2004, disponibil la: http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/04/st15/st15000.en04.pdf
[5]. Consiliul Uniunii Europene, *Report – Space policy: Preparation of the second „Space Council",* Bruxelles, 27 mai 2005, disponibil la: http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/05/st09/st09440.en05.pdf
[6]. Consiliul Uniunii Europene, *Competitiveness Council: Space policy - Preparation of the 3rd Space Council,* Bruxelles, 17 noiembrie 2005, disponibil la: http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/05/st14/st14499-re01.en05.pdf
[7]. Consiliul Uniunii Europene, *Outcome of proceedings of the Council (Competitiveness) on 21-22 May 2007- Resolution on the European Space Policy*, Bruxelles 25 mai 2007, disponibil la: http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/07/st10/st10037.en07.pdf
[8]. Consiliul Uniunii Europene, *Resolution: Taking forward the European Space Policy*, Bruxelles, 29 septembrie 2008, disponibila la: http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/08/st13/st13569.en08.pdf
[9]. Resolution on the European Space Policy, ESA BR 269 22.05.07, disponibila la: http://esamultimedia.esa.int/docs/BR/ESA_BR_269_22-05-07.pdf
[10].Extras din Tratatul de la Lisabona: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/ space/files/policy/lisbon_treaty_space_en.pdf
[11].Consiliul Uniunii Europene*, Council conclusions and draft Code of Conduct for outer space activities,* Brussels, 3 December 2008 (04.12), disponibil la : http://www.eu2008.fr/webdav/site/PFUE/shared/import/1209_CAGRE_results/Code%20of%20Conduct%20for%20outer%20space%20activities_EN.pdf
[12].ESA - ESA Spacecraft Operations - SSA: Five questions with ESA's Nicolas Bobrinsky, 13 November 2008, articol disponibil la: http://www.esa.int/ esaMI/Operations/SEMFSG6EJLF_0_iv.html
[13].Space for Security and Defence: Towards increased synergies among European stakeholders, Bruxelles, 21 septembrie 2009, disponibil la: http://www.eda.europa.eu/newsitem.aspx?id=526

[14].Major Thomas Single, *JAPCC NATO Space Operations Assessment*, Joint Air Power Competence Centre (JAPCC), Germany, ianuarie 2009, disponibil la: http://www.japcc.de/108.html
[15].Major Thomas Single, *Considerations for a NATO Space Policy,* ESPI Perspectives no. 12, septembrie 2008, disponibil la: http://www.espi.or.at/images/stories/dokumente/studies/espi_perspectives_12.pdf

CAPABILITĂȚI C4ISR EUROPENE INTEROPERABILITATEA TRANSATLANTICĂ A SISTEMELOR

Dr. Constantin MINCU*

Credem că este oportună abordarea acestei teme în anul 2009, luând în considerație evoluțiile în politicile de apărare ale Uniunii Europene după anul **2002.**

Pornesc în demersul meu, în primul rând de la conținutul unui important **studiu** publicat în anul 2004, de către patru reputați specialişti politico-militari americani, intitulat: **„Bridging the Gap. European C4ISR Capabilities and Transatlantic Interoperability".** Acesta a fost elaborat sub egida prestigioasei universități George Washington[1] şi face o analiză critică obiectivă a dezvoltării şi implementării sistemelor moderne C4ISR în armata SUA, în structurile NATO şi în principalele state europene membre NATO (care au început de câțiva ani să manifeste ambiții militare în cadrul structurilor Uniunii Europene şi, în principal, în cadrul Agenției Europene pentru Apărare – EDA).

Autorii **„Studiului..."** se bazează în demersul lor pe o bogată bibliografie, reprezentând studii şi cărți ale unor reputați oameni de știință americani şi europeni (tabelul cu lucrările se prezintă în anexă, pentru a oferi posibilitatea doritorilor să-şi extindă documentarea în ceea ce priveşte relația tehnologică şi operațională transatlantică, în noile condiții geopolitice şi geostrategice).

Studiul este focusat, în principal, pe sistemele de comunicații şi informatice şi pe rolul acestora în conducerea forțelor în orice mediu de acțiune, integrarea senzorilor şi a sistemelor de arme.

Se apreciază, fără a exista în acest moment şi puncte de vedere contrarii, că tehnologiile C4ISR sunt inima luptei moderne. Aceasta înseamnă că nu sunt numai multiplicator de forțe ci şi un integrator al diferitelor platforme şi sisteme de armament, din toate mediile de acțiune: cosmic, terestru, aerian, maritim.

Totodată, acestea pot interconecta forțe de diferite naționalități, dezvoltând interoperabilitatea operațională şi tehnică şi utilizarea eficientă a resurselor.

În acest punct apreciez că este necesar să comentăm ultimul raport al Agenției Europene pentru Apărare (EDA), publicat în decembrie 2008: **„European – United States Defence Expediture in 2007"** (cele 15 slide-uri vor fi prezentate în anexe). Dezvoltarea capabilităților generale pentru apărare ale SUA, NATO şi în ultima perioadă ale Uniunii Europene, depinde direct de opțiunile liderilor politici, de forța economiilor statelor respective şi de înțelegerea corectă sau incorectă a evoluțiilor tehnologice care schimbă modul de ducere a conflictelor militare de orice fel. Din raport rezultă clar discrepanțele mari dintre Europa şi SUA în problemele de apărare,

* **General-maior (r) profesor consultant, membru titular al Academiei Oamenilor de Ştiință din România**

[1] Gordon Adams, Guy Ben-Ari, Josh Logsdon, Ray Williamson; Bridging the Gap. European C4ISR Capabilities and Transatlantic Interoperability; The George Washington University, October 2004

cu consecințele de rigoare, care înseamnă pentru europeni: capacități militare modeste, forțe de angajare prea mici şi echipare tehnică mult rămasă în urmă. Aceste efecte negative se răsfrâng în primul rând asupra noilor tehnologii C4ISR şi asupra noilor concepte privind „războiul bazat pe rețea”.

	Europe*	US**
Total Defence Expenditure:	€204 Bln	€ 454 Bln
Defence Expenditure as a % of GDP:	1,69%	4,5%
Defence Expenditure Per Capita:	€ 417	€1504

*Europe means 26 EDA participating Member States
**Euro/Dollar exchange rate is based on average for 2007: 1.370

Figura nr. 1 – Cheltuielile de apărare Europa-SUA

Forțele europene dislocate în teatrele de acțiune din Balcanii de Vest, Irak şi Afganistan au avut şi au mari dificultăți în susținerea logistică şi în conducerea forțelor utilizând capabilități C4ISR, fiind nevoite, adesea, să se sprijine pe aliatul american, cu efecte politice, militare şi de moral nedorite de liderii europeni.

Să încercăm câteva exemple:

- **Cheltuieli militare – 2007, Europa/SUA:**
  - Total cheltuieli: 204 / 454 miliarde euro;
  - Procent din PIB: 1,69% / 4,5%;
  - Cheltuieli pe locuitor: 417 / 1504 euro;

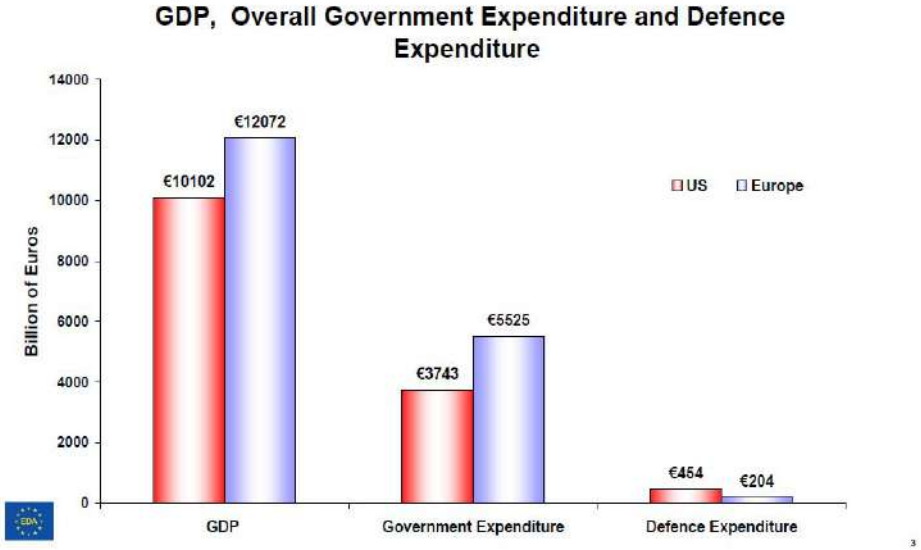

Figura nr. 2

- **Situaţia personalului – 2007, Europa/SUA:**
  - Personal militar: 1.836.882 / 1.379.551;
  - Personal civil: 457.392 / 696.101;
  - Cheltuieli pe un militar: 103.602 / 329.201 euro;
  - Cheltuieli pentru echipamente şi cercetare-dezvoltare: 22.795 / 111.604 euro.

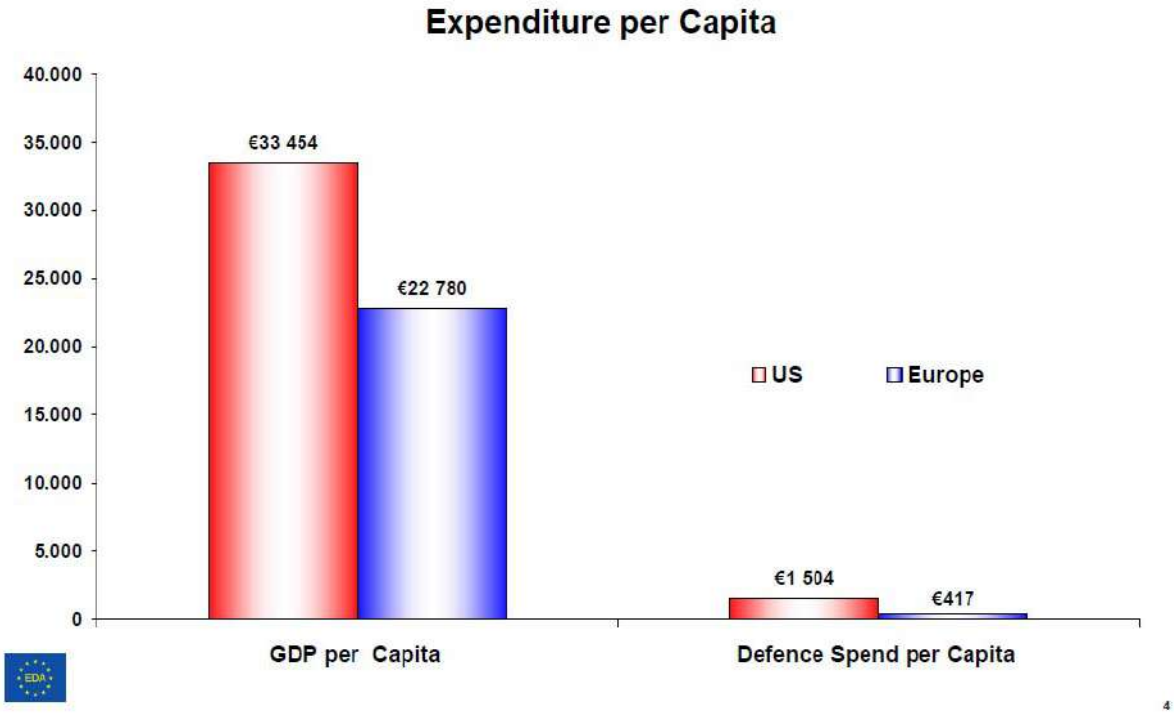

Figura 3, Cheltuieli pe cap/locuitor

Comparând aceste date prezentate mai sus, precum şi celelalte din anexe, rezultă o diferenţă mare de voinţă politică şi capabilităţi militare între cele două maluri ale Atlanticului. De această diferenţă nu au scăpat nici noile tehnologii C4ISR (+ variante).

Specialiştii citaţi, dar şi alţii, recunoscuţi în lume pentru profesionalismul lor şi aportul adus la dezvoltarea conceptelor şi prefigurarea noilor evoluţii, apreciază că toate instituţiile unui stat modern (politice, financiare, culturale, educaţionale, ştiinţifice, militare, etc.), care stochează şi prelucrează un volum foarte mare de date, utilizând infrastructuri hardware şi un set corespunzător de aplicaţii software, nu se pot lipsi de aportul de eficienţă şi competivitate al tehnologiei IT&C.

Referitor la domeniul militar, putem să observăm şi să analizăm evoluţiile în aria sistemelor informaţionale, îndeosebi începând cu anii ’70. Progresele importante au fost determinate de mai mulţi factori:

- Dezvoltările tehnologice în producţia echipamentelor;
- Creşterea rapidă a performanţelor computerelor;
- Unirea conceptuală, tehnologică şi operaţională a echipamentelor şi reţelelor de comunicaţii digitale cu echipamentele de calcul electronic şi aplicaţii software;

- Presiunile mari asupra structurilor militare de comandă şi control pentru scurtarea ciclului conducerii şi pentru efectuarea unei analize multicriteriale rapide a unui volum uriaş de date şi informaţii necesare planificării şi conducerii operaţiei (luptei);
- Perfecţionarea senzorilor opto-electronici şi apariţia unor noi tipuri, cu performanţe ridicate, plasaţi pe diferite platforme terestre, aeriene, navale şi cosmice;
- Apariţia şi dezvoltarea hărţilor digitale şi a aplicaţiilor software geografice;
- Apariţia şi dezvoltarea conceptului de „război informaţional" şi a măsurilor de protecţie pentru infrastructura informaţională proprie, concomitent cu distrugerea infrastructurii inamicului;
- Elaborarea unor noi concepte privind ducerea războiului;

Ca o coincidenţă firească a progreselor înregistrate, dar şi ca o necesitate în exercitarea actului de comandă – control, toate armatele NATO, structurile de comandă NATO şi, mai nou, structurile de apărare dezvoltate sub egida Uniunii Europene (Agenţia Europeană de Apărare – EDA, după 2004), au demarat un amplu proces de modernizare a sistemelor de comunicaţii şi informatică (CIS), iar mai târziu, a unor complexe sisteme puternic integrate de tipul C3I (C4I, variante).

Astfel, evoluţiile pot fi analizate în timp:

- **Anii '70:**
  - Dezvoltarea unor reţele de comunicaţii militare permanente, la început analogice, apoi analogice-digitale mixte şi în final digitale (anii '80); promotori fiind SUA, Franţa, Germania, Italia, Marea Britanie;
  - Creşterea capacităţii transportului de date în detrimentul utilizării comunicaţiilor de voce şi, ca urmare, a exploziei reţelelor globale comerciale, denumite generic **Internet;**
  - Cercetarea, dezvoltarea şi implementarea unor sisteme (reţele) automatizate CIS pentru eşaloanele operative şi tactice, cum au fost MSE – SUA, AUTOKO – Germania, SOTRIN – Italia şi RITA – Franţa;
  - Creşterea, pe baza noilor performanţe tehnice a rolului comunicaţiilor militare bazate pe staţii radio HF, VHF şi UHF terestre, aeriene, navale; comunicaţii radio militare prin sateliţi militari şi civili;
- **Anii '80 şi anii '90:**
  - Dezvoltarea şi implementarea la toate eşaloanele a unor sisteme puternic integrate de tipul C3I (C4I şi variante) – promotori: SUA, Marea Britanie, Italia, Franţa, Germania;
  - Apariţia şi utilizarea la trupe a hărţilor digitale, fapt ce a permis un mai mare grad de precizie al mişcării forţelor şi o integrare din ce în ce mai pronunţată a diverşilor senzori opto-electronici;

- Dezvoltarea unei noi clase de senzori opto-electronici şi a tehnologiei laserelor şi integrarea acestora în sistemele de arme, ducând la o mai mare precizie şi la o reacţie în timp real sau aproape real;
- Aplicarea unor învăţăminte (lecţii învăţate) din conflictele care au avut loc în lume (îndeosebi de către Armata SUA şi unele state europene);
- Elaborarea unor noi concepte şi tehnologii în domeniul C4I (+variante) în Armata SUA şi în structurile integrate NATO;

- **După anul 1999 şi până în prezent (2009):**
  - Dezvoltarea unor concepte noi în cadrul Armatei SUA şi în NATO, în ceea ce s-a numit „NETWORK CENTRIC WARFARE" (Armata SUA, 1999), apoi a NCO (NETWORK CENTRIC OPERATIONS) – operaţii centrate pe reţea; NEC – NETWORK ENABLED CAPABILITY – posibilităţi facilitate de reţea; NEO – NETWORK ENABLED OPERATIONS – Operaţii facilitate de reţea; NNEC – NATO NETWORK ENABLED CAPABILITY – posibilităţi facilitate de reţea în NATO, etc;
  - Intensificarea eforturilor SUA şi ale NATO de a ridica nivelul armatelor europene din NATO, în domeniul sistemelor C4ISR (este şi scopul declarat al „Studiului..." citat);
  - Dezvoltarea conceptului de „reţea de reţele" sau „sistem de sisteme", însemnând un grad cât mai ridicat de compatibilitate şi interoperabilitate operaţională şi tehnică între sisteme diferite din aceaşi ţară (armată) şi între sistemele aliaţilor (problemă nerezolvată încă în mod satisfăcător);
  - Creşterea rolului comunicaţiilor VoIP şi a capacităţilor de stocare distribuită a datelor, după modelul reţelelor comerciale (Internet) ceea ce face posibilă trecerea de la împingerea informaţiei către utilizatori, la extragerea informaţiei necesare, stocată undeva în sistem;
  - Perfecţionarea mijloacelor fizice şi electronice de protecţie a comunicaţiilor de voce şi date proprii şi ale aliaţilor;
  - Utilizarea mult mai largă a sistemelor GPS atât în planificarea şi desfăşurarea sistemelor C4ISR, cât şi în folosirea, cu precizie, a sistemelor de arme şi a sprijinului pentru luptător;

Revenind la comparaţia dintre dezvoltarea tehnologiilor C4ISR în Armata SUA, pe de o parte şi cea din armatele principalilor aliaţi europeni, pe de altă parte (principalul obiect al studiului „European C4ISR Capabilities and Transatlantic Interoperability") se arată că:

- **Atât SUA cât şi europenii** recunosc importanţa interoperabilităţii transatlantice a sistemelor C4ISR şi faptul că în acest domeniu sunt multe neajunsuri;

- **Se doreşte ca statele europene**, chiar dacă dispun de posibilităţi economice, financiare şi tehnologice ridicate nu acordă atenţia cuvenită sistemelor de apărare şi implicit componentei C4ISR;
- **Există un dialog insuficient între** militari şi reprezentanţii industriei electronice şi de asemenea, o irosire redundată de resurse pe cele două maluri ale Atlanticului (nu există o sinergie a eforturilor de cercetare-dezvoltare);
- **NATO continuă** să pună la dispoziţia membrilor concepţii, obiective şi standarde în domeniul C4ISR, inclusiv pentru dezvoltarea capabilităţilor specifice aflate sub autoritatea UE/EDA;
- **Interoperabilitatea C4ISR** este avansată în statele Uniunii Europene doar în domeniul spaţial, inclusiv prin efortul de a pune în operă sistemul de poziţionare globală GALILEO;
- **Studiile, prognozele şi politicile UE/EDA,** în domeniu nu au depăşit faza teoretică, mai ales după anul 2004 (a se vedea site-ul EDA: http://www.eda.europa.eu/defencefacts/).

La aceste concluzii se pot adăuga unele observaţii şi puncte de vedere venite din partea unor oficiali americani, cu ocazia desfăşurării simpozionului jubiliar al AFCEA [2], Whasington DC, 18-19 iunie 2006. **Astfel, Amiralul Edmund P. Giambastini Jr., USN,** vicepreşedinte al Statului Major Întrunit al Armatei SUA (2006) a subliniat:

- Necesitatea îmbunătăţirii şi îmbogăţirii schimbului de idei şi păreri între reprezentanţii militari şi cei ai mediului industrial de pe ambele maluri ale Atlanticului, în domeniul dezvoltării tehnologiilor C4ISR şi ale sistemelor, echipamentelor şi serviciilor destinate mediului militar şi civil;
- A cerut militarilor SUA şi i-a rugat pe aliaţii europeni să se implice în dialog, sub toate aspectele (operaţionale, tehnice, umane) spunând că aceştia „nu trebuie să bage capul în nisip", lăsându-i pe cei din industrie să acţioneze singuri, fără corecţiile obiective venite din partea luptătorilor;
- A solicitat liderilor armatei (civili şi militari) să înţeleagă evoluţiile actuale în domeniul C4ISR şi în domeniile conexe, precum şi progresele aşteptate pe termen mediu şi lung, pentru a nu fi depăşiţi de realităţi;
- A punctat cu fermitate necesitatea unificării operaţionale şi tehnice a sistemelor şi reţelelor armatei SUA (şi ale aliaţilor), în aşa fel încât să dispară, în cel mai scurt timp posibil, disfuncţionalităţile grave dintre categoriile de forţe ale Armatei şi dintre MU(U) aparţinând diverselor

[2] AFCEA a fost fondată în SUA în anul 1946. În prezent serveşte ca o punte de legătură între cerinţele guvernamentale şi capabilităţile industriei, reunind membrii de vârf din structuri guvernamentale, industrie şi profesionişti militari care activează în domeniul tehnologiei informaţiei, comunicaţiilor şi serviciilor de informaţii (intelligence).

arme. **În context, a spus că în domeniul CIS (C4ISR), alte sisteme tehnice, categoriile de forțe nu pot şi nu vor fi lăsate să devină „stat în stat", cu politici autarhice, izolate. Rolul de coordonator general îl are şi îl va avea Direcția Comandă, Control, Comunicații şi Computere (J6) din Statul Major Întrunit. (notă: acest lucru este valabil şi pentru armatele europene din statele membre NATO).**

La rândul său, generalul (ret.) Collin L. Powell, fostul secretar de stat al SUA, om cu o bogată experiență militară, a prezentat în cadrul expunerii sale – „Soldatul şi Omul de Stat" (The Soldier and The Statesman) câteva idei demne de reținut, în contextul acestui material:

- Oamenilor de stat civili şi militari le revin înalte responsabilități politice şi morale față de luptătorii trimişi în teatrele de operații;
- Înzestrarea cu armament, echipamente IT&C şi mijloace de protecție pentru militari trebuie să fie prioritatea zero a Armatei SUA, prioritate care trebuie transmisă şi statelor membre NATO;
- Războaiele şi conflictele moderne au dovedit, fără tăgadă, că a crescut exponențial importanța sistemelor C4ISR, de la nivelul strategic şi până la soldat. Aceasta înseamnă vizualizarea, în timp real, a spațiului de operații (luptă), informație pertinentă pentru luptători, aspecte care le salvează viețile, mai mult decât grosimea blindajelor. Mulți politicieni şi chiar unii militari nu înțeleg aceste evoluții sau din comoditate ori nepăsare, se fac că nu înțeleg;
- Înțelegerea deplină că în luptă trebuie protejat soldatul, ajutat să înțeleagă că nu este singur şi nu este părăsit în teatrul de operații. Pentru a realiza acest lucru rolul sistemelor C4ISR este esențial;
- Solicită mai multă responsabilitate celor care trimit oamenii la război, dar uită să le asigure fondurile şi echipamentele necesare.

Aceste idei exprimate de către cei doi oficiali americani pot şi trebuie să fie subiecte de meditație şi pentru politicienii şi militarii de rang înalt europeni, în scopul reducerii decalajelor tehnologice şi operaționale, al sporirii forței şi vitezei de acțiune a trupelor şi al deplinei interoperabilități în acțiuni de coaliție, inclusiv în interiorul NATO şi al forțelor UE/EDA.

Să vedem însă cum stă Europa, reprezentată în „Studiu..." de către şapte state, şase membre NATO (Franța, Marea Britanie, Germania, Italia, Olanda şi Spania) şi unul – Suedia, membru UE, în domeniul dezvoltării şi implementării tehnologiilor C4ISR în armatele naționale şi în forțe puse la dispoziția NATO şi UE (EDA). Fără îndoială că spațiul şi timpul avut la dispoziție nu ne permite să facem o prezentare în detaliu a politicilor, concepțiilor, doctrinelor şi strategiilor referitoare la transformarea structurilor militare, la aplicarea conceptelor noi (precum Network Centric Operations, etc.) şi la cercetarea, dezvoltarea şi implementarea, într-un interval de timp rezonabil (6-10 ani) a noilor sisteme C4ISR (+variante). Doritorii pot studia zeci de studii şi materiale apărute pe această tematică, cele mai multe fiind

prezente şi pe site-urile de Internet ale Armatei SUA, NATO, UE/EDA, armatelor naţionale din statele membre NATO, etc.

Ne vom rezuma la a prezenta, în sinteză, unele capabilităţi relevante, astfel:

- **„Main European national C4ISR strategies and capabilities”** (Principalele sisteme naţionale C4ISR, strategii şi capabilităţi). Câteva concluzii:
  - **Franţa, Marea Britanie, Germania şi Italia** acordă o atenţie rezonabilă dezvoltării sistemelor C4ISR în ansamblu, perfecţionării sistemelor de comandă şi control (C2), extinderii cantitative şi calitative a comunicaţiilor militare şi a componentelor ISR (Intelligence, Surveillance and Reconnaisance).
  - **Preocupări avansate** sunt şi în Olanda, Spania şi Suedia, cu posibilităţi mai reduse pentru componenta ISR;
  - **Toate statele** acordă atenţie comunicaţiilor prin satelit şi dezvoltării sistemului de poziţionare GALILEO;
  - **Sunt abordate** şi se propun soluţii pentru creşterea nivelului de interoperabilitate cu sistemele Armatei SUA şi în interiorul NATO şi al UE/EDA;
- **Capabilităţile C4ISR ale Franţei:**
  - Atenţie sporită acordată nivelului strategic, forţelor desfăşurabile, categoriilor de forţe şi nivelului tactic la toate componentele sistemului militar francez;
  - Preocupări concrete pentru interoperabilitate în cadrul NATO şi UE/EDA. Aplică recomandările STANAG;
  - Extinderea capabilităţilor proprii de comunicaţii prin sateliţi militari;
  - Dezvoltarea VoIP pe baze radio în câmpul tactic;
  - Avansarea în domeniul componentei ISR (inclusiv printr-o nouă generaţie de sateliţi de observare Helios-2);
- **Capabilităţile C4ISR ale Marii Britanii:**
  - Accent pe dezvoltarea capabilităţilor C2 pentru „Joint Operational System” (JOCS), faza I;
  - Finalizarea sistemului C4ISR-Bowman, în principal pe baze radio;
  - Creşterea capabilităţilor proprii ISR;
  - Interoperabilitatea cu Armata SUA şi în cadrul NATO (deja Marea Britanie stă cel mai bine la acest capitol);
  - Dezvoltarea comunicaţiilor prin satelit şi lansarea unor sateliţi proprii de observare (S&R micro-satellite for remote sensing);
- **Capabilităţile C4ISR ale Germaniei:**
  - Dezvoltarea sistemului HEROS pentru eşaloanele corp, divizie şi brigadă şi implementarea acestuia la EUROKORPS şi la corpul de armată Germano-Olandez;

- Atenție deosebită pentru sistemele marinei şi aviației;
- Rezolvarea problemelor de interoperabilitate cu Armata SUA, NATO şi UE/EDA;
- Implementarea unor rețele TETRAPOL;
- Dezvoltarea capabilităților proprii ISR şi a comunicațiilor prin satelit;

- **Italia, Olanda, Spania:**
  - Prezintă realitățile din aceste țări, cu resurse şi posibilități ceva mai mici;
  - Se pune accent pe comunicațiile tactice şi pe cele VoIP pa baze radio;
  - Toate au preocupări şi realizări în domeniul comunicațiilor militare prin satelit;
  - Posibilități mai mici pentru componenta ISR;
  - Acordă atenție interoperabilității în cadrul NATO şi UE/EDA.

Câteva recomandări ale specialiştilor pentru evoluțiile viitoare în domeniul C4ISR:

- Este necesară sporirea investițiilor țărilor europene în domeniu pentru a reduce decalajul important care le desparte de SUA;
- Interoperabilitatea transatlantică este şi va fi o prioritate;
- Operațiile de coaliție sunt deja un fapt de viață, ceea ce impune o soluționare în comun a problemelor operaționale şi tehnice;
- Intensificarea cooperării tehnologice între aliați, pentru a înlătura eforturile reduntante şi irosirea de resurse;
- Încurajarea noilor state membre NATO şi UE să investească cu inteligență în domeniul sistemelor C4ISR;
- Consolidarea industriilor europene;
- Participarea activă din partea statelor membre la elaborarea şi aplicarea reglementărilor STANAG (sunt mai multe probleme în acest domeniu);
- Transferul mai curajos de tehnologie din partea SUA către aliați (reglementările SUA sunt excesiv de restrictive).

Desigur sunt multe probleme de aprofundat în acest vast şi sensibil subiect, cu implicații politice, militare, financiare şi comerciale, atât în interiorul NATO cât şi al Uniunii Europene. Acest demers nu a făcut altceva decât să deschidă interesul specialiştilor militari şi civili din România în analizarea evoluțiilor tehnologice actuale în domeniul C4ISR şi în găsirea unor soluții viabile pentru Armata României, atât în context NATO cât şi în cel al Uniunii Europene.

Bibliografie:

[1]. ADAMS, Gordon, *Strength in Numbers: The European Allies and American Defense Planning,* in Cindy Williams, ed., Holding the Line: U.S. Defense Alternatives for the Early 21st Century, (Cambridge, MA: MIT Press, 2001).
[2]. BARRY, Charles, *Coordinating with NATO*, in Transforming America's Military, Hans Binnendijk, ed., (Washington, DC: National Defense University Press, 2002).
[3]. BARRY, Charles, *Transforming NATO Command and Control for Future Missions*, Defense Horizons 28,(Washington, DC: Center for Technology and National Security Policy, June 2003).
[4]. BINNENDIJK, Hans, and Richard Kugler, *Transforming European Forces,* Survival, no. 44 (2002): 117-132.
[5]. BRIMMER, Esther, ed. **The EU's Search for a Strategic Role: ESDP and Its Implications for Transatlantic Relations** (Washington DC: Center for Transatlantic Relations, 2002).
[6]. Center for International and Strategic Studies, **European Defense Industrial Consolidation: Implications for U.S. Industry and Policy** (Washington, DC: Center for Strategic and International Studies, 2001).
[7]. Center for Strategic and International Studies, **The Future of the Transatlantic Defense Community** (Washington, DC: Center For Strategic And International Studies, 2003).
[8]. European Commission, **European Defense: Industrial and Market Issues - Towards an EU Defense Equipment Policy** (Brussels: EC, 2003).
[9]. GOMPERT, David, Richard L. KUGLER, and Martin LIBICKI, **Mind the Gap: Promoting a Transatlantic Revolution in Military Affairs,** (Washington, DC: National Defense University Press, 1999).
[10]. GOMPERT, David, and UWE Nerlich, **Shoulder to Shoulder: The Road to U.S.-European Military Cooperability; A German-American Analysis**. (Santa Monica, CA: RAND, 2002).
[11]. GRAPIN, Jacqueline, ed., **Transatlantic Interoperability in Defense Industries: How the U.S. and Europe Could Better Cooperate in Coalition Military Operations.** (Washington, DC: The European Institute, 2002).
[12]. HAMILTON, Daniel, ed.. **Transatlantic Transformations: Equipping NATO for the 21st Century.** (Washington, DC: Center for Transatlantic Relations, 2004).
[13]. HURA, Myron, Gary McLeod, Eric LARSON, James SCHNEIDER, Daniel GONZALES, Daniel NORTON, Jody JACOBS, Kevin O'CONNELL, William LITTLE, Richard MESIC, Lewis JAMISON. **Interoperability: A Continuous Challenge in Coalition Air Operations.** (Washington, DC: RAND, 2000.)
[14]. JAMES, Andrew, and Philip GUMMETT. **European Defense RTD in Context. Policy Research in Engineering, Science and Technology** (Manchester, England: University of Manchester, 1998).
[15]. LOVERING, John, *Which Way to Turn? The European Defense Industry after the Cold War,* in Anne R. Markusen and Sean S. Costigan, eds., Arming the

Future: A Defense Industry for the 21" Century. (New York: Council on Foreign Relations Press, 1999).
[16]. NELSON, C. Richard, and Jason PURCELL, eds., *Transforming NATO Forces: European Perspectives.* Compendium of papers presented at a conference on "Transforming NATO Forces: European Perspectives," October 18, 2002. (Washington, DC: Atlantic Council of the United States, 2003).
[17]. SCHMITT, Burkhard, ed., *Between Cooperation and Competition: The Transatlantic Defence Market* Chaillot Paper No.44. (Paris: Institute for Security Studies of the European Union, 2001).
[18]. SCHMITT, Burkhart. *The European Union and Armaments: Getting a Bigger Bang for the Euro.* Chaillot Paper No.63, (Paris: Institute for Security Studies of the European Union, 2003).

SPACE-BASED SOLUTIONS FOR INCREASED SITUATIONAL AWARENESS

Dr. Liviu COŞEREANU[*]
Dr. Tiberius TOMOIAGĂ[**]

Obiectivul principal al utilizării militare a spațiului este acela de a sprijini dominanța forțelor terestre. Spațiul a devenit, în mod cert, un element critic al operațiilor militare. Mai mult decât atât, necesitatea implicării armatei în operațiunile spațiale este stabilită în mod ferm atât în politică, cât şi în practică. În realitate, multe capabilități spațiale sunt deja foarte bine integrate în operațiunile militare. Domeniile şi aplicațiile misiunilor spațiale sunt componente atât critice cât şi de rutină în sprijinul manevrabilității, stabilității şi susținerii operațiunilor militare.

Introduction

Space is the newest of the warfighting media, alongside air, land, and sea. The harsh space environment, vast distances, and high speeds of orbiting satellites are all very different from what the Armed Forces deal with in the air, on land, and on or under the sea. Still, many of the principles that successfully guide operations in those environments are applicable to the space medium. The Army is committed to using space to its best advantage. Indeed the advantages are so great that it is clearly worthwhile to overcome the characteristic difficulties of the space environment. Use of space-based capabilities is not only common; it is critical, in Army operations.

Space is the high ground. Space systems, consisting of satellites on orbit, ground stations, and launch bases, and the communication signals between the satellites and ground equipment, give land forces the advantage of an overlook of their battlefield from on high. Space hosts communications transponders, observation posts for ISR, transmitters broadcasting location and exact time information, sensors for weather and other environmental data, and sensors that can warn of enemy actions.

Space operations are divided into four general categories, or space mission areas: force enhancement, space control, space force application, and space support.

Force enhancement operations multiply joint force effectiveness by enhancing battlespace awareness and providing needed warfighter support. There are five force enhancement functions: ISR; integrated tactical warning and attack assessment; environmental monitoring; communications; and position, velocity, timing, and navigation. They provide significant advantage by reducing confusion inherent in combat situations. They also improve the lethality of air, land, sea, space, and special operations forces. Space control operations will provide freedom

Space force enhancement functions are similar to combat support operations in that they improve the effectiveness of forces across the full spectrum of operations by providing operational assistance to combat elements. Command and support elements

[*] **Colonel inginer, Agenția de Cercetare pentru Tehnică şi Tehnologii Militare**
[**] **Maior inginer, Agenția de Cercetare pentru Tehnică şi Tehnologii Militare**

also integrate space force enhancement functions into their operations. The functions include communications; position, velocity, and timing; environmental monitoring; ISR; and theater missile warning.

1. Communications

Space-based communications offer many unique features to the warfighter. Using a global network of military and commercial communication satellites, warfighters at all levels of command can overcome limited infrastructure, execute reachback operations, enable two-way flow of data to critical nodes, provide support to special users, and increase overall C2 effectiveness. Further, satellite communications provide critical connectivity for maneuver forces whose rapid movement and nonlinear deployments take them beyond inherent line of sight (LOS) communication networks. Finally, satellite communications are a key enabler to emerging transformational concepts of net-centric operations.

SATCOM allows the commander to exercise effective C2 away from his tactical operation center (TOC) (for example, beyond LOS battle command on the move). The ability of the commander to lead from the front has always been hampered by limited communications capabilities. Mobile SATCOM enables the commander to receive a clear COP of the battle and remain at the front to see and assess the situation. SATCOM is especially of assistance during exploitation or pursuit, where units are moving swiftly and covering significant distances.

SATCOM provides units with secure broadcast information from dispersed locations around the globe. Army units can benefit directly from intelligence data fusion and analysis. They can also receive near real time (NRT) intelligence, exchange logistics information, coordinate movements and plans, and, therefore, accomplish better planning and execution of operations.

2. Position, velocity, and timing

The GPS provides precise, reliable position and time information, enabling friendly forces to plan, train, coordinate, and execute operations more effectively. The Navstar GPS is a constellation of orbiting satellites and associated ground control stations that provide navigation data to military and civilian users all over the world. The system is operated and controlled by the Air Force. Each GPS satellite broadcasts continuous navigation signals. With the proper equipment, users can receive these signals to calculate time, location and velocity. Receivers are available for use in land vehicles, aircraft, and ships, as well as for hand carrying. GPS provides 24-hour navigation services, including:

- Extremely accurate, three-dimensional location information (latitude, longitude, and altitude), velocity, and precise time (position accuracy is within 16.5 feet [5 meters], velocity within a fraction of a mile per hour, and time within ten billionths of a second).
- A worldwide common grid that is easily converted to any local grid.
- Passive all-weather operations.
- Continuous real-time information.

• Support to an unlimited number of users and areas.
• Support to civilian users at a slightly less accurate level.

GPS provides invaluable support to the unit conducting maneuver operations. GPS is essential to effective command and control of maneuver forces since the timing signal is used to synchronize communications equipment. GPS, either as the sole source of guidance or coupled with other means such as inertial navigation, is used for precise guidance of munitions. This facilitates target destruction with minimal weapons used and greatly reduces collateral damage. It also enables strikes in direct support of combat action to be executed closer to friendly positions. Similarly, this GPS position accuracy aids maneuver since soldiers and platforms can move to precise locations along precise pathways.

Combat search and rescue operations can be executed with less exposure to danger since search platforms can maneuver directly to locations precisely identified by GPS. The deployment of friendly force tracking capabilities that use spacebased components adds another significant dimension in support of tactical navigation operations.

BFT capabilities allow the commander to track friendly forces and maintain exact location information on subordinate elements. Force location data is of great benefit for C2, situational awareness, and avoiding fratricide incidents in the mayhem of combat. The use of BFT devices associated with national technical means (NTM) is managed by Space-Based Blue Force Tracking Mission Management Center (SB/BFT MMC). (See appendix B for further discussion of SB/BFT MMC capabilities.)

3. Environmental monitoring

Space-based equipment can identify environmental factors that might affect operations in the four operational media of air, land, sea and space. Knowledge of these factors enables commanders to avoid adverse terrestrial environmental conditions (such as poor surface conditions or severe weather) while taking advantage of other conditions to enhance operations.

Multispectral imagery (MSI) provides military forces current information on terrain, vegetation, and land use. It can also provide information on an area of operation such as surface trafficability, vegetation, and beach conditions. Imagery can be linked with precise location data from GPS to provide highly reliable maps for ground operations.

Space-based meteorological systems such as the Defense Meteorological Satellite Program (DMSP) provide timely and accurate weather, other environmental conditions, and space environment data. Current technologies provide the commander a clear understanding of the weather/environmental impacts on operations throughout the depth of the battlespace. Space-based environmental monitoring benefits for planning support to operations include:

- Detect terrestrial weather throughout the area of responsibility.
- Detect space weather to forecast potential effects and understand actual effects on communications and space-based assets.

- Detect soil moisture content (unrestricted, restricted, and severely restricted terrain based on recent precipitation and analysis of soil type).
- Detect obscurants and differentiate between dust, smoke, fog, oil mist, and so forth.
- Detect ionospheric scintillation, which can impact UHF SATCOM and GPS reliability.
- Increasing overall understanding of the area of responsibility by using MSI/hyperspectral imagery (HSI).

4. Intelligence, surveillance, and reconnaissance

Space-based ISR is one component of the seamless ISR enterprise comprising all joint and coalition air, ground, sea and space assets. The advantages of space-based ISR complement and offset the disadvantages of air and ground based ISR. Surveillance from space enables the warfighter to overcome terrestrial LOS restrictions and affords coverage of virtually the entire globe. In some cases, the only early surveillance available will be from a space-based asset, especially in forced entry operations.

Space-based ISR sensor equipment provides no unique capabilities to the holistic, complementary ISR enterprise. Space-based ISR uniqueness is a function of characteristics of earth orbits, not the sensors themselves. For example, ISR spacecraft may have frequent revisit rates and long dwell times that produce a "near-persistent stare" capability and nearly global access. While unfettered access from high and relatively safe earth orbits provides a tremendous advantage for ISR, there are limitations. Spacecraft must follow strict laws of motion and orbital mechanics. Revisit rates, coverage area, and dwell time over areas targeted for observation are functions of spacecraft orbits. For example, a HEO yields a long dwell time but lacks global access, while a LEO provides global access but a short dwell time. Generally, only minor changes to these orbits can be made after initial spacecraft insertion. Changes require prohibitively large quantities of fuel, the same fuel used to keep the satellite properly oriented and properly placed in its orbit (a function called station keeping). When fuel is used for significant orbit changes, it is no longer available for station keeping, resulting in decreased mission life.

Current and near-term space-based electro-optics (EO), synthetic aperture radar (SAR), infrared moving target indicator (MTI), and MSI/HIS and SIGINT capabilities provide the following to the corps and division:

- NRT information from sensor to shooter.
- Direct downlink of space-based ISR sensors into Army systems in support of both situations understanding and targeting.
- Measurement and signature intelligence (MASINT) to defeat enemy CC&D operations.
- Space-based information requirements (IR) to rapidly locate enemy theater ballistic missiles, surface-to-air missiles, and multiple rocket launcher system; support timely combat

assessments; and provide potential location information for combat search and rescue.

- Commercial space imagery to supplement national sources, providing additional imagery to support planning, combat assessment, and situation analysis.

IMINT SATs in NEC Environment enhance the capabilities and operational performance of an integrated mission system by SAT systems, as follows:

- IMINT: part of sensor grid, e.g. for shared situation awareness.
- Could contribute to all phases of engagement.
- Has global access (everywhere), is repetitive and without restrictions.
- But: no time-critical applications; in best case response in order of hours (even with very short info-age by advanced laser data links).
- Value for NEC in terms of: Quality of imagery information, operational flexibility, system capacity, additional mil info options.

5. METRA'S Activities Related To Space Based SA

GEOMETOC mobile system

Military Topographic Directorate (MTD) has been involved with equipment and specialists at many NATO Response Force (NRF) exercises. The conclusions drawn from these exercises leaded to the idea of building a GEOMETOC mobile system in order to assure in quasi-real time the NRF Headquarter commanders with GEOspatial, METeorological and OCeanographic information.

In this respect, a staff of specialists from Military Equipment and Technologies Research Agency (METRA) drawn up a Technical Study under the basis of which they have passed to realize the experimental model of the system mentioned above.

The technical study was developed by a combined team of research engineers, specialists in the following domains: geodesy, mechanics, electrics, IT&C.

GEOMETOC mobile system will provide support for:

- processing and exploitation of images obtained from airborne sensors;
- geographic information harvesting and data producing from imagery;
- terrain analysis;
- map producing;
- databases management;
- quick editing and map plotting;
- dissemination as Recognized Environment Picture – REP;
- networking with similar units for data exchange in order to develop state of the art geospatial products.

Main advantages of such a system are:

- fast thematic data producing;
- change detection of battlefield;

- tactical areas monitoring.

In operation theatres the GEOMETOC system will be under J (G, S) 2/3 Land Forces command.

GEOINT Center

Geospatial Intelligence (GEOINT) is the full integration of imagery and geospatial capabilities of a country supporting security and intelligence. GIS solutions offers a substantial support in fast decision making allowing an efficient geospatial data management, geographic and intelligence data fusion, complex visualization and analysis.

The GEOINT Centre is a result of CGINT Project, a joint research activity of Military Technical Academy, Military Equipments and Technologies Research Agency, Romanian Space Agency and Advanced Technologies Research Institute, and it implements the newest doctrine in geospatial applications.

GEOINT Center focuses national expertise in the following domains:

- GEOINT training;
- Space imagery;
- Multisensory and multisource data fusion;
- Advanced data processing for intelligence;
- Computer vision;
- Data mining;
- Extraction, storing and integration of geospatial data and application development

The main results of the project are:

- Knowledge database regarding GEOINT activities;
- Architecture and functional model of a GEOINT System (hardware and software) for training and operations;
- Analysis and processing algorithms;
- Scenarios: change detection, mission briefing, 3D urban cartography;
- Training programs for GEOINT EU specialists at EUSC Centre, Torrejon, Spain, in fields like: SAR imagery exploitation, terrain analysis, DEM, GPS positioning, GIS fundamentals.

Conclusion

As a conclusion, Military Space today offers big assets for tactical situational awareness:

- Space provides an asymmetric advantage; demonstrated during Operation Iraqi Freedom
  - 30 times more communication bandwidth than in Desert Storm
  - Blue Force tracking
  - Shared situational awareness
  - Rapid troop maneuver
  - Unprecedented speed of command

- Every mission area being upgraded
  - Greater capability and integration
  - Operations maintained during upgrades
- Space has unique advantages
  - Global reach
  - Persistence
- Space has unique challenges
  - Predictable orbits
  - Distance to target
  - Cost

Bibliography:

[1]. US Army, **Army Vision 2010**. www.army.mil/2010/default.htm (1998).

[2]. Celsius Tech Australia. **BCSS Phase 3.2 – BCSS System Architecture**, BCSS Doc. 44SOR200797 (1998).

[3]. GRISOGONO, A-M., VAUGHAN J., DAVIES M. and SEYMOUR R.S., **Design of a Synthetic Environment to support development of an Armed Reconnaissance Helicopter Capability**. Proc. SimTecT 99 (1999).

ROMANIAN GEOINT CAPABILITIES

Dan RĂDUCANU[*]
Virgil DULGHERU[**]
Ion NEDELCU[***]
Alexandra VASC[****]
Adrian ALEXEI[*****]
Tiberiu TOMOIAGA[******]

GEOINT reprezintă exploatarea şi analiza imaginilor aerospaţiale şi a informaţiilor geospaţiale pentru a descrie, evalua şi vizualiza obiectele fizice şi activităţile referite geografic pe suprafaţa terestră.

GEOINT serveşte guvernul în prima şi cea mai importantă sarcină a acestuia – asigurarea securităţii naţionale şi joacă un rol crucial informând despre fiecare aspect de dezvoltare şi implementare a politicii naţionale de securitate, de la nivel naţional, la cel tactic.

Bazându-se pe experienţa membrilor consorţiului în domeniile cercetare-dezvoltare raportate la diverse componente GEOINT, proiectul de cercetare CEEX „Centru pentru Intelligence Geospatial–CGINT" a demonstrat posibilitatea creării şi a utilităţii unui centru GEOINT prin crearea unui model minimal, cu facilitati de training si operationale.

CGINT asigură o bază de manevră pentru decidenţii politici ai naţiunii în noul mediu operaţional, la nivel strategic, operaţional şi tactic. CGINT reprezintă nu doar o bază pentru colaborarea si integrarea tuturor surselor de informaţie, ci şi o capabilitate critică pentru înţelegerea lumii ce ne înconjoară.

Lucrarea prezintă atât conceptul GEOINT, misiunile şi aplicaţiile CGINT, cât şi capabilităţile româneşti de instruire şi operaţionale.

1. Introduction: GEOINT Target

Geospatial Intelligence (GEOINT) provides critical spatial information to a decision making process that is necessary for meaningful actions and decisions, based on the fusion or integration of multiple forms of data collected from satellite and airborne sensors, along with a wide variety of other digital geographic information.

GEOINT represents the new National Geospatial-Intelligence Agency (NGA) doctrine, published in 2004. Last years, especially the period post September 11, showed that the intelligence community's biggest part of raw information extraction and analysis relies on intelligence disciplines. HUMINT (human intelligence) and IMINT (Imagery Intelligence) are based primarily on collection capability while MASINT (measurement and signature intelligence), SIGINT (Signal Intelligence) and OSINT (open source intelligence) are more analytic and data mining oriented.

[*] **Academia Tehnică Militară, Bucureşti**
[**] **Academia Tehnică Militară, Bucureşti**
[***] **Agenţia Spaţială Română, Bucureşti**
[****] **Institutul de Tehnologii Avansate, Bucureşti**
[*****] **Agenţia de Cercetare Tehnică şi Tehnologii Militare, Clinceni**
[******] **Agenţia de Cercetare Tehnică şi Tehnologii Militare, Clinceni**

GEOINT provides the spatial foundation essential for the analysis of information from all sources, providing the baseline starting point for all geographically referenced analytic efforts. It brings together cartography, imagery analysis, geospatial analysis, geodesy, aeronautical analysis, maritime analysis and regional analysis thus providing unique intelligence capability.

2. GEOINT Concept

GEOINT represent the exploitation and analysis of imagery and geospatial information to describe, assess, and visually depict physical features and geographically referenced activities on the Earth. GEOINT has emerged recently as a powerful new intelligence discipline that is providing a foundation for intelligence analysis and achieving information dominance. It unites the complementary fields of imagery intelligence (IMINT) and mapping, charting, and geodesy (MC&G) into a single, integrated intelligence discipline. It combines their strengths, incorporating the dynamic, detailed content of IMINT with the precise methods. Figure 1 illustrates the natural convergence of IMINT and MC&G.

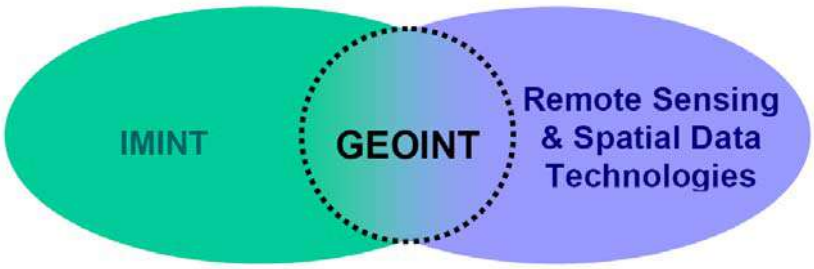

Figure 1: GEOINT and its application of the field of remote sensing.

The term GEOINT is used in two ways. First, GEOINT is a discipline, a specialized field of practice within the broader profession of intelligence. It is the use of remote sensing, spatial data, and analytical methods to understand the global security situation. Second, GEOINT is a type of intelligence product, the information and knowledge that is produced as a result of the discipline's activities. GEOINT is the basis from which all intelligence analysis is derived[1].

Regardless of the intelligence challenge, all analysis is geospatially and temporally referenced in some fashion, and GEOINT is uniquely capable of providing that reference. As NGA Director Lt. Gen. James R. Clapper, U.S. Air Force (ret.) has stated, "everyone and everything has to be somewhere", and GEOINT provides the information to identify the "where and when."

The etymology of the word "geospatial" connotes the focus of GEOINT on representing natural features and human activities in their place on the planet. "Geo" comes from the Greek for Earth. "Spatial" refers to location.

[1] *Geospatial Intelligence* (*GEOINT) Basic Doctrine,* GEOINT Publication 1, NGA, June 2004.

Accordingly, a simple way to describe GEOINT might be to say it shows what is where on the Earth. As a discipline, however, and as a distinct category of intelligence products, GEOINT goes far beyond answering the question, "Where?"

3. GEOINT Applications

Geospatial intelligence provides *unique knowledge not available by other means* that is critical for informed national security decisions. It provides objective, precisely measurable information about the environment and potential adversaries, especially in remote or inaccessible regions.

The applications of geospatial intelligence include the most important functions of our national government.

Geospatial intelligence supports the development of national policy, the planning and execution of military operations, the protection of homeland security and other civil operations, and the collaborative efforts of analysts throughout the Intelligence Community. It is an *essential* tool for national security policy and operations, providing the knowledge basis for decision, planning, and action.

Informing Statecraft

Geospatial intelligence provides knowledge national leaders need to make informed decisions on matters of national security and foreign affairs. It plays a central role in identifying strategic threats, providing warnings of war, predicting humanitarian crises, and verifying international treaty compliance. It enables national decision-makers to monitor crisis situations as they develop and measure or forecast the effects of foreign policy decisions. Geospatial intelligence provides information useful in the negotiation of international agreements and in the protection of U.S. diplomatic facilities overseas. Geospatial intelligence increases confidence in policy decisions by reducing uncertainty, risk, and surprise.

Supporting Military Operations

Geospatial intelligence provides the vital knowledge foundation for modern joint warfare, serving as the basis for decision superiority, dominant maneuver, and precision engagement for the joint, interoperable force. Geospatial intelligence offers the visual picture of the battlespace and the situational understanding that is essential for operational decision making throughout the spectrum of conflict and at all levels of warfare. It is a major source of content for the Common Operational Picture (COP) and the primary means of visualizing it.

Geospatial intelligence modeling capabilities are powerful predictive tools for Intelligence Preparation of the Battlespace, giving Joint Force and Component Commanders unparalleled decision superiority.

Geospatial intelligence is the critical ingredient that enables dominant maneuver and precision engagement. When strike missions are complete, geospatial

intelligence is the primary means of battle damage assessment, enabling commanders to assess the results and order re-strikes if necessary[2].

Homeland Security and Civil Support

Geospatial intelligence plays a critical role supporting protection of the homeland and other civil missions. In supporting homeland security, geospatial intelligence is valuable both for reducing the probability of terrorist attacks and for managing the consequences of attacks. Geospatial intelligence can provide the means to conduct detailed assessments to identify vulnerabilities in critical national infrastructure where the probabilities of successful terrorist attack are highest.

In addition, geospatial intelligence provides data and products on selected urban areas of interest, land and maritime entry and exit points, identification and assessment of foreign threats, and extent and scope of natural and manmade damage. In cases of terrorist attack or natural disaster, geospatial intelligence can rapidly give national agencies and first responders a comprehensive and detailed view of the scene, helping them to make the best possible decisions in preparation, response, and recovery actions. Geospatial intelligence also plays an essential role in a wide range of other civil applications including drug interdiction, humanitarian relief and as permitted by law, support to law enforcement.

4. GEOINT Sources and Products

Integral to GEOINT is any source of data that indicates location, spatial relationships, and geographic features or references. Imagery in all its forms across the electromagnetic spectrum by its nature depicts spatial data and therefore is an integral source. But equally important is the full range of geospatial information that derives from other sources, including but not limited to terrain, geodetic, hydrographic, topographic, elevation and aeronautical data. Also relevant are sources of information that provide data related to meteorological, oceanographic, and space weather (METOC) conditions and ecology, as well as geographically referenced data and intelligence about human activity and manmade feature specifications. GEOINT also uses multiple types of sensors to expand the analysts "view" of a target.

Different sensor types allow the analyst to overcome obstacles such as unfavorable weather, poor lighting conditions, or non-cooperative targets. While electro-optical sensors provide a clear daytime picture of a target, synthetic aperture radar (SAR) may provide a critical view of its activities at night. An infrared image may offer a glimpse into the inner workings of an industrial plant. Multi-spectral imagery can provide detailed hydrographic and topographic data that would be unobservable using conventional methods. Motion imagery and moving target intelligence (MTI) technologies have added a new dimension to spatial data, one where movement and change can be instantaneously recorded. New sensor types, such as light detection and ranging (LIDAR), interferometric SAR, and hyperspectral

[2] Răducanu D., *Defence applications of spot imagery*, Spot Image Day, Bucharest, April, 2007.

imagery are expanding the scope of what an analyst can *see*, and ultimately, understand, about a particular target.

GEOINT products provide the spatial foundation essential for the analysis of information from all sources, providing the baseline starting point for all geographically referenced analytic efforts. It brings together cartography, imagery analysis, geospatial analysis, geodesy, aeronautical analysis, maritime analysis and regional analysis thus providing unique intelligence capability[3].

The main GEOINT operational products are as follows:

- IMINT Reports (RECCEXREPs)
- IA Value Added Data
- Change Detection (Multi-date Comparisons)
- Satellite Image Maps (SIMs)
- SIM Pan-Sharpening
- 3D Data (3D View, Dynamic 3D Visualization)
- SAR SIMs
- GIS Applications

5. Romanian GEOINT Capabilities

5.1 Operation Iraqi Freedom

To highlight the Romanian GEOINT operational capacities, I'd like to quote some appreciations from an article entitled *Romania Provides Real-Time GEOINT in Iraq,* published by Pathfinder–The Geospatial Intelligence Magazine, NGA, January/February 2006[4]:

"Romania's GEOINT system is an outstanding example of how U.S., Coalition and Iraqi troops on the ground are the direct beneficiaries of multinational collaboration in geospatial intelligence to support operations in real time (Figure 2)."

Figure 2: British & Romanian joint GEOINT mission

[3] Raducanu, D., *GEOINT between Tigris and Euphrates,* The 4th annual NATO PfP Geospatial Symposium, Chisinau, May 2005.

[4] Raducanu, D., Gradinaru C., *Iraq case study: assessing the success of Romanian geospatial intelligence in operations between the Tigris and Euphrates* – DGI Europe 2008, January, 2008.

"Exploiting a combination of commercial multi-spectral and multi-temporal real-time imagery and video taken by unmanned aerial vehicles, the Romanian Imagery Intelligence Team was able to identify and track enemy vehicles transporting and hiding ammunition and weapons within the Wadi Al Salam Cemetery."

"This clearly demonstrates the critical role that GEOINT provides in support of Coalition military operations and highlights the benefits derived from expanding NGA's collaboration and cooperation with America's allies and partners."[5]

"Fortunately, a Romanian real-time GEOINT operation led to the successful discovery and capture of numerous possible Muqtada militia weapons and ammunition caches."

In Romania, the military specialists from the Military Technical Academy (MTA) have developed GEOINT training and research activities inside the GEOINT Training Center [6]. In 2001, LTC ENGR Dan RADUCANU organized and conduct, in cooperation with GDTA, Toulouse the first computer assisted tactical image analysis course for Romanian military analysts. This training course, entitled "Aerospace Imagery Analysis for Military Operators" was NATO IRI/AR compliant (STANAG 3596).

The course has been developed and performed on different levels (standard, advanced, and expert). The MTA's GEOINT Training Center (CGINT) performs specific and customized courses, on Tactical and Strategic Image Intelligence, Image Analysis, High Resolution SAR Imagery, Space Mapping, Terrain Analysis, Remote Sensing and GIS. The duration is from 4 to 10 weeks.

5.2 CGINT – Center for Geospatial Intelligence

The Center for Geospatial Intelligence (CGINT) is a 400 000 EUROS project financed under the national program for research and development CEEX. The research Consortium was formed by ROMANIAN SPACE AGENCY (ROSA), MILITARY TECHNICAL ACADEMY (MTA), MILITARY EQUIPMENT AND TECHNOLGY RESEARCH AGENCY (METRA), and ADVANCED TECHNOLOGIES INSTITUTE (ATI).

CGINT target

Geospatial Intelligence (GEOINT) provides critical spatial information to a decision making process that is necessary for meaningful actions and decisions, based on the fusion or integration of multiple forms of data collected from satellite and airborne sensors, along with a wide variety of other digital geographic information.

Based on experience gathered by consortium members in research and development activities related to different GEOINT components, CGINT wants to demonstrate possibility and usefulness of creating a Centre for Geospatial Intelligence by creating a reduced scale, minimal functionality model. CGINT

[5] Raducanu, D., *Romania Provides Real-Time GEOINT in Iraq,* Pathfinder-The Geospatial Intelligence Magazine, NGA, January/February, 2006, http://www.nga.mil/NGASiteContent/StaticFiles/OCR/janfeb06.pdf.

concept is based on National Geospatial-Intelligence Agency (NGA) GEOINT doctrine, published in 2004.

The main objective of CGINT is to elaborate technical specifications and design procedures for creating a pilot center for geospatial intelligence capable of implementing GEOINT concepts and offering an open system using various resources and thus creating a well structured methodology answering the specific needs expressed by the users in the security field.

CGINT Objectives

The *main objective* of CGINT is to elaborate technical specifications and design procedures for creating a pilot center for geospatial intelligence capable of implementing GEOINT concepts and offering an open system using various resources and thus creating a well structured methodology answering the specific needs expressed by the users in the security field.

The *specific objectives* of CGINT are:

► concentrate the needed information / resources forming the basic infrastructure allowing the application of GEOINT principles and concepts and create a functional architecture demonstrated by a model;

► organize technical and human resources supporting the functional architecture and develop methods and techniques and algorithms needed to obtain specific information products;

► run three representative case studies aiming to prove the viability and functionality of the CGINT model in different operational situations;

► resume the functional characteristics of the CGINT model and draw the limits on which the solution can be applied for specific domains;

► develop the existing training facility.

CGINT Main Applications

Four categories of applications can be mentioned for justifying this project[6]:

► Informing national policymakers;

► National security and civil support;

► Supporting military operations;

► Intelligence cooperation.

5.3 CGINT results and capabilities

These project research topics are as follow:

► Exploitation of Aerospace Imagery and Geospatial Data for Change Detection; Some research themes, part of this topic are: Automated coherent change detection techniques; Damage assessment for Civil Emergency Planning in Defense Against Terrorism (CEPinDAT); Land cover change

[6] Raducanu D., *GEOINT – Concept and Operational Missions.* Emerging and Future Technologies for Space Based Operations Support to NATO Military Operations (SPECIALISTS' MEETING: RTB-SPSM-001), NATO RTO Space Science and Technology Advisory Group, Bucharest, Romania, September 2006.

detection (for updating land cover maps and the management of natural resources); Moving Target Intelligence (MTI); Classification Algorithms:

► Management of very large databases, smart databases and content based image retrieval (data mining)[7];

► Data fusion and 3D mapping; This topic was achieved by implementing technologies, methods and algorithms for image and data processing (pre-processing source images, photogrammetry, multi-scalar decomposition, neural network for images; algorithms for image segmentation and features extraction – genetic algorithms for their classification; morphological transformations, etc.)

► Data transmission/encryption/decryption techniques.

The CGINT Centre concentrates expertise in the following domains:

► Satellite and airborne remote sensing systems;

► Multi-source data and sensor fusion;

► Advanced image processing methods for feature and knowledge extraction;

► 2D/3D dataset visualization, human-computer interaction, high-resolution virtual reality;

► Database mining and information retrieval;

► Geospatial data development, integration, application tools, and enterprise management.

Conclusion

The convergence of one nation's imagery and geospatial capabilities is an imperative of the current era, made necessary by the challenges of the changing national security environment and the emerging concepts of warfare, and made possible by the revolution in information technology. The demands of the current global environment require a robust ability to provide a growing set of intelligence consumers a fully integrated visual picture of the security situation.

Geospatial intelligence is a *unique* intelligence discipline, defined by its analytical methods and its fundamental spatial and temporal nature. It unifies the imagery and geospatial tradecrafts, capitalizing on the abilities both to precisely model the Earth and to obtain detailed and dynamic understanding of world events through remote sensing.

The GEOINT integrated discipline unites a broad range of evolving and emerging information processing and remote sensing capabilities, providing a comprehensive set of tools for characterizing the security situation. This convergence enables us to leverage an expanded set of powerful analytical tools.

The GEOIN specialists are able to integrate a growing range of data sources, including national, theatre, tactical, and commercial data providers, expanding both the access to targets and the use of the electromagnetic spectrum and other physical

[7] Raducanu D., et al, *Centre for Geospatial Intelligence* - ESA-EUSC 2006: Image Information Mining for Security and Intelligence Conference, EUSC, Torrejon air base - Madrid (Spain), November 27-28, 2006.

phenomena to provide new dimensions of knowledge about the national security situation.

The emergence of geospatial intelligence has given new significance to the role of GEOINT discipline in the Intelligence Community, offering promise as the foundation for multidisciplinary intelligence collaboration in this new all digital environment.

Our goal is an environment that provides geospatial intelligence online, taking advantage of the full potential of our geospatial intelligence tradecrafts, leveraging an all-digital infrastructure, harnessing the best practices of e-business, and using the visual power of the evolving COP to provide our customers the knowledge advantage for decision, planning, and action.

References:

[1] ***, *Geospatial Intelligence* (*GEOINT) Basic Doctrine,* GEOINT PUBLICATION 1, NGA, June 2004

[2] RADUCANU D., *GEOINT between Tigris and Euphrates,* The 4th annual NATO PfP Geospatial Symposium, Chisinau, May 2005

[3] RADUCANU D., *Romania Provides Real-Time GEOINT in Iraq,* Pathfinder-The Geospatial Intelligence Magazine, NGA, January/February, 2006, http://www.nga.mil/NGASiteContent/StaticFiles/OCR/janfeb06.pdf

[4] RADUCANU D., *GEOINT – Concept and Operational Missions*. Emerging and Future Technologies for Space Based Operations Support to NATO Military Operations (SPECIALISTS' MEETING: RTB-SPSM-001), NATO RTO Space Science and Technology Advisory Group, Bucharest, Romania, September 2006

[5] RADUCANU D., et al, *CENTRE FOR GEOSPATIAL INTELLIGENCE* - ESA-EUSC 2006: Image Information Mining for Security and Intelligence Conference, EUSC, Torrejon air base - Madrid (Spain), November 27-28, 2006

[6] RADUCANU D., *CGINT- Training Capabilities* – IMINT/GEOINT Training Workshop, EUSC, Torrejon air base - Madrid (Spain), February, 2007

[7] RADUCANU D., *DEFENCE APPLICATIONS OF SPOT IMAGERY* - Spot Image Day, Bucharest, April, 2007

[8] RADUCANU D., GRADINARU C., *IRAQ CASE STUDY: ASSESSING THE SUCCESS OF ROMANIAN GEOSPATIAL INTELLIGENCE IN OPERATIONS BETWEEN THE TIGRIS AND EUPHRATES* – DGI Europe 2008, January, 2008.

SECȚIUNEA 3 - INSTITUȚII DE SECURITATE ÎNTR-O LUME ÎN SCHIMBARE

COMUNITATEA NAȚIONALĂ DE INFORMAȚII
- DE LA CONCEPT LA OPERAȚIONALIZARE -

Daniel Andrei MOLDOVEANU*

Introducere

Activităţile din domeniile politic, diplomatic, economic, social şi militar se fundamentează pe informaţii. Foarte frecvent, informaţiile necesare planificării diverselor activităţi sunt inaccesibile şi la acestea ne referim când studiem informaţia de securitate naţională şi sectorul de *intelligence* chemat să servească. Rolul esenţial al acestui sector, prezent în orice stat, indiferent de mărime şi interese, este de a preveni eşecul informativ sub toate formele sale de manifestare (surprindere, set incomplet sau eronat al bazei de decizie ş.a.). Nevoia de anticipare reclamă desfăşurarea unei activităţi analitice, crearea de structuri şi formarea unui personal specializat care să fie în măsură să realizeze prevenirea şi eliminarea riscurilor. Peste toate acestea se suprapun organizarea şi managementul, ca ingrediente ce pot creşte şansele de succes.

Fiecare naţiune îşi organizează şi conduce activităţile de informaţii într-un mod specific, chiar dacă de-a lungul acestei milenare profesii procesul/ciclul informativ s-a uniformizat, prin atingerea formulei optime ca efect al căutărilor asidue, iar cvasitotalitatea principiilor, normelor şi metodelor s-a generalizat. Cu toate acestea, constatăm diversitate în nuanţarea practicilor de *intelligence* şi existenţa unor curente în activitatea de informaţii. De regulă, acestea sunt grupate pe linii de afinitate lingvistică, comunităţi de experienţă socială şi istorică şi, foarte frecvent, familii de identitate a valorilor politice împărtăşite. Deşi existenţa serviciilor de informaţii organizate datează în unele state de sute de ani, preocupările pentru crearea comunităţilor de informaţii au apărut relativ recent, în a doua jumătate a secolului 20. S-a ajuns astfel ca în ultimii 20-25 de ani sintagma „comunitate de informaţii” să devină obiectul unei conceptualizări aprofundate, graţie preluării de către cercetarea ştiinţifică a sarcinii de înţelegere şi fundamentare a aspectelor esenţiale ale conţinutului practic furnizat de numeroasele experimente derulate de state în demersul lor de eficientizare şi optimizare a activităţii de *intelligence*. Terenul practic de manifestare a conceptului a depăşit deja cadrul democraţiilor occidentale consolidate, extinzându-se vertiginos către noile democraţii, unde se constată o efervescenţă în creştere pentru găsirea celor mai adecvate forme de organizare a efortului naţional specific.

Literatura referitoare la serviciile de informaţii foloseşte sintagma „comunitate de informaţii” în sensul ei cel mai general, de regulă pentru a desemna suma/totalitatea entităţilor structurale dintr-un stat care au ca obiect de activitate colectarea, prelucrarea şi diseminarea de informaţii în serviciul administraţiei statului

* **Consilier de stat la Departamentul Securităţii Naţionale din cadrul Administraţiei Prezidenţiale şi Director al Oficiului pentru Informaţii Integrate**

respectiv. Cu această accepțiune, se poate afirma că în fiecare stat există o „comunitate de informații”.

Spiritul instituirii Comunității Naționale de Informații restrânge sensul sintagmei la ansamblul funcțional sinergic în care acționează entitățile menționate. Astfel, vom constata că doar într-un număr limitat de state putem vorbi de „comunitate de informații”, în sensul statuat de Hotărârea CSAT din 18 noiembrie 2005, de la care au trecut deja patru ani.19 octombrie 2009

Schimbările care au loc în mediul de securitate internațional şi revoluția mediilor de informare fac ca volumul de date şi informații necesare pentru susținerea deciziiilor politice să crească din ce în mai mult. Pe acest fond, sistemele de informații din toate statele caută formule de acțiune în cadrul unor ansambluri funcționale sinergice, de natură să dea plusvaloare capacităților individuale, care, însumate strict aritmetic, nu ar reuşi să răspundă eficient provocărilor tot mai solicitante.

Serviciile de informații desfăşoară activități cvasiidentice. Folosesc metode şi mijloace identice şi furnizează produse identice ca tipologie (informații sau operațiuni). Teoretic, ceea ce le deosebeşte sunt țintele abordate şi substanța concretă a produselor. Practic, aceste deosebiri sunt adeseori estompate, iar suprapunerile şi paralelismele devin fapt cotidian. În consecință, dacă definim domeniul care face obiectul de activitate al serviciilor ca sector de activitate guvernamentală, constatăm existența mai multor entități administrative cu funcții sensibil apropiate. O atare situație nu ar fi tolerată în cazul unor ministere şi probabil că ar urma o comasare. O asemenea măsură nu este posibilă în cazul serviciilor, structuri prin definiție rezistente la schimbare şi cu un puternic sentiment al identității (justificat şi din rațiuni funcționale specifice). Totuşi, trebuie să existe alte căi prin care să fie reduse risipa de resurse, ineficiența datorată necoordonării şi efectele negative ale autoevaluării într-un context nesistematizat şi nestandardizat.

Beneficiarii produselor informaționale ale serviciilor tind să prefere o adaptare a volumului de informare la bugetul de timp extrem de redus de care dispun. De asemenea, ar aprecia furnizarea de concluzii analitice unice şi cu cel mai înalt grad de certitudine permis de cunoaşterea informativă la nivel național. Soluția care se degajă din practicile altor state vine să remedieze tocmai inoportunitatea angajării de resurse analitice pe eşantioane parțiale ale cunoaşterii informative naționale în legătură cu un subiect dat.

Comunitățile de informații funcționale oferă soluțiile întrevăzute mai sus. În funcție de gradul de funcționalitate atins, ele asigură o gestionare mai bună a resurselor, practici uniforme şi considerabil mai eficiente - inclusiv în termeni de costuri - de atragere, formare şi dezvoltare a capitalului uman, eficiență ridicată a operațiunilor, calitate înaltă a produselor informaționale şi satisfacție crescută a beneficiarilor.

Comunitățile de informații care dispun de mecanisme funcționale eficiente chiar reuşesc eliminarea paralelismelor, suprapunerilor şi redundanțelor, acestea fiind expresia sintetică a deficiențelor care decurg din derularea simultană a unor activități identice de către entități independente.

Formele de organizare a comunităților de informații variază de la stat la stat, fiind de regulă rezultatul interesului executivului cu responsabilități pentru securitatea națională de a gestiona eficient resursele investite în activitățile de informații.

1. O abordare sistemică

Comunitățile de informații reprezintă sisteme organizate, mai mult sau mai puțin, prin intervenția externă. Mai mult, sunt sisteme complexe şi cer tratarea lor în paradigma complexității. Istoria dovedeşte că a fost necesară acțiunea unor factori independenți de sistemul însuşi pentru a genera coagularea capacităților distribuite reprezentate de entitățile de informații existente la un moment dat într-un stat. Dată fiind complexitatea comunităților de informații, în cele mai multe cazuri şi în special în acelea care funcționează la parametri de eficiență considerabilă, şi particularitatea derivată din caracterul nenatural al constituirii ca sisteme, managementul lor presupune o profundă înțelegere a pârghiilor disponibile şi mijloacelor prin care li se poate asigura performanță autentică, caracterizată de plusvaloare.

Abordarea sistemică a comunităților de informații a avut ca obiectiv practic înțelegerea caracteristicilor intrinseci şi identificarea mijloacelor de exercitare eficientă a controlului, în cel mai profund sens managerial, asupra acestor structuri complexe şi evolutive. Utilizarea sintagmei „control" este intenționată, în pofida riscului de a fi înțeleasă eronat de către un lector superficial, deoarece reprezintă întocmai esența managementului structurilor chemate să servească interesul public în domeniul securității naționale. Deoarece complexitatea, spre deosebire de structurile simple ale trecutului, nu poate fi descompusă şi recompusă fără pierderi informaționale, managementul acesteia solicită concepte şi tehnici diferite de cele specifice managementului tradițional.

Principala problemă cu care se confruntă comunitățile de informații contemporane, fie ele cu tradiții îndelungate, fie mai nou constituite, este lipsa de unitate în înțelegerea şi aplicarea unui set de concepte şi principii, mai exact doctrina aplicabilă ansamblului. Părți ale acestei doctrine pot fi, după cum urmează: funcțiile de bază ale *intelligence*-ului, managementul resurselor pe baza unor criterii uniforme (inclusiv formarea preliminară a noilor angajați) şi perfecționarea unitară a managementului de nivel mediu şi înalt pentru a asigura actualizarea continuă a conceptelor şi principiilor aplicabile, precum şi practica uniformă în cadrul comunității a acestora.

O condiție de succes pentru comunitățile de informații este derivată din nevoia de învățare pe baza experienței organizaționale, doar aşa fiind posibilă permanenta transformare prin resurse proprii. Pentru descrierea unei comunități capabile de autotransformare (autoreinventare) este absolut necesar recursul la dezvoltările teoretice ale anilor 90. Aşa cum observam şi mai sus, nu dimensiunea sau numărul elementelor determină complexitatea, ci natura structurii interne şi mecanismele de agregare a componentelor. Observația se aplică întrutotul comunităților de informații, ele nedistingându-se prin multitudinea componentelor cât, mai ales, prin mecanismele complicate şi, totodată, delicate prin care performează în îndeplinirea misiunilor.

2. Cazul Comunității Naționale de Informații

CNI dispune de instrumentele necesare pentru atingerea unui înalt grad de funcționalitate, de natură să faciliteze îndeplinirea deziderateloor precizate în Hotărârea CSAT. Comitetul Coordonator al CNI are toate atribuțiile care să-i permită imprimarea unei dinamici consolidate evoluțiilor din cadrul comunității de informații a României. De asemenea, are la dispoziție formate specializate pentru asigurarea coordonării dimensiunilor esențiale ale activității de informații – acțiunea operativă (Consiliul Operativ) şi informarea beneficiarilor (Oficiul pentru Informații Integrate).

În condiții de funcționalitate deplină, din perspectiva modului de organizare a comunității de informații, CNI ar reprezenta un model de tip mediu, situat între practicile europene şi cele anglo-saxone (Marea Britanie şi SUA). Prin avansarea proiectului şi eventuala instituționalizare a unor organisme cu rol de integrare/coordonare, CNI ar deveni comparabilă cu modelul britanic.

În ceea ce priveşte dimensiunea analitică a CNI, câştigurile înregistrate până în prezent constituie bune premise pentru dezvoltarea unei veritabile comunități analitice în interiorul CNI, cu toate efectele benefice ale acțiunii concertate a întregului sistem de informații din România.

Proiectul de constituire în cadrul Comunității Naționale de Informații a unei entități consolidate de analiză integrată a permis reorientarea către necesități specifice interne a capacităților de profil deja existente în cadrul autorităților informative componente. De-a lungul operaționalizării proiectului s-a discutat intens pe marginea oportunității de integrare a informațiilor la nivelul CNI. Cele mai bune practici externe şi rezultatele concrete ale formulei CNI au demonstrat că o soluție hibridă între analiza strategică integrată şi cea distribuită (în servicii) nu corespunde necesităților de informare ale beneficiarilor şi stadiului dezvoltării culturii analitice specifice în România, concluzia fiind că integrarea are meritul generării plusvalorii față de suma cunoaşterii individuale existente la nivelul structurilor componente ale CNI.

Capacitățile analitice existente în structurile componente sunt necesare în continuare pentru întărirea dimensiunii de analiză operațională, planificare-orientare a culegerii de informații şi suport pentru operațiuni.

Opțiunea pentru analiza integrată este justificată şi de nivelul relativ incipient al dezvoltării dimensiunii analitice în cadrul sectorului de *intelligence* din România.

Introducerea documentului de planificare a demersului informativ național prin Planul Național de Priorități Informative a oferit CNI un instrument util pentru concentrarea capacităților şi resurselor pe direcții de acțiune conforme cu spiritul cheltuirii judicioase a fondurilor publice. Pe de altă parte, a declanşat un întreg proces de fundamentare conceptuală şi metodologică a documentului, care s-a constituit în cadru practic de confruntare şi verificare a stadiilor atinse în derularea proceselor de reformă din interiorul structurilor componente ale CNI. Dimensiunea operațională a acestui proces, elaborarea proiectului de document, a suscitat un arsenal de tehnici analitice şi rafinamente metodologice, pentru care recursul la experiențe parteneriale şi la progrese ale cercetării teoretice în domeniu a testat instrumente deja practicate şi a adus multe noutăți în panoplia sectorului de *intelligence*.

Căutările manageriale având ca obiectiv creşterea continuă a performanţei actului de informare a beneficiarilor, au dus la revizuirea accepţiunii despre expertul analist, interacţiunea acestuia cu mediul intern CNI şi cel extern (de cercetare ştiinţifică). S-a ajuns astfel la un profil total reconsiderat al profesionistului din analiza de *intelligence*, o mai mare deschidere către consultarea sistematică şi expunerea propriilor viziuni la confruntarea cu viziunile alternative furnizate de analişti şi cercetatori dedicaţi. Constituirea unui cadru formal de încurajare a schimburilor între analiştii din structurile componente ale Comunităţii Naţionale de Informaţii reprezintă primii paşi în direcţia culturii de sharing, forma calitativ superioară paradigmei „nevoii de a şti" care a dominat cultura de *intelligence* pe durata unui secol.

Odată cu reconsiderarea expertului, inspirată de mutaţiile constatate de cercetarea avansată in managementul organizaţional, a fost necesară şi regândirea noţiunii de echipă, pentru a genera, din nou, plusvaloare actului de punere în comun a experţilor individuali şi a informaţiilor. Echipele de succes sunt esenţiale pentru produse de excepţie, aşa încât au fost revizuite practicile de trasare a sarcinilor, reconfigurate mentalităţile de raportare individuală la succesul echipei, deschise canale de intracomunicare la care au fost adăugate mijloace de consultare informală a mediului extern echipei şi introduse criterii precise de evaluare a succesului. Nu în ultimul rând, toate aceste elemente asociate echipei au făcut necesare restructurări ale arhitecturii organizaţionale şi identificarea mijloacelor informale de operare a ierahizării, bazate exclusiv pe competenţa recunoscută. O serie de provocări îşi caută încă răspunsul adecvat. Crearea de modele mentale împărtăşite la nivelul unei echipe de analiză de *intelligence* pare puţin probabilă, date fiind natura vagă a obiectivului, importanţa sarcinii şi diversitatea expertizelor individuale. În plus, cu cât echipa este mai numeroasă, cu atât mai dificilă este generarea coeziunii, comunicării şi cooperării.

Introducerea şi valorificarea pe scară largă a tehnologiei informatice şi de comunicaţii în susţinerea activităţii CNI nu ar reprezenta în niciun fel o noutate. Şi totuşi, în practica comunitară a apărut necesitatea cooperării trans-agenţii, care reprezintă atât o oportunitate, cât şi o imensă provocare tehonologică şi procedurală. Posibilitatea de a utiliza platforme de lucru colaborativ, medii *wiki* şi tehnologii de tip *blog* într-o reţea *web* securizată a stărnit interes, dar a relevat şi numeroase dificultăţi nu doar de ordin tehnologic. În ultimă instanţă, acestea par a fi cel mai uşor de surmontat, prin comparaţie cu mentalităţile culturale. Acestea din urmă condiţionează nu numai disponibilitatea de a participa şi împărtăşi, ci şi fezabilitatea adaptărilor legislative din domeniul protecţiei informaţiilor clasificate.

Legătura cu instituţiile publice centrale care desfăşoară activităţi cu relevanţă pentru securitatea naţională a devenit emblematică pentru succesul demersului de informare strategică a beneficiarilor. Crearea CNI a adus beneficiarii mai aproape de sectorul de *intelligence*, dar a generat şi noi exigenţe de calitate în practica informării. Pe lângă standarde superioare, în toate elementele constitutive, au fost introduse concepte noi, care vor revoluţiona relaţia tradiţională cu beneficiarii informaţiilor de securitate naţională. Este de aşteptat ca instituţia feedback-ului să cunoască o

imbogățire semnificativă ca urmare a schimbării rolului beneficiarului din „consumator" sau „client", cum era îndeobşte denumit într-o abordare de tip mercantil, în participant activ la procesul de informare. Astfel, acesta va avea o contribuție crescută la configurarea portofoliului de misiuni ale CNI în domeniul informării şi va juca un rol considerabil proactiv în actul de exercitare a informării. Mai direct spus, dintr-un receptor pasiv al informației, beneficiarul va deveni un interlocutor, care va avea posibilitatea să-şi formuleze instantaneu opțiunile şi aprecierile.

De altfel, experiența de operaționalizare a CNI a prilejuit reconsiderarea ciclului informativ clasic, în aspecte ce țin de verigile componente. Ceea ce în mod tradițional era desemnat ca „diseminare"/„transmitere"/„distribuire" a produsului informativ de securitate națională, devine, în practica CNI, ca expresie a apropierii de beneficiar, comunicare a informației, cu tot conținutul contemporan al noțiunii, inclusiv forma verbală ca vector de realizare, prin exerciții de *expert briefing* susținute la cerere.

Parcurgerea etapelor de consolidare a CNI a relevat şi necesitatea asigurării la nivelul CNI a resursei umane calificate în domeniu, prin integrarea proceselor de formare şi perfecționare a resursei umane. O primă etapă de implementare vizează domeniul analizei de *intelligence,* în care specificitățile structurilor individuale se manifestă mai puțin pregnant şi imperiozitatea adaptării şi perfecționării este la cote maxime.

Analiza de *intelligence* tinde să se extindă şi să se specializeze în raport cu profesiuni similare din societate, fapt ce impune profesionalizarea prin sistematizarea cunoştințelor privind fundamentele teoretice, metodologice şi tehnice în ansamblul CNI. Pe de altă parte, pe fondul dezvoltării societății informaționale, importanța activității cunoaşte o dinamică pozitivă extrem de rapidă, iar cererea de analişti formați este în creştere. Formarea analiştilor într-un cadru comunitar va genera o cultură uniformă nu doar în domeniul profesiunii analizei de *intelligence*, ci şi în cel al securității naționale, condiționare importantă pentru performanța demersului de integrare a activității de analiză.

STRATEGII DE MANAGEMENT AL CONSECINȚELOR

Cristina BOGZEANU*

The new security challenges, which the contemporary world have to cope with, are characterized by complexity and by their ample and serious effects triggered on the population. In this respect, the most eloquent examples are the natural disasters and the terrorist attacks with chemical, biological, radiological or nuclear weapons of mass destruction.

The concept of "consequence management" addresses this very type of threats, referring to the activities which are undertaken as response to such events. Although the idea of "consequence management" is rather new, it has been already adopted and adapted to the legislative and operational frameworks at a national and international level, respectively at NATO and EU level.

1. Considerații preliminare

Umanitatea se confruntă, astăzi, cu amenințări la adresa securității care antrenează o serie de efecte grave şi ample asupra populației civile. Dezastrele naturale şi posibilitatea unui atac terorist cu arme de distrugere în masă (ADM) de tip chimic, biologic, radiologic sau nuclear (CBRN) se înscriu în acest gen de amenințări şi sunt, de obicei, abordate împreună, în paralel, din cauza efectelor dezastruoase, ample, deosebit de grave asupra populației. Atât hazardele naturale, cât şi un eventual atac terorist cu ADM de tip CBRN ar afecta grav viața populației, cursul normal al activităților de zi cu zi, activitățile economice, serviciile guvernamentale şi administrative, infrastructura critică, ceea ce face ca acțiunile pentru restabilirea stării de normalitate să fie asemănătoare pentru cele două tipuri de dezastre în discuție.

Schimbarea climatică, creşterea frecvenței inundațiilor, a alunecărilor de teren, a incendiilor forestiere, a temperaturilor extreme, a secetei, cutremurele sunt cele mai des întâlnite dezastre. Conform unui raport al Națiunilor Unite, numărul lor s-a dublat în ultimele două decenii[1]. Atacurile teroriste cu arme CBRN, pe de altă parte, nu au o mare probabilitate de manifestare, dat fiind că, atât la nivel național, cât şi internațional, au fost adoptate măsuri care fac foarte dificilă dobândirea acestui tip de arme de către terorişti. Totuşi, nici un stat şi nicio entitate supranațională nu îşi poate permite să ignore posibilitatea ca acestea să se manifeste, având în vedere consecințele deosebit de grave pe care le-ar antrena asupra vieții populației şi a activităților economice. Natura efectelor antrenate de cele două tipuri de amenințări face ca ele să fie abordate în cadrul eforturilor de gestionare a tuturor dezastrelor, într-un mod asemănător.

* **Asistent de cercetare ştiințifică, Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate, Universitatea Națională de Apărare "Carol I**

[1] *Disaster Preparadness for Effective Response. Guidance and Indicator Package for Implementing Priority Five of the Hyogo Framework. Hyogo Framework for Action 2005-2015: Building the resilience of nations and communities to disasters, United Nations, New York and Geneva*, 2008, p. 1.

2. Complexitatea conceptului de management al consecinţelor

Managementul consecinţelor ocupă un loc foarte important în cadrul preocupărilor naţionale şi internaţionale referitoare la situaţiile de urgenţă, fiind înţeles drept *un set de măsuri de răspuns la un dezastru natural sau antropic, cu scopul de a elimina sau micşora consecinţele producerii acestuia*. Conceptul a fost elaborat pentru prima dată în cadrul legal al Statelor Unite, prin Directiva Prezidenţială nr. 39/1995. După atacurile teroriste din 2001 şi cele din Europa din 2003 şi 2004, această sintagmă a intrat în documentele referitoare la securitate elaborate şi în alte state şi chiar în cele ale NATO şi UE.

Managementul consecinţelor trebuie pus în legătură cu activităţile de management al crizelor. Practic, conceptul, aşa cum a fost el dezvoltat până în acest moment, se referă la modul de gestionare a consecinţelor manifestării unor riscuri asimetrice, care au fost prevăzute, care sunt cunoscute. Este vorba, în principiu, despre o planificare a modului de a face faţă unor evenimente identificate, dar foarte greu de prevenit, imprevizibile din punctul de vedere al momentului manifestării lor, despre care se ştie că pot fi repetabile şi care au un puternic impact asupra populaţiei. Astfel, managementul consecinţelor implică măsuri care trebuie luate în situaţii de urgenţă pentru protejarea sănătăţii publice, refacerea funcţiilor serviciilor de bază, furnizarea ajutoarelor de urgenţă pentru guvernele şi indivizii afectaţi, dar şi proceduri de coordonare a acestor acţiuni. Este un tip de management bazat pe cunoaştere, din moment ce consecinţele, efectele sunt cunoscute într-o anumită măsură, sau cel puţin intuite.

Managementul consecinţelor este o activitate care începe sau ar trebui să înceapă încă din etapa care precede manifestarea lor propriu-zisă, ar trebui incluse în stadiul de planificare şi analiză a fenomenelor care pot genera consecinţe, pentru a restrânge, pe cât de mult posibil, numărul consecinţelor neprevăzute, neaşteptate. Măsurile trebuie elaborate pornind de la cunoaşterea efectelor. O primă trăsătură a activităţii de management al consecinţelor este, prin urmare, faptul că ea reprezintă o activitate care începe înaintea manifestării propriu-zise a evenimentului pe care îşi propune să-l gestioneze. Cadrul procedural este elaborat înaintea întâmplării unui eveniment doar parţial cunoscut, în ce priveşte efectele pe care el le poate genera. Cu alte cuvinte, din prisma relaţiei dintre managementul crizelor şi managementul consecinţelor, *sintagma în discuţie reprezintă un set de acţiuni care sunt gândite înaintea manifestării ameninţării, înaintea începerii propriu-zise a etapei de management al crizelor şi care continuă procesul de gestionare a situaţiei de criză*. Gestionarea consecinţelor este un efort care precede gestionarea crizelor şi îl continuă.

Faptul că managementul consecinţelor precede, se suprapune şi continuă managementul crizelor reprezintă o constantă în abordarea acestuia la toate nivelurile. Complexitatea lui este însă determinată de gama largă de consecinţe pe care acesta le vizează – cele ce urmează dezastrelor naturale sau unui atac de tip CBRN. Natura acestora face necesară implicarea unei game largi de instituţii, a unei mari varietăţi de resurse, iar faptul că, de cele mai multe ori, ele au un caracter transnaţional, impune abordarea acestora atât la nivelul fiecărui stat în parte, cât şi la cel internaţional,

supranațional. Consecințele vizate sunt cele transfrontaliere, care depăşesc adesea capacitatea şi capabilitățile unui singur stat. Cooperarea între civili şi militari şi eforturile naționale şi supranaționale de a gestiona consecințele vor fi argumentele noastre pentru a demonstra complexitatea sintagmei în discuție.

Mecanisme dezvoltate la nivel internațional NATO

Conceptul de management al consecințelor este foarte bine conturat la nivelul alianței euro-atlantice, aceasta definind prin sintagma în discuție un set de măsuri de reacție cu scopul de a limita efectele distructive ale atacurilor teroriste, ale incidentelor sau ale dezastrelor naturale [http://www.nato.int/issues/terrorism/ practice05.html]. Principalul organism cu responsabilități în aria managementului consecințelor, la acest nivel, este *Centrul Euro-Atlantic de Coordonare a Răspunsului la Dezastre* (Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre – EADRCC), care a luat naştere încă din anul 1998, pentru a coordona răspunsul aliaților la dezastre naturale sau antropice. Centrul este unul dintre cele două elemente ale politicii de „Cooperare Consolidată în Domeniul Sprijinului Internațional în Cazul unui Dezastru", cel de-al doilea instrument fiind *Unitatea Euro-Atlantică pentru Răspuns în cazul unui Dezastru* (UEARD)[2].

Diferența dintre cele două mecanisme constă în faptul că UEARD este un organism nepermanent, ce cuprinde capabilități civile şi militare, oferite voluntar de către statele membre ale Consiliului Parteneriatului Euro-Atlantic. Unitatea poate fi mobilizată la cererea unui stat afectat de un dezastru natural sau antropic, iar membrii ei variază în funcție de natura dezastrului cu care respectivul stat se confruntă. Pe de altă parte, EADRCC este un organism mai complex, aflat sub Comandamentul NATO şi condus de Directorul Planificării Urgențelor Civile, reunind experți atât din statele membre şi partenere, dar şi reprezentanți ai ONU şi Autorităților Militare NATO.

Țelul acestui organism este să ofere o viziune de ansamblu asupra crizei, asupra capabilităților existente, asupra capacității de sprijin ce poate fi oferit şi asupra rolului pe care fiecare stat sau organism internațional îl îndeplineşte. EADRCC nu a fost gândit pentru a conduce activitățile de management al consecințelor, ci pentru a le coordona, constituind un gen de interfață de comunicare şi informare a statelor membre şi partenere care funcționează continuu. Centrul este responsabil cu înregistrarea ofertelor de sprijin furnizate de statele membre, partenere, terțe sau de alte organizații internaționale, a capabilităților necesare, a datelor referitoare la instrumentele şi resursele umane trimise, precum şi la situația concretă de pe teren. Informațiile care sunt recepționate sunt transmise mai departe către statele care pot oferi sau care au nevoie de sprijin.

Principiile şi acțiunile referitoare la managementul consecințelor fac parte dintr-o serie de documente elaborate la nivelul alianței. Un pas important în acest sens a fost făcut în cadrul *Summit-ului de la Praga*, din 2002, când statele membre şi partenere NATO au identificat nevoia de a-şi adapta capabilitățile la noile provocări

[2] http://www.nato.int/eadrcc/fact.htm

la adresa securității, apărarea împotriva atacurilor de tip CBRN şi managementul consecințelor acestora ocupând un loc central în dezbaterile derulate la acel moment[3]. Dincolo de faptul că au fost identificate carențele alianței în acest sens şi modalitățile de îmbunătățire a capabilităților în vederea abordării acestei provocări, a fost clarificat şi rolul Forței de Răspuns şi structura militară de comandă.

Ulterior, la nivelul alianței, a fost elaborat un set de „*Proceduri permanente de acțiune pentru Unitatea Euro-Atlantică pentru Răspuns în cazul unui Dezastru*. Documentul identifică două etape ale procesului de management al consecințelor. Este vorba despre etapa de pregătire – fază care precede evenimentul însuşi şi care constă în planificare, în identificarea resurselor, astfel încât, atunci când cererea este lansată, intervenția să se facă cu un maximum de eficiență şi rapiditate – şi despre etapa de urgență – fază post-eveniment, care cuprinde cererea de asistență din partea statului afectat, evaluarea dezastrului, pregătirea pentru desfăşurarea forțelor, acțiunea propriu-zisă de răspuns pentru eliminarea sau micşorarea consecințelor dezastrului şi retragerea trupelor de asistență.

Uniunea Europeană

UE a adoptat şi dezvoltat conceptul de management al consecinețelor după atacurile de la 11 septembrie şi şi-a intensificat acest efort, în special după ce a trebuit să facă față unor atacuri teroriste chiar pe teritoriul ei. Este vorba despre atacul de la Madrid (2003) şi cel de la Londra (2004). După 2001, UE a integrat conceptul de management al consecințelor pentru protecția civilă în cadrul procedural al *Mecanismului Comunitar pentru Protecție Civilă* (MCPC), pe care l-a reformat în 2007, printr-o decizie[4] care aduce îmbunătățiri procedurale notabile, în special în ce privește managementul situațiilor de urgență. Managementul consecințelor se va regăsi, conform acestui document, în etapa de răspuns. În plus, este specificată clar responsabilitatea MCPC în cazul atacurilor teroriste şi al accidentelor care implică factori CBRN.

De remarcat este, în cazul acestui act, faptul că, deşi sintagma propriu-zisă de „management al consecințelor" nu este menționată, semnificația, înțelesul ei este cuprins în definiția care este dată *etapei de răspuns* – „orice acțiune întreprinsă în temeiul mecanismului în timpul sau după producerea unei situații de urgență majoră, în scopul înlăturării urmărilor imediate ale acesteia"[5].

Mecanismul de față are o funcție asemănătoare instrumentelor create la nivelul NATO – furnizarea de sprijin în caz de urgență majoră, la cererea statului afectat, pentru crearea unei mai bune coordonări în ce privește asistența furnizată de celelalte state şi de către Comunitate. MCPC reprezintă, de fapt, un set de proceduri de acțiune în cazul manifestării unei astfel de urgențe şi contribuie la eficientizarea răspunsului prin expertiza pe care o poate furniza. Astfel, în cazul în care un stat membru se

[3] *The Prague's Summit and NATO's Transformation, a Reader's Guide, 2003, New Capabilities: Adapting to Modern Challenges,* p. 28.
[4] *Decizia Consiliului din 8 noiembrie 2007 de instituire a unui mecanism comunitar de protecție civilă (reformă) (2007/779/CE, Euratom).*
[5] Articolul 3, p. 4, punctul (2).

confruntă cu una dintre situațiile în discuție, el poate trimite o notificare către Comisia Europeană (instituție sub administrația căreia se găseşte MCPC) şi către celelalte state membre, menționând şi tipul de asistență de care are nevoie. Ofertele de sprijin sunt centralizate de către Comisie. Remarcăm, astfel, că la fel ca şi în cazul NATO, funcția primară a instituțiilor europene în aceste situații este de a facilita comunicarea, de coordonare, ele fiind, de fapt, interfețe de comunicare între statele care solicită sprijin pentru rezolvarea unei situații şi cele care îl pot oferi.

Pe lângă Mecanismul Comunitar de Protecție Civilă, funcționează, la nivelul UE, începând cu anul 2005, şi Aranjamentele pentru Coordonarea Situațiilor de Criză şi de Urgență (ACC), care sunt puse sub coordonarea Consiliului UE. ACC sunt asemănătoare ca funcție MCPC şi împart cu acesta şi o serie de mecanisme de avertizare rapidă. Principala diferență dintre cele două este faptul că Aranjamentele se află sub conducerea unei instituții însărcinate cu problemele de securitate, la nivelul UE – Consiliul UE.

ACC sunt gândite pentru a asigura o coordonare politică a acțiunilor întreprinse de UE în cazul unei situații de criză (dezastre naturale, accidente industriale, pandemii, atacuri teroriste), scopul lor fiind de a permite coordonarea capabilităților din toate zonele de activitate ale UE pentru a răspunde situațiilor de criză, care au loc în interiorul şi în exteriorul granițelor Uniunii. Şi aceste aranjamente constau într-un set de proceduri de acțiune şi de coordonare, ele permițând Consiliului UE să elaboreze liniile directoare ale acțiunii, deciziile fiind luate la nivelul Consiliului Reprezentanților Permanenți (COREPER). Hotărârile acestuia sunt dirijate de două grupuri de experți care se reunesc, în baza ACC, în situații de criză – Grupul de Conducere al Crizei (Crisis Steering Group) şi Grupul de Susținere (Support Group). Primul dintre ele este alcătuit din oficiali ai statelor membre şi ai Uniunii şi are drept țel conturarea unei viziuni comune la nivelul UE asupra respectivei situații, iar compoziția celui de-al doilea variază în funcție de natura crizei, fiind alcătuit din experți în aspectele implicate de criza care trebuie rezolvată. Grupul de Susținere trebuie să coopereze cu Centrul pentru Situații de Urgență (SitCen – instituție creată pentru a strânge informații de ordin civil şi militar, care poate fi folosită în situații de urgență, stabileşte capabilitățile disponibile şi este un punct de contact operațional pentru Secretarul General/Înalt Reprezentantul PESC), Centrul de Monitorizare şi Informare, ARGUS [sistem general de aletă rapidă, o rețea de rețele, ce favorizează o circulație rapidă a informației din mai multe rețele, permițând o mai bună coordonare între acestea. Sistemul este pus sub conducerea Comisiei]. Conducerea este realizată direct de către COREPER. Grupul de susținere este, prin urmare, cel care trebuie să asigure expertiza şi pentru managementul consecințelor.

Diferența notabilă dintre cele două instrumente ale Uniunii constă în faptul că doar primul dintre ele – Mecanismul Comunitar pentru Protecție Civilă – a fost activat propriu-zis. Deşi UE nu a fost până acum confruntată cu un atac terorist cu CBRN, MCPC a fost activat de multe ori în cazul dezastrelor naturale, dovedindu-şi eficacitatea (incendiile forestiere din Italia şi Grecia, inundațiile din Europa Centrală şi de Est etc.). Dimensiunea practică a ACC a constat, până în momentul de față, doar

în exerciții derulate la nivel comunitar, exerciții care aveau drept țel verificarea gradului de adecvare al instituțiilor angajate şi al eficienței lor per ansamblu.

4. Național şi supranațional în managementul consecințelor

Una dintre sursele complexității conceptului de management al consecințelor este faptul că acesta este abordat atât la nivel național cât şi la nivel supranațional, internațional. Dacă mai sus am vorbit despre mecanisme, instituții, proceduri dezvoltate la nivel supranațional, se impune clarificarea relației dintre ele şi reglementările şi instituțiile naționale.

Amenințările în legătură cu care este construită semnificația managementului consecințelor, dezastrele naturale şi atacurile teroriste cu ADM CBRN, sunt caracterizate, în mod primordial, de caracterul lor transfrontalier. În cazul producerii unor astfel de evenimente, efectele nu s-ar opri la granița dintre două state, ci ar afecta două sau mai multe entități naționale.

Atât la nivelul NATO, cât şi la nivelul UE, intervenția internațională se face doar în condițiile în care criza afectează două sau mai multe state, iar resursele statului afectat sunt depăşite. Din informațiile furnizate de site-ul oficial al Alianței Nord-Atlantice în legătură cu organismele şi modul de acțiune pentru managementul consecințelor, putem desprinde clar ideea că operațiunile NATO se vor derula sub principiul subsidiarității. Intervenția NATO este realizată doar atunci când capacitatea statului afectat de a face față consecințelor este depăşită, doar în condițiile în care această intervenție constituie o valoare adăugată. Statul afectat de un asemenea atac trebuie să trimită o cerere formală către NATO pentru a putea primi sprijin din partea acestuia. În plus, trebuie luat în considerare şi faptul că luarea deciziilor la nivel național se poate face, în cele mai multe cazuri, mult mai rapid decât la nivelul alianței, unde este necesară reunirea reprezentanților statelor afectate şi a statelor care pot oferi sprijin. În ce priveşte managementul consecințelor unui atac terorist cu ADM, nu au existat până acest moment situații de acest tip care să implice operațiuni de protecție civilă. Expertiza NATO în acest domeniu constă în cunoştințele şi bunele practici însuşite în cadrul exercițiilor de simulare şi al activității concrete din teatrele de operații. Este, prin urmare, posibil, ca decizia la nivel național, în cazul unor asemenea evenimente, să fie mai rapidă şi mai eficientă.

Rolul principal al statelor, atunci când se vorbeşte despre managementul consecințelor, este vizibil, în cazul alianței, şi atunci când ne referim la modul de angajare al capabităților. Acestea sunt angajate voluntar, la cererea statului afectat, de către statele membre ale Consiliului Parteneriatului Euro-Atlantic. Decizia de a solicita sau de a furniza asistență este luată de către autoritățile naționale. NATO îndeplineşte, în această situație, rolul de coordonator al efortului conjugat al aliaților de a susține statul sau statele afectate. Intervenția sa se face doar dacă este cerută, necesară şi doar dacă poate contribui la aducerea unei plus-valori în ce priveşte acțiunile de reducere sau eliminare a efectelor unei crize.

Abordarea UE, din acest punct de vedere este asemănătoare. Managementul consecinţelor este o responsabilitate a statelor membre. O comunicare a Comisiei[6] menţionează că statele membre au responsabilitatea primară în ce priveşte protejarea cetăţenilor lor faţă de ameninţările CBRN (articolul 3.1. – National Measures, p. 3), prin aplicarea unor măsuri şi prin implicarea unei game largi de autorităţi care pot acţiona în acest sens.

În plus, atunci când ne referim la securitate în UE, per ansamblu, trebuie să facem continuu referire la tratatele care menţionează faptul că Uniunea va respecta „funcţiile esenţiale ale statului, inclusiv pe cea de asigurare a integrităţii teritoriale, menţinerii dominaţiei legii şi ordinii şi securităţii naţionale" [articolul 4 din Tratatul de la Lisabona], dar şi că „securitatea naţională rămâne, în special, în atribuţiile statelor membre"[7]. Managementul consecinţelor, ca ansamblu de acţiuni întreprinse pentru limitarea sau eliminarea efectelor unui atac terorist cu CBRN sau a unui dezastru natural, se înscrie în această arie, unde responsabilitatea primară este a statelor membre, unde deciziile sunt luate prin consens, unde UE nu a reuşit încă să creeze un spaţiu instituţional şi legal supranaţional.

Totodată, chiar procedura de acţiune a mecanismelor Uniunii, care pot fi activate pentru managementul consecinţelor implică ideea că statul este cel care are principala responsabilitate pentru managementul consecinţelor. În cazul MCPC, statul membru solicitant coordonează activitatea trupelor de intervenţie şi de asistenţă, stabilind atât liniile directoare ale acţiunii, cât şi limitele sarcinilor atribuite echipelor de intervenţie sau modulelor. Amănuntele executării acestor sarcini revin persoanei desemnate de statul membru care acordă asistenţă. Observăm astfel că, deşi MCPC a luat naştere în sânul Comisiei Europene, instituţie ce funcţionează de obicei pe principii comunitare, administrând la nivel european, comun, anumite activităţi şi politici care au trecut de sub administrarea naţională în cea comunitară, în acest caz, Comisia funcţionează doar ca interfaţă pentru comunicarea, coordonarea, interoperabilitatea între capabilităţile şi intervenţiile statelor membre. Acelaşi lucru se întâmplă şi cazul ACC – statul afectat este cel care decide să ceară asistenţă, Aranjamentele având doar rol de coordonare.

Prin urmare, UE acţionează doar dacă poate aduce o valoare adăugată în ce priveşte managementul consecinţelor. Aportul ei constă în oferirea unui cadru de cooperare în asemenea situaţii pentru statele membre, abordarea UE fiind marcată şi de principiul solidarităţii. Tratatul de la Lisabona chiar introduce o clauză a solidarităţii, prin care se creează îndatorirea ca statele membre ale UE şi Uniunea să acorde asistenţă oricărui stat membru care a fost victimă a unui atac terorist sau unui dezastru natural sau provocat de om, la cererea autorităţilor acestuia. Deşi clauza are şi implicaţii în materie de apărare, ea face referire, în special, la domeniul protecţiei civile în caz de urgenţă. Instituţiile UE, inclusiv Comisia, îşi dezvoltă capacitatea de a

[6] *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council on Strenghtening Chemical, Biological, Radiological and Nuclear Security in the European Union – an EU CBRN Action Plan, COM(2009) 273 final, Brussels, 24.06.2009.*
[7] Ibidem.

coordona acţiunile statelor membre pentru a răspunde în cazul în care un astfel de eveniment depăşeşte capacitatea unui singur stat.

Dat fiind că acţiunea UE constă în implicarea de resurse şi forţe din mai multe state membre, la acest nivel, trebuie asigurată interoperabilitatea trupelor, prin adoptarea unor măsuri care să asigure funcţionarea neîntreruptă şi la parametri optimi a activităţii. Cooperarea şi interoperabilitatea sunt dezvoltate prin derularea de cursuri de instruire şi antrenamente. Uniunea a implementat un Program de Exerciţii în perioada 2004-2008, continuat cu Programul pentru 2009-2013.

La nivelul UE au fost derulate o serie întreagă de exerciţii, atât în cadrul MCPC cât şi în cadrul ACC, menite să asigure interoperabilitatea între capabilităţile statelor membre. Exerciţii similare au fost derulate şi sub egida NATO. Totodată, principiul interoperabilităţii se referă şi la o altă dimensiune supranaţională a managementului consecinţelor – cooperarea dintre entităţile supranaţionale, în special UE, NATO şi ONU. „*Cadrul Conceptual al dimensiunii PESA în lupta contra terorismului*" prevede necesitatea găsirii unor modalităţi de cooperare cu Alianţa, prin participarea forţelor statelor UE la exerciţiile NATO de management al consecinţelor şi reciproc [European Council, *Conceptual Framework on the ESDP dimension of the fight against terrorism*]. Mai mult, UE a elaborat, în 2004, chiar şi un *Program de Solidaritate asupra consecinţelor unui atac terorist,* care pune baza elaborării unor proceduri de cooperare şi interoperabilitate, astfel încât, funcţiile militare şi civile să fie complementare şi să nu se suprapună. Programul stabileşte, practic, etapele unui proces de management al consecinţelor, pornind de la analiza riscurilor, ameninţărilor şi vulnerabilităţilor, mergând până la creionarea unui set de proceduri de coordonare şi de acţiune. Colaborarea cu NATO în managementul consecinţelor, în special în ce priveşte implicarea militară, este esenţială din cauza condiţiilor în care PESA s-a dezvoltat şi a evoluat. O mare parte din statele membre ale UE sunt şi membre ale NATO, instituţie care rămâne încă principalul garant al securităţii pe plan european. În plus, forţele angajate de fiecare stat membru UE în operaţiunile conduse de UE coincid, de cele mai multe ori, cu cele angajate în operaţiunile derulate sub egida NATO. Colaborarea, cooperarea, interoperabilitatea cu NATO devine, astfel, esenţială.

Uniunea aduce o plus-valoare în ce priveşte managementul consecinţelor şi prin instrumentele financiare pe care le pune la dispoziţia statelor membre. În 2007, Consiliul UE adoptă Programul „Prevenirea, Pregătirea şi Managementul Consecinţelor Terorismului şi a altor Riscuri de Securitate" **[**Council Decision of 12 February 2007 establishing for the period 2007 to 2013, as part of General Programme on Security and Safeguarding Liberties, the Specific Programe "*Prevention, Preparedness and Consequence Management of Terrorism and other Security Risks*" (2007/124/EC, Euratom)**],** în cadrul Programului General pentru Securitate şi Apărarea Libertăţilor. Acest program a fost creat cu scopul de a oferi susţinere financiară proiectelor ce urmăresc să identifice noi metodologii de acţiune pentru managementul consecinţelor atât la nivelul UE, cât şi la cel al statelor membre, alături de implementarea de acţiuni de cooperare şi coordonare, de evaluare şi analiză a riscurilor, de instruire şi antrenament.

Dezvoltarea capabilităţilor necesare managementului consecinţelor unui atac terorist cu ADM CBRN a fost luată în calcul şi de Agenţia Europeană pentru Apărare (AEA), care, începând din anul 2007, îşi propune să susţină în cadrul procesului de dezvoltare a capabilităţilor şi componenta de CBRN, cu accent pe protecţia civilă, prin constituirea mecanismelor şi a instrumentelor (transport, logistică, echipe de medici, resurse umane) necesare gestionării unui eveniment CBRN. În plus, AEA a pus în aplicare şi exerciţiu de simulare cu scopul de a identifica cele mai bune modalităţi de a face faţă efectelor agenţilor CBRN. În cadrul AEA, a fost elaborat şi un proiect pentru consolidarea protecţiei împotriva agenţilor biologici. Programul pentru Dezvoltarea şi Consolidarea Echipamentelor de Detectare, Identificare şi Monitorizare a Agenţilor Biologici (BIO-EDEP) se adresează lacunelor din sistemele de apărare împotriva atacurilor cu arme CBRN şi pune la dispoziţia statelor membre o sumă de 100 milioane € pentru îmbunătăţirea capabilităţilor necesare gestionării unor astfel de evenimente. Agenţia are un rol esenţial în procesul de management al consecinţelor prin eforturile sale de a crea şi dezvolta capabilităţile şi expertiza necesare gestionării unui atac terorist care implică agenţi CBRN.

5. Dimensiunea civilă şi dimensiunea militară în managementul consecinţelor

Amploarea şi gravitatea consecinţelor pe care producerea unui atac terorist cu ADM sau un dezastru natural le-ar antrena asupra populaţiei fac necesară implicarea unei game largi de resurse. Atât la nivel naţional, cât şi la nivel supranaţional, observăm o conştientizare a necesităţii de a pregăti atât instituţiile civile, cât şi pe cele militare în procesul de management al consecinţelor. Cooperarea dintre instituţiile de profil civil şi cele de profil militar, coordonarea acţiunilor lor, interoperabilitatea reprezintă un alt punct esenţial al managementului consecinţelor. Implicarea forţelor armate în astfel de acţiuni diferă din mai multe puncte de vedere de cea a instituţiilor cu atribuţii în securitatea internă.

La nivel naţional, diferenţa dintre intervenţiile celor două tipuri de instituţii rezidă, în primul rând, în motivul care declanşează acţiunea lor. Instituţiile civile, care intră sub jurisdicţia Ministerului de Interne, sunt mobilizate în virtutea necesităţii de realizare, menţinere şi restabilire a ordinii şi siguranţei publice, pentru siguranţa cetăţeanului, pentru prevenirea sau contracararea criminalităţii etc. Un atac care implică utilizarea armelor CBRN ar avea urmări extrem de ample şi grave asupra securităţii cetăţenilor, ceea ce justifică acţiunea acestor instituţii. Deşi similară, cauza acţiunii forţelor armate nu coincide totuşi cu cea a autorităţilor civile. Deşi vorbim în continuare în termeni asigurare a securităţii cetăţenilor, armata va urmări, conform statutului ei în cadrul statului, să asigure securitatea naţională, apărarea şi promovarea intereselor vitale ale ţării, participarea activă a ţării noastre la securitatea zonelor de interes ale NATO şi UE. Asigurarea independenţei şi integrităţii teritoriale a ţării pentru constituirea unui mediu sigur, propice dezvoltării sustenabile şi derulării activităţii interne în condiţii de normalitate sunt atribuţii ale forţelor armate. Atacurile teroriste constituie un risc asimetric aflat în centrul strategiilor şi politicilor de securitate şi apărare şi fac obiectul acţiunilor militare tocmai pentru că ele afectează

această stare de normalitate a vieții interne în statul respectiv. Astfel, forțele aflate sub jurisdicția Ministerului de Interne vor interveni în numele securității interne, iar cele aflate sub conducerea Ministerului Apărării Naționale îşi vor justifica intervenția prin datoria lor de a asigura securitatea națională per ansamblu. Practic, în condițiile în care delimitarea dintre securitatea internă şi cea externă devine neclară din cauza amenințărilor de tip transfrontalier, această diviziune dintre atribuțiile instituțiilor civile şi cele militare nu mai este eficientă, contextul actual impunând cooperarea dintre cele două pentru rezolvarea optimă a crizei.

În al doilea rând, diferența dintre cele două tipuri de instituții constă şi în implicarea unui tip diferit de expertiză. Terorismul internațional, crima organizată, proliferarea ADM sunt considerate amenințări la adresa securității naționale şi sunt abordate atât de autoritățile civile cât şi de cele militare, totuşi, forțele armate pot aduce o plus-valoare în eforturile de micşorare sau eliminare a efectelor produse de ele prin aportul expertizei câştigate în teatrele de operații. Forțele militare beneficiază de o serie de lecții învățate, dobândite în timpul misiunilor derulate sub egida NATO sau UE pe teatre de luptă îndepărtate, unde au fost confruntate direct cu astfel de situații. Au câştigat astfel cunoştințele necesare pentru un management al consecințelor eficient. Însă, pe lângă resursele umane pregătite pentru acest tip de acțiuni, armata poate contribui şi cu resurse materiale. Spre exemplu, capabilitățile referitoare la transportul aerian, maritim sau terestru sau existența unor echipe specializate în arme CBRN pot constitui mijloace pentru acest tip de acțiune.

Dată fiind această diversitate a instituțiilor cu responsabilități în managementul consecințelor şi riscul unei suprapuneri de funcții, a fost necesară dezvoltarea, atât la nivel național, cât şi internațional a unui set de reglementări, care să stabilească aria de acțiune a fiecăreia şi să asigure interoperabilitatea acestora, astfel încât, cooperarea dintre civili şi militari, să se facă în mod optim.

La nivel supranațional, primul document de acest gen a fost *Ghidul asupra Folosirii Instrumentelor de Apărare Civile şi Militare în Recuperarea de după Dezastre*, cunoscut şi sub numele de *Ghidul Oslo*, elaborat în 1994, de Biroul pentru Coodonarea Afacerilor Umanitare. La acest act au contribuit 180 de reprezentanți din 45 de state şi 25 de organizații, printre care şi ONU, NATO şi UE, constituind un document care a stat la baza reglementării cooperării dintre civili şi militari în managementul consecințelor atât la nivel național, cât şi la nivelul UE şi NATO. Actul stabileşte principiile care stau la baza managementului consecințelor, ale furnizării de ajutor umanitar, al utilizării capabilităților civile şi militare, în caz de situații de urgență, care au cauze naturale, antropice, tehnologice sau de mediu, pe timp de pace. Conform acestui ghid, instrumentele civile şi militare trebuie să fie complementare, pentru a se mula situației. Mai mult, se recomandă chiar evitarea implicării exclusive a forțelor militare şi concentrarea asupra rolului autorităților civile[8].

La nivelul alianței nord-atlantice, a fost elaborat un „*Concept militar al NATO pentru lupta împotriva terorismului*", care menționează că alianța poate furniza

[8] Articolul 34-36, pp. 9-10.

sprijin militar prin planificarea, identificarea rapidă şi desfăşurarea rapidă de specialişti (în ce priveşte agenţii CBRN, ingineri, specialişti în căutarea persoanelor), prin crearea unui Registru al Alianţei cu capabilităţile desfăşurabile într-un interval de timp foarte scurt, prin stabilirea unui set de exerciţii şi antrenamente care să asigure coordonarea acţiunilor, iar, prin EADRCC, Alianţa poate pune la dispoziţie nucleul necesar pentru coordonarea dintre NATO şi statele afectate.

Modul de funcţionare al structurilor abilitate să acţioneze pentru managementul consecinţelor, în cadrul NATO, principiile guvernatoare, procedura decizională şi de acţiune conturează rolul pe care militarii îl îndeplinesc în astfel de situaţii. Deşi managementul situaţiilor de urgenţă şi, implicit, al managementului consecinţelor, se conturează a fi preponderent o responsabilitate a forţelor civile, NATO este o instituţie cu un pronunţat caracter militar, ceea ce face ca rolul militarilor în astfel de acţiuni să fie cel mai bine conturat şi cel mai pronunţat la acest nivel. Remarcăm, totuşi, că ei nu joacă principalul rol în acest tip de operaţiuni, dar experienţa pe care ei au dobândit-o în cadrul gestionării consecinţelor războiului este valorificată din plin în planul managementului efectelor pe care diferite dezastre naturale sau antropice le au asupra populaţiei. De asemenea, forţele militare pot înlocui forţele civile, în situaţia în care acestea sunt blocate de evenimente neaşteptate. Faptul că NATO are la dispoziţie o forţă militară multinaţională garantează existenţa unor capabilităţi şi resurse ce pot fi activate în acest scop.

În plus, accentul pus de alianţă pe capabilităţile militare în astfel de situaţii este cel mai vizibil în eforturile acesteia de a crea un Batalion Multinaţional de Apărare împotriva CBRN, batalion care a devenit complet operaţional din anul 2004. Obiectivul acestei forţe este de a răspunde mai rapid cererilor de sprijin în managementul consecinţelor, lansate de autorităţile naţionale. Batalionul este pus sub controlul operaţional al SACEUR şi cuprinde o echipă de evaluare, o echipă de răspuns, companii de detectare a agenţilor CBRN, un laborator de analiză mobilizabil şi capabilităţi de decontaminare. Avem, astfel, creionate activităţile pe care militarii le îndeplinesc în acest proces – analiză, identitificare, decontaminare. Este vorba, prin urmare, de un anumit tip de expertiză şi de instrumentele necesare valorificării acestei expertize. Batalionul poate fi mobilizat într-un interval de la 5 la 20 de zile (comparabil cu Forţa de Răspuns NATO) timp de şase luni de zile. În 2003, 14 state au oferit forţe pentru acest batalion – Cehia, Germania, Canada, Ungaria, Italia, Norvegia, Portugalia, România, Spania, Turcia, Marea Britanie şi Statele Unite, comanda fiind asigurată, prin rotaţie, de către Cehia şi Germania.

Totodată, după cum am menţionat mai sus, alianţa se dovedeşte conştientă de importanţa cooperării dintre civili şi militari, în ce priveşte magementul situaţiilor de urgenţă. NATO a derulat, în acest sens, o gamă largă de exerciţii de antrenament cu scopul de a testa funcţionalitatea organismelor, de a crea standarde procedurale, de a dezvolta interoperabilitatea între civili şi militari şi între statele participante. Deşi aceste exerciţii sunt bazate pe scenarii variate, gestionarea efectelor agenţilor CBRN este, de cele mai multe ori, luată în calcul.

În ceea ce priveşte UE, cooperarea dintre civili şi militari ocupă un rol important în reglementările referitoare la managementul consecinţelor, dar, în acest

caz, este pus un accent mai mare pe dimensiunea civilă. Cel mai relevant document elaborat în cadrul UE referitor la rolul pe care factorul militar îl are în procesul de management al consecinţelor este *Cadrul Conceptual al Dimensiunii de Politică Europeană de Securitate şi Apărare al Luptei împotriva Terorismului*.

Documentul recunoaşte că cel mai îngrijorător scenariu este cel în care grupurile teroriste ar dobândi arme de distrugere în masă, necesitând colaborarea serviciilor de intelligence, poliţie, justiţie, forţe militare şi altele (Articolul 2). În acelaşi timp, este menţionată clar „natura complementară" a contribuţiei Politicii Europene de Securitate şi Apărare (PESA). Este confirmat, astfel, rolul auxiliar pe care forţele militare îl îndeplinesc în activităţile de management al consecinţelor, acesta fiind, de fapt, un proces complex ce necesită colaborarea tuturor structurilor care au responsabilităţi în domeniul securităţii.

Forţele militare pot avea însă, în cazul unor atacuri teroriste în ţări terţe, un rol direct sau auxiliar. Aceste forţe, aflate în misiuni în respectivele zone, pot fi mobilizate cu uşurinţă şi pot asigura managementul consecinţelor până la activarea serviciilor internaţionale abilitate. Capabilităţile militare necesare acestor activităţi sunt incluse în Catalogul de Forţe începând cu anul 2005.

Rolul militarilor este conturat şi în documentul de reformă al MCPC, care face referiri la posibilitatea participării „activelor şi resurselor militare". În cadrul etapei de pregătire, statele membre pot comunica informaţii despre „activele şi resursele militare" care ar putea fi folosite, „în ultimă instanţă", ca parte a asistenţei în domeniul protecţiei civile prin MCPC, cum ar fi transportul, mijloacele logistice sau medicale. Devine evident, astfel, rolul auxiliar pe care forţele militare îl au în procesul de management al consecinţelor. Totuşi, atribuţiile acestora sunt clarificate în acelaşi document prin instituirea unor module pentru protecţie civilă, definite ca grupări de capabilităţi care se pot autosusţine, sunt autonome, predefinite şi orientate pe sarcini specifice sau ca echipe mobile şi operaţionale care sunt definite prin capacităţile pe care le deţin şi prin misiunile pe care le pot îndeplini[9].

La nivelul ţării noastre, raportul dintre civili şi militari în managementul consecinţelor, este conturat relativ asemănător abordării NATO şi UE. Principala instituţie care are responsabilităţi în această arie este Inspectoratul General pentru Situaţii de Urgenţă (IGSU), care asigură, la nivel naţional, aplicarea unitară a legislaţiei în vigoare în ce priveşte apărarea vieţii, a bunurilor şi a mediului împotriva incendiilor şi dezastrelor, precum şi al realizării măsurilor de protecţie civilă şi gestionarea situaţiilor de urgenţă, rolul fundamental al acestuia fiind prevenirea şi gestionarea situaţiilor de urgenţă cu scopul de a asigura derularea vieţii comunităţii în condiţii de normalitate. Totuşi, restul autorităţilor publice au şi ele atribuţii în această arie, stabilite prin Hotărârea nr. 2288/2004 din 09/12/2004 publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 9 din 04/01/2005 pentru aprobarea repartizării principalelor funcţii de sprijin pe care le asigură ministerele, celelalte organe centrale şi

[9] *Decizia Comisiei din 20 Decembrie 2007, de modificare a Deciziei 2004/779/EC, Euratom a Comisiei de stabilire a normelor de aplicare a Deciziei 2007/779/EC, Euratom a Consiliului de instituire a unui mecanism comunitar de protecţie civilă, notificată cu numărul C(2007) 6464*, articolul 3, punctul (5), p. 5

organizațiile neguvernamentale privind prevenirea şi gestionarea situațiilor de urgență.

Conform acestui document, Ministerul Apărării Naționale are responsabilități în domeniul situațiilor de urgență şi în mangementul consecințelor, cum ar fi evacuarea persoanelor, populației sau bunurilor periclitate, acordarea asistenței medicale de urgență, căutarea, descarcerarea, salvarea persoanelor, localizarea şi stingerea incendiilor, neutralizarea efectelor materialelor periculoase, asigurarea transportului forțelor şi mijloacelor de intervenție, al persoanelor evacuate şi al altor resurse, asigurarea cazării şi adăpostirii persoanelor afectate sau evacuate, efectuarea depanării şi decontaminării, menținerea şi restabilirea ordinii publice, logistica intervenției sau reabilitarea zonei afectate. Dacă analizăm aceste funcții pe care armata le poate îndeplini în cazul unor situații de urgență, vom observa că sunt atribuții pe care forțele armate le îndeplinesc cu succes în misiunile militare şi pentru care militarii sunt antrenați. Expertiza dobândită de militari în cadrul antrenamentelor şi al misiunilor poate fi valorificată pentru gestionarea urmărilor unei calamități sau unui dezastru. În plus, dotarea armatei, instrumentele medicale, de transport, de cazare, lecțiile învățate în timpul misiunilor recomandă iarăşi armata drept un actor important în gestionarea unor astfel de situații. Responsabilitatea armatei este cu atât mai mare cu cât chiar instrumentele din dotare pot constitui, dacă sunt greşit manipulate, declanşatori ai unor situații de urgență – muniție, explozibili, substanțe periculoase etc.

Concluzii

Strategiile pentru managementul consecințelor se conturează ca eforturi complexe pentru eliminarea sau micşorarea efectelor unor dezastre naturale sau antropice. Complexitatea lor derivă din natura acestor dezastre, dar şi din caracteristicile efectelor pe care ele le-ar antrena. Deşi atât la nivel național, cât şi la nivelul NATO şi UE se pune un accent deosebit pe partea de prevenire a producerii unor astfel de evenimente, managementul consecințelor se remarcă, totuşi, ca etapă care necesită strategii bine puse la punct, clare pentru că, doar astfel, efectele unui eventual atac terorist cu ADM sau ale unui dezastru natural pot fi micşorate sau chiar eliminate, permițând restabilirea stării de normalitate.

Bibliografie:

[1]. *Disaster Preparadness for Effective Response. Guidance and Indicator Package for Implementing Priority Five of the Hyogo Framework*. Hyogo Framework for Action 2005-2015: Building the resilience of nations and communities to disasters, United Nations, New York and Geneva, 2008

[2]. *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council on Strenghtening Chemical, Biological, Radiological and Nuclear Security in the European Union – an EU CBRN Action Plan*, COM(2009) 273 final, Brussels, 24.06.2009 disponibil on-line la http://ec.europa.eu/ justice_home/news/summary/docs/com_2009_0273_en.pdf

[3]. *Conceptul militar al NATO pentru lupta împotriva terorismului,* disponibil on-line la http://www.nato.int/ims/docu/terrorism.htm.
[4]. *Conceptual Framework on the ESDP dimension of the fight against terrorism*, 22.11.2004, European Council, disponibil on-line la http://ue.eu.int/uedocs/ cmsUpload/ESDPdimension.pdf
[5]. *Council Decision of 12 February 2007 establishing for the period 2007 to 2013, as part of General Programme on Security and Safeguarding Liberties*, the Specific Programe "Prevention, Preparedness and Consequence Management of Terrorism and other Security Risks" (2007/124/EC, Euratom), disponibil on-line la http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/exUriServ.do?uri=OJ:L:2007:058:0001: 0006:EN:PDF
[6]. *Decizia Consiliului din 8 noiembrie 2007 de instituire a unui mecanism comunitar de protecție civilă* (reformă) (2007/779/CE, Euratom), disponibil on-line la http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L: 2007:314: 0009:0019:RO: PDF
[7]. Ghidul asupra Folosirii Instrumentelor de Apărare Civile şi Militare în Recuperarea de după Dezastre disponibil on-line la http://www.reliefweb.int/ rw/lib.nsf/db900sid/AMMF-6VXJVG/$file/OCHA- Nov2006.pdf? openelement
[8]. **NATO Review, Autumn 2004**, C. Richard Nelson, *Analysis – Expending NATO's counter-terrorism role*, disponibil on-line la http://www.nato.int/docu/review/2004/ issue3/english/ analysis.html
[9]. **Hotărârea nr. 2288/2004 din 09/12/2004 publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 9 din 04/01/2005 pentru aprobarea repartizării principalelor funcții de sprijin pe care le asigură ministerele, celelalte organe centrale şi organizațiile neguvernamentale privind prevenirea şi gestionarea situațiilor de urgență,** disponibilă on-line la http://www.crucearosie.ro/uploads/Legislatie/Hotarare% 202288%20din%20 2004%20-%20functii%20de%20sprijin.pdf
[10]. „Proceduri permanente de acțiune pentru Unitatea Euro-Atlantică pentru Răspuns în cazul unui Dezastru", http://www.nato-otan.org/eadrcc/ sop/sop.htm
[11]. The Prague's Summit and NATO's Transformation, a Reader's Guide, 2003, New Capabilities: Adapting to Modern Challenges, la http://www.nato.int /docu/rdr-gde-prg/rdr-gde-prg-eng.pdf
[12]. Tratatul de la Lisabona, disponibil on-line, la http://x09.eu/fileadmin/ user_upload/other/Consolidated_LISBON_ TREATY_3.pdf.

EFECTELE CRIMEI ORGANIZATE TRANSFRONTALIERE ASUPRA SECURITĂȚII NAȚIONALE

Claudiu LAZĂR [*]

The organizations of transnational organized crime will develop and they will extend their activities due to chaos, corruption, lethargy in applying measures of control, areas that are not under surveillance and the existence of global informational, financial and transport networks. This will manifest under the form of alliances, with small criminal entrepreneurs and insurgent movements for specific operations.

Membrii organizațiilor criminale vor corupe autorități ale statelor instabile, cu economii fragile, se vor înfiltra în sistemele bancare şi de afaceri şi vor coopera cu mişcările politice insurgente pentru controlul unor zone geografice de importanță geostrategică. Veniturile organizațiilor de crimă organizată provin din traficul de narcotice, femei şi copii; piraterie; imigrație ilegală; contrabandă cu materiale toxice, arme şi tehnologii militare; fraudă financiară.

Rețelele de crimă organizată se vor suprapune adesea cu cele teroriste, vor extinde legăturile existente şi vor forma alianțe noi cu alte grupuri criminale.

Trebuie subliniat faptul că organizațiile criminale sunt interesate pentru partea economică, financiară, iar grupările teroriste folosesc grupările criminale pentru obiective şi ambiții politice.

În această lume complexă, dinamică şi turbulentă, confruntarea principală se poartă între democrație şi totalitarism, şi este determinată de agresiunea majoră a terorismului extremist-religios, structurat în rețele transfrontaliere, împotriva statelor democratice şi a forțelor politice angajate în procesul democratizării.

Mediul de securitate este caracterizat preponderent de următoarele tendințe majore: accelerarea proceselor de globalizare şi de integrare regională, concomitent cu proliferarea acțiunilor având ca scop fragmentarea statală; convergența rezonabilă a eforturilor consacrate structurării unei noi arhitecturi de securitate, stabile şi predictibile. Democrația, guvernarea eficientă şi respectarea legilor, în calitate de noi principii ale securității globale, presupun ca statele să nu facă apel la utilizarea forței ca metodă de rezolvare a conflictelor.

Declarația Mileniului, adoptată de Adunarea Generală a ONU, la 8 septembrie 2000, cu participarea şefilor de state şi guverne, prin consens, începe cu o prezentare a valorilor şi principiilor fundamentale care stau la baza relațiilor internaționale, respectiv libertatea, egalitatea, solidaritatea, toleranța, respectul pentru natură şi răspunderea solidară. De asemenea, un capitol special al Declarației priveşte drepturile omului, democrația şi guvernarea echitabilă, afirmându-se foarte clar angajamentul tuturor statelor de a „depune toate eforturile pentru promovarea

[*] **Locotenent-colonel, magistrat militar**

democraţiei şi întărirea normelor de drept, precum şi pentru respectarea tuturor drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale recunoscute pe plan internaţional

Principalii factori externi de risc la adresa securităţii naţionale pot fi generaţi, în principal, de posibilele evoluţii negative în plan subregional în domeniul democratizării, proliferării armelor de distrugere în masă, a armamentelor şi mijloacelor letale neconvenţionale, dezvoltarea fenomenului terorist, a crimei organizate transfrontaliere, a traficului ilegal, migraţiei clandestine şi a unor fluxuri masive de refugiaţi, acţiuni de incitare la intoleranţă, extremism şi separatism, limitarea accesului statului român la unele resurse şi oportunităţi regionale, importante pentru realizarea intereselor naţionale.

La adresa securităţii naţionale pot acţiona şi riscuri asimetrice neconvenţionale care pot fi generate de terorism politic şi internaţional sub toate formele sale (nuclear, chimic, biologic şi informatic), de acţiunile imagologice destinate în mod premeditat afectării imaginii ţării noastre în plan extern, precum şi de provocarea deliberată de acţiuni care pot genera catastrofe ecologice. În afara factorilor de risc, securitatea poate fi afectată şi de vulnerabilităţile interne care pot îmbrăca diferite forme. Principalele vulnerabilităţi pot fi: insuficienţa resurselor alocate instituţiilor de siguranţă şi apărare publică, adâncirea inechităţilor sociale, proliferarea economiei subterane şi accentuarea corupţiei, criminalitatea economică, perturbarea ordinii publice, posibilitatea producerii unor dezastre ecologice, catastrofe naturale, menţinerea la un nivel scăzut a infrastructurii informaţionale şi emigrarea specialiştilor din diferite domenii de vârf. Toate acestea au efecte asupra potenţialului de dezvoltare a societăţii româneşti

Strategia de Securitate Naţională a României prezintă cu claritate principalii factori de risc la adresa securităţii ţării noastre, respectiv: posibile evoluţii negative în plan sub-regional în domeniul democratizării, respectării drepturilor omului şi dezvoltării economice care ar putea genera crize acute cu efecte destabilizatoare pe o arie extinsă; proliferarea armelor de distrugere în masă, a tehnologiilor şi materialelor nucleare, a armamentelor şi mijloacelor letale neconvenţionale; proliferarea şi dezvoltarea reţelelor teroriste, a crimei organizate transnaţionale, a traficului ilegal de persoane, droguri, armament şi muniţie, materiale radioactive şi strategice; acţiunile de incitare la extremism, intoleranţă, separatism sau xenofobie, care pot afecta statul român şi promovarea valorilor democratice; decalaje între nivelurile de asigurare a securităţii şi gradul de stabilitate al statelor din proximitatea României; limitarea accesului statului român la unele resurse şi oportunităţi regionale, importante pentru realizarea intereselor naţionale.

În raport cu noile evoluţii ale mediului de securitate, sunt evidenţiate şi cele mai actuale provocări, subliniind că o nouă categorie de riscuri sunt cele asimetrice nonclasice, ce pot consta în acţiuni armate şi non-armate deliberate, având ca obiectiv afectarea securităţii naţionale, prin provocarea de consecinţe directe ori indirecte asupra vieţii economico-sociale a ţării. Între riscurile de acest tip se enumeră: terorismul politic transnaţional si internaţional, inclusiv sub formele sale biologice şi informatice; acţiuni ce pot atenta la siguranţa sistemelor de transport, intern şi internaţional; acţiuni individuale sau colective de accesare ilegală a sistemelor

informatice; acțiunile destinate, în mod premeditat, afectării - sub diferite forme şi împrejurări a imaginii României în plan internațional, cu efecte asupra credibilității şi seriozității în îndeplinirea angajamentelor asumate.

Terorismul se manifestă într-o formă acută, fără precedent, prefigurând efecte multiple asupra securității statelor şi a instabilității internaționale în general.

Pentru securitatea României şi apărarea națională, se poate aprecia că, speculând cu abilitate efectele şomajului, criminalității, violenței şi toxicomaniei, acțiunile organizațiilor teroriste şi-au făcut simțită prezența în ultimii ani. După cum este precizat în *Strategia de Securitate Națională*, rezultă concluzia că țara noastră nu este invulnerabilă la astfel de acțiuni. În acest sens, prezența în România a unor filiale sau nuclee ale multora dintre organizațiile teroriste internaționale reprezintă un serios semnal de alarmă, chiar dacă, deocamdată, nu sunt elemente certe că ele ar avea intenții agresive.

România îşi afirmă disponibilitatea de a participa, alături de comunitatea internațională, la lupta împotriva terorismului internațional şi va dispune, în permanență, stabilirea instrumentelor şi mijloacelor adecvate pentru combaterea acestuia. România a ratificat Statutul Curții Penale Internaționale – Legea 211/2002 – , în vederea cooperării internaționale pentru reprimarea crimelor împotriva umanității. Strategia de Securitate națională a României, documentul doctrinar fundamental în materie, fixează ca una dintre principalele direcții de acțiune, consolidarea sistemului instituțional de realizare a securității naționale, pentru a răspunde eficient, inclusiv prin participarea activă la acțiunile de cooperare internațională, la întregul spectru de riscuri şi amenințări, între care terorismul este identificat ca pericol major la adresa României şi a stabilității mondiale.

Ceea ce interesele fundamentale ale României impun, însă, în acest moment, este valorificarea unitară, solidară, a experienței dobândite, în vederea trecerii într-o etapă organizată superioară: configurarea şi operaționalizarea unui mecanism inter-instituțional de prevenire şi combatere a terorismului într-o manieră care să răspundă provocărilor specifice actualului context de securitate prin demersuri naționale şi în cooperare internațională.

Strategia se constituie într-un document doctrinar, de importanță națională, cuprinzând jaloanele necesare referitoare la elemente privind: baza de fundamentare şi cadrul general de aplicare; repere pentru o abordare sistemică a complexității fenomenului terorist; obiective, formule organizatorice, principii de acțiune şi linii directoare în prevenirea şi combaterea terorismului; tipuri de responsabilități ce revin elementelor din sistem; măsuri de operaționalizare a sistemului național de prevenire şi combatere a terorismului etc.

De un interes deosebit sunt obiectivele majore ale acțiunii naționale de prevenire şi combatere a terorismului, obiective pe care strategia le prezintă astfel:

a) identificarea, monitorizarea şi evaluarea constantă a tuturor riscurilor şi amenințărilor, respectiv a vulnerabilităților la adresa securității naționale, angrenate de preocupările, intențiile, acțiunile şi inacțiunile, stările de fapt şi fenomenele care se constituie sau se pot constitui în elemente ce concură la apariția, dezvoltarea şi

manifestarea specifică, în afara şi în interiorul frontierelor naţionale, a terorismului, precum şi la alimentarea ori favorizarea în orice mod a acestuia;

b) protejarea teritoriului naţional (respectiv a populaţiei şi obiectivelor autohtone, a rezidenţilor şi obiectivelor străine) de activităţile subsumate/asociate terorismului, prin toate categoriile necesare de activităţi instituţionalizate;

c) protejarea cetăţenilor şi obiectivelor româneşti din exterior de activităţi subsumate/asociate terorismului, indiferent de sorgintea şi formele de manifestare ale acestuia;

d) prevenirea implicări cetăţenilor români şi a rezidenţilor străini din România în activităţi subsumate/asociate terorismului internaţional, indiferent de aria de derulare, de obiectivele ori de ţintele acestora;

e) participarea la eforturile internaţionale de prevenire şi combatere a fenomenului terorist pe diverse spaţii geografice, prin:

1. contribuţii active la iniţiativele bi şi multilaterale destinate identificării si operaţionalizării celor mai eficiente acţiuni politico-diplomatice, reglementări şi alte instrumente normative, precum şi mecanisme internaţionale de cooperare inter-instituţională menite să prevină apariţia, dezvoltarea şi manifestarea fenomenului terorist, precum şi să combată activităţile subsumate/asociate acestuia;

2. transpunerea în cadrul normativ naţional şi în activităţile curente derulate de statul român, pe plan intern şi în relaţiile externe, a obligaţiilor asumate sau care îi revin conform înţelegerilor internaţionale în astfel de probleme, la care ţara noastră este parte;

3. schimburi de informaţii şi cooperarea în planul aplicării legii cu privire la intenţii, preocupări şi acţiuni de natură sau cu posibilă finalitate teroristă ori care favorizează apariţia, dezvoltarea şi manifestarea terorismului;

4. participarea cu forţe armate specializate la operaţiunile militare multinaţionale, derulate în conformitate cu rezoluţiile ONU, destinate materializării obiectivelor de asigurare a securităţii şi stabilităţii internaţionale pe linia prevenirii şi combaterii terorismului.

Aşadar, putem concluziona că începutul noului mileniu coincide cu cel al unei noi ere în politica internaţională, în care economia şi securitatea ocupă locul central în determinarea evoluţiei lumii viitoare şi a ordinii internaţionale. În acest context, terorismul constituie cea mai acută formă de agresiune împotriva civilizaţiei, a valorilor democratice şi a stabilităţii internaţionale; terorismul este o consecinţă a globalizării, dar este în acelaşi timp o forţă antiglobalizare.

Modul de acţiune asimetric al organizaţiilor teroriste, dreptului internaţional sau cel puţin al unor norme de etică şi morală dictate de asumarea unor valori general-umane, acceptate de lumea civilizată, micşorează gradul de previzibilitate al acţiunilor acestora şi, în consecinţă, determină creşterea periculozităţii acţiunilor teroriste şi le măreşte eficienţa.

Organismele militare ale statelor nu sunt pregătite în mod adecvat pentru a combate şi a contracara ameninţarea acţiunilor teroriste, care s-a amplificat rapid până la un nivel alarmant, determinată de creşterea resurselor de care dispun organizaţiile teroriste, precum şi de accesul la tehnologii moderne. Intensificarea

acțiunilor teroriste constituie o amenințare majoră la adresa civilizației, a valorilor democratice şi a stabilității internaționale.

Situația privind pericolele fără precedent ale terorismului impune din partea statelor democratice noi preocupări pentru prevenirea şi combaterea acestuia. Amenințarea teroristă fiind globală, asigurarea securității în lupta cu terorismul nu se poate realiza decât printr-o strategie globală, prin cooperarea întregii comunități internaționale şi prin conceperea acestei acțiuni într-o manieră multidimensională, pe plan economic, social, politic, diplomatic, militar, cultural, informațional, psihologic etc. şi printr-o consolidare puternică a instituțiilor interne şi internaționale care luptă împotriva crimei organizate transfrontaliere.

SECURITATEA EUROPEANĂ ÎN DETERMINAREA MEDIULUI DE SECURITATE DIN REGIUNEA EXTINSĂ A MĂRII NEGRE

Dr. Sorin VICOL*

The author considers the issue of the security and the security environment in the Wider Black Sea Region; Geopolitical and geostrategic interests in the Wider Black Sea Region: confluence, dispute, perspectives; The European Union - inevitable global actor in geopolitical and geostrategic area of the Wider Black Sea Region; The relation between European security and the security environment in the Wider Black Sea Region.

Securitatea europeană, în contextul dezvoltării spre integralitate a Uniunii Europene, nu mai este doar o sintagmă de largă şi abstractă utilizare semantică, ci o realitate operațională stringentă, angajată constant în paradigma dezideratelor vitale care generează existența şi evoluția Uniunii.

Cunoaşterea comprehensivă a arhitecturii conceptuale relative la securitatea europeană denotă, în contextul temei, modalitățile de abordare geopolitică, dar şi geostrategică, a intereselor aplicate ale Uniunii Europene în Regiunea Extinsă a Mării Negre, un spațiu sensibil din perspectiva raportului securitate/insecuritate.

1. Securitatea şi mediul de securitate în Regiunea Extinsă a Mării Negre

„Popoarele se schimbă, aşezămintele de stat capătă altă înfățişare, ideile care domină omenirea nu mai sunt aceleaşi, dar marile probleme regionale persistă”[1]. Iată o realitate confirmată transistoric de evoluția sa geopolitică.

Veridicitatea acestei teze este pe deplin confirmată în cazul evoluțiilor geopolitice şi geostrategice centrate pe Marea Neagră şi, implicit, pe Regiunea Extinsă a Mării Negre.

În prezent, într-un fel sau altul, în Regiunea Extinsă a Mării Negre se află angajați într-o confluență animată de interese geostrategice aflate într-o divergență acută principalii actori statali şi nonstatali ai scenei globale. Prezența acestora în jocul de interese subsumat geopolitic Regiunii Extinse a Mării Negre şi, prin extindere, spațiului central-asiatic, relevă nu doar importanța geostrategică a zonei, cât, mai ales, natura dual ă ~ securitate/insecuritate, caracteristică mediului pontic.

Ce caracteristici pot fi atribuite, din perspectiva mutațiilor geopolitice şi geostrategice produse după sfârşitul multipolar al „războiului rece”, mediului de securitate din Regiunea Extinsă a Mării Negre?

În urma evaluării analitice a transformărilor specificate, sunt evidente: internaționalizarea, în urma încetării monopolului sovietic, a întregului spațiu pontic, fapt ce a determinat apariția unor auspicii favorabile unui nou ciclu de dezvoltare pentru țările circumscrise zonei; „punctarea” spațiului extins al bazinului pontic cu numeroase şi periculoase conflicte înghețate; existența, în stare potențială, a

* **Doctorand, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”**

[1] Cf. Nicolae Iorga, *Rostul națiunii* române, în revista *Neamul românesc*, nr. 2, 1911, p. 24.

condițiilor care pot determina eşuarea unor state din zonă; diminuarea semnificativă a amenințărilor militare, dar şi, într-o virtuală contrapartidă, sporirea aproape exponențială a amenințărilor cu caracter nonmilitar; faptul că spațiul proxim al bazinului pontic a devenit o adevărată „linie a frontului" între, pe de o parte, ansamblul statal unional european, producător şi exportator de securitate, şi, pe de altă parte, conglomeratul difuz, dar extrem de activ, de amenințări care, în fond, constituie principalele surse de generare şi regenerare a insecurității; consacrarea Mării Negre ca mare înschisă, prin instituționalizarea unui sistem de aranjamente de securitate, axat pe aplicarea strictă a conceptului regional ownership; tendința, general-afirmată prin acțiunile şi programele geopolitice ale principalilor actori, de a atribui şi configura Mării Negre, dar şi spațiului geopolitic statal adiacent acesteia, un rol important în configurarea stabilității şi securității globale.

De fapt, în spiritul ultimei aprecieri din caracterizarea succintă a mediului de securitate din Regiunea Extinsă a Mării Negre, putem identifica atât interesele majore care angajează strategic regiunea, cât şi polii de putere şi de generare a acestora. În acest sens, identificăm interesele manifeste provocate, pe de o parte, de SUA şi statele europene puternic industrializate, interesele comune ale Rusiei şi Turciei, pe de altă parte, şi, fără a fi mai puțin importante, interesele statelor riverane Mării Negre, care, fiecare în parte, reclamă tot mai elaborat recunoaşterea formală a statutului de actor regional, indispensabil în luarea oricărei decizii strategice privind regiunea, în configurarea strategică a soluțiilor destinate stabilității şi securității durabile a regiunii.

Din această perspectivă, este evident că, în ceea ce priveşte SUA şi partenerii săi occidentali, interesele consistă, în principal, în democratizarea şi stabilizarea regiunii, factor important în asigurarea stării de securitate din regiune; întețirea şi eficientizarea luptei împotriva terorismului, a proliferării armelor de distrugere în masă, a traficului de droguri şi ființe umane şi a celorlalte riscuri asimetrice; crearea unui pilon de rezistență în fața şantajului energetic promovat de Federația Rusă; stabilirea unui parteneriat strategic cu Rusia centrat pe combaterea terorismului de sorginte islamică şi asanarea conflictelor înghețate[2].

În ceea ce priveşte Turcia şi Federația Rusă, este evident că, începând cu acest deceniu, acestea dezvoltă un parteneriat strategic fundamental în care angajează vizibil preocuparea comună de a asigura stabilitatea şi securitatea în regiune, în contextul creşterii sensibile a dependenței Turciei față de gazul rusesc. În prezent, Turcia importă din Rusia aproximativ 65% din necesarul de gaze naturale, estimându-se o creştere de până la 80% a acestei dependențe în anii ce vor urma[3].

În prezent, în ceea ce priveşte caracterul operațional al mediului de securitate specific Regiunii Extinse a Mării Negre, se disting două abordări strategice, nu neapărat fundamental antagoniste, care denotă: prima, deschiderea şi internaționalizarea Mării Negre, prin implicarea organică în respațializarea puterii în regiune a actorilor extraregionali, statali şi nonstatali; a doua, consacrarea Mării Negre ca mare închisă, prin instituționalizarea unui angajament de securitate,

[2] **Strategia de securitate națională a SUA**, martie 2008, www.whitehouse.gov/usa/2008.
[3] *Geopolitica estului*, în revista *Monitorul Strategic*, nr. 3-4, 2007, pp. 53-58.

distribuit exclusiv pe aplicarea strictă a conceptului regional ownership. Dar, se pare, realitatea contrapusă a acestor abordări a cunoscut, în ultima vreme, o anume nuanțare, printr-o anume delimitare a abordărilor strategice în acest domeniu, impusă de separarea problematicii generale a securității Regiunii Extinse a Mării Negre, în sensul abordării securității maritime ca domeniu distinct al securității regionale. Aceasta înseamnă că, din perspectiva consolidării mediului general de securitate, în Regiunea Extinsă a Mării Negre, se acceptă formele de deschidere care, în fapt, să permită implicarea operațională în regiune a structurilor de securitate euroatlantică[4].

În altă ordine de idei, din perspectivă tendențială, securitatea şi mediul de securitate în Regiunea Extinsă a Mării Negre sunt semnificativ determinate geopolitic, geoeconomic şi geostrategic.

În acest sens, estimăm că jocul geopolitic din Regiunea Extinsă a Mării Negre este întreținut, în principal, de afirmarea a două curente, contradictorii prin determinările lor geostrategice, astfel: includerea treptată, dar sigură, a statelor din acest spațiu în UE şi NATO, ca urmare a sporirii atractivității politice şi de securitate a acestora şi întețirea eforturilor Federației Ruse de a dezvolta şi consolida în fostul spațiu sovietic un bloc politico-militar şi economic, care să aibă un cuvânt hotărâtor în gestionarea evoluției contraproductive din arealul „vecinătății apropiate".

De asemenea, sunt evidente: tendința spre integralitate continentală a Uniunii Europene, o anume urgență în acest sens fiind reclamată de integrarea Europei de Sud-Est; tendința de cristalizare a unei "zone de influență" a SUA, situație menită, printre altele, să sensibilizeze şi mai mult raporturile tradiționale dintre Federația Rusă şi Germania, pe de o parte, şi, pe de altă parte, să complice întrucâtva ecuația politico-economică în zona Balcani-Marea Neagră; degradarea ecosistemului Deltei Dunării, pe fondul divergențelor majore dintre România şi Ucraina, în această problemă; ambiguitatea opțiunii politice a unor state din fostul spațiu sovietic, cu privire la sensul dezvoltării lor strategice, al dezvoltării lor durabile; tendința desprinderii unor state din conglomeratul totalitar postsovietic, prin afirmarea neechivocă a opțiunii euroatlantice.

Referitor la conținutul climatului geoeconomic, considerăm că acesta este relevat, în principal, de realități, precum: statele care aparțin Regiunii Extinse a Mării Negre depind covârşitor, în dezvoltarea şi stabilitatea lor economică, de asistență occidentală, asistență acordată pentru stimularea proceselor de restructurare a bazei economico-sociale, dar şi în scopul democratizării semnificative a societății acestora; în unele state se manifestă disfuncții şi blocaje importante în calea unei dezvoltări economice coerente şi durabile, determinate de forța mentalităților retrograde şi lipsa tradițiilor democratice, dar şi de ineficiența responsabilității statale în combaterea corupției, a traficului ilegal de droguri, arme şi persoane, a crimei organizate şi a ramificațiilor ei internaționale; o parte din statele regiunii, mai cu seamă cele estice şi sud-estice, sunt dependente energetic, major, de livrările de petrol şi gaze din Federația Rusă, situație care le aplică vulnerabilități semnificative; au loc dispute strategice cu privire la traseele magistralelor de transport energetic, aceste dispute

[4] *European Neighborhood*, în *Policy*, nr. 2/2008, p. 16.

angajând, cu interese specifice, exportatorii, principalul exportator fiind Federația Rusă, importatorii, țările de tranzit energetic şi, de ce nu ?, actorii globali cu interese manifeste în regiune; dezvoltarea economică inegală şi contradictorie a unor state generează şi induce efecte contraproductive în plasarea lor ca parteneri economici credibili pentru investițiile occidentale; se remarcă dezvoltarea şi întărirea, în principal în ultimul deceniu, a cooperării şi colaborării regionale, proces desfăşurat în gestiunea unor organizații regionale, cea mai importantă fiind Organizația de Cooperare Economică la Marea Neagră ~ OCEMN.

Din perspectiva climatului geostrategic, realitățile pun în evidență: întreținerea a numeroase tensiuni şi conflicte, în special în zona caucaziană, a căror soluționare nu se întrevede într-o perspectivă controlabilă; potențializarea factorilor care generează tensiuni şi conflicte în zonă cu o stabilitate relativă, posibilități în acest sens manifestându-se în Transnistria şi Ucraina, dar şi în alte regiuni; traficul cu arme strategice şi vectorii de producere a acestora, eveniment care întreține fenomenul terorist şi crima organizată; întețirea ambițiilor unor state, mijlocii şi mari, deținătoare a unui potențial energetic semnificativ, de a se afirma ca actori regionali, indispensabili în proiectarea şi gestionarea deciziilor strategice sau, sunt cazuri, ca lideri regionali.

Geostrategic, situația rămâne complexă. Tendința neechivocă a unor state de transferare a condiției național-statale în spectrul politic şi unitar al familiei europene şi euroatlantice a tensionat grav, în trecutul recent, relațiile acestora cu Federația Rusă, dar şi raporturile dintre Uniunea Europeană şi Alianța Nord-Atlantică, pe de o parte, şi Rusia, pe de altă parte.

2. Raporturile dintre securitatea europeană şi mediul de securitate în Regiunea Extinsă a Mării Negre

În contextul geopolitic şi geostrategic care caracterizează şi întreține realitatea internațională la începutul acestui veac, problematica securității, în şi pentru Europa, precum şi în şi pentru Regiunea Extinsă a Mării Negre, are o importanță capitală.

La modul lapidar, proiectat analitic, această apreciere este întreținută operațional de adevăruri cu caracter axiomatic, precum: securitatea europeană este produsul indivizibil, pe de o parte, al capabilității de a o genera, de a o menține şi de a o consolida în propria sa identitate geografică unională şi, pe de altă parte, al mediului de securitate din proximitatea sa geopolitică, în sensul în care riscurile, amenințările şi pericolele care o vizează sunt contracarate productiv şi credibil; securitatea în spațiul unional european, în Europa în ultimă instanță, înseamnă securitate, în principal, în proximitatea activă geopolitic a acesteia; între securitatea europeană şi mediul de securitate din proximitatea Uniunii Europene există o relație de determinare reciprocă, centrul de greutate al determinării fiind situat în potențialul european de a o genera şi a o exporta; starea şi condiția securității europene, dezvoltată în proximitatea sa statală, constituie o dimensiune foarte importantă în ansamblul securității globale, prin credibilitate putând juca un rol primordial.

Din perspectiva acestor axiome, între securitatea europeană şi securitatea în Regiunea Extinsă a Mării Negre sunt, cu caracter manifest, raporturi de

determinare reciprocă, constante şi active, cu fluctuaţii în aria de manifestare concretă a securităţii.

Care sunt aspectele configurate în factori determinanţi endogeni ai securităţii europene?

În principal, putem avea în vedere, invocând fondul preceptual al Strategiei Europene de Securitate[5], valori geostrategice şi geopolitice ale securităţii, sens în care menţionăm: tendinţa explicită a Europei de a contribui la construirea unei lumi mai bune, prin asumarea unui rol major în exercitarea responsabilităţii pentru securitatea globală, implicit pentru regiunile adiacente; securitatea este o precondiţie a dezvoltării, dezvoltarea durabilă nefiind posibilă decât în termenii unităţii şi coeziunii organice la nivel regional şi global; lărgirea sferei de acţiune de care dispun grupurile nonstatale pentru a se impune în afacerile internaţionale, ceea ce a sporit dependenţa Europei, implicit şi vulnerabilitatea sa, de o infrastructură interconectată, în special în domeniile transportului, al energiei şi al informaţiei; conştientizarea geopolitică a suprastructurii unionale europene că, în contextul alert, imprevizibil şi deosebit de complex al globalizării, ameninţările distante pot determina acelaşi disconfort major, precum cele apropiate.

Relativ la determinările nemijlocite ale mediului de securitate propriu Regiunii Extinse a Mării Negre asupra stării funcţionale de securitate a Europei, lucrurile sunt clare nu doar în logica analizei teoretice, ci, mai cu seamă, în spectrul afirmării acţionale. Chiar dacă admitem, este exclusă consecinţa contaminării, nu este imposibil transferul eterogen de insecuritate din Regiunea Extinsă a Mării Negre în spaţiul unional european.

Pentru că, este evident, dacă, la scară largă, agresiunea împotriva oricărui stat membru este improbabilă, ameninţările cu care se confruntă Europa, mai puţin vizibile şi mai puţin previzibile, sunt reale şi trebuie tratate ca atare. În acest sens, în scopul optimizării pozitive a relaţiei dintre mediul de securitate european şi, folosind exemplul tematic al analizei noastre, cel specific Regiunii Extinse a Mării Negre, Uniunea Europeană dezvoltă un nou instrument al vecinătăţii, care, practic, oferă ţărilor de la frontiera lărgită a Uniunii Europene statutul de membre ale „Europei extinse". În afirmarea acestui concept, atenţia se îndreaptă nemijlocit asupra Ucrainei şi Republicii Moldova, dar, în contextul dezvoltării sale inevitabile, şi asupra regiunii sud-caucaziene – Georgia, Armenia şi Azerbaidjan, zonă caracteristică prin existenţa unor periculoase focare de insecuritate regională. Dar, trebuie spus că politica vecinătăţii promovată de către Uniunea Europeană nu oferă o concepţie coerentă care să vizeze şi integrarea programatică a Federaţiei Ruse, impedimentele decurgând din imposibilitatea armonizării minimale durabile a raporturilor fundamentale dintre Uniunea Europeană şi Rusia. Se apreciază, în concepţia Uniunii Europene, că soluţia ar putea să o reprezinte crearea a patru spaţii comune care se interferează în ceea ce constituie „vecinătatea organică" a Uniunii Europene.

În acelaşi timp, interdependenţa procesuală internă în starea aplicată a securităţii europene şi cea a mediului de securitate din vecinătatea sa apropiată,

[5] **Strategia Europeană de Securitate**, Bruxelles, 12 decembrie 2003, www.ue.com.

„vecinătatea vitală", denotă, în fapt, elementele care o particularizează, astfel: securitatea europeană nu poate fi certă în toate dimensiunile şi domeniile în care aceasta consistă decât în măsura în care starea de insecuritate pe care o generează, ca ameninţare directă, tensiunile, riscurile, pericolele şi provocările din Regiunea Extinsă a Mării Negre nu pot fi contracarate şi gestionate eficient; securitatea europeană înseamnă, deopotrivă, securitate în intimitatea Uniunii Europene şi în Regiunea Extinsă a Mării Negre, dar şi, în măsura în care îşi afirmă interesele, securitate globală; securitatea în Regiunea Extinsă a Mării Negre are, în condiţiile în care în aceasta consistă, dominanta pozitivă, efecte benefice pe trei planuri – europene, permiţând Uniunii Europene să se concentreze pe direcţia dezvoltării durabile; al regiunii propriu-zise, insecuritatea fiind impedimentul central în calea dezvoltării şi pe plan global, Regiunea Extinsă a Mării Negre şi Asia Centrală constituind regiuni importante în ecuaţia securităţii globale; continuarea procesului de extindere a Uniunii Europene în previzibilitatea sa programatică, induce, astfel, în Regiunea Extinsă a Mării Negre un factor de natură strategică, menit să impulsioneze accentuarea proceselor democratice regionale şi, implicit, diminuarea potenţialităţii factorilor de risc, a pericolelor şi a ameninţărilor; credibilitatea internaţională a exercitării rolului de actor global asumat de către Uniunea Europeană, este confirmată, într-o măsură apreciabilă, de maniera geopolitică şi geostrategică în care aceasta reuşeşte să determine şi să implementeze o condiţie democratică în conducerile statelor din zonă, democratizarea societăţilor statale fiind, în concepţia Uniunii Europene, o măsură indispensabilă procesului de consolidare a stabilităţii şi securităţii.

Bibliografie:

[1]. ***_Constituţia României_, Editura Regia Autonomă Monitorul Oficial, Bucureşti, 1991, 2003

[2]. ***_Strategia Europeană de Securitate_, aprobată de Consiliul European, Bruxelles, 12 decembrie 2003

[3]. ***_Versiunea consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană şi a Tratatului privind funcţionarea Uniunii Europene_, Bruxelles, 30 aprilie 2008.

[4]. FRUNZETI, Teodor **Globalizarea securităţii,** Editura Militară, 2006.

[5]. FRUNZETI, Teodor, ZODIAN, Vladimir (coordonatori), **Lumea 2007. Enciclopedie politică şi militară,** Editura CTEA, 2007.

[6]. VICOL, Sorin, **Geopolitică şi geostrategie în Regiunea Extinsă a Mării Negre,** Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, Bucureşti, 2008.

[7]. VICOL, Sorin, **Politica Europeană de Securitate şi Apărare în Regiunea Extinsă a Mării Negre,** Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, Bucureşti, 2008.

[8]. ***__Strategia Europeană de Securitate__, aprobată de Consiliul European, Bruxelles, 12 decembrie 2003.â

[9]. ***_European Neighborhood_, în Policy, nr. 2/2008.

ORGANIZAȚIILE MULTINAȚIONALE GUVERNAMENTALE ŞI NONGUVERNAMENTALE-NOI ACTORI ÎN ZONELE DE CONFLICT

Vasile ROMAN*

Reconstrucția post-conflict se caracterizează prin dilema de oportunitate care reprezintă identificarea echilibrului corespunzător între efortul militar şi cel social. Experiența a demonstrat că eforturile sociale sunt inutile în absența unor condiții minime de securitate. Din acest motiv, primele progrese trebuie realizate din punct de vedere militar.

Trăsătură a acestei etape o reprezintă faptul că o regiune nu trebuie niciodată abandonată sau abordată superficial, pentru că este de preferat, aşa cum sublinia marele analist şi diplomat american Henry Kissinger, să deții controlul a 75 la sută din teritoriu şi 100 la sută din populație este mai mult decât 75 la sută securitate şi 100 la sută din teritoriu.

Cooperarea internațională este o condiție favorizantă şi, de multe ori, vital necesară, care trebuie să se concretizeze în efortul de consolidare care trebuie sprijinit de diferite agenții internaționale, guvernamentale şi neguvernamentale. De aceea, este esențial ca activitățile agențiilor locale sau de stat să se coordoneze cu cele ale agențiilor internaționale.

Războiul împotriva terorismului va fi un război de lungă durată. Mobilizarea pentru a câştiga acest război presupune creare structurilor transformaționale care să continue lupta împotriva terorismului şi care să ajute la obținerea victoriei finale

Problema cea mai importantă în acest context este aceea a planificării holistice, care se referă la utilizarea tuturor elementelor de putere diplomatice, militare, economice şi informaționale ale coaliților împotriva celor politice, militare, economice, sociale,infrastructurale şi informaționale ale adversarului, fie că este vorba de distrugere sau stabilizare şi reconstrucție.

1. Politici şi acțiuni ale agențiilor în zonele de conflict. Delimitări conceptuale şi acționale

Organizațiile internaționale sunt acele organizații ale căror obiective şi arie de manifestare au caracter internațional. Există două tipuri de organizații internaționale: *organizații interguvernamentale* (acelea ai căror membri sunt statele sau alte organizații internaționale) şi *organizații nonguvernamentale* (acelea ai căror membri sunt persoane particulare sau anumite grupuri de persoane ori instituții private).

Cooperarea în cadrul activității acestei „rețele de interdependențe", cum o numesc unii analişti, acoperă întreg domeniul unor probleme globale: apărare, dezarmare şi controlul armamentului, dezvoltare economică, agricultură, sănătate, drepturile omului, artă şi cultură, combaterea traficului şi consumului ilegal de droguri, criminalitatea, ajutor umanitar, gestionarea crizelor, imigrația şi fluxul de

* **Locotenent-colonel**

refugiați şi încă multe altele.

În prezent mai mult de 96% din totalul organizațiilor internaționale sunt nonguvernamentale, dar celelalte aproximativ 4% sunt mult mai importante, deoarece membrii lor sunt statele.

Organizația Națiunilor Unite (ONU) este o organizație interguvernamentală cu vocație universală, care urmăreşte atingerea unor scopuri şi obiective multiple, dintre care cea mai importantă este aceea de a menține pacea şi securitatea internațională. ONU stabileşte măsuri colective eficace pentru prevenirea şi înlăturarea amenințărilor împotriva păcii şi pentru reprimarea oricăror acte de agresiune sau a altor violări ale păcii şi va înfăptui, prin mijloace paşnice şi în conformitate cu principiile justiției şi ale dreptului internațional, aplanarea sau rezolvarea diferendelor sau situațiilor cu caracter internațional care ar putea duce la o violare a păcii.

De remarcat faptul că, ONU reprezintă organizația cu cea mai mare contribuție financiară în cadrul operațiilor de stabilitate şi reconstrucție din Afganistan şi de departe cel mai important furnizor de securitate în multe zone în care se manifestă acest proces.

Alianța Atlanticului de Nord (NATO) a fost întemeiată pe baza unui tratat la care statele au aderat în mod liber şi care precizează drepturile acestor state, precum şi obligațiile lor internaționale, conform Cartei ONU. Țările membre se angajează să împartă atât riscurile şi responsabilitățile, cât şi avantajele ce decurg din securitatea colectivă şi să nu încheie nici o înțelegere internațională care să fie incompatibilă cu Tratatul.

Trei sunt domeniile de activitate cărora li s-a acordat o atenție deosebită şi anume cadrul politic instituțional creat pentru a favoriza aprofundarea relațiilor între NATO şi partenerii de cooperare din Europa Centrală şi de Est, dezvoltarea cooperării în domeniul militar şi, în fine, rolul NATO în gestionarea crizelor şi în menținerea păcii.

Evenimentele din 11 septembrie 2001 au servit drept o confirmare convingătoare a faptului că terorismul global, potențialul folosirii armelor de distrugere în masă, instabilitatea regională, dezmembrarea sau intrarea stare de colaps a unor state, ideologiile radicale şi conflictele înghețate reprezintă cele mai mari amenințări la adresa viitorului păcii şi a securității națiunilor aliate.

La Summitul de la Istanbul, din iunie 2004, s-au decis măsuri de implicare extinsă a NATO în Afganistan, în cadrul Forței Internaționale de Asistență de Securitate (ISAF), incluzând punerea în funcțiune a unor noi Echipe de Reconstrucție Provincială (PRT), şi de sprijinire a alegerilor prezidențiale şi parlamentare din această țară, încheierea operației SFOR în Bosnia-Herțegovina şi transferul de autoritate către EUFOR (forța militară a Uniunii Europene), care a preluat sarcinile de stabilizare a acestei țări în cadrul operației Althea.

NATO nu s-a limitat însă doar la discuții politice sau militare şi se implică în ceea ce presupune procesul de stabilizare şi reconstrucție al Afganistanului cu toate că restricțiile şi limitările impuse de statele membre cu privire la cantitatea, calitatea şi misiunile trupelor dislocate sunt în mare măsură peste capacitatea comandanților de a le accepta.

Uniunea Europei Occidentale (UEO) - organizație europeană de securitate şi apărare, aflată în prezent parțial în stare „de adormire", datorită preluării funcțiilor sale principale de către Uniunea Europeană.

Preocupările pentru revitalizarea şi eficientizarea Uniunii Europei Occidentale s-au concretizat în Identitatea Europeană de Securitate şi Apărare, prevăzută atât în Tratatul de la Maastricht, cât şi in Tratatul de la Amsterdam.

Uniunea Europei Occidentale era destinată să servească drept punte de legătură între Uniunea Europeană şi NATO, păstrând cele două organizații „la o lungime de braț una de alta". Mulți analişti considerau aceste evoluții drept o rezolvare logică, o simplificare a peisajului pe care îl reprezintă mult prea complicatul sistem al instituțiilor europene.

Uniunea Europeana (UE), a apărut imediat după sfârşitul celui de-al doilea război mondial, când primul-ministru al Marii Britanii sublinia necesitatea constituirii Statelor Unite ale Europei, luând ca model federația reprezentată de SUA, în scopul evitării atragerii statelor europene într-un nou război mondial.

Uniunea Europeană a decis să dezvolte şi aspectele civile ale procesului de management al crizelor, în patru domenii prioritare: poliție, întărirea statului de drept şi al aplicării legii, consolidarea administrației civile, protecția civilă.

În noiembrie 2000, preşedinția franceză a Consiliului UE organiza prima Conferință de Angajament pentru îndeplinirea Helsinki Headline Goal, care vizează creşterea interoperabilității forțelor puse la dispoziția UE, precum şi consolidarea capacităților de dislocare şi sprijin ale acestora, extinderea spectrului de misiuni pe care UE le va îndeplini, în spiritul prevederilor Strategiei de Securitate, prin includerea unor tipuri noi de operații, precum: dezarmare, asistență pentru state terțe în combaterea terorismului, reforma sectorului de securitate, dezvoltarea capacităților de reacție rapidă ale UE, atât pe palierul decizional, cât şi în ceea ce priveşte dislocarea în teatru de operații.

Organizația pentru Securitate şi Cooperare în Europa (OSCE), este o organizație regională, înființată în spiritul şi litera Capitolului VIII al Cartei ONU şi este considerată drept cea mai incluzivă structură pan-europeană.

Având-şi originea în Conferința ce s-a încheiat prin semnarea Actului Final de la Helsinki, instituționalizată în 1995, OSCE şi-a concentrat eforturile în principal pentru gestionarea situației din spațiul fostei Uniuni Sovietice, fără a neglija însă Peninsula Balcanică.

Organizația şi-a dezvoltat o adevărată specializare în prevenirea conflictelor, gestionarea crizelor, organizarea şi monitorizarea alegerilor sau în reconstrucția democratică a statelor afectate de războaie interstatale şi intrastatale.

Alți actori non-statali semnificativi ai sistemului internațional sunt: Comunitatea Statelor Independente, Liga Arabă, Organizația Conferinței Islamice, Cooperarea Economică Asia-Pacific, Organizația pentru cooperare în Asia de Sud-Est, Uniunea Africană, Organizația Statelor Americane, marile corporații internaționale, alianțele unor ONG-uri cu acoperire mondială, structurile internaționale ale unor religii (catolică, de exemplu) etc.

Organizațiilor nonguvernamentale (ONG), cunoscute şi ca organizații

voluntare private (OPV), asociaţii civice sau organizaţii nonprofit şi caritabile au o bază comună reprezentată de dorinţa de a clădi o lume mai bună.

ONG sunt organizaţii private, autoguvernate şi nonprofit**,** care acţionează din voinţă proprie în sprijinul altora, dedicate alinării suferinţei umane şi/sau promovării educaţiei, îngrijirii medicale, dezvoltării economice, protejării mediului, a drepturilor omului şi rezolvării conflictelor şi/sau încurajării înfiinţării de instituţii democratice şi societăţi civile.

Structurile şi obiectivele ONG sunt la fel de variate ca şi originile lor. Aşa cum am observat, obiectivele se extind de la dezvoltarea comunităţii, democratizare, şi construirea barierelor fizice împotriva dezastrelor naturale până la acordarea de ajutor umanitar şi tehnologie.

În procesul de luare a deciziilor, majoritatea ONG sunt descentralizate şi nu prezintă o structură ierarhică elaborată, în multe cazuri, angajaţii lucrează independent şi iau decizii prin consens, nu prin intermediul unui lanţ de comandă structurat. Dar această capacitate de a se adapta schimbărilor, de a modifica strategiile, resursele, de a extinde sau încheia cu rapiditate operaţiile, poate părea haotică organizaţiilor precum cele militare, care valorizează pregătirea şi planificarea detaliată.

Personalul care îşi desfăşoară activităţile pe teren deţine autoritatea de a planifica sau de a se dedica unor proiecte specifice, cel puţin la nivelul asigurării resurselor financiare, ceea ce nu este întotdeauna în concordanţă cu planurile militarilor,

Conducerea operaţiilor în cadrul conflictelor prezintă o serie de ameninţări la adresa neutralităţii şi securităţii, deoarece, în general, ONG dedicate operaţiilor de acordare a asistenţei umanitare încearcă să menţină o politică de strictă neutralitate în situaţii de conflict.

Securitatea reprezintă un serios motiv de îngrijorare pentru ONG internaţionale, mai ales a celor implicate în situaţii de conflict. Chiar şi în situaţii mai puţin riscante, personalul ONG care îşi desfăşoară activitatea în teatru, se confruntă cu numeroase frustrări şi ameninţări.

Preocupările pentru asigurarea securităţii au determinat ONG internaţionale caută să ia în considerare o varietate de abordări pentru rezolvarea acestei probleme, printre care şi stabilirea unei forţe de securitate private, o „legiune străină" compusă din profesionişti antrenaţi şi care vor fi plătiţi de ONG pentru a asigura protecţia personalului.

Responsabilitatea este o politică cheie pentru ONG, mai ales a celor care acţionează în situaţii de conflict. ONG nu au nici o obligaţie de a se implica într-o situaţie de conflict, dar odată ce s-au implicat trebuie să rămână implicaţi, activitate care în realitate nu are caracter de continuitate şi de aici lipsa de predictibilitate a comunităţii internaţionale şi aparenta incapacitate de a coordona un răspuns eficient în cadrul unui conflict.

Mass media, un alt mare actor internaţional, are un rol deosebit de important în acţiunile desfăşurate în teatrele de operaţii, având în vedere că aceasta acţionează atât în cadrul structurilor militare ca jurnalişti ataşaţi structurilor militare şi ca trimişi

speciali în zone de conflict. Chiar dacă nu se consideră ca fiind o agenție ea acționează într-un cadru comun al conflictului şi prin acțiunile sale influențează permanent succesul sau eşecul acțiunilor de stabilizare şi reconstrucție.

Pornind de la considerentul că media este „presată" permanent de aflarea adevărului şi de la faptul că ineditul, şocantul şi unicatul, fac ca produsul lor să fie vandabil, este necesar de gândit cum se poate realiza o colaborare deschisă cu reprezentanții aceştia, fără a periclita securitatea informațiilor.

De aceea este necesar un set de reguli care să reglementeze atât relația dintre reprezentanții media şi militari cât şi pentru a spori gradul de încredere între aceştia.

De la teorie la realitate - efectele diferențelor privind unitatea de percepție şi viziune a OIG, ONG şi militari, în operațiile de stabilizare şi reconstrucție

Tema „inter-agenții" este contestat continuu ca valoare de substantiv, în fraze precum, *inter-agenția a realizat acest lucru sau a decis astfel şi astfel*. Faptul că utilizarea termenului cu valoare de substantiv nu este accidentală, şi nici nu reprezintă o figură de stil, reflectă o pregătire de a transforma procesul inter-agenție într-o realitate.

Acțiunea de asumare a provocărilor inter-agenții va expune dificultățile politicii de coordonare în cadrul unui set de probleme (şi agenții) la niveluri diferite.

Punctele esențiale al procesului de planificare a operațiilor de stabilizare şi reconstrucție se desfăşoară, în general în următoarele etape: mobilizarea, angajarea, stabilirea rolului agențiilor participante, realizarea şi punerea în practică a concepției şi retragerea.

În mod ideal, un proces de planificare inter-agenții organizat în detaliu ar trebui să preceadă unei operații neplanificate complexe, care implică numeroşi reprezentanți ai unor agenții diferite, dar realitatea este adesea diferită, astfel că suntem obligați ca sub presiunea evenimentelor, să facem cum am făcut şi data trecută. Este ideal atunci când agențiile realizează destul de devreme că este nevoie de un plan şi bazarea pe cel precedent nu va funcționa.

Activitatea de planificare se execută, în general sub comanda unui comitet executiv, iar dezbaterile produc opțiuni pentru decizia politică şi sunt apoi traduse în termeni operaționali în planuri care acoperă zone diferite ale misiunii, de către sub-grupuri de multi-agenții şi de către personalul executiv.

Următoarea etapă este menită să facă referire la munca detaliată prestată de către sub-grupurile care trebuie să se asigure că fiecare piesă a planului oferă o realizare concretă a directivei politice şi că se potriveşte cu alte aspecte relaționate ale planului.

Pentru a asigura o reprezentare completă în cadrul unei şedințe inter-agenții, agenția gazdă va stabili ca un grup foarte restrâns va căuta soluții pentru probleme.

Prima preocupare în cazul adunării unui grup inter-agenții trebuie să fie, desigur, eficiența, adică adunarea numărului corect de agenții, pentru a se asigura că toți posibilii contribuabili îşi pot exprima opinia şi aduce contribuția în cadrul efortului colectiv. Dacă rezultatul procesului inter-agenții constă într-un plan de îndeplinit, va fi esențială includerea tuturor celor care dețin un rol în implementarea concepției operației.

O abordare incluzivă măreşte şansele ca experienţa şi expertiza pertinentă să fie incluse în cadrul evaluării strategiilor, operaţiilor şi programelor.

În cadrul eforturilor de planificare pentru operaţii, accentul a trebuie plasat pe procesul de rezolvare a problemelor, fără a rămâne fixaţi pe atitudinile neschimbate ale agenţiilor asupra problemelor bine definite.

Coordonarea în cadrul comunităţii inter-agenţii prezintă o dimensiune orizontală şi una verticală, iar aceasta are loc nu doar în cadrul agenţiilor ci la toate nivelurile de autoritate. Multe probleme ar putea fi rezolvate la nivel executiv cu un simplu accept din partea directorilor de birouri şi a celor cu funcţii echivalente. Alte probleme ajung până în vârful piramidei de autoritate, necesitând rezolvare din partea comitetului director (şefi de agenţii la nivel cabinet, externe, apărare). Este greşit ca factorii de decizie politică să fie învinovăţiţi pentru direcţiile ambigue. Este datoria celor care le prezintă opţiunile să o facă de aşa natură încât aceştia să înţeleagă implicaţiile operaţionale cât mai complet

Nu este accidental faptul că mare parte a procesului inter-agenţii poate fi mai bine descris ca şi unul de negociere. Trebuie să se înţeleagă că negocierea nu exclude dezbaterile şi că de fapt, o dezbatere viguroasă este esenţială pentru eficienţa proceselor inter-agenţii.

Referindu-ne la rolul forţelor militare, o dezbatere onestă şi concretă ar conduce la o înţelegere foarte clară a ceea ce trebuie să realizeze. Acest lucru presupune adresarea unor întrebări la obiect, oferirea de scenarii ipotetice dar concrete, şi exemple relevante din cadrul operaţiilor recente, toate acestea producând clarificări cu privire la rolul forţelor militare. Dezbătând această problemă, forţele militare vor înţelege că alte agenţii nu vor fi pe teren în acelaşi timp cu structurile militare şi că regulile de angajare, cât şi sarcinile esenţiale ale misiunii vor include acţiuni de rezolvare a unui spectru larg de probleme în domeniul ordinii publice până când funcţia ordinii publice va fi transferată altor agenţii sau structurilor de securitate sau administrative locale. În lipsa unei dezbateri viguroase, conduse de întrebări specifice şi scenarii concrete, este posibil ca forţele să fie dislocate în teatru cu direcţii vagi.

Procesul de planificare inter-agenţii a operaţiilor trebuie să beneficieze într-o mare măsură de legătura cu diplomaţia. Diplomaţia poate valida ideile care apar pe parcursul procesului de planificare, asigurând organizatorii că conceptul dezvoltat se va bucura de sprijin, iar acest lucru le permite să treacă la alte aspecte prevăzute în proiect care necesită atenţie. Posibilităţile de rezolvare a unei chestiuni controversate pot apărea în cadrul discuţiilor diplomatice – posibilităţi la care organizatorii nu s-au gândit.

Legătura dintre diplomaţie şi procesul de planificare reprezintă o comunicare în dublu sens. Ideile dezbătute în cadrul procesului inter-agenţii concentrate asupra a ceea ce este realizabil, pot informa discuţiile politico-militare şi favoriza deliberări şi decizii reale la nivel internaţional, multilateral şi de coaliţie.

Comunicarea inter-agenţii trebuie să fie inclusivă şi să acţioneze în multe direcţii şi la multe niveluri, să fie continuă şi, preferabil, directă. În acelaşi timp, nu reprezintă un scop în sine deoarece ea sprijină deliberarea care conduce la decizii.

Deciziile trebuie bazate pe cea mai bună evaluare colectivă a faptelor, cea mai reală apreciere a punctelor de vedere şi perspectivelor şi trebuie să răspundă, în acelaşi timp, obiectivelor strategice politice.

Inter-agenţia nu reprezintă un lucru, şi nici un proces, dacă prin acest cuvânt înţelegem ceva birocratic şi de rutină ci un mod de lucru prin care sunt rezolvate probleme de mare importanţă nu doar pentru agenţii ci şi pentru guverne, iar colaborarea de succes în cadrul comunităţii inter-agenţii şi pretutindeni poate contribui substanţial la promovarea intereselor naţionale.

Pornind de la această concluzie este necesar de subliniat faptul că organizaţiile care acţionează în operaţiile de stabilizare şi reconstrucţie trebuie să-şi identifice, să-şi prezinte, să-şi susţină şi să-şi manifeste cu obstinenţă rolul pe care îl au în domeniul de expertiză, fără însă a submina cu nimic importanţa pe care celelalte agenţii o au.

Pericolul mare nu este în insurgenţă ci în orgoliile agenţiilor şi în lipsa unor obiective comune, iar aici, profesionalismul, unitatea de percepţie, viziunea clară, planificarea şi conducerea precum şi efortul comun trebuie să reprezinte dezideratele oricărei acţiuni.

Ca o concluzie putem afirma că consolidarea păcii nu reprezintă o problemă militară dar criteriile militare trebuie să se afle la originea procesului, iar selectarea regiunilor în vederea consolidării acestei păci, trebuie să se bazeze pe o strategie militară care să submineze planurile şi poziţiile inamicului.

De aceea, armata trebuie să elaboreze prima strategie de consolidare care poate fi continuată ulterior, de activităţile în domeniul social. Aici liderii militari trebuie să fie în măsură să prezinte un mod de gândire holistic în care fiecare element al diplomaţiei, informaţiilor, structurilor de forţă armată şi politicilor economice să se adreseze zonei politice, forţelor armate, economiei, cadrului social şi celui de infrastructură al adversarului.

Bibliografie:

Lucrări de autori:

a) Autori români

[1]. BĂHNĂREANU, Cristian, **Resurse energetice, crize, conflicte,** Editura Militară, Bucureşti, 2008.

[2]. FRUNZETI Teodor, **Globalizarea securităţii,** Editura Militară, Bucureşti, 2006.

[3]. HENTEA, Călin, **150 de ani de război mediatic - Armata şi presa în timp de război**, Editura Nemira, 2000.

b) Autori străini

[1]. BENNET, Jon. *În întâmpinarea necesităţilor: coordonarea O.N.G. în practică.* Londra: Earthscan, 1995.

[2]. DORMAN, Andrew M., **Transforming to effects-based operation: lessons from United Kingdom experience,** Strategic Studies Institute, United States Army War College, 2008.

[3]. LLOXD, Clem, *The case for the Media, în* **Defense and the Media in Time of**

Limited War, Frank Cass & Co. Ltd 1992.
[4]. AALL,Pamela, MILTENBERGER, Daniel ltc., WEISS, Thomas, **Guide to IGOs, NGOs and the Military in peace and relief operations,**US Institute of Peace Press, WDC, 2000.
[5]. National Strategy for Combating Terrorism, WDC, September 2006.

Surse on-line

[1]. http://www.nato.int/docu/comm/2004/06-istanbul/
[2]. http://www.weu.int/

DE LA ADVERSITATE LA SPRIJIN ŞI DE LA DISTRUGERE LA STABILIZARE ŞI RECONSTRUCȚIE

Vasile ROMAN*

Specialiştii militari sunt într-o permanentă dilemă legată de noul tip de razboi, de generația a patra/contrainsurgent şi trebuie să găsească un răspuns la ceea ce presupune noua tipologie a forțelor şi mai mult la modul în care vor gândi şi reacționa militarii la noua tipologie a conflictului.

Experiențele din Irak, Afganistan şi din alte zone de conflict determină o analiză a modului în care conceptele anterioare referitoare la practica razboiului-distrugerea totală a adversarului, sunt legate de practica curentă-desfăşurarea operațiilor de stabilizare şi reconstrucție, şi dacă acestea pot fi corelate cu acțiunile viitoare previzionate.

Acum, poate mai mult decât oricând, o înțelegere largă şi în consens, cu privire la modul în care ar trebui să arate mediul terestru în următorii zece ani, şi cum trebuie să ne adaptăm pentru a veni în întâmpinarea noilor provocări, pe măsură ce ne îndreptăm către viitor, este absolut necesară.

Este întotdeauna dificil pentru strategii apărării să stabilească teorii cu certitudine, însă trebuie să încercăm şi cel puțin să cădem de acord asupra naturii viitoarelor provocări operaționale cu care probabil ne vom confrunta.

Cunoaştem multe lucruri despre viitor, dar în egală măsură, vom fi constrânşi, în cadrul dezvoltării forțelor, în viitor, de necesitatea de a încheia cu succes operațiile actuale. Nu are nici un rost să dezvoltăm concepte viitoare de mare răsunet, dacă nu reuşim să asigurăm resursele necesare atingerii succesului în prezent.

Strategia de Securitate Națională şi Strategia de Apărare Națională a Țării, ne determină să credem că există o acceptare națională a necesității de a continua implicare în operațiilor militare în sprijinul deciziilor politice ale NATO, UE şi nu în ultimă instanță ale coaliților ad-hoc, intervenții ce se bucură de un sprijin național şi internațional.

Avem nevoie de capabilități relevante cu care să putem interveni în scopul conducerii operațiilor de stabilizare. Trebuie să constituim un sprijin pentru țările aliate, deținând tipul de capabilități de care acestea au nevoie. Suntem membrii NATO, iar in această organizație principala țară aliată este reprezentată, bineînțeles de Statele Unite, cu care avem o strânsă relație consolidată prin acțiunile comune din Balcani, Irak şi Afganistan însă trebuie să ne concentrăm asupra desfăşurării de operațiilor cu Statele unite, şi nu ca Statele Unite. NATO aşteaptă din partea noastră să realizăm un lucru esențial, să contribuim cu o capacitate de manevră, dar pe lângă această obligație trebuie să rămânem relevanți în fața necesităților propriului guvern şi nevoilor de apărare a țării.

---

* **Locotenent-colonel**

Militarii nu deţin o abordarea cuprinzătoare a conflictului, în sensul unui clar concept interagenţii, ci constituim doar un element şi trebuie să ne asigurăm de faptul că suntem organizaţi pentru a fi în măsură să sprijinim alte departamente guvernamentale la realizarea succesului general. Acest lucru accentuează importanţa capabilităţilor noastre militare deoarece suntem primii care trebuie să intrăm în acţiune fie că vorbim despre un conflict major pe teritoriul naţional sau despre operaţii de stabilizare şi reconstrucţie în cadrul multinaţional.

La baza tuturor acestor consideraţii în privinţa relevanţei şi a capabilităţilor, stă necesitatea de a avea clar un obiectiv al forţelor pe parcursul următorilor ani pornind de la realitate actuală - conflictul este complex şi nu poate fi descris într-o manieră de certitudini.

În acest caz este nevoie să privim la aliaţi şi la experienţa acestora, pentru că istoria colonialismului britanic se aseamănă foarte mult cu ceea ce experimentăm astăzi in Afganistan. Astfel sunt de folos concluziile colonelului Calwell, care în opera sa excelentă asupra „Micilor Războaie" în 1906[1], şi asupra cărora a insistat şi generalul maior Sir Charles Gwyn în opera sa „Politica imperială", scrisă în 1934[2], a împărţit operaţiile în trei categorii: în primul rând, a atribuit micile războaie unui grad înalt de libertate de acţiune a militarilor, care pregătesc modul de implementare a controlului civil. Acestea sunt războaiele imperiilor, dar ar putea fi comparate cu primele etape ale operaţiilor din Irak şi Afganistan, în al doilea rând, a descris campaniile în care controlul civil a eşuat în asemenea măsură încât forţele militare au fost obligate să preia acest rol, cel puţin temporar şi această situaţie se regăseşte în unele părţi ale Irakului şi Afganistanului de astăzi şi este similară misiunilor de stabilizare şi în al treilea rând, a vorbit despre campaniile de sprijinire a forţei militare existente, acţiuni foarte asemănător termenului de construire a structurilor de securitate autohtone, pe care îl utilizăm astăzi.

Nu se poate concepe un conflict în care să nu existe un rol pentru operaţiile de stabilizare, dar în mod egal stabilizarea este foarte probabil să implice lupta, aşa cum se întâmplă astăzi în Afganistan. Dar cea mai importantă idee este aceea că armata nu subscrie concepţiei conform căreia operaţiile majore de luptă aparţin trecutului şi că distrugerea a fost înlocuită în totalitate cu stabilizarea şi reconstrucţia.

Trebuie să luăm în considerare structurarea şi echiparea forţelor militare fie pentru operaţii majore de luptă, fie pentru operaţii de stabilizare, având în vedere faptul că limita dintre acestea va fi extrem de imprecisă. Există un întreg spectru de conflicte, de la războiul tradiţional la terorism, cu toate activităţile asimetrice pe care le presupune, iar problema armatei va rămâne în continuare aceea de a identifica exact cu ce tip de conflict se confruntă la un anumit moment.

Realitatea este că forţele armate întâmpină anumite dificultăţi încercând să echilibreze capabilităţile tradiţionale dorite cu cele absolut esenţiale. Probleme care apar sunt date de încercarea de a întruni cerinţele necesare obţinerii succesului în cadrul operaţiilor curente, pregătirea simultană pentru operaţiile majore de luptă şi

[1] C.E.Calwell, **Small Wars-their principles and practice,** third edition, Amayon.com, 2007, USA, p. 45.

[2] www.answer.com.topic/imperialpolicing

cele de stabilizare ale viitorului, în contextul în care este puțin probabil ca bugetul pentru apărare să crească substanțial, indiferent de guverne.

Armata de mâine trebuie să-şi dezvolte capabilitatea de a conduce operații majore de luptă şi operații de stabilizare, atât simultan cât şi secvențial.

Este imortant de observat faptul că structurile militare şi-au pierdut capacitatea de a gândi la cele mai înalte niveluri pentru că s-am cramponat în acțiuni de nivel batalion şi că strategiile s-au îndreptat cu preponderență spre acțiuni de menținere a păcii, stabilizare şi reconstrucție, fapt care nu este lipsit de importanță şi nici lipsit de actualitate, dar care menținut poate deveni periculos. Este nevoie să ne îndreptăm mai mult spre educare militarilor şi pentru răspuns la acțiuni clasice şi să folosim experiența ofițerilor în rezervă care au comandat şi condus aplicații şi exerciții la niveluri mai înalte de comandă.

De aici, singura deducție logică este aceea că trebuie să continuăm procesul de optimizare al nivelului brigadă pentru operațiile de stabilizare, care să fie în acelaşi timp în măsură să organizeze conducerea operațiilor majore de luptă în cadrul operațiilor la nivel divizie. Aceasta constituie însăşi esența transformării armatei, pentru că acest lucru ne oferă avantajul de a ne instrui în felul în care luptăm, dar solicită şi un efort de tehnologizare necesar echipării structurilor de nivel brigadă cu capabilitățile necesare în cadrul operațiilor curente.

Natura simultană, şi în continuă dezvoltare a operațiilor majore de luptă şi a operațiilor de stabilizare presupune că cele mai probabile operații vor fi şi cele mai solicitante. De aceea, trebuie să continuăm optimizarea capabilităților pentru operațiile cele mai probabile – operațiile de stabilizare – menținând în acelaşi timp capacitatea unui rol dual şi de îndeplinire a cerințelor operațiilor majore de luptă, şi reținând faptul că la cel mai scăzut nivel lupta poate fi extrem de intensă, indiferent de etichetarea operației.

Şi, în cadrul tuturor analizelor pe tema conceptelor şi structurilor, nu trebuie să pierdem din vedere că factorul constant din toate tipurile de războaie reprezintă o activitate umană brutală. Nici o cantitate de tehnologii sau capabilități nu va schimba acest factor şi trebuie să ținem seama de acest lucru atunci când conducem procesul de planificare al apărării. Avem nevoie de un număr adecvat de militari care să fie motivați, sprijiniți, recompensați şi recunoscuți pentru activitățile importante pe care le îndeplinesc.

Este esențial ca armata să continue procesul de adaptare pentru a asigura realizarea intereselor politice, pentru că dacă nu vom contiuna acest proces, atunci vom dezvolta o structură militară lipsită de o rațiune bazată pe o politică realistă. Instituția militară nu trebuie să se găsească în dileme, ci trebuie să previzioneze tipologia acțiunii, timpii şi zonele în care va fi agrenată în acțiune şi să demonstreze o extrem de rapidă capacitate de a trece de la rolul de forță distructivă la aceea de factor stabilizator de securitate şi forță de sprijin în acțiunea de reconstrucție.

Operațiile de stabilizare şi reconstrucție presupun aşa cum subliniam şi anterior, în primul rând realizarea cadrului de securitate a mediului de acțiune pentru a crea oportunitățile necesare dezvoltării celorlalte faze şi anume dezvoltarea politică, economică şi socială. Având în vedere faptul că recentele operații din Afganistan şi

Irak s-au desfăşurat într-un mediu insurgent, obiectivul dezvoltării mediului de securitate prin constituirea şi dezvoltarea forţelor autohtone a reprezentat o problemă destul de dificilă atât datorită obiectivului pentru care trebuiau pregătite-contrainsurgenţa, cât şi faptului că procesul de recrutare este destul de anevoios.

Pornind de la situaţii concrete este necesar să parcurgem o analiză bazată atât pe experienţele conflictelor trecute cât şi pe cadrul politic şi militar în care acest proces se desfăşoară.

Astfel, scriind în 1962 despre războiul de guerilă, Peter Paret şi John Shy au sublinia faptul că dacă guvernul are oportunitatea şi curajul de a recruta personal neobişnuit, adică foşti insurgenţi, şi le va permite acestora să lupte într-un context politic neortodox, abia atunci se va putea întrezări succesul[3]. Armatele care au utilizat forţele indigene în roluri simetrice şi asimetrice, pentru a elimina forţele insurgente şi infrastructura insurgentă, a sprijini restabilirea legitimităţii guvernului şi a asuma mai multe funcţii din sfera militară, paramilitară şi de poliţie au beneficiat de succese rapide.

Experienţa franceză din Algeria este semnificativă, deoarece demonstrează modul în care un concept inovativ, precum angajarea detaşamentelor SAS (Serviciul Special de Aviaţie), ale căror ofiţeri erau experţi în afacerile arabe, a realizat un oarecare succes în câştigarea sprijinului din partea populaţiei şi în creşterea ratei de angajare a elementelor indigene. Efortul francezilor de a integra securitatea şi dezvoltarea prin intermediul SAS era bine gândită din punct de vedere conceptual, însă existau dificultăţi în stabilirea unui număr adecvat de detaşamente calificate care să acopere toate regiunile din Algeria. Aceleaşi dificultăţi au fost întâmpinate şi de armata SUA şi partenerii săi de coaliţie în stabilirea Echipelor de Reconstrucţie Provinciale (PRT) în Afganistan, şi similar în Irak[4].

Avantajele pe care forţele indigene le aduc în cadrul unei campanii pentru a combate forţele insurgente, fie trupe auxiliare sau integrate, sunt în mod evident valoroase.

Problematica irakiană este foarte mult diferită de cea din Afganistan, având în vedere faptul că în urma victoriei americane asupra regimului Hussein armata nu a fost nicidecum distrusă, dar împotriva opiniei genralilor americani, prin decizie politică aceasta şi forţele de poliţie au fost desfiinţate, creându-se în acest fel două pericole, anume vidul de securitate şi o bază numeroasă pentru recrutarea efectuată de forţele insurgente. Exemplificarea acestei fundamentale greşeli este explicată de Thomas E. Ricks în cartea Fiasco-The American Military Adventure In Iraq[5], unde autorul redă cu acurateţe dialogurile şi opiniile militarilor americani vis a vis de deciziile politice destul de periculoase pe care reprezentantul Autorităţii Provizorii pentru Irak, Bremer le-a luat în privinţa fostelor forţe de securitate irakiene.

---

[3] Peter Paret şi John W. Shy, **Forţele de guerilă în anii 1960***,* New York: Frederick A. Praeger, 1962, pp. 73-74.

[4] Robert M. Cassidz, *The long small war:indigenous forcesfor counterinsurgenc,* in Parameters, vol XXXVI, no.20, Summer 2006, US Army War College

[5] Thomas E. Ricks, *Fiasco-The American Military Adventure in Iraq,* Pinguin Press*,* Edition, 2006, USA, p. 161.

Pe data de 23 mai Bremer a emis Ordinul numărul 2, care stabilea dizolvarea entităţilor irakiene constituite din forţele armate irakiene, care aveau un efectiv de 385000 persoane, ministerului de interne, care avea un efectiv total de 285000 persoane, deoarece includea atât forţele de poliţie cât şi cele de securitate internă, unităţile de securitate ale preşedintelui, care dispuneau de un număr total de 50000 persoane[6].

Într-o ţară măcinată de probleme şi conflicte etnice şi religioase şi în care existau câteva instituţii care asigurau unitatea naţională, Bremer a reuşit performanţa de a elimina două dintre cele mai importante şi de a accentua insecuritatea ţării.

Deciziile şi acţiunile lui Bremer au avut, pentru majoritatea irakienilor, un efect punitiv şi au reprezentat rezultatul unei neînţelegeri majore. În loc să se pună pe primul plan politicile care încearcă să transforme inamicul înfrânt într-un aliat, s-a adus în prim plan răzbunarea care îi permite duşmanului să recruteze câţi mai mulţi adepţi şi luptători neobosiţi care acţionează în scopul subminării eforturilor de pace.

Dorinţa obsesivă a unor lideri americani ai forţelor de ocupaţie din Irak, de a pedepsi şi de a obţine răzbunare a condus la încetinirea, pentru cel puţin un an, a acţiunilor conciliatorii, iar în acest timp SUA se confrunta cu o insurgenţă ostilă şi organizată[7].

Aceste decizii politice, luate fără consultarea militarilor arată încă odată că în operaţiile de stabilizare şi reconstrucţie este absolută nevoie de viziune comună şi gândire holistică la toate nivelurile.

Este interesant modul în care General Sir Richard Dannatt, Şeful Statului Major General al Armatei Marii britanii percepe şi susţine nevoia dezvoltării forţelor autohtone de securitate şi modul în care trebuie să arate mentorii acestor forţe. Aceste mici structuri care vor instrui forţele indigene – tipul de misiune condus de Operational Mentoring Liaison Team în Afganistan (Echipe operaţionale de consiliere şi legătură) sau Military Training Teams (Echipe de instructori militari) în Irak vor forma baza educaţiei culturale şi cooperării. Aceste echipe pot reprezenta o organizaţie multi-disciplinară şi interagenţie care va fi capabilă atât să conducă operaţii de luptă alături de forţele locale, cât şi să realizeze misiuni de reconstrucţie în zone în care agenţiile civile nu pot acţiona[8].

Fără îndoială că strategiile viitoare vor rezolva cu mai mult succes probleme operaţiilor de stabilitate dar cu siguranţă punctele de pornire vor fi şi în viitor lecţiile învăţate în Afganistan.

Prezenţa ANA se face simţită acum în aproape fiecare provincie acţionând în cooperare cu forţele NATO/ISAF/PRT în misiuni specifice de patrulare dar şi cu forţele locale de poliţie pentru sprijinul acţiunilor acestora din urmă. Fiecare batalion

[6] Idem, p.162.
[7] Ibidem.
[8]General Sir Richard Dannatt, Şeful Statului Major General, *Conferinţa pe tema războiului terestru viitor*, în cadrul Institutului Regal, 12 iunie 2008.www.smallwarsjournal.com/blog/2008/07/general-sir-richard-dannatt-on-1/

ANA beneficiază de o echipă de mentori pentru instruire. Iar plata salariilor se face prin aportul financiar, în cea mai mare parte, al SUA[9].

Nivelul de pregătire şi echipare nu permite încă unităţilor ANA să execute misiuni majore fără asistenţa forţelor de coaliţie, mai ales la nivel mai mare de batalion.

Responsabilitatea majoră instruirii armatei afgane revine echipelor de însoţire, Embaded Training Teams (ETT), echipelor operaţionale de consiliere şi legătură, Operaţional Mentoring Liaison Teams (OMLT) şi echipelor de sprijin logistic, Logistic Support Teams (LST).

Domeniile în care aceste echipe susţin pregătirea armatei sunt: consilierea pe linie de leadership, atribuţii specifice funcţiilor, doctrină, tactici, tehnici şi proceduri, procedee de reacţie rapidă, dezvoltarea capabilităţilor de comandă şi control, susţinerea logistică a unităţilor prin plata personalului, susţinerea contractelor, asistenţa forţelor în acţiuni de planificare, etc.

Poliţia Naţională Afgană - Afghan National Police (ANP), o altă structură de securitate vitală în procesul de implementare a legii în Afganistan, a fost pregătită, încă din primii ani, de către Germania, a urmat apoi, din 2005, implicarea SUA prin DynCorp şi din 200, prin Departamentul.

Accentul în pregătire, în afara învăţării procedeelor practice de acţiune, se pune pe învăţarea principiilor drepturilor omului şi ale democraţiei[10].Forţele de poliţie continuă să sufere de lipsa unor ofiţeri bine pregătiţi, de lipsa unui echipament adecvat şi lipsa efectivă a structurilor de comandă, salariile foarte mici.

Programul Naţiunilor Unite pentru Dezvoltare, administratorul fondurilor pentru lege şi ordine din Afganistan (Law and Order Trust Fund for Afghanistan - LOTFA), care plăteşte salariile, tehnica şi echipamentul poliţiştilor a suferit permanent de un deficit de fonduri care a afectat moralul acestora[11].

În mai 2007 Uniunea Europeană a răspuns afirmativ solicitării NATO de a prelua conducerea procesului de instruire a membrilor poliţiei afgane. Misiunea de instruire desfăşurată de reprezentanţii poliţiei europene EUPOL a început în iunie 2007, odată cu trimiterea a 120 instructori (ofiţeri din cadrul poliţiilor statelor europene) care s-au alăturat celor 41 de instructori germani, care au fost menţinuţi în program[12] . Într-un raport al ISAF către ONU, înaintat în februarie 2008, NATO nota faptul că poliţia afgană nu a ajuns la nivelul de capabilitate dorit, iar în martie 2008 oficialităţi din cadrul Uniunii Europene au sugerat ca echipa de instructori EUPOL să-şi dubleze efectivele. Efortul Uniunii Europene a eşuat din multiple raţiuni, una dintre acestea incluzând relaţiile cu celelate naţiuni aliate[13].

---

[9]Congressional Research Service (CRS) Report for Congress, *Afghanistan: Post-War Governance, Security, and U.S. Policy*, 11 Jan 2007.

[10] Ibidem.

[11] Ibidem.

[12] *German giving up on Afghan position,* International Herald Tribune*,* September 12, 2007, p.1; interviews with officials from allied governments, June-September, 2007.

[13] *Quarterly report to the UN on ISAF Operations*, NATO; Brussels, February 1, 2008, p.3.

Realitate ne demonstrează că deşi vorbim permanent de lecţii învăţate, birocraţia, interesele diferite ale organizaţiilor, promisiunile neonorate şi mai ales greşelile fundamentale ale unor decidenţi politic îngreunează procesul de reconstrucţie a forţelor autohtone.

Neasigurarea fondurilor suficiente sau lipsa instructorilor cresc durata procesului de operaţionalizare a forţelor autohtone cu reflectare directă în cantitatea de forţe pe care coaliţiile trebuie să le disloce într-un teatru de operaţii.

Factorii de decizie trebuie să analizeze şi să decidă care sunt costurile întârzierilor în acest proces pentru că realitatea ne dovedeşte că vieţile militarilor reprezintă de foarte multe ori contravaloarea inerţiei, lipsei de fermitate sau neonorării unor angajamente mateiale sau financiare, luate în contextul refacerii mediului de securitate din teatrele de operaţii.

Contrainsurgenţa nu trebuie să rămână un concept abstract, o înşiruire de linii logice de operaţii ci un proces continuu de planificare şi execuţie în care, pornind de la realităţile teatrului, fiecare structură participantă să producă efectele scontate.Nu distrugerile sunt soluţiile, ci gândirea holistică, planificarea interagenţii şi acţiunile bazate pe efecte vor fi cele care aduc stabilizarea şi permit reconstrucţia socială, politică şi economică.

Vor exista vremuri în care situaţia de securitate nu va permite altor elemente ale guvernului să disloce oameni în teatru, sau nu în numărul care ar trebui. Nu trebuie să permitem ca neînţelegerile inter-agenţii să împiedice orice tip de activitate necesară din cadrul abordării comprehensive, dar trebuie să ne asigurăm în egală măsură că nu trimitem militari slab pregătiţi să îndeplinească activităţile unor specialişti. Rolul specialiştilor este de a contribui la sprijinirea efortului civil, nu neapărat sub conducerea armatei, şi cred că aici un rol important l-ar putea avea militarii în rezervă.

Cele mai eficiente şi susţinătoare programe de reconstrucţie şi dezvoltare sunt conduse de cerinţe. Proiectarea unor astfel de programe necesită un timp de ascultare şi înţelegere a priorităţilor naţiunii gazdă, nu doar furnizând consilieri şi programe preplanificate. O strategie realizabilă de ieşire din situaţia de post-conflict începe cu un puternic parteneriat cu ţările contributoare, cu organizaţiile internaţionale, guvernamentale şi nonguvernamentale, cu oficialii şi populaţia locală.

Bibliografie:

Lucrări de autori:

a) Autori români

[1]. BĂDĂLAN Eugen, FRUNZETI, Teodor, **Asimetria şi idiosincrasia în acţiunile militare,** Editura Centrului Tehnico-Editorial al Armatei, Bucureşti, 2004.

[2]. FRUNZETI, Teodor, PANAIT, Ion, DUŢĂ, Paul Dănuţ, **Operaţii NATO – Studiu de caz: Afganistan,** Colecţia Politică şi Apărare Naţională nr. 26, Editura Tehno Media, 2007.

b) Autori străini

[1]. AALL, Pamela ltc., MILTENBERGER, WEISS, Daniel Thomas, **Guide to IGOs, NGOs and the Military in peace and relief operations,**US Institute of Peace Press, WDC, 2000.

[2]. COHEN, Craig, *Measuring Progress in Stabilization and Reconstruction,* US Institute of Peace, Stabilization and Reconstruction Series, no.1, martie 2006.

[3]. LIANG, Qiao, WANG Xiangsui, **Unrestricted Warfare,** PLA Literature and Arts Publishing House, Beijing, 1999.

[4]. RICKS, Thomas E., **Fiasco-The American Military Adventure in Iraq,** Pinguin Press*,* Edition, USA, 2006.

Publicații şi articole:

[1]. *Conferința pe tema războiului terestru viitor*, General Sir Richard Dannatt, Şeful Statului Major General în cadrul Institutului Regal, 12 iunie 2008.

[2]. CASSIDZ, Robert M., *The long small war:indigenous forces for counterinsurgency,* in Parameters, vol XXXVI, no.20, Summer 2006, US Army War College.

Manuale:

[1]. **FM 3-24 – Counterinsurgency**, Departamentul Forțelor Terestre SUA, Ediția 2006,

[2]. National Strategy for Combating Terrorism, WDC, September 2006.

Surse on-line:

[1]. http://hosted.ap.org/specials/interactives/wdc/documents/wh_terror060905.pdf

[2]. http://www.nato.int/docu/comm/2002/0211-prague/index.htm

DIMENSIUNEA MILITARĂ A UNIUNII EUROPENE PRIN PRISMA TRATATULUI REFORMATOR DE LA LISABONA

Gabriela MORARIU[*]

In the Lisbon Reform Treaty, the field of foreign, security and defense policy was attributed high relevance and it was possible to introduce some elements of reform, particularly regarding the institutional structures and flexible forms of integration. Almost fifty percent of the amendments to the Treaty on European Union, which are contained in the Reform Treaty, pertain to the field of foreign, security and defense policy. The Reform Treaty would improve the system of CFSP/CSDP by bringing the intergovernmental pillar of CFSP and the Community pillar closer together to some extent. the major innovations in ESDP are the update of the Petersberg missions including joint missions for disarmament and technical assistance in military issues, the creation of an European Defense Agency and Member States engagement to improve its military capabilities and most important, the inclusion of a joint self-defence clause and the solidarity clause as instrument to face terrorist attacks or natural disasters.

Tratatul de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană şi a Tratatului de instituire a Comunității Europene, sau mai pe scurt, Tratatul de la Lisabona, semnat la 13 decembrie 2007 de liderii Uniunii Europene a marcat încheierea unei îndelungate perioade de negocieri pe tema aspectelor instituționale. Acesta reprezintă punctul culminant al mai multor ani de eforturi menite să reformeze şi modernizeze funcționarea Uniunii Europene, astfel încât aceasta să poată răspunde în continuare nevoilor unei Uniuni de 27 de state membre, cu o populație totală de peste 500 de milioane cetățeni şi să facă față provocărilor secolului 21 cu care se confruntă Europa într-o lume în schimbare. Pentru că o Uniune extinsă la 27 de state membre încă funcționează după reguli elaborate pentru o Uniune formată din 15 țări, în ultima decadă s-au făcut eforturi pentru a se găsi calea potrivită de optimizare a instrumentelor pe care le are la dispoziție şi pentru a-şi întări capacitatea de a acționa.

Legislația fundamentală a Uniunii Europene este conținută de o succesiune de tratatele anterioare, începând cu cele fondatoare, de instituire Comunităților Europene, continuând apoi cu cele modificatoare şi de extindere. Atunci când statele membre ale Comunităților Europene (CE) au fost de acord pentru prima dată asupra consultării în materie de politică externă, au fost nerăbdătoare să se asigure că acest lucru nu implică obligații legale. În mod particular politica externă a fost oficializată într-o mare măsură prin Tratatul de la Maastricht, constituindu-se în cel de „al doilea pilon" al construcției comunitare, cu dispoziții specifice în care rolurile al Comisiei Europene, Parlamentului European şi ale Curții Europene de Justiție sunt puternic circumscrise.

Distincțiile confuze existente în prezent între Comunitatea Europeană şi Uniunea Europeană urmează să fie desființate prin Tratatul de la Lisabona. Noul tratat prevede explicit că Uniunea Europeană cu personalitate juridică va înlocui Comunitatea Europeană, stabilită prin Tratatul de la Roma şi Uniunea Europeană aşa

[*] **Consilier juridic, Direcția pentru relația cu Parlamentul şi asistență juridică**

cum a fost stabilită prin Tratatul de la Maastricht. Toate actele juridice adoptate în cadrul tratatelor actuale vor rămâne în vigoare. Deşi în conformitate cu Tratatul de la Lisabona, Uniunea Europeană va cuprinde toate politicile aşa cum sunt definite în tratate, vor rămâne deosebiri importante între modul de abordare a problemelor economice, sociale şi de justiţie şi afaceri interne pe de o parte, şi politica externă şi de securitate comună, pe de alta. Cele mai notabile dintre acestea se referă la modul de luare a deciziilor cu unanimitate pentru absolut toate aspectele semnificative din domeniul politicii externe şi de securitate comună, în timp ce doar un număr mic de problemele economice şi sociale, în special cele legate de impozitare, vor rămâne sub rezerva unanimităţii.

Apărarea va rămâne în continuare un domeniu de competenţă al statelor membre. Tratatul prevede că statele membre pot pune la dispoziţia Uniunii resurse civile şi militare pentru desfăşurarea operaţiunilor sale în domeniul securităţii comune şi apărării. Cu toate acestea, orice stat membru are dreptul de a se opune unor astfel de operaţiuni. Toate contribuţiile sale vor fi întotdeauna pe bază voluntară. Un grup de state membre care doresc şi au capacitatea necesară vor putea îndeplini operaţiuni de dezarmare, misiuni umanitare şi de evacuare, misiuni de consiliere în probleme militare şi de menţinere a păcii. Niciun stat membru nu poate fi obligat să participe la astfel de operaţiuni.

1. Geneza Tratatului de la Lisabona

Tratatul de la Lisabona, produsul unui proces complex de negocieri început încă din 2002. Şefii de stat sau de guvern ai statelor membre au convenit în anul 2000 asupra unei Declaraţii cu privire la viitorul Uniunii, declaraţie care reflectă convingerea tot mai mare în rândul celor 15 state membre ale Uniunii din acel moment că, pentru ca o Uniune Europeană extinsă să continue să funcţioneze eficient, instituţiile şi structurile acesteia se impune a fi consolidate şi reformate. Un an mai târziu, şefii de stat sau de guvern au declarat că este necesar ca Uniunea să se apropie mai mult de cetăţenii săi şi să devină mai sensibilă la nevoile şi aşteptările acestora şi au pus un mai mare accent pe nevoia de schimbare în scopul sprijinirii statelor membre în abordarea conjugată, mai eficientă, a provocărilor impuse de circumstanţele secolului 21. Prin urmare, a fost instituită Convenţia privind Viitorul Europei, deschizându-se astfel calea pentru o viitoare Conferinţă interguvernamentală a UE. Această convenţie a fost o inovaţie importantă prin faptul că reformele anterioare ale structurilor Uniunii au fost negociate şi convenite în exclusivitate de către grupuri de înalţi funcţionari şi miniştri reprezentanţi ai şefilor de stat sau de guvern în conferinţele interguvernamentale.

În timp, a apărut un consens asupra unui proiect de tratat constituţional, care să stabilească: obiectivele Uniunii, valorile şi principiile acesteia; modul de organizare a diferitelor instituţii ale UE; lista drepturilor cetăţenilor UE şi, să definească competenţele Uniunii în domeniul acelor politici asupra cărora statele membre au fost de acord că UE ar trebui să aibă un rol. Deşi proiectul de tratat elaborat finalizat iunie 2003 a constituit o bază de plecare în efortul Conferinţei interguvernamentale, care reprezintă mecanismul normal de convenire asupra unui

Tratat de reformă în cadrul UE, în cadrul acesteia nu a existat un acord larg cu privire la principii generalele şi conţinutul proiectului Convenţiei.

Electoratul din Spania şi Luxemburg au aprobat Tratatul Constituţional prin referendum. În total, 20 de state membre au ratificat Tratatul constituţional, care a fost, de asemenea, aprobat cu o largă majoritate şi în Parlamentul European. Însă odată cu rezultatele referendumului francez şi olandez din mai şi iunie 2005, a devenit evident faptul că Tratatul constituţional, în forma sa originală, nu a putut fi ratificat de toate statele membre. S-a convenit că este necesară o "perioadă de reflecţie", pentru a se reflecta asupra pasului următor de urmat, ceea ce a marcat începutul unui proces de doi ani în care s-a conturat convingerea că adoptarea unei "Constituţii Europene" a dat naştere la neînţelegeri şi îndoieli considerabile din partea cetăţenilor, în special în relaţia dintre nou-propusul Tratat Constituţional şi constituţiile naţionale.

În iunie 2007, a fost convocată o nouă Conferinţă interguvernamentală. Mandatul acordat CIG a fost de a elabora un tratat care ar consta în modificări aduse tratatelor actuale, cu scopul de a spori eficacitatea şi legitimitatea democratică a Uniunii extinse, precum şi a coerenţei acţiunii sale externe. Într-un răspuns direct la preocupările multora dintre cetăţenii Europei, ideea de a înlocui tratatele existente ale Uniunii Europene cu un singur Tratat constituţional a fost abandonată. S-a convenit ca din noul Tratat de la Lisabona să fie excluse acele elemente care au avut un caracter constituţional, dar să se menţină echilibrul instituţional reflectat în proiectul Tratatului Constituţional. De exemplu, a fost convenit să se renunţe la adoptarea formală a unor simboluri, cum ar fi steagul UE, imnul şi ziua Europei.

2. Modificări introduse de Tratatul de la Lisabona în domeniul Politicii Externe şi de Securitate Comune

Din punct de vedere istoric, problematica politicilor externă, de securitate şi de apărare au fost considerate obstacole în calea procesului de constituţionalizare a integrării europene. Evoluţiile în aceste domenii au fost modelate prin competiţia între modelul interguvernamental şi cel supranaţionalist, precum şi de opţiunile divergente ale statelor membre ale UE în ceea ce priveşte domeniul securităţii şi apărării. Tratatul reformator de la Lisabona atribuie un grad înalt de relevanţă domeniului politicii externe, de securitate şi de apărare prin introducerea unor elemente de inovatoare, în special în ceea ce priveşte structurile instituţionale şi formele flexibile de integrare. Cu toate acestea, elementele reformatoare au fost influenţate de tendinţele tradiţionaliste divizate ale statelor membre. Spre exemplu, principiul consensului în domeniul politicii de securitate şi apărare a fost menţinut aproape fără modificări iar domeniile rezervate statelor membre au fost demarcate chiar mai accentuat decât înainte.

Semnificaţia domeniului politicii externe şi de securitate comună este ilustrată de faptul că aproape cincizeci la sută dintre amendamentele la Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE), care sunt cuprinse în Tratatul de reformă, se referă la acest domeniu.

Este evident faptul că cele mai importante dintre inovațiile aduse de Tratatul de la Lisabona se referă la punctele slabe sau sensibile ale dispozițiilor instituționale existente. În ansamblul acestora un loc important îl ocupă cele referitoare la instituția Înaltului Reprezentant pentru PESC.

În scopul de a simplifica structurile precum şi de a îmbunătăţii vizibilitatea PESC şi coerența între elementele comunitare de relațiile externe ale UE şi a PESC, Franța şi Germania, într-o propunere comună privind arhitectura Uniunii Europene din ianuarie 2003 au sugerat ca funcțiile de Înalt Reprezentant pentru PESC şi cea de comisar pentru relații externe să fie administrate de o singură persoană1. Această soluție a unei duble pălării pentru un "ministru al afacerilor externe", care ar conduce şi politica externă şi de securitate comună, în numele Consiliului şi, de asemenea, acționează în calitate de vice-preşedinte al Comisiei, a câştigat rapid un sprijin larg în cadrul convenției. În plus, având în vedere eventuala eliminare a sistemului rotației semestriale a preşedinției în ceea ce priveşte relațiile externe ale Uniunii, s-a avut în vedere şi faptul că noul ministru de Externe prezidează Consiliul Afaceri Externe, ceea ce ar contribui sporirea continuității în domeniul PESC. Pe ansamblu, în comparație cu profilul profesional mai modest al funcției de Înalt Reprezentant pentru PESC, cel al succesorului său - care va fi numit de către Consiliul European, hotărând cu majoritate calificată, cu acordul Comisiei - ar fi considerabil mai complex. Înaltul Reprezentant reprezintă Uniunea în chestiunile referitoare la politica externă şi de securitate comună. Acesta desfăşoară, în numele Uniunii, dialogul politic cu terții şi exprimă poziția Uniunii în cadrul organizațiilor internaționale şi al conferințelor internaționale. Funcția de Înalt Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe şi politica de securitate şi Vicepreşedinte al Comisiei nu creează noi puteri, ci simplifică acțiunea externă a UE, eliminând suprapunerile şi confuziile.

Pe lângă alte prerogative, ministrul de externe, împreună cu guvernele statelor membre, va avea dreptul să facă propuneri pentru dezvoltarea în domeniul PESC, şi în cazul în care unul sau mai multe state membre se opun adoptării unei decizii europene, ministrul pentru afaceri externe al Uniunii va avea sarcina de a identifica o soluție. Acesta se va asigura, împreună cu Consiliul, ca statele membre să respecte principiile acțiunii externe a UE şi va veghea asupra punerii în aplicare a deciziilor europene. Deşi Tratatul de reformă de la Lisabona prevede că postul de Înalt Reprezentant pentru PESC va fuziona cu cel de Comisar pentru relații externe, a avut loc o schimbare importantă în acest sens, astfel că postul rezultat se va numi "Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe şi politica de securitate "în loc de" Ministrul Afacerilor Externe al Uniunii "(art. 9 E Tratatul de la Lisabona). În plus, în special datorită unei inițiative germane, s-a convenit ca ministrul de externe/ Înaltul Reprezentant să fie asistat de un Serviciu european pentru acțiunea externă, serviciu care ar include un număr de personal crescut semnificativ în comparație cu Unitatea de planificare a politicilor şi de alertă rapidă, care în prezent asistă Înaltul Reprezentant pentru PESC. În conformitate cu prevederile art. 13 din Tratatul de la Lisabona, acest Serviciu european pentru acțiunea externă lucrează în colaborare cu

[1] Contribuții prezentate de către Dominique de Villepin şi Joschka Fischer, membrii în convenție. Document al Convenției Europene CONV 489/03. Bruxelles, 16 ianuarie 2003.

serviciile diplomatice ale statelor membre şi este format din funcţionarii serviciilor competente ale Secretariatului General al Consiliului şi ale Comisiei, precum şi din personalul detaşat al serviciilor diplomatice naţionale. Organizarea şi funcţionarea serviciului european pentru acţiunea externă se stabilesc prin decizie a Consiliului. Consiliul European hotărăşte la propunerea Înaltului Reprezentant, după consultarea Parlamentului European şi cu aprobarea Comisiei.

3. Aspecte noi cu privire la aranjamentele flexibile şi Politica de Securitate şi Apărare Comună

Având în vedere diferenţele substanţiale dintre capacităţile militare ale statelor membre ale UE, precum şi modul de abordare de către acestea a aspectelor de securitate şi apărare, spre deosebire de dispoziţiile referitoare la aranjamentele flexibile şi la PESA / PSAC conţinute de Tratatul Constituţional, în general, în conţinutul Tratatului de la Lisabona, acest domeniu a primit o prezenţă extinsă. Pe de o parte, aceasta a fost o reacţie la cerinţele mereu în creştere ale mediului internaţional de securitate în ceea ce priveşte capacităţile UE de gestionare a crizelor civile şi militare, iar pe de altă parte, acest lucru reflectă conştientizarea faptului că într-o Uniune de 27 sau chiar mai multe state membre, nu toate statele membre vor fi întotdeauna dispuse sau în măsură să participe la acţiuni concrete.

În proiectul de tratat elaborat de către Convenţia Europeană a fost prevăzută posibilitatea stabilirii unei cooperări consolidate în orice domeniu al PESC. În plus - deşi acest lucru a fost interzis prin Tratatul UE - a fost permis ca, pe baza de aprobării tuturor statelor membre, să fie stabilită o „cooperare structurată permanentă" în domeniul apărării, între statele membre care îndeplinesc criteriile cu privire la un nivel mai ridicat al capacităţilor militare de care dispun. La fel ca şi Tratatul Constituţional, Tratatul de reformă de la Lisabona a păstrat aceste propuneri în parte, prin ridicarea interdicţiei cu privire la utilizarea cooperării consolidate în materie de apărare [2] . Spre deosebire de cooperarea consolidată, „cooperarea structurată permanentă" nu necesită un prag de participanţi pentru a continua. De asemenea, demn de menţionat este faptul că, spre deosebire de propunerile Convenţiei, decizia de stabilire a cooperării structurate permanente va fi luată de către Consiliu în conformitate cu majoritate calificată şi că nu vor exista obstacole ex-ante, care ar permite să se interzică a priori participarea unui stat. O cooperare structurată permanentă se stabileşte cu scopul consolidării capacităţilor operaţionale ale UE, prin eforturile de colaborare ale statelor membre participante, şi nu pentru desfăşurarea operaţiilor militare[3]. Cererea statelor membre care doresc să stabilească între ele o formă de cooperare consolidată în cadrul politicii externe si de securitate comună este adresată Consiliului. Aceasta se transmite Înaltului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe si politica de securitate, care îşi dă avizul asupra coerenţei formei de cooperare consolidată preconizată cu politica externă şi de securitate comună a

[2] art. 10 Tratatul de la Lisabona.

[3] În plus, Tratatul de reformă de la Lisabona prevede că, pe baza consensului tuturor statelor membre, un grup state membre acre doresc acest lucru şi dispun de capacităţile necesare pot fi învestite cu îndeplinirea unui anumit obiectiv operaţional (articolul 28 A (5) şi art. 28 C din T.L.).

Uniunii, precum si Comisiei, care îşi dă avizul în special asupra conformităţii formei de cooperare consolidată preconizată cu celelalte politici ale Uniunii. Cererea se transmite, de asemenea, Parlamentului European spre informare.[4]

În urma propunerilor germane şi franceze pentru domeniul PESA din noiembrie 2002 [5] şi deliberările din timpul unei reuniuni între Franţa, Belgia, Luxemburg şi Germania, în Tervuren, la 29 aprilie 2003, sub emblema unei cooperări mai strânse, Convenţia a propus, introducerea în proiectului de tratat constituţional a unei clauze de apărare reciprocă între statele membre, care erau dispuse să-şi asume un astfel de angajament explicit şi să semneze o declaraţie specială anexată tratatului.

Tratatul de reformă de la Lisabona cuprinde la art. 28 A (7) o clauză de apărare reciprocă prin care statele membre se obligă să ofere unui stat membru, care este victima unei agresiuni armate pe teritoriul ajutorul său, asistenţă militare sau de altă natură, prin toate mijloacele de care dispun. Aceste dispoziţii par să deschidă posibilitatea unor eventuale obligaţii de tip „articol 5 NATO”[6].

În plus, Tratatul de reformă de la Lisabona mai conţine şi o altă clauză de solidaritate, care prevede că Uniunea şi statele sale membre acţionează în cazul producerii unui atac terorist, a unei catastrofe naturale sau provocate de om pe teritoriul unui stat membru (art. 188 R TOL). Ca urmare a atacurile teroriste din Madrid din martie 2004, Consiliul European deja a invocat această clauză de solidaritate, cu efect imediat.[7]

Unii autori consideră că aceste dispoziţii reprezintă o duplicare a rolului NATO, dar pot fi argumentate diferenţele dintre acestea. Mai întâi de toate, clauza de solidaritate se aplică doar în cazul unor atacuri teroriste sau a unor catastrofe naturale şi nu în faţa unui alt tip de atac, astfel încât rolul NATO să fie păstrat. În ceea ce priveşte clauza de apărare reciprocă, cei mai mulţi analişti consideră activarea acesteia de către Uniunea Europeană foarte puţin probabilă, având în vedere angajarea celor mai multe dintre statele membre EU faţă de NATO (după intrarea României şi Bulgariei în UE, la 1 ianuarie 2007, numărul acestora a ajuns la 21din 27). De asemenea, este foarte greu de imaginat o ipoteză în care NATO refuză să acţioneze împotriva unei agresiuni armate lăsând posibilitate să reacţioneze statelor membre ale UE. Chiar şi în acest caz, natura însăşi a UE ar implica o acţiune al cărei obiect final ar putea fi o mai strânsă uniune politică şi protejarea obiectivelor şi valorilor acţiunii externe a UE.

Pe lângă toate aceste schimbări instituţionale, un loc important în ansamblul inovaţiilor majore în domeniul PESA/PSAC aduse de Tratatul de la Lisabona îl ocupă

---

[4] Art. 329 forma consolidată a Tratatului privind funcţionarea Uniunii Europene.

[5] Contribuţia lui Dominique de Villepin şi Joschka Fischer, membrii Convenţiei, prezentând în comun propuneri pentru Convenţia europeană în domeniul politicii europene de securitate şi de apărare. Document al Convenţiei Europene CONV 422/02. Bruxelles, 22 noiembrie 2002.

[6] „În cazul în care un stat membru ar face obiectul unei agresiuni armate pe teritoriul său, celelalte state membre sunt obligate să îi acorde ajutor şi asistenţă prin toate mijloacele de care dispun, în conformitate cu articolul 51 din Carta Organizaţiei Naţiunilor Unite.”

[7] Acest articol constituie art. 222 din Titlul VII al Tratatului privind funcţionarea Uniunii Europene (fostul TCE), forma consolidată, http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=1296 &lang=ro

completarea sau actualizarea misiunilor de tip Petersberg, incluzându-se misiunile derulate în comun pentru dezarmare şi asigurarea de asistenţă tehnică în domeniul militar, adecvate pentru lupta împotriva terorismului. În acest fel, UE, se adaptează în mod oficial la rolul său real, în gestionarea crizelor, prevenirea conflictelor şi reconstrucţie post-conflict. Acesta este un exemplu clar al modului "european de război"[8], mult mai centrat pe prevenire şi reconstrucţie decât pe operaţiuni militare clasice. Pentru relaţiile transatlantice, extinderea misiunilor tip Petersberg nu semnifică o slăbiciune în poziţia UE, ci mai degrabă o consolidare a rolului complementar al UE în cadrul misiunilor viitoare, care urmează să fie desfăşurate împreună cu SUA sau cu NATO.

Pentru că Tratatul prevede obligaţia statelor membre de a pune la dispoziţia UE capacităţile civile şi militare necesare pentru punerea în aplicare a politicii de securitate şi apărare comune, în acest sens, prin prevederile art. 28 D, se stabileşte rolul Agenţiei Europene de Apărare. Înfiinţată în urmă cu aproape cinci ani în urmă, prin Acţiunea Comună a Consiliului nr. 551/2004[9], Agenţia Europeană de Apărare, aflată sub autoritatea Consiliului, are următoarele atribuţii [10] : *identificarea obiectivelor privind capacităţile militare ale statelor membre şi evaluarea respectării angajamentelor privind capacităţile asumate de statele membre; promovarea armonizării necesităţilor operaţionale şi adoptarea de metode de achiziţie performante şi compatibile; propune proiecte multilaterale în vederea îndeplinirii obiectivelor în materie de capacităţi militare şi asigură coordonarea programelor derulate de statele membre şi administrarea programelor de cooperare specifică; susţine cercetarea în materie de tehnologie a apărării, coordonează şi planifică activităţile de cercetare comune şi studierea soluţiilor tehnice care răspund necesităţilor operaţionale viitoare; întărirea bazei industriale şi tehnologice a sectorului de apărare şi la îmbunătăţirea eficienţei cheltuielilor militare.* Deşi participarea la Agenţia Europeană de Apărare este opţională, toate statele membre UE - cu excepţia Danemarcei, care a formulat o rezervă generală în cadrul PESC referitor la probleme care au implicaţii militare sau de apărare - iau parte la activităţile Agenţiei.

Crearea EDA arată în mod clar accentul manifestat de UE în domeniul industriei de apărare, element distinctiv faţă de NATO, ceea ce face ca Agenţia să devină unul dintre cele mai importante instrumente pentru îmbunătăţirea relaţiilor trans-atlantice[11]. EDA are un rol central în apărarea europeană de instituire a unei baze industriale şi tehnologice (EDTIB). În aceste circumstanţe şi mai ales, pe fondul actualei crize economice, UE trebuie să îmbunătăţească capacităţile de coordonare a resurselor sale limitate, derularea de achiziţii în comun şi punerea în comun a tehnologiilor şi activităţilor de cercetare în domeniu.

---

[8] Everts, Freedman, Grant, Heisbourg, Keohane, O' Hanlon, **A European Way of War**, CER, London, 2004.

[9] http//www.eda.europa.eu/

[10] Tratatul de la Lisabona, art. 28 D.

[11] S. Duke: "The Future of EU-NATO Relations: a Case of Mutual Irrelevance Through Competition?", Journal of European Integration, vol.30, No.1, 2008.

În scopul de a potența rolul UE pe scena internațională internaționale şi de a evita inconvenientele derivate din extinderea Uniunii şi din manifestarea intereselor naționale divergente în ceea ce priveşte relațiile externe şi de securitate şi apărare, Tratatul de la Lisabona promovează flexibilitatea în luarea deciziilor. Flexibilitatea este prezentă în procesul decizional de abținere constructivă sau calificată a unuia sau mai multora dintre statele membre, scenariu juridic care să permită Consiliului să respecte votul în unanimitate, chiar dacă nu toate statele membre sunt de acord cu o decizie. O altă manifestare a flexibilității o reprezintă posibilitatea dezvoltării unei misiuni militare sau civile-militare de către unele state membre, care sunt dispuse şi care au capacitatea de a face acest lucru, sarcină încredințată de către Consiliu. Aşa cum am mai subliniat, Tratatul prevede posibilitatea cooperării structurate permanente în domeniul securității şi apărării, deschisă acelor state membre "ale căror capacități militare îndeplinesc cele mai înalte exigente şi care şi-au asumat angajamente mai stricte unul față de altul în acest domeniu cu scopul de a îndeplini misiunile cele mai exigente". Deci, prezența clauzelor care oferă posibilitatea de a opta pentru intrare (opt-in) sau pentru ieşire (opt-aut) facilitează funcționarea eficientă a Uniunii de 27 sau mai multe statele membre, în planul politicii externe, evitând blocajul procesului decizional a cărui regulă principală continuă să fie unanimitatea[12]. Principala consecință a acestor forme flexibile de luare a deciziilor, ar fi o PSAC/PESA dinamică, capabilă a evita blocajul produs de dreptul de veto dacă, în cele din urmă, statele membre nu sunt interesate în unele misiuni. Riscul pe care Statele Unite ale Americii îl pot percepe de la punerea în aplicare a cooperării structurate permanente este excluderea de la acest nucleu dur sau triumvirat a noilor state membre UE, care e obicei, sunt mai pro-atlantiste decât unele dintre cele vechi. Riscul de blocaj – să nu uităm prezența aşa-numitelor state neutre - ar fi o situație nedorită, prezentând UE ca pe un partener care nu este credibil, aflat în imposibilitatea de a lua parte la misiuni importante sau de a respecta cu seriozitate responsabilitățile de securitate, angajamentele față de NATO. Un element pozitiv al Tratatul de la Lisabona îl constituie reglementarea explicită cu privire la respectul pentru la angajamentele anterioare cu NATO, în general, şi pentru inițiativele colective de apărare reciprocă, în mod special.

În conformitate cu art. 6 Tratatul de la Lisabona ar fi trebuit să intre în vigoare la 1 ianuarie 2009, cu condiția ca toate instrumentele de ratificare să fi fost depuse. Din păcate ne aflăm într-o situație contrară, datorită votului negativ exprimat de către cetățenii irlandezi la referendum la 12 iunie 2008, astfel că Tratatul va intra în vigoare în prima zi a lunii următoare depunerii instrumentului de ratificare de către ultimul stat semnatar care îndeplineşte această formalitate.

În prezent, toate cele 27 de state membre au aprobat deja Tratatul şi 25 dintre acestea au depus deja instrumentele de ratificare la Roma. Pe 2 octombrie anul acesta, cetățenii irlandezi au votat "da" cu privire la Tratatul de la Lisabona cu ocazia desfăşurării celui de-al doilea referendum, votul exprimat fiind majoritar în favoarea

[12] Idem.

textului. Ratificarea Tratatului de către Irlanda va fi astfel finalizată odată cu semnarea acestuia de către preşedintele irlandez McAleese.

La o ceremonie desfăşurată la Varşovia, Lech Kaczynski, presedintele polonez, a ratificat Tratatul de la Lisabona în prezența preşedintelui Consiliului Uniunii Europene, Fredrik Reinfeldt, preşedintelui Comisiei Europene, José Manuel Barroso şi preşedintelui Parlamentului European, Jerzy Buzek,. Acum, doar semnătura Preşedintelui Republicii Cehe lipseşte pentru ca Tratatul să intre în vigoare.

TRATATUL DE REFORMĂ AL UE (LISABONA) – MOMENT IMPORTANT ÎN AFIRMAREA UNIUNII CA ACTOR GLOBAL ÎN SECURITATEA INTERNAȚIONALĂ

Dr. Gabriel NAGHI*

The finalization of ratification procedures and the following implementation of the Lisbon Treaty will significantly influence the EU's objective and capacity to become a global player in international security. In general terms, the new treaty offers various opportunities for greater policy coherence, effectiveness and visibility, resulting in a greater potential for a common European foreign, security and defence policy.

The Lisbon Treaty provides a good legal and political basis for transforming the Union into a de facto international actor that would play a more active international role in crisis management. The institutional innovations such as the High Representative for Foreign Affairs and Security Policy, the legal basis of the European Defence Agency (EDA), the solidarity clause and the mutual assistance clause offer the EU the opportunity to develop its crisis management capabilities and to enhance its effectiveness in managing the international crises. Moreover, the introduction of the permanent structured cooperation mechanism gives the participating member states the opportunity to proceed faster in the area of military capability development that will generate a new impetus for the European defence.

Intrarea în vigoare a Tratatului de reformă al UE, după finalizarea demersurilor de ratificare[1], va avea ca efecte importante creşterea coordonării între principalele instituţii şi resursele acestora, precum şi confirmarea trendului ascendent al dezvoltărilor din zona "*Europei apărării*" – Politica Europeană de Securitate şi Apărare (PESA). Tratatul influenţează pozitiv capacitatea UE de a se manifesta ca actor global în două domenii importante. Este vorba, în primul rând, de armonizarea cadrului instituţional general al Uniunii, fapt care va conduce la facilitarea şi eficientizarea relaţiilor dintre structurile Consiliului şi ale Comisiei în managementul situaţiilor de criză.[2] În al doilea rând, o serie de prevederi noi ale Tratatului, care vizează creşterea rolului UE în sistemul internaţional prin perfecţionarea Politicii Externe şi de Securitate Comune (PESC) şi a PESA, reprezintă veritabile fundamente pe care UE poate să funcţioneze ca o uniune politică reală. Rezultatul vizat este transformarea Uniunii într-o prezenţă importantă în sistemul global al secolului XXI şi depăşirea condiţiei de simplu club de comerţ liber, specifică evoluţiei UE în a doua jumătate a secolului trecut.

* **General-locotenent (r.) onferenţiar universitar**

[1] După votul pozitiv în referendumul irlandez din 3 octombrie 2009, intrarea în vigoare a Tratatului la începutul anului 2010 depinde de ratificarea acestuia de către preşedintele Cehiei, în urma verdictului Curţii Constituţionale de la sfârşitul lunii octombrie.

[2] Coordonarea insuficientă între structurile şi instrumentele de intervenţie ale Consiliului şi cele ale Comisiei Europene, în diferite regiuni ale globului, constituie un adevărat laitmotiv al criticilor la adresa implicărilor operaţionale ale UE în managementul situaţiilor de criză.

Introducere

Uniunea Europeană reprezintă o „comunitate de securitate" după conceptul lansat în urmă cu peste o jumătate de secol de Karl Deutsch[3]. PESA, ca o componentă intrinsecă importantă a PESC, urmăreşte consolidarea capacității europene de gestionare a crizelor în domeniile militar şi civil, care să completeze mecanismele economice, diplomatice şi politice, aflate deja la dispoziția UE. Prin adoptarea Strategiei Europene de Securitate, Uniunea şi-a asumat explicit rolul de „actor global" în arena internațională. În acest sens, prin evoluțiile din ultimul deceniu din domeniul PESA, Uniunea a făcut paşi semnificativi spre statutul de actor strategic cu relevanță globală.

Integrarea eforturilor statelor membre ale Uniunii Europene în domeniile securității şi apărării reprezintă una dintre cele mai noi şi mai dinamice dezvoltări ale politicilor comunitare, cu influențe majore asupra modului de configurare a securității europene şi internaționale, precum şi a strategiilor statelor membre ale Uniunii. Modelul teoretic şi instituțional elaborat în ultimul deceniu[4] a fost testat şi validat prin intervențiile concrete ale Uniunii în situațiile de criză care generau riscuri pentru interesele de securitate ale UE. În acest context, pot fi consemnate demersurile Uniunii Europene pentru contracararea riscurilor şi amenințărilor la adresa securității regionale şi globale, prin lansarea şi desfăşurarea a 22 de misiuni şi operații civile, civilo-militare şi militare în Balcani, Caucaz, Africa, Orientul Mijlociu şi Asia. Efectivele mobilizate şi desfăşurate în aceste intervenții se ridică la peste 10000 militari şi 4000 de polițişti şi experți în diferite domenii ale statului de drept.

Toate aceste evoluții reprezintă etape majore ale unui amplu proces de reconfigurare a rolului pe care Uniunea Europeană îl are în gestionarea securității globale. Criza din Georgia, din vara anului 2008 şi răspunsul oferit de Uniune, prin intermedierea acordului de încetare a ostilităților între Rusia şi Georgia, precum şi misiunea de monitorizare a acestuia, pregătită şi desfăşurată într-un interval foarte scurt de timp (mai puțin de 30 de zile)[5], au demonstrat maturizarea dezvoltărilor UE şi realizarea capacității efective a Uniunii de reacție şi de intervenție în astfel de situații.

În acelaşi timp, afirmarea UE ca mare putere în probleme globale impune unele restricții de manifestare în plan extern a statelor membre, armonizarea reciprocă a pozițiilor acestora şi necesită alocarea unor resurse şi mijloace importante de natură economică, diplomatică, informațională şi militară. Este sugestivă, în acest sens, introducerea studiului Comisiei Europene cu titlul *Uniunea Europeană în lume.*

---

[3] Deutsch, K. W., *The analysis of international relations*, Prentice Hall, USA, 1988, p. 256 („Chiar dacă europenii nu-şi realizează aspirația de uniune politică, Europa a construit deja o <<comunitate de securitate>> în care spectrul războiului dintre state a dispărut (…)").

[4] Momentul naşterii oficiale a PESA este considerat Summit-ul franco-britanic de la Saint Malo din 1998, când cele două state europene au convenit asupra necesității realizării capacităților specifice ale UE în vederea intervenției în managementul situațiilor de criză.

[5] Planul în şase puncte pentru încetarea ostilităților, intermediat de preşedintele francez în rolul de preşedinte al Consiliului UE, a presupus şi trimiterea unei misiuni de monitorizare europene pe teren, a peste 200 de observatori, care a fost planificată şi desfăşurată în teatrul de operații în cursul lunii septembrie 2008.

Politica externă a Uniunii Europene: „Conştientă de importanţa sa mondială din punct de vedere economic şi comercial, Uniunea Europeană îşi foloseşte influenţa atât în interes propriu, cât şi în interesul celorlalţi. Uniunea promovează prosperitatea şi sprijină valorile democratice în lumea întreagă; în acelaşi timp, sprijină consolidarea stabilităţii şi bunăstării pentru cetăţenii din interiorul frontierelor sale. …Uniunea a creat o politică externă şi de securitate proactivă, cu posibilitatea de a efectua misiuni de gestionare a crizelor şi de menţinere a păcii în Europa şi în întreaga lume."[6]

Provocările viitorului la adresa integrării europene în domeniul apărării şi securităţii sunt tot mai diversificate. De la lupta împotriva ameninţărilor teroriste la instabilitatea statelor din vecinătatea apropiată, proliferarea armelor de distrugere în masă şi alte riscuri de natură internă şi externă, toate necesitând consolidarea instituţiilor şi resurselor aflate la dispoziţie pentru acţiunea eficientă şi unitară în plan internaţional. Iar unul dintre principalele puncte tari ale acţiunii Uniunii în securitatea internaţională îl reprezintă mixul de instrumente la dispoziţie: nonmilitare (de natură economică, politică, diplomatică şi instituţională) şi militare. Aşa cum aprecia Nicole Gnesotto, UE este singurul actor internaţional care are la dispoziţie întreaga gamă de instrumente civile, de poliţie şi militare pentru managementul crizelor[7].

Pe de altă parte, prin noile prevederi ale Tratatului de la Lisabona[8], în domeniile legate de politica externă şi de securitate, se urmăreşte realizarea premizelor unei cooperări mai strânse între statele membre interesate, în special prin cooperarea permanentă structurată. Înfiinţarea postului de Înalt Reprezentant al Uniunii pentru Politica Externă şi de Securitate va asigura acţiunii europene în aceste domenii vizibilitate şi coerenţă.[9] La acest obiectiv va contribui şi înfiinţarea „serviciului diplomatic european'', precum şi clauzele de solidaritate şi apărare mutuală, care vor cataliza „acţiunea comună'' pentru o serie de ameninţări cum ar fi terorism, catastrofe de origine umană sau naturală, sau dificultăţi în domeniul energetic.

Plecând de la aceste elemente, studiul de faţă urmăreşte descrierea principalelor schimbări aduse de Tratatul de la Lisabona în domeniile instituţional şi al integrării politicilor de securitate şi apărare ale UE, cu evidenţierea influenţelor pe care aceste inovaţii le vor dezvolta asupra capacităţii generale a UE de a vorbi cu o singură voce în arena internaţională, pentru realizarea obiectivului asumat de Strategia de securitate europeană – manifestarea ca actor global în secolul XXI.

---

[6] **Uniunea Europeană în lume. Politica externă a Uniunii Europene**, Comisia Europeană, iunie 2007 http://ec.europa.eu/publications/booklets/move/67/index_en.htm

[7] Nicole Gnessoto, „ESDP – Results and Prospects", în Eu Security and Defence Policy. The First Five Years, Institute for Security Studies, European Union, Paris, 2004, pp.11-33.

[8] Care mai necesită să fie ratificat doar de Cehia, înainte de a intra în vigoare, cel mai probabil la începutul anului 2010.

[9] Înalt Reprezentant care va prezida Consiliul Relaţii Externe va fi, în acelaşi timp, unul dintre vicepreşedinţii Comisiei.

1. **Tratatul de la Lisabona – generalităţi şi principii**

Tratatul de la Lisabona păstrează majoritatea schimbărilor instituţionale pe care statele membre le-au inclus in proiectul de Constituţie europeană, precum înfiinţarea funcţiei de preşedinte al Consiliului European, a celei de ministru de externe (numit oficial Înaltul Reprezentant al Uniunii Europene pentru afaceri externe si politica de securitate), menţinerea aceleaşi distribuţii a locurilor iîn Parlament, acordarea personalităţii juridice Uniunii Europene (în prezent numai Comisia Europeana are personalitate juridică).

Ca o apreciere globală, Tratatul consfinţeşte tendinţa de dezvoltare a coerenţei instituţionale, precum şi a competenţelor structurilor comunitare, în special ale Parlamentului European, în vederea asigurării eficienţei dezvoltărilor unionale şi creşterii legitimităţii Bruxelles-ului în rândul cetăţenilor statelor membre..

În Tratat este stipulată o lungă listă de aspecte care vor fi votate utilizând procedura votului cu majoritate calificată. O decizie poate fi adoptată dacă este susţinută de o majoritate a statelor membre UE reprezentând 65% din populaţia Uniunii. Nu mai este necesar un consens în privinţa anumitor domenii pe care, în trecut, statele le apărau, utilizându-şi dreptul de veto (sau asupra cărora UE nu avea jurisdicţie). Lista include iniţiative privind energia, imigraţia, bugetul Uniunii şi numirile în funcţii importante ale UE, cum ar fi noua funcţie de ministru de externe la nivelul întregii UE - care va avea titulatura de Înalt Reprezentant pentru Afaceri Externe - membrii conducerii executive a Băncii Centrale Europene şi un preşedinte permanent al Consiliului European în locul sistemului de rotaţie la şase luni a preşedinţiei.

În timp ce schimbările din Tratat vor acorda puterilor importante din cadrul UE un control sporit asupra politicii europene interne şi externe, acestea vor limita în mod semnificativ posibilitatea ca un singur stat să blocheze evoluţiile politice în anumite cazuri. Deşi dreptul naţional de veto va continua să fie utilizat în cazul aspectelor direct legate de politica externă şi de securitate, probleme auxiliare precum energia şi iniţiativele noului ministru de externe al UE vor fi supuse procedurii votului cu majoritate calificată, acordând o mai mare flexibilitate Uniunii în perioade de criză. În plus, funcţiile de Înalt Reprezentant pentru Afaceri Externe şi de preşedinte al Consiliului European vor acorda UE o imagine unitară pe scena internaţională pentru prima dată de la extinderea sa către statele din Europa Centrală şi de Est. Ambele funcţii vor necesita doar o aprobare pe baza procedurii votului cu majoritate calificată de către şefii de stat din cele 27 de state membre, ceea ce înseamnă că niciun singur stat nu va putea să blocheze o candidatură.

Aceste două noi funcţii foarte importante vor înlocui preşedinţia prin rotaţie la şase luni, care până acum permitea oricărui stat membru, chiar şi celor de dimensiuni reduse, să preia conducerea semestrială a Uniunii. Aceasta va însemna că nu vor mai exista preşedinţii *„slabe”* sau incoerente, ca în cazul recentei preşedinţii cehe, iar blocul îşi va menţine consecvenţa pe scena internaţională. Însă, în acelaşi timp, principalele state europene, în special Franţa şi Germania, vor continua să deţină controlul asupra politicii interne şi externe a UE şi nu vor fi nevoite să se confrunte cu agenda stabilită de un stat membru diferit la fiecare şase luni.

Principalele direcţii trasate prin Tratatul de la Lisabona urmăresc construcţia unei Europe noi, care să îndeplinească următoarele obiective[10]:

- O Europă mai democratică şi mai transparentă, în care Parlamentul European şi parlamentele naţionale se bucură de un rol consolidat, în care cetăţenii au mai multe şanse să fie ascultaţi şi care defineşte mai clar ce este de făcut la nivel european şi naţional şi de către cine.
- O Europă mai eficientă, cu metode de lucru şi reguli de vot simplificate, cu instituţii eficiente şi moderne pentru o Uniune Europeană cu 27 de membri, capabilă să acţioneze mai bine în domenii de prioritate majoră pentru Uniunea de astăzi.
- O Europă a drepturilor, valorilor, libertăţii, solidarităţii şi siguranţei, care promovează valorile Uniunii, introduce Carta drepturilor fundamentale în dreptul primar european, prevede noi mecanisme de solidaritate şi asigură o mai bună protecţie a cetăţenilor europeni. Tratatul de la Lisabona specifică şi consolidează valorile şi obiectivele care stau la baza Uniunii. Aceste valori sunt menite să servească drept punct de referinţă pentru cetăţenii europeni şi să arate ce anume are de oferit Europa partenerilor săi din întreaga lume. Respectivul document prevede şi faptul că Uniunea şi statele membre acţionează împreună într-un spirit de solidaritate, în cazul în care un stat membru este ţinta unui atac terorist sau victima unui dezastru natural ori provocat de mâna omului. De asemenea, se subliniază solidaritatea în domeniul energiei.
- Manifestarea Europei ca actor important pe scena internaţională – instrumentele de politică externă de care dispune Europa vor fi regrupate atât în ceea ce priveşte elaborarea, cât şi adoptarea noilor politici. Tratatul de la Lisabona va oferi Europei o voce mai clară în relaţiile cu partenerii săi din întreaga lume. Va utiliza forţa dobândită de Europa în domeniul economic, umanitar, politic şi diplomatic, pentru a promova interesele şi valorile europene pe plan mondial, respectând, în acelaşi timp, interesele specifice ale statelor membre în domeniul afacerilor externe. Definind rolul pe care UE trebuie să îl joace în lume, Tratatul de la Lisabona abordează şi problema Politicii de Securitate şi de Apărare Comune, admiţând că aceasta face parte integrantă din Politica Externă şi de Securitate Comună[11].

2. Inovaţii instituţionale şi creşterea rolului UE în sistemul internaţional

Principalele modificări instituţionale în domeniile securităţii şi apărării, aduse de Tratat, vizează crearea funcţiilor de preşedinte al Consiliului European, Înalt

[10] http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_ro.htm

11 „Politica de securitate şi apărare comună face parte integrantă din politica externă şi de securitate comună. Aceasta asigură Uniunii o capacitate operaţională bazată pe mijloace civile şi militare. Uniunea poate recurge la acestea în cadrul misiunilor în afara Uniunii pentru a asigura menţinerea păcii, prevenirea conflictelor şi întărirea securităţii internaţionale, în conformitate cu principiile Cartei Organizaţiei Naţiunilor Unite. Îndeplinirea acestor sarcini se sprijină pe capacităţile furnizate de statele membre", Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană şi a Tratatului de instituire a Comunităţii Europene, art. 28 A, alin. 1.

Reprezentant pentru afaceri externe şi politica de securitate şi dezvoltarea normativă a rolului şi funcţiilor Agenţiei Europene de Apărare.

♦ ***Preşedintele Consiliului European*** – reprezintă o poziţie cheie preluată din proiectul de Tratat Constituţional. Acesta va fi ales de Consiliul European, prin majoritate calificată, pentru o perioadă de 2 ani şi jumătate (maximum două mandate). Tot prin majoritate calificată, preşedintele va putea fi revocat din funcţie. Acesta va prezida Consiliul European, asigurând continuitatea, coeziunea şi consensul liniilor directoare trasate în cadrul acestui for suprem al Uniunii. În domeniul PESC, Tratatul îi conferă Preşedintelui Consiliului European un rol important alături de Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe şi Politica de Securitate („va asigura reprezentarea Uniunii în domeniul PESC fără a aduce atingere prerogativelor Înaltului Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe şi Politica de Securitate).

♦ ***Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe şi Politica de Securitate*** este practic vechiul ministru de externe, propus în proiectul de Tratat Constituţional şi constă în contopirea posturilor de Înalt Reprezentant pentru Politică Externă şi de Securitate Comună şi de Comisar pentru Relaţii Externe din cadrul Comisiei Europene. Această funcţie reprezintă una dintre cele mai importante inovaţii instituţionale aduse de noul tratat în domeniul PESC/PESA. Acesta va fi ales de către Consiliul European prin majoritate calificată, fiind responsabil de coordonarea domeniul PESC/PESA la nivelul Uniunii Europene.

Titularul acestei funcţii va avea o poziţie cheie la nivelul Uniunii Europene, prin faptul că va prezida Consiliul pentru Afaceri Generale şi Relaţii Externe şi va reprezenta poziţia (unitară) a UE pe plan extern, fiind, de asemenea, şi unul dintre vicepreşedinţii Comisiei. În activitatea sa va fi sprijinit de un corp diplomatic, format din funcţionari din departamentele relevante din cadrul Secretariatului General al Consiliului, Comisie şi diplomaţi detaşaţi ai statelor membre.

♦ ***Agenţia Europeană de Apărare*** este o instituţie deja funcţională, plasată sub autoritatea Consiliului, iar participarea la aceasta este voluntară. Tratatul menţionează, de asemenea, o serie de responsabilităţi noi, care vor fi atribuite Agenţiei: contribuie la identificarea cerinţelor în materie de capacităţi ale statelor membre; promovează armonizarea în materie de achiziţii, precum şi cercetarea în domeniul apărării; contribuie la identificarea şi implementarea măsurilor necesare pentru întărirea bazelor industriale şi tehnologice ale sectorului de apărare.

Pe parcursul anului 2006, EDA a devenit pe deplin operaţionalizată, cu personalul de management încadrat (în jur de 110 persoane) şi cu un buget de peste 30 milioane Euro anual. Rolul Agenţiei este în creştere, date fiind deficitele de capabilităţi care afectează potenţialul Uniunii de manifestare în securitatea internaţională. Aşa cum evidenţiază un raport adoptat de către Parlamentul european[12], state membre UE cheltuiesc împreuna 200 de miliarde de euro pentru apărare, însă în ciuda acestor resurse militare, europenii nu au nici pe departe forţele

[12] *Raport referitor la rolul NATO în arhitectura de securitate a UE* (2008/2197(INI)), Comisia pentru afaceri externe, Raportor: Ari Vatanen, 16.10.2008

şi capacităţile militare dislocabile necesare intervenţiilor actuale în securitatea internaţională. Statele membre au un efectiv militar de aproape 2 milioane, însă UE abia poate trimite şi menţine la nivel global 60 000 de militari. Prin urmare, este vital şi chiar o condiţie prealabilă ca, pentru o cooperare efectivă UE-NATO, statele membre să utilizeze mai bine resursele militare la dispoziţie. Este o realitate recunoscută faptul că membrii europeni ai NATO nu îşi asumă o parte echitabilă a responsabilităţilor, nici în privinţa cheltuielilor, nici în privinţa resurselor umane necesar să fie dislocate în operaţii.

Din perspectivă europeană, este recunoscută importanţa dezvoltării capacităţilor militare proprii, prin investiţii consistente în modernizarea sistemelor militare şi prin continuarea politicii de integrare în domeniu. Prima Strategie de securitate din istoria Uniunii Europene, revizuită în decembrie 2008, evidenţiază necesitatea dezvoltării politicilor bazate pe capacităţi militare credibile, pentru protejarea intereselor europene în lume şi pentru contracararea noilor riscuri la adresa securităţii, în primul rând a terorismului internaţional. Headline Goal 2010 şi iniţiativa privind dezvoltarea grupurilor tactice de luptă răspund direct acestei noi orientări imprimate de Strategia Solana de securitate europeană.

3. Influenţe în domeniul PESC / PESA

Reformele propuse în acest domeniu (tratat la fel ca şi în proiectul de Tratat Constituţional ca subcapitol separat) vizează promovarea Politicii Europene de Securitate şi Apărare de o manieră susţinută, ce poate conduce, în timp, la apariţia progresivă a unei apărări comune, dar numai în cazul existenţei consensului pe această dimensiune, la nivelul Consiliului European. Conform prevederilor Tratatului, realizarea progresivă a apărării comune la nivelul UE trebuie să se deruleze în armonie cu angajamentele asumate de unele state membre UE la nivelul NATO.

Tratatul are implicaţii directe asupra apărării, vizând în principal patru aspecte cu relevanţă pentru evoluţia ulterioară a PESA: creşterea nivelului de ambiţie al Uniunii prin extensia spectrului de misiuni, clauza de solidaritate, clauza de apărare reciprocă şi cooperarea structurată permanentă[13].

Continuând trendul ascendent al dezvoltărilor europene din domeniu, Tratatul de la Lisabona reconfirmă angajamentele de la Amsterdam, referitoare la apărarea comună, extinzând, în acelaşi timp, amploarea şi paleta misiunilor de tip Petersberg. Dacă Tratatul UE, care a introdus „misiunile Petersberg", la Amsterdam, includea „misiuni umanitare şi de salvare, de menţinere a păcii, ale forţelor luptătoare în gestionarea crizelor, inclusiv misiuni de impunere a păcii", extinderea lor, în acord cu Strategia Solana de securitate europeană a vizat „operaţii întrunite de dezarmare, sprijin acordat ţărilor terţe în combaterea terorismului şi reforma în sectorul de securitate".

La toate acestea, Tratatul de la Lisabona adaugă, conform art. 28 B, „consiliere militară şi asistenţă, stabilizare postconflict", precizând că „toate aceste misiuni pot

[13] Dr. Gerrard Quille, *The Lisbon Treaty and its implications for CFSP/ESDP*, Brussels, European Parliament, 4 February 2008.

contribui la lupta împotriva terorismului, inclusiv prin sprijinul acordat ţărilor terţe în combaterea terorismului pe teritoriul acestora". Acelaşi articol (28 B) reiterează că aceste misiuni specifice trebuie să fie definite şi lansate la decizia Consiliului European, sub supravegherea Înaltului Reprezentant, care va asigura coordonarea instrumentelor civile şi militare implicate[14].

Prin prevederile sale, Tratatul trimite la o evaluare a relevanţei Strategiei de Securitate Europene (ESS) pentru stabilirea unui nivel de ambiţie militar al UE. Obiectivele fixate în ESS sunt globale, pun accentul pe multilateralism, abordarea civil-militară şi reacţia rapidă ce sunt relevante pentru direcţia de dezvoltare a capacităţilor. În acest context, Sven Biscop[15] evidenţiază că procesul trebuie să clarifice modalităţile prin care Uniunea îşi poate realiza rolul de actor global în domeniul securităţii şi să ofere răspunsuri clare privind evoluţia nivelului propriu de ambiţie militară – care sunt mijloacele militare şi capabilităţile necesare pentru realizarea obiectivelor strategice ale Uniunii. Pentru detalierea acestor aspecte, este sugerată posibilitatea elaborării şi adoptării unei strategii militare a Uniunii, după adoptarea raportului privind implementarea Strategiei de securitate europeană.

În acest context, este abordat şi subiectul tipului de ambiţii militare pe care le poate avea UE: limitarea la îndeplinirea unor misiuni la scară mică, accentuând rolul de *soft power*, sau reorganizarea structurilor militare în cadrul UE pentru o acţiune colectivă solidă pe întreg spectrul managementului crizelor. Această din urmă opţiune presupune crearea de veritabile capacităţi europene, precum: mijloace de cercetare electronice, optice, radar (amplasate pe orbită), o forţă de reacţie rapidă în domeniul aerian şi maritim, forţe întrunite, pentru a face faţă acţiunilor de luptă moderne (*modern warfare*).

În acest sens, pot fi avute în vedere următoarele măsuri: mai multă omogenitate în domeniul formării, pre-identificarea de baze de desfăşurare a trupelor în regiuni precum Africa, Orientul Mijlociu Extins, Oceanul Indian, dezvoltarea de structuri de comandă permanente pentru conducerea operaţiilor militare şi civ-mil, dezvoltarea capacităţilor spaţiale şi maritime, sporirea eforturilor în domeniul cercetării şi tehnologiei, oportunitatea deschiderii dialogului referitor la capacitatea de descurajare nucleară a Uniunii.

Importanţa întăririi Europei apărării tinde să fie recunoscută şi de către partea americană, tradiţional rezervată faţă de evoluţiile din domeniul PESA. Această schimbare a fost evidenţiată de ambasadorul american la NATO, Victoria Nuland, într-un discurs ţinut la Paris, în prima jumătate a anului 2008. Mesajul a fost reluat ulterior la prestigioasa London School of Economics, în data de 25 februarie 2008. „Europa, Statele Unite, NATO şi lumea democratică au nevoie de o Europă a apărării

[14] Vezi, în acest sens, textul Tratatului, publicat pe site-ul *Official Journal of the EU*, www.eur-lex.europa.eu.

[15] Biscop, Sven – *The European Security Strategy: Now Do It*, in Europe: A Time for Strategy, Egmont Paper 27, January 2009, www.egmontinstitute.be

mai puternică şi mai capabilă. O PESA care se bazează doar pe elemente de *soft-power* nu mai este suficientă".[16]

Schimbarea este una de substanță, cu implicații geostrategice, dacă ne gândim la termenii în care era gândită inițial „diviziunea muncii" între cele două organizații în securitatea internațională. În viziunea lui Rob de Wijk, directorul Centrului Clingendael de Studii Strategice din Olanda, cooperarea transatlantică în domeniul securității trebuia să se fundamenteze pe „o clară diviziune a muncii, prin care Statelor Unite să le revină în principal responsabilitatea pentru operațiunile militare de luptă, în timp ce Europa trebuie să acopere în primul rând stabilizarea şi reconstrucția post-conflict".[17] Actualele poziții vin să demonstreze depăşirea acestei faze prin recunoaşterea necesității ca Europa să dezvolte prin PESA întregul spectru de capacități, atât soft, cât şi hard, pentru asumarea responsabilităților ce-i revin în securitatea internațională, în vederea realizării unei împărțiri mai echitabile a contribuțiilor specifice cu partenerul american (*burden sharing*).

Această modificare de poziție a fost confirmată în mesajele transmise de reprezentanții noii administrații democrate de la Washington, cu ocazia Conferinței de securitate de la Munchen, care a avut loc în data de 8 februarie 2009. În intervenția sa, vicepreşedintele american Joseph Biden a exprimat sprijinul american pentru dezvoltarea eforturilor europene în domeniul apărării, asumarea unui rol mai important de către Uniune în asigurarea păcii şi securității la nivel global, precum şi pentru intensificarea parteneriatului NATO – UE.[18]

O altă modificare importantă adusă de Tratatul de la Lisabona este introducerea **clauzei de solidaritate.** Aceasta prevede ca atunci când unul dintre statele membre face obiectul unui atac terorist sau al unei catastrofe naturale ori provocate de om, Uniunea şi celelalte state să acționeze împreună, în spirit de solidaritate. „Uniunea va mobiliza toate mijloacele, la dispoziția sa, inclusiv resursele militare oferite de statele membre, pentru prevenirea amenințării teroriste pe teritoriul statelor membre, protejarea instituțiilor democratice şi a populației civile împotriva oricărui atac terorist".

Clauza de asistență reciprocă în cazul unei agresiuni armate („*mutual defence*") propune o variantă soft a articolului 5 din Tratatul NATO, susținând necesitatea ca în cazul în care unul dintre statele membre ar face obiectul unei agresiuni armate pe teritoriul său, celelalte state participante să îi acorde ajutor şi asistență prin toate mijloacele de care dispun (militare şi de altă natură), în conformitate cu dispozițiile Cartei ONU. Pentru a pune în aplicare o cooperare mai strânsă în materie de apărare reciprocă, statele membre vor acționa în strânsă

[16] Ambassador Victoria Nuland, United States Permanent Representative to the North Atlantic Treaty Organization (NATO), Speech at the London School of Economics, London, United Kingdom, 25.02.2008, http://nato.usmission.gov/ambassador/2008/Amb_Nuland_022508.htm

[17] Rob de Wijk – "European Military Reform for a Global Partnership", în *The Washington Quarterly*, winter 2003 - 2004

[18] "We also support the further strengthening of European defense, an increased role for the European Union in preserving peace and security, a fundamentally stronger NATO-EU partnership…", prezentare susținută de J. Biden, vicepreşedintele SUA, la Conferința de securitate de la Munchen, 8.02.2009.

cooperare cu Organizația Tratatului Atlanticului de Nord, fără a prejudicia caracterul specific al politicii de apărare şi securitate al celorlalţi actori statali. Angajamentele şi cooperarea în acest domeniu vor fi în concordanță cu angajamentele față de NATO, care, pentru țările europene membre ale Alianței, constituie în continuare fundamentul apărării lor colective.

5. **Cooperarea permanentă structurată**

O altă noutate introdusă de tratat priveşte **cooperarea structurată permanentă.** Statele membre, care îndeplinesc criterii mai avansate în domeniul capabilităților militare şi doresc să îşi asume angajamente suplimentare, în perspectiva celor mai exigente misiuni, instaurează între ele o cooperare structurată, devansând celelalte națiuni din cadrul Uniunii. În aceste condiții, progresele în domeniul Politicii Europene de Securitate şi Apărare vor menține unele modalități decizionale specifice, facilitând, totodată, o cooperare consolidată în cadrul unui grup mai mic de state membre[19].

Cooperarea structurată permanentă (*Permanent Structured Cooperation* - PSC) este văzută ca o soluție pentru relansarea procesului de dezvoltare a capacităților de apărare la nivel european pe baze solide, prin reducerea duplicărilor şi punerea în comun a resurselor. Apare interesantă întrebarea dacă va fi făcut apel la această soluție prevăzută de Tratatul de la Lisabona, în condițiile în care este îndoielnică existența unei voințe politice preponderente la nivelul statelor membre pentru adâncirea eforturilor în domeniu.

Ideea de bază care se desprinde din studiile dedicate acestui subiect leagă succesul potențial al inițiativei de presiunea politică şi un demers inclusiv şi progresiv pentru dezvoltarea în comun a capacităților de apărare. La acestea se adaugă creşterea participării la operațiile de gestionare a crizelor, ca subiect care rămâne important pentru asumarea de către statele europene a unei responsabilități crescânde în zona PESA.

Posibile „criterii de convergență" menționate în plan cantitativ şi calitativ s-ar dovedi astfel valoroase. Deşi pentru unele state decizia participării în cadrul PSC va

[19] „Cooperarea structurată permanentă, menționată la articolul 28 A alineatul (6) din Tratatul privind Uniunea Europeană, este deschisă oricărui stat membru care se angajează, de la data intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona:
(a) să intensifice dezvoltarea capacităților lor de apărare, prin dezvoltarea contribuțiilor naționale şi prin participarea, după caz, la forțe multinaționale, la principalele programe europene de echipare şi la activitatea Agenției din domeniul dezvoltării capacităților de apărare, de cercetare, de achiziții şi de armament (Agenția Europeană de Apărare); şi (b) să dispună de capacitatea de a furniza, până în 2010, fie cu titlu național, fie ca o componentă a grupurilor multinaționale de forțe, unități de luptă pentru misiunile preconizate, configurate pe plan tactic, ca o grupare tactică, având elemente de susținere, inclusiv în ceea ce priveşte transportul şi logistica, capabile să întreprindă, în termen de 5 până la 30 de zile, misiunile menționate la articolul 28 B din Tratatul privind Uniunea Europeană, în special pentru a răspunde la solicitările Organizației Națiunilor Unite, ce pot fi menținute pentru o perioadă inițială de 30 de zile, cu posibilitatea prelungirii până la cel puțin 120 de zile". Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană şi a Tratatului de instituire a Comunității Europene.

reprezenta o decizie politică dificilă, faptul că scopul PSC îl va reprezenta obținerea de obiective concrete, coroborat cu tendința diminuării bugetelor alocate apării, va spori gradul de cooperare al statelor în dezvoltarea capacităților de apărare.

Într-un studiu elaborat de EGMONT (dr. S. Biscop) şi intitulat „Cooperarea Structurată Permanentă şi viitorul PESA”[20] sunt evidențiate principalele implicații ale PSC asupra dezvoltărilor din domeniul Europei apărării. Din această perspectivă, PSC trebuie să reprezinte o soluție de îmbinare a cerințelor de incluziune (participarea a cât mai multor state membre) şi angajament (prin intermediul definirii unor criterii ambițioase). Pe baza intereselor exprimate de națiuni, vor rezulta oportunități de cooperare (*clusters of cooperation*) şi proiecte concrete gestionate prin intermediul Agenției Europene de Apărare. PSC va putea contribui la punerea în comun a resurselor, cu ambiția armonizării şi integrării structurile de comandă şi control, aspectele logistice etc. (fuzionarea structurilor naționale în structurile europene).

Prin intermediul PSC, suveranitatea națională nu va fi diminuată, ci întărită, având în vedere posibilitatea de a întreprinde mai multe acțiuni în comun. De asemenea, PSC va fi un element ce nu va afecta relația UE-NATO ci dimpotrivă, capacitățile la dispoziție putând fi utilizate atât de UE, cât şi de NATO, în funcție de decizia de la caz la caz. Noua formă de cooperare reprezintă un mijloc de flexibilitate care poate combina caracterul interguvernamental al PESA cu necesitatea de integrare. Va permite diferențierea necesară dintre cei care doresc o aprofundare a cooperării în materie de apărare şi restul statelor. Principalul rezultat al PSC trebuie să constea într-un progres real pe linia dezvoltării capacităților şi marcarea unei evoluții de la nivelul național la cel european. Valoarea adăugată a PSC depinde însă şi de modul de înțelegere a finalității politice a UE.

Există o diferență de opinii asupra gradului de incluziune pe care îl poate implica PSC. Astfel, cea mai mare parte a analiştilor susțin că majoritatea statelor interesate de această inițiativă ar trebui să poată participa. Şansele de cooperare şi crearea de sinergii cresc prin participarea unui număr mai mare de state. Modelul utilizat poate fi acela al zonei euro. Un număr minoritar de opinii consideră că se poate opta pentru un grup restrâns de state, în special cele cu potențial militar considerabil şi cu participări importante în operațiile UE de management al situațiilor de criză.

Considerând prima opțiune, este subliniată necesitatea fixării de criterii, însă ele nu ar trebui neapărat îndeplinite de la început, mai importante fiind voința politică şi angajamentul de dezvoltare a capacităților în vederea participării la cele mai solicitante operații. Aceasta se justifică şi prin faptul că, în rândul statelor, grupul celor care cheltuiesc cel mai mult pentru apărare nu este identic cu al celor care au participarea cea mai activă în operații şi cu al celor care sunt dispuşi să pună în comun resursele naționale.

Alte principii importante care ar trebui luate în considerare se referă la: pragmatism, criterii orientate spre obținerea de rezultate (*output oriented*), crearea

[20] Biscop, Sven, **Permanent Structured Cooperation and the Future of ESDP: Transformation and Integration,** Egmont, The Royal Institute for International Relations, 2008.

unui pachet de criterii cu posibilitatea unor compensări între acestea şi păstrarea flexibilităţi în procesul de implementare, punerea în comun a resurselor (*pooling and sharing*), asigurarea unui rol important pentru EDA, încurajarea oricăror forme de cooperare, inclusiv pe baze geografice. Şi în acest context, este reliefată importanţa sprijinului pentru acest fel de iniţiativă la cel mai înalt nivel politic, printr-o abordare *top-down*.

În privinţa criteriilor care ar putea fi avute în vedere, cel mai des menţionate sunt: procentul din buget alocat apărării, rata investiţiilor în echipamente de apărare, procentul forţelor desfăşurate din totalul forţelor la dispoziţie (*usability target*), trebuind găsită o combinaţie optimă a acestora. Pentru exemplificare, în 2008 numai 4 state membre UE depăşesc procentul de 2% din buget alocat apărării, cea mai mare parte din cheltuielile pentru investiţii (R&D şi achiziţii) sunt efectuate de 8 state, 60% din forţele armate nu sunt desfăşurabile în teatrele de operaţii.

Concluzii

Din perspectiva angajamentelor geostrategice, Uniunea Europeană constituie astăzi un actor global. Dacă nu cu mult timp în urmă s-a încercat etichetarea UE ca fiind un colos economic şi un pitic politic, aceasta s-a dovedit a fi o subestimare nerealistă, Uniunea reprezentând la momentul actual un organism cu influenţă importantă asupra altor organizaţii şi evenimente internaţionale, precum şi asupra domeniilor şi temelor majore ale agendei globale.

În anii '70 ai secolului trecut, Henry Kissinger se întreba retoric cu privire la numărul de telefon al Europei. Scopul a fost acela de a sublinia faptul că statele europene nu sunt apte să acţioneze împreună în probleme de politică externă şi în arena internaţională, în general. Dezvoltările din ultimul deceniu, constând în operaţionalizarea PESA şi progresele semnificative realizate în acest domeniu vin să-i răspundă peste timp fostului secretar de stat american. Mai mult, Strategia de securitate europeană are un rol esenţial în procesul de afirmare a UE în arena internaţională. Prin intermediul acestui document programatic, Uniunea a identificat principalele caracteristici ale mediului internaţional de securitate, şi-a definit obiectivele strategice, precum şi modalităţile de implementare a acestora, realizând, pentru prima dată în istoria sa, o adevărată paradigmă strategică proprie.

Prin noile prevederi ale Tratatului de la Lisabona, în domeniile legate de politica externă şi de securitate, se urmăreşte tocmai realizarea premizelor unei cooperări mai strânse între statele membre interesate, în special prin cooperarea permanentă structurată. Înfiinţarea postului de Înalt Reprezentant al Uniunii pentru Politica Externă şi de Securitate va asigura acţiunii europene în aceste domenii vizibilitate şi coerenţă.[21] La acest obiectiv va contribui şi înfiinţarea „serviciului diplomatic european'', precum şi clauzele de solidaritate şi apărare mutuală, care vor cataliza „acţiunea comună'' pentru o serie de ameninţări cum ar fi terorism, catastrofe de origine umană sau naturală, sau dificultăţi în domeniul energetic.

[21] Înaltul Reprezentant care va prezida Consiliul Relaţii Externe va fi, în acelaşi timp, unul dintre vicepreşedinţii Comisiei.

Ca o caracterizare generală a modificărilor propuse în acest domeniu putem afirma că Tratatul de reformă vizează promovarea PESA de o manieră susținută, ce poate conduce, în timp, la apariția progresivă a unei apărări comune, dar numai în cazul existenței consensului pe această dimensiune, la nivelul statelor membre. Conform prevederilor Tratatului, realizarea progresivă a apărării comune, la nivelul UE, trebuie să se deruleze în armonie cu angajamentele asumate de unele state membre la nivelul NATO.[22]

O noutate importantă introdusă de tratat priveşte cooperarea permanentă structurată în domeniul apărării. Prin intermediul acestui mecanism, statele membre, care îndeplinesc criterii mai avansate în domeniul realizării capabilităților militare şi doresc să îşi asume angajamente suplimentare, în perspectiva celor mai exigente misiuni, instaurează între ele o cooperare structurată, devansând celelalte națiuni din cadrul Uniunii. În opinia expertului britanic, chestiunea criteriilor care vor sta la baza intrării în mecanismele cooperării permanente structurate sunt de cea mai mare importanță. În acest sens, au fost deja declanşate discuțiile în vederea conturării lor, atât la nivelul Secretariatului General al Consiliului, cât şi al EDA. Modul inițial de definire al acestora, prin intermediul Protocolului din Tratatul de la Lisabona, face trimitere mai degrabă la angajamente (*commitments*), decât la realizările efective din domeniul PESA. Acest fapt conduce, implicit, la necesitatea monitorizării modului de îndeplinire a angajamentelor asumate.

În final, putem afirma că intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona reprezintă un moment important în realizarea obiectivului asumat de UE, prin Strategia de securitate europeană, care prevede transformarea Uniunii într-un actor global în securitatea internațională. Tratatul creează fundamentele legale şi politice pentru o abordare europeană coerentă în relațiile externe, precum şi în domeniile securității şi apărării. Ritmul şi eficiența acestor transformări depind, în continuare, de modalitățile de implementare a prevederilor tratatului, care vor fi decise de către statele membre ale Uniunii.

Bibliografie:

[1]. BISCOP, Sven; ANDERSSON Jan Joel (editori), *The EU and the European Security Strategy. Forging a Global Europe*, Routledge Advances in European Politics, London and New York, Routledge, 2008.

[2]. BISCOP, Sven, *Permanent Structured Cooperation and the Future of ESDP: Transformation and Integration*, Egmont - The Royal Institute for International Relations.

[3]. DAGAND, Sophie ,*The impact of the Lisbon Treaty on CFSP and ESDP*, ISIS Europe – European Security Review no. 37, February 2008.

[4]. GRANT, Charles; Tomas VALASEK, *Preparing for the multipolar world. European foreign and security policy in 2020*, Published by the Centre for European Reform (CER), 2008, London, www.cer.org.uk.

[22] Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană şi a Tratatului de instituire a Comunității Europene, semnat la Lisabona, 13 decembrie 2007.

[5]. MÖLLING, Christian - *ESDP after Lisbon: More coherent and capable*, CSS Analyses in security policy vol.3, nr. 28. Februarie 2008, Zurich, p.1 / http://www.isn.ethz.ch/pubs/ph/details.cfm?id=46839 .
[6]. QUILLE, Gerrard, *The Lisbon Treaty and its implications for CFSP/ESDP*, Brussels, European Parliament, 4 February 2008.
[7]. *Tratatul de la Lisabona*, http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_ro.htm
[8]. *Report on Implementation of the European Security Strategy - Providing Security in a Changing World* http://www.eu-un.europa.eu/documents/en/081211_EU%20Security%20Strategy.pdf
[9]. *Strategia Solana – "A Secure Europe in a Better World"*, Brussels, 2003, www.consilium.europa.eu

ROLUL ORGANIZAȚIILOR INTERNAȚIONALE ÎN ORGANIZAREA ŞI DESFĂŞURAREA OPERAȚIILOR MULTINAȚIONALE DE MENȚINERE A PĂCII

Corina VÎLCEA[*]

The best known Multinational United Armed Forces are under UN's command and are constituted through UN Charta, chapters VI, VII and VIII. As any type of military operation, they have to apply to specific legal regulations from the International Humanitarian Law.

Within the UN, there are decisional, planning and leading organisms regarding multinational operations. The decisional organisms are: the General Assembly, the Security Council and the Secretary General.

1. Principiile organizării şi desfăşurării operațiilor multinaționale de menținere a păcii

- *Unitatea de comandă*, asigurată de reprezentantul Secretarului General al ONU, care este responsabil de aducerea la îndeplinire a scopurilor politico-militare ale operației. În acelaşi timp, şeful militar trebuie să aibă controlul operațional asupra tuturor forțelor militare şi a componentelor civile care concură la îndeplinirea misiunilor cu caracter militar. Lipsa de unitate în comanda tuturor agenților de pe teatru va duce la o abordare confuză şi incoerența personală a militarilor.
- *Imparțialitatea*, care trebuie să asigure îndeplinirea misiunilor prin tratarea nepărtinitoare a părților implicate în conflict şi fără a se amesteca în problemele interne ale acestora.
- *Credibilitatea,* prin asigurarea unei asemenea cantități de forțe care să asigure eficiența grupării, să creeze încrederea în rezolvarea în bune condiții a misiunii primite şi, fără a da impresia că reprezintă o amenințare la adresa părților aflate în conflict, să aibă toate mijloacele pentru a nu exista nici o îndoială că nu este în măsură să-şi îndeplinească misiunea.
- *Folosirea rațională şi limitată a forței,* ceea ce semnifică faptul că puterea şi modul de întrebuințare a unităților militare multinaționale trebuie să fie bine justificate şi folosite cu grijă. O forță sub necesar poate duce la neglijarea rolului acestor unități, alta, peste necesar, la escaladarea conflictului.
- *Respectul reciproc,* asigurat de consensul părților implicate de a accepta întrebuințarea forțelor sub egida ONU
- *Transparența operațiilor,* aceasta manifestându-se prin informarea cât mai corectă, justă şi rapidă a autorităților civile şi militare şi a opiniei publice despre compunerea, misiunile şi acțiunile forțelor angajate în operațiile de sprijin al păcii.

Organizarea şi desfăşurarea operațiilor de menținere a păcii se realizează pe trei paliere distincte:

[*] **Magistrat asistent**

- la comandamentul central ONU;
- la nivelul întregii forțe;
- la nivelul comenzii directe a fiecărui contingent național.

La comandamentul central ONU, atribuții de comandă are Secretarul General al organizației care este comandantul suprem al tuturor forțelor de menținere a păcii instituite de Națiunile Unite. El este ajutat de către consilierii săi pe probleme militare din Departamentul Operațiunilor de Menținerea Păcii în cadrul căruia, din anul 1993, s-a constituit o celulă de planificare militară (o sală de operațiuni).

La nivelul întregii forțe constituite pentru o misiune de pace au atribuții de conducere militară comandantul forței, personalul din comandamentul forței subordonat nemijlocit acestuia, statul major şi statul major civil.

Comandantul Forței este numit de Secretarul General, cu acordul Consiliului de Securitate al părților în dispută şi guvernul țării gazdă, şi răspunde în fața Secretarului General de îndeplinirea mandatului încredințat, subordonându-se direct acestuia.

Secretarul General este acela care are dreptul de a aprecia competența şi eficiența cu care un comandant numit îşi exercită atribuțiile şi de a-l destitui din funcție atunci când nu mai corespunde exigențelor acestuia.

Comandanții de forțe sunt selecționați din țările care contribuie la constituirea misiunilor.

Comandantului Forței i se subordonează întreg personalul din comandamentul acesteia şi din contingentele naționale. El stabileşte structura ierarhică a forței şi are dreptul de a-şi delega atribuțiile.

Comandamentul Forței reprezintă organul de conducere al tuturor activităților ce se desfăşoară în cadrul operațiunii şi este compus din personalul subordonat direct comandantului, statul major militar şi statul major civil.

Decizia privind calitatea şi cantitatea personalului se ia cu prilejul încheierii acordurilor de constituire a forței, neexistând un standard obligatoriu de organizare a acesteia, diferențele existente între diferitele forțe reflectând anumite necesități locale. Înființarea comandamentelor şi respectarea funcțiilor din statul de organizare se realizează de către Consilierul Militar al Secretarului General împreună cu Biroul Subsecretarului General.

Personalul din comandament, subordonat direct comandantului, deține atribuții de consiliere pe diferite probleme politice şi este controlat prin intermediul adjunctului comandantului.

De obicei, în afara şefului statului major, se subordonează direct comandantului:

- adjunctul acestuia;
- consilierul politic superior;
- consilierul juridic;
- purtătorul de cuvânt însărcinat cu informațiile politice;
- însărcinatul cu informații publice cu caracter militar;
- ofițerii de legătură ai forței cu părțile în dispută.

Statul major militar este compartimentul de bază prin care comandantul realizează conducerea forțelor subordonate, constituind centrul unde se elaborează, în mod unitar, măsurile militare privind pregătirea şi desfăşurarea operațiunii.

În compunerea lui intră:

- Şeful de Stat Major;
- Adjunctul Şefului de Stat Major care asigură controlul ofițerului însărcinat cu informațiile publice cu caracter militar şi a ofițerilor de legătură ai forței cu părțile în dispută;
- Biroul operații;
- Serviciul logistic care se ocupă de problemele de personal;
- Sectorul probleme economice şi ajutoare umanitare.

Statul major civil reprezintă componenta civilă a misiunii, iar principalele sale atribuții se referă la:

- finanțe;
- deplasarea contingentelor naționale suplimentare şi a unităților logistice în zona de operații;
- încheierea contractelor de procurare a produselor necesare forței şi angajarea populației civile pentru îndeplinirea unor activități în folosul forței;
- asigurarea legăturilor forței cu sediul ONU şi cu toate părțile interesate;
- rezolvarea reclamațiilor;
- întreținerea cartierului general al forței.

La nivelul contingentelor naționale au atribuții de conducere comandanții unităților şi formațiunilor respective. Un contingent național cuprinde întreaga participare a unei țări la operațiunea respectivă.

Deoarece contingentele naționale sunt subdiviziuni ale forței, ele se subordonează direct şi nemijlocit Comandantului Forței, potrivit principiului militar universal conform căruia comandanții se succed pe nivele ierarhice, răspunzând de disciplina subunităților aflate sub autoritatea lor şi asumându-şi adesea anumite responsabilități şi competențe penale referitoare la subordonații lor. Comandantul Forței este investit cu autoritate deplină de comandă, din punct de vedere operativ, asupra contingentelor naționale, cu excepția deciziilor administrative şi disciplinare.

Conducerea operativă de către comandantul forței a unui contingent național reprezintă doar o parte a actului de comandă, fiind temporară şi numai pentru misiunea respectivă.

Potrivit principiului unității de comandă care se aplică în cazul forțelor multinaționale, un contingent național, fiind o parte componentă a forței, nu poate primi instrucțiuni şi ordine decât pe cale ierarhică, de la Comandantul Forței, şi nici propriul guvern nu poate încălca acest principiu. În ceea ce priveşte autoritatea administrativă şi jurisdicția penală, comandantul unui contingent național se subordonează total autorităților naționale. Comandanții contingentelor naționale sunt responsabili de ordinea şi disciplina din unitățile lor şi au atribuții precise pe această linie prevăzute în acordul de participare încheiat de Statul lor cu ONU Ei sunt numiți

de guvernele lor cu acordul ONU şi pot îndeplini funcţii de comandă în cadrul unor unităţi sau în statul major al forţei. De asemenea, retragerea lor din funcţie sau destituirea pe motive de incompetenţă se face din iniţiativa autorităţilor naţionale. Totuşi, în anumite cazuri, şi ONU poate cere retragerea unui comandant de contingent naţional.

Comandantul Forţei nu este investit cu competenţe disciplinare, chiar dacă întreg personalul misiunii îi este subordonat; acest mod de reglementare a ordinii disciplinare în interiorul forţei îşi are sursa în suveranitatea statală asupra contingentului naţional care include dreptul autorităţilor naţionale de a reglementa relaţiile lor cu proprii cetăţeni.

Singura posibilitate pe care Comandantul Forţei o are pentru a interveni în sancţionarea unui militar din compunerea forţei este de a coopera cu superiorii naţionali ai acestuia.

Cu aprobarea ONU, în anumite cazuri extreme, se poate cere guvernului de care aparţine contingentul, rechemarea militarilor respectivi sau chiar a întregului contingent; când se constată încălcarea regulilor de drept internaţional aplicabil în conflictele armate.

Comandantul contingentului naţional asigură, prin competenţele sale, şi respectarea regulilor internaţionale de disciplină în interiorul forţei prevăzute în documentele de funcţionare a acestuia. În caz de contradicţie între regulile disciplinare interne şi cele internaţionale trebuie să se aplice cele internaţionale.

Un comandant de unitate trebuie să se asigure că ordinele pe care le primeşte sunt investite cu autoritatea Comandantului Forţei şi, prin aceasta, cu aprobarea Secretarului General al ONU Singura derogare de la acest principiu se poate înregistra într-o forţă de pace care nu aparţine de ONU, atunci când contingentele naţionale sunt puse sub comanda directă a propriilor guverne sau a ambasadorilor lor în statul gazdă; în astfel de cazuri, Ministerul Apărării Naţionale va emite o directivă operativă către comandantul contingentului respectiv.

În operaţiunile desfăşurate sub egida O.S.C.E., conducerea unitară a forţei se realizează prin intermediul Şefului misiunii care este desemnat după consultări corespunzătoare cu Preşedintele în exerciţiu. Şeful misiunii va exercita comanda operaţională în zona misiunii consultând şi urmând directivele grupului *ad-hoc*; el va fi responsabil în faţa Preşedintelui în exerciţiu care este considerat comandantul suprem al tuturor forţelor O.S.C.E.

În concepţia NATO, unitatea de comandă a forţelor militare este considerată ca esenţială. Structura de comandă a operaţiunii trebuie să ia în considerare specificitatea fiecărei misiuni şi modalităţile de care se dispune pentru a fi dusă la îndeplinire de către ONU sau O.S.C.E. ori de către statele participante respectându-se cerinţa eficientă, o operaţiune de menţinere a păcii la care ea participă trebuie să asigure o concordanţă deplină între toate aspectele misiunii- politic, civil, administrativ, juridic, umanitar şi militar.

1.1. Recrutarea personalului

În domeniul recrutării personalului care va participa la acțiunile militare de păstrare a păcii regula generală este aceea a consimțământului guvernelor interesate care decurge din principiul fundamental al suveranității şi independenței statelor în relațiile lor internaționale şi presupune ca selecția viitoarelor căşti albastre să se facă pe baza unor norme internaționale acceptate de către statele şi de persoanele care vor participa la misiunile de pace.

Recrutarea se realizează pe baza voluntariatului participării şi a unor condiții de recrutare înscrise în acordurile internaționale încheiate cu prilejul inițierii operațiunii. Reprezentanții țărilor participante la încheierea acestor acorduri cu ONU trebuie să fie pregătiți pentru a nu accepta orice condiții care ar putea angaja țara respectivă într-un mod dezavantajos. O dată acceptate, condițiile nu mai pot fi modificate decât cu mare dificultate.

Până în prezent nu există un sistem general pe deplin conturat care să stabilească precis modalitățile concrete de recrutare, limitele de vârstă pe categorii de personal, apartenența la diferite arme şi specialități, calitățile fizice şi intelectuale, nivelul de cultură, etc. S-au format însă criterii speciale, pe categorii de personal sau pe domenii de selecționare.

S-au concretizat, de asemenea şi anumite criterii fixe pentru testele de recrutare medicale, fizice şi psihice, potrivit standardelor ONU Examinarea va avea în vedere faptul că persoana respectivă va fi supusă la condiții de muncă mai grele decât serviciul normal din timp de pace.

Standardele medicale ONU pentru operațiunile de menținere a păcii nu împiedică însă contingentele naționale de a-şi stabili propriile standarde medicale la un nivel de calificare mai înalt.

În recrutarea personalului poate fi avută în vedere şi necesitatea stăpânirii nu numai a limbii engleze, ci şi a expresiilor uzuale în limba țării gazdă, criteriul impus de nevoia îndeplinirii unor misiuni de conciliere şi anchetă, uneori chiar la nivelul subunităților mai mici.

În condițiile în care parteneriatul pentru pace presupune suportarea în întregime a cheltuielilor de către țările participante, pot fi stabilite şi anumite criterii sociale, cum ar fi: starea civilă, starea socială, starea sănătății membrilor de familie apropiați, etc. deoarece astfel de criterii ar putea influența includerea în forța de pace. Forțele armate din România participă la misiuni internaționale conform prevederilor constituționale şi ale Legii nr.42/2004.

1.2. Instruirea personalului

Instruirea personalului reprezintă o condiție importantă în realizarea eficienței forțelor de menținere a păcii. Modalitatea de instruire depinde de timpul avut la dispoziție de la primirea misiunii până la „gata de luptă”.

O dată dislocat în zonă, un contingent național îşi poate roti unitățile la îndeplinirea misiunilor astfel încât să se dispună de timpul necesar pentru învățarea temeinică a procedeelor specifice de desfăşurare a operațiunii.

Se recomandă ca pentru personalul din toate armele programul de instruire să cuprindă următoarele probleme:

- observarea şi raportarea datelor observării;
- transmisiuni;
- protecţia personalului, demnitarilor, convoaielor, instalaţiilor şi poziţiilor împotriva acţiunilor teroriste;
- drept internaţional aplicabil în conflictele armate;
- îndatoririle serviciului de pază;
- topografie, citirea hărţilor;
- cunoaşterea armamentului şi muniţiei;
- mijloace şi metode de cercetare radioelectronică;
- procedee de culegere de informaţii;
- psihologie socială şi relaţii cu publicul pentru a se câştiga simpatia şi încrederea populaţiei din zonă;
- pregătirea fizică;
- securitatea personalului, informaţiilor şi clădirilor.

Instruirea diferitelor specialităţi militare va cuprinde tematica specifică fiecărei arme.

Imediat după instalarea în zona de operaţiuni, militarii vor fi instruiţi rapid asupra următoarelor probleme concrete ale misiunii primite:

- mandatul primit şi acordul privind statutul forţelor (S.O.F.A.) ca şi eventualele modificări ulterioare ale acestora ce influenţează drepturile, privilegiile şi îndatoririle căştilor albastre ori modul de funcţionare a forţei;
- observarea şi raportarea; actualizarea cunoaşterii armamentului, echipamentelor, autovehiculelor şi avioanelor, în special a celor nou achiziţionate sau modificate de către părţile în dispută;
- procedee de mediere şi acordarea de bune oficii; procedee de patrulare;
- planurile de securitate şi alarmare a forţei;
- cunoaşterea planurilor de acţiune în situaţii speciale de atacuri teroriste, accidente aviatice, dezastre naturale;
- modul de acţiune în caz de rătăcire sau dispariţie;
- exerciţii privind participarea contingentului la constituirea rezervei forţei şi antrenarea pentru integrarea în această rezervă.

Instruirea forţelor de menţinere a păcii trebuie să aibă ca obiective formarea şi dezvoltarea la întreg personalul a unor atitudini, aptitudini, cunoştinţe, deprinderi şi calităţi, cum ar fi: imparţialitate, tact, răbdare, profesionalism, disciplină, adaptabilitate, vigilenţă, bun simţ.

Departamentul de menţinere a păcii al ONU recomandă ţărilor care acceptă să participe la operaţiuni de pace să aibă în atenţie următoarele aspecte principale privind recrutarea şi instruirea:

- selecţionarea celor mai bune efective, cu starea sănătăţii perfectă, disciplinate, cu un înalt nivel de cultură şi civilizaţie;

- cunoaşterea în condiţii foarte bune a situaţiei politico-militare din ţară şi zona de desfăşurare;
- explicarea cu rigurozitate a mandatului şi misiunilor ce le vor avea de îndeplinit;
- întreg personalul trebuie să se străduiască să demonstreze o imparţialitate ireproşabilă faţă de părţile în conflict, abţinându-se de la orice acţiuni care ar dezavantaja pe unul dintre beligeranţi;
- ofiţerii şi subofiţerii, gradaţii şi soldaţii trebuie să fie oameni inteligenţi, cu spirit de orientare şi tact, flexibili, să se adapteze la situaţii neprevăzute, capabili să convingă şi să negocieze în condiţii dificile cu populaţia şi autorităţile statutul–gazdă, cu părţile în conflict;
- prin întreaga lor ţinută şi mod de acţiune, căştile albastre trebuie să prezinte imaginea unor „mesageri ai păcii”, să fie cinstiţi, abţinându-se de la orice act ce ar dăuna ONU sau propriului stat;
- instruirea trebuie să-i înveţe pe participanţii la misiunile de pace că disciplina este la fel de necesară ca în război, iar încălcarea ei va duce la îndepărtarea din unitate şi la sancţiuni severe.

Esenţial în domeniul instruirii militarilor pentru participarea la misiunile de pace este înţelegerea profundă a faptului că trebuie să te antrenezi pentru a înfrunta o situaţie fără adversar, mediind conflictul dintre alte două părţi aflate în dispută.

Deosebit de important în instruirea căştilor albastre este asigurarea, încă din timpul pregătirii naţionale, a problemelor de interoperabilitate şi compatibilitate cu celelalte naţiuni participante la misiune, cunoaşterea normelor de drept umanitar aplicabile şi situaţiile de crize (conflicte) internaţionale.

ROLUL CURȚII PENALE INTERNAȚIONALE ÎN REPRIMAREA CRIMELOR DE RĂZBOI ŞI A CRIMELOR ÎMPOTRIVA UMANITĂȚII

Corina VÎLCEA*

The constitution of the International Court of Penal Law has as an objective to consolidate the international cooperation regarding the prosecution and effective punishment of crimes against the international community. But its jurisdiction will only operate in case of the severe crimes, which have an influence at a global level. The jurisdiction of the International Court of Penal Law will be complementary to national or international systems of penal law, and it is applied only when these systems are inefficient, uncooperative or blocked.

Reprimarea penală a violărilor Drepturilor Internațional Umanitar este definită ca un ansamblu al regulilor juridice recunoscute în relațiile internaționale şi are ca scop protejarea ordinii sociale internaționale prin urmărirea, judecarea şi condamnarea persoanelor vinovate de crime împotriva umanității sau crime de război.

Principiul represiunii universale consacră o derogare de la teritorialitatea legii penale interne.

Un principiu specific Dreptului Internațional Umanitar îl reprezintă imprescriptibilitatea crimelor, contra umanității şi a crimelor de război, conform prevederilor Convenției Națiunilor Unite din 1968.

Principiul legitimei apărări se constituie într-o cauză exoneratoare de răspundere penală în situațiile când pentru salvarea unui interes legitim, personal sau public, se iau măsuri de apărare împotriva faptelor internaționale ilicite ale unui stat sau ale unei persoane; evident că măsurile de legitimă apărare trebuie să fie proporționale cu gravitatea pericolului. Un alt principiu al Dreptului Internațional Penal este acela conform căruia ordinul ierarhic nu înlătură răspunderea penală, el fiind consacrat în statutele tribunalelor internaționale penale, în legislațiile naționale ale statelor.

Răspunderea internațională penală îşi are fundamentul în încălcarea normelor imperative ale dreptului internațional, prin fapte ilicite de o deosebită periculozitate pentru comunitatea internațională, atât în timp de pace, cât şi în timp de război.

Convențiile internaționale nu fac precizări decât asupra infracțiunilor grave indicându-le în mod expres, recomandând statelor să stabilească singure pedepsele pentru aceste infracțiuni, instanțelor competente a le judeca, precum şi clarificarea altor fapte contrare dreptului internațional ca fiind infracțiuni sau delicte.

Infracțiunile la dreptul internațional aplicabil în conflictele armate sunt clasificate, de către convențiile internaționale care le definesc, în "*infracțiuni grave*" şi "*alte infracțiuni*".

* **Magistrat asistent**

Infracțiunile grave sunt încălcările grave comise de către o parte beligerantă la adresa persoanelor şi bunurilor aflate sub protecția convențiilor internaționale (art. 50 din Convenția I de la Geneva din 1949, art. 51 din Convenția a II-a, art. 130 din Convenția a III-a, art. 147 din Convenția a IV-a, art. 11 şi 85 din Protocolul adițional I din 1977).

Infracțiunile grave la instrumentele internaționale de dreptul conflictelor armate sunt considerate crime de război şi se pedepsesc penal.

Convențiile de la Geneva din 1949 declară ca fiind astfel de infracțiuni grave următoarele fapte comise împotriva răniților, bolnavilor şi naufragiaților, prizonierilor de război, populației civile sau împotriva persoanelor şi bunurilor aflate sub protecție specială:

- omuciderea internațională;
- tratarea sau tratamentele inumane, inclusiv experimentele biologice;
- faptul de a cauza în mod intenționat mari suferințe sau de a aduce grave atingeri integrității fizice sau sănătății;
- faptul de a fi lipsit (combatantul) de dreptul său de a fi judecat în mod legal şi imparțial;
- deportarea sau transferul ilegal;
- detențiunea ilegală;
- luarea de ostatici;
- distrugerea şi însuşirea de bunuri, nejustificate de necesitățile militare, şi desfăşurate pe scară mare în mod arbitrar.

La acestea, **Protocolul Adițional I din 1977** adaugă:

- actele şi omisiunile nejustificate prin care se compromite sănătatea şi integritatea fizică sau mentală a persoanelor aflate în puterea părții adverse sau internate, deținute sau private de libertate ca urmare a conflictului armat;
- lansarea unui atac fără discriminare, afectând populația civilă sau bunuri cu caracter civil;
- lansarea unui atac împotriva lucrărilor sau instalațiilor conținând forțe periculoase;
- atacarea localităților neapărate şi a zonelor demilitarizate;
- atacarea unei persoane, cunoscând că este scoasă din luptă;
- utilizarea cu perfidie a semnului distinctiv al Crucii Roşii sau a altor semne protectoare recunoscute de convențiile internaționale;
- transferarea de către puterea ocupată a unei părți a populației sale civile în teritoriul pe care îl ocupă sau deportarea ori transferarea în interiorul sau în afara teritoriului ocupat a totalității sau a unei părți a populației acestui teritoriu;
- orice întârziere nejustificată în repatrierea prizonierilor de război sau a civililor;
- practicile de aparheid şi celelalte practici inumane şi degradante bazate pe discriminarea rasială care dau loc unor ofense grave la adresa demnității personale;
- faptul de a îndrepta atacuri împotriva patrimoniului cultural sau spiritual al poporului.

Alte infracțiuni, la instrumentele internaționale, sunt actele contrare dispozițiilor acestora şi care nu sunt crime de război. Ele pot fi infracțiuni sau abateri disciplinare şi se sancționează penal sau disciplinar.

În unele instrumente de drept internațional ale legilor şi obiceiurilor războiului, sunt date ca exemple de "*alte infracțiuni*" următoarele acte:

- folosirea armelor şi metodelor de război interzise;
- mutilarea de cadrave;
- abuzuri de drapel parlamentar;
- distrugerea nejustificată de bunuri culturale;
- jaful;
- obligarea prizonierilor sau civililor inamici de a efectua lucrări de natură militară care le-ar pune viața în pericol;
- refuzul de a cruța supraviețuitorii.

Faptul că aproape toate statele sunt părți la Convențiile de la Geneva din 1949 şi la Protocoalele lor Adiționale din 1977 face ca obligația reprimării pe plan național a infracțiunilor la Dreptul Internațional Umanitar să aibă un caracter general. Totuşi, maniera în care statele au realizat în practică această obligație este extrem de diversificată.

Regulile generale prevăzute în convențiile internaționale pentru reprimarea infracțiunilor la normele Dreptului Internațional Umanitar impun statelor luarea unor **măsuri pe plan național**: să emită ordine şi instrucțiuni pentru asigurarea respectării Convențiilor ratificate; stabilirea măsurilor legislative necesare sancționării penale a persoanelor care au comis sau au dat ordin să se comită oricare dintre infracțiunile grave; să urmărească persoanele bănuite de a fi comis sau de a fi ordonat să se comită oricare dintre infracțiunile grave şi deferirea lor propriilor tribunale (indiferent de naționalitatea acestor persoane); să nu se exonereze şi nici să exonereze un alt stat de răspunderea pentru comiterea infracțiunilor grave; să faciliteze deschiderea unor anchete la cererea unei părți la conflict cu privire la orice pretinsă violare a convențiilor, iar dacă nu se realizează un acord cu privire la procedura anchetei să se înțeleagă cu partea interesată asupra alegerii unui arbitru care va hotărî asupra procedurii de urmat; să asigure inculpaților beneficiile garanțiilor de procedură şi de liberă apărare.

Legea 159 (M.Of. 283/31 iulie 1998) privind cooperarea autorităților române cu Tribunalul Internațional pentru urmărirea persoanelor presupuse a fi responsabile de grave violări ale dreptului internațional umanitar, comise pe teritoriul fostei Iugoslavii începând cu anul 1991, face următoarele referiri: procedura de cooperare se declanşează la cererea Tribunalului Internațional de la Haga; Ministerul Justiției este autoritatea centrală competentă să primească cererea şi s-o verifice sub aspectul regularității formale şi să o transmită neîntârziat spre rezolvare organelor judiciare competente; Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție şi Ministerul de Interne vor furniza Ministerului Justiției datele pe care le dețin şi care prezintă relevanță pentru soluționarea cererilor primite de la Tribunalul Internațional; cauzele care au ca obiect infracțiuni ce intră în competența Tribunalului Internațional aflate în curs de urmărire penală sau de judecată în România, vor fi trimise Tribunalului Internațional,

conform art. 9 alineat 2 din statutul acestuia, care prevede prioritatea de jurisdicție în favoarea sa; dacă mandatul de arestare emis de Tribunalul Internațional sau de procurorul său poate fi pus în executare, Ministerul Justiției va comunica Tribunalului Internațional impedimentele care au determinat neexecutarea mandatului; predarea persoanei arestate se va face fără a se recurge la procedura extrădării; organele judiciare române au obligația de a soluționa şi alte cereri ale Tribunalului Internațional având ca obiect identificarea unor persoane care pot fi martori sau experți în cauzele aflate pe rolul acestuia.

Conferința Diplomatică a Plenipotențialilor de la Roma în iunie 1998 a adoptat Tratatul privind crearea Curții Penale Internaționale.

Constituirea Curții Penale Internaționale are ca scop consolidarea cooperării internaționale pentru urmărirea şi pedepsirea efectivă a crimelor ce ating comunitatea internațională. Dar jurisdicția sa se va exercita numai în legătură cu cele mai grave crime, care afectează la nivel global. Jurisdicția Curții Penale Internaționale va fi complementară sistemelor naționale sau internaționale de justiție penală, exercitându-se doar în cazul în care se constată că ele sunt ineficiente, inexistente, necooperante sau blocate.

Competența Curții Permanente Internaționale se exercită asupra unor categorii de crime: genocidul, crimele împotriva umanității comise în timp de pace şi de război, crimele de război, agresiunea (care urmează să primească o definiție corespunzătoare în Tratat).

Este pentru prima dată după constituirea Tribunalelor Militare la Nürnberg şi Tokyo când se realizează o codificare, în cadrul unui tratat multilateral, a crimelor împotriva umanității, incluzând crima de apartheid, exterminarea, atacurile directe asupra populației civile, sclavia, deportarea şi transferul forțat de populații, tortura, prostituția forțată, dispoziția de persoane ș.a.

Între Curtea Penală Internațională şi Tribunalul Internațional de la Haga există unele diferențe: în timp ce Curtea va deține autoritatea de a judeca crime comise oriunde în lume, Tribunalul Internațional de la Haga are în competența sa doar evenimentele din Ruanda şi fosta Iugoslavie. Dacă Tribunalul este o creație a Consiliului de Securitate al ONU, Curtea Penală Internațională este un tratat multilateral care consacră în dreptul internațional convergența dintre principalele sisteme de drept penal, cel de sorginte latino-franco-germană şi cel de sorginte latino-anglo-saxonă (civil low şi common law).

Spre deosebire de Tribunalul Penal Internațional de la Haga, Curtea Permanentă Internațională va fi independentă față de Consiliul de Securitate al ONU, unde un număr redus de țări iau decizii pentru tribunal.

Dacă unele state au preluat în legislația națională clasificarea infracțiunilor grave prevăzută în instrumentele internaționale, altele au adoptat un sistem propriu de clasificare.

În actualul Cod penal român sunt prevăzute o serie de infracțiuni grave la convențiile internaționale, în Titlul al X-lea intitulat "*Infracțiuni contra capacității de apărare a României*", şi anume: jefuirea celor căzuți pe câmpul de luptă (art. 350); folosirea fără drept a emblemei Crucii Roşii pe timpul operațiilor militare (art. 351),

iar în Titlul al XI-lea intitulat "*Infracţiuni contra păcii şi omenirii*", următoarele categorii de infracţiuni: genocidul (art. 357); tratamente neomenoase la adresa persoanelor protejate şi căzute în puterea adversarului (art. 358); distrugerea unor obiective sanitare şi însuşirea unor bunuri sanitare, nejustificate de necesităţile militare (art. 359); distrugerea, însuşirea sau jefuirea unor valori culturale (art. 360).

În Codul penal român, art. 121 se dispune că **perscripţia** nu înlătură executarea pedepselor principale pronunţate pentru infracţiunile contra păcii şi omenirii.

Reprimarea infracţiunilor prevăzute de instrumentele internaţionale se face prin intermediul legislaţiei naţionale şi când sunt comise de militarii care fac parte din trupele ONU de menţinere sau impunere a păcii.

Funcţionarea eficace a sistemului de reprimare a crimelor de război este direct legată de reprimarea în cadrul dreptului intern, de aplicarea regulii competenţei universale a tribunalelor naţionale în această materie, condiţie indispensabilă pentru eliminarea reală a impunităţii criminalilor de război; această regulă trebuie integrată în dreptul intern aşa cum rezultă ea din dreptul internaţional, prin recunoaşterea competenţei acestor tribunale de a judeca orice crimă de război, fără restricţii în ceea ce priveşte locul comiterii ei sau naţionalitatea autorului.

În sistemul de reprimare internaţională a infracţiunilor la Dreptul Internaţional Umanitar statele pot utiliza dispoziţiile convenţiilor umanitare referitoare la cooperarea judiciară în materie penală.

> În articolul 91, Protocolul Adiţional I din 1977, se arată că partea la conflict va răspunde pentru toate actele comise de persoanele aparţinând forţelor sale armate şi va fi obligată la despăgubiri în caz de violare a convenţiilor internaţionale.

Articolele 88 şi 89 din acelaşi instrument juridic prevăd: "*statele îşi vor acorda cea mai largă întrajutorare posibilă în orice procedură referitoare la infracţiunile grave la instrumentele internaţionale; ele vor coopera în materie de extrădare; statele se vor angaja să acţioneze în conformitate cu Carta Naţiunilor Unitate*".

Crimele internaţionale sunt definite ca fiind faptul ilicit din punct de vedere internaţional, care rezultă din violarea unei obligaţii internaţionale atât de esenţială pentru salvgardarea intereselor fundamentale ale societăţii internaţionale, încât ea este considerată de societate în ansamblul ei ca o crimă. Rezultă că răspunderea pentru această categorie de fapte ilicite vizează ocrotirea unor valori universal acceptate de societatea internaţională, precum pacea şi securitatea internaţională, dreptul popoarelor la autodeterminare, protecţia fiinţei umane în timp de pace şi în timp de conflict armat, mediul natural. În cazul săvârşirii acestor fapte internaţionale ilicite, raportul juridic de răspundere se naşte între statul autor al crimei internaţionale şi toate celelalte state (obligaţie de răspundere *erga omnes*).

Delictele internaţionale reprezintă fapte internaţionale ilicite mai puţin grave decât crimele internaţionale, iar raportul juridic de răspundere se naşte între statul autor şi statul victimă (statele victime).

Faptele ilicite din punct de vedere al dreptului internaţional (crimele şi delictele internaţionale) reprezintă violări ale obligaţiilor statelor. După natura lor, obligaţiile internaţionale ale statelor pot fi obligaţii de comportament (de a avea un anumit

comportament), obligații de rezultat (să asigure obținerea unui anumit rezultat) şi obligații de eveniment (să prevină producerea unor evenimente). După momentul în care sunt violate, obligațiile internaționale se clasifică în fapte internaționale ilicite cu durată în timp (fapte continue, compuse sau complexe) şi fapte ilicite internaționale fără durată de timp. Determinarea timpului obligației este importantă pentru individualizarea autorului şi normalizarea relațiilor dintre state.

În general, faptele ilicite care declanşează răspunderea internațională a statelor pot fi grupate în trei categorii:

- fapte ilicite de drept comun, comise în timp de pace de particulari sau de împuterniciți ai statului sau ai guvernului său;
- fapte ilicite comise în timpul dezordinii sociale interne (tulburări interne, insurecții);
- fapte ilicite comise în timp de război;

Prin urmare, statele răspund de pentru actele lor – acte de stat – şi pentru actele particularilor, dacă sunt ilicite din punct de vedere al dreptului internațional. Sunt acte de stat toate actele îndeplinite de şefii statelor şi membrii guvernelor lor care acționează în numele statului, precum şi toate actele funcționarilor de stat care sunt ordonate sau autorizate de stat. Dar şi atunci când statele exercită competențele lor în plan intern pot săvârşi acte ilicite din punct de vedere internațional, fie adoptând decizii contrare obligațiilor internaționale asumate prin tratatele internaționale, fie prin neadoptarea deciziilor interne corespunzătoare obligațiilor internaționale. Statele răspund pentru actele ilicite prin care au produs prejudicii altui stat, cetățenilor sau bunurilor acestuia, indiferent de autoritatea care le-a cauzat, pentru neexecutarea unor obligații contractuale, precum şi când cauzează pagube altui stat prin luarea unor măsuri de prevenire a unor tulburări interne.

Statele răspund şi pentru faptele resortisanților săi, persoane particulare, când nu au luat măsurile necesare pentru a împiedica producerea lor.

Cât priveşte dreptul internațional umanitar, răspunderea internațională a statului este angajată de fapta sa ilicită, care constituie, ca fundament al răspunderii, o încălcare a obligațiilor internaționale pe care statul şi le-a asumat.

Răspunderea materială a statelor este o formă a răspunderii internaționale prin care statul vinovat este obligat să repare daunele materiale provocate de el altui stat sub dublu aspect: plata despăgubirilor pentru daunele provocate (*reparatio*) şi restabilirea drepturilor încălcate (*restitutio*). Reparația daunelor materiale are un caracter compensatoriu şi nu unul punitiv. Principiul aplicabil este „*restitutio in integrum*”, cu precizarea că practica internațională consacră regula potrivit căreia statul vinovat va repara numai daunele directe, nu şi pe cele indirecte. Ca principiu subsidiar, când restabilirea situației anterioare faptei ilicite nu este posibilă, răspunderea materială va consta în plata unor compensații pentru prejudiciile provocate (*reparatio*). Dacă prejudiciul rezultă dintr-un conflict armat, despăgubirile sunt, de regulă, stabilite prin tratatele de pace.

Statul răspunde material atât pentru acțiunile sale directe de încălcare a dreptului internațional, cât şi pentru neîndeplinirea obligațiilor contractuale, ori pentru prejudiciile cauzate de un resortisant al său.

Prezența tot mai accentuată a organizațiilor internaționale guvernamentale în prezent a schimbat profund imaginea societății internaționale, cu implicații evidente şi în sfera răspunderii internaționale. Recunoscându-se personalitatea juridică a organizațiilor internaționale, rezultă că acestea au drepturi şi obligații în raport cu alte subiecte ale dreptului internațional public, ceea ce înseamnă că, dacă drepturile lor sunt violate, au posibilitatea să le valorifice prin intermediul instituției răspunderii internaționale. În acelaşi timp, ele însele răspund dacă nu îndeplinesc obligațiile internaționale asumate sau dacă săvârşesc fapte ilicite din punct de vedere internațional.

Dar, organizațiile internaționale au şi personalitate juridică de drept intern, aflându-se sub imperiul jurisdicției unui stat. Prin urmare, organizația are o dublă personalitate juridică: de drept intern şi de drept internațional.

Ca o concluzie, se poate afirma că răspunderea internațională a organizațiilor internaționale guvernamentale, precum şi a celor neguvernamentale, indiferent de natura lor – politică, militară, umanitară – va opera şi în situația violării dreptului umanitar, cunoscut fiind faptul că implicațiile acestora în conflictele armate au fost şi sunt de mare amploare în ultimele decenii.

> Dreptul Internațional Umanitar este o încercare de ordonare a unei lumi imperfecte; el va fi ineficace însă atât timp cât nu se va edifica o cultură bazată pe respectarea drepturilor omului. Iată de ce primordialitatea Dreptului Internațional Umanitar asupra forței brutale şi nestăpânite reprezintă speranța supraviețuirii civilizației umane.

Hugo Grotius afirma în lucrarea sa de referință **Despre dreptul războiului şi al păcii**: „*violența care se dezvăluie, mai ales în război, are în ea ceva de fiară; de aceea trebuie să căutăm cu multă grijă s-o cuminţim prin omenie, pentru ca nu cumva, luând prea multă pildă de la fiare, să uităm că suntem oameni*”.

ROLUL ONU ÎN RELAȚIILE INTERNAȚIONALE ÎN CADRUL DE SECURITATE INTERNAȚIONAL

Dr. Ioana ALBU*

The international relations of the 21st century are very complex and marked by the role the international organizations are playing. Among them, UN may be the most representative, being the most important global international organization with role in maintaining peace.

The United Nations Organization and its activity involve peoples from everywhere and the main fields UN plays an obvious role are: peace, development, human rights, humanitarian assistance, disarming, and international law.

In the actual security framework, the security institutions themselves are confronting with changes. In this regard, into UN speaks about the reform of the Security Council adopted unanimously as a necessity into the general effort of adapting UN to the new realities of the 21st century, having a very complex character, with advanced proposals about taking political decisions concerning the peace and security in the world.

This paper intends to analyse mainly the UN policy of maintaining peace into the Middle East further analysing the main objectives regarded by the United Nations Organization to keep the situation under control and to prevent any other forms of aggression.

Introducere

ONU este cea mai importantă organizație mondială cu rol de menținere a păcii. ONU a fost înființată oficial în anul 1945, an în care a fost ratificată Carta ONU de către China, Franța, Uniunea Sovietică, Marea Britanie, Statele Unite precum şi de o serie de alți semnatari. Carta ONU este instrumentul constitutiv al organizației, consacrând drepturile şi obligațiile statelor membre şi stabilind totodată organele şi procedurile ONU.

ONU implică oameni de pretutindeni. Principalele domenii în care ONU joacă un rol marcant sunt: pacea, dezvoltarea, drepturile omului, asistența umanitară, dezarmarea, dreptul internațional. În ultimul deceniu, se poate observa faptul că s-au diminuat considerabil conflictele din întreaga lume. În pofida acestui fapt, se pot observa evenimentele recente din Orientul Mijlociu, anume conflictul dintre israelieni şi palestinieni.

Carta O.N.U, ca tratat internațional, obligă statele membre să rezolve eventualele diferende prin mijloace paşnice, într-o asemenea manieră încât pacea şi justiția internațională să nu fie periclitate. Statele membre trebuie să se abțină de la amenințări sau uzul forței împotriva oricăror altor state, precum şi să aducă orice conflict înaintea Consiliul de Securitate.

Consiliul de Securitate este organismul Națiunilor Unite având drept principală responsabilitate menținerea păcii şi securității internaționale. Prin prevederile Cartei ONU statele sunt obligate să accepte şi să ducă la îndeplinire deciziile Consiliului de Securitate.

* **Conferențiar universitar, Facultatea de Ştiințe Politice şi Ştiințele Comunicării, Universitatea din Oradea**

Recomandările făcute de alte organisme ale Națiunilor Unite nu se bucură de autoritatea pe care o are Consiliul de Securitate, dar pot influența anumite situații deoarece reprezintă, în fapt, opinia comunității internaționale.

Atunci când îi este adus în atenție un diferend, Consiliul de Securitate solicită părților implicate să-l soluționeze prin mijloace pașnice. Consiliul de Securitate poate numi reprezentanți speciali sau să ceară Secretarului General să facă uz de bunele sale oficii. În unele cazuri, chiar Consiliul de Securitate preia inițiativa investigațiilor și a medierii.

În situația în care un conflict derivă în luptă armată, Consiliul încearcă stoparea lui imediată. Adesea, Consiliul a dat dispoziții de încetare a focului, folositoare în prevenirea amplificării ostilităților.

Prin Carta ONU, toți membrii Națiunilor Unite au fost de acord să accepte și să ducă la îndeplinire deciziile Consiliului de Securitate. În timp ce alte organisme ale Națiunilor Unite se limitează la a face simple recomandări guvernelor statelor, Consiliul de Securitate are puterea de a lua decizii pe care statele membre sunt obligate, conform Cartei, să le respecte.

Consiliul de Securitate este astfel organizat încât să fie capabil să funcționeze în mod continuu, cu precizarea că un reprezentant din partea fiecărui stat membru trebuie să fie prezent în permanență la sediul Națiunilor Unite.

1. Negocieri pentru reformarea Consiliului de Securitate

Într-un sens strict, Consiliul de Securitate nu este totalmente diferit de Consiliul din 1945, el s-a lărgit, de la cei 11 inițiali membri ajungând astăzi la 15, cu perspectiva unei alte lărgiri în viitorul previzibil, pentru a reflecta exigențele unui organism mai reprezentativ pentru majoritatea membrilor Națiunilor Unite. Printre membrii permanenți, locul alocat expres Republicii China este ocupat, din 1971, de Republica Populară a Chinei și locul alocat Uniunii Sovietice este ocupat din 1991 de Rusia. Câțiva noi membri permanenți pot fi adăugați dacă și atunci când reforma în cursa Consiliului va fi definitivată.

O problemă practică este reprezentată de faptul că, de-a lungul anilor, Consiliul a trecut peste obstacolele procedurale precum dublul drept de veto și peste aparenta condiție a Cartei ce prevedea ca toți membri să voteze în favoarea unei rezoluții ce urma să fie adoptată. Abținerile au fost tratate ca și cum ar fi fost *„voturi concurente”* în conformitate cu conținutul art. 27[1] din Carta ONU. Acest dispozitiv a împiedicat Consiliul să acționeze, cel puțin în anumite cazuri în timpul Războiului Rece; acesta continuă mecanismul procedural necesar funcționării Consiliului.

Cele mai serioase probleme ale Consiliului, apărute după Războiul Rece, au fost până în prezent neînsemnate. Dacă înainte ca probleme identificate puteau fi numite, mai degrabă, posibilul abuz al puterii decât o eventuală renunțare la acesta. Consiliul a invocat Capitolul VII când amenințarea păcii internaționale nu era în sine evidențiată și a omis în majoritatea cazurilor orice justificare a constatării unei asemenea amenințări. El a invocat Capitolul VII pentru a autoriza statele membre să

[1] Edward Newman, **The United Nations and Human Security**, Palgrave, New York, 2001, p.23.

folosească forța armată pentru păstrarea sau restabilirea păcii, fără să se bazeze pe art. 42 şi pe înțelegerile potrivite din art. 43.

Pe plan cvasi-legislativ, Consiliul a constituit tribunale pentru crimele de război şi în legătură cu care a emis directive pentru ca statele membre să coopereze. El a creat o comisie de compensare pentru a determina creanțele împotriva unui stat agresor. De asemenea, Consiliul a împuternicit tribunalele şi Comisia să aplice norme ce nu reflectă, în mod necesar, vreo dispoziție legală internațională preexistentă[2].

În acelaşi timp a făcut determinări cvasi-judiciare care trec, cu mult, dincolo de cele inerente autorității sale pentru a determina amenințări ale păcii, încălcări ale acesteia şi acte de agresiune. A trecut, de asemenea, cu uşurință dincolo de autoritatea sa implicită pentru a interpreta şi aplica prevederi relevante ale Cartei sau pentru a interpreta propriile rezoluții. A acționat astfel, în ciuda caracterului său non-judiciar şi în lipsa garanțiilor procedurale.

Procesul de menținere a păcii a fost inventat de Consiliu de puțin timp. Acesta nu are o consacrare expresă sau chiar implicită în Cartă. Cu toate acestea, a fost acceptat masiv de membrii, cel puțin în forma tradițională - observarea menținerii păcii şi crearea unor zone tampon unde luptele încetaseră. Dar Consiliul a mers mult mai departe decât atât, în anumite ocazii, nu întotdeauna eficiente.

Unele inovații sunt mai discutabile din punct de vedere legal decât altele. În mod special, sunt deranjante tendințele Consiliul de a invoca Capitolul VII, fără să demonstreze în ce constă amenințarea păcii internaționale; exemplele recente de stabilire a unor norme cvasi-legale pentru situații particulare care au trecut dincolo de cerințele legii internaționale, fără vreo recunoaştere din partea Consiliului – sau cel puțin fără vreo confirmare – demonstrează acest lucru; adoptarea declarațiilor privind comportamentul statelor sau altor entități cărora le erau destinate. Amestecarea menținerii păcii tradiționale cu sancțiunile Capitolului VII este cea mai puțin vizata dintre problemele legale atunci când există o amenințare demonstrată la adresa păcii internaționale însă acest amestec s-a dovedit valabil şi nu neapărat eficient.

Aceasta nu înseamnă, bineînțeles că, Consiliul trebuie să rămână aşa cum s-a creat în anul 1945. Inovația, chiar cea juridica, nu trebuie să fie exclusă, fără doar şi poate, dintr-un asemenea tablou. În lipsa dezvoltării noilor justificări legale pentru actele sale, Consiliul nu ar mai avea perspectiva îndeplinirii responsabilității sale primare – menținerea păcii şi securității internaționale. Dacă Consiliul trebuie să aştepte semnarea acordurilor art. 43 înainte de a autoriza folosirea forței împotriva oricărei agresor, scena mondiala ar fi un loc mult mai periculos decât este acum. Dacă Consiliul n-ar avea nici o autoritate să acționeze în baza art. 24 cu excepția expresă a capitolelor VI, VII, VIII şi XII, el ar fi un organism chiar mai ineficient decât este. Dacă Națiunile Unite n-ar fi inițiat şi apoi perfectat operațiunile de menținere a păcii, comunitatea internațională ar fi avut de suferit[3].

Consiliul nu a fost singurul organ al Națiunilor Unite implicat în operațiunile de menținere a păcii, dar a jucat un rol important. Rezultatele din America Centrală şi din state precum Mozambic, Namibia şi poate Cambogia apar, în momentul de fata,

[2] Ibidem, pp.24-27.
[3] Michael Doyle, **Making War and Building Peace**, Princeton 2006, p. 54.

ca fiind operaţiuni de succes. Rezultatele pot părea, bineînţeles, încurcate, dar este clar că Naţiunile Unite şi Consiliul de Securitate, în special, au fost participanţi constructivi în operaţiunile de menţinere a păcii şi în cele de impunere ale acesteia. Sfera în cadrul căreia s-a mişcat Consiliul în primii 50 de ani, provoacă la verificarea încercărilor cu precizie. Acest lucru este la fel de important pentru domeniul juridic în aceeaşi măsură în care este important şi pentru cel politic. Carta continuă să evolueze şi alături de ea Consiliul nu în măsura satisfacerii complete a tuturor observatorilor juridici şi politici, însă el evoluează inevitabil. Următorii 50 de ani vor sta mărturie pentru un Consiliu de Securitate constituit diferit de cel constituit din 1995, îndeplinind anumite funcţii pe care astăzi le întrezărim sau nu le vedem deloc. Eficienţa sa în menţinerea păcii va depinde de o varietate de factori. Unii dintre ei sunt reprezentaţi de măsura în care guvernele şi alţi importanţi actori a scenei internaţionale au încredere în sensibilitatea Consiliului de Securitate faţă de consideraţiunile esenţialmente juridice relative la folosirea puterii şi a autorităţii. Consideraţiile juridice nu sunt de neschimbat; ele se extind sau se contractă în cadrul unor limite rezonabile, ele trebuie însă să canalizeze deciziile Consiliului pe o cale considerată de majoritate ca legitimă – având în vedere că membrii le acordă o considerabilă atenţie.

Configuraţia actuală a Consiliului de Securitate este dată de Carta ONU şi amendamentele aduse în anul 1963 articolelor 23 (număr de membri) şi 27 (voturi), urmare a creşterii de la 11 la 15 a numărului membrilor.

Există o opinie majoritară potrivit căreia numărul de membri trebuie mărit, dar reforma nu se poate limita numai la aspectul strict numeric. Pe lângă membrii permanenţi, în fiecare an se aleg membrii nepermanenţi pentru o perioadă de 2 ani.

România a fost membru nepermanent în 1962, 1976-1977 şi 1990-1991. De asemenea, începând cu **1 ianuarie 2004,** România se bucură din nou de a fi membru nepermanent în Consiliul de Securitate.

Reforma Consiliului de Securitate, adoptată unanim ca o necesitate în cadrul efortului general de adoptare a ONU la noile realităţi ale secolului XXI, are un caracter deosebit de complex, avându-se în vedere că propunerile avansate ar urma să schimbe conceptul originar care a stat la baza Cartei ONU şi anume acordarea unui statut special celor cinci mari puteri învingătoare în cel de-al doilea război mondial în ceea ce priveşte luarea deciziilor politice referitoare la pacea şi securitatea în lume.

La data de 21 august 2000, printr-o scrisoare adresată preşedintelui Adunării Generale a ONU şi preşedintelui Consiliului de Securitate, Secretarul General ONU, Kofi Annan, a lansat un program ambiţios de reformă a sistemului operaţiunilor de menţinere a păcii[4].

Programul a avut la bază raportul întocmit de experţi, condus de fostul ministru de externe algerian, Lakhdar Brahimi.

Raportul Brahimi a prefigurat un program complex de reformă, menit să transforme operaţiunile de menţinere a păcii dintr-o activitate cu caracter provizoriu, desfăşurată la limita minimă a resurselor şi cu o organizare precară, într-o funcţie

[4] http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/204/32/PDF/NO920432.PDF?OpenElement

principală a ONU, îndeplinită în condiții de coerență organizatorică şi eficientă. Este avuta în vedere instituționalizarea unor proceduri complexe cu caracter preventiv şi de asistență a statelor implicate în conflict pentru a trece de la starea conflictuală la pace, cuprinzând:

- prevenirea crizelor;
- operațiunile de menținere a păcii;
- operațiunile de consolidare a păcii.

Aplicarea programului este dependentă de două elemente principale: voința politică a statelor membre ONU de a promova schimbarea şi disponibilitatea lor de a aloca resursele necesare pentru transformarea sistemului operațiunilor de menținere a păcii.

Opinia generală este că există voința politică din partea multor state de a sprijini transformarea sistemului.

2. Rolul ONU în menținerea păcii în Orientul Mijlociu - studiu de caz: Israel

Câteva repere istorice ale conflictului israeliano-palestinian

De la proclamarea independenței în 1948, statul Israel s-a confruntat cu acțiuni violente născute în principal din rădăcini religioase şi politice. După câțiva ani de tensiuni minore dintre israelieni şi palestinieni, la data de 1 iunie 1967, a izbucnit un război, considerat a fi al treilea conflict armat arabo-israelian din anul 1948. Războiul a început cu incidentele sângeroase petrecute la granița dintre Israel şi Siria şi a luat amploare printr-un atac al Egiptului de către trupele israeliene. Israelul a ocupat Ierusalimul, regiunea Cisiordania şi înălțimile Golan. În acelaşi an (1967), ONU a intervenit în vederea stopării violenței. Siria, Iordanul şi Egiptul au decis să pună capăt războiului, dar Israelul nu a dorit acest lucru. Israelul dorea negocieri separate cu țările arabe. Iordanul a suferit distrugeri de proporții după conflicte şi a cerut Israelului retragerea trupelor de pe teritoriul lor, precum şi de pe teritoriul Ierusalimului. Un reprezentant oficial din partea ONU, Gunnar Jarring a trimis un memorandum Israelului şi Egiptului, în care Israelului i se cerea retragerea armatei până la vechea graniță cu Palestina, iar Egiptului i s-a cerut semnarea unui acord de menținere a păcii cu Israelul. Toate discuțiile au eşuat; după câțiva ani, în octombrie 1973, alte conflicte violente au zguduit aceste țări. După acest ultim conflict armat, era foarte clar că această criză trebuia să se sfârşească cumva. Şi punctul de pornire a constat în începerea negocierilor în acest sens. După două luni țările implicate în conflict au început negocierile. Israelul şi SUA au refuzat să discute cu Organizația pentru Eliberarea Palestinei, datorită faptului că aceasta emitea pretenții foarte mari Israelului.

Evenimentele din 1967 au reprezentat un nou stadiu în evoluția situației din Orientul Mijlociu. După război, Israelul a ocupat partea arabă a Palestinei şi peste jumătate de milion de oameni au fost nevoiți să-şi părăsească locuințele. Organizația Națiunilor Unite şi-a adus o contribuție importantă în aducerea situației din Orientul Mijlociu la normalitate. În noiembrie 1967, Consiliul de Securitate al ONU a adoptat Rezoluția Nr. 242, care stipula interzicerea țărilor de a ocupa teritoriul altor țări după

un război, subliniind nevoia de a menține pacea şi securitatea în regiunile afectate de război. Aceasta avea să acorde fiecărui stat libertatea de a trăi în pace şi siguranță şi statele s-au angajat să respecte prevederea articolului 2 al Cartei ONU.

După 1974, Israelul a ignorat angajamentul de semnare a acordurilor de menținere a păcii cu Palestina, afirmând că nu va admite să se autoproclame o țară ex-beligerantă. Teoria Israelului asupra teritoriului palestinian a constat în faptul că pe acel teritoriu nu puteau coexista două țări diferite: Israelul şi alt stat Iordan/Palestinian. După 1974, israelienii au considerat posibilitatea de a admite ideea unei singure țări - Palestina - , care să poată fi constituită în Iordan.

SUA a acordat şi acordă un însemnat sprijin umanitar poporului israelian, chiar dacă statul Israel a început războiul, şi chiar dacă acesta din urmă se face vinovat de încălcarea drepturilor omului, Israelul a fost „grațiat" pentru pagubele produse țărilor învecinate. Nu se mai află alt caz în istorie în privința unei astfel de decizii față de o țară care începe un război de cucerire.

Negocierile dintre Israel şi Palestina au continuat până după anii 1990. După ajungerea la un acord cu Organizația pentru Eliberarea Palestinei şi transferul Fâşiei Gaza şi al oraşului Jericho către Autoritatea Națională Palestiniană, Israelul îşi retrage trupele din aceste zone în anul 1994. Un alt acord semnat în 1995 se referă la retragerea armatei israeliene din oraşele palestiniene aflate pe țărmul de vest şi se stabileşte data alegerilor pentru preşedintele Organizației pentru Eliberare a Palestinei. Chiar şi după această perioadă, regiunea Orientului Mijlociu este bine cunoscută ca zonă lipsită de securitate datorită numeroaselor atacuri sinucigaşe.

Rolul Organizației Națiunilor Unite în menținerea păcii şi securității în Israel

În decembrie 2008, întreaga lume a fost martora unui alt eveniment de temut. Armate israeliană a atacat populația palestiniană aflată în Fâşia Gaza. Este incredibil faptul că armata israeliană a atacat civili ieşiți în stradă pentru a protesta împotriva acestui atac. În acest conflict, zi cu zi, copii şi oameni nevinovați mor sau sunt răniți.

Jurnaliştii americani sunt de părere că evenimentele recente au o cauză politică internă. Aderența la partidele de coaliție la guvernare au scăzut în sondajele Gallup. Partidele luptă unele împotriva celorlalte pentru proclamarea extremismului şi a curentului anti-palestinian. Aceiaşi jurnalişti americani susțin că este în mod cert un război politic şi nu unul anti-terorist, aşa cum au declarat israelienii. Israelul ar dori să decline influența grupării Hamas în Fâşia Gaza şi să separe poporul palestinian din Gaza de poporul palestinian din Cisiordan. Ei doresc ataşarea Fâşiei Gaza Egiptului, iar Cisiordanul de Regatul Iordanului. Aceste acțiuni ar împiedica in mod cert crearea unui stat independent palestinian.

Patru entități au format un cvartet în vederea stabilizării situației din Orientul Mijlociu: *SUA, Uniunea Europeană, ONU* şi *Federația Rusă.* Această entitate s-a întrunit la Washington în decembrie 2008, unde s-a discutat extinderea Convenției de la Annapolis care urma să fie implementată la începutul lunii decembrie 2008. La această întâlnire nimeni nu a menționat însă trecerea Israelului la pace şi nici nu a stabilit o agendă clară pentru menținerea situației sub control.

Lucrarea de față își propune să se axeze în principal pe politica ONU de menținere a păcii în Orientul Mijlociu, analizând, în continuare, principalele obiective avute în vedere de Organizația Națiunilor Unite pentru menținerea situației sub control şi pentru prevenirea oricăror alte forme de agresiune.

Potrivit Rezoluției ONU Nr. 1860 (2009) adoptată de către Consiliul de Securitate la cea de-a 6063-a sa întâlnire la data de 8 ianuarie 2009, „Fâşia Gaza constituie parte integrantă a teritoriului ocupat în 1967 şi va fi parte a statului Palestinian”[5].

Consiliul de Securitate vizează importanța securității şi bunăstării întregii populații civile şi îşi exprima „preocuparea gravă vis-a-vis de amplificarea conflictului şi violenței şi deteriorarea situației, îndeosebi în privința uciderii masive a populației civile ca urmare a refuzului prelungirii perioadei de liniște şi pace; şi *subliniind* faptul că populația civilă din Israel şi Palestina trebuie protejată”[6].

Criza umanitară care ia proporții în Fâşia Gaza este în atenția Consiliului de Securitate. Potrivit lui Karen Abu-Zaid, comisar general al UN Relief and Works Agency, „Legăturile rutiere închise şi distrugerile provocate infrastructurii au dus la acutizarea lipsei proviziilor de hrană, apă şi medicamente”. Penuriile de electricitate au devenit obişnuite de când IAF a bombardat principala electrocentrală din Gaza în 28iunie. Spitalele, uzinele de tratare a apei şi resursele de apă sunt acum dependente de generatoare, pentru care piesele de schimb nu se găsesc uşor. Acesta a creat o mare necesitate de combustibil, potrivit Biroului ONU de Coordonare a Sprijinului Umanitar.

Aproximativ 85 % din locuitorii din Gaza sunt dependenți de ajutoarele de hrană, afirma Kirstie Campbell, purtătoare de cuvânt a Programului Națunilor Unite *World Food Program.* Potrivit ONU, 80% din locuitorii din Gaza trăiesc sub limita sărăciei şi 40 % din aceştia sunt şomeri. Totodată, 43% din populația care se bazează pe salariile Autorității Palestiniene nu au încasat banii de luni întregi”[7].

Toate aceste exemple ilustrează situația dramatică din Gaza, care riscă să se deterioreze şi mai mult dacă acțiunea militară din partea Israelului ia amploare. Aceasta ar putea avea rezultate devastatoare, potrivit celor afirmate de John Ging, director al UN Relief and Works Agency din Gaza, Agenției Reuters.

Consiliul de Securitate al ONU susține că o soluție de durată la conflictul Israeliano-Palestinian poate fi atinsă numai prin mijloace paşnice. Israelul a elaborat un plan de soluționare a problemei: „*Soldaților israelieni trebuie să li se ofere o alegere vis-a-vis de apărarea aşezărilor. Un soldat poate decide oricând să nu apere aşezările. Aceasta este în conformitate cu faptul că nimeni nu poate obliga o altă persoană să apere pe cineva. Acei soldați care vor opta pentru apărarea aşezărilor vor servi exclusiv (pe) teritoriul Israelului. Aşezările fie pot rămâne recurgând la propria autoapărare şi la cea a soldaților care doresc să le apere, fie locuitorii*

[5] http://www.jpost.com/servlet/Satellite?pagename=JPost%FPJArticle%2FShowFull&cid== 11508 85973674

[6] http://www.spiegel.de/international/world/0,1518,539732,oohtml

[7] http://www.shlomifish.org/philosophy/israel-pales/isr-pales-conflictsolution/israel_short_term_ solution.html

acestora pot alege să se restabilească (să se mute) în Israel, unde li se vor oferi locuinţe alternative (ca drept al lor de cetăţeni israelieni). Preferabil: nu mai acordaţi ajutor palestinienilor. Dacă aceasta implică constituirea unui stat palestinian, aşa să fie!"[8].

De fapt, aceasta nu este o soluţie pe termen scurt. Pentru a găsi calea obţinerii unei soluţii pe termen lung, Israelul se confruntă cu o problemă constituţională care împiedică stabilirea uni relaţii externe adecvate cu arabii. Problema este că Israelul are o tentă rasistă regăsită în constituţie şi ca legi secundare sunt discriminatorii la adresa non-evreilor în multe privinţe. În spiritul justiţiei şi al liberalismului, acest rasism regăsit în constituţie trebuie eliminat. Altminteri, arabii sunt îndreptăţiţi să considere că Israelul le este duşman şi aceste lucru este în mod clar şi constituţional discriminator la adresa acestora.

Consiliul de Securitate al ONU reafirmă dreptul tuturor statelor din regiune de a trăi în pace, având graniţe securizate şi recunoscute la nivel internaţional. În aceasta privinţă, Consiliul:

„1. *Accentuează necesitatea imperioasă de încetare a focului, făcând apel la încetarea imediată, durabilă şi pe deplin respectată a acestuia, ducând la retragerea completă a forţelor israeliene din Gaza;*

2. *Cere asigurarea şi distribuirea nestânjenită a sprijinului umanitar în Gaza, incluzând alimente, combustibil şi tratament medical;*
3. *Susţine şi face apel la orice iniţiativă menită să deschidă culoare umanitare şi alte mecanisme pentru acordarea susţinută de sprijin umanitar;*
4. *Cere Statelor Membre să sprijine eforturile internaţionale de ameliorare a situaţiei umanitare şi economice din Gaza;*
5. *Condamnă toate actele de violenţă şi ostilitate îndreptate împotriva populaţiei civile şi a tuturor actelor de terorism;*
6. *Cere Statelor Membre să intensifice eforturile în vederea asigurării acţiunilor şi garantării încetării focului în Gaza şi instaurării unui regim de calm, prin prevenirea traficului ilicit de arme şi muniţii şi să asigure redeschiderea punctelor de trecere pe baza Acordului de Mişcare şi Acces încheiat în 2005 între Autoritatea Palestiniană şi Israel şi în această privinţă, întâmpină iniţiativă din partea Egiptului şi alte eforturi regionale şi internaţionale aflate în derulare;*
7. *Încurajează efectuarea unor paşi tangibili înspre reconcilierea intra-Palestină, inclusiv oferirea de sprijin pentru acţiunile de mediere ale Egiptului şi statelor Ligii Arabe, aşa cum este exprimat acest lucru prin rezoluţia din 26 noiembrie 2008, şi conform Rezoluţiei Consiliului de Securitate 1850 (din 2008) şi alte rezoluţii relevante;*
8. *Cere acţiuni urgente şi reînnoite din partea partidelor şi a comunităţii internaţionale pentru a realiza o pace bazată pe viziunea unei regiuni în care două state democratice să trăiască în pace, având graniţe securizate şi*

[8] Volker Rittberger, **Global Governance and the United Nations** , UN University, New York, 2001, p.157.

recunoscute, aşa cum a fost prevăzut prin rezoluţia Consiliului de Securitate 1850 (din 2008), subliniind încă o dată importanţa Iniţiativei Păcii Arabe;

9. *Salută iniţiativa, în consultare cu partidele a unei întruniri internaţionale la Moscova in anul 2009;*
10. *Decide să rămână preocupată de problema respectivă.*[9]*"*

Concluzii

Ca o concluzie, am putea spune că implicarea Organizaţiei Naţiunilor Unite în Orientul Mijlociu poate fi considerată un actor important în menţinerea păcii şi stabilităţii. Cu toate acestea, rolul ONU este ineficient dacă Israelul nu face schimbări importante în ceea ce priveşte situaţia internă. Partidele trebuie să-şi concentreze atenţia asupra întrajutorării oamenilor pentru a ieşi din criza în care se află şi mai apoi asupra beneficiilor personale. Din păcate însă, interesele politice tind să fie mult mai importante decât viaţa oamenilor de rând. Unii dintre aceştia încearcă să atribuie tuturor conflictelor cauze religioase, însă adevărul se află undeva la mijloc.

Bibliografie:

[1]. DEFARGES, Philippe Moreau, **Organizaţiile internaţionale contemporane,** Institutul European, Iaşi, 1998.
[2]. DOYLE, Michael, **Making War and Building Peace***,* Princeton 2006.
[3]. NEWMAN, Edward, **The United Nations and Human Security,** Palgrave*,* New York, 2001.
[4]. MIGA-BEŞTELIU, Raluca, **Organizaţii Internaţionale Interguvernamentale,** Editura ALL, Bucureşti, 1998.
[5]. RITTBERGER, Volker, **Global Governance and the United Nations**, UN University, New York, 2001.
[6]. http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/204/32/PDF/NO920432.PDF?OpenElement
[7]. http://www.jpost.com/servlet/Satellite?pagename=JPost%FPJArticle%2FShowFull&cid==1150885973674
[8]. http://www.spiegel.de/international/world/0,1518,539732,oohtml
[9]. http://www.shlomifish.org/philosophy/israel-pales/isr-pales-conflictsolution/israel_short_term_solution.html
[10]. ***Carta Organizaţiei Naţiunilor Unite**.

[9] Raluca Miga-Beşteliu, **Organizaţii Internaţionale Interguvernamentale,** Editura ALL, Bucureşti, 1998.

STRATEGII DE APĂRARE ŞI DE SECURITATE ALE UNOR STATE AFLATE LA LIMITA ESTICĂ ŞI SUD-ESTICĂ ACTUALĂ A NATO ŞI UE

Mirela ATANASIU*

The strategies from the Eastern borders of the EU and NATO should adapt to the new challenges of globalization. Therefore, they should regard the security policies of the vicinity states non-member of these organization for better cooperation and for assuring a stability environment.

În prezent, după cum se vede din Figura 1, NATO are ca membrii cu drepturi depline un număr de 28 de state (dintre care 26 sunt europene, excepție făcând SUA şi Canada - care dau şi caracterul euroatlantic al Alianței – şi alte cinci state: Albania, Croația, Islanda, Norvegia şi Turcia sunt state nemembre UE), iar 27 de state europene (inclusiv Marele Ducat al Luxemburgului) au aderat la Uniunea Europeană (din care doar 7 sunt state non-membre NATO şi anume: Austria, Finlanda, Irlanda, Cipru, Luxemburg, Malta şi Suedia).

Figura 1: Statele membre UE şi NATO

În urma studierii hărții statelor Europei (Figura 2) şi confruntării cu diagrama din figura anterioară, unde sunt împărțite statele europene membre ale NATO şi UE, se constată că la granița comună de Est a statelor membre ale Uniunii Europene şi NATO se află Bulgaria, Estonia, Grecia, Letonia, Lituania, Polonia, România, Slovacia, Ungaria[1], existând doar câte un stat nemembru pentru fiecare organizație care face parte din cealaltă, respectiv Finlanda (stat non-NATO, membru UE) şi

* **Doctorand al Universității Naționale de Apărare „Carol I", Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate.**

[1] Considerată ca făcând parte din granița de Sud-Est a graniței comune NATO-UE.

Turcia (stat non-UE membru NATO) rezultatele evidenţiate fiind cele conforme Figurii 3.

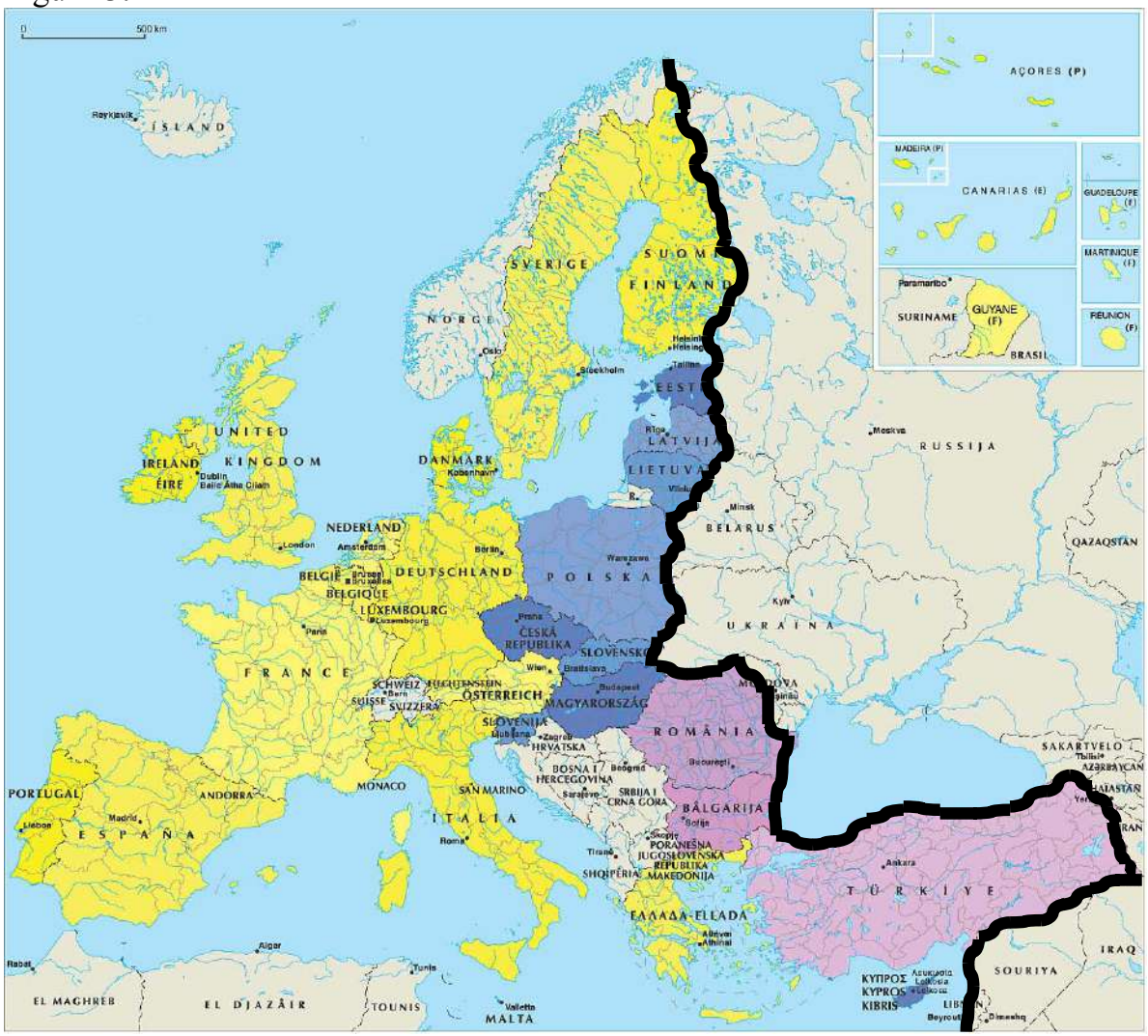

Figura 2: Limita estică a statelor Uniunii Europene şi NATO - septembrie 2009

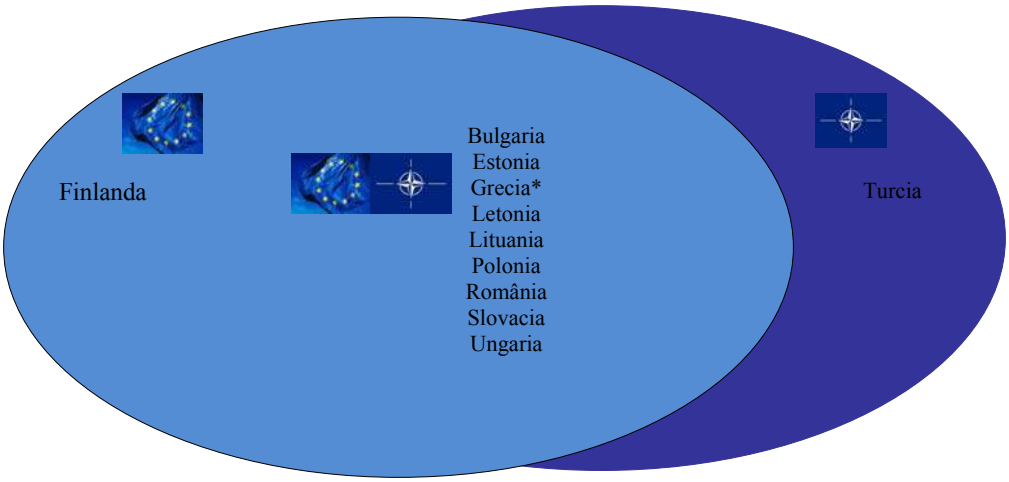

Figura 3: Statele membre UE şi NATO situate la frontiera estică şi sud-estică (septembrie 2009)

**Considerată la granița de Sud-Est*

Ungaria. Pactul de la Varşovia a încetat să mai existe în 1991 şi, de atunci, Ungaria, alături de alte state din Europa de Est, a căutat cele mai adecvate răspunsuri la provocările de securitate cu care se confrunta. Erau cinci alternative: neutralitate, construirea unei structuri regionale de securitate, dezvoltarea unei structuri de securitate complet independente, reintrarea într-o structură estică de securitate sau alăturarea la structurile occidentale de securitate.

Singura opțiune de securitate ce i s-a părut viabilă o constituia elaborarea unui concept original de securitate, ce a fost formulat explicit în „politica de securitate" şi „politica apărării naționale", documente inițiate pentru prima dată şi aprobate de Parlament în 1993. Aceste documente parlamentare şi-au găsit expresia în temerile pe termen lung, în politica de securitate şi apărare a Ungariei, ce nu puteau fi înlăturate decât prin aderarea la NATO şi Uniunea Europeană. La acea vreme, a atinge aceste scopuri nu părea posibil pe termen scurt, de exemplu, în câțiva ani, dar cele două documente menționau că, până în momentul în care accederea în alianțele occidentale devenea fezabilă, Ungaria va trebui să se bazeze pe propriile mijloace şi procedee, pentru a-şi asigura securitatea. Ungaria nu a fost singurul stat care a ajuns la această concluzie, ci şi cea mai mare parte a statelor din Europa Centrală, şi aproape simultan. Acest lucru s-a reflectat în documentele referitoare la politica de securitate a altor țări din Europa Centrală[2].

O altă trăsătură a acestor documente a constituit-o faptul că au fost primele ce au reflectat o înțelegere nouă, mai complexă a securității şi a politicii de securitate, şi anume, extinderea conceptului pur militar de securitate, prin adăugarea altor elemente din societatea civilă, de natură socială, economică, ecologică etc. De asemenea, aceste documente au afirmat că, în ciuda faptului că este o unitate complexă, securitatea unui stat este una şi indivizibilă. Între elementele de securitate de tip nou, cele două documente prezentau, printre altele, factorii de risc la adresa securității; conflictele etnice, instabilitatea economică, crima organizată şi migrația în masă.

Documentele afirmau că securitatea unei țări poate fi asigurată prin politica sa economică, externă şi de apărare. Pe baza acestor afirmații, „tripla prioritate" a Ungariei, în domeniul securității, a devenit accederea în alianțele occidentale (NATO şi UE), bune relații de vecinătate şi susținerea minorităților ungare din țările învecinate. Cu toate acestea, misiunea de bază a forțelor armate a rămas aceeaşi - pregătirea apărării teritoriului național de orice potențial agresor. Politica de apărare națională a acelei vremi se baza pe triplul principiu, „cooperare, intimidare, apărare", utilizarea forțelor armate, în scopul apărării țării, fiind ultimul resort. Ambele

[2] Dr. Lazlo Nagy, Dr. Tibor Kovacs, *Politica de securitate şi apărare a Ungariei în noul mediu geostrategic,* Revista „Impact Strategic" Nr. 1/2008, Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I" , București, p. 57.

documente, atât Securitatea Națională, cât şi Apărarea Națională, afirmau că Ungaria considera că niciun stat nu îi este inamic[3].

Considerăm că, cea mai importantă schimbare în mediul de securitate a fost şansa de a adera la structurile de securitate euro-atlantice, o realitate a zilei ce părea cândva un vis îndepărtat.

Toate aceste schimbări au necesitat reînnoirea politicii de securitate a țării. Acest lucru s-a produs la sfârşitul lui 1998, când Parlamentul Ungar a aprobat Documentele de Securitate şi Apărare a Ungariei. Acest lucru a fost necesar pentru aderarea la NATO şi, deşi conținea multe elemente din documentul anterior de securitate națională, avea multe elemente şi trăsături noi. Unul dintre cele mai importante elemente vechi era acela că Ungaria nu vede niciun alt stat drept inamicul său. Printre trăsăturile noi, se menționa şi se făcea o listă a misiunilor ce derivă din statutul nostru de membru al Alianței, dintre care cel mai important făcea referire la o eventuală participare la misiunile internaționale de sprijin al păcii şi de management al crizelor, dar am putea menționa, printre misiunile noi, metodele ce implică managementul crizelor şi prevenirea conflictelor.

Documentul de mai sus a fixat o misiune pentru guvernul ungar – dezvoltarea unei strategii naționale de securitate separate şi a unei strategii militare naționale. Strategia Națională de Securitate a Republicii Ungare a fost publicată în 2004, ca decizie a guvernului, şi enunța drept fundamentale trei documente naționale şi internaționale: anterioara Politică de Securitate şi Apărare a Ungariei, Conceptul Strategic al NATO, din 1999 (aprobat şi cu participarea ungară) şi documentele Uniunii Europene de la nivel strategic („O Europă sigură într-o lume mai bună").

Această Strategie de Securitate prezintă prioritățile Ungariei, interesele vitale ale țării, analizează securitatea regiunii imediate, amenințările ce pot apărea în această regiune şi oferă o listă a misiunilor şi mijloacelor disponibile, pentru a atinge aceste scopuri. Documentele fixează o înțelegere complexă a „securității", în special în analiza riscurilor. Prezintă scopurile, sarcinile pentru asigurarea securității țării, dar, când vine vorba de mijloacele disponibile, se concentrează, în principal, doar pe două mecanisme: forțele armate şi serviciile de securitate. Principalul motiv este că, la data la care a fost publicat documentul, terorismul internațional devenise principala amenințare comună pentru toate națiunile Aliate, prin catalogarea altor factori de amenințare drept secundari.

Practic, ultimul capitol din Strategia de Securitate se concentrează pe sublinierea nevoii de aşa-numite sub-strategii de securitate, vorbind aici de o strategie militară, o strategie de contracarare în situații de urgență (în eventualitatea unor dezastre naturale). Cu toate acestea, Strategia Națională Militară a Ungariei a fost elaborată.

Bulgaria - Consiliul Consultativ pentru Securitate Națională (format din importanți miniştri şi oficiali ai guvernului, şefi ai agențiilor de securitate, comandanți militari şi lideri ai partidelor reprezentate în parlament) reprezintă organismul de elaborare a strategiei naționale de securitate. În general, documentul

[3] Ibidem, p. 58.

este conform cu o serie de documente ale NATO şi EU şi relevă posibilităţile de răspuns naţional integrat în faţa riscurilor, ameninţărilor şi pericolelor noului secol.

Conceptul de securitate naţională apare în mai mult de 400 de documente statutare. În general, securitatea naţională garantează suveranitatea statului în manifestările sale interne şi externe. Actele statutare conţin două tipuri de norme, primele stabilind prerogativele şi drepturile anumitor instituţii ale statului, iar celelalte stabilind limitările cadrului juridic pentru persoanele fizice, cel de-al treilea tip de norme determină conceptul de securitate naţională şi autorităţile statale care exercită puterea în acest sens[4]. Constituţia Bulgariei actuală menţionează, pentru prima oară în istoria ţării, securitatea naţională printre obiectivele ale politicii externe.

În acelaşi timp, se specifică că drepturi precum libertatea de mişcare, libertatea religioasă accesul liber la informaţie poate fi restrâns pe baza legii securităţii naţionale. Una dintre competenţele preşedintelui ca preşedinte suprem al Forţelor Armate este aceea de a prezida Consiliul Consultativ pentru Securitate Naţională. Printre îndatoririle explicite deţinute în managementul politicii interne şi externe, Consiliul miniştrilor asigură securitatea naţională prin organul său specializat, Consiliul de Securitate.

Conceptul naţional de securitate a Republicii Bulgaria a fost adoptat de Adunarea Naţională, desemnând un Serviciu de Securitate Naţională, specializat în informaţii şi contrainformaţii, aparţinând de Ministerul de Interne.

Actul Ministerului de Interne[5] reprezintă singurul element din legislaţia bulgară care cuprinde interzicerea anumitor tipuri de activităţi. Prevederea se referă la elemente ce ţin de: informaţii furnizate forţelor străine, pericole la adresa unităţii naţionale, integritatea şi suveranitatea statului.

Estonia. Conceptul de securitate naţională al Republicii Estonia[6] reprezintă un set de principii şi fundamentări trasate de guvernul ţării. Acesta include evaluarea situaţiei securităţii naţionale prezente şi conturează ţelurile politicii de securitate şi liniile directoare pentru viitor. Documentul prezintă aspectele politicii de securitate din diferitele sfere ale vieţii cu impact asupra securităţii Republicii Estonia. Această nuanţă se referă la includerea, în cadrul politicii de securitate, pe lângă problemele politico-militare tradiţionale şi ale unora noi, specifice lumii contemporane precum riscurile de mediu, migraţia ilegală, crima organizată transnaţională etc.

Conceptul prevede şi principalele sarcini pentru aceste sfere tratate detaliat în strategii de dezvoltare şi programe specifice. Documentul conţine şi prevederea că acesta va fi revizuit potrivit schimbărilor survenite în mediul de securitate estonian şi la apariţia unor soluţii noi de asigurare a cadrului de securitate intern. Pentru Estonia, cel mai important pas spre asigurarea condiţiilor propice de securitate îl reprezenta integrarea euroatlantică

Polonia. Politica de securitate naţională a acestui stat liber şi democrat sprijină principiile şi scopurile statului. Strategiile naţionale de securitate adoptate iniţial în

[4] George Mitrev, *Conceptul de securitate naţională*, vezi: http://www.bghelsinki.org/70.pdf accesat la 18.03.2009 ora 19.10.

[5] **The National Security Service Act of 1994.**

[6] **National Security Concept of the Republic of Estonia**, 2004.

1992 şi ulterior în 2000 reflectă continuitatea aspiraţiilor polonezilor de a se alinia standardelor NATO. Odată cu schimbarea situaţiei internaţionale, noi provocări şi riscuri au apărut odată cu 11 septembrie 2001. Apoi, accesiunea la UE generează un nou concept al politicii poloneze iar lărgirea Alianţei şi chiar transformarea ei a făcut necesară, din nou, ajustarea strategiei de securitate a Poloniei[7].

Politica de securitate fundamentală a Poloniei cuprinde invariabil apărarea suveranităţii şi independenţei statului, inviolabilitatea frontierelor şi integritatea teritorială. Politica de stat promovează securitatea cetăţenilor, drepturile şi libertăţile fundamentale ale oamenilor, ordinea democratică, condiţii de stabilitate pentru progresul civilizaţional şi economic, bunăstarea populaţiei, protejarea patrimoniului naţional şi a identităţii naţionale, implementarea angajamentelor aliate, capabilităţilor de apărare şi intereselor statului polonez[8].

Se face apoi o trecere în revistă a principalelor provocări globale apărute: tensiunile şi instabilitatea aduse de terorismul internaţional şi proliferarea armelor de distrugere în masă ca şi politicile imprevizibile abordate de regimurile autoritare şi fenomenul „statelor eşuate", care, se consideră în document, exacerbează riscul terorismului internaţional şi răspândirea armelor de distrugere în masă.

Se mai consideră că provocările de securitate se asociază mai întâi cu slăbirea capabilităţilor reglatoare a statelor şi organizaţiilor internaţionale, lărgirea polarităţilor între discrepanţele existente între statele bogate şi cele sărace, ce are drept rezultat frustrarea şi nemulţumirea publică. Problemele economice, sărăcia, degradarea mediului natural, epidemiile şi bolile letale, migraţia necontrolată şi tensiunile etnice sunt enumerate ca erodând stabilitatea sistemului internaţional. În finalul Strategiei se face apel la implicarea cetăţenilor şi identificarea acestora cu statul, element ce se consideră a fi un pilon important al asigurării democraţiei şi stabilităţii naţionale.

Lituania. Scopul Strategiei Naţionale de Securitate al Republicii Lituania îl reprezintă furnizarea unei viziuni asupra dezvoltării statului, interesele naţionale şi acţiunile necesare pentru implementarea acestora. Documentul stabileşte scopurile de bază şi mijloacele de realizare a politicii naţionale de securitate cuprinzând elementele politice, diplomatice, de apărare, economice sau din alte sfere ce pot afecta securitatea statului şi siguranţa cetăţenilor săi.

În cazul **Turciei**, problemele de securitate naţională au fost considerate, până la sfârşitul celui de-al Doilea Război Mondial, drept responsabilitate a Forţelor Armate. De atunci şi până în prezent, Consiliul de Securitate Naţională, principala instituţie abilitată în acest domeniu, a trecut prin diverse faze de reformare. La ora actuală, Turcia deţine un sistem instituţionalizat al securităţii naţionale ce este capabil, în opinia oficialilor, să facă faţă nevoilor de securitate ale ţării[9].

Politica de Securitate Naţională reglementată prin Legea nr. 2945/9 septembrie 1983 stabileşte că securitatea naţională se referă atât la conservarea ordinii statale, a

[7] **The National Security Strategy of the Republic of Poland**, Warshaw, 22 iulie 2003.
[8] Idem.
[9] Dr. Alexandra Sarcinschi, **Vulnerabilitate, risc, ameninţare. Securitatea ca reprezentare psihosocială**, Editura Militară, Bucureşti, p. 77.

existenţei naţionale, a integrităţii, intereselor politice, sociale, culturale şi economice şi a drepturilor contractuale ale Turciei pe scena internaţională, cât şi la protejarea tuturor acestor elemente faţă de toate tipurile de ameninţări interne şi externe. Se observă că în această definiţie apar elemente noi, ce nu sunt prezente în enunţurile formulate de alte state pentru acest concept: ordine constituţională şi drepturi contractuale. Acestea două, alături de cele „clasice", constituie unele dintre cele mai importante valori naţionale, ce sunt considerate a fi vitale.

Ameninţările la care face referire acest document sunt diferite de cele din timpul Războiului Rece, incluzând: conflictele regionale şi etnice, instabilitatea şi incertitudinea politică şi economică, proliferarea armelor de distrugere în masă, fundamentalismul religios, traficul de droguri şi armament, terorismul internaţional.

Politica de securitate naţională este formulată în concordanţă cu principiul „pace acasă, pace în lume", inclus în Constituţia Republicii Turcia încă din perioada lui Atatürk. Astfel, documentul precizează drept scopuri naţionale următoarele: asigurarea stabilităţii şi realizarea dezvoltării socio-economice într-un mediu regional de pace[10].

Politica de apărare naţională a Turciei este un alt document important pentru analiza conceptului de securitate la nivelul actorilor statali. El stabileşte obiectivele în domeniu ale statului la începutul secolului al XXI-lea, astfel: să contribuie la pacea şi securitatea regiunii şi să le propage pe zone largi; să devină o ţară „producătoare" de strategie de securitate care poate influenţa toate strategiile din regiune şi în lume; să devină un element de putere şi echilibru în regiune; să folosească orice oportunitate şi să-şi asume iniţiative de cooperare, dezvoltând relaţii pozitive în lume[11].

În ceea ce priveşte strategia militară, Turcia urmăreşte sprijinirea politicii de apărare prin intermediul a patru elemente cheie: descurajare, contribuţii militare la gestionarea crizelor şi intervenţii în caz de criză, apărare înaintată şi securitate colectivă.

Din cele analizate, dacă privim critic situaţia internă şi internaţională a Turciei, observăm o discrepanţă majoră între obiectivele politice şi realitate. În opinia Uniunii Europene şi a noastră, aderarea acestei ţări mai are un drum lung de străbătut, în principal datorită imixtiunii armatei în politică şi societate, a conflictelor interetnice intrastatale deschise care există în prezent şi constituie surse reale de instabilitate şi riscuri pentru statele stabile din Uniune.

Finlanda, ţară cu statut militar neutru[12] alături de Austria, Irlanda şi Suedia (toate membre UE, n.a.) face parte din categoria unică în lume care răspund

[10] Ibidem, p. 78.
[11] Ibidem, p. 79.
[12] „Dicţionarele de specialitate definesc neutralitatea ca fiind "poziţia de neamestec a unui stat şi menţinerea unor raporturi de pace cu părţile angajate în conflicte armate. Neutralitatea, se pare că este cel mai bine definită de contrastul cu alianţele militare, care implică obligaţia apărării colective" (apud: Mazilu, Dumitru **Drept internaţional public**, vol.I, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2001, p. 496 şi Hauser, Gunther, *Securitatea militară si conceptul de neutralitate* în *Securitatea internaţională şi forţele armate*, Editura Tritonic, Bucureşti, 2005, p. 225).

provocărilor cu care se confruntă punând în acord politica pe care o afirmă cu angajamentul ferm şi activ european şi internaţional.

În timpul Războiului Rece, o politică activă de neutralitate a fost instrumentul cheie pentru dobândirea unei voci şi a unui statut pentru Finlanda în relaţiile internaţionale. În ultimii zece ani, apartenenţa la UE a fost o rampă de lansare pentru ţară în influenţarea afacerilor internaţionale, unde normele, instituţiile, multilateralismul şi integrarea au câştigat o semnificaţie strategică. În acelaşi timp, beneficiile de securitate sunt afirmate în abilitatea Finlandei de a contribui la eforturile comune în interiorul UE şi în alte contexte europene, transatlantice şi globale.

Neutralitatea militară este definită ca una din componentele de bază ale politicii de securitate şi apărare a Finlandei împreună cu o capabilitate de apărare credibilă şi cu participarea la cooperarea de securitate în Raportul politicii de securitate şi apărare dar şi în Programul de Guvernare din 2003[13].

În raportul din 2004, aceste obiective instrumentale sunt reţinute, în general, într-o ierarhie şi structură modificată a doctrinei de securitate. Neutralitatea militară este conectată cu „soluţia de apărare" a Finlandei. „Finlanda îşi menţine şi dezvoltă capabilitatea de apărare ca un stat nealiniat militar şi supraveghează schimbările din mediul de securitate".

Raportul specifică, de asemenea, că în practică aceasta înseamnă să nu fie membru NATO. Relaţia este legată de schimbările din NATO şi rolul ei, reflectând instrumentalitatea şi flexibilitatea continuă: „punerea în practică a participării la alianţă va rămâne o posibilitate în politica de securitate şi apărare a Finlandei în viitor."[14]

Planul de Apărare, care se extinde până la 2012-2016, reafirmă "sistemul de apărare" indigen al Finlandei bazat pe recrutarea generală, apărarea teritorială modernizată şi o rezervă pentru efective militare pe timp de război suficiente pentru apărarea întregii ţări. Reconstrucţia, incluzând orientarea „network centric" condusă de imperative financiare, tehnologice şi demografice, este proiectată să apere credibilitatea capabilităţilor de apărare naţională. Contribuţiile la misiunile internaţionale facilitează dezvoltarea calitativă a forţelor de apărare.

În timp ce atât soluţia de apărare cât şi sistemul de apărare sunt dezvoltate într-un context extern, dinamic, durabilitatea puternică şi auto-satisfacerea sunt ataşate acestuia din urmă. Elementele de bază ale prezentului sistem de apărare sunt privite şi de elită şi de public ca fiind necesare, dacă nu cumva unica opţiune posibilă pentru Finlanda chiar şi în cazul unei alinieri militare. Continuitatea este pusă în mişcare de atenţia dată stabilităţii geostrategice în regiunea nordică europeană. În timp ce politica privitoare la participarea la NATO, cum este prezentată în raportul 2004, este mai mult descriptivă decât stabilită, semnificaţia fundamentală a participării la UE pentru politica de securitate şi apărare a Finlandei a fost, de

[13] Alina Florina Androne, **Ţările neutre şi europene şi politica externă şi de securitate comună,** Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Sociologie şi Asistenţă Socială, Master Studii de Securitate, Lucrare de disertaţie, Bucureşti, 2006, pp. 35.
[14] Ibidem, p. 36.

asemenea, accentuată în toate rapoartele partidelor parlamentare. Rolul esențial şi funcțional al UE este inserat în doctrina de fond: „Linia de acțiune a Finlandei este bazată pe apărarea națională credibilă, funcționarea societății, pe o politică externă consistentă şi pe o participare activă ca membru al UE".

O atitudine relaxată a Finlandei, care pune în practică o posibilitate a apărării comune în interiorul Uniunii nu este de aşteptat să fie invocată în condițiile în care NATO rămâne instrumentul pentru o reală capabilitate, garanția de securitate militară pentru teritoriile lor, inclusiv pentru Finlanda, dacă aceasta decide în acest fel.

Concluzii

Considerăm că frontiera comunității euro-atlantice, bazată pe democrație, libertate şi securitate nu trebuie să se oprească la frontiera estică a României deoarece Europa nu poate fi completă fără integrarea statelor Balcanilor de Vest în structurile europene şi euro-atlantice. Prin sprijinirea fermă a acestei perspective şi a reformelor derulate de statele din regiune, România contribuie la modelarea unui climat de stabilitate pe termen lung. În acest sens, România a sprijinit activ integrarea Albaniei şi Croației în NATO.

Aceste state de frontieră estică ale UE şi NATO reprezintă şi granița dintre culturi, religii, mentalități, ideologii şi sfere de influență pe cât de multiple şi individualizate, pe atât de diversificate şi intercondiționate. De aceea, o strategie de securitate coerentă pentru oricare din aceste state-frontieră trebuie susținută de un dialog politic consistent şi permanent, ca o soluție oportună în edificarea stabilității şi securității regionale.

În general, la nivelul strategiilor de securitate, din zonele de interes pentru România, sunt identificate aproximativ aceleaşi riscuri: instabilitatea regională, datorată crizelor şi conflictelor regionale, respectiv potențialul de activare a unor conflicte "înghețate"; traficul ilegal al armelor de distrugere în masă şi al tehnologiilor de producție aferente; disponibilitatea crescută a noilor tipuri de arme convenționale; pericole transnaționale: terorismul, traficul de stupefiante şi armament, întreruperea fluxului de resurse vitale**,** migrația ilegală, rețelele de contrabandă, rețelele de spălare a banilor, sectele religioase, rețelele crimei organizate.

Bibliografie:

[1]. ***The National Security Service Act of 1994.**

[2]. ***National Security Concept of the Republic of Estonia**, 2004.

[3]. ***The National Security Strategy of the Republic of Poland**, Warshaw, 22 iulie 2003.

[4]. ANDRONE, Alina Florina, **Țările neutre şi europene şi politica externă şi de securitate comună,** Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Sociologie şi Asistență Socială, Master Studii de Securitate, Lucrare de disertație, Bucureşti, 2006.

[5]. HAUSER, Gunther, **Securitatea militară si conceptul de neutralitate în Securitatea internațională şi forțele armate,** Editura Tritonic, Bucureşti, 2005.

[6]. MAZILU, Dumitru, **Drept internațional public**, vol.I, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2001.
[7]. MITREV, George, *Conceptul de securitate națională*, vezi: http://www.bghelsinki.org/70.pdf .
[8]. NAGY, Lazlo, dr., KOVACS, Tibor, dr., *Politica de securitate şi apărare a Ungariei în noul mediu geostrategic,* Revista „Impsct Strategic" Nr. 1/2008, Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I" , Bucureşti, 2008.
[9]. SARCINSCHI, Alexandra, dr., **Vulnerabilitate, risc, amenințare. Securitatea ca reprezentare psihosocială**, Editura Militară, Bucureşti, 2007.

DETERMINĂRI ALE STATUTULUI DE SECURITATE AL ROMÂNIEI ÎN PLAN INTERNAȚIONAL ASUPRA ROLULUI ŞI LOCULUI JANDARMERIEI ROMÂNE ÎN SISTEMUL FORȚELOR DE ORDINE ŞI SIGURANȚĂ PUBLICĂ

Dr. Olimpiodor ANTONESCU*

Romania's membership in the North Atlantic Alliance and the integration in the security space of the European Union, it determines the perception of the national security risks and threats from the perspective of a country, which is a part of those both organizations.

One of the main aspects regarding the evolution of the security environment in the conditions of accelerating the globalization process it's established by the interaction and intercondition of external and internal risk factors.

In this context, the Romanian Gendarmerie role and place within the public order and safety forces must be approached from the two bearings: from that of the main public order force, designated to fulfil the internal security objectives and that of the police force with a military status, with available capabilities for crisis management operations deployed under the mandate of international organizations or of ad hoc coalitions.

1. Percepția mediului de securitate din perspectiva statutului de securitate al României

Concepțiile care au stat la baza edificării mediului internațional de securitate în secolul trecut cunosc astăzi mutații fundamentale. Fenomenul globalizării a condus, pe de o parte, la multiplicarea oportunităților de cooperare şi la creşterea semnificativă a numărului de entități ce acționează pe scena globală, mai ales prin afirmarea unor actori non-statali, procesul de luare a deciziilor în politica de securitate a statelor şi în cadrul organizațiilor internaționale devenind mult mai complex.

Pe de altă parte, asistăm, însă şi la globalizarea vulnerabilităților, riscurilor, amenințărilor şi pericolelor, care nu mai sunt determinate doar de actorii statali, ci şi de grupuri sau chiar indivizi organizați în rețele internaționale extrem de dificil de controlat, care pot fi prezenți şi pot lovi oriunde pe mapamond. Comunitatea internațională nu mai este, astfel, confruntată cu crize având un grad ridicat de predictibilitate şi, prin urmare, gestionabile, ci cu necesitatea de a identifica noi soluții de abordare eficientă a noilor provocări.

Riscurile şi amenințările care au căpătat un aspect internaționalizat, reuşind să elimine, în manifestările lor, granițele statale, au determinat o estompare rapidă a diferențelor dintre securitatea internă şi cea externă. Această estompare a condus, la rândul său, spre manifestarea tendinței majorității actorilor statali de a acționa, în ceea ce priveşte domeniul securității şi apărării, în cadrul unor inițiative sau organizații regionale sau globale. S-au dezvoltat, astfel, sau sunt în plin proces de dezvoltare, politici de securitate şi apărare comune pe plan regional sau/şi global.

* **General maior, Inspectoratul General al Jandarmeriei Române**

În această direcție se pot înscrie şi extinderile NATO şi UE către est, acestea fiind procese ce influențează în mod vizibil sistemul relațiilor internaționale, cu implicații dintre cele mai importante asupra mediului internațional de securitate. Evoluția acestor procese se află în relație directă cu realizarea obiectivelor de securitate ale României, starea mediului intern de securitate al țării noastre depinzând într-o sporită măsură de acestea[1].

Ca urmare a evoluțiilor pe plan internațional, în special din zona euroatlantică, statutul de securitate al României a fost modificat substanțial, în momentul actual acesta prezentând următoarele caracteristici:

- *Apartenența la Alianța Nord-Atlantică.* Calitatea de membru al NATO aduce cu sine atât drepturi (de exemplu, apărarea colectivă, garanția de securitate), cât şi obligații şi responsabilități pentru fiecare stat, potrivit prevederilor Tratatului de la Washington[2]. Apartenența la NATO oferă României garanții de securitate care determină stabilitatea societății româneşti, ceea ce constituie una dintre principalele circumstanțe favorabile derulării programelor de dezvoltare națională, implicit a celor care vizează îmbunătățirea activității în domeniul ordinii şi siguranței publice, pentru creşterea siguranței cetățeanului şi prevenirea criminalității stradale.
- *Calitatea de membru al Uniunii Europene*. Aderarea României la Uniunea Europeană presupune atât o serie de avantaje potențiale, ce vor răspunde, în bună măsură, aşteptărilor populației, cât şi obligații multiple, dintre care relevante pentru această analiză sunt participarea României la Politica Europeană de Securitate şi Apărare şi cooperarea în domeniul Justiției şi Afacerilor Interne.
- *Manifestarea României ca pilon de stabilitate în Europa de Sud-Est.* Calitatea țării noastre de membru al NATO şi al Uniunii Europene, precum şi inițiativele regionale ale României, contribuie la consolidarea încrederii statelor din zonă în potențialul său de a acționa ca factor de stabilitate în acest spațiu. România îşi demonstrează valențele de factor de stabilitate în Europa de Sud-Est prin participarea activă la toate proiectele şi organismele regionale şi de securitate, cu accent pe implicarea semnificativă în inițiativele NATO şi Uniunii Europene care vizează acest areal. De asemenea, România se implică constant şi sistematic în acțiunile inițiate de statele din regiune în lupta împotriva terorismului şi a criminalității, în acest sens dându-şi acordul la instituționalizarea cooperării în lupta împotriva celor două flageluri, în Sud-Estul Europei [3].

Calitatea României de membru al NATO şi Uniunii Europene determină ca percepția riscurilor şi amenințărilor la adresa securității naționale să se realizeze

---

[1] Dr. Nicolae Dolghin, Drd. Alexandra Sarcinschi, Mihai-Ştefan Dinu. **Riscuri şi amenințări la adresa securității României. Actualitate şi perspectivă,** Editura Universității Naționale de Apărare, Bucureşti, 2004, p 16.

[2] **Strategia de securitate națională a României**, http://www.presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf, p.16.

[3] Gl. prof. univ. dr. Mircea Mureşan. *Contribuția României la proiectarea stabilității regionale în contextul extinderii estice a Uniunii Europene*, în volumul *Strategii de apărare şi securitate la frontiera răsăriteană a NATO şi UE, Sesiunea internațională de comunicări ştiințifice noiembrie 2006*, Editura Universității Naționale de Apărare, Bucureşti, 2006, p 31.

din perspectiva viziunii asupra riscurilor şi ameninţărilor la adresa securităţii colective.

Evoluţiile din mediul de securitate au fost reflectate în strategiile de securitate ale celor două organizaţii, al căror conţinut este în acord asupra principalelor ameninţări şi diferit numai din punct de vedere al modului de gestionare a acestora.

Strategia Europeană de Securitate, plecând de la premisa că mediul internaţional actual este unul al deschiderii frontierelor, în care aspectele externe şi interne ale securităţii sun indisolubil legate, identifică principalele ameninţări la adresa securităţii Uniunii Europene, consideră că o agresiune de proporţii asupra statelor membre este acum puţin probabilă şi că noile ameninţări sunt mult mai diversificate, mai puţin vizibile şi mai greu de anticipat. Acestea sunt următoarele:

- *Terorismul*, care este perceput ca un fenomen strâns legat de extremismul religios;
- *Proliferarea armelor de distrugere în masă,* considerată, potenţial, ca principala ameninţare de securitate, în special atunci când interferează cu fenomenul terorist;
- *Conflictele regionale,* fie ele în desfăşurare sau îngheţate, care conduc la extremism, terorism şi eşecul guvernării şi oferă posibilităţi de acţiune crimei organizate;
- *Eşecul guvernării,* care are ca urmare erodarea autorităţii statului până la disoluţia acesteia şi determină instabilitate regională, oferind libertate de manifestare celorlalte ameninţări.
- *Crima organizată,* considerată ca principala ameninţare externă, cu implicaţii deosebite asupra securităţii interne a Uniunii Europene. Se specifică faptul că Europa este cea mai importantă ţintă a crimei organizate, exemplificând această consideraţie prin faptul că 90% din heroina de pe piaţa europeană provine din macul cultivat în Afganistan şi că majoritatea acesteia este distribuită de reţelele de crimă organizată din Balcani.

Corelarea tuturor acestor ameninţări – terorismul comis cu maximă violenţă, cu acces la arme de distrugere în masă şi în colaborare cu reţelele de criminalitate organizată, în condiţiile degradării autorităţii unor sisteme statale, constituie un maximum al riscului care trebuie luat în calcul.

În contrast cu masiva ameninţare vizibilă din timpul Războiului Rece, *nici una din aceste ameninţări nu este pur militară şi nu poate fi abordată numai cu mijloace militare*. Printre instrumentele de combatere a acestei palete de ameninţări se află *mijloacele civile de gestionare a crizelor*. *Necesitatea dezvoltării unei capacităţi robuste de resurse civile pentru a acţiona în situaţii de criză sau post criză, este determinată de faptul că, de cele mai multe ori, o intervenţie militară pentru gestionarea unei crize a fost urmată de dezordini civile*[4].

Conceptul strategic NATO, aprobat în 1999, stabileşte scopul şi funcţiile Alianţei şi îi examinează opţiunile din perspectiva evoluţiei mediului strategic, a pericolelor şi riscurilor pentru securitate. Conceptul descrie mediul strategic şi

[4] **A Secure Europe In A Better World, European Security Strategy**, Brussels, 12 December 2003.

evaluează pericolele şi riscurile pentru securitate care pot fi prevăzute. Acesta observă că în ultimii ani mediul a fost marcat de schimbări generale continue şi că Alianţa a jucat un rol esenţial în întărirea securităţii euro-atlantice încă de la sfârşitul Războiului Rece.

Referitor la riscuri, documentul afirmă concluzia că pericolul unui război general în Europa a dispărut virtual, dar că există alte riscuri şi incertitudini cu care se confruntă membrii Alianţei şi alte state din regiunea euro-atlantică, precum conflictele etnice, încălcarea drepturilor omului, instabilitatea politică, precaritatea economică, răspândirea armelor de distrugere în masă şi a căilor de furnizare a acestora[5].

Transformările mediului de securitate în cei 10 ani care au trecut de la adoptarea Conceptului strategic NATO au avut un impact mult mai semnificativ asupra Alianţei decât cele petrecute în perioada imediat următoare sfârşitului Războiului Rece. Atacul asupra SUA de la 11 septembrie 2001 şi lansarea războiului global împotriva terorismului, invocarea, pentru prima dată în istoria Alianţei, a articolului 5 privind apărarea colectivă, implicarea organizaţiei în operaţiunea din Afganistan, alături de SUA, incursiunea militară a Federaţiei Ruse în Georgia sau „criza gazului" în Ucraina, au avut un rol catalizator asupra iniţierii procesului de revizuire a Conceptului strategic din 1999.

Procesul de dezvoltare a unui nou Concept strategic al Alianţei evaluează noile ameninţări la adresa statelor membre, reiterând rolul NATO ca forum transatlantic esenţial pentru consultările în domeniul securităţii şi accentuând necesitatea unui parteneriat real NATO - Uniunea Europeană. Declaraţia Summit-ului NATO de la Strasbourg afirmă că progresele semnificative realizate în domeniul managementului crizelor, vor permite NATO sa contribuie mai eficient la o abordare globală a acestui domeniu, in special prin eforturi care vizează asocierea capacităţilor sale militare cu mijloace civile *şi apreciază că îmbunătăţirea cooperării NATO - Uniunea Europeană trebuie să permită obţinerea unor beneficii maxime din resursele celor două organizaţii.*

La rândul său, Uniunea Europeană subliniază faptul că organizaţia este un partener esenţial al NATO, pe baza combinaţiei sale specifice de instrumente disponibile, dintre care, pe primul loc se situează *capabilităţile civile de management al crizelor.* Mai mult, se apreciază că Uniunea dispune de expertiză în planificarea şi desfăşurarea unor *operaţii civile şi civilo-militare*, pe care nici un alt actor mondial nu este capabil în momentul actual să le desfăşoare cu succes.[6]

Strategia de securitate naţională a României afirmă că *riscurile si ameninţările la adresa securităţii naţionale a României sunt percepute, în principal, din perspectiva posturii de ţară membră a Alianţei Nord-Atlantice şi a Uniunii Europene.*

O succintă comparaţie a principalelor riscuri si ameninţări la adresa securităţii naţionale a României, prevăzute în cadrul Strategiei de securitate naţională, cu cele

[5] **The Alliance's Strategic Concept**, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_27433.htm

[6] **Rezoluţia Parlamentului European din 19 februarie 2009 referitoare la rolul NATO în arhitectura de securitate a UE**, http://www.europarl.europa.eu/sides

identificate de strategiile de securitate ale celor două organizații, este relevantă pentru aserțiunea anterioară:

Principalele riscuri, amenințări şi pericole pentru securitate		
Strategia de securitate națională a României	*Strategia Europeană de Securitate*	*Conceptul strategic NATO*
Terorismul internațional	Terorismul	Actele de terorism[7]
Proliferarea armelor de distrugere în masă	Proliferarea armelor de distrugere în masă	Răspândirea armelor de distrugere în masă şi a căilor de furnizare a acestora
Conflictele regionale	Conflictele regionale	Conflictele etnice
Guvernarea ineficientă	Eşecul guvernării	Instabilitatea politică şi precaritatea economică
Criminalitatea transnațională organizată	Crima organizată	Încălcarea drepturilor omului

Pericolul creat de aceste riscuri şi amenințări poate fi amplificat în cazul asocierii lor, îndeosebi în condițiile în care granițele dintre amenințările globale şi cele regionale, precum şi între cele externe sau interne, tind să devină tot mai difuze.

În acest context, România este implicată proporțional cu *capabilitățile sale naționale,* în eforturile internaționale de combatere a noilor provocări globale la adresa păcii şi securității internaționale. Aceste capabilități nu sunt numai de ordin militar, deoarece gestionarea crizelor, indiferent de particularitățile acestora, nu se poate realiza prin mijloace militare unilaterale. Componenta militară, împreună cu componenta civilă, care se constituie în alternativă sau suport al celei dintâi, devin elemente de interferență şi complementaritate, generatoare de securitate.

2. Interacțiunea şi intercondiționarea factorilor de risc externi şi interni la adresa securității naționale a României

Abordarea într-o concepție unitară a stării de securitate a constituit o preocupare constantă a specialiştilor. Deşi opiniile acestora sunt aproape unanime în afirma că securitatea națională poate fi asigurată prin îmbunătățirea siguranței instituțiilor sociale, economice şi politice ale națiunii împotriva amenințărilor provenind din alte state independente, palierul intern a securității naționale a fost identificat ca fiind esențial în ansamblul politicii de securitate.

Astfel, Samuel Huntington identifica, la nivel național, trei tipuri de politici de securitate:

- *politica de securitate militară*, ce stabileşte şi coordonează activitățile destinate să răspundă unui eventual prin atac armat din afara frontierelor;
- *politica de securitate internă*, centrată pe amenințarea la adresa statului, produsă de către forțe ce acționează în interiorul acestuia;

[7] În Conceptul Strategic NATO din 1999, terorismul nu este inclus în categoria pericolelor pentru securitate, însă după 11 septembrie 2001, în toate documentele programatice adoptate la nivelul Alianței acesta este identificat ca fiind principala amenințare la adresa statelor membre.

- *politica de securitate situațională*, preocupată de riscul apariției unei eroziuni rezultată din schimbările pe termen lung la nivel politic, economic, social şi demografic, schimbări ce tind să reducă puterea statului.[8]

În concluzie, securitatea națională are o componentă internă (ce depinde de ordinea de drept ce guvernează sistemul) şi una externă (geopolitică şi strategică)[9].

În acest context, România va trebui să facă față unei duble provocări, izvorâtă din statutul său pe plan internațional şi din influența acestui statut în plan intern. În plan extern va trebui să-şi canalizeze eforturile potrivit orientărilor NATO şi Uniunii Europene, determinate de evoluția mediului de securitate internațional, iar în plan intern vor trebui găsite cele mai eficiente soluții la vulnerabilitățile existente, care axiomatic sunt amplificate de mutațiile din arena internațională.

Securitatea internă priveşte siguranța cetățeanului şi securitatea publică, securitatea frontierelor şi cea a transporturilor, protecția infrastructurii critice şi cea a sistemelor de aprovizionare cu resurse vitale. Ea include, de asemenea, securitatea socială şi asigurarea stării de legalitate, contracararea criminalității organizate şi securitatea activităților financiar-bancare, securitatea sistemelor informatice şi a celor de comunicații, protecția împotriva dezastrelor şi protecția mediului[10].

Principalele direcții de acțiune în domeniul securității interne, vizează cu preponderență amenințările care decurg din manifestarea principalilor factori de risc din mediul de securitate internațional, identificați anterior. Acestea sunt următoarele:

Contracararea terorismului. Lupta împotriva terorismului, în plan intern, este abordată pe două paliere, care, deşi distincte, interacționează:

- protecția instituțiilor altor state aflate pe teritoriul național şi a cetățenilor străini din România împotriva atacurilor teroriste şi interzicerea folosirii teritoriului României pentru pregătirea unor acțiuni teroriste împotriva altor state;
- protecția cetățenilor români, a instituțiilor statului, a infrastructurii economice, de transport şi de asigurare a funcțiunilor sociale vitale, precum şi a altor obiective de interes național.

Contra-proliferarea armelor de distrugere în masă. Obiectivele în acest domeniu de acțiune sunt prevenirea procurării, transportului sau transferului elementelor destinate producerii armelor de distrugere în masă, mijloacelor de transport la țintă şi materialelor radioactive sau cu dublă utilizare, către grupări teroriste, ori către alte organizații criminale sau state ostile.

Prevenirea şi combaterea criminalității. Criminalitatea transnațională organizată se manifestă cu precădere în spațiul sud-est european, în principal, pe fondul scăderii autorității statului, deteriorării accentuate a climatului economico-social şi, nu în ultimul rând, datorită conexiunilor rețelelor criminale în sferele puterii. În plan intern, scopul acestei direcții de acțiune îl constituie reducerea riscului, frecvenței şi consecințelor unor infracțiuni deosebit de periculoase,

---

[8] Samuel P. Huntington, **The Soldier and the State. The Theory and the Politics of Civil-Military Relations,** New York, Vintage Books, 1957.

[9] Col. dr. ing. Gheorghe ILIE, *Securitatea sistemelor militare*, Bucureşti, Editura Militară, 1995

[10] **Strategia de securitate națională a României**, http://www.presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf, p.37.

concomitent cu acțiuni concertate care să modifice statutul României de țară de origine, de tranzit şi de destinație a traficului cu droguri, arme şi ființe umane.

În contextul celor prezentate mai sus, trebuie remarcat că principala componentă a securității interne o constituie ordinea publică. Ordinea publică este o stare de drept şi de fapt. Ea permite realizarea echilibrului bazat pe consensul necesar funcționării optime a ansamblului social în condițiile reglementărilor juridice interne, consacrării apărării şi respectării drepturilor şi libertăților fundamentale ale cetățenilor, avutului public şi privat, a celorlalte valori supreme, în scopul promovării şi afirmării progresului într-o societate democratică. Asigurarea ordinii publice reprezintă o cerință esențială a stabilității interne care garantează condițiile corespunzătoare funcționării unui stat de drept. Cu alte cuvinte, asigurarea ordinii publice reprezintă o necesitate socială, realizată prin activități specifice de organe speciale – forțele de ordine publică – ce reprezintă autorități deținând competențe şi atribuții în materie de ordine publică şi cărora, prin lege şi prin alte acte normative, li se conferă sarcini în exercitarea dreptului de poliție a statului.

3. Rolul şi locul Jandarmeriei Române în cadrul forțelor de ordine publică din perspectiva gestionării riscurilor şi amenințărilor la adresa securității naționale a României

Amplele transformări care au determinat evoluția mediului de securitate, au impus, la nivel național, un amplu proces de modernizare şi aliniere la standarde europene a tuturor instituțiilor. Pentru România, adaptarea legislativă şi instituțională în scopul îndeplinirii condițiilor post-aderare la Uniunea Europeană, constituie un obiectiv strategic unanim acceptat. Din această perspectivă, s-a realizat reevaluarea şi aprofundarea reformei la nivelul structurilor şi componentelor abilitate în prezervarea ordinii şi siguranței publice, elaborându-se *strategia ordinii şi siguranței publice*[11], document programatic ce stabileşte structura şi misiunile forțelor de ordine şi siguranță publică, logistica, modul de conducere şi cooperare a acestor forțe.

Conform acesteia, forțele principale ale Ministerului Administrației şi Internelor sunt abilitate prin lege să exercite dreptul de poliție al statului, reprezentând componenta de bază a structurilor destinate să gestioneze întreaga problematică din domeniul ordinii publice pe timp de pace sau pe timpul stării de urgență, fiind constituite în structuri de poliție şi jandarmi.

Strategia, având ca obiectiv delimitarea strictă a competențelor forțelor principale de ordine şi siguranță publică, stabileşte printre principalele atribuții ale Jandarmeriei Române, aceea că acționează ca forță de poliție europeană şi participă cu efective specializate la menținerea păcii, la solicitarea organismelor internaționale. Este de remarcat că tocmai în contextul acestor delimitări de competențe, legiuitorul conferă o dimensiune internațională misiunilor Jandarmeriei Române, în perspectiva consolidării statutul României de partener credibil, care să-şi aducă contribuția la

[11] **H.G. nr. 196 din 17 martie 2005 privind aprobarea Strategiei Ministerului Administratiei şi Internelor de realizare a ordinii si siguranței publice, pentru creşterea siguranței cetățeanului şi prevenirea criminalității stradale**.

dezvoltarea şi consolidarea Politicii Europene de Securitate şi Apărare, sub aspectul gestionării civile a crizelor.

Gestionarea civilă a situațiilor de criză de către Uniunea Europeană necesită operaționalizarea unor structuri cu organizare şi pregătire specifică, ținându-se cont de concluziile rezultate în urma operațiunilor de restabilire a păcii desfăşurate în Balcani, de la începutul anilor 90. Astfel, în iunie 2000, cu ocazia Summit-ului de la Feira, cei cincisprezece membri ai Uniunii Europene au stabilit ca prioritate dezvoltarea capacităților civile de gestionare a crizelor şi au convenit ca până în anul 2003, pe baza unei cooperări voluntare, să constituie o forță de poliție, ale cărei componente să se poată desfăşura în 30 de zile pentru executarea unor astfel de misiuni.

Pentru asigurarea operativității acestei structuri, se apelează la unitățile de poliție integrate. Acestea sunt formațiuni constituite din forțe de poliție flexibile şi interoperabile, pregătite să îndeplinească misiuni în domeniul ordinii publice, în perioada de tranziție de la gestionarea militară a crizei la exercitarea autorității civile care îi succede.

Summit-ul de la NISA, din decembrie 2000, a stabilit conceptele de întrebuințare a Forței de Poliție Europene, pe baza a două opțiuni:

- întărirea capacității forțelor locale de poliție prin intermediul misiunilor de formare, de antrenament, de asistență, de control şi consiliere;
- substituția polițiilor locale deficitare, prin executarea de misiuni în special în domeniile de restabilire a ordini publice, protecție a bunurilor şi persoanelor, executarea misiunilor de poliție judiciară, de luptă împotriva crimei organizate şi terorismului.

Prin constituirea, în 2004, a Forței de Jandarmerie Europene, s-a realizat un instrument format din unități de poliție cu statut militar, puse la dispoziție de statele membre, pe baze voluntare.

Prin capacitatea lor de a acoperi întregul spectru al misiunilor de poliție şi prin statutul lor militar, structurile de jandarmerie pot fi desfăşurate într-o totală complementaritate cu componenta militară a operațiilor de gestionare a crizelor.

Ele pot să acționeze la începutul angajamentului militar, răspunzând principiului imperativ al unității de comandă şi pot beneficia de sprijin logistic şi de capacitate de proiectare similare forțelor armate. Integrate într-un proces de planificare strategică, acestea introduc un element de suplețe în gestionarea situațiilor de criză, având şi capacitățile de acțiune în cele două domenii majore prezentate anterior: de substituire şi de consolidare a forțelor de poliție locale.

Datorită acestor caracteristici, ele constituie intermediul între componenta militară şi alte componente civile de gestionare a crizelor.

Din punct de vedere operațional, în faza inițială a operației, forțele de poliție cu statut militar ar putea intra în teatru împreună cu componenta militară, în vederea îndeplinirii sarcinilor sale de poliție. În faza de tranziție, ele pot continua misiunea singure sau împreună cu componenta militară, facilitând cooperarea cu unitățile de poliție cu statut civil, locale sau internaționale. În final, în faza de dezangajare, pot

facilita predarea responsabilităţilor către autorităţile civile şi agenţiile care participă la eforturile de stabilizare[12].

România, ca de altfel mai multe state membre ale Uniunii Europene, dispune de două tipuri de forţe de poliţie: una cu statut civil – Poliţia Română şi una cu statut militar – Jandarmeria Română.

În calitate de membră a Forţei de Jandarmerie Europene, Jandarmeria Română, forţă de ordine publică cu statut militar, dispune de cadrul normativ necesar participării la operaţiile de management al crizelor. Legea de organizare şi funcţionare a Jandarmeriei Române, statuează ca misiune participarea, în condiţiile legii, la misiuni în afara teritoriului statului român, cu efective şi tehnica din dotare, la activităţi de instruire, la constituirea forţelor internaţionale destinate îndeplinirii unor misiuni în cadrul acţiunilor de prevenire a conflictelor şi gestionării situaţiilor de criză, de întărire – consiliere, asistenţă, formare, control – a forţelor de ordine locale sau de substituţie a acestora în toate domeniile lor de activitate[13].

Capacitatea acţională a Jandarmeriei Române are următoarele părţi constitutive: structura organizatorică; personalul militar, armamentul şi tehnica specifică din dotare; capacitatea de regenerare şi redimensionare; coeziunea forţelor; starea şi practica disciplinară; pregătirea pentru intervenţia profesională; interoperabilitatea procedurilor acţionale.

Potenţialul de reacţie şi acţiune rapidă şi flexibilă constituie un element esenţial al structurilor militare destinate pentru executarea misiunilor de poliţie în cadrul operaţiilor civile de management al crizelor. Pentru structurile de tip jandarmerie, acestea se materializează într-o stare de pregătire ridicată pentru intervenţie a unităţilor sau subunităţilor care acţionează în teatrele de operaţii, bazată pe o încadrare corespunzătoare cu personal calificat şi antrenat şi pe asigurarea de tehnică şi de materiale specifice cu performanţe superioare calitativ.

Acţiunea rapidă constă în posibilitatea executării misiunii primite în concordanţă cu mandatul forţei, în timp scurt faţă de momentul la care a fost ordonată sau transmisă de către Autoritatea Naţională de Comandă sau de către comandantul abilitat, conform ierarhiei militare. În multe dintre operaţiile de management al crizelor, potenţialul de reacţie şi acţiune rapidă este determinant, mai mult decât celelalte concepte operaţionale, pentru îndeplinirea cu succes a misiunii şi a mandatului încredinţat. Acţiunea trebuie să fie rapidă deoarece însăşi acţiunea ostilă care se cere contracarată este o succesiune foarte rapidă de secvenţe care, dacă nu sunt întrerupte într-un timp scurt, pot produce consecinţe, uneori disproporţionat de mari, în raport cu cauza care a determinat acţiunea ostilă.

Acţiunea flexibilă constă în posibilitatea trecerii în timp scurt de la o misiune la alta, de la asigurarea ordinii publice la restabilirea acesteia şi, de asemenea, în capacitatea de a schimba atitudinea foarte rapid, adică de a trece de la acţiuni cu caracter defensiv la cele cu caracter ofensiv şi invers.

---

[12] *Misiunea Forţei de Jandarmerie Europene*, http://www.eurogendfor.org

[13] **Legea nr. 550 din 29.11.2004, privind organizarea şi funcţionarea Jandarmeriei Române**, art. 19, lit. „o".

Jandarmeria Română, forță de poliție cu statut militar, are o contribuție importantă la efortul general de asigurare a păcii şi stabilității în Europa, atât prin participarea cu şase contingente de jandarmi la misiunea ONU din Kosovo (UNMIK), în perioada 2002 – 2008, cât şi prin asigurarea continuității eforturilor de menținere a păcii în regiune în cadrul noii misiuni executate sub egida Uniunii Europene (EULEX), aflată în curs de desfăşurare. În conformitate cu mandatul stabilit, Detaşamentul de jandarmi misiuni internaționale KOSOVO, a executat o gamă variată de misiuni permanente şi temporare, care, printre altele au vizat protecția antiteroristă a unor obiective şi persoane, intervenția antiteroristă şi participarea la destructurarea unor rețele de criminalitate organizată.

Protecția antiteroristă s-a realizat prin:

- paza şi gardarea bazei proprii;
- paza şi apărarea unor clădiri administrative;
- paza reşedințelor unor persoane implicate în justiție;
- asigurarea măsurilor de securitate a aeroportului, autogării şi gărilor pe timpul derulării transporturilor speciale;
- paza şi protecția transporturilor speciale;
- asigurarea escortei şi protecției V.I.P., a unor delegații oficiale şi a unor persoane desemnate de UNMIK, respectiv EULEX;

Intervenția antiteroristă *a constat în participarea la misiuni pentru eliberarea unor ostatici capturați de elementele ostile.*

Participarea la destructurarea unor rețele de criminalitate organizată *s-a realizat prin:*

- acțiuni polițieneşti independent sau în cooperare cu secțiile de poliție din zonă, constând în percheziții şi descinderi la diferite locații;
- capturi de armament si droguri.

De asemenea, s-au executat o serie de misiuni destinate menținerii, asigurării şi restabilirii ordinii publice, astfel:

- menținerea ordinii publice în localități, independent sau în cooperare cu ofițeri de poliție civilă;
- asigurarea şi restabilirea ordinii publice cu ocazia desfăşurării mitingurilor şi marşurilor de protest (autorizate sau spontane);
- asigurarea şi restabilirea ordinii publice cu ocazia vizitelor unor oficialități;
- menținerea şi asigurarea ordinii publice pe timpul desfăşurării activităților curente în zone comerciale aglomerate;
- asigurarea ordinii publice pe timpul desfăşurării unor manifestații sportive, cultural – artistice.

O categorie distinctă de activități, care, în condițiile amplificării riscurilor producerii unor atacuri ale forțelor ostile pot fi încadrate în categoria misiunilor de protecție antiteroristă, o constituie escortarea unor deținuți sau a persoanelor care au comis crime de război, a grupurilor etnicilor sârbi şi a unor convoaie cu diferite destinații, altele decât transporturile speciale.

Pe timpul participării la misiunile internaţionale, structurile Jandarmeriei Române au acţionat conform abilităţilor dobândite anterior, în principal prin executarea misiunilor specifice pe teritoriul naţional.

Conform strategiei ordinii şi siguranţei publice şi a legii proprii de organizare şi funcţionare, Jandarmeria Română are atribuţii prin a căror îndeplinire îşi aduce contribuţia la realizarea obiectivelor stabilite în cadrul principalelor direcţii de acţiune în domeniul securităţii interne.

În domeniul *contracarării terorismului,* Jandarmeria Română asigură protecţia şi intervenţia antiteroristă la obiectivele date în responsabilitate permanentă instituţiei, precum şi la alte obiective, în raport de evoluţia situaţiei operative[14].

Prevenirea manifestărilor de tip terorist constituie o prioritate a concepţiei de acţiune antiteroristă a Jandarmeriei Române. Pe baza situaţiilor operative, segmentul de prevenire şi descurajare este focalizat pentru descoperirea şi sesizarea în timp util a tuturor factorilor care ar putea facilita acţiunile de tip terorist. Activităţile de protecţie şi intervenţie antiteroristă se execută în conformitate cu reglementările legale în vigoare şi constau în ansamblul măsurilor defensive adoptate de către forţe specializate pentru reducerea vulnerabilităţilor la obiectivele din responsabilitatea Jandarmeriei Române care pot constitui ţinte ale unor manifestări teroriste. În acest domeniu, misiunile de bază ale structurilor de jandarmi, constau în:

- protecţia şi intervenţia antiteroristă la obiectivele aflate în responsabilitatea Jandarmeriei Române, prioritare sub acest aspect fiind obiectivele diplomatice, agenţiile şi reprezentanţele economice străine, dar şi sediile unor organisme şi organizaţii internaţionale;
- protecţia şi intervenţia la alte obiective de importanţă deosebită;
- participarea, în cooperare cu celelalte instituţii ale statului abilitate prin lege, la misiuni de prevenire şi neutralizare a actelor teroriste pe teritoriul naţional;
- participarea, prin acţiuni de sprijin derulate potrivit competenţelor, la executarea intervenţiei contrateroriste, conform solicitărilor concrete transmise prin Centrul de Coordonare Operativă Antiteroristă/ Centrul Naţional de Acţiune Antiteroristă;
- executarea, în cooperare cu instituţiile abilitate ale statului, a unor misiuni de prevenire şi neutralizare a actelor teroriste pe timpul vizitelor oficiale sau a altor activităţi la care participă înalţi demnitari români sau străini pe teritoriul României, în zona obiectivelor şi a locurilor de desfăşurare a activităţilor;
- participarea, la solicitarea magistraţilor şi împreună cu aceştia, la efectuarea unor acte procedurale;
- asigurarea protecţiei transporturilor unor valori importante, arme, muniţii, materiale explozive, stupefiante, substanţe toxice sau radioactive şi a altor substanţe periculoase;

[14] **H.G. nr. 196 din 17 martie 2005 privind aprobarea Strategiei Ministerului Administratiei şi Internelor de realizare a ordinii şi siguranţei publice, pentru creşterea siguranţei cetăţeanului şi prevenirea criminalităţii stradale**, p.12.

- asigurarea, la solicitarea persoanelor fizice sau juridice, protecției unor persoane, obiective, bunuri, valori şi transporturi speciale, altele decât cele stabilite prin hotărâre a guvernului, în condițiile legii;
- intervenția pentru capturarea sau neutralizarea persoanelor care folosesc arme de foc ori alte mijloace care pun în pericol siguranța persoanelor, bunurilor, valorilor şi transporturilor speciale;
- participarea, în condițiile legii, la solicitarea autorităților competente, la urmărirea şi prinderea evadaților sau dezertorilor.

În domeniul contra-proliferării armelor de distrugere în masă, Jandarmeriei Române îi revin competențe pentru asigurarea respectării regimului materialelor nucleare şi al surselor radioactive, în principal prin asigurarea pazei şi protecției transporturilor acestor materiale sau a altor substanțe periculoase, definite astfel prin lege, precum şi a obiectivelor nucleare de interes strategic:
- Societatea Națională „Nuclearelectrica SA" – Unitățile I şi II Cernavodă;
- R.A.A.N. – Sucursala de Cercetări Nucleare Mioveni – Piteşti;
- C.N. Uraniu S.A. Feldioara;
- Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Tehnologii Izotopice şi Moleculare I.T.I.M. Cluj – Napoca;
- Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Tehnologii Criogenice şi Izotopice – I.C.S.I. Râmnicu Vâlcea;
- Institutul de Fizică şi Inginerie Nucleară „Horia Hulubei";
- R.A.A.N. – ROMAG PROD Drobeta Turnu – Severin[15].

Pe timpul îndeplinirii acestor misiuni, unitățile specializate ale jandarmeriei cooperează cu structuri ale altor forțe de ordine şi siguranță publică sau instituții cu atribuții în domeniu, cum ar fi Unitatea Nucleară din cadrul Direcției Generale de Combatere a Crimei Organizate şi Antidrog şi Centrul Național de Coordonare a Intervenției din cadrul Inspectoratului General pentru Situații de Urgență.

În domeniul prevenirii şi combaterii criminalității organizate, Jandarmeria Română execută următoarele misiuni:
- acționează la solicitarea Ministerului Public (cu precădere a Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism) pentru combaterea infracțiunilor specifice criminalității organizate, în mod deosebit prin efectuarea de descinderi şi percheziții;
- asigură protecția magistraților pe timpul desfăşurării activităților specifice în dosarele penale, protecția şi escortarea unor martori cu identitate protejată, protecția unor personalități pe timpul desfăşurării vizitelor oficiale, în special din rândul magistraților sau al altor funcționari publici;
- pune în aplicare mandatele de arestare emise de autoritățile competente în condițiile legii;

[15] **H.G. nr. 1486 din 24.11.2005 privind asigurarea pazei şi protecției obiectivelor, bunurilor şi valorilor cu efective de jandarmi**, Anexa 1.

- acționează împreună cu structurile de combatere a crimei organizate şi antidrog pentru soluționarea cazurilor în care sunt implicate în acțiuni ilegale persoane sau grupuri de persoane;
- participă, la solicitările Administrației Naționale a Penitenciarelor, pentru a sprijini acțiunile specifice, executate prin surprindere, de căutare şi descoperire a obiectelor interzise posedate de persoanele aflate în stare de deținere;
- sprijină Poliția Română în executarea intervențiilor specifice;
- cooperează cu structurile Poliției de Frontieră Române pentru: desfăşurarea unor acțiuni de combatere a criminalității transfrontaliere, descoperirea şi reținerea grupurilor de persoane intrate ilegal în țară sau a persoanelor care, după comiterea unor infracțiuni grave pe teritoriul României, încearcă să treacă ilegal frontiera de stat.

Concluzii

Evoluția mediului internațional de securitate, avantajele şi, în egală măsură, obligațiile ce revin României conform actualului său statut de membru al NATO şi al Uniunii Europene, aduc în fața instituțiilor naționale de securitate o dublă provocare.

În primul rând, în plan extern vor trebui să-şi canalizeze eforturile într-o concepție unitară, conform orientărilor şi evoluției determinate de integrarea euro-atlantică, pentru a dezvolta componente care să se integreze atât conceptual cât şi operațional în sistemele N.A.T.O şi Uniunii Europene de prevenire a conflictelor şi management al crizelor.

În al doilea rând, în plan intern, vor trebui găsite cele mai eficiente soluții la vulnerabilitățile interne, care axiomatic sunt amplificate de factorii de risc din arena internațională.

Efectul sinergic al factorilor de risc externi şi interni este determinat de interacțiunea şi intercondiționarea amenințărilor globale cu procesele evolutive interne din domeniul ordinii şi siguranței publice. În aceste condiții, forțele de ordine şi siguranță publică trebuie să îşi intensifice cooperarea, inclusiv prin utilizarea comună a capacităților determinate de statutul şi competențele specifice fiecăreia dintre ele.

Având în vedere principalele amenințări din mediul de securitate intern determinate de factorii de risc externi, cooperarea dintre forțele de ordine publică se realizează pentru participarea la prevenirea şi neutralizarea acțiunilor teroriste pe teritoriul României; prevenirea şi combaterea criminalității economico-financiare, a celei transfrontaliere şi a crimei organizate şi pentru combaterea manifestărilor de violență şi restabilirea ordinii de drept.

În acest context, rolul şi locul Jandarmeriei Române în sistemul forțelor de ordine şi siguranță publică trebuie abordat pe două paliere: cel de forță principală de ordine publică destinată realizării obiectivelor de securitate internă şi cel de forță de poliție cu statut militar, cu capabilități disponibile pentru operațiuni de management al crizelor executate sub mandatul organizațiilor internaționale sau în cadrul unor coaliții ad-hoc.

Aportul Jandarmeriei Române la dezvoltarea unei capacități a Uniunii Europene de management al crizelor, caracterizată prin flexibilitate şi interoperabilitate, face parte din eforturile României de consolidare a potențialului său de pilon de stabilitate în Europa, alături de participarea națională activă la toate inițiativele NATO care vizează acest areal.

Bibliografie:

[1] Constituția României, 2003.

[2] Legea 550 din 29.11.2004 privind organizarea şi funcționarea Jandarmeriei Române.

[3] **Hotărârea de Guvern nr. 196 din 17 martie 2005 privind aprobarea Strategiei Ministerului Administrației şi Internelor de realizare a ordinii şi siguranței publice, pentru creşterea siguranței cetățeanului şi prevenirea criminalității stradale.**

[4] **Hotărârea de Guvern nr. 1486 din 24 noiembrie 2005 privind asigurarea pazei şi protecției obiectivelor, bunurilor şi valorilor cu efective de jandarmi.**

[5] **Strategia de securitate națională a României**, 2006.

[6] **A Secure Europe In A Better World, European Security Strategy**, Brussels, 12 December 2003.

[7] **The Alliance's Strategic Concept**, Washington 1999, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_27433.htm.

[8] DOLGHIN, Nicolae dr., SARCINSCHI, Alexandra drd., DINU, Mihai-Ştefan, **Riscuri şi amenințări la adresa securității României. Actualitate şi perspectivă,** Editura Universității Naționale de Apărare, Bucureşti, 2004;.

[9] HUNTINGTON, Samuel P., **The Soldier and the State. The Theory and the Politics of Civil-Military Relations,** New York, Vintage Books, 1957.

[10] ILIE, Gheorghe col. dr. ing., **Securitatea sistemelor militare,** Bucureşti, Editura Militară, 1995.

[11] MUREŞAN Mircea, gl. prof. univ. dr., *Contribuția României la proiectarea stabilității regionale în contextul extinderii estice a Uniunii Europene,* în volumul *Strategii de apărare şi securitate la frontiera răsăriteană a NATO şi UE, Sesiunea internațională de comunicări ştiințifice noiembrie 2006*, Editura Universității Naționale de Apărare, Bucureşti, 2006

[12] *Misiunea Forței de Jandarmerie Europene*, http://www.eurogendfor.org

[13] *Rezoluția Parlamentului European din 19 februarie 2009 referitoare la rolul NATO în arhitectura de securitate a UE*, http://www.europarl.europa.eu/sides.

WHEN THE EAST GOES WEST: SOCIAL COMMUNICATION AND HOW TO DEAL WITH MOBILITY ISSUES IN THE EUROPEAN UNION

Corina BARBAROS*

Exinderea Uniunii Europene către Est a ridicat o serie de probleme referitoare la potențialul economic şi la efectele sociale ale acestor extinderi asupra vechilor membri ai Uniunii. In contextul acestor preocupări şi al propagării crizei globale, legislația italiană, comprimată în „pachetul pentru securitate", are în vedere imigranții români şi dreptul comunitar la libera circulaâțe şi rezidență. Sunt ilustrate, de asemenea, într-o manieră extremă, problemele cu care se confruntă UE în ceea ce priveşte migrația est-vest. Această lucrare analizează cauzele care au dus la crearea crizei imigranților români în Italia şi implicațiile „pachetului pentru securitate" în cazul mobilității comunitare. Totodată, este analizat rolul instituțiilor europene şi, în special, al Comisiei Europene în rezolvarea crizei şi care sunt mijloacele de comunicare socială utilizate pentru a obține acceptarea de către populație a politicilor privind migrația. Un accent deosebit va fi pus pe practicile de comunicare în chestiuni legate de imigrație şi pe rolul comunicării sociale în integrarea cetățenilor în noul spațiu național.

Introduction

Central as it is to the common market, as one of the four fundamental freedoms of the Union, the free movement of persons has proved somewhat more problematic that the others (Postelnicu, 2007). This may be in part because 'people raise security and welfare implications in a way that good do not' (Barnard 2007: 252). The Eastern enlargement has brought wide concerns related to the potential economic and social effects in the older EU states. Recent legislation in Italy has gravely obscured the implementation of EU rights concerning free movement and residence, while bringing to the surface some of the wider problems connected to the management of migration and mobility in the EU 27 context.

The violent murder of Giovanna Reggiani in November 2007 by a Romanian citizen of Roma origin sent Italian public opinion into flames and highlighted the widely believed connection between immigration and crime. From that moment on the topic received intensive coverage, leading to a general criminalization of immigrants and in particular those of Romanian and especially of Roma origin. A 'Romania emergency' was installed, as it was called by Walter Veltroni, the mayor of Rome at that time (Wagner 2009: 11). The theme was also picked up by the right-wing coalition in the elections of spring 2008, which is said to owe its victory particularly to its strong anti-immigrant discourse. Immediately after coming to power the new government resolved to fulfil its promises and approved the 'security package', a set of legislative decrees meant to deal with the increased number of migrants and especially with those (mostly irregular) migrants living in settlements around Italian cities. De facto, the package targeted the Romanian community in Italy (and within it, the Roma), which is currently the largest foreign group in the country and which is generally believed to be responsible for the increase in crime rates.

* **Preparator universitar, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi**

The package seems to be one of the strictest policy reactions to migration since Italy has become a receiving country. In addition, its measures cover several categories of migrants, including internal EU movers and in fact contradicting EU Directive 2004/38 on the right of EU citizens to move and reside freely within the Union. In this context, the question of migration management goes beyond the bilateral relation between Romania and Italy and becomes a matter of European relevance.

The following paper will analyze the Italian 'security package' within the framework of EU mobility and it will look in particular at its implications for Romanian individuals in Italy in their capacity as EU citizens. The paper is based on a mixed qualitative and quantitative approach. Starting from an analysis of official data regarding migration flows into Italy and various accounts of migration management in the country it will continue with a review of internal and EU legislation to determine the fit of the 'security package' with the European framework. In addition, semi-structured interviews with migration experts and policy makers acquainted with the crisis have helped the author paint a more vivid picture of the implications of this national crisis on the wider European scene.

1. Explaining mobility and social communication

1.1. The EU Legislative Framework for the Freedom of Movement

Much of the debate on modern migration has been built around a state-centered perspective, which deems the migrant as a 'threat to the status-quo (Joppke 1998). From here stem two distinct views on migration: one concerned with immigration and the policies that regulate the entry and stay of migrants; and the second focusing on the immigrants, or rather their integration in host societies once they are within the borders of the polity (in Lahav and Guiraudon 2006: 203). Or, as Sasse and Thielemann frame it, there is a tension between a security-based and a rights-based approach (2005). Recently, new perspectives are challenging the traditional stance, by invoking 'transnational' (Faist 2000 and 'post-national' trends and identities (Soysa 1994) as a result of globalization and accompanying phenomena (see also Sassen 1996). The integration logic of the EU follows to a certain extent on this trail and introduces the concept of intra-EL mover, a hybrid, 'tertium genus in-between interna and international migrants' (Recchi 2006: 4). A distinction is made between the internal migrant and the third-country national and while the EU migration approach towards TCNs is still quite blurry, the legal status of internal migrants is solidly established. It is this framework of inner mobility that will try to present shortly in the following section Freedom of movement will be regarded from the wider perspective of European citizenship and not as work migration.

Abolishing obstacles to internal migration in the Union has been a goal of the EU Treaties starting with the '50s (Barnard 2007: 249). Freedom of movement was initially meant to support work migrants and had a clear economic rationale in aiding the single market integration. Secondary legislation has moved gradually to enlarge the scope of this freedom to other categories of persons in the Union, such as students or retired people (see for example the three Residence Directives adopted by the

Commission in 1990). It is only with the adoption of the Maastricht Treaty and the formalization of a European citizenship that the freedom to move and reside freely is granted as a political right to all citizens of Member States, whether economically active or not (Craig and de Burca 2008).

Moreover, in 2004, the Directive 2004/38/EC, also called the 'Citizens' Directive1 has been adopted to create 'a single legal regime for free movement and residence in the context of citizenship of the Union while maintaining the acquired rights of workers' (Craig and de Burca 2008: 870). According to the Directive citizens of the Union may reside in any country of the EU for a period of three months without being subjected to any formalities. States may ask for additional conditions from citizens wishing to reside for more than three months: individuals and their family members need to be engaged in economic activity; or have sufficient means and sickness insurance; or be enrolled at a private or public establishment, have comprehensive sickness insurance cover and are self-sufficient in order to avoid becoming a burden on the social assistance system of the host member state.

As long as residents do not become an unreasonable burden for the state's welfare system, they should not be expelled (Kostakopoulou 2008: 292). The only grounds for restrictive actions may be public policy, public security and public health. Any such barriers to the freedom of movement should however comply with the principle of proportionality, meaning that the action is appropriate to the goal that needs to be achieved and that there is no other less intrusive action that can be taken to reach that goal (Barnard 2007: 81). It should also be based on the personal conduct of the individual concerned, if indeed he or she represents 'a genuine, present and sufficiently serious threat affecting one of the fundamental interests of society' (Art. 27) (Merlino 2009: 18).

Within the scope of the Directive, foreign nationals enjoy equal rights with the locals and discrimination on grounds of nationality is prohibited. In a nutshell, this means that EU nationals 'should be able to exercise their rights to free movement without impediments imposed by additional regulations adopted by other member states' (Kostakopoulou 2008: 288).

1.2. Freedom of Movement post 2004/7

While the right to move and reside freely in the Union is fully applicable for members in recent accession countries, the freedom of work was temporarily restricted to respond to member state fears that their labor markets would be flooded with immigrant workers from the East (Craig and de Burca 2008: 788). The two-three-two formula allowed 'old' Member States to restrict access on their labour markets for workers from the eight new entrants (with the exception of Malta and Cyprus) for a period of up to seven years. In 2004 only three states opened their labor markets: Ireland, the UK and Sweden. Currently eleven out of fifteen countries had opened their markets, while the rest maintained more or less simplified measures. On 30th April 2009, the transitional agreements for the EU-8 should end, unless special disturbances of Member State labor markets will prevent this.

After 2007, when Romania and Bulgaria entered the Union ten out of the twenty-five States opened their labor markets, while the other chose to maintain some restrictions. Currently, fourteen of the EU-25 Member States have opened their labor markets completely to the last two entrants[1].

Current impact evaluations made by the Commission sCOM(2008)765 final show that most work migrants from the EU-8 have preferred the UK and Germany as a destination, whereas the two later entrants have rather gone to Spain and Italy, which absorbed 50% and 25% respectively of the Romanian and Bulgarian migrants. Overall, the number of Bulgarian and Romanian citizens resident in the EU-25 increased from around 690 000 at the end of 2003 to about 1.8 million at the end of 2007. As the Commission points out, this process started well before the 2007 accession COM(2008)765 final:5. Also, it appears that 'in almost all Member States the number of recent arrivals from non-EU countries exceeds the number of newcomers from other EU Member States' (ibid: 6). Even after the Eastern enlargement, intra-EU mobility remains low relative to other regions[2].

2. Accomodating migration and integration of the immigrants

2.1. Modern (Im)Migration To Italy

Italy shares to a great extent the common traits of the Mediterranean immigration regime (Baldwin-Edwards 1997). It is a recent country of immigration, still building up the institutional structures necessary to manage the progressive inflows of migrants and has a tendency to criminalize and, as Agrela (2002) puts it, to 'electoralize' immigration. Northern European countries, on the other hand, have been faced with a phenomenon of a somewhat different nature, predominantly starting in the post-war and post-colonial era. In Adrian Favell's words, 'Italy's recent encounter with immigration has been much more raw, and much less mediated by this kind of colonial familiarity' (Favell 2002:5).

After being for decades a country of emigration, starting with the '70s Italy has reversed its status to become at present a 'net importer' of migrants (ERRC 2008: 11). Immigration rates have increased progressively in the last decades and quite spectacularly in the most recent years. The numbers say it all: in 1991 there were 350 000 foreign residents. Their numbers increased more than three times in a decade and again doubled over a period of only five years (ISTAT 2007: 2). Finally, in 2008 there were officially 3.5 million foreigners in the country, a 5.8% of the total population (ISTAT 2008: 16). The increase in 2007 alone has been remarkable: 454 000 new residents have been registered, a doubling of the 2006 rates and the biggest

[1] The initial countries that had opened their markets were the Czech Republic, Estonia, Cyprus, Latvia, Lithuania, Poland, Slovenia, Slovakia, Finland and Sweden. They were followed by Spain, Greece, Hungary and Portugal as of 1 January 2009. See DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities website.

[2] Cross-border migration in 2005 reached barely 4% on a European level, whereas only 18% of Europeans had ever moved outside their region. Compared with the impressive 32% figures of cross-state movers in the US, these numbers appear low. Of course, one should take into consideration the different transactior costs of moving abroad in the EU, non-existent in a culturally and linguistically homogenous US (Fouarge 2006).

absolute value ever in the country (ibid). Currently, in terms of immigration rates Italy is surpassed by Spain alone (which received in 2007 a number of 685 000 new persons) thus being one of the two most sought after immigrant destinations in the EU 27 (ISTAT 2008: 16).

Year	1951	191	1991	2001	2006	2008
Residents (approx.)	50	120	350	1300	2300	3500

Table 1. Number of Foreign Residents (1000)

Sources: ISTAT 2007, 2008

One in four foreign residents live in Lombardia, with the North-West of the country registering the greatest immigrant presence (36%; (ISTAT 2008: 16). The formerly varied migrant population is becoming now more homogenous (Recchi et al. 2003: 21). About half the foreign residents in 2007 were represented by five nationalities: Romanians (640 000 persons), followed by Albanians (400 000), Moroccans (370 000), Chinese (160 000) and finally Ukrainians (135 000) (ISTAT 2008: 16). A new development is the arrival of Polish migrants, currently reaching a number of about 100 000 - but the most spectacular is the progression of the Romanian migration, which doubled in the span of two years: 300 000 new arrivals in 2006 and 2007 (Caritas Migrantes 2008: 1).

The increase in the Eastern European rates is quite possibly due to the recent EU enlargement, considering that Italy has chosen to open its labor market to the newcomers, but also viewing that other potential destination countries in Europe still hold their restrictions. In fact together with Spain Italy has been the main destination of the EU-2 enlargement in 2007 (Secretaria de Estado de Inmigracion y Emigracion). However, other essential factors should be considered: in the case of the Romanian community the linguistic and cultural similarities are likely to have made Italy a more appealing destination. The high tolerance for illegality also increases the level of attractiveness (Jeler 2006). The networking factor could stand as a reason for the perpetuation of the migration, viewing that 60% of migrants after 2001 used the help of friends and family to reach Italy and get established there (Sandu 2006: 22). The Romanian immigrant community in Italy is surpassed only by that of Spain, where the Romanians number about 715 000 out of the country's 4.4 mil foreigners (Secretaria de Estado de Inmigracion y Emigracion).

Italy draws heavily on immigrant work. The need for immigrants seems to be agreed upon widely, by authorities and the public (Chaloff 2005), especially on account of structural unemployment and the transformations of the traditional labor market with the increased participation of women. In a typical dual market theory scenario (see Hagen-Zanker 2008), migrants lead the 3-D jobs (dirty, dangerous and difficult), or, in the Italian version, the 5Ps (pesanti, precari, pericolosi, poco pagato,

penalizzati socialmente: taxing, precarious, dangerous, poorly paid, socially penalised) (Chaloff 2005: 2). Figures show that in 2007 remittances of immigrants from Italy have counted 6 mil euros and revenues have reached an important 3.750 billion euros (Caritas Migrantes 2008: 3). The Romanian immigrants account for 1.2% of the Italian GDP (Caritas Italians 2008).

Italy has the second biggest underground sector in Europe after Greece (Gonzalez-Enriquez 2009: 6). The shadow economy is mainly fed by clandestines- about 40% of all its workers (Chaloff 2005: 5) and counts as an important explaining factor for the considerable number of illegal immigrants that the country attracts (Reyneri 2003 in Chaloff 2005: 5). Most irregular migrants in 2005 according to Blangiardo were Romanian (aprox 17%), followed by Albanians (12%) and Moroccans (11%) (Fasani 2008). In what regards the Romanian clandestine presence abroad Italy is the second largest country, with bigger illegal rates to be found only in Turkey (Sandu 2006: 36).

One significant problem of the immigrants in Italy, and especially of the undocumented ones, is linked to housing. Most end up at the peripheries of the cities, in precarious conditions. This can be explained among other things by the lack of social Housing; by the cumbersome administrative requirements for renting out, together with the generally overcrowded and expensive rental market (Froy 2006); but also through manipulation from landlords and estate agencies[3] (Strati 2006). A particular case is that of the Roma and Sinti, who have been traditionally concerned with segregation in the urban periphery, despite some successful local examples for improving their situation (ibid.).

The media maintains a discourse of poverty and crime in relation to migrants (Chaloff 2005). Daily snapshots of irregulars reinforce the feeling of invasion' (Chaloff 2005: 2) and the image of the migrant involved in the menial, dirty jobs (Del Boca and Venturini 2003). Certain reactions to immigrant inflows seem to be recurrent: just as with the

Romanian group at present, the massive Albanian migration flows in the mid-'90s created a stir in the media and the public opinion and reflected a feeling of decreased security. As Martin describes it 'the anti-Albanian prejudice has grown steadily, fuelled by the concentration of the media on a marginal but quite visible criminal minority' (2003: 1).

2.2. Immigrants and crime

The question of immigration has been highly associated to crime. Over the past years the percentage of foreigners in Italian prisons has increased- from 16% in 1991, to 28% in 1996 (Jamieson and Sily 1998: 14) and to 36% in 2007 (Aebi and Delgrande 2007). The rates are higher than the 18% European mean, but comparable to other important EU migration destinations (Aebi and Delgrande 2009).[4] As in

[3] Interestingly, this treatment is not isolated to foreign newcomerss, but had also been applied decades before to the poor. Southern internal migrants (Strati 2006).

[4] Spain for example had a 32% foreign prison population, Germany 26%, France 19%, Belgium 42%. (Aebi and Delgrande 2009)

other years, current crime rates seem to be high for irregular migrants, while for legal migrants they reach a 2%, close to those of the native Italian population (ISTAT 2008: 18).

The most convicted foreign individuals come from the three largest migrant communities- the Albania, Moroccan and Romanian. The Romanians and Moroccans respectively seem to be the first in most categories of criminal offences. Comprising in 2006 a 12% of the foreign population, the Romanians had a representation in the prison population varying from 15-37%, where the value of 37% was registered in offences related to theft. Albanians, as 11% of migrants, reached up to 20% in certain crime sectors. The same is valid for the Moroccans (10% of population and the highest crime rate is 23%) (Ministry of Interior 2007). As the Caritas report on the Romanian immigration shows, many of the victims of crime are migrants themselves (Caritas Italiana 2008).

Overall figures indicate an over-representation of the Romanian population within the foreign convicted population in certain sectors. This is one aspect that needs an extremely serious analysis from both Romanian and Italian authorities, regarding the causes, the involvement and the real implications of the Romanian 'deviant' element in the broader Italian immigrant context. Even so, this still appears to explain only partially the motivations for the 'security package' and the particularly strict measures currently affecting the entire migrant population in the country.

Also, several observations need to be made in relation to immigrant-committed crime. As shown in the literature concerned with the relation between immigration and crime, numbers alone may not show the entire story As Jamieson and Sily point out in an analysis of the Albanian immigration wave in the mid-90s, even if 'immigrant populations are statistically over-represented in crime relative to their official proportion in the overall population, it does not automatically follow that they are more active in crime' (1998: 14). A series of factors may intervene that need close attention: that crimes committed by foreigners may be reported more often; immigrants themselves due to somatic or linguistic characteristics may be more easily distinguishable, leading to higher reporting and arrest rates; the overall treatment of police towards immigrants should also be accounted for (Jamieson and Sily 1998: 14). Whether such arguments currently apply to the Romanian community in Italy remains to be verified- no such analysis has been yet publicized. Such factors however make the story of immigrant crime far more complicated than it has so far been presented in the media.

2.3. Regulating Migration

While generally the Italian immigration fits in the Mediterranean model, there are at least two traits that stand out: the political inconsistency and the recurrent use of the emergency paradigm. They also partially explain the persistence of some of the problems affecting immigrants and society as a whole, such as high levels of illegality, limited access to rights and services, the integration of newcomers.

Considering the lack of success in establishing effective legal flows of entry, most of the migration management until now has been done through 'remedial

actions' (Sciortino 2009: 3). Governmental emergency ordinances have been used heavily to respond to the vastly unregulated nature of migration and the great immigrant flows, generally described as 'emergencies'. As a result, regularisa-tions have been an integral part of immigration policies, have repeated at an interval of roughly four years (Chaloff 2005: 4) and have been presented by each administration as an exceptional measure, the last to be of amnesty programs.

Caught by surprise by the increasing number of migrants, Italy had its first attempt at regulating the phenomenon in 1986. At the end of the decade, as migration became more widespread, the Martelli Law (Law 39/ 1990) introduced a more structured vision and supported the control of migration through the planning of incoming flows (Chaloff 2005). Six years later, in full Albanian migration, the centre-left government proposed the Turco-Napolitano law, which promoted a more coherent approach and tried to combine security and social integration issues (Strati 2006: 16). As Zincone shows, the law was based on two main goals of integration policies- a low conflict interaction between nationals and immigrant minorities, and the respect of immigrants' personal integrity. The law sought to achieve them through safety and security measures meant to reassure Italian citizens; pluralism and communication measures meant to produce mutual respect and understanding; and finally the assurance of full and, respectively, basic rights for legal and undocumented migrants (2006: 2)

The later Bossi- Fini law (Law 189/ 2002), adopted under a new, centre-right government came with a more moderate social approach and emphasised instead the idea of immigration as a threat (Strati 2006: 19). Among other things, the permit to stay was tied to the residence contract, effectively linking the proof of housing with labour contracts; all non-EU migrants who wished to j remain on the territory of the country needed to be fingerprinted (Serban and Stoica 2007: 78). The law also provided for an important regularization, granting legal status to about 700 000 people- one of the biggest of its kind. Overall, the law provoked some controversy and even received important criticism from state institutions. The Italian Constitutional Court reacted against the norm concerning the expulsion of immigrants which, being based on an accusation and not on a full proof of guilt, was said to be in contrast with the Italian Constitution (Strati 2006: 19).

A new turn of government brought a shift in the approach. Starting with 2006, the Prodi cabine: favoured social integration policies, focusing on various categories of people, including migrants (Strat 2006: 2). The government also announced legislation that would end the 'emergency paradigm (Chaloff 2005: 1) and special measures such a national fund for Immigrants, meant at establishing their basic rights and access to services (an imporntant aspect in this strategy would have referred to the housing problems) (Strati 2006: 24).

3. The 'security package'

3.1. The Background of the 'Security Package'

The increase in the number of immigrants had also triggered some restrictive policy reactions in Italy during the Prodi government. In November 2006 the so-

called 'Pacts of Security' made arrangements connected to nomad camps in 14 Italian cities and signalled the emerging concern regarding immigration (ERRC 2008). Following the Reggiani murder in 2007 and the renewed attention this brought to the security-immigration nexus, the Italian government issued a decree that allowed local officials to expel EU citizens considered to pose a threat, on grounds of public security (Law Decree 181/2007). A more drastic legislative turn was however visible after the elections in spring 2008.

The elections, won by centre-right coalition of the Popolo della Liberta (People of Freedom) brought important transformations to the Italian political scene. The leftist, pro-migrant, coalition-the Sinistra Arcobaleno or the Rainbow Left- did not meet the Parliamentary threshold, which meant the disappearance of socialist and communist parties from Parliament for the first time after 1946 (Merlino 2009). The Union of Christian and Centre Democrats was also not included in the government.

Much of the success of this right-wing alliance has been attributed to its intensive campaigning during elections on the theme of 'insecu-ritisation' of the phenomenon of immigration (see Palidda 2009 in Merlino 2009: 2). The shift from a centre-left to a solid centre-right government has marked 'a clear turn (or 'coming back') towards exclusionary policies in the fields of human mobility and diversity' (Merlino 2009). Migration legislation could be passed by the Berlusconi government without facing significant opposition either within the coalition or within Parliament (ibid).

Thus, five days after receiving its vote of confidence from the Parliament, the Berlusconi government went to fulfil one of its major campaign promises- tackling immigrant crime- and adopted the 'security package'.

3.2. The New Conditions of Entry, Stay and Expulsion

The package consists of several laws and legislative decrees which refer to public safety and modify national legislation transposing EU law on freedom of movement of citizens of EU Member States, as well as family reunion and refugee laws. The package has been a legal reflection of the authorities' determination to control immigration and especially illegal immigration, with a focus on the Roma-inhabited settlements at the outskirts of Italian cities.

The Security Package proposed by the Council of Ministers, 21st May 2008:

- Law Decree (Decreto Legge) No. 92 on 'Urgent measures in the field of public security', amended and converted into law by Law No. 125 of 24 July 2008
- Three legislatives decrees (Decreti Legislativi) that amend the national legislation transposing Council Directive 2004/38/EC22 on EU citizens' freedom of movement and residence, Directive 2003/86/EC23 on the right to family reunification and Directive 2005/85/EC24 on refugees' status recogni-tion procedures
- A governmental draft Iaw26 on 'Provisions in the field of public security' (Act of Senate No. 733)

- A decree of the president of the Council of Ministers declaring the state of emergency in relation to the settlements of nomadic communities in the regions of Campania, Latium and Lombardy

Source: Merlino (2009)

Several modifications are made to the Italian Penal Code. Illegal immigration becomes a crime, punishable with imprisonment from six months to four years. The status of irregular immigrant also becomes an 'aggravating circumstance', making a convicted individual with an irregular status likely to receive a sentence three times longer than that of regular Italian individuals having committed the same crime (Merlino 2009: 20). In addition, the new Penal Code now allows for the automatic expulsion of EU citizens convicted to sentences of more than two years (previous conditions referred to third country nationals alone and to a threshold of ten year convictions for allowing expulsion).

Proof of sufficient means and adequate housing conditions are also required from EU citizens wishing to reside in Italy for more than three months. A more recent plan announced by Interior Minister Maroni stipulates a minimum threshold for this condition, stating that citizens living in nomad camps (including Romanian Roma) who do not have the minimum income[5] and the minimum standard of housing conditions will face expulsion (Merlino 2009: 9). Also, failure to register with the authorities or to request the residence permit is considered per se an 'imperative reason of security' which could result in denying right of residence.

3.3. The State of Emergency

The exceptional legal situation declared by the Council of Ministers is based on Italian legislation, which allows for a state of emergency to be called 'in case of natural calamities, catastrophes or other events that according to their intensity and reach need to be faced by extraordinary powers and means' (see Merlino 2009: 10). The current emergency is linked by the authorities to 'the extremely critical situation generated by the presence of numerous irregular and nomad foreigners who are permanently installed in the urban areas'. It is stated that 'the precariousness of those camps has caused situations of serious social alarm samongl; the local populations' (Merlino 2009: 11).

In order to tackle the situation, the 'security package' confers mayors wide competences and the function of 'commissioners' of the government, allowing them to adopt 'urgent regulations for security reasons' (Art. 6 of Law No. 92). Furthermore, the package provides for the deployment of the Army in order to ensure public security.

4. The aftermath of the 'security package'

4.1. Effects

[5] The minimum income is set at €5,061 per capita, €10,123 for a family of up to three persons and €15,185 for families composed of four or more members. See Merlino (2009: 9).

In the period since the adoption of the 'security package' official actions have been quite intense. Making use of the new competencies awarded to them, several mayors have conducted censuses in Roma camps from Milan, Naples and Rome, photographing and fingerprinting inhabitants- as well as requesting data on ethnicity and religion. Furthermore, 3000 soldiers were deployed across the country to survey the Centres of Identification and Expulsion, and to support prefects in several Italian cities with patrol and surveillance activities (Merlino 2009: 34).

According to data of the Romanian Ministry of Interior, until December 2008 a number of 724 expulsion decrees were signed for Romanian citizens, three times as many as in the previous year, when their number had reached 214. Among these 95 were motivated by public security reasons and the respective citizens were sent to Romania on an emergency basis, with a plane. For 211 individuals expulsion orders allowed for periods of 10, 20, 30 and 31 days respectively for leaving the country and some of the decrees were invalidated by Italian judges (source Corneliu Alexandru, interview 19th December 2008). The Italian media reports that in the first two months of 2009 already 3000 clandestine persons (Romanian included) have been deported, in what seems to be an even tougher resolution of the authorities to remove undocumented migrants (Adnkronos 2009).

In addition, activists visiting Roma settlements signalled an increase in police raids as well as police abuse, in both illegal and legal camps. About one third of all Roma camps in Italy are said to have been dismantled by the beginning of 2009 (Cerino 2009), in many cases without authorities having provided alternative housing for their inhabitants (ERRC 2008).

Throughout 2008 and 2009 media reports also signalled on several instances street attacks and public demonstrations against Romanian citizens and a series of violent civilian and vigilante-led actions targeted Roma camps. In one of the most brutal, the Roma settlement at Ponticelli near Naples was set on fire by unknown persons, leading to the evacuation of about 800 people (ERRC 2008).

4.2. Reactions to the Package

The 'security package' has been met with intense criticism by various actors and institutions.

a. European and International levels

The European Parliament hachstrong interventions, followed by a somewhat slower and more ambiguous response of the European Commission.[6] A resolution of the European Parliament in November 2007 [P6_TA(2007)0534] in reaction to the measures adopted in Rome urged the Commission to make an exhaustive assessment of the implementation of Directive 2004/38 by the Member States. In an official statement meant to clarify the application of the Directive the Vice-President Frattini underlined that 'whilst the Commission is not prepared to tolerate any form of discrimination or intolerance of EU citizens, it will equally support Member States

[6] See also reactions from the Fundamental Rights Agency and the Council of Europe (CommDH(2008)18), the ERRC and a multitude of other national and international civil society actors.

who lawfully protect citizens - whether their own nationals or citizens of the Union more generally1 (2007). His declaration in fact re-iterates the 'rights' versus 'security' controversy that frames the later discussion around the 'security package' and about mobility in general.

Following the developments in Rome and the adoption of the 'security package' in 2008, the debate in the European Parliament continued, together with negotiations between the Commission and Italy. The official reactions of the Commission also became stricter. In a statement in front of the Parliament Commissioner Spidla called for the respect of Romanians' rights as EU citizens (Spidla 2008). Furthermore, in a Declaration on the 'security package' in September 2008, Jacques Barrot pointed out to the incompatibility of the decrees with EU law and called for the reach of a rapid solution under Community norms. In contrary terms, he added, the Commission would begin the infringement procedure (Barrot 2008). Until present, this step has not been taken.

On the domestic scene, Italian actors reacted on both sides of the story. In a declaration for the
Repubblica, Giuliano Amato, the Interior Minister, pointed out that the Free Movement Directive was 'insufficient' for managing large-scale migration from new member states and that the Government's decree was necessary 'to prevent the tiger of xenophobia, the beast of racism, from breaking out of the cage' (openeurope.com 2007).

On the other side, officials such as Nello Rossi, the head of Italy's National Magistrates Association pointed to the incompatibility between the national package and national as well as EU legislation (ibid.).

Other European Member States have also intervened. Spanish deputy prime-minister Maria Teresa Fernandez de la Vega sparked tensions between the two Mediterranean governments when vehemently opposing the approach of the Italian government (Euractiv 20th May 2008).

Some reactions in the UK, another important migrant destination, have been swift: one official declared to the media back in 2007, regarding the support offered by the Commission to the actions in Italy that 'If the European Commission has ruled that it is perfectly acceptable to kick out people the police suspect are up to no good, then our Government needs to follow Italy's lead and introduce it here.' (Drury and Pisa 2007). In 2008 the UK has also presented official proposals to the European Council regarding the implementation of the Directive 2004/38, underlining that Member States should continue 'to take a robust approach to those who break the laws of their host country by expelling persons involved in violent or sexual assaults, drug trafficking, burglary and other such
crimes'(Council doc. 1 5903/08).[7]

The debate around the Italian package focused extensively on the treatment of the Roma in Italy and the EU. In a widely cited article, the vice-president of the Italian Senate, Emma Bonino, together with Dutch MEPJan Marinus Wiersma and

[7] See also Steve Peers: The UK proposals on EU free movement law: an attack on the rule of law and EU fundamental freedoms. Statewatch Analysis.

director of the Open Society Institute Brussels Andre Wilkens react to the events at Ponticelli and point out to the negative potential of the actions against the Roma as a precedent in Europe. In the wording of the article 'Social exclusion travels. [...] It would be bad news for Europe if the approach of the Italian government towards Roma - exclusion and expulsion - were to become the standard' (Bonino et al. 2008).

There has been indeed an increase of visibility of the Roma issue since 2007- as such, several European Councils have included debates on the situation of Roma in Europe on their agenda (the European Councils in December 2007 and 2008). Even more, a special European Roma Summit was organized in September 2008, a first action of this kind at a European level.

b. Bilateral Relations

At diplomatic level the Romanian- Italian relation has been tense. Several high ranking meetings were organized and acid declarations were exchanged throughout the evolution of the events. In a joint initiative of the Prodi and Tariceanu cabinets, the two countries asked the Commission to 'consider a European strategy for the inclusion of Roma, to serve as the basis for new initiatives or to complement existing initiatives' as well as to clarify EU rules on inclusion and on deportation of EU nationals (BBC 2007). Other meetings also took place in 2008 and 2009 .The recurrent concerns of the Romanian government were related to the rights of Romanian citizens in Italy, the concentration on a criminal minority and consequent generalization of the negative perception on the entire Romanian community in the country. The Italian government in turn generally asked for a better management of irregular migrants coming from Romania and guarantees for the non-return of convicted persons to Italy (Euractiv 24th February 2009).

A comprehensive package of assistance and integration was created by the Romanian government to support the Romanian citizens in Italy and the Italian authorities in dealing with Romanian wrongdoers (Corneliu Alexandru, interview 19th December 2008) and collaboration between the police and judicial levels of the two countries was intensified.

5. Analyzing the security package

5.1.Legislative Compatibility Issues

As pointed out by national and international observers, important aspects of the security package go against established EU principles and legislation.

To begin with, the security package gives a much too generous interpretation to the exceptions

governing the right to move and reside freely within the Union, with the effect of facilitating the removal of unwanted persons. The package also introduces more narrow conditions for access, which effectively make entry and residence of EU citizens more difficult.

Expulsion becomes a potential sanction for failing to satisfy administrative requirements such as proof of satisfactory accommodation, which are in fact not provided for by the Directive 2004/38. Automatic expulsions are also possible, and previous imprisonment or irregular status become aggravating circumstances. The

Directive 2004/38 clearly states however that all sanctions, including those for administrative failure, need to be proportionate and non-discriminatory (Art. 8) and that decisions of expulsion cannot be automatic, but need to take into consideration personal conduct of every individual, be based on a proven threat to the fundamental interests of society and, in case expulsion measures are in place, allow individuals time and methods for appeal. Moreover, it is clearly stated that that previous imprisonment cannot count as an aggravating circumstance (Art. 27).

Another possible point of concern is that residence on Italian territory is soon to be conditioned by the fulfilment of particular financial stipulations (see the above mentioned plan of expelling citizens that cannot prove minimum income). Since the Directive 2004/38 does not provide clear indications for the notion of self-sufficiency; there is room for interpretation and- like in Italian case- this allows for the adoption of measures that may limit the right of residence of EU citizens and even facilitate their expulsion (EPA6-0186/2009). Such a provision comes in contradiction with the spirit of the Directive 2004/38, as it creates a type of 'census citizenship' and links the completeness' of European citizenship to income (see Revelli 2008 in Merlino 2009: 22).

The approach in the 'security package' formalizes a generalized state of exception. In the spirit of the Directive 2004/38, the removal of EU citizens is however seen as an extraordinary measure, a very strict and serious limitation on the freedom of movement of EU citizens. As Guild points out, expulsions need to be the exception that governs free movement (Guild 2001 in Merlino 2009: 27) and states must 'always opt for the administrative measures and procedures that are the least restrictive possible to fundamental freedoms, and in particular the freedom to move (Carrera 2008 in Merlino 2009:18). The derogation from this practice on grounds of public security or policy 'must be interpreted restrictively and its scope cannot be determined unilaterally by each member state without being subject to control by the institutions of the Community' (Guild 2001 in Merlino 2009:16). Moreover, Art. 4 ECHR explicitly prohibits any form of collective expulsions, whether in the case of Union citizens of TCNs.

Last but not least, data collection measures and treatment of Roma inhabitants of settlements raise questions as to the compatibility of the 'security package' with established principles of EU law and in particular Directive 95/46/EC on the data and Council Directive 2000/43/EC on equal treatment between persons irrespective of racial or ethnic origin. The measures of fingerprinting had not in fact been a novelty. The Bossi- Fini Law already included provisions for using this measure in relation to immigrants. Notwithstanding efficiency or justness questions, what makes its use in the current case problematic is its application to EU citizens and migrants alike, and, maybe more importantly, its discriminatory and abusive implementation (the use of ethnicity questions, the fingerprinting of minors).

According to the Directive 95/46/EC, any personal data needs to be gathered and processed for legitimate and proportionate purposes, and the nature of the data must not be excessive to the goals for which it is collected- evidently not the case with the censuses of Roma settlements.

Before concluding, one last point needs to be made. Throughout the application of the measures, a symbolic and even legislative ambiguity seems to ponder over the status of migrant and internal EU mover. Some of the measures previously meant for third-country nationals (fingerprinting, automatic expulsion, detention in 'Centres for Identification and Expulsion') are now transferred to legislation dealing with EU citizens. What becomes apparent is a tendency of the authorities to ignore or lessen the privileges conferred by EU citizenship and to try to facilitate the removal of unwanted or difficult persons, regardless of their EU rights.

5.2. The Exceptionalism of the Italian Measures

Italy is by no means an exception, and it has not been the only country breaching legal provisions related to freedom of movement. The latest monitoring report on the implementation of the Directive 2004/38 shows the reluctance of many states to apply it and the failure of most to do so correctly.

There have been 1800 individual complaints, 40 questions from Parliament, 33 petitions and 5 infringement proceedings for incorrect application of Directive 2004/38/EC (EP A6-0186/2009). Much like in Italy, in the past two years, EU citizens have been detained in centres of illegal immigrants together with non-EU citizens, in Belgium; before approving residence, Greek authorities ask for documents not stipulated for in the Directive (the criminal record); and special ID cards and residence cards are issued for foreign residence in several MS.

A study of ECAS in 2009 suggests that, among other factors, it is also the insufficient involvement of the Commission that has influenced the delays and incorrect application of the Directive in national legislations. The Study concludes that not enough time and money resources have been invested in the preparation phase and that the Commission's delay to publish guidelines in the implementation of the Directive also accounts for some of the incorrect or ambiguous interpretations at national levels (ECAS 2009).

Even so, the Italian 'security package' seems to impose itself by the magnitude of its exceptional approach. The crack down on crime paradigm has allowed for the use of disproportionate and discriminatory measures that have affected and are likely to affect in the future large numbers of individuals. Furthermore, what is remarkable is the extent of the politization of the immigration debate and of the outward official support for discriminatory measures.

On a backdrop of increased concern regarding immigration and considering the overall approach towards immigration, the brutal death of Giovanna Reggiani became the 'wrong murder at the wrong time', as Italian lawyer Stefano Maffei called it (Angelescu 2008: 2). This then triggered a chain of public and media reactions, which, favored by the political setting, went beyond the usual 'emergency' situations characterizing previous immigration reactions.

In this context, what the Italian authorities seemed to be doing was to tackle a serious and complex issue with short-term, discriminatory and disproportionate measures. Judging by the effects and reactions it triggered, the 'security package' has been until now the most controversial acts of migration management in the country.

Moreover, one year into home, EU and international criticism, 'the degree of exceptionalism emerging from the current Italian status quo is expanding' (Merlino 2009:2).

As Merlino rightly points out, no real action has been taken to correct for these measures, and even more, new restrictive legislation proposed by the Northern League has been approved by the Senate and is waiting the decision of the Chamber of Deputies. The amendments made to the initial draft law for public security now include demands for doctors to report on illegal immigrants to national authorities, raise taxes for residence permits to an interval from 80- 200 euros and allows for citizen patrols to complement formal security actions (Merlino 2009: 1).

6. Preserving the freedom of movement in the EU. Conclusions and recommendations

In Rome, in 1957, it was Italy that convinced other reluctant states to insert provisions regarding the free movement of persons, in the text of the Treaty, in order to enhance for the mobility of its workers (Favell 2003). It should be ironic that it is here where such an unprecedented breach of this right has taken place.

It is difficult to project the long-term consequences of the present package for the management of migration and the integration of the millions of migrants that Italy so needs at present. Its effects are not simply of a legislative, but also of a symbolic nature and the current policies might have set back a process of migrant integration that Italy may need to face sooner than it wants to. Ironically the Romanians might be one of the groups with the greatest potential to be integrated: lower transaction costs-the similarities in language and culture-could mean a lesser need for state or other institutional structures to invest in integration measures!

While the underlying causes of the crisis can be found in the straining inflow of migrants and the previous record of immigration management, the escalation of the immigration issue seems to be rather the result of political and media framing of this current challenge facing Italian society. Thus,
before being able to deal with the substantive issues regarding its new status as immigration country or the integration of Roma, the first step that needs to be taken by the authorities is to remove the unlawful obstacles to mobility and switch the official approach towards a more balanced discourse and a more realistic evaluation of the current migration situation.

Furthermore, the measures adopted by the Italian authorities since 2008 mark a return to a type of security-oriented management of migration that seemed forgone within the common market logic. As such, they shed light on some of the inner challenges of the migration regime of the country, as well as being reflective of the problematique created by the recent Eastern enlargement. There are many levels of analysis and important questions to be asked related to the effects of the East-West migration, the management of immigration and in particular of irregular immigration in Europe, the precarious and discriminated situation of Roma in the continent. These are all essential matters to be tackled in order to further consolidate the EU 27 and it

is precisely for these reasons that responsible and sustainable mechanisms need to be created.

Considering its function as guardian of EU principles and Treaties, the Commission should play an active role in restoring the legal order that has been broken with the broken by the 'security package'. The Commission's interventions have been essential in preventing an escalation of the situation. However, as Italian authorities are moving towards further restrictive measures and have not yet withdrawn the problematic pieces, there may be a need for further action on EU level. The message that the Commission transmits will be important not only to clarify the situation of EU migrants in Italy, but also to avoid the recent events from becoming a precedent for further unilateral action of Member States.

There are several goals that the Commission should aim at in the following period. Of immediate attention is reviewing and potentially sanctioning[8] any pieces of legislation that are not in conformity with EU law. Secondly, any loopholes in the text of the Directive 2004/38 should be corrected. Responding to calls of the EP (A6-0186/2009) and other observers, the Commission should develop guidelines to ensure a uniform interpretation of the categories of 'public policy1, 'public security' and 'public health' and to clarify conditions for denying the right to move and reside freely, including those referring to grounds for expulsion, and the minimum amount regarded as 'sufficient resources' under the Directive 38/2004.

Thirdly, the Commission should continue monitoring and enforcing the correct implementation of legislation pertaining to freedom of movement in the Member States. To this purpose the EC should request periodic reports from Member States about the implementation of freedom of movement legislation; possibly also establish an expert group with the aim of supporting the implementation of the freedom of movement legislation by collecting information and best practice data. Last but not least, it should strongly encourage the inclusion of immigrant integration policies and special integration policies regarding the Roma in national strategies for social inclusion and social protection through the Open Method of Coordination.

References:

[1]. ADNKRONOS (2009). Linea dura di Maroni: nei primi 2 mesi oltre 3.000 clandestini espulsi. 13thMarch. http://www .adnkronos.com/IGN/ Cronaca/ ?id=3.0.3096518731 retrieved 15th March 2009

[2]. AEBI M. F,, DELGRANDE, N. (2009). Annual Penal Statistics. Council of Europe. SPACE I [PC-CP(2009)01final.]http://www.coe.int/Ve/legal_ affairs/

[8] In the case of breach in EU law. Article 226 states: 'If the Commission considers that a Member State has failed to fulfill an obligation under this Treaty, it shall deliver a reasoned opinion on the matter after giving the State concerned the opportunity to submit its observations. If the State concerned does not comply with the opinion within the period laid down by the Commission, the latter may bring the matter before the Court of Justice.'; Art 228(1) further provides that: 'If the Court of Justice finds that a Member State has failed to fulfil an obligation under this Treaty, the State shall be required to take the necessary measures to comply with the judgment of the Court of Justice.'

legal_co-operation/prisons_and_alter-natives/statistics__space_i/ PCCP 2009 _%2001R apport%20SPACE%20l_2007_090505_final_re v%20.pdf
[3]. AGRELA, B (2002). Spain as a Recent Country of Immigration: How Immigration Became a Symbolic, Political and Cultural Problem in the 'New Spain'. The Center for Comparative Immigration Studies.
[4]. ANGELESCU, I. (2008). All New Migration Debates Commence in Rome: New Developments in the Securitization of Migration in the EU, eumap.org
[5]. BALDONI, E. (2003).The Free Movement ofPersons in the European Union: A Legal historical Overview. Pioneur, http://www.obets.ua.es/pioneur/ documentos_public.php
[6]. BALDWIN-Edwards, M.(1997).Southern European Labour Markets and Immigration: A Structural and Functional Analysis. Mediterranean Migration Observatory, Panteion University, Athens, Greece, http://aei.pitt.edu/ 1079/
[7]. BARROT, J. (2008). Declaration on the 'Italian Security Package.' 23 March http://ec.eu ropa.eu/commission_barroso/barrot/news/arch ives_2008_en.htm
[8]. Barnard, C. (2007).The substantive law of the EU: the four freedoms. Oxford University Press
[9]. BBC. Italy-Romania plea over migrants The prime ministers of Italy and Romania have urged the EU to do more to help integrate migrants, 11th November 2007, http://news, bbc.co.uk/2/hi/europe/7084766.stm Retrieved 25th March 2009
[10].BONINO, E., Marinus, J., Wiersma and Wilkens, A. Europe must end violence against the Roma. 4 June 2008. The Financial Times, Accessed 15 March 2009, http://www.ft.com /cms/s/ 0/5f c9f3a8-3 2 3 8-1 1 dd-9b87-0000779fd 2ac.html?nclick_check= 1
[11].CARITAS/ Migrantes. (2008). Immigrazione Dossier Statistico 2008. IDOS - Centra Studi e Ricerche, www.dossierimmigrazione.it
[12].CARITAS Italiana (2008). Romania. Immigrazione e lavoro in Italia. Statistiche, problemi e prospettive, http://s2ew.caritasitaliana.it/carita-sitaliana/pdf/notizie/ immigrazioneromena/sche da_sintesi_romania.pdf
[13].CERINO, M. Europe's law against racism. Eudebate2009, 7th January 2009.
[14].http://www.eu debated 00 9, eu/inc/a rti-cle/27990/roma-camp-casolini900-italy-prob-lem-law-racism.html Retrieved 22nd March 2009
[15].COM(2008) 765 final. The impact of free movement of workers in the context of EU enlargement, http://ec.europa.eu/ social/ main.jsp?catld = 508&langld = en
[16].CommDH(2008)18. Memorandum. Thomas • Hammarberg Commissioner for Human Rights of the Council of Europe Following his visit to Italy on 19-20 June 2008, http s://wcd.coe. intyviewDoc.jsp?id= 1309811 &Site=CommDH &BackColorlnternet=FEC65B&BackColorlntran et= FEC65B&BackColor Logged = FFC679
[17].CHALOFF, J. (2005). 'Country Report: Immigration as a Labour Market Strategy -European and North American Perspectives: Italy' In Jan Niessen and

Yongmi Schibel (eds.), Immigration as a labour market strategy - European and North American Perspectives. Migration Policy Group.
[18].Council of the European Union. (2004), Directive 2004/38/EC of 29 April 2004 on the right of citizens of the Union and their family members to move and reside freely within the territory of the Member States, OJ L 158/77, 30.4.2004.
[19].Council document 15903/08. UK delegation comments on 'Free movement of persons: abuses and substantive problem, http://www.statewatch.org/news/ 2008/nov/eu-uk-proposal-on-free-movement-1 5903-08.pdf Retrieved 20th February 2009.
[20].CRAIG, P., de Burca, G. (2008). EU Law. Texts, Cases and Materials. Oxford University Press.
[21].Decreto legge 181/2007, November 2007, Espulsione dei cittadini communitari per motive di pubblica sicurezza, Italian Government.http://www.garantedeten .uti.it/index2. php?option=com_docman&task =doc_view&gid = 1 &ltemid= 30, Retrieved on 20th March 2009.
[22].Decreto-Legge 23 maggio 2008, n. 92. Misure urgenti in materia di sicurezza pubblica. Italian Ministry of Interior http://www.intemo.it/min-interno/export/ sites/default/iVsezioni/servizi/leg islazione/sicurezza/0993_2008_05_27_decre-to_legge_23_maggio_2008.html, Retrieved 2oth March 2009.
[23].DEL Boca, D., Venturini, A. (2003). Italian Migration. IZA Discussion Paper No. 938, http://ssrn.com/abstract=475021
[24].DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities http://ec.europa.eu/ social/main .jsp?catld = 508&langld = en, accessed 15th February 2009.
[25].DRURY, I. and Pisa, N. (2007), *Will UK follow as Brussels backs Italian law to kick out 'undesirables'? Daily Mail. 5th November 2007*, http ://www. daily mail. co. uk/news/a rticle-491862AA/ill-UK-follow-Brussels-backs-ltalian-law-kick-undesirables.html
[26].ECAS (2009). Application of Directive 2004/38/Ec of 29 April 2004 on The Right of Citizens of The Union and Their Family Members to Move And Reside Freely Within the Territory of The Member States. Executive Summary. DG Internal Policies of the Union, http://www.statewatch.org/ news/2009/feb/ep-free-movement-report.pdf
[27].European Roma Rights Centre (ERRC), Roma Centre for Social Intervention and Studies (Romani CRISS), Roma Civic Alliance (RCR), Centre for Housing Rights and Evictions (COHRE) and Open Society Institute (2008), Security a la Italiana: Fingerprinting, extreme violence and harassment of Roma in Italy, ERRC, Budapest, http://www .errc.org/db/ 03/2A/m0000032A.pdf.
[28].Euractiv (2009) Immigrant crime poisons Italy-Romania relations, 24 March, http://www.euractiv.com/en/enlargement/immigrant-crime-poisons-italy-romania-relations/article-179703.

[29].Euractiv (2008). Italian Roma Crackdown Causes Rift in Parliament, 20 May, http://www.euractiv.com/en/socialeurope/italian-roma-crackdown-causes-rift-parliament/article-172503.
[30].Euractiv (2007). Frattini under fire for defending Italy's handling of Roma. 17th November, http://www.euractiv.com/en/mobility/frattini-fire-defending-italy-handling-roma/article-168478.
[31].European Parliament. (EP) A6-0186/2009. Report on the application of Directive 2004/38/EC on the right of citizens of the Union and their family members to move and reside freely within the territory of the Member States, http:// www. europarl.europa .eu/sides/getDoc.do?pubRef =-//EP// TEXT+REPORT + A6-2009-0186 + 0 + NOT+ XML+V0//EN.
[32].European Parliament (2007). Resolution of 1 5 November 2007 on the application of Directive 2004/38/EC on the right of EU citizens and their family members to move and reside freely within the territory of the Member States, P6_TA(2007)0534, Strasbourg, 15 November.
[33].FAIST, T. (2000). The Volume and Dynamics of International Migration and Transnational Social Spaces. Oxford University Press. .
[34].FASANI. F. (2008). Undocumented migration. Counting the Uncountable. Country report -Italy, http://clandestino.eliamep.gr/tag/migra-tion-policy/
[35].FAVELL, A. (2002). Italy as a comparative case. In Ralph Grillo and Jeff Pratt (eds) The Politics of Recognising Difference: Multiculturalism Italian Style. Aldershot: Ashgate.
[36].FAVELL, A. (2003). Migration, mobility and the new Europe. Paper for presentation at the conference 'Immigration in a cross-national context: What are the implications for Europe?', July 16-18 2003, Luxembourg, http://www. maxwell.syr.edu/moynihan/programs/euc/pdfs/ favell.pdf
[37].FOUARGE, E. (2006). Long distance mobility and migration intentions in Europe. Fouarge Esther. ROA, University of Maastricht, http://www.roa. unimaas.nl/cv/fouarge/pdf/fouarge_esther_Long_distance.pdf.
[38].FRATTINI, F. (2007). The application of the Free Movement Directive, 15 November, http://ec.europa.eu/commission_barroso/frattini/news/archives_ 2007_en.htm Retrieved on 15th March 2009.
[39].FROY F. (2006), F*rom Immigration to Integration: Local Solutions to a Global Challenge*, OECD.
[40].Fundamental Rights Agency, http://fra.europa.eu/fraWebsite/home/ home_en.htm
[41].GUILD, E. (2002), *The Legal Framework of EU Migration*), PEMINT, http://pemint.ces.uc.pt/ Working%20Paper-2.pdf
[42].HAGEN-Zanker, J. (2008), Why do people migrate? A review of the theoretical literature. MGSoG Working paper 2008/002, Maastricht, http://pemint.ces. uc.pt/Working%20Paper-2.pdf
[43].ISTAT (2007), Italy in Figures, http://www.istat.it/dati/catalogo/ 20070517_00/Italy2007l ng.pdf

[44].ISTAT (2008), L'ltalia in primo piano. Rapporto annuale sulla situazione del Paese. www.istat.it
[45].JAMIESON, A and Sily, A. (1998). Migration and Criminality: the Case of Albanians in Italy. CSS/CEMES for The Ethnobarometer Programme, http://www.aur.edu/pdfs/immigration2.pdf
[46].JELER, M. (2006). Calea romana a romilor: de la Craiova spre Villa Troilli, în Sandu, D. **Locuirea temporară în străinătate. Migrația economică a românilor: 1990-2006**, Bucharest, pp. 99- 106.
[47].JOPPKE, Christian (1998), *Challenge to the Nation-State: immigration in Western Europe and the United States*, Oxford University Press.
[48].KOOPMANS, R., STATHAM, P. (2000), (eds) **Challenging Immigration and Ethnic Relation Politics: Compartive European Perspectives**, Oxford University Press.
[49].KOSTAKOPOULOU, D. (2008), *The Evolution of European Union Citizenship'. European Political Science*, 7, 2008.
[50].LAHAV, L, Guiraudon, V. (2006), Actors and venues in immigration control: Closing the gap between political demands and policy outcomes.' West European Politics http://www.informaworld.com/smpp/titleAcontent=t713 395181Adb=allAtab = issueslistAbranches=29 - v2929 (2).
[51].MARTIN, P. (2003), *Managing International Labour Migration in the 21st Century*, South Eastern Europe Journal of Economics 1 (2003).
[52].MERLINO, M. (2009). The Italian (In)Security Package Security vs. Rule of Law and Fundamental Rights in the EU. Centre for European Policy Studies, http://www.ceps.eu
[53].Ministry of Interior in Italy. (2008). Le misure legislative per la sicurezza. 21 maggio. Napoli http://www.interno.it/mininterno/export/sites/d ef a u It/it/a ssets/f i les/15/0619_Misure_pacchet-to_sicurezza.pdf
[54].Ministry of Interior in Italy, (2007). Raporto sulla criminalita in Italia. http://www.interno.it/mininterno/export/sites/default/it/assets/files/1 4/0900_rapporto_criminalita.pdf
[55].OpenEurope. (2007) Italian police begin round-up of Romanians with support of EU Commission; Interior Minister condemns EU Free Movement Directive. 5th November. http://www.openeurope.org.uk/media-centre/summary.aspx?id = 460 Retrived 2nd April 2009
[56].PEERS, S. (2008). The UK proposals on EU free movement law: an attack on the rule of law and EU fundamental freedoms. Statewatch Analysis, http://www.statewatch.org/analy-ses/no-72-eu-attack-on-funda mental-rig hts-08.pdf Retrieved 20th March 2009
[57].POSTELNICU, Andrei (2007). *The Hottest Comodity. How Emigrants Can be a Country's most Valuable Resource*, Romanian Journal of Political Science, 2/2008, passim.
[58].RECCHI, E., Baldoni, E, Francavilla, F, Mencarini, L. (2006). *Geographical and Job Mobility in the EU,* Pioneur, http://www.obets.ua.es/pio-neur/documentos_public.php.

[59].RECCHI, E. (2003) *Spatial and Social Mobility in the EU*, Pioneur Final Conference, http://www.obets.ua.es/pioneur/bajaarchivo_public.php?iden=358
[60].SANDU, D. (ed). **Locuirea temporară în străinătate. Migrația economică a românilor: 1990-2006.** Bucureşti.
[61].SASSE, G., Thielmann, E. (2005), A *Research Agenda for the Study of Migrants and Minorities in Europe*, Journal for Common Market Studies.
[62].SERBAN, M., STOICA, M. (2007), *Poltici şi institute în migrația internațională: migrația pentru muncă din România 1990-2006*, Open Society Foundation.
[63].Secretaria de Estado de Inmigracion y Emigracion. http://extranjeros.mtas.es/es/InformacionEstadistica/index.html Last accessed 2nd April 2009.
[64].SOYSAL, Y. (1994). Limits of Citizenship: Migrants and Postnational Membership in Europe. Chicago, University of Chicago Press.
[65].SPIDLA, V. (2008). Statement on the Situation of the Roma in Italy. 20th May http://www.europarl.europa.eu/sides/getDocdo?type=CRE&reference=20080520&secondRe f = ITEM-014&language= EN.
[66].STRATI, F. (2006). Italy. 'Feeding in' and 'Feeding out, and Integrating immigrants and Ethnic Policies. The Peer Review in Social Inclusion and Social Protection, http://www.peer-review-social-inclusion.eu/general-information.
[67].WAGNER, F. P. (2009). *A Finger for Berlusconi': Italy's anti-immigration/anti-crime measures, Romanian realities, and the poverty of European citizenship*, Paper presented at the annual meeting of the Midwest Political Science Association 67th Annual National Conference, The Palmer House Hilton, Chicago, IL, Apr 02, 2009 http://www.allacademic.com/meta/p362619_index.html
[68].ZINCONE, G. (2006). ITALY - *Main Features Of Italian Immigration Flows. Mediterranean Migration Observatory*, http://www.mmo.gr/ pd f/l i b ra ry/lta ly/M a i n %2 Of u res%2 Oof%2 0 It alian%20immigration%20flows.pd.

ROLUL INIŢIATIVELOR DE COOPERARE DIN BALCANI ŞI SCANDINAVIA ÎN STABILITATEA ŞI SECURITATEA EUROPEANĂ – PREZENT ŞI PERSPECTIVE -

Dr. Virgil BĂLĂCEANU*

Prezenta lucrare abordează într-o manieră comparativă două zone diferite ca potenţial generator de cooperare – Balcani şi Scandinavia – analizând rolul iniţiativelor regionale în identificarea unor soluţii viabile de asigurare a stabilităţii şi prosperităţii în actualul mediu de securitate europeană şi euro-atlantică.

Scopul lucrării este analiza evoluţiei acestor iniţiative regionale pornind de la constituirea lor, rolul activ asumat şi perspectivele de dezvoltare în contextul noilor tipuri de provocări la adresa securităţii.

Prin definiţia sa clasică, noţiunea de cooperare internaţională are conotaţii pozitive, ea reprezentând ajustarea deliberată a politicilor de către statele care încearcă să rezolve o problemă comună sau să obţină câştiguri mutuale. În acest context, iniţiativele de cooperare internaţională militară reprezintă surse optime de întărire a securităţii şi de manifestare a încrederii reciproce; acestea trebuie să includă toate elementele şi formele colaborării şi să se adreseze domeniilor în care există riscuri, pericole şi ameninţări la adresa securităţii, la oricare dintre nivelurile sale de manifestare, în vederea asigurării dezvoltării durabile şi a stabilităţii oricărei regiuni. Pe cale de consecinţă, aceste deziderate impun şi o sporire a rolului organismelor de cooperare şi securitate regionale care, în colaborare cu cele internaţionale, să asigure realizarea unei arhitecturi regionale de securitate reale şi eficiente, cu participarea activă a tuturor factorilor politici implicaţi, ca parte a arhitecturii de securitate europene şi globale[1].

Astfel, **iniţiativele regionale de cooperare** au apărut ca o etapă necesară în asigurarea acesteia de către chiar beneficiarii săi. Sintagma „*nu doar consumatori ci şi exportatori de securitate*” capătă astfel consistenţă. Putem afirma astfel că, pentru majoritatea ţărilor participante la **iniţiativele regionale**, între care şi România, ele au reprezentat o **etapă premergătoare aderării la organismele de securitate europene şi euroatlantice** în sensul realizării unor obiective de **interoperabilitate**, demonstrarea relaţiilor de bună vecinătate şi chiar reformare a propriilor forţe armate prin ridicarea standardului de profesionalizare şi adaptarea la cerinţele impuse de noul tip de relaţionare, interacţionare şi sprijin reciproc.

O analiză riguroasă a problematicii iniţiativelor regionale de cooperare militară nu se poate face fără o radiografie a contextului in care acestea au apărut, context generat inevitabil de particularităţile geopolitice ale celor doua zone. Şi, am

---

* **General de brigadă**

[1] Am. dr. Gheorghe Marin, Parteneriatele multilaterale şI dialogul politic intensificat, 2008

căutat să evidenţiem eventualele similarităţi şi puncte convergente sau diferenţe specifice, aşa cum au fost ele identificate pe parcursul succintei noastre analize.

1. Zona Balcanilor

În termeni generali, după căderea Cortinei de Fier, zona Balcanilor s-a confruntat simultan atât cu problemele specifice perioadei de tranziţie spre o societate democratică cât şi cu probleme de securitate generate de motive preponderent interetnice. Deşi fiecare ţară şi-a ales în mod democratic propria conducere politică, alte elemente componente caracteristice democraţiei autentice precum libertatea presei, independenţa justiţiei şi existenţa unei societăţi civile robuste sunt destul de departe de valorile general acceptate care să asigure un climat de stabilitate, conferind astfel credibilitate la nivel regional şi chiar european .

O imagine de ansamblu asupra zonei balcanice evidenţiază existenţa unui conglomerat de state aflate în stadii diferite de consolidare a procesului democratic. De exemplu, dacă ne raportăm la relaţia acestora cu Uniunea Europeană şi NATO, trebuie să remarcăm diferenţele majore existente între ţări precum Grecia membră cu tradiţie a celor două organisme de securitate şi Bosnia Herţegovina, recunoscută de către comunitatea internaţională în urma războiului civil din anii ‘90, care, realistic vorbind, pare a avea puţine speranţe de aderare la vreunul din acestea, cel puţin în viitorul apropiat. Între aceste extreme se situează Ungaria şi Slovacia- ambele membre NATO şi integrate în Uniunea Europeană din mai 2004. Urmează România şi Bulgaria care au aderat la NATO în 2004 şi la Uniunea Europeană în 2007, secondate îndeaproape de Croaţia. Macedonia a depus mari eforturi, dealtfel încununate de succes, pentru soluţionarea problemelor legate de minoritatea albaneză şi reformarea armatei. Noul stat Muntenegru se pare că devansează Serbia, deşi ambele se confruntă cu aceleaşi probleme cronice cauzate de fenomenul crimei organizate şi al corupţiei. Albania a devenit deja membră NATO şi poate aspira la Uniunea Europeană înaintea Serbiei, dacă aceasta din urmă se va reîntoarce la naţionalism şi izolare.

Uniunea Europeană este privită de către mulţi ca un “imperiu liber consimţit” care ar putea reda Balcanilor acea stare de normalitate caracterizată de o coexistenţă productivă. Varianta optimistă este susţinută în unele ţări de ideea că, doar încredinţând anumite prerogative ale suveranităţii instituţiilor de la Bruxelles, se poate nutri speranţa de a scăpa de corupţie şi sărăcie, tare pentru care majoritatea populaţiei îşi acuză liderii naţionali. Parte din aceste speranţe par a fi acum spulberate, deoarece extinderea din 2004 şi ulterior 2007 au suprasolicitat instituţiile sale, bugetul şi, în consecinţă, voinţa politică privind o eventuală nouă extindere într-un viitor apropiat.

Obiectiv vorbind, democraţia este vizibilă în întreagă zonă balcanică dar într-o formă nu întotdeauna recunoscută de către comunităţile cu îndelungată experienţă democratică. Indubitabil există progres dar acesta este în mod constant ameninţat de naţionalism, corupţie şi crimă organizată.

2. Spaţiul scandinav

În timpul Războiului Rece, politicile de securitate ale statelor nordice erau cunoscute drept "*Balanţa nordică*" - adică un ansamblu de politici orientate spre menţinerea unui echilibru între cele două superputeri. Este o realitate faptul că încheierea Războiului Rece a deschis drumul spre o abordare diferită şi mai complexă a conceptului de securitate; în acest nou context, ţărilor nordice le-a trebuit un oarecare timp pentru a răspunde adecvat şi a-şi adapta propriile politici noului mediu de securitate. În literatura de specialitate sunt voci care susţin că Statele Nordice s-au concentrat primordial pe găsirea unor răspunsuri adecvate procesului de extindere al Uniunii Europene în detrimentul adaptării la condiţiile noului mediu de securitate creat prin încheierea Războiului Rece.

Cu toate acestea, experienţa tradiţională a ţărilor nordice în operaţii de menţinere a păcii se manifestă şi în participarea la iniţiativele regionale al căror scop primordial îl reprezintă menţinerea sau crearea unui mediu stabil de securitate în zonele de interes. În actualul context, definirea zonelor de interes, necesită o abordare complementară care nu face obiectul prezentului studiu dar, se poate observa că procesele de extindere successive ale organismelor internaţionale de securitate au adus modificări de substanţă în evaluarea tipurilor şi a zonelor considerate de interes la nivel naţional.

Intensificarea cooperării în domeniul apărării între ţările nordice se datorează necesităţii disponibilizării resurselor economice şi schimbărilor suferite de politica de securitate a acestora. Această formă de cooperare nu este un substitut pentru NATO şi UE, ea având ca obiectiv dezvoltarea potenţialului defensiv comun, pentru a putea constitui baza unui aport naţional sporit la structurile militare ale NATO şi UE.

Vom aborda în continuare principalele iniţiative regionale din cele două spaţii.

3. niţiativele de cooperare regională în Balcani

Pentru a răspunde cerinţelor privind întărirea securităţii regionale, în baza memorandumurilor şi a acordurilor încheiate cu ţările partenere, România participă, începând cu mijlocul anilor '90, la o serie de iniţiative regionale ale căror principale elemente de interes vor fi prezentate pe parcursul lucrării.

Aşa cum Tratatul asupra forţelor convenţionale din Europa (CFE) care a reunit iniţial un număr de 30 de state, împreună cu cele două regimuri *„Cer deschis"* şi *„CBSMs – Măsuri de creştere a încrederii"* au reprezentat începând din 1990 instrumente menite să asigure stabilitatea şi securitatea Europei în perioada imediat următoare încheierii Războiului Rece, ulterior au fost create noi forme de cooperare în plan militar determinate de evoluţia mediului de securitate care a impus, între altele, iniţiativele regionale ca modalitate viabilă de cunoaştere reciprocă şi afiliere pe criterii de interes comun în diferite zone geo-strategice.

O iniţiativă regională cu grad mare de vizibilitate este **Forţa multinaţională de pace din sud-estul Europei (MPFSEE),** cu componenta sa militară **Brigada multinaţională de pace din sud-estul Europei (SEEBRIG).**

Propunerea de înființare a Forței Multinaționale de Pace din Sud - Estul Europei a fost lansată cu ocazia Reuniunii miniştrilor apărării din Sud - Estul Europei desfăşurată la **Sofia, 03.10.1997**. Documentul de constituire a fost semnat la Skopje, Macedonia, la data de 26 septembrie 1998. Proiectul se desfăşoară sub auspiciile Procesului Reuniunii Miniştrilor Apărării din Țările din Europa de Sud-Est (**SEDM**), reunind țări membre NATO, din cadrul Parteneriatului pentru Pace, Statele Unite ale Americii fiind de asemenea un partener de cooperare activ şi cu pondere importantă.

În contextul mai larg oferit de SEDM se derulează o serie de proiecte *(Rețeaua de simulare în Sud-Estul Europei - South-Eastern Europe Simulation Network/ SEESIMNET, Rețeaua de telemedicină pentru interconectarea spitalelor militare din statele membre SEDM –IMIHO, sprijinul ministerelor apărării pentru neproliferarea armelor de nimicire în masă, securitatea frontierelor şi lupta împotriva terorismului – CBSC, cooperarea în domeniul industriei de apărare, cercetării şi tehnologiei – SEEDIRET, Grupul de Lucru pentru cooperarea în domeniul învățământului militar– South-eastern Europe Military Education and Cooperation - SEMEC)* care au ca scop dezvoltarea cooperării regionale în plan militar, sprijinirea procesului de reformă a armatelor din Balcani şi integrării în structurile Nord-atlantice. România participă la aceste proiecte cu specialişti pe domeniile respective, urmând ca, probabil în anul 2010, să preia preşedinția SEEDIRET.

Apreciem că inițiativa SEDM/MPFSEE/SEEBRIG constituie un element important în creşterea credibilității mai multor state aflate în procesul de integrare europeană şi euro-atlantică.

SEEBRIG este concepută ca forță "*în aşteptare*", având un nucleu permanent de stat major (SEEBRIG HQ), încadrat multinațional, care, în prezent, îşi desfăşoară activitatea la Istanbul.

Conform planului de rotire a locației comandamentului forței internaționale de pace, România a găzduit Comandamentul SEEBRIG pentru o perioadă de patru ani, 2003 – 2007, la Constanța. În această perioadă, s-a executat prima participare a Comandamentului SEEBRIG într-un teatru de operații, la misiunea ISAF din Afganistan, în perioada februarie – martie 2007, demonstrând astfel viabilitatea inițiativei şi capacitatea sa operațională de a conduce şi desfăşura acțiuni reale într-un teatru de operații dintr-o zonă deosebit de sensibilă. Pentru România, țară gazdă a Comandamentului SEEBRIG la acea dată, pregătirea participării la misiune a însemnat o adevărată provocare în sensul necesității de a asigura o contribuție substanțială pentru susținerea în teatru a Comandamentului, prin punerea la dispoziție a două companii de sprijin - transmisiuni şi stat major – cu un efectiv total de aproximativ 230 de militari.

Facem mențiunea că participarea efectivă a unităților alocate SEEBRIG la o misiune în sprijinul păcii constituie opțiune națională a fiecăruia din cele 7 state membre *(Albania, Bulgaria, Grecia, Italia, Macedonia, România şi Turcia),* în funcție de decizia politică şi disponibilitățile naționale în planul resurselor materiale şi umane avute la dispoziție în momentul primirii solicitării de activare.

Am avut onoarea de a exercita funcţia de comandant al SEEBRIG pentru o perioadă de doi ani şi doresc să vă asigur că întreaga activitate desfăşurată în cadrul comandamentului multinaţional – mă refer la sistemul de pregătire, relaţiile profesionale şi nu în ultimul rând cele interumane – se distinge prin profesionalism, responsabilitate şi coeziune, deviza brigăzii *„One Team One Mission"*fiind o realitate.

Unul dintre primele proiecte de cooperare în formatul iniţiativelor regionale l-a reprezentat Batalionul mixt de menţinere a păcii româno-ungar. Proiectul a fost iniţiat în 1997 şi devenit operaţional la 01.01.2000, ulterior semnării "Acordul între Guvernul României şi Guvernul Republicii Ungare privind înfiinţarea **Batalionului Mixt de Menţinere a Păcii"**, ratificat la 26 februarie 1999 de către Parlamentul României.

Iniţiativa reprezintă un proiect comun româno-ungar, supervizat de Franţa şi Germania, menit să conducă la sporirea încrederii şi apropierii dintre cele două armate, concomitent cu asigurarea compatibilităţii şi interoperabilităţii la nivelul subunităţilor din compunerea acestei unităţi mixte. Batalionul mixt româno-ungar are nivel ridicat de operativitate şi este pregătit să îndeplinească misiuni de menţinere a păcii sau umanitare, sub mandat ONU sau OSCE, conduse de NATO sau UE, în estul şi centrul Europei, dar şi alte teritorii din afara continentului.

Batalionul Mixt Româno - Ungar de Menţinere a Păcii a reprezentat o etapă necesară şi deosebit de utilă pentru pregătirea modulelor naţionale, cu avantaje multiple de ambele părţi, între care creşterea gradului de interoperabilitate fiind un câştig major şi cu valabilitate pe termen lung.

Rămânând în spaţiul din imediata vecinătate a României, **Batalionul multinaţional de geniu româno-ungaro-slovaco-ucrainean „TISA"** reprezintă o iniţiativă care răspunde unui deziderat de cooperare într-un alt domeniu al securităţii, de permanentă actualitate, cel al urgenţelor civile. Iniţiativa a fost lansată în cadrul întâlnirii trilaterale a miniştrilor apărării din România, Ucraina şi Ungaria, din 15.01.1999 de la Ujgorod în Ucraina, Slovacia aderând încă din faza discuţiilor preliminare de constituire a unităţii multinaţionale. Scopul iniţiativei îl reprezintă supravegherea şi intervenţia în regim de urgenţă în zonele afectate de inundaţii din bazinul râului Tisa sau în situaţia altor dezastre naturale, în zona de responsabilitate stabilită prin Acordul de constituire, pe teritoriul oricăreia dintre cele patru părţi parte la iniţiativă. Batalionul este conceput ca o forţă de tip „on call", operaţionalizat la data de 01.02.2003. În prezent, se are în vedere o altă modalitate mai suplă, mai eficientă şi cu un grad sporit de aplicabilitate, care să permită intervenţia la calamităţi doar cu elemente specifice din compunerea batalionului, în funcţie de tipul misiunii şi de amplitudinea calamităţii sau dezastrului pentru care se solicită intervenţia.

Serbia şi-a exprimat, neoficial, interesul privind o eventuală aderare la iniţiativă, fapt susţinut şi de participarea unor ofiţeri din această ţară, în calitate de observatori, la exerciţiile Batalionului.

Din perspectiva promovării unui climat general de securitate prin contribuţia activă la menţinerea păcii şi stabilităţii în plan regional, doresc să amintesc o iniţiativă de dată relativ recentă dar de interes major în spaţiul balcanic -

“Conferința șefilor apărării din țările din Balcani” constituită într-un forum ce asigură cadrul optim pentru coordonarea cooperării militare şi întărirea securității la nivel regional. Scopul general al acestei inițiative se înscrie pe coordonatele întăririi, dinamizării şi coordonării cooperării şi securității în plan regional.

Prima reuniune s-a desfăşurat în aprilie 2007, la Salonic, cu participarea şefilor statelor majore generale din Albania, Bosnia şi Herțegovina, Bulgaria, Croația, Grecia, Muntenegru, România, Serbia, Macedonia, Turcia. După cum se poate observa, toate țările participante la acest forum de cooperare sunt fie membre ale Alianței nord-atlantice fie ale Consiliului de parteneriat euro-atlantic (EAPC). Următoarele reuniuni au avut loc în Turcia şi Serbia, urmând ca ce-a de patra conferință să fie găzduită de România, în luna iunie 2010. Prin participarea constantă, în calitate de invitați, a preşedintelui Comitetului Militar (CM) al UE şi a comandantul JFC Napoli, se poate considera că această inițiativă prezintă interes pentru cele două organisme internaționale de securitate iar actualul format de cooperare precum şi principalele domenii abordate, între care amenințările asimetrice şi diverse teme privind sistemele de educație, instruire şi exerciții, se înscriu în politica globală de securitate promovată de NATO şi UE.

Activitățile desfăşurate până în prezent, demonstrează faptul că reuniunile anuale ale şefilor apărării din Balcani reprezintă un mecanism eficient de creştere a încrederii şi intensificare a cooperării armatelor țărilor din zonă.

Alte inițiative în spațiul balcanic cu implicații în zona de securitate, vizează cooperarea în plan economic sau pe probleme de mediu ori criminalitate transfrontalieră şi au fie o arie de cuprindere mai mare, reunind parteneri şi din alte zone ale Europei şi beneficiind de susținerea unor mari actori ai mediului internațional de securitate, ca Statele Unite ale Americii, fie sunt realizate sub forma unor înțelegeri bi sau trilaterale dar cu acelaşi obiective majore de securitate în plan regional, pe termen mediu sau lung, funcție de voința şi interesele statelor participante.

Din prima categorie, se cere menționată Inițiativa de Cooperare în Sud-Estul Europei (Southeast European Cooperative Initiative - SECI), lansată în decembrie 1996, după semnarea acordurilor de pace de la Dayton, la propunerea comună a Uniunii Europene şi Statelor Unite ale Americii, cu scopul dezvoltării unei strategii economice şi de mediu viabile în regiune. Statele participante la SECI - Albania, Bosnia-Herțegovina, Bulgaria, Croația, Grecia, F.R.I. a Macedoniei, R. Moldova, România, Slovenia, Turcia şi Ungaria, beneficiază de sprijinul altor şase state care şi-au manifestat interesul şi susțin această inițiativă - Austria, Italia, Elveția, SUA, Republica Cehă şi Federația Rusă.

Centrul Regional SECI de la Bucureşti este singurul instrument regional care contribuie direct la sprijinirea eforturilor instituțiilor abilitate pentru aplicare a legii de combatere a criminalității transfrontaliere din Sud-Estul Europei. Acest centru reuneşte reprezentanți ai tuturor țărilor membre dar şi din cele nou aderate ca Serbia şi Muntenegru, în ultima perioadă Georgia depunându-şi candidatura pentru statutul de membru cu drepturi depline. Putem spune că acest fapt demonstrează gradul mare

de vizibilitate, credibilitatea inițiativei şi politica de deschidere promovată constant de către toate statele participante sau cele care susțin cooperarea în plan regional.

Tot aici, se cere menționat şi Centrul pentru cooperare în domeniul securității- RACVIAC de la Zagreb, conceput ca un forum de dialog pe tema securității între țările Europei de sud-est şi partenerii lor euro-atlantici.

Rămânând pe aceleaşi coordonate ale securității globale prin cooperare şi securitate regională şi ținând cont de faptul că o serie de țări din Balcani se învecinează sau au conexiuni cu spațiul mediteranean, dialogul Alianței cu state din zona extinsă a Mediteranei este perceput de România ca un element important în asigurarea securității şi stabilității regiunii şi un instrument de sporire a încrederii şi înțelegerii reciproce între Aliați şi partenerii mediteraneeni.

Inițiativa de la Istanbul (**ICI – Istanbul Cooperation Initiative**) lansată la Summit-ul NATO din 2004 are ca obiectiv primordial contribuția efectivă şi eficientă la asigurarea securității regionale şi globale pe termen lung, oferind țărilor Orientului Mijlociu o modalitate practică de cooperare cu NATO. Motivul pentru care am menționat această inițiativă de cooperare regională dintr-o altă zonă geostrategică decât cea anunțată în titlul lucrării este acela de a aduce un argument solid şi pertinent în susținerea ideii că actualul mediu de securitate se confruntă cu noi tipuri de amenințări complexe care, în consecință, necesită cooperare internațională şi efort colectiv, dar într-un context regional.

Colaborarea în format **trilateral,** reprezintă o altă formă flexibilă de cooperare subregională, care funcționează în conformitate cu principiile stabilite de comun acord de țările participante. Obiectivele, domeniile de cooperare, mecanismele, cadrul juridic şi gradul de instituționalizare diferă în funcție de interesele şi practica statelor membre.

România a avansat, începând din 1995, propuneri de colaborare trilaterală cu mai multe state, din dorința de a identifica modalități de cooperare în regiune, complementare efortului de integrare europeană şi euro-atlantică.

Cele mai importante colaborari in format trilateral in care România este parte sunt: România - Ucraina – Polonia; România - Bulgaria – Turcia; România - Ucraina - Republica Moldova; România - Ungaria – Serbia; România - Bulgaria – Grecia.

O altă temă actuală, de interes major în contextul conceptului extins de securitate, o reprezintă cooperarea în zona Mării Negre.

Aş dori să folosesc un citat elocvent pentru definirea parametrilor şi a principalelor repere de cooperare militară în zona Mării Negre:

> *„Dispunând de un însemnat potențial politic, economic, militar, cultural, demografic etc., bazinul Mării Negre captează, fără îndoială, interesele euro-atlantice în zonă, reprezentând totodată prelungirea bazinului Mediteranean către Marea Baltică şi mai departe către Asia Centrală şi Orientul Mijlociu. În aceste condiții bazinul Mării Negre şi zona adiacentă acestuia devin „turnul de control" al spațiului euro-asiatic şi „arbitrul" Orientului Mijlociu."* (Am. prof.univ.dr Gheorghe Marin - Redimensionări euro-atlantice

şi euro-asiatice ale componentei militare a securităţii în Zona extinsă a Mării Negre).

Grupul de Cooperare Navală la Marea Neagră – BLACKSEAFOR este o iniţiativă care are ca scop întărirea încrederii şi bunei înţelegeri între statele semnatare(Bulgaria, Georgia, România, Federaţia Rusă, Turcia, Ucraina), dezvoltarea cooperării şi interoperabilităţii între forţele navale din ţările riverane la Marea Neagră Conform Acordului, misiunile forţei sunt: căutare şi salvare pe mare (SAR); asistenţă umanitară (HA); măsuri de luptă contra minelor (MCM); operaţiuni de protecţia mediului (EPOp); vizite de bune oficii în porturi (GWHV); alte misiuni aprobate de părţile la Acord. BLACKSEAFOR poate fi disponibilă pentru angajarea în operaţiuni mandatate/sub egida ONU sau OSCE. De asemenea, poate participa şi la alte tipuri de activităţi internaţionale conforme cu scopurile şi misiunile sale. Statutul forţei este „on call", forţa fiind activată de 2 ori pe an şi având în compunere 4-6 nave aparţinând statelor riverane.

Începând cu anul 2004 a fost lansat un proces de transformare a iniţiativei BLACKSEAFOR, în sensul adaptării grupării navale la noile tipuri de ameninţări la adresa securităţii în domeniul naval, vizând extinderea mandatului forţei navele comune în vederea desfăşurării de misiuni de combatere a terorismului şi proliferării armelor de distrugere în masă.

O abordare realistă a BLACKSEAFOR nu poate omite o analiză comparativă cu operaţiunea maritimă ACTIVE ENDEAVOR desfăşurată de NATO în Marea Mediterană şi **BLACKSEA HARMONY (OBSH)** care este o operaţiune naţională a Turciei de monitorizare a rutelor maritime şi urmărire/escortare a vaselor suspecte aflate în apele sale de jurisdicţie, cu precădere în zona de vest a Mării Negre (spre strâmtori). OBSH desfăşoară 50% din activităţi permanent, iar 50% la nevoie ("on call"). Este afiliată la NATO prin schimb de informaţii cu operaţiunea aliată ACTIVE ENDEAVOUR din Mediterana şi CCMAR Napoli.

Decizia naţională de participare a României la BLACK SEA HARMONY a avut la bază o serie de obiective şi argumente, exclusiv de ordin politic, între care: participarea Turciei în cadrul Forum-ului pentru Dialog şi Parteneriat la Marea Neagră, acceptarea de către Turcia a stopării procesului de transformare a BLACKSEAFOR, eşecul iniţiativei de extindere a operaţiunii ACTIVE ENDEAVOUR în Marea Neagră (susţinută vocal de România în cadrul NATO). De asemenea, s-a apreciat că procesul de cooperare şi afiliere a BLACK SEA HARMONY la NATO, poate determina o implicare chiar şi indirectă a NATO în bazinul Mării Negre.

Urmare a acestor considerente, la 31 martie 2009, la Istanbul, a fost semnat Memorandumul de Înţelegere între Guvernul României şi Guvernul Republicii Turcia privind cooperarea în cadrul Operaţiunii Black Sea Harmony, prin schimb de informaţii despre navele suspecte care tranzitează Marea Neagră, fiecare dintre părţi urmând să efectueze acţiunile pe care le va considera necesare (patrulare, supraveghere, urmărire de la distanţă) în propria arie maritimă de jurisdicţie.

România şi Turcia, ca părţi membre ale acestei iniţiative, vor urmări dezvoltarea unui sistem integrat de capabilităţi de supraveghere şi control de pe mare,

din aer şi de pe uscat, care să includă şi aranjamentele privind schimbul de informaţii cu celelalte state riverane participante.

Pentru a face trecerea spre spaţiul scandinav, a doua temă de interes enunţată în titlul prezentei lucrări, trebuie menţionată o altă iniţiativă regională care, în perioada 1997 – iunie 2009, a reunit într-un cadru de cooperare considerat fructuos un număr de 14 ţări de la Argentina şi Canada până la ţări nordice ca Danemarca, Finlanda, Norvegia, Suedia şi Irlanda. România a aderat la iniţiativă din primul an de existenţă al acesteia.

Brigada multinaţională cu capacitate de luptă ridicată a forţelor ONU în aşteptare (UN Stand-By High Readiness Brigade - SHIRBRIG) s-a realizat în baza cadrului mai larg oferit de *"Sistemul Aranjamentelor Stand-by ale ONU" (UN Stand-By Arrangements System - UNSAS)*, la care România a aderat în anul 1997. Ca urmare, contribuţiile statelor membre la SHIBRIG au reprezentat simultan şi contribuţii la Sistemul Aranjamentelor Stand-by ale ONU.

Deşi statele participante la iniţiativă au realizat o implicare activă în soluţionarea problemelor de securitate din unele zone de criză, prin participarea Comandamentului SHIRBRIG la misiunile ONU din Etiopia şi Eritreea (2000), Liberia şi Coasta de Fildeş (2003) şi Sudan (2005 şi 2007), pe perioade de câte 6 luni, începând cu anul 2004 au început să apară şi anumite disfuncţionalităţi datorate, în principal indisponibilităţii sau inconsistenţei pachetului de forţe pus la dispoziţia brigăzii de către ţările membre la iniţiativă.

În momentul în care ONU a solicitat o contribuţie mai activă şi mai robustă **a naţiunilor contributoare,** astfel încât, forţa aflată în stand-by, la dispoziţia ONU, să poată fi compatibilă cu cerinţele misiunilor acestei organizaţii, care să fie activată în termenele prevăzute (30 de zile) SHIRBRIG a parcurs o perioadă mai sensibilă a existenţei sale care a necesitat revizuirea şi reconsiderarea nivelului de ambiţie. O serie de state membre (Suedia, Norvegia şi parţial Danemarca) şi-au exprimat îngrijorarea privind posibilitatea angajării SHIRBRIG la o misiune în sprijinul păcii în conformitate cu nivelul de ambiţie actual şi au înaintat o serie de propuneri privind viitorul iniţiativei, inclusiv desfiinţarea acesteia. Prin voinţa unanim exprimată a statelor membre, iniţiativa SHIRBRIG s-a dizolvat la data de 30 iunie a acestui an.

Iniţiative de cooperare în domeniul apărării în SCANDINAVIA

Referindu-ne la statele nordice, se remarcă preocuparea acestora de a forma un pol de putere regional, care să includă şi o componentă militară comună şi eficientă. Statele din regiune sunt interesate într-o bună poziţionare în competiţia care se prefigurează pentru gestionarea exploatării resurselor naturale din zona ARCTICĂ şi pentru controlul noilor coridoare de transport maritim din această zonă. O platformă comună şi coerentă are menirea să le consolideze statutul în raport cu ceilalţi actori majori implicaţi în problematica Arctică (SUA, F. RUSĂ şi CANADA), în condiţiile în care divergenţele naţionale existente ar putea paraliza tentativele de asumare a unor responsabilităţi speciale de către NATO şi UE, în această regiune.

În prezent, cooperarea nordică în domeniul apărării se realizează în cadrul a **trei formate**:

1.**Cooperarea nordică în domeniul armamentelor (*Nordic Armaments Cooperation - NORDAC*).**

Acordul-cadru privind NORDAC a fost semnat la 2 decembrie 1994, ulterior fiind amendat la 7 noiembrie 2000. Obiectivul principal al NORDAC îl constituie asigurarea unei bune cooperări între statele semnatare (*Danemarca, Finlanda, Norvegia şi Suedia*), în vederea obţinerii unor avantaje financiare, tehnice şi industriale. Acest acord a fost urmat de semnarea Acordului privind securitatea (*1 septembrie 1995*) şi a Acordului privind cooperarea (*15 februarie 2001*). În cadrul acestei iniţiative, cooperarea în domeniul armamentului se realizează la nivelul unui grup de conducere care prezintă rapoarte anuale miniştrilor apărării cu privire la stadiul cooperării şi printr-un grup de coordonare care identifică posibilităţile de cooperare, stabileşte grupurile de lucru şi monitorizează activitatea acestora.

2. Aranjamentul Nordic Coordonat în Sprijinul Păcii (*Nordic Coordinated Arrangement for Peace Supports - NORDCAPS*)

NORDCAPS reprezintă un forum de cooperare militară între ţările nordice (*Danemarca, Finlanda, Islanda, Norvegia şi Suedia*), înfiinţat în 1997, în baza acordului miniştrilor apărării. Obiectivul său principal l-a reprezentat întărirea cooperării deja existente în cadrul Grupului de Cooperare Nordică privind misiunile militare desfăşurate sub egida ONU (*Nordic Cooperation Group for Military UN matters - NORDSAMFN*) şi extinderea acestei cooperări şi asupra altor misiuni de menţinere a păcii. Prin NORDCAPS se urmăreşte adaptarea şi dezvoltarea viitoare a cooperării ţărilor nordice în domeniul operaţiilor militare în sprijinul păcii, pe baza abilităţii de interacţiune militară deja demonstrate, în scopul consolidării „profilului nordic" în astfel de operaţii în vederea eficientizării eforturilor de susţinere a păcii şi securităţii internaţionale. Până în prezent nu s-a convenit asupra creării unor forţe permanente, aceasta făcând obiectul unor decizii independente, în funcţie de situaţie.

3.**Nordic Supportive Defence Structures** (*NORDSUP*)

În noiembrie 2008, a fost înfiinţată o nouă structură de cooperare în domeniul apărării (*participă Finlanda, Suedia, norvegia, Danemarca şi Islanda*), denumită Nordic Supportive Defence Structures (*NORDSUP*). Memorandumul de înţelegere prevede dezvoltarea oportunităţilor naţionale în scopul menţinerii şi dezvoltării capabilităţii operaţionale, cu respectarea principiului „*eficienţei costurilor*".

Pentru anul 2009, preşedinţia finlandeză a propus 48 de domenii de cooperare, cele mai importante vizând: planificarea efectivelor F.Ter., F.Nvl., F.Aer; cercetarea şi dezvoltarea în domeniul militar;conceptul Batalionului Nordic Mecanizat (*anul 2020*); situaţia tactică maritimă comună a ţărilor nordice; forţa amfibie comună (*Suedia şi Finlanda*); cooperarea între flotilele de submarine (*Suedia şi Norvegia*); situaţia aeriană tactică a ţărilor nordice; schimbul zilnic de informaţii privind traficul aerian de frontieră; înfiinţarea Universităţii Nordice de Apărare; înfiinţarea Comandamentului logistic al ţărilor nordice şi coordonarea activităţilor între ţările nordice privind apărarea antiaeriană.

În ultima perioadă se înregistrează o tendință de extindere şi intensificare a cooperării țărilor scandinave, fapt demonstrat de crearea NORDEFCO – Nordic Defence Cooperation, la care participă Danemarca, Finlanda, Norvegia, Suedia şi Islanda. Obiectivul strategic urmărit prin crearea acestei structuri îl reprezintă asumarea de către aceste state a unei responsabilități sporite pentru gestionarea problemelor de securitate regională, complementar rolului care revine NATO şi UE. Semnarea memorandumului de înțelegere (la data de 4 noiembrie, a.c., conform protocolului anunțat) va marca intrarea într-o nouă fază a parteneriatului nordic pe linia colaborării militare.

Odată cu semnarea acestui memorandum, NORDEFCO (*Nordic Defence Cooperation*) va substitui cele trei formate de cooperare existente în prezent (*NORDSUP, NORDAC, NORDCAPS*). Preşedinția NORDEFCO va fi asigurată, prin rotație, pentru câte un an, de fiecare stat semnatar. Cooperarea se va realiza atât la nivel politic, în cadrul unor reuniuni bianuale ale miniştrilor apărării cât şi la nivel militar prin întâlniri tot bianuale ale şefilor apărării, activitatea fiind gestionată de Comitetul de Coordonare Militară Nordică (Nordic Military Coordination Committee).

Procesul de realizare a noului format de cooperare militară în vederea creşterii interoperabilității ar putea fi afectat, în anumite domenii, de factorul de incompatibilitate generat de faptul că Suedia şi Finlanda nu sunt membre ale NATO. Această relativă incompatibilitate se referă în special la aspecte de utilizare a forțelor şi proceduri, pentru că, din punctul de vedere al înzestrării şi al capacităților operaționale, cele două state au demonstrat, prin participarea la misiuni alături de forțe NATO, că sunt la nivelul standardelor Alianței.

Punerea în aplicare a cooperării militare nordice va necesita sincronizarea planificării apărării, astfel încât să fie utilizate aceleaşi tipuri de echipamente pe o scară cât mai extinsă, în special în ceea ce priveşte sistemele de armament care necesită mari investiții pentru operare şi întreținere. Aceasta va avea consecințe şi în planul industriei de apărare din statele nordice, al distribuției de responsabilități în acest domeniu între statele care dispun de capacități în acest sens.

Concluzii

Inițiativele de cooperare regională în plan bilateral sau multinațional au reprezentat o etapă necesară în cadrul politicii generale a României de integrare în structurile de securitate europene şi euro-atlantice. Ele au demonstrat relații de bună vecinătate, dorința de asumare a valorilor democratice şi aliniere la standardele de performanță ale principalilor furnizori de stabilitate în plan regional şi global, respectiv Uniunea Europeană şi NATO. Prin însuşirea şi utilizarea procedurilor de operare proprii celor două organizații internaționale s-a realizat gradul de interoperabilitate militară necesar desfăşurării unor acțiuni comune.

Apreciem că din punct de vedere militar participarea militarilor români la activitățile comune desfăşurate în cadrul inițiativelor regionale a fost benefică pentru instruirea lor în mediul multinațional conform procedurilor de operare NATO şi ONU în scopul realizării unui nivel de interoperabilitate ridicat şi creşterii gradului de

vizibilitate al Armatei României.

O primă analiză comparativă a inițiativelor regionale de cooperare în domeniul securității, evidențiază un scop comun – pacea, stabilitatea, dezvoltarea democratică şi prosperitatea zonei, realizat prin mijloace diferite determinate de particularitățile politice, economice şi chiar religioase. Statele scandinave cu îndelungate tradiții în exercițiul democratic şi cu economii dezvoltate realizează între ele un tip de cooperare pe principiul asumării de responsabilități echitabile, inclusiv financiare, în timp ce în zona Balcanilor, inițiativele de cooperare regională sunt orientate preponderent spre integrarea statelor nou create şi sprijinirea procesului complex de evoluție a acestora spre regimuri autentic democratice bazate pe valorile statului de drept şi respectarea drepturilor omului. Fragilitatea dezvoltării economice creşte riscul apariției unor noi confruntări, aparent înghețate sau soluționate, pe criterii interetnice sau religioase. Prevenirea eventualelor conflicte în spațiul balcanic poate fi realizată, cu rezultate notabile, aşa cum s-a dovedit deja, prin intermediul cooperări militare ştiut fiind că militarii, pretutindeni găsesc cu uşurință un limbaj comun, ei fiind cei care cunosc cel mai bine valoarea şi puterea de susținere a întregii dezvoltări sociale de către o pace autentică, stabilă şi de durată.

Concluzionând, putem să ne punem întrebarea legitimă de ce aceste spații geo-politice ale lumii contemporane au fost abordate în cadrul unei analize comune.

Un răspuns succint, din partea autorului, ar fi acela că dimensiunea de securitate a unei societăți cu tendințe de globalizare constituie o preocupare constantă a tuturor actorilor implicați atât ca beneficiari cât şi ca furnizori ai acesteia şi indiferent de gradul de dezvoltare economică, socială sau militară rolul fiecărui stat se cere asumat cu maximă responsabilitate, conform principiului că o situație de criză oricând şi oriunde apare, în oricare din formele sale de manifestare, nu poate şi nu trebuie să ne lase indiferenți, progresul general spre democrații autentice şi stabile necesitând un efort conjugat pe termen lung.

Şi totul poate să determine ca sensuri în dezvoltarea unei regiuni să se regăsească în celălalt „colț", fără a fi neapărat nevoie de o politică a mimetismului ci doar de o politică a bunei înțelegeri, încrederii şi „avantajului reciproc".

Un element care face dificilă implementarea unei astfel de sperată viziune în Balcani îl reprezintă existența încă puternică a unui spirit naționalist, specific țărilor din zona balcanică, întemeiat pe ceea ce în mod deosebit secolul al XIX-lea creează prin apariția acelor state din zonă.

Dacă naționalismul in extremis reprezintă „impedimentul" Balcanilor, „conaționalismul" este povestea de succes a zonei scandinave.

Este extrem de interesant de analizat modul benefic de cooperare între statele scandinave în domeniul industriei de apărare şi al realizării de proiecte comune privind înzestrarea cu armament şi echipamente.

Domeniul ar putea fi de interes şi în zona Balcanilor, dar maturizarea „încrederii" şi „ponderarea" naționalismului necesită încă cel puțin o decadă.

Pe de altă parte, Nordul îşi proiectează inițiativele pornind de la un proces intern, influențele externe, fiind ne-semnificative, le putem caracteriza ca având un rol observator. Nu acelaşi lucru îl putem constata în Sud-Est, unde influențele externe

regiunii sunt esenţiale, ele fiind promotoarele şi supervizând iniţiativele regionale. Este de presupus că Balcanii, păstrându-şi trendul actual n-ar valorifica „comunalitatea" istorică şi culturală, progresele politice, în domeniul securităţii, al dezvoltării economice şi sociale, înţelegând mai profund şi în consens cu principiile „realpolitik" rolul şi locul securităţii regionale şi al aplicării unor proiecte comune de apărare.

De altfel, spre exemplu, proiectul american pe care îl denumim FOS (Forword Operation Sitex) reuneşte în cadrul JTFE (Joint Force Task East) facilităţi din ROU şi BULG.

Nu trebuie omise dezvoltările ulterioare în context regional a „politicii de apărare anti-rachetă"(MD policy) şi iniţiativele în derulare atât la nivel NATO cât şi SUA.

În acest sens, evaluările derulate la nivel naţional şi în cadrul NATO indică faptul că ameninţările cu rachete, în special cu rachete balistice purtătoare de arme de nimicire în masă, constituie ameninţări reale, aflate în dezvoltare, şi care trebuie contracarate eficient. Dezvoltarea unui sistem integrat de apărare antirachetă, bazat pe capacităţi de detecţie şi interceptare, reprezintă o componentă esenţială a răspunsului la acest tip de ameninţări. România este în favoarea susţinerii iniţiativei MD NATO în sensul dezvoltării unui sistem aliat care să ofere acoperire întregului teritoriul naţional şi care să fie finanţat într-un procent cât mai mare din fonduri comune:

- susţinerea soluţiilor arhitecturale care au potenţialul de a acoperi integral teritoriului naţional împotriva atacurilor cu rachete provenind din scenariile analizate la nivel aliat;
- evitarea blocării iniţiativei şi adoptarea unei poziţii flexibile şi pragmatice, focalizată pe promovarea proiectului, urmărind maximizarea beneficiilor pentru România în oricare din soluţiile arhitecturale posibil a fi adoptate la nivelul NATO;
- promovarea de o manieră realistă a obiectivului stabilit la Bucureşti prin susţinerea propunerilor de adoptare a unui proces etapizat, plecând de la evaluarea gradului de iminenţă al ameninţărilor şi necesitatea asigurării securităţii împotriva celor mai probabile;
- susţinerea demersurilor pentru adaptarea mecanismelor de finanţare din fonduri comune în sensul extinderii eligibilităţii la sistemele de senzori şi arme;

Procese ulterioare, cum ar fi cel de afiliere la Comandamentele NATO de tip Corp precum şi cel de înlocuire a inventarului de armament şi echipamente specifice Tratatului de la Varşovia, vor canaliza, volens-nolens, eforturile ţărilor contributoare într-o direcţie relativ comună. Ceea ce avem pare un deziderat, cooperarea pe linie de înzestrare şi al pregătirii operaţiilor de apărare tip Articolul 5, va deveni pe termen mediu şi lung o posibilă realizare remarcabilă.

În felul acesta individualitatea deja recunoscută a spaţiului scandinav va avea o replică în spaţiul balcanic. Şi mai mult decât atât putem întrevedea pe termen lung o „translaţie" a iniţiativelor regionale sud-est europene către spaţiul caucazian. Caucazul poate fi provocarea pentru Balcani pentru pace şi prosperitate.

POZIȚIA GEOSTRATEGICĂ A ROMÂNIEI – GARANT AL STABILITĂȚII SUD-EST EUROPENE SAU POTENȚIAL FACTOR DE AMENINȚARE LA ADRESA SECURITĂȚII NAȚIONALE

Garofița BUZOIANU

Since 2007, when Romania became a NATO member, our country has been assigned with a difficult mission – to ensure and fortify the South-Eastern NATO border, among other collateral missions imposed by the Treaty that Romania signed. Although Romanian troups have been part of the military coalition even before being a NATO member – in Kosovo – after 2007, our country had to take part to the actions that NATO countries initiated, according to the stipulations in the Treaty.

Romania's geographic and strategic position has a great importance both for our national security and for the NATO (USA) territorial and economical interests, in order to accomplish the missions our army is assigned to. Given the fact that NATO's most vulnerable side is still on its Eastern border, Romania is commissioned to straighten its efforts to the frontiers with the Republic of Moldova and to the Black Sea, in order to maintain the regional steadiness.

Ultimele două decenii au constituit, pentru majoritatea statelor lumii, o perioadă agitată, care le-a obligat, practic, prin ritmul alert al evoluției, la a înregistra progrese, la a se angrena într-o serie de activități internaționale colaterale, cu scopul de a se menține pe linia de plutire în rândul statelor dezvoltate. Însă, în prezent, termenul „dezvoltare" este foarte amplu şi ambiguu pentru a putea defini clar un stat „dezvoltat". Noțiunea diferă de la stat la stat, în funcție de puterea economică – în principal – de la care derivă capabilitățile militare şi, în egală măsură, rolul pe scena mondiala.

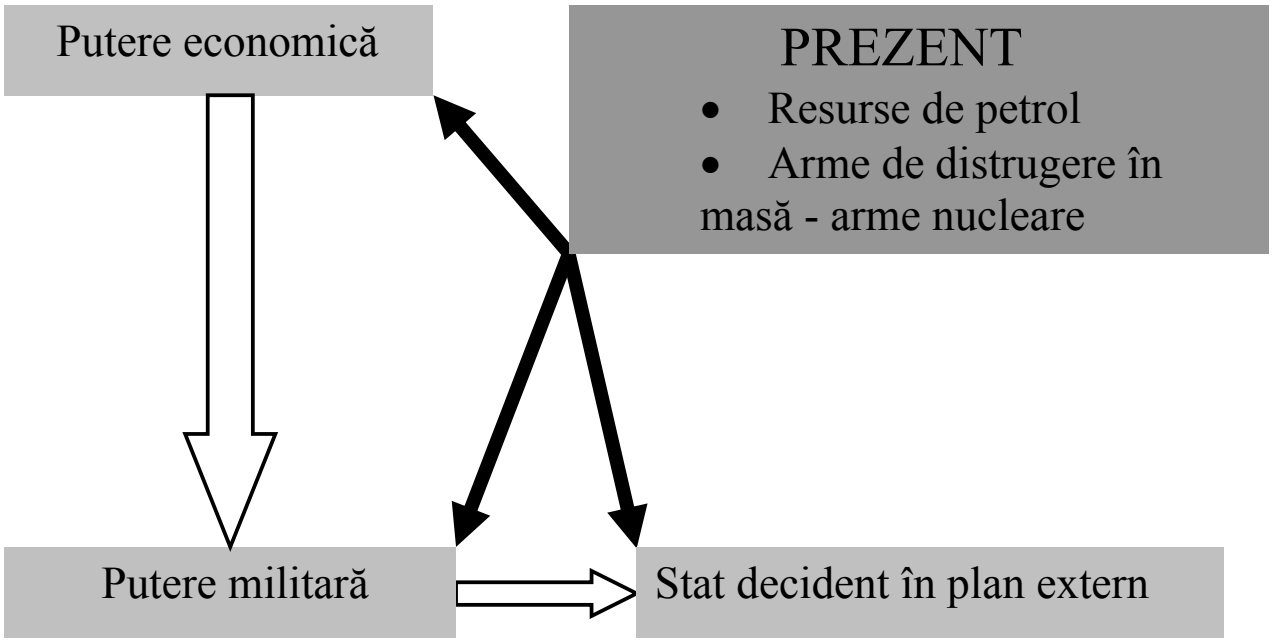

Schema prezentată mai sus reflectă calitățile unui stat decident în cadrul relațiilor diplomatice stabilite internațional şi în cadrul organizațiilor la nivel mondial. Astfel, statele recunoscute drept puteri economice, militare sau politice au la baza economiei naționale un numitor comun, care dictează, în prezent, cursul acțiunilor – **resursele energetice**.

Acestea fiind stabilite, nu rămâne de realizat decât o analiză amplă, de substrat, care să nu permită erori sau omisiuni, a relațiilor interstatale ale momentului, pentru a afla adevărul acțiunilor de nivel politico-diplomatic şi militar care au loc, la ora actuală, în lume. Realitatea trebuie căutată dincolo de superficialitatea declarațiilor oficiale şi de cauzele şi obiectivele care au fundamentat crearea unor organizații internaționale care ființează în prezent şi sub pretextul cărora sunt comise unele dintre cele mai grave încălcări ale drepturilor omului şi ale Dreptului Internațional Umanitar, ale valorilor democrației în virtutea cărora este declarat că se acționează.

O consecință a Războiului Rece a fost dezvoltarea şi proliferarea armamentelor nucleare, atât din partea principalelor antagoniste, cât şi din partea diverselor state nealiniate. Sfârşitul Războiului Rece a oferit comunității mondiale de state prilejul de a reduce şi în cele din urmă de a elimina armele nucleare; în caz de nereuşită, ele vor continua în mod inevitabil procesul de proliferare, întrucât fiecare ”superputere“ regională caută fie să-şi extindă hegemonia, fie să egaleze capacitatea nucleară a unui potențial rival sau agresor.

Din această perspectivă, trebuie menționat rolul Statului Român în cadrul NATO. Având în vedere că Statul Român se află la granița sud-estică a Alianței Nord-Atlantice, a fost necesară, în primul rând, punerea la dispoziție a teritoriului național pentru observare şi, ulterior, sprijinirea cu trupe a forțelor aliate din teatrele de operații. Legătura armamentelor nucleare cu războiul împotriva terorismului şi cu participarea României la astfel de acțiuni este încă de nivelul presupunerilor, realitatea fiind cunoscută numai de analiştii politico-militari.

Având la baza aceste date de referință, întrebarea care apare este „Ce rol poate avea România în complexitatea actuală a cadrului geopolitic mondial?”. Dacă s-ar lua în calcul criteriile menționate anterior, răspunsul la aceasta întrebare ar fi simplu – România nu poate deține niciun rol în plan extern, la scară mondială, din considerente uşor de intuit:

–► Economia națională abia a putut fi redresată şi aliniată la standardele de îndeplinit în vederea aderării la NATO şi UE;

–► Puterea militară nu este un punct forte al țării noastre; înzestrarea Armatei Române se află în faza de stagnare – obiectivul stabilit, în linii generale, este de a se realiza corespondența cu cerințele NATO, însă termenul de materializare rămâne încă sub semnul întrebării.

Pe cale de consecință, rolul României în plan internațional nu poate fi stabilit de către factorii noştri de decizie politică. În prezent, suntem doar un pion pe harta lumii, sub îndrumarea prevederilor tratatelor pe care le-am semnat şi ale structurilor organizaționale din care facem parte.

Drept urmare, se cuvine ca aceasta analiză să fie făcută în baza anumitor date specifice de referintă:

- România în calitate de stat membru NATO;
- Distanța geografică dintre România şi Rusia;
- Strategia de securitate națională a României.

Începând cu anul 2007, România a fost admisă în stucturile Alianței Nord-Atlantice. Dintotdeauna, apartenența la o organizație internațională, de orice natură a fost ea, a presupus, alături de beneficiile în vederea cărora s-a adoptat decizia de colaborare, şi o serie de riscuri majore. Aceste riscuri se raportează la siguranța statului, la integritatea teritorială şi garantarea independenței naționale. Dacă se extrapolează consecințele aderării României la NATO, se poate afirma că acest statut presupune, fără îndoială, asumarea unor astfel de riscuri de către țara noastră.

În sprijinul ideii exprimate pot fi aduse diverse argumente, extrase chiar din tratatele semnate şi din alte documente oficiale, precum şi din analiza situației conflictuale internaționale, cu referire strictă la rolul deținut de Statul Român.

O primă trimitere se poate face la bine-cunoscutul articol 5 din Tratatul Atlanticului de Nord, care reglementează condițiile de intervenție militară a statelor semnatare ale acestui Tratat, în situația în care oricare dintre statele membre NATO este victimă a unui atac neprovocat din partea altei puteri. Intervenția militară stipulată în acest articol este argumentată legitim, prin exercitarea „dreptului la apărare individuală sau colectivă", drept conferit de articolul 51 din Charta Natiunilor Unite.

Drept urmare, din 2007, România a fost obligată, în virtutea semnării Tratatului de aderare la Organizația Atlanticului de Nord, la aceasta apărare colectivă a unui stat agresat, fără ca agresiunea să fi fost provocată, după cum precizam anterior. Întâmplător, acest stat este chiar SUA.

După cum se poate observa, se revine la ideea lui Wilson, de la începutul secolului al XX-lea – la ideea apărării colective, dar sub o altă formă. La sfârşitul Primului Război Mondial, Woodrow Wilson a creat „Cele 14 puncte", prin care susținea că sistemul internațional trebuia să se bazeze nu pe echilibrul puterii, cum fusese până atunci, ci pe autodeterminarea etnică, iar securitatea statelor europene trebuia să depindă nu de alianțele militare, ci de securitatea colectivă. Însă un astfel de concept de existență statală nu putea avea aplicabilitate decât în cazul unor state cu o poziție geostrategică precum a SUA. Situația statelor europene, unde cele mai puternice state sunt vecine şi revendică de secole anumite teritorii aflate la granițele comune, nu putea fi reglementată prin ideea securității colective, cât timp aceasta se fundamenta pe renunțarea la principiul suveranității naționale şi la interesele naționale. Ca şi atunci, nici în situația actuală securitatea colectivă nu are succes sau şanse de aplicabilitate eficientă. În cadrul relațiilor internaționale pe care americanii s-au angajat să le arbitreze au încercat în permanență să inducă principii naționale, pe care le practică la nivelul conducerii interne. SUA considera că aceste principii ar duce la stabilirea păcii şi echilibrului mondial, fără a face diferența între conceptul de „politica națională" şi cel de „politica europeană/mondială" (aceasta în cazul în care ar exista ideea de „politica europeană/mondială"; termenul este prea pretențios pentru

a putea fi suprapus unei întinderi teritoriale atât de vaste). Totodată, precum procedează la inducerea principiilor naționale la nivelul scenei internaționale, SUA resping anumite practici, care ar afecta propriile interese, pe motiv că dăunează securității colective şi bunelor relații externe. În această situație poate fi menționat conceptul de „raison d'etat" al lui Richelieu, care afirma că interesele statului justifică întotdeauna mijloacele folosite pentru atingerea obiectivelor naționale. SUA neagă această afirmație, susținând că materializarea sa ar avea efecte nedorite asupra stabilității regionale şi mondiale, însa, sub diferite pretexte, însăşi armata americană aplică principiul lui Richelieu. Şi nu numai că înşăşi națiunea americană confirmă prin fapte „raison d'etat", ci atrage după sine şi celelalte state membre NATO, având avantajul unor prevederi în tratatele internaționale care îi conferă legitimitate. Însă stipulațiile acestor tratate au fost concepute chiar sub influența SUA, iar Organizațiile cărora le-au dat naştere sunt conduse, din umbră sau chiar declarat, de către statul american.

România este unul din statele care sunt obligate contractual să se alinieze la politica NATO.

Evenimentele politice şi geo-strategice actuale generează o serie de dispute "diplomatice" mascate de către marii actori ai scenei internaționale, dispute care, practic, împart din nou lumea în două tabere. Analiştii politici şi militari ai statelor implicate de pe cele trei continente-părți ale conflictului încearcă să stabilească parametrii reali ai cauzelor acestor acțiuni, neluând în seamă pretextele care întotdeauna au precedat un conflict de mare amploare (*Ex: asasinarea prințului moştenitor al coroanei austro-ungare din 14/28 iunie 1914, care ață oferit contextul favorabil Austro-Ungariei pentru declanşarea Primului Război Mondial*). Însă ar fi o dovadă de superficialitate dacă aceşti analişti s-ar opri, în cercetările lor, la contextul imediat anterior declanşării tensiunilor. Pentru aflarea adevărului care a stat la baza evoluției evenimentelor este absolut necesar să se apeleze la o analiză aprofundată în două direcții:

1. a fundamentului teoretic, ideologic care conferă o oarecare legitimitate confruntărilor (şi care, de asemenea, pune în umbră esența acestora – obiectivele reale ale beligeranților);
2. a realității istorice şi conjunctural-diplomatice a părților implicate sub aspect militar, strategic şi politic, în corelație cu raporturile externe stabilite.

România este unul din statele care sunt obligate contractual să se alinieze la politica NATO, însă trebuie să răspundă, în pararel, şi cerințelor de asigurare a securității de stat şi de menținere a unor bune relații cu statele vecine.

Evenimentele din ultima perioadă au creat unele tensiuni atât în cadrul aparatului politic românesc, din perspectiva colaborării cu vecinii, precum şi în rândul populației româneşti.

Un prim eveniment care a sporit atenția statelor europene şi a celor membre NATO asupra României l-a constiuit disputa între Ucraina şi Federația Rusă pe motivul prețului gazelor naturale pe care le furniza Statului Ucrainean şi a datoriilor acestuia din urmă față de companiile de gaz ruseşti. În conditiile în care Rusia profiă

de pe urma statutului său de principal furnizor de gaze pentru statele europene, pretinde că Ucraina are datorii față de companiile furnizoare de gaze pentru a atrage atenția că economia europeană depinde în mare măsură de Statul rus. Culisele acestor divergențe divulgă alte interese, de asemenea de natură geostrategică □i politico-militară. Un moment asemănător a avut loc cu doi ani în urmă, când Cehia urma să fie acceptată în Uniunea Europeană, eveniment nu foarte agreat de către Federația Rusă. Drept urmare, Rusia opreşte furnizarea de gaze către Croația, invocând ca motiv o defecțiune tehnică. De asemenea, în prezent, Ucraina urmează să fie acceptată ca stat membru UE. Însă rolul României în desfăşurarea acestor divergențe este de natură de a servi intereselor Uniunii Europene. Cu scopul de a limita dependența de Federația Rusă pentru furnizarea de gaze către statele Europei, Uniunea Europeană a conceput un plan in care se prevede crearea unei conducte de gaze care să pornească din Kazakhstan şi care urma să treacă pe sub teritoriul □ării noastre, evitând Rusia. Tratativele şi analiza celor pe care o asemenea acțiune le-ar presupune au scos la lumină costuri destul de ridicate, pe care, în contextul crizei economice actuale, statele continentului european nu şi le-ar permite momentan. Această problemă a fost lăsată în stadiul inițial, având în vedere că divergențele între Rusia şi Ucraina au luat sfârşit.

Starea de buna relaționare cu statele vecine a fost din nou amenințată în primăvara anului 2009, în momentul alegerilor pentru Parlamentul Republicii Moldova. Manisfestările populare au oferit prilejul Preşedintelui Statului de la Est de Prut să rupă relațiile diplomatice cu România, pe motiv că evenimentele au fost susținute ideologic, economic şi politic de către românii naționaliști. Surse media de la Chişinău cu ocazia acestor revolte ale populației moldovene au transmis că există dovezi care atestă, în primul rând, că distrugerile clădirilor Parlamentului nu au fost provocate de către manifestanți, ci chiar de membrii Partidului Comunist, pentru a trezi simpatia Uniunii Europene şi pentru a-şi justifica acțiunile violente. Drepturile omului au fost grav încălcate în timpul manifestațiilor, această realitate a fost surprinsă şi de către trimişii speciali ai Uniunii Europene, iar autorită□ile locale erau nevoite să-şi găsească justificări. În al doilea rând, lăsând deoparte declarațiile oficiale ale preşedintelui Republicii Moldova care ajunsese să acuze oficial Statul Român de intervenție în situația internă a Republicii Moldova, există dovezi potrivit cărora Federația Rusă aproviziona autoritățile moldovene cu armament şi muniție pentru continuarea violențelor şi pentru eventuale alte necesităti de natura militară.

Uniunea Europeană, inițial, susține partea română în arbitrarea acestui conflict, însă, după intervenția Rusiei, a procedat la aplanarea disputelor.

În contextul confruntărilor actuale, în condițiile pe care relațiile internaționale le impun, România este obligată să manifeste o mare abilitate politico-diplomatică, pentru a putea jongla între respectarea tratatelor internaționale pe care le-a semnat şi necesitățile de protejare a intereselor naționale, a valorilor democratice, a suveranității, integrității, independenței şi indivizibilității Statului Român. Deciziile care se iau la nivel înalt trebuie într-atât de bine analizate, încât să fie sesizate eventualele riscuri la care țara noastră s-ar expune şi să fie evitate.

Bibliografie:

[1]. CHOMSKY, Noam, **Intervenții.**
[2]. FELTHAM, R. G., **Ghid de diplomație.**
[3]. KISSINGER, Henry, **Diplomația**.
[4]. MAZILU, Dumitru, **Diplomație europeană.**
[5]. Tratatul Atlanticului de Nord.
[6]. NATO Handbook.

PARTENERIATUL STRATEGIC UNIUNEA EUROPEANĂ - RUSIA. IMPACT PENTRU SECURITATEA EUROPEANĂ

Dr. Constantin-Gheorghe BALABAN*

Uniunea Europeană a manifestat un interes politic față de regiunile învecinate. În toate aceste țări din vecinătatea sa Uniunea Europeană încurajează reformele în domeniile politic, economic şi social, rezolvarea disputelor bilaterale pe calea negocierilor şi cu respectarea dreptului internațional (în special a Cartei ONU), cooperarea transfrontalieră (inclusiv prin crearea de euro-regiuni) şi implementarea standardelor europene în materia instituțiilor democratice, statului de drept şi a drepturilor omului (cu un accent special asupra drepturilor minorităților).

Cel mai elocvent exemplu este aşa-numita Politica Europeană de Vecinătate, menită să consolideze stabilitatea, securitatea, prosperitatea şi cooperarea regională la frontierele sudice şi estice ale Uniunii Europene.

Recunoscând în mod explicit că Uniunea Europeană şi Federația Rusă aparțin de vecinătatea celeilalte, Rusia este recunoscută ca cel mai mare vecin al UE şi partener important pentru realizarea unei cooperări strategice şi rezolvarea problemelor de anvergură globală.

1. Un nou capitol în relațiile ue vecinii săi răsăriteni

1.1 Acordul de Parteneriat şi Cooperare – baza releților dintre UE şi Rusia

Rusia şi Uniunea Europeană au un parteneriat care datează din 1997: Acordul de Parteneriat şi Cooperare. Cum termenul de 10 ani al Acordului în vigoare dintre Rusia şi UE a expirat la 1 decembrie 2007, încheierea unui „parteneriat strategic" între Rusia şi Uniunea Europeană devine „un obiectiv"[1] al preşedinției franceze a UE, din cel de-al doilea semestru al lui 2008, cele două părți lucrând de doi ani asupra noului Acord post-2007. Chiar dacă începerea negocierilor privind noul acord de parteneriat şi cooperare a fost, în mai multe rânduri, amânată şi condiționată, inițial, de ridicarea, de către guvernul rus, a interdicției asupra importurilor din Polonia introdusă în 2005[2], iar mai târziu au fost suspendate din cauza conflictului din Caucaz, din august 2008.

Fondat pe principii şi obiective comune ce propmovează pacea şi securitatea internațională, prevederile acestui Acord, semnat în 1997, acopereau un spectru larg

* **Profesor universitar, director, Departamentul pentru Integrare Europeană, Studii de Politică Externă şi Securitate, Universitatea Creştină "Dimitrie Cantemir", Bucureşti**

[1] *Suntem decişi să facem dintr-un parteneriat strategic cu Rusia unul dintre obiectivele presedintiei franceze,* ministrul francez de Externe, Bernard Kouchner, citat de AFP, în cadrul unei conferințe de presă comune cu omologul său rus, Serghei Lavrov, la finalul unui Consiliu de cooperare franco-rus pe probleme de securitate, reunit la Paris.

[2] Polonia a stopat negocierile pentru semnarea unui nou acord între cele două părți datorită blocării din partea Rusiei a exporturilor de carne provenind din Polonia către Rusia. În acelaşi spirit s-au pronunțat şi oficialii lituanieni, care, deranjați de decizia Rusiei de a bloca livrările de petrol către singurul distribuitor de petrol din Lituania, anunțau că s-ar putea opune, alături de Polonia, semnării unui nou acord de cooperare între Uniunea Europeană şi Rusia. Pentru detalii, a se vedea „Relațiile cu Rusia", accesibil pe site la adresa http://www.eu4journalists.eu/index.php/dossiers/romanian/C42/67/

de politici: dialogul politic, comerțul cu bunuri şi servicii, afaceri şi investiții, cooperări financiare şi legislative, ştiință şi tehnologie, educație şi cercetare, cooperarea nucleară, energetică şi spațială, mediu înconjurător, transporturi, cultură, cooperarea în vederea combaterii activităților ilegale, în baza cărora, cele două părți, colaborau pentru a rezolva o sferă de probleme, ce includ modernizarea economiei ruse şi integrarea sa în economia mondială, probleme de securitate, probleme internaționale, precum şi amenințări asupra securității de o mai mică importanță, cum ar fi în domeniul justiției şi afacerilor interne, de securitate nucleară şi a mediului înconjurător.

În prezent, Uniunea Europeană colaborează cu Federația Rusă în vederea unui nou Acord post-2007 şi se are în vedere ca noul acord să susțină în continuare principiile fundamentale ce au format fostul Acordul de Parteneriat şi Cooperare.

Aşadar, preocupările pentru asigurarea un cadru de lucru durabil pentru UE şi Rusia, pe de o parte, şi asigurarea că relațiile dintre ele se vor dezvolta tot mai mult în următorii ani, vor reprezenta ținta noului Acord de parteneriat.

1.2 Principalul obiectiv al Uniunii Europene în relația cu Federația Rusă

Principalul obiectiv al Uniunii Europene este să dezvolte atât împreună cu Rusia un parteneriat strategic, bazat pe interese şi valori comune, ambele puteri fiind membre în organizații internaționale cum ar fi ONU, OSCE, cât şi cu fiecare din celelalte țări cuprinse în politica europeană de vecinătate şi implicate în Acorduri de Parteneriat şi Cooperare. Aceste interese şi valori includ în special democrația, drepturile omului, principiile economice ale pieței..

În baza Acordului de Parteneriat şi Cooperare, care a expirat la finele anului 2007, relațiile dintre UE şi Rusia s-au dezvoltat constant, fapt care a condus la integrare şi interdependență economică intense şi cuprinzătoare care se pot extinde şi mai mult în viitorul apropiat - cooperarea consolidată şi relațiile de bună vecinătate dintre UE şi Rusia având o importanță crucială pentru stabilitatea, securitatea şi prosperitatea întregii Europe şi a statelor sale vecine.

Cum Politica Europeană de Vecinătate reuneşte țările situate în imediata apropiere a Uniunii Europene, țări cu care Uniunea încearcă să dezvolte relații de cooperare tot mai strânse[3], relațiile favorabile cu Rusia rămân esențiale. Cu atât mai mult cu cât inițiativa Parteneriatului Estic[4], a fost avansată în negocierile dintre statele membre ale Uniunii Europene în urma evenimentelor din Caucazul de Sud, din 7-12 august 2008 şi lansată oficial, ulterior, la Praga, la 7 mai 2009, la summitul de primăvară al Consiliului European.

[3] Nouă inițiativă europeană „Parteneriatul Estic", elaborată şi promovată intens de Polonia şi Suedia şi lansată oficial la 3 decembrie 2008, şi care vine să completeze Politica Europeană de Vecinătate, este propusă vecinilor estici ai Uniunii pentru „a stimula", pe de o parte, aspirațiile lor europene, dar şi „a compensa" lipsa unei oferte reale privind graficul viitoarelor extinderi ale UE.

[4] Programul noii inițiative, care a fost dezbătut la summit-ul de primăvară al Uniunii Europene, presupune dezvoltarea relațiilor UE cu Ucraina, Georgia, Moldova, Azerbaidjan şi Armenia, precum şi cu Belarus, cu condiția implementării reformei de democratizare a acestei țări şi apropierea ei de standardele Uniunii Europene.

Aşadar, Uniunea Europeană, este interesată, acum, tot mai mult de creşterea stabilității şi securității în vecinătatea apropiată[5] prin promovarea unui cerc de state stabile, bine guvernate, în partea de est a Uniunii (Moldova, Ucraina, Belarus), în Caucazul de Sud (Georgia, Armenia, Azerbaidjan), prin cooperarea cu Federația Rusă - nouă inițiativă europeană, Parteneriatul Estic, propunându-se vecinilor săi estici şi din anumite motive de securitate şi cu tentă geopolitică[6] (factorul rusesc, dimensiunea estică a politicii europene de vecinătate, priorităților PESA, Sinergia Mării Negre, etc).

2. Federația Rusă – partener strategic important pentru Uniunea Europeană

2.1 La baza cooperării energetice dintre UE şi Rusia vor sta principiile interdependenței şi transparenței şi egalitatea accesului pe piață, la infrastructuri şi investiții

Importurile de energie pentru economiile țărilor europene, pot reprezenta şi ele o bună şi reală ocazie pentru dezvoltarea cooperării economice şi comerciale dintre Uniune şi Rusia. De aceea, Parlamentul de la Strasbourg, salutând intensificarea dialogului dintre UE şi Rusia privind aspectele legate de energie, sublinia faptul că principiile interdependenței şi transparenței ar trebui să stea la baza acestei cooperări, împreună cu egalitatea accesului pe piață, la infrastructuri şi investiții**.** Totodată, solicita Rusiei dar şi statelor membre ale Uniunii să atingă obiectivele prevăzute în Protocolul de la Kyoto, insistând, în acest sens, asupra responsabilității specifice a țărilor dezvoltate de a realiza reducerile cele mai însemnate.

Aşadar, Rusia ar fi trebuit să joace un rol activ în viitoarele negocieri internaționale şi să faciliteze încheierea unui acord rapid până în 2008 şi, cel târziu până în 2009, pentru a asigura continuitatea pieței internaționale a carbonului. Cu atât mai mult cu cât, termenul de valabilitate al primului Acord de parteneriat şi cooperare, care stabileşte scopurile şi mecanismele cooperării dintre Rusia şi Uniunea Europeană, a expirat la 1 decembrie 2007.

2.2 Problema securității energetice - problema cheie în relațiile UE-Rusia

Rusia este şi cel mai mare furnizor de gaze naturale şi energie pentru Uniunea Europeană, iar criza cu Ucraina din 2006 şi, mai recent, din 2009, pe tema gazului şi cea petrolieră cu Belarusul de la începutul anului 2007 au creat îngrijorări în cadrul UE.

Caracterul strategic al parteneriatului dintre Rusia şi UE nu stârneşte îndoieli şi permite să fie contracarate amenințările cele mai dificile şi să se rezolve

[5] Extinderea Uniunii din 2004 şi aderarea, ulterioară, la UE, la 1 ianuarie 2007, a României şi Bulgariei, au adus Rusia mult mai aproape de granițele Uniunii Europene.

[6] A se vedea pe larg: *Parteneriatul Estic - un test nou în procesul de integrare europeană a RM* http://cenusadi.wordpress.com/2008/12/08/parteneriatul-estic-un-test-nou-in-procesul-de-integrare-europeana-a-rm/

problemele cele mai serioase[7]. Şi totuşi, aşteptările europenilor de la summitul UE-Rusia, de la Habarovsk, din mai a.c., aşa cum au fost ele prezentate de presa internațională, se leagă de securitatea energetică şi tarifele comerciale, priorități susținute şi de Rusia, precupată de efectele crizei mondiale asupra economiei sale.

Problema cheie a relațiilor viitoare UE – Rusia rămâne securitatea energetică, rolul Rusiei de „super-putere energetică" continuând să provoace „noi temeri şi tensiuni" în cadrul relațiilor Rusia-Uniunea Europeană[8]. Cu atât mai mult cu cât Moscova a preluat aproape toate resursele energetice din Asia Centrală (Kazahtanul şi Turkmenia au bătut palma cu Rusia), iar , mai recent, a încheiat o înțelegere şi cu Turcia.

Colaborarea energetică între Rusia şi UE reclamă, în viziunea Rusiei, elaborarea unui nou cadru juridic, Rusia nefiind participantă la Tratatul referitor la Carta energetică. Pentru că, acordurile în vigoare nu mai pot rezolva aceste probleme[9]. De exemplu, Ucraina: ea participă la Carta energetică şi la Tratatul referitor la Carta energetică, însă aceasta n-a împiedicat-o iarna trecută să nu-şi respecte angajamentele.

În consecință, Uniunea Europeană - foarte neliniştită pentru viitorul livrărilor sale energetice -, este dispusă, după cum declara la conferința de presă preşedintele Comisiei Europene, Jose Manuel Barroso, să examineze propunerile Moscovei şi să procedeze la crearea unei noi Carte energetice.

Pentru Rusia, prioritățile în relațiile cu UE sunt cooperarea politică, energetică şi pentru combaterea infracționalității.

2.3 Inițiative ruseşti şi progrese în sfera securității

Problemele libertății, securității şi justiției au fost examinate la Kaliningrad, cel mai vestic oraş rusesc, unde a avut loc cea de-a 10-a reuniune a Consiliului de Parteneriat permanent Rusia-Uniunea Europeană[10], în centrul atenției aflându-se cooperarea dintre Rusia şi Uniunea Europeană în domeniile securității, migrației şi frontierei, de asemenea în ce priveşte readimisia. De asemenea, părțile şi-au expus părerea pe marginea realizării acordului semnat între Bruxelles şi Moscova referitor la facilitarea regimului de vize.

În contextul inițiativelor şi acțiunilor în domeniul securității se mai pot menționa :

[7] Preşedintele Rusiei, Dmitri Medvedev, la conferința de presă finală de la Habarovsk, unde s-a încheiat summit-ul Rusia-UE din 21-22 mai 2009.

[8] Chiar dacă, datorită dependenței energetic a Uniunii Europene față de Rusia, liderii europeni au propus planuri de dezvoltare a surselor alternative de energie şi de identificare a noi furnizori, http://www.eu4journalists.eu/index.php/dossiers/romanian/C42/67/

[9] Exemplul Ucrainei, care, deşi participă la Carta energetică şi la Tratatul referitor la Carta energetică, această calitate nu a împiedicat-o să nu-şi respecte angajamentele.

[10] Pentru detalii, vezi http://romanian.ruvr.ru/main.php?lng=rom&q=4331&cid=355&p=14.05.2009 &pn=1

- Demararea discutiilor asupra proiectului de securitate general europeană, avansat de Rusia[11], la Nisa discutându-se şi despre "pactul de securitate pan-europeană", o identitate care să unească într-o alianță organică toate părțile sale componente, inclusiv Federația Rusă.

- Amânarea aderării Ucrainei la NATO, precum şi succesul scurtei campanii militare în Georgia, diplomația rusă obținând succese semnificative în ceea ce priveşte „slăbirea garanțiilor geopolitice pentru Ucraina din partea comunității internaționale”[12].

- Cele trei principii "care pot garanta o securitate reală şi egală în Europa": Nu, asigurarii propriei securitati pe seama securitatii altuia; Nu, actiunilor in cadrul aliantelor sau conditiilor militare care ar duce prejudicii generale; Nu, extinderii aliantelor militare pe seama altor membri ai tratatului.

Pe de altă parte, preşedintele rus Dmitri Medvedev condiționează reglementarea conflictului transnistrean[13] şi retragerea armatei ruse de pe teritoriul Republicii Moldova de [14]„garantarea neutralității țării şi neaderarea la NATO”[15] - în regiunea transnistreană a Republicii Moldova, controlată de un regim separatist pro-rus, fiind depozitate, potrivit unor surse, între 20.000 şi 40.000 de tone de arme şi muniții[16], care sunt păzite de un contingent militar rusesc.

3. Rusia şi UE au înțeles importanța noului acord şi şi-au apropiat mai mult pozițiile

3.1 Importanța noului Acord post -2007

Încheierea unui nou Acord de parteneriat şi cooperare între UE şi Federația Rusă are o importanță deosebită pentru cooperarea viitoare a acestora, în special în ceea ce priveşte evoluția ulterioară a relațiilor economice, securitatea energetică, consolidarea în continuare a securității şi a stabilității în Europa, precum şi intensificarea în continuare a respectării drepturilor omului, a democrației şi a statului de drept, ca bază a acestei cooperări. Şi chiar mai mult prin apropierea pozițiilor privind rezolvarea unor noi şi dificile probleme de pe agenda internațională cum ar fi soluționarea crizei financiare globale[17], prin unirea eforturilor politice şi juridice în lupta împotriva crizei financiare pentru a putea acționa în “ front comun în cadrul

[11] La 12 iulie 2008, preşedintele Medvedev revenea la propunerea sa, prezentând contextul mai larg ce a stat la baza inițiativei sale.

[12] http://www.impactnews.ro/News/Rusia---inamicul-fundamental-al-Ucrainei-20006

[13] Potrivit AGERPRES, în opinia experților şi politicienilor, prezența trupelor şi munițiilor ruseşti în regiune este unul din motivele principale care împiedică reglementarea conflictului transnistrean.

[14] Vladimir Putin, Conferința pentru drept umanitar internațional de la Sankt Petersburg, 24 noiembrie 2008.

[15] A se vedea declarația preşedintelui interimar de la Chişinău, Mihai Ghimpu, după o recentă întrevedere cu liderul rus.

[16] Rusia şi-a asumat încă în 1999 obligația de a-şi retrage munițiile de pe teritoriul Moldovei, lucru pe care nu l-a dus la bun sfârşit însă.

[17] Întrevederea de la Kremlin, din februarie 2009, între preşedintele Dmitri Medvedev şi preşedintele Comisiei Europene, José Manuel Barroso.

programelor anticriză”[18]. Şi nu numai. Crearea unui mecanism sigur de securitate energetic.

Deşi noul document (Noul Acord de Parteneriat şu Cooperare) nu a fost încă elaborat, în relațiile UE – Rusia, nu s-a format un vid juridic. Negocierile cu Rusia, amânate luni de către UE, vizează, în continuare, să consolideze relațiile dintre Federația Rusă şi Uniunea Europeană şi, totodată, să garanteze importurile europene de gaz şi petrol rus[19] - liderii celor două parți intenționând să înlocuiască acordul de parteneriat actual printr-un text mai bine adaptat ambițiilor actuale ale Rusiei. Un acord care să acopere toate domeniile relațiilor dintre europeni şi ruşi, de la energie până la comerț, lupta împotriva terorismului şi drepturile omului. .

Şi chiar dacă pozițiile Federației Ruse şi UE în unele probleme trebuie reexaminate, relațiile dintre cele două părți se dezvoltă cu succes în diferite direcții şi există “toate motivele să credem că acest proces se va încheia cu succes”[20] – noile evoluții geopolitice din vecinătatea estică a Uniunii Europene evidențiind tot mai mult importanța pe care o are dezvoltarea în continuare a politicii europene de vecinătate printr-o mai bună adaptare la nevoile partenerilor, inclusiv o mai mare implicare a UE în regiunea Mării Negre şi un Parteneriat estic mai ambițios, propunându-se Rusiei să adere la acest parteneriat.

3.2 Perspectivele semnării noului Acord post - 2007 între UE şi Federația Rusă

Rusia consideră că noul acord fundamental dintre Rusia şi UE va deveni instrumentul apropierii pe baza principiilor egalității şi unității abordării problemelor cheie ale securității, iar dacă UE va avea o atitudine constructivă în această problemă se poate spera că tratativele se vor încheia cu semnarea documentului strategic, capabil să ridice colaborarea dintre UE şi Rusia la un nou nivel calitativ[21]. Şi chiar mai mult. Semnarea noului Acord de Parteneriat şi Cooperare UE-Rusia ar putea avea loc, probabil, în anul 2010, în perioada preşedenției Spaniei în Uniunea Europeană. Este şi declarația preşedintelui Camerei superioare a Parlamentului rus, Serghei Mironov, după încheierea tratativelor purtate cu secretarul de stat pentru afaceri externe al Spaniei, Angel Lossada - Moscova şi Madridul considerând că este „important să se întărească colaborarea în perioada preşedinției Spaniei în Uniunea Europeană, care va prelua acest post de la Suedia în anul 2010”[22].

---

[18] Vezi şi poziția delegației ruse la şedința Comitetului pentru Colaborarea Parlamentară Rusia-UE, Bruxelles, februarie 2009, http://www.ruvr.ru/main.php?lng=rom&q=2803&cid=355&p=17.02.2009

[19] Potrivit AFP, care prezintă şi principalele aspecte ale acestor legaturi, potrivit NewsIn. Pentru detalii, vezi http://www.9am.ro/stiri-revista-presei/International/102225/Energia-una-dintre-mizele-acordului-de-parteneriat-UE-Rusia-amanat-la-summitul-de-luni.html

[20] *Serghei Mironov, preşedintele Consiliului Federației al Rusiei (camera superioară a Parlamentului rus), citat de corespondentul "Vocii Rusiei" la Madrid, Lada Korotun, accesibil la http://romanian.ruvr.ru/main.php?lng=rom&q=8536&cid=355&p=14.10.2009&pn=1*

[21] Serghei Lavrov, în interviul acordat ziarului britanic „Financial Times”. Pentru detalii vezi http://romanian.ruvr.ru/main.php?lng=rom&q=3264&cid=355&p=03.04.2009&pn=1

[22] *http://romanian.ruvr.ru/main.php?lng=rom&q=8536&cid=355&p=14.10.2009&pn=1*

În loc de concluzie

Prosperitatea, stabilitatea şi securitatea vecinilor UE situaţi în jurul Mării Negre prezintă tot mai mult pentru Uniunea Europeană, un interes imediat - regiunea Mării Negre fiind nu numai o zonă geografică distinctă, bogată în resurse naturale şi poziționată strategic la întâlnirea dintre Europa, Asia Centrală şi Orientul Mijlociu, ci şi o piață în expansiune cu un potențial de dezvoltare ridicat şi, nu în ultimul rând, un nod important pentru fluxurile energetice şi de transport.

Rusia, cel mai mare vecin al Uniunii Europene, este şi rămâne un important partener față de care există un interes considerabil pentru stabilirea şi crearea unui parteneriat strategic. Cu atât mai mult cu cât, lupta pentru resursele energetice va domina strategia marilor economii mondiale, iar în lipsa unei politici comune, asigurarea necesarului de energie va depinde tot mai mult de relația cu Rusia.

CONDUCEREA, COMANDA ŞI CONTROLUL FORŢELOR PENTRU OPERAŢII SPECIALE ALE ALIANŢEI NORD-ATLANTICE. PRINCIPIILE ŞI CERINŢELE OPERAŢIILOR SPECIALE ÎNTRUNITE ALE NATO. STRUCTURI LA NIVEL NAŢIONAL

Dr. Marius-Dumitru CRĂCIUN*

Începutul de secol, caracterizat prin creşterea riscurilor de natură asimetrică la adresa securităţii ţărilor membre NATO şi implicit la adresa României, a impus căutarea unor soluţii politico-militare adecvate şi flexibile, bazate atât pe întrebuinţarea unor arme şi tehnologii noi, cât şi pe utilizarea unei palete diversificate de forme şi mijloace neconvenţionale.

Tot mai mulţi responsabilii politici şi militari au adoptat o nouă abordare, cu caracter special, situată în afara „reflectoarelor" mass-media şi un nou tip de operaţii pentru care se impune existenţa unor structuri militare specializate precum şi existenţa unor determinări conceptuale care să se concretizeze în doctrine corespunzătoare. Aceste documente trebuie să fie capabile să potenţeze capacitatea autorităţilor naţionale de comandă de a răspunde la pericolele existente, printr-o gamă din ce în ce mai diversificată de acţiuni strategice alternative, duse fie fără folosirea directă a forţei, fie prin utilizarea selectivă a acesteia, la niveluri cât mai scăzute şi în modalităţi, cel mai adesea, atipice care însă, prin efectele produse, să asigure îndeplinirea obiectivelor.

În statele membre NATO obiectivele strategiilor naţionale de securitate şi apărare sunt fundamentate pe o serie de principii şi valori specifice democraţiilor de tip occidental, îmbrăţişate şi de marea majoritate a populaţiei statelor respective. Datorită acestui fapt, obiectivele strategiilor naţionale de apărare şi securitate au fost de puţine ori puse în discuţie. Mult mai controversate şi disputate au fost, în schimb, căile de atingere a acestor obiective, mai ales atunci când unele din acestea au fost apreciate ca fiind mai puţin "ortodoxe", printre care, la loc de cinste, se află operaţiile speciale.

Prin obiectivele propuse, operaţiile speciale reprezintă un instrument disuasiv care asigură producerea unor efecte interdependente, difuze şi multidirecţionale care contracarează, uneori prin modalităţi de prevenire şi alteori prin acţiuni adecvate şi flexibile, noile tipuri de riscuri şi vulnerabilităţi la adresa statelor. În istoria militară modernă sunt suficiente exemple când folosirea operaţiilor speciale a fost singura soluţie acceptabilă politic şi militar la nivelul unui stat. În analiză trebuie avut în vedere însă că se cunosc numai operaţiile speciale care, într-un fel sau altul, au fost făcute publice.

* **Colonel, Componenta pentru operaţii speciale, SMG**

Integrarea conceptuală şi acţională la nivelul Alianţei Nord-Atlantice este un deziderat şi mai complicat, datorită tendinţelor naţiunilor membre de a păstra controlul şi „discreţia" asupra operaţiilor speciale dar şi asupra forţelor specializate care le execută.

Un mare pas înainte în acest domeniu a fost făcut la summit-ul de la Riga din noiembrie 2006, când statele membre au adoptat Iniţiativa de transformare a Forţelor pentru operaţii speciale *(NATO Special Operations Forces Transformation Initiative – NSTI),* în urma căreia s-a decis crearea Centrului de coordonare al operaţiilor speciale din NATO *(NATO Special Operations Coordination Center – NSCC)*.

Rolul acestei structuri este de a coordona întreaga paletă de activităţi legate de Forţele pentru operaţii speciale din NATO, inclusiv din teatrele de operaţii şi de a sprijin statele membre în perfecţionarea forţelor proprii.[1]

La nivel naţional, la 01 martie 2003 au fost create structuri special destinate îndeplinirii unor misiuni speciale, în timp de pace, în situaţii de criză şi la război – Forţele pentru operaţii speciale ale Armatei României *(Romanian Special Operations Forces - ROUSOF)*.

Prezenta lucrare încearcă să scoată în evidenţă principalele elemente de aliniere a structurilor de conducere şi comandă-control ale NATO în domeniul forţelor pentru operaţii speciale.

1. Caracteristicile Forţelor pentru operaţii speciale

Conform unei definiţii acceptate de majoritatea specialiştilor în domeniu, Forţele pentru operaţii speciale (FOS) reprezintă componente specializate ale Forţelor Armate, capabile de o intervenţie rapidă, discretă şi oportună, în zonele de risc maxim, pe timp de pace, în situaţii de criză şi la război şi sunt destinate ca independent sau în cooperare cu celelalte categorii de forţe ale armatei, să apere interesele fundamentale ale statelor respective.

FOS sunt structuri organizate pe principii exclusiv militare, dar care sunt plasate în imediata proximitate a zonei de decizie politico-militară datorită gradului de confidenţialitate şi al misiunilor încredinţate, precum şi nivelului înalt al comenzii militare implicate în luarea deciziei de întrebuinţare a acestora în luptă.

Este important să recunoaştem şi să acceptăm că FOS au nevoie de un beneficiar avizat, adică de o conducere politico-militară capabilă să aprecieze capabilităţile şi mai ales să aprecieze ceea ce nu ar trebui să li se solicite să execute.

Pe de o parte, ignoranţa, lipsa de viziune strategică, supralicitarea impactului anumitor câştiguri de imagine sau nevoia politică de succes militar au făcut ca, în multe ocazii, FOS să fie folosite ca simple trupe de şoc, în misiuni fără relevanţă strategică sau operativă.

Pe de altă parte, misiunile FOS au nevoie de legitimitate politică întrucât nu se pot situa, în nici o situaţie, în afara obiectivelor politice fundamentale ale statului şi ale interesului naţional.

[1] John Craddock, NATO Special Operation Forces – Key to Mission Succes at the Strategic Level, publicată de CPM Forum, ediţie 2009, p.3.

Chiar dacă modul de acţiune propriu-zis al FOS nu face obiectul unor prevederi regulamentare rigide, decizia întrebuinţării lor trebuie încadrată perfect într-un anumit scenariu politico-militar bine definit şi într-o strategie globală (doctrină) de întrebuinţare stabilă.

Nu în ultimul rând, operaţiile speciale trebuie să aibă o stare de finalitate bine definită care să permită măsurarea succesului şi determinarea clară a gradului de îndeplinire a obiectivelor.

Câteva din caracteristicile forţelor speciale sunt prezentate în continuare.

FOS nu sunt un produs de masă, în mod deosebit datorită timpului de instruire necesar pentru un operator, de minim 4-5 ani.

Structurile FOS sunt încadrate cu efective profesionalizate, foarte bine pregătite şi experimentate şi care deţin calificări superioare în mai multe specialităţi, fapt ce permite realizarea unor capacităţi acţionale superioare unităţilor convenţionale. Policalificarea presupune absolvirea unor cursuri de specialitate în domeniul scafanderiei, instrucţiei alpine şi de paraşutare, a altor specializări militare sau chiar civile.

Structurile FOS sunt structuri de mici dimensiuni, organizate, dotate, policalificate şi întrebuinţate în conformitate cu principiile unei doctrine pentru operaţii speciale, pregătite pentru a acţiona în medii îndepărtate, ceea ce presupune stăpânirea unor abilităţi de limbaj, cunoaştere a particularităţilor etno-culturale şi a specificului local al unor zone din cele mai diverse.

Dificultatea regenerării structurilor FOS impune întrebuinţarea numai pentru obiective militare de importanţă strategică sau operativă, o singură dată într-o operaţie.

FOS nu reprezintă un substitut al forţelor convenţionale, însă pot completa anumite capabilităţi ale acestora, dacă sunt utilizate corespunzător. Regenerarea acestor structuri se poate face într-un interval de timp estimat la 2-4 ani, renunţându-se însă la anumite calificări de nişă.

Operaţiile necesită planificarea centralizată şi execuţia descentralizată.

FOS sunt asigurate şi pregătite pentru acţiune, potrivit principiilor modularităţii şi complementarităţii, fapt ce presupune o conducere şi coordonare în timp real a grupurilor aflate în acţiune, folosindu-se în toate situaţiile principiile conducerii în secret şi ale nevoii de a cunoaşte (*need to know*). FOS sunt pregătite pentru a desfăşura acţiuni în secret printr-o exploatare la maximum a elementului surpriză şi pe baza unui *sprijin informaţional* complet, oportun şi furnizat în timp real. Datorită acestui specific, compartimentarea muncii şi asigurarea confidenţialităţii tuturor activităţilor devin principii şi proceduri de operare obligatorii pentru FOS.

FOS sunt conduse de un eşalon de comandă cu atribuţii specifice şi sunt întrebuinţate în acţiuni pe baza unei hotărâri luate la cele mai înalte niveluri de decizie politico-militare.

Factorul uman este mai important decât cel tehnic, deşi şi acesta din urmă are rolul său.

Succesul lor în *acţiunile directe* este dependent, în mare măsură, atât de calitatea armamentului şi echipamentelor utilizate, cât şi de "factorii intangibili" ai

luptei: inteligența, motivația, încrederea, devotamentul emoțional, moralul şi inițiativa individuală ale operatorilor.[2]

Calitatea este mai importantă decât cantitatea, valabil atât pentru oameni cât şi pentru armament şi tehnica de luptă.

FOS sunt structuri a căror instruire pune accentul pe rezistența fizică şi mai ales psihică, pe coeziunea grupului, alături de eficiența crescută în lupta apropiată.

2. Inițiativa de transformare a forțelor pentru operații speciale a NATO

Una din rezultantele Summit-ului NATO de la Riga din noiembrie 2006 a fost apariția Inițiativei de Transformare a FOS ale NATO. În cadrul acestei inițiative au fost identificate câteva elemente definitorii, precum creşterea importanței NATO SOF la acest început de secol, a faptului că structura anului 2006 nu corespundea cu locul, rolul şi misiunile Alianței şi că, în urma analizei pozițiilor naționale ale țărilor membre, s-a ajuns la concluzia că sunt mai importante prioritățile naționale în domeniul SOF decât cele ale NATO.

Având în vedere condițiile date s-a căutat răspuns la următoarea întrebare: Cum asigură NATO capacitatea de a coordona soluții strategice în domeniul SOF, având la bază capabilități standardizate şi validate?

La nivel instituțional, problema a fost rezolvată de Comitetul Militar al NATO care a definit NATO SOF într-un document cu valoare istorică - MC 437/1, document care asigură un numitor comun în acest domeniu, constituie un ghid pentru FOS din statele membre, asigură depăşirea "sensibilităților" naționale şi concentrarea pe punctele unde NATO SOF poate aduce plus-valoare de nivel strategic.

Chiar analiza stării de finalitate *(end-state)* dorită de NATO pentru SOF indică paşii care trebuie făcuți de țările membre în acest domeniu.

Elementele acesteia sunt:

- Comunitatea FOS presupune lucrul în comun, în activitatea de zi cu zi, pe timpul exercițiilor şi în teatrele de operații (TO), precum şi o cunoaştere reciprocă a capabilităților fiecărui stat NATO;
- Ajungerea la un nivel de iteroperabilitate corespunzător necesităților de funcționare într-o structură de comandă-control a FOS, multinațională sau chiar națională, nu este un lucru simplu şi necesită parcurgerea unui număr considerabil de paşi;
- În final trebuie generate structuri dotate, echipate, instruite să poată îndeplini misiunile de tip cercetare specială *(special reconnaissance – SR)*, acțiuni directe *(direct action – DA)* şi asistență militară a forțelor indigene *(military assistance – MA)*.

Din analiza acestor elemente apar şi o serie de întrebări referitoare la diferențele organizatorice, procedurale şi de echipare existente între țările membre ale Alianței: Cât de bine se pot executa aceste misiuni de SOF din diferite țări? Cum pot fi conduse la nivel operativ şi strategic? Cum se vor evalua structurile FOS naționale şi pe baza căror standarde?

[2] Alvin şi Heidi Toffler, **Război şi antirăzboi,** Editura Antet, Bucureşti, 1995 p. 112.

Există şi vor continua să existe diferenţe semnificative între modul în care se asigură sau se îndeplinesc anumite tipuri de misiuni. Nu de puţine ori factorul uman a fost cel hotărâtor, şi aici putem face apel la exemplul soldatului sovietic care distruge un tanc cu o grenadă dar cade răpus eroic. Dar, de cele mai multe ori, avantajul tehnologiei ultraperformante, chiar minimale, a avut un efect hotărâtor într-o operaţie specială.

Pentru exemplificare, în opinia noastră, un operator echipat cu mijloace moderne de comunicaţii şi iluminare laser a unui obiectiv, rezistent fizic dar mai ales psihic şi în măsură să opereze corespunzător echipamentul special din dotare este de preferat unuia super instruit şi care a absolvit toate cursurile de specializare posibile dar care nu poate să comunice la bază că supraveghează ţinta (*eyes on target)* !

Acţiunile acestuia, de nivel tactic, au de cele mai multe ori implicaţii sau efecte la nivel operativ sau strategic iar policalificarea contribuie în la asigurarea succesului misiunii în cele mai dificile condiţii. Nu în ultimul rând, realizarea profilului psihologic corespunzător, respectiv a mentalităţii de învingător are un rol hotărâtor.

INIŢIATIVA DE TRANSFORMARE
A NATO SOF
NSTI
Dezvoltarea capacităţii de stat major în domeniu la SHAPE (SHAPE Special Operations Office - SSOO)
Înfiinţarea NATO SOF Coordination Centre - NSCC)
Dezvoltarea unei federaţii de Centre de Instrucţie SOF în NATO

Figura nr. 1 – Elementele componente ale Iniţiativei de transformare a NATO SOF

În figura nr.1 sunt prezentate grafic elementele Iniţiativei de transformare a FOS din NATO.

Primul element – dezvoltarea Biroului FOS din cadrul Comandamentului aliat pentru operaţii *(Allied Command Operations – ACO)* a fost luată iniţial, când Centrul de coordonare al NATO SOF *(NATO Special Operations Coordination Center – NSCC)* era planificat să funcţioneze în Stuttgart, Germania. Ulterior, când s-a decis colocarea NSCC cu ACO, în aceiaşi cazarmă, o parte din funcţiunile acestui birou au fost trecute la NSCC.

Al doilea element al NSTI este crearea NSCC. Deşi iniţial s-a dorit crearea unui comandament care să conducă FOS ale NATO, unele state nu au agreat ideea şi după negocieri s-a adoptat soluţia de compromis acceptată de toate statele membre, respectiv varianta constituirii unui centru de coordonare.

Al treilea element al NSTI este dezvoltarea unei federaţii de centre de instrucţie a SOF din NATO, care să asigure o evoluţie rapidă în instruirea şi realizarea interoperabilităţii SOF prin conectarea facilităţilor de instruire naţionale şi multinaţionale, asigurând astfel capitalizarea elementelor valoroase pentru dezvoltarea coeziunii şi interoperabilităţii, eliminarea sau reducerea duplicării efortului şi infrastructurii, capitalizarea expertizei pe diferite probleme prin folosirea unor experţi recunoscuţi *(Subject Matter Experts - SME)*, creşterea capabilităţilor naţiunilor mai noi în domeniul SOF şi, nu în ultimul rând, coordonarea utilizării unor facilităţi şi oportunităţi de instruire unice în întreaga comunitate a NATO SOF.

3. Elementele structurale şi realizările NSCC

Centrul de coordonare al FOS din NATO - NSCC a avut termen de realizare a capabilităţii iniţiale (*Initial Operation Capability - IOC*) luna aprilie 2008 iar pentru realizare capabilităţii finale (Final Operational Capability – FOC), luna octombrie 2009.

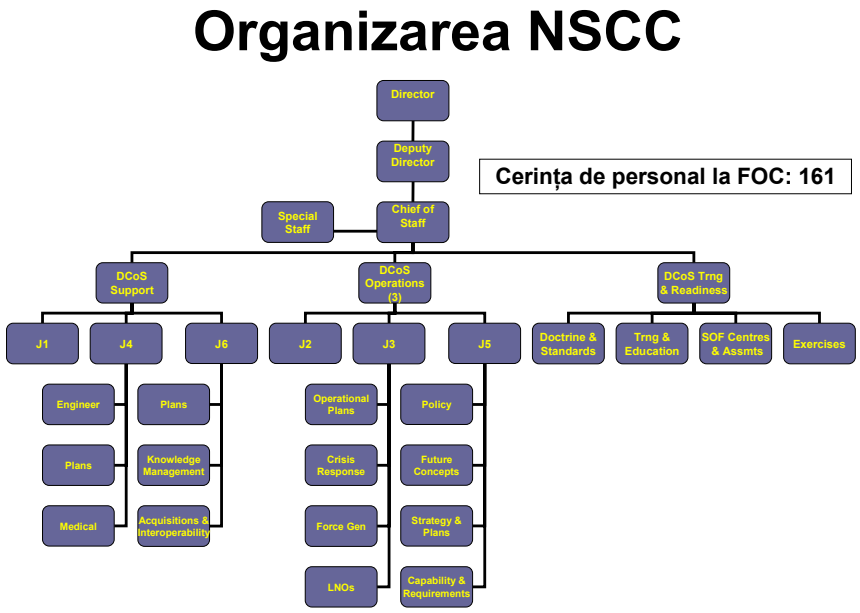

Figura nr.2 – Organizarea NSCC

În figura nr. 2 este prezentată organizarea de principiu a NSCC.

Anul 2008 a fost cel mai bun din punct de vedere al contribuţiei ţărilor membre cu personal, întrucât s-au încadrat majoritatea funcţiilor de bază, s-au elaborat atribuţiunile funcţionale şi o mare parte a procedurilor interne de funcţionare. În prezent (octombrie 2009) structura funcţionează la capacitate normală, procentul de

funcţii încadrate fiind ceva mai mare decât în celelalte structuri ale NATO, acest lucru arătând importanţa pe care naţiunile o acordă NSCC şi implicit FOS.

La atingerea IOC, erau încadrate 94 de funcţii de 20 de state. La ora actuală sunt prezenţi 141 de militari şi civili din peste 23 de ţări, din cadrul NATO sau partenere. De asemenea, este de remarcat prezenţa, în viitorul apropiat, a unor reprezentanţi din cadrul Australiei şi Noii Zealande, ca state contributoare cu forţe la ISAF SOF. Această structură a devenit astfel cea mai mare coaliţie FOS din lume.

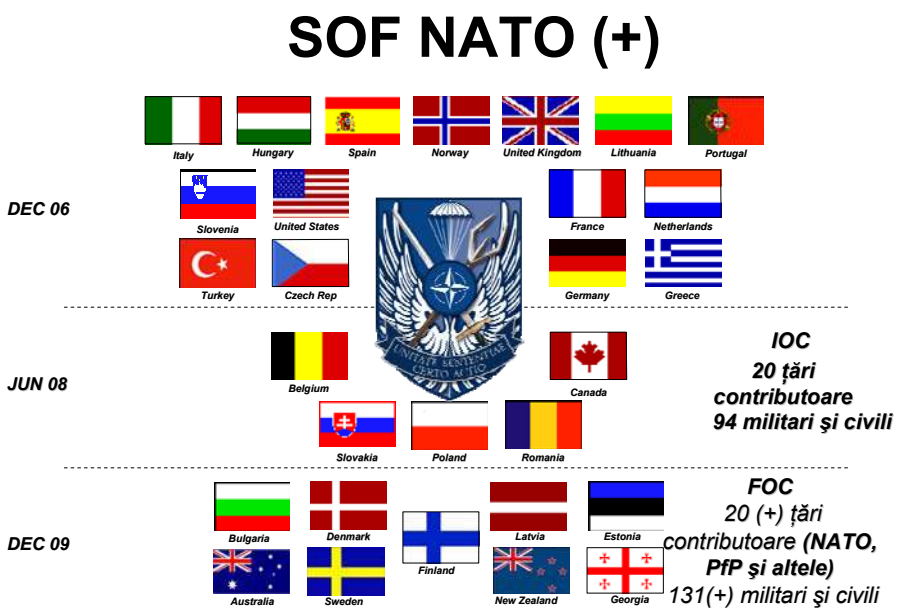

Figura nr.3 – Ţările contributoare la NSCC

În figura nr. 3 sunt prezentate schematic ţărilor membre NATO, PfP sau contributoare cu forţe la operaţiile NATO, care contribuie cu personal la încadrarea acestei structuri.

În prezent România contribuie la încadrarea NSCC cu un ofiţer din cei doi planificaţi.

Principalele realizări ale NSCC, în scurta perioadă de la înfiinţare sunt:

- Îmbunătăţirea integrării şi conectivităţii NATO SOF prin dezvoltarea unei reţele de comunicaţii securizate şi realizarea legăturii video teleconferinţă (VTC) cu comandanţii structurilor FOS dislocate în TO.

- Implicarea NSCC în creşterea capabilităţilor şi capacităţilor NATO SOF prin implicarea în procesul de evaluare/certificare/afirmare. Aici au contribuit şi FOS din Armata României prin furnizarea unor seturi complete de fişe de evaluare folosite pentru certificarea/afirmarea structurilor FOS proprii pe timpul exerciţiului de certificare naţional ROUSOFEX 07 şi a exerciţiului de afirmare ROUEX 07.

- Constituie un accelerator pentru facilitarea schimbului de informaţii.

- Asigură sprijinul operaţional al ISAF SOF, îndeosebi la planificarea strategică şi operaţională, prin desfăşurarea unor echipe de ofiţeri de stat major la

ISAF SOF şi la NSCC[3] şi organizarea *ISAF SOF Commanders Conference,* forum unde a fost elaborat un plan de creştere a implicării SOF în TO.

- Informarea şi educarea comunităţii SOF din NATO şi ţările partenere prin vizitele la nivel director sau şef stat major desfăşurate în aceste ţări pentru sprijinirea generării structurilor SOF.

- Conceperea unui nou sistem de învăţământ şi instruire pentru personalul care urmează să fie dislocat în TO, (*NATO SOF Education & Training Program - NSTEP).*

4. Principiile şi cerinţele operaţiilor speciale întrunite ale NATO

Din punct de vedere doctrinar, sistemul folosit în cadrul NATO prin care la fiecare trei ani se revăd principalele doctrine, regulamente şi manuale este aplicat şi în cadrul FOS. Principiile şi cerinţele operaţiilor speciale întrunite la nivelul Alianţei sunt supuse aceluiaşi proces de revizuire permanentă şi nu sunt cu mult diferite de cele ale forţelor convenţionale.

Principiul unităţii de comandă asigură autoritatea şi răspunderea comandantului, o concepţie unitară a operaţiilor speciale, coeziunea forţelor, centralizarea informaţional-decizională şi reacţii corelate ale tuturor elementelor de dispozitiv.

Principiul centralizării conducerii constă în concentrarea activităţii decizionale pentru a se putea asigura unitatea, coerenţa, operativitatea şi eficienţa procesului informaţional-decizional. Respectarea acestui principiu asigură realizarea caracterului unitar al dirijării eforturilor tuturor forţelor şi mijloacelor participante la operaţii speciale prin concentrarea la un singur nivel ierarhic a pârghiilor principale necesare orientării cursului acţiunii după un plan unic, în vederea realizării obiectivelor stabilite.

Principiul structurii înalt ierarhizate constă în realizarea unei structuri organizatorice la nivelul conducerii Forţelor Armate, de regulă la nivelul SMG, care să asigure oportunitate, operativitate şi eficienţă sporită operaţiilor speciale.

Şi celelalte principii, respectiv: **execuţia descentralizată, unitatea de acţiune, calitatea şi eficienţa, ierarhizarea strictă, delegarea de autoritate, rigurozitatea, operativitatea, asumarea responsabilităţii** asigură, prin aplicare corespunzătoare, exercitarea comenzii şi controlului operaţiilor speciale şi, implicit, planificarea şi întrebuinţarea eficientă a acestora.

Cerinţele conducerii SOF sunt:

- Ierarhie de comandă foarte bine definită, întrucât operaţiile speciale trebuie conduse şi controlate de o componentă de comandă funcţională, cu personal de operaţii speciale încadrat în poziţiile cheie de comandă şi de stat major;

- Existenţa unei naţiuni cadru *(Framework Nation – FN)* care să asigure preluarea funcţiilor de formare, instruire şi conducere a structurii de comandă-control de către un stat major multinaţional întrunit, să asigure determinarea necesităţilor şi pregătirea planului operaţiei SOF, coordonarea sprijinului SOF pentru structurile

[3] La activitate a participat şi autorul acestui articol.

convenționale, asumarea controlului operațional *(OPCON)* / Comenzii Tactic *(TACOM)* / Controlului Tactic *(TACON)* de la țările contributoare cu forțe şi conducerea desfăşurării SOF ale NATO în Zona întrunită de operații speciale *(Joint Special Operations Area - JSOA)*;

- **Evitarea transferării comenzii operaționale** a FOS între diferiți comandanți, întrucât poate genera disfuncționalități, mai ales pentru statele care au restricții în folosirea forțelor proprii pentru acțiuni ofensive de tip combat;

- **Asigurarea concordanței dintre capacitățile FOS şi cerințele misiunii,** pentru a nu pune presiune asupra comandanților structurilor FOS dislocate în TO şi a risca chiar neîndeplinirea respectivei misiuni;

- Integrarea sistemului centralizat de comandă şi control al SOF până la structura acțională şi cu cel al forțelor întrunite prin intermediul unor rețele de comunicații securizate, impuse de nevoia de securitate a SOF şi pentru evitarea fratricidului. Efectele strategice ale unei misiuni de valoare tactică, cu grad mare de risc, precum şi natura sensibilă a majorității misiunilor impun existența comunicațiilor securizate de la comanda națională până la nivelul comandantului echipei sau chiar până la individ;

- Existența unor experți SOF în cadrul statelor majore ale forțelor convenționale. În operațiile speciale multinaționale întrunite, coordonarea acțiunilor FOS cu cele ale forțelor convenționale este vitală pentru prevenirea fratricidului şi asigurarea eficienței operațiilor speciale din JSOA. În aceiaşi măsură, asigurarea acestor state majore cu personal FOS experimentat şi specializat pentru a planifica, conduce şi sprijini operațiile curente asigură o bună circulație a informației fără a periclita misiunile FOS prin deconspirarea acțiunilor.

5. Structuri de comandă-control la nivel național

Principiile naționale privind exercitarea comenzii FOS sunt următoarele:

- decizia de întrebuințare a SOF se adoptă în condițiile legii, în funcție de situație, de Parlamentul României, preşedintele României, primul-ministru, ministrul apărării şi şeful SMG;

- indiferent de împrejurări, decizia politică este obligatorie;

- la război, SOF sunt întrebuințate pe baza deciziei şefului SMG;

- conducerea operațională şi administrativă a FOS se exercită de şeful SMG, în toate situațiile.

La nivel național există o serie de documente care reglementează conducerea națională a FOS, principalele domenii de activitate şi care asigură dezvoltarea FOS. Astfel, conducerea FOS este exercitată de şeful SMG, iar în situația participării la operații militare în afara teritoriului statului, potrivit înțelegerilor tehnice stabilite cu partenerii străini[4].

De asemenea, Strategia de transformare a Armatei României (AR) – ediție 2007 prevede că în perioada 2008 – 2015 se va constitui Componenta pentru operații

[4] Legea 346 din 21 iulie 2006, art.31.

speciale [5] (COS) iar elementele de detaliu sunt prevăzute în Concepția privind misiunile, organizarea, conducerea, instruirea şi întrebuințarea FOS din AR [6]. În prezent COS se află în proces de operaționalizare.

[5] Hotărârea CSAȚ nr.38/2007 privind aprobarea Strategiei de transformare a Armatei României (AR) – 2007, pct. 4.4.

[6] Document aprobat prin Hotărârea CSAȚ nr.S-30/2008.

POSIBILE SOLUȚII PRIVIND VULNERABILITĂȚILE ECONOMICE APĂRUTE ÎN PROCESUL INTEGRĂRII

Anca DINICU[*]

Globalization, through its mechanisms, manages to influence security, sometimes dramatically but not always in a safe or consistent manner, not only at a national, but also at an international level. To be able to face the disadvantages brought about by globalization (not exactly a perfect construction), the state has to develop and consolidate its ability to determine its own economic priorities and rules governing the development of economic life and thus to prevent external dependences from going stronger and chances of integration into a world of interdependences from going weaker.

Globalization and regionalization, as products of integration, generate positive and negative consequences both at nation and corporation level and last but not least at individual level. Despite the undesired character of certain effects generated by the integration process, states continue to associate under different forms of cooperation. This only happens because participating in the mechanisms of economic integration represents the practical, actual aspect of the need for economic security. Since the problems states are confronted with are common, it seems logical that a joint effort should be made in order to identify solutions that favor most of the participants.

1. Globalizarea, o provocare continuă şi dihotomică

Căderea Cortinei de Fier a reprezentat o cotitură fundamentală în modul de organizare a sistemului internațional, generând schimbări radicale asupra structurii de putere şi a ierarhiei factorilor determinanți ai noii ordini prin reinterpretarea raportului economic-militar.

Dacă perioada Războiului Rece s-a caracterizat printr-un antagonism evident între două sisteme politico-ideologice şi socio-economice, care operau cu standarde radical diferite, ordinea post-Război Rece poate fi tot mai mult interpretată drept una în care statele sunt pe rând prinse în mecanismul democratizării politice şi incluse sub cupola unui set unitar de reguli privind integrarea şi competitivitatea economică. Iar termenul cel mai frecvent folosit pentru a descrie noua stare este cel de „globalizare", un cuvânt rar folosit până în anii '90 ai secolului trecut, dar care astăzi a căpătat o întrebuințare regulată (dar cu sensuri diferite) pentru a defini un nou sistem de relații internaționale.

Globalizarea a devenit astfel cuvântul "la modă", fiind de departe considerat panaceul universal al problemelor mondiale dar şi tara tuturor neîmplinirilor noastre.

Globalizarea amprentează toate formele de organizare, ghidează sistemele sociale şi determină reaşezările de pe scena internațională.

Globalizarea este invocată de politicieni, promovată şi criticată de economişti, explicată de universitari şi resimțită profund de Individ.

De fapt, globalizarea este procesul de adâncire şi extindere, de accelerare şi creştere a impactului interdependențelor la nivel mondial. Cu toate acestea, rămâne un proces inegal şi asimetric, generând în afară de cooperare în vederea soluționării

[*] **Lector universitar, Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu", Sibiu**

în comun a problemelor globale, şi conflicte urmate uneori de fragmentare. Ceea ce înseamnă că avem de-a face cu o interacțiune de o complexitate deosebită a unor forțe capabile să genereze integrare şi dezintegrare, cooperare şi conflict, ordine şi dezordine, bunăstare şi sărăcie. Globalizarea nu este experimentată uniform în/de către toate regiunile, țările şi comunitățile, nu se manifestă egal asupra tuturor sectoarelor economice, ci desenează o geografie distinctă a incluziunilor şi excluziunilor, împărțind (cel puțin pentru moment) Omenirea în câştigători şi perdanți, şi nu doar între state, ci şi în interiorul statelor. Servind celor mai variate scopuri politice şi economice, globalizarea nu conteneşte, astfel, să uimească prin velocitatea, amploarea şi ineditul proceselor ce stau la baza construcției sale.

Globalizarea, aşa cum se prezintă ea astăzi, având în vedere succesele de necontestat dar şi disfuncționalitățile dovedite pentru moment inevitabile, este într-o dinamică permanentă, chiar dacă în ritmuri diferite de la un areal geopolitic la altul, având o forță de penetrare aproape totală a subsistemelor sistemului social global, inclusiv a celui economic.

2. Globalizarea economică şi integrarea

Globalizarea economică ne pune în fața provocării de a face față unei complexități copleşitoare în ceea ce înseamnă diversitatea nevoilor, a cumpărătorilor, a competitorilor, a reglementărilor. Multe tipuri de frontiere au fost deja înlăturate:

• liberalizarea comerțului a deschis calea fluxului de bunuri şi a modificat gusturile, generând noi preferințe care la rândul lor devin sursa unui nou stil de viață;

• „eliberarea" canalelor financiare a făcut ca banii să fie accesibili aproape tuturor;

• democratizarea politică a făcut posibilă circulația pe scară extinsă a persoanelor (nu doar în sens de migrație, ci şi de dezvoltare a turismului, de intensificare a cooperării ştiințifice şi a schimburilor de experiență profesională);

• răspândirea rezultatelor cercetării a permis accelerarea procesului de creştere;

• corporațiile multinaționale din statele dezvoltate dar şi din cele emergente încearcă să profite cât mai mult de pe urma erodării granițelor.

Globalizarea economică este favorizată de procesul integrării, un proces complex de dezvoltare a economiei mondiale, bazat pe o treaptă superioară a specializărilor şi interdependențelor dintre economiile naționale. De fapt, integrarea economică este un concept ce reliefează „conlucrarea" dintre economiile naționale, prin externalizarea activităților şi având obiective clare.

Discutând despre globalizare discutăm despre o mişcare în direcția unei interferări tot mai ample şi mai profunde, pe măsură ce bariere naturale sau instituite politic încep să fie desființate, mărind astfel impactul schimbărilor economice dintr-o anumită zonă a lumii asupra alteia. Cu toate acestea, încă se mai constată o manifestare secesionistă a integrării la nivel mondial în sensul că, deşi teoretic este procesul ce favorizează participarea tuturor economiilor naționale în economia mondială prin cele mai diverse forme de cooperare, practic ea este limitată la economiile industrializate ale Americii de Nord, Europei (Occidentale) şi Asiei-Pacific. Participarea la economia mondială a statelor aparținând celorlalte regiuni nu

este deplină, fapt recunoscut în mod indirect prin discuțiile şi analizele purtate asupra comerțului şi investițiilor internaționale (şi nu mondiale), prin măsurile protecționiste încă în vigoare, prin circulația capitalului cu precădere între şi în interiorul anumitor regiuni.

Globalizarea economică este, prin urmare, un proces în plină evoluție, a cărui împlinire totală nu poate fi încă definită în timp, în cazul în care ea se va realiza. Cu toate acestea, globalizarea economică, bazată pe integrare, este mai mult decât o internaționalizare care presupune interacțiune între diverse state ale lumii şi nu între statele lumii.

Formele pe care le îmbracă integrarea economică sunt determinate de multitudinea de relații stabilite între statele care convin asupra unui obiectiv comun. Dimensiunile procesului integrativ sunt date de o axă verticală, a profunzimii procesului, a numărului de domenii în care se manifestă, şi de o axă orizontală, unde interesează numărul de state participante. În situația în care între state există o proximitate geografică atunci este favorizată integrarea regională până la forma sa cea mai înaltă, respectiv uniunea economică şi monetară, de fapt uniunea politică pentru că se presupune că unitățile integrate nu au control asupra politicilor economice sau acesta devine neglijabil.

Integrarea vizează interacțiunea dintre state în cadrul unor piețe specializate: piața muncii, piața de bunuri şi servicii, şi piața de capital. Analiza pieței muncii se bazează pe o serie de elemente, precum: condițiile economice ale fenomenului; consecințele demografice şi sociale ale migrației forței de muncă; raporturile dintre forța de muncă migratoare şi forța de muncă rezidentă; impactul asupra prețului forței de muncă rezidente; momentul aplicării politicilor restrictive şi consecințele acestora. Piețele de mărfuri generează preocupări legate de: cauzele şi impactul comerțului; barierele politice şi geografice; cine câştigă şi cine pierde de pe urma comerțului internațional; impactul modernizării mijloacelor de transport asupra comerțului. Integrarea globală a piețelor de capital ridică întrebări suplimentare privind: cine sau ce generează crizele în domeniu; contagiunea şi eventualul ei caracter inevitabil; fluxurile de capital şi direcțiile lor de penetrare; proporția împărțirii câştigurilor între investitorul străin şi statul gazdă.

3. Aspecte nedorite ale integrării

Globalizarea, ca produs al integrării, generează consecințe pozitive şi negative în planul existenței națiunilor, corporațiilor şi, nu în ultimul rând, al indivizilor.

Veştile bune ale interdependenței profunde care este integrarea ne trimit, bineînțeles, la aspectele dinamice şi inovative legate de accesul crescut pe piața de bunuri şi de capital, la şansele oferite prin utilizarea tehnologiei de ultimă generație şi la posibilităților de îmbunătățire a standardului de viață ca urmare a mobilității forței de muncă. Exemplele în acest sens aproape că nu îşi mai au sensul.

Veştile rele constau în faptul că, în afara beneficiilor de care Omenirea are parte, există şi aspecte negative ale integrării care ar putea conduce la definitivarea procesului de marginalizare a unor teritorii prea puțin atractive din punct de vedere

economic, dar şi a populaţiilor lor, în majoritate nealfabetizate şi/sau afectate de diverse maladii. Prin urmare, discutând despre integrare trebuie văzute nu doar rezultatele aşteptate, posibil a se atinge în urma punerii în funcţiune a mecanismelor sale şi asupra cărora există de regulă o perspectivă pozitivă, ci şi rezultatele efectiv obţinute, modul lor de influenţare a vieţii de zi cu zi a indivizilor, a naţiunilor.

Bazându-se pe integrare şi competiţie, economia mondială contemporană evoluează în contextul unor aspre inegalităţi, procesul dezvoltării sale fiind marcat de vulnerabilităţi evidente.

Inegalităţile au un caracter istoric şi permanent, manifestarea lor fiind până la urmă o chestiune obiectivă născută nu atât din structura sistemului internaţional, ci din (in)capacitatea statelor de a depăşi obstacolele dezvoltării, de a construi instituţii stabile şi cât mai eficiente, de a promova politici macroeconomice pliate şi adecvate condiţiilor locale. Inegalităţile nu trebuie să se confunde cu nedreptăţile, aşa după cum nici echitatea participării la distribuirea rezultatelor nu se poate suprapune asupra egalităţii.

Globalizarea nu este sursa inegalităţilor noastre, ea poate doar să le fi accentuat ca urmare a faptului că procesul de integrare se desfăşoară cu viteze diferite de la o regiune economică la alta. În schimb, globalizarea a generat, pe măsura adâncirii şi accelerării sale, vulnerabilităţile economice al căror impact şi inedit asupra procesului de integrare atrag, de vreo două decenii, interesul organismelor economico-financiare, suscitând diverse interpretări.

Dintre definiţiile oferite de acestea, amintim pe cea lansată de Departamentul Naţiunilor Unite pentru Afaceri Economice şi Sociale, în anul 2003[1]. În esenţă, vulnerabilitatea poate fi văzută ca o situaţie de mare expunere la anumite riscuri şi incertitudini, existând o abilitate redusă de protejare sau apărare proprie împotriva acestora şi de a face faţă consecinţelor negative. Există la toate nivelele şi dimensiunile societăţii şi formează o parte integrantă a condiţiei umane şi a existenţei naţionale, afectând atât indivizii, cât şi societatea ca întreg. În privinţa grupurilor, cei mai afectaţi sunt tinerii, vârstnicii, persoanele cu dizabilităţi, emigranţii şi comunităţile de indigeni. Teoretic, vulnerabilitatea nu este limitată doar la categoriile sărace, având în vedere că barierele economice, sociale sau culturale restricţionează societatea în ansamblu, prin îngrădirea procesului de integrare.

Dacă este să extindem conceptul asupra statelor, vulnerabilităţile exprimă ameninţările şi riscurile la adresa securităţii naţionale ca urmare a inadecvării politicilor la necesităţile interne şi la condiţiile externe, şi prin care pun în pericol funcţionarea statului. Ameninţările la adresa domeniului economic sunt destul de dificil de identificat, fiind constituite de factori ce subminează regulile, normele şi instituţiile sale componente, iar obiectele lor de referinţă sunt reprezentate de o gamă extinsă de entităţi: de la regimurile economice specifice la piaţa globală. Ameninţările de natură economică sunt cu atât mai greu de identificat, cu cât multe dintre manifestările lor aparţin competiţiei economice acceptate, realităţilor

[1] http://www.un.org/esa/socdev/rwss/docs/2003/fullreport.pdf (*Report on the World Social Situation, 2003. Social Vulnerability: Sources and Challenges*).

economiei de piață, disproporțiilor economice fireşti, nefiind îndreptate întotdeauna în mod direct împotriva instituției-stat.

Importantă pentru înțelegerea structurii politice a relațiilor de interdependență, vulnerabilitatea devine o dimensiune a interdependenței[2], stabilind oarecum care dintre actori sunt cei care stabilesc clauza *ceteris paribus* sau regulile jocului şi cei care sunt „destinați" să suporte costurile impuse de evenimentele de pe scena internațională, mult după ce acestea au luat sfârşit sau chiar şi în cazul în care au convenit să-şi restructureze politicile conform determinărilor/impunerilor externe.

La rândul ei, Banca Mondială tratează problemele legate de vulnerabilitate doar în relație cu pătura săracă a unei societăți. Ea este doar o dimensiune a sărăciei, acționând alături de celelalte determinări precum nivelul scăzut al veniturilor, precaritatea sănătății şi a gradului de instruire, incapacitatea de a te face auzit. Potrivit acestei abordări, conceptul de vulnerabilitate exprimă nivelul de expunere al unui stat şi capacitatea guvernului de a atenua impactul unor influențe externe negative. Prin urmare, gradul de vulnerabilitate al unui stat în relație cu pătura săracă a populației sale poate fi apreciat prin referire directă la următoarele aspecte[3]:

• expunerea la criză – un stat este considerat a fi mult mai expus dacă înainte de izbucnirea crizei înregistra grave probleme legate de sărăcie şi dacă se aşteaptă un impact advers major al crizei asupra creşterii;

• abilitatea statului de a face față impactului crizei asupra sărăciei – măsurată prin capacitatea fiscală de a suporta un deficit crescut fără a pune în pericol stabilitatea macroeconomică şi prin capacitatea instituțională de a implementa programe ce vizează atenuarea impactului crizei asupra părții sărace a populației prin derularea eficientă de cheltuieli publice, ceea ce denotă abilitatea instituțională de a manageria procesul bugetar, elabora şi implementa politici, furniza servicii.

Prin urmare, vulnerabilitatea economică a fost dezvoltată ca şi concept în vederea identificării statelor celor mai expuse la risc într-o lume globalizată. Abilitatea unei țări de a face față vulnerabilităților dinamice generate de sistemul de organizare şi funcționare al lumii contemporane este influențată de un număr de factori, precum: mărimea statului şi nivelul său de dezvoltare, productivitatea, capacitatea umană şi instituțională de a absorbi schimbările rapide şi coeziunea socială.

4. Modalități de redresare a integrării dezechilibrate

Statul rămâne garantul securității şi al bunăstării publice, „întoarcerea la stat" devenind astăzi, tot mai mult, o temă a unei realități dezirabile. Dacă pentru cetățean, importanța funcționării statului ca „plasă de siguranță" este dorită şi de la sine acceptată, astăzi, tot mai mult, corporațiile multinaționale, instituțiile şi organizațiile economico-financiare internaționale tind să îmbrățişeze această idee, dorindu-şi state competente şi eficace. Pentru că Statul poate, chiar şi într-o economie globalizată,

[2] Robert O.Keohane, Joseph S.Nye, *Power and Interdependence*, R.R.Donneley & Sons Company, Harrisonburg, 3rd edition, 2001, pp.13-15

[3] http://sitesources.worldbank.org

prin strategii coerente croite pe primordialitatea interesului național, să sprijine competitivitatea economiei sale naționale.

Cel mai mare obstacol în calea economiei globalizate nu îl mai reprezintă gradul de deschidere al economiilor naționale. Pieţele sunt libere de intervenţia guvernamentală mai mult decât au fost vreodată, restricţiile tarifare şi netarifare la import sunt tot mai reduse, fluxurile de capital au crescut deşi neuniform într-o manieră totuşi impresionantă, migraţia legală şi ilegală atinge nivele nemaiîntâlnite din secolul 19. Cel mai mare risc pentru globalizare vine, prin urmare, din altă direcţie, anume, aşa cum arăta şi profesorul american Dani Rodrik[4], dintr-o eventuală restrângere a spaţiului de manevră al statului care să-l aducă în imposibilitatea de a mai oferi alegătorilor săi politicile dorite şi necesare ca aceştia să beneficieze de pe urma unei economii globale. Reducerea prea drastică a capacităţii statului de a interveni pe piaţă poate conduce la o creştere ameninţătoare a imprevizibilităţii mediului de afaceri fapt care poate conduce nu doar la apariţia unui pericol real pentru toată lumea, ci şi la o reconstrucţie anevoioasă a autorităţii publice. Integrarea şi transnaţionalizarea trebuie să asigure echilibrul/compromisul între interesul naţional şi natura globală a pieţelor. Exagerările într-o direcţie sau alta conduc, pe de o parte, la protecţionism şi autarhie, iar pe de altă parte, la instabilitate economică şi sprijin politico-social redus din partea celor care ar trebui să susţină globalizarea.

Având în vedere stadiul atins astăzi, pentru ca mecanismul să continue să funcţioneze trebuie consolidaţi pilonii politic şi social, şi abia apoi realizată împingerea pieţelor către o nouă extindere. Dacă acum douăzeci de ani guvernul cel mai bun era acela care guverna cel mai puţin şi dacă economia funcţiona conform principiului „stabilizaţi, privatizaţi, liberalizaţi", astăzi realitatea nu face decât să (re)activeze rolul statului în economie, aşezându-l poate chiar în *pole position* în relaţie cu ceilalţi actori, fie ei publici sau privaţi.

Reuşind să se poziţioneze corect în cadrul globalizării, guvernele pot să contribuie la accelerarea procesului de integrare economică şi să gestioneze consecinţele sociale mai puţin faste ale globalizării.

Acest fapt nu diminuează importanţa rolului jucat de către organizaţiile şi instituţiile economico-financiare internaţionale care trebuie reformate pentru a reflecta noua structură de putere economică de la nivel global, dar şi pentru a răspunde mai eficient evenimentelor (unele dintre ele inedite) aflate într-o desfăşurare mult mai rapidă faţă de viteza, amploarea şi impactul de acum mai bine de o jumătate de secol. Organizaţiile internaţionale nu doar că trebuie să contribuie prin acţiuni în zonele lor proprii de expertiză pentru a face faţă atât oportunităţilor, dar şi provocărilor pe care globalizarea le aduce, dar trebuie să acţioneze în cunoştinţă de cauză unele faţă de altele în privinţa strategiilor şi politicilor pe care le promovează pentru a se completa reciproc. Instituţiile trebuie regândite astfel încât să fie luat în calcul impactul social şi cel ambiental al proiectelor financiare pe care le susţin, dar care în schimb creează dependenţa de importurile şi capitalul din statele bogate.

[4] *The Financial Times*, March 27-April 02/2007.

Guvernanța globală este asigurată astăzi de către sistemul Bretton Woods şi de către cel al Organizației Națiunilor Unite. În momentul constituirii sale, ONU s-a dorit a fi acel organism care, prin intermediul Consiliului Economico-Social, să poarte responsabilitatea în afacerile economice globale. Scopul acestui rol dorit dar până la urmă neasumat, „grație" unor forțe externe, era prevăzut în Articolul 55 al Cartei potrivit căruia organizația se angaja să promoveze:

• standarde de trai mai ridicate, ocupare deplină şi condiții necesare progresului şi dezvoltării economico-sociale;

• soluții pentru chestiunile internaționale de ordin economic, social sau alte probleme înrudite;

• cooperare internațională culturală şi educațională;

• respectare universală a drepturilor omului şi a libertăților fundamentale, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie.

Dar intervenția celor mai puternice guverne occidentale, aceleaşi care au hotărât şi în privința sistemului Bretton Woods, a permis acestuia din urmă şi chiar l-a încurajat să acționeze ca un guvern economic global, conferindu-i abilitatea de a-şi impune voința asupra statelor-națiune, independent de prevederile Cartei, de convențiile şi tratatele ONU. Această situație s-a aşternut asupra celei generale a Națiunilor Unite care a fost pusă în permanență într-un con de umbră prin imposibilitatea Consiliului de Securitate, ca urmare a divergențelor ideologice, de a se pronunța eficient asupra situațiilor de criză apărute în diverse colțuri ale lumii, şi îndeosebi în zonele de interes direct ale americanilor şi sovieticilor. În plus, capacitatea ONU de a funcționa eficient a fost îngreunată prin refuzul sistematic al statelor puternice şi bogate, în special al SUA, de a-şi plăti integral contribuția la bugetul organizației. Treptat, Națiunile Unite au cedat instituțiilor sistemului Bretton Woods, alimentate puternic de către statele decidente, puterea de a trasa relațiile şi politicile economice globale. Dar divizarea guvernanței afacerilor economice globale între două sisteme guvernamentale aflate în competiție unul cu celălalt nu este soluția atenuării sincopelor creşterii şi dezvoltării, creării unui sistem unitar de structurare şi funcționare a economiei globale. Complexitatea activităților de comerț şi investiție, natura duală a efectelor lor, importanța crescândă asupra stabilității şi creşterii a politicilor în domeniul muncii, sănătății, educației, asigurării nevoilor de hrană, problema tot mai presantă a calității mediului, toate prezintă un impact mult mai mare decât la sfârşitul primei jumătăți a secolului trecut, fapt care solicită de urgență elaborarea şi implementarea unor politici coerente la nivel global. Soluția ar fi: fie extinderea puterii şi mandatului sistemului Bretton Woods în vederea asigurării *leadership*-ului la nivel global, fie reafirmarea mandatului Națiunilor Unite şi construcția capacității sale destinate îndeplinirii funcției intenționate.

Nevoia unor noi reguli internaționale este de necontestat. Dar, astăzi, când statele recunosc beneficiile integrării şi fac eforturi (costisitoare, nu de puține ori) de a-şi liberaliza piețele muncii şi de capital, când o societate civilă globală prinde rădăcini, când procesul de democratizare (deşi greoi, uneori) pare a nu mai fi de oprit, aceste reguli, pentru a servi Umanității în întregul său, trebuie să se bazeze pe consensul celor guvernați iar implementarea trebuie lăsată, în primul rând, guvernelor

naţionale şi locale rezultate în urma unui proces politic democratic. S-ar putea ca, deja, să fi bătut ceasul instituirii unui sistem de guvernanţă economică globală creat sub auspiciile Naţiunilor Unite, un sistem care să fie sprijinit prin resurse umane şi financiare nu numai în vederea îndeplinirii mandatului original, dar şi a introducerii reformelor necesare corespunzătoare noilor realităţi, şi aceasta în primul rând prin funcţionarea sa ca un organism democratic de guvernare.

În loc de concluzie

Complexitatea sistemului economic şi politic internaţional reclamă o nouă gândire, o nouă acţiune şi o nouă organizare a acestuia. Complexitatea, departe de a fi un lucru rău atât timp cât este manageriat corespunzător, îşi trage seva din diversitate şi ambiguitate, din interdependenţă şi fluiditate.

Peste toate acestea, intervenţiile politice şi ale politicilor în atenuarea şocurilor economice departe de a fi uniforme ar trebui să aibă un caracter unitar, urmărind în principal: asigurarea funcţionării statului de drept, protecţia proprietăţii şi respectarea dreptului de proprietate; sporirea capacităţii de a prevedea, monitoriza şi a face faţă riscurilor cu surse externe, prin dezvoltarea instituţională adecvată; dezvoltarea unui proces decizional deschis care să atragă investitorii în reconstrucţia economică; adaptarea sistemului de învăţământ la nevoile specifice generate de economiile vulnerabile; reforma administraţiei publice; utilizarea „diplomaţiei economice" în negocierile cu alte guverne sau cu societăţile trans-naţionale în atragerea de avantaje şi oportunităţi economice; diversificarea producţiei şi a exportului; dezvoltarea instituţiilor financiare, inclusiv a băncilor şi companiilor de asigurări care să ofere servicii persoanelor dezavantajate economic; asigurarea de rezerve financiare suficiente care să servească drept fonduri de urgenţă şi stabilizare în caz de şoc economic. La acestea se adaugă sporirea eforturilor în vederea dezvoltării activităţii internaţionale de supervizare a sistemului bancar; îmbunătăţirea sistemelor de avertizare timpurie şi de management al crizelor; susţinerea reformei politicilor agricole şi comerciale în statele în dezvoltare.

Bibliografie:

[1] http://www.un.org/esa/socdev/rwss/docs/2003/fullreport.pdf (*Report on the World Social Situation, 2003. Social Vulnerability: Sources and Challenges*).
[2] Robert O.Keohane, Joseph S.Nye, *Power and Interdependence*, R.R.Donneley & Sons Company, Harrisonburg, 3rd edition, 2001.
[3] http://sitesources. worldbank.org.
[4] *The Financial Times*, March 27-April 02/2007.
[5] Tiberiu Brăilean, *Globalizarea. Nenumele nimicului*, Institutul European, Iaşi, 2005.

JANDARMERIA ROMÂNĂ, INTERFAŢA ROMÂNIEI ÎN POLITICA DE SECURITATE A UNIUNII EUROPENE

Dr. Costică SILION*

Since pre-accession period, Romania had an appreciable and appreciated contribution to the activities of the European Union on line process of making operational component of security and defence and took part in civil and military operations carried out.

Participation to date in many operations and multinational peacekeeping missions, humanitarian assistance or observation and verification (some of which are still ongoing) has shown that Romania is able to assume the obligations arising from status State and to contribute actively to the efforts and objectives of NATO and EU security and regional and global stability.

Main point contained in the Treaty of Nice, the EU military capability development through the creation of permanent military structures and the incorporation into the Union, the crisis management tasks, requires fully justified the presence of Romania among the States of power status military prepared to carry out tasks in the field of public policy, flexible, well-articulated and interoperable, compatible work with other similar structures in the European Union, that the Romanian Gendarmerie.

1. Politica Europeană de Securitate şi Apărare de la global la regional

După 1990 asigurarea păcii mondiale şi prevenirea conflictelor reprezintă priorităţi pentru Organizaţia Naţiunilor Unite, Uniunea Europeană, Grupul G-8, Organizaţia pentru Securitate şi Cooperare în Europa. Ca şi amploare a proiecţiei celor două direcţii convergente, numai în anul 2000, problematica securităţii globale a constituit prioritatea agendelor de lucru a trei conferinţe ONU şi mai multor conferinţe internaţionale.

Contextul a dovedit tot mai clar că obiectivele şi interesele de securitate ale statelor se realizează doar prin cooperare internaţională care se manifestă nu numai în situaţii limită de instalare a crizelor ci şi în modul de desfăşurare curentă a relaţiilor politice, economice, sociale şi financiare.

Pericolul pândeşte cu recrudescenţă întreaga Lume, contracararea noilor ameninţări presupune o nouă resolidarizare a statelor lumii în toate domeniile, prin stabilirea unor forme de acţiune conjugată a tuturor naţiunilor care împărtăşesc interese şi valori comune.

În planul continental al situării UE, asistăm la un proces de consolidare instituţională, concomitent cu elaborarea conceptuală a identităţii sale de securitate şi apărare, ca factor de complementaritate operaţională a Alianţei Nord – Atlantice. Obiectivele UE se înscriu în logica unei competiţii pentru afirmarea sa ca leader mondial. O asemenea atitudine prefigurează un impact direct atât cu SUA cât şi cu Rusia. Consolidarea UE nu va afecta legătura transatlantică şi va conduce la o mai generoasă cooperare în spaţiul euroasiatic.

Conceptul de Identitate Europeană de Securitate şi Apărare a apărut şi s-a dezvoltat în cadrul NATO, în strânsă corespondenţă cu alte două concepte, Politica

* **General, conferenţiar universitar, Inspectoratul General al Jandarmeriei Române**

Externă şi de Securitate Comună PESC, ce denumeşte un capitol distinct al Tratatului de la Maastricht şi care reprezintă unul din cei trei piloni ai construcției europene şi Politica Europeană de Securitate şi Apărare PESA. În procesul decizional al PESC este implicată o pleiadă întreagă de instituții comunitare: Consiliul European, Consiliul Uniunii Europene, Comisia Europeană (cu precădere Comisarul pentru Relații Externe), Parlamentul European, Preşedinția, statele membre, Secretariatul General al Consiliului condus de Înaltul Reprezentant pentru PESC, reprezentanții speciali, Comitetul Reprezentanților Permanenți (COREPER), Comitetul Politic, Unitatea de planificare politică şi avertizare timpurie (aflată în subordinea Secretariatului General al Consiliului). Conceptul de Politică Europeană de Securitate şi Apărare (PESA) s-a cristalizat la Consiliul European de la Köln (iunie 1999), în perioada imediat următoare conflictului din Kosovo şi subsecvent înțelegerii franco-britanice de la St. Malo (decembrie 1998), dobândind noi valențe prin deciziile ulterioare ale aceluiaşi for european de la Helsinki, Lisabona, Santa Maria da Feira, Nisa, Göteborg, Laeken, Sevilla, Bruxelles, Copenhaga, Salonic.

În această lume în care pieţele sunt globale, economia este globală, tehnica de asemenea, şi amenințările sunt globale inevitabil, securitatea şi prosperitatea depinzând de existența unui sistem multilateral eficace. Aşadar o linie de acțiune a UE trebuie să fie dezvoltarea unei societăți internaționale puternice, caracterizată de existența unor instituții internaționale eficiente, precum şi de existența unei ordini internaționale bazate pe respectarea legilor, în primul rând a principiilor înscrise în Carta Organizației Națiunilor Unite.

Pornind de la aprecierea conform căreia Uniunea Europeană poate aduce, atât direct, cât şi indirect, un plus de stabilitate datorat faptului că riscurile apariției unei confruntări militare tradiționale pe continentul european s-au diminuat considerabil, rezultă o dublă concluzie: interesele şi obiectivele de securitate actuale ale statelor europene nu sunt generatoare de stări conflictuale, favorizând însă, cooperarea şi solidaritatea deci, mediul de securitate internațional este influențat pozitiv de procesele de integrare europeană şi euroatlantică, în fapt de extinderea comunității statelor care împărtăşesc şi promovează valorile democrației şi economiei de piață, în contextul adâncirii colaborării regionale.

Crearea unei ordini internaționale bazate pe un multilateralism eficace reprezintă unul din obiectivele strategice ale UE, ca răspuns față de amenințările de tip nou la adresa securității. În acest context, un element important al acestei noi ordini internaționale este considerată a fi cooperarea transatlantică în cadrul NATO.

În esență, PESA presupune dezvoltarea unei capacități de decizie autonome şi, în cazul în care Alianța Nord-Atlantică ca întreg nu este angajată, lansarea şi coordonarea unor operațiuni militare sub autoritatea UE, ca răspuns la situații de criză, angajarea resurselor de către statele membre la astfel de operațiuni bazându-se pe decizii suverane. PESA este un proces interguvernamental, controlul politic fiind exercitat de şefii de stat şi de guverne ale statelor membre, iar cel financiar, de către parlamentele naționale.

Instituționalizarea activității în sfera prevenirii conflictelor, consolidării păcii şi a stabilității interne a statelor, zonelor sau regiunilor în criză sau amenințate de

crize s-a făcut prin instituirea, înaintea Summit-ului de la Feira, a Comitetului pentru Aspectele Civile ale Gestionării Crizelor, ca organism permanent PESA.

Odată cu apariția PESA, Europa a formulat pentru prima oară o strategie de securitate întrunită, ce poate fi considerată drept corespondent dar şi reacție la Strategia de Securitate Națională a SUA

Pentru ca politica de securitate şi apărare a Uniunii Europene să devină mai eficace este necesar ca Uniunea Europeană să devină mai activă în urmărirea obiectivelor sale prin mijloace civile sau militare, mai coerentă prin unirea eforturilor şi prin asigurarea unității de comandă în caz de criză, mai capabilă prin alocarea unor resurse mai mari, evitarea duplicărilor, coordonarea mai bună a resurselor existente.

În realizarea obiectivelor sale de securitate şi apărare Uniunea Europeană nu va putea face abstracție de necesitatea menținerii unor relații privilegiate cu SUA. În acelaşi timp va trebui să îşi dezvolte colaborarea cu alți actori importanți de pe scena mondială, Rusia, Japonia, China, Canada, India, fără ca vreuna din aceste relații să aibă un caracter de exclusivitate.

Pentru a putea efectua o analiză corectă şi completă a mediului de securitate care afectează interesele naționale ale României, este necesară abordarea sistemică a condițiilor mediului de securitate, atât la nivel global, cât şi regional, concomitent cu surprinderea multidimensională a aspectelor specifice domeniului securității naționale. Acest mod de abordare presupune luarea în considerație a tendințelor politico-militare de evoluție a mediului de securitate în corelare cu cele din interiorul fenomenului militar, ceea ce ne poate da o imagine realistă sau cât mai apropiată de realitate a condițiilor în care trebuie concretizată starea de securitate a țării.

Zona Europei de Sud-Est a devenit teatrul de manifestare a tuturor amenințărilor distructiv, cu grave implicații asupra statelor din regiune. Implicarea marilor puteri economice şi militare, din perspectiva intereselor familiilor politice europene sau a grupărilor oligarhice financiare, a condus la adâncirea crizelor provocate şi poate genera noi focare de conflict. Principala amenințare care se manifestă asupra zonei este sărăcia cronică şi radicalizarea intoleranței etnice şi religioase.

România, ca țară sud-est europeană, este supusă tuturor riscurilor şi stărilor de insecuritate produse de mediul geopolitic regional, zonal, continental şi global.

Ca stat de graniță al Uniunii Europene şi ca membru al NATO, România are interesul major de a se învecina cu state stabile, democratice şi prospere deoarece acestea mențin pacea şi buna-înțelegere în relații, creează comunități pluraliste şi au un comportament predictibil în domeniul securității. Construirea unui regim de securitate şi prosperitate în zona Mării Negre reprezintă o direcție distinctă de acțiune a acestei strategii.

România are un interes strategic fundamental ca regiunea extinsă a Mării Negre să fie stabilă, democratică şi strâns conectată la structurile europene şi euro-atlantice. Subsumat acestui interes, obiectivul strategic al țării noastre - vector dinamic al securității democratice, stabilității şi prosperității economice - este acela de a stimula o implicare europeană şi euro-atlantică cât mai puternică în regiune.

Prin poziția cheie, în proximitatea regiunii balcanice, controlul căilor fluviale dunărene şi vecinătatea cu NATO şi cu noua entitate politico economică a Comunității Statelor Independente, România joacă un rol de verigă în lanțul celor trei spații euroatlantică, eurasiatică şi balcano-mediteraneană.

Printre primele negocieri deschise de România cu Uniunea Europeană după începerea demersurilor de aderare, la 15 februarie 2000, au fost relațiile externe şi Politica Externă şi de Securitate Comună, conform cărora, în Documentul de poziție a României, se arăta că: „*România este pregătită să accepte şi să aplice acquis-ul în domeniul Politicii Externe şi de Securitate Comune a Uniunii Europene"*. Structurile necesare transpunerii acesteia în practică au fost create, iar politica externă şi de securitate a României se bazează pe aceleaşi principii şi are aceeaşi orientare cu cea promovată de Uniunea Europeană. Din punctul de vedere al României, în privința securității sale naționale, obiectivul de aderare la Alianța Nord-Atlantică şi Uniune Europeană a fost atins, participarea la procesul decizional conferă un nou statut în planul relațiilor internaționale promovate de țara noastră, devenind astfel nu numai importator, ci şi exportator de securitate. Prin mărirea treptată a participării cu forțe şi mijloace în operațiunile multinaționale (Afganistan, Irak, Bosnia - Herțegovina, Georgia, Kosovo etc.), s-a trecut la o altă etapă în adoptarea unui nou concept de securitate națională.

In contextul extinderii de după 2007 a UE, vecinele la est ale României (Ucraina, Republica Moldova) au dobândit dublul statut de frontieră estică a UE şi frontiera vestică a Rusiei, României, impunându-i-se, în noua situație geopolitică, o atitudine pro-activă în politica *noii vecinătăți* a UE şi în ceea ce priveşte gestionarea *conflictelor înghețate*.

Natura provocărilor s-a diversificat şi continuă să se extindă îndeosebi în spectrul riscurilor, amenințărilor şi pericolelor nonmilitare caracterizate de un grad înalt de instabilitate şi greu previzibile

În aceste condiții de securitate la nivel regional şi mondial, societatea românească este supusă unor provocări grave generate de un cumul de cauze de natură internă şi externă, care produc o rezultantă puternic perturbatoare asupra echilibrului.

Formele şi mijloacele României, pentru participarea la PESA pot fi concretizate în consultări periodice pe probleme ale securității europene, participarea la elaborarea deciziilor legate de gestionarea aspectelor militare şi civile ale crizelor, implicarea în activitățile curente ale organismelor UE cu atribuții în sfera securității (Consiliul Afacerilor Generale, Comitetul Politic şi de Securitate, Comitetul Militar, Statul Major, Institutul de Studii de Securitate al UE etc.), participarea la sesiunile Adunării UEO, respectiv ale Adunării Interparlamentare de Securitate şi Apărare, participarea la exercițiile şi operațiunile de gestionare a crizelor conduse de UE etc.

Experiența participării României la Parteneriatul pentru Pace este benefică, din punct de vedere militar, pentru îndeplinirea obiectivelor PESA. Potențial, România reprezintă un pilon important al PESA în partea centrală şi sud estică a Europei, demonstrat fiind de participarea sa la operațiuni în sprijinul păcii, element care subliniază viabilitatea organismului militar românesc în plan internațional.

Începând din anul 1991 România a participat la mai multe operaţiuni de acest tip, respectiv în IFOR/ KFOR conduse de NATO în Bosnia şi Herţegovina, în Albania, UNMIK în Kosovo. Totodată, România participă la misiunile de poliţie ale Uniunii Europene (EUPM) din Bosnia şi Herţegovina şi la operaţiunea militară „Concordia" a Uniunii Europene din Macedonia.

De asemenea, relaţiile avute cu UEO pot constitui un capital preţios de experienţă în cadrul procesului de implementare a PESA. În domeniul politicii de securitate şi apărare România poate să se bazeze pe certitudini, având calitatea de membru NATO şi al Uniunii Europene, drept pentru care încurajează consolidarea PESA şi participarea de o manieră activă la aceasta.

Majoritatea membrilor UE, cărora se alătură şi România, susţin, în ceea ce priveşte relaţia NATO-UE în sfera securităţii şi apărări, menţinerea complementarităţii, condiţia fiind însă, dovedirea eficienţei în prevenirea şi gestionarea crizelor şi conflictelor din vecinătatea imediată a Uniunii Europene. În aceste condiţii, România va putea participa la operaţiuni de menţinere a păcii în cadrul PESA/UE şi la operaţiuni militare de orice alt gen alături de NATO/SUA. Pentru a spori şansele unei contribuţii relevante în cadrul PESA, România poate promova şi aplica conceptul cooperării inter-agenţii în prevenirea şi gestionarea crizelor.

România s-a angajat ferm şi explicit în lupta împotriva terorismului, egidă sub care România va putea dezvolta relaţii de cooperare militară şi cu ţări din alte zone geografice (Japonia, China, America Latină).

Ca factor activ al implementării PESA prin resursele umane şi logistice de care dispune, precum şi prin experienţa acumulată în cadrul misiunilor de menţinere a păcii şi a cooperării militare în plan regional, pornind de la principiul cooperării structurate prezentat în proiectul Constituţiei Europene, România va identifica ţările care sunt dispuse să îşi asume obligaţii militare mai ferme în cadrul misiunilor de tip Petersberg şi să încerce o apropiere în cooperarea militară cu acestea, participarea României la operaţiuni militare sub egida PESA este de natură a crea o atitudine favorabilă României în rândul celorlalte ţări europene.

2. EULEX Kosovo – expresia Politicii Europene de Securitate şi Apărare a Uniunii Europene

Uniunea Europeană şi-a fixat drept prioritate stabilizarea ţărilor din Balcani şi integrarea lor.

Consiliului European în 14 decembrie 2007 a subliniat că UE este pregătită să sprijine Kosovo pe calea către o stabilitate durabilă, inclusiv printr-o misiune de Politică Europeană de Securitate şi Apărare (PESA).EULEX.

În 2008, înainte de declaraţia de independenţă pe care mulţi europeni au considerat-o inevitabilă, a lansat cea mai importanta misiune civilă din istoria sa, EULEX, în care 3.000 de poliţişti, jurişti şi vameşi trebuiau să preia atribuţiile misiunii ONU care administrează Kosovo din 1999. Misiunea EULEX şi-a început propriu-zis activitatea în luna decembrie, când UE a obţinut aprobarea ONU, după o serie de concesii importante făcute Belgradului, care, susţinut de Moscova, a obţinut ca statutul Kosovo şi prerogativele EULEX în zonele cu populaţie majoritar sârbă să

rămână vagi. *„Astfel, misiunea depinde de bunăvoința sârbilor din aceste zone. Iar tribunalele şi poliţiştii sârbi „nu vor să coopereze" deocamdată cu EULEX şi nu vor să aplice legile kosovare,* (Joost Lagendijk, specialist pe probleme balcanice, europarlamentar olandez). Misiunea se execută în urma transferării sub sigla UE a poliţiştilor din cadrul UNMIK şi a unei părţi a celor din cadrul misiunii NATO, KFOR.

EULEX deține un lanț de conducere ierarhic unificat, fiind condusă de la Bruxelles şi desfăşurându-şi activitatea în cadrul Rezoluției 1244 a Consiliului de Securitate al ONU.

După luni întregi de discuții internaționale, misiunea judiciară şi de poliție a Uniunii Europene, EULEX, şi-a început marți 9 decembrie desfăşurarea pe întreg teritoriul Kosovo şi a fost lansată pentru o perioadă inițială de doi ani, însă UE a anunțat că *„se va încheia atunci când autoritățile din Kosovo vor fi acumulat suficientă experiență pentru a garanta statul de drept tuturor membrilor societății*", ceea ce ar putea dura mult mai mult.

În pofida acestor dificultăți, diplomații şi analiştii europeni sunt destul de optimişti în ceea ce priveşte stabilizarea Kosovo, chiar dacă ar putea dura ani de zile. *„Niciunul dintre scenariile sumbre nu s-a întâmplat, nici conflictul etnic, nici deplasările masive ale populației",* subliniază Jean-Yves Camus, de la Institutul Francez pentru Relații Internaționale şi Strategice.

În consecință, UE instituie o **Misiune a Uniunii Europene de sprijinire a supremației legii în Kosovo**, denumită ***„EULEX KOSOVO"*** având ca **mandat:** *sprijinirea instituțiilor din Kosovo, autorităților judiciare şi organismelor de aplicare a legii pentru dezvoltarea şi consolidarea în continuare a unui sistem judiciar, vamal şi de poliție multietnic; desfăşurarea, în strânsă cooperare cu programele de asistență ale Comisiei Europene a activităților de monitorizare, îndrumare şi consiliere păstrând, în acelaşi timp, anumite responsabilități executive; asigurarea, menținerea şi promovarea supremației legii, a ordinii publice şi securității, în caz de necesitate, cu consultarea autoritățile civile internaționale competente, prin revocarea sau anularea deciziilor operaționale luate de către autoritățile din Kosovo; asigurarea că toate cazurile privind crime de război, terorism, criminalitate organizată, corupție, criminalitate inter-etnică, infracțiuni economico-financiare şi alte infracțiuni grave investigate sunt supuse urmăririi penale şi judecate adecvat, iar hotărârile sunt puse în executare în mod corespunzător, în conformitate cu legile aplicabile, inclusiv, atunci când este cazul, de organe de cercetare penală şi judecători internaționali; asumarea altor responsabilități, în mod independent sau în sprijinul autorităților din Kosovo, în vederea menținerii şi promovării supremației legii, a ordinii publice şi securității prin consultare cu agențiile relevante ale Consiliului.*

Aşadar, ca urmare a declarării unilaterale a independenței provinciei Kosovo, noile riscuri se manifestă transnațional şi nu pot fi privite doar din perspectiva geografică. Pe fondul apariției Forței de Securitate a Kosovo – F.K.S. (formată din 2500 de membri şi 800 de rezerviști, dotați cu armament uşor), forță care va înlocui Forța de Protecție Kosovară – K.P.S. (formată în mare parte din foşti membri ai

Armatei de Eliberare Kosovo – U.C.K.), se va amplifica tensiunea existentă între provincia Kosovo şi Serbia (aceasta din urmă susţinută de Rusia), stat care se opune vehement independenţei proclamate la 17 februarie 2008, considerând – o ilegală. Acest fapt ar putea conduce la manifestări de stradă care ar putea degenera în acte de violenţă atât din partea sârbilor cât şi din partea albanezilor kosovari.

Deşi pentru moment este exclusă o recunoaştere din partea Serbiei a statului Kosovo, poziţia cunoscută guvernului de la Belgrad, de neacceptare a independenţei Kosovo şi necooperare cu instituţiile acestuia fiind cunoscută, nu este exclus ca pe termen de 5-10 ani, după ce se va schimba optica de la Belgrad, să se poată intra într-o altă relaţie cu guvernul de la Priştina.

Este posibil ca Serbia să sesizeze Curtea Internaţională de Justiţie în legătură cu disputa cu Kosovo, pentru aceasta făcând lobby inclusiv în zona Africii de unde speră să obţină sprijin politic în demersurile sale către ONU. Deocamdată doar Senegal, Burkina Faso şi Liberia au recunoscut independenţa Kosovo. Demersurile pentru sprijin internaţional este posibil să se îndrepte şi către Mongolia, Sri Lanka, Algeria, Brunei, Kenya, Cuba, Iran, Pakistan, Butan, Laos, Bangladesh, Singapore, Venezuela, Panama, Chile, Columbia, Maroc, Siria, Tunisia şi Bolivia;

Procesul de recunoaştere al provinciei Kosovo va continua la nivel internaţional, tendinţele diplomatice de consolidare al provinciei fiind din ce în ce mai evidente, Malaezia fiind ultima ţară care a recunoscut independenţa Kosovo.

În prezent, potrivit surselor financiare, preluate de mass-media internaţională, corupţia reprezintă o adevărată problemă, aceasta manifestându-se aproape instituţionalizat, dezvoltarea provinciei Kosovo va rămâne dependentă şi de acţiunile de combatere a corupţiei şi crimei organizate, întrucât acestea obstrucţionează implementarea fondurilor şi resurselor financiare. Potrivit surselor amintite, aproximativ 60% din companiile kosovare au recunoscut deschis că au fost nevoite să ofere foloase necuvenite şi să încurajeze darea de mită în relaţiile cu oficialii administraţiei publice, pentru a-şi putea derula afacerile în sensul obţinerii de profit economic.

Procesul de dezvoltare al provinciei se va extinde în condiţiile în care mediul economico-financiar internaţional intenţionează să demareze investiţii masive în zonă, guvernul kosovar adoptând un proiect de lege privitor la bugetul ţării pentru următorul an în valoare de 1,43 miliarde euro;

Observatorii preconizează că, în afara tensiunilor etnice, cea mai mare problemă a EULEX va fi combaterea crimei organizate alarmante, care s-a dezvoltat profitând de graniţele cu Serbia, Muntenegru, Albania şi Macedonia, păzite insuficient. Este posibil ca unele state europene să atragă atenţia guvernului kosovar asupra necesităţii implementării unei strategii ferme şi realiste în privinţa combaterii terorismului şi crimei organizate, ştiindu-se faptul că regiunea rămâne principalul exportator de crimă organizată din şi în Europa. Din primul raport al Comisiei Europene (dat publicităţii imediat după declararea independenţei), se arată că provincia Kosovo (*sub Rezoluţia 1224)* nu are o strategie de luptă împotriva crimei organizate şi că zona reprezintă un nod al reţelelor europene de migraţie ilegală.

De asemenea, sistemul judiciar kosovar va avea nevoie în continuare de sprijin internațional (inclusiv din partea EULEX) pentru a demonstra că administrația şi sistemul instanțelor judecătoreşti pot fi compatibile cu cerințele internaționale.

Este greu de anticipat cum vor reacționa factorii decidenți kosovari la preconizata dezvoltare a mediului financiar-economic, în condițiile în care mediatizata criză economică mondială influențează negativ şi stabilitatea regiunii, şomajul reprezintă cca. 60% din populația aptă de muncă, iar traficul de droguri, contrabanda (cu autoturisme furate, cu țigări contrafăcute), traficul de ființe umane, de armament şi de produse derivate din petrol, par a fi în expansiune, reprezentând în fond o amenințare şi la adresa securității statelor vecine din Balcani.

Este posibil ca tensiunile interetnice dintre comunitățile albaneze şi sârbe să domine regiunea, fapt pentru care EULEX declară că va monitoriza regiunea în care sârbii sunt majoritari, veghind astfel la modul de respectare a drepturilor acestora.

3. Jandarmeria Română sub egida Uniunii Europene

Misiunea EULEX KOSOVO este prima desfăşurată sub egida Uniunii Europene, iar România este reprezentată şi prin efective ale Jandarmeriei Române.

La 26 februarie 2007, a fost primită la Reprezentanța Permanentă a României pe lângă Uniunea Europeană scrisoarea C.P.C.C. privind selecția unei unități române de jandarmi pentru participarea la misiunea Uniunii Europene de sprijinire a supremației legii în Kosovo, EULEX KOSOVO. La aceeaşi dată, a avut loc şi întâlnirea şefului EULEX KOSOVO, general Yves de Kermabon, cu reprezentanții statelor membre care vor participa cu unități I.P.U./F.P.U. la misiune. În scrisoare se precizează că F.P.U. român va fi în Mitrovica, împreună cu I.P.U. francez, alături de Franța asigurând rolul de națiune cadru. Generalul Yves de Kermabon a arătat că, în urma analizei tuturor aspectelor implicate, a luat decizia următoarei repartiții a celor patru unități: la Pristina, Italia (națiune cadru) şi Polonia, iar la Mitrovica, Franța (națiune cadru) şi România. Cele patru unități au fost complet operaționale şi au intrat sub comanda EULEX KOSOVO în ziua transferului de autoritate. Date fiind implicațiile operaționale directe, au fost necesare consultări în teren cu UNMIK şi KFOR (UNMIK păstrându-şi capacitatea operațională pe toată durata perioadei de tranziție de 120 de zile, până la transferul autorității - aprox. mijlocul lunii iunie 2009).

Potrivit angajamentului asumat, Jandarmeria Română participă în cadrul misiuni PESA a UE în Kosovo cu un **detaşament de jandarmi**, constituit din trei plutoane şi un element de comandă al detaşamentului format, precum şi un efectiv de militari în cadrul elementului de comandă şi sprijin al grupării F.P.U. Asigurarea efectivelor s-a realizat conform organigramei stabilită de comun acord cu reprezentanții națiunii lider şi a numărului de militari aprobat prin Memorandum. Contingentul român de jandarmi a fost echipat şi dotat în conformitate cu reglementările internaționale în vigoare şi a parcurs un program specific de pregătire a componentei C.R.C. (*Restabilirea ordinii publice şi Controlul Mulțimilor*) care execută misiuni PESA, înaintea dislocării în Kosovo.

Începând cu **10 decembrie** 2008, ora 00^{00}, Detaşamentul de Misiuni Internaţionale al Jandarmeriei Române dislocat în Kosovo execută misiuni de menţinere a păcii subordonându-se operaţional Uniunii Europene, în cadrul misiunii EULEX Kosovo, după realizarea transferului de responsabilitate între ONU şi UE.

Misiunea internaţională continuă sub egida UE în baza solicitării oficiale adresate României de către Consiliul Uniunii Europene, pentru punerea Detaşamentului de Jandarmi Români dislocat în provincia Kosovo sub mandat ONU, la dispoziţia Misiunii EULEX Kosovo, precum şi în baza solicitării Hotărârii C.S.A.T. nr. 172 din 18 decembrie 2007, privind aprobarea participării României cu **jandarmi** şi **poliţişti** la misiunea UE din Kosovo, până la încheierea mandatului acesteia.

Această misiune se înscrie în responsabilităţile ce revin României ca urmare a aderării la Uniunea Europeană, respectiv contribuţia română la efortul general de asigurare a păcii şi siguranţei în Europa.

În acest sens, România poate aduce o contribuţie semnificativă la efortul Uniunii Europene de menţinere a unui climat normal pe continent, iar **Jandarmeria Română**, ca forţă de poliţie cu statul militar este aptă să îşi aducă aportul la dezvoltarea unei capacităţi militare flexibile şi interoperabile, capabilă să conducă simultan o serie de misiuni civile şi militare în scopuri diverse, corespunzătoare celor mai probabile situaţii.

Un avantaj al misiunii, îl reprezintă în special experienţa dobândită de Jandarmeria Română în operaţiunile internaţionale (participă din anul 2002, la misiunea de menţinere a păcii în provincia Kosovo, sub egida ONU).

Cu o organizare compatibilă acţional cu ale structurilor europene alături de care participă în misiune, detaşamentul dislocat sub egida UE este în măsură să constituie echipe specializate (de tip SWAT) şi să acţioneze coordonat ori integrat cu echipe specializate aparţinând altor componente ale misiunii, argument în clasificarea unităţii de tip IPU.

Pe lângă tipurile de misiuni reglementate sub autoritatea Uniunii Europene pentru operaţionalizarea primei misiuni înscrisă în Politica Europeană de Securitate şi Apărare, constând în asigurarea suportului operaţional pentru forţele partener, controlul mulţimilor în timpul unor demonstraţii violente, asigurarea securităţii personalului EULEX în îndeplinirea îndatoririlor, asigurarea ordinii publice cu ocazia desfăşurării manifestărilor de protest, vizitelor oficialităţilor, protecţia VIP, cooperarea cu serviciul de poliţie locală, misiuni de securitate a zonei operaţionale, acţiuni antiteroriste şi contra-teroriste, filtre şi puncte de control pe principalele artere de circulaţie, escortă a deţinuţilor şi paza transporturilor speciale, profesionalismul jandarmilor români a fost pus la încercare prin operaţiuni de intervenţie rapidă (controlul mulţimilor sau restabilirea ordinii publice - timp de reacţie 10-30 minute), executarea unor arestări periculoase (criminali de război sau infractori periculoşi), căutări de armament, muniţie, droguri şi criminali de război sau asigurarea securităţii transportului de explozivi, precum şi escortarea membrilor parlamentului din Kosovo, misiuni cu grad de pericol deosebit şi care necesitau un plus substanţial de pregătire şi expertiză, încheiate de fiecare dată cu succes.

De altfel Jandarmeria Română se bucură de apreciere din partea oficialilor sub egida cărora misiunea este pusă în practică, dar şi din partea celor ce le sunt parteneri la gestionarea pericolului.

Prioritate a politicii externe a României integrată în Politica Europeană de Securitate şi Apărare, stabilizarea conflictelor în zona Mării Negre a adus în atenția autorităților, după încetarea războiului între Rusia şi Georgia, gestionarea situației printr-o misiune civilă de monitorizare. Uniunea Europeană probează astfel interesul activ, pe scena internațională, față de situația statelor estice şi demonstrează importanța UE în domeniul securității.

Misiunea monitorizează aspectele civile ale manifestărilor părților în conflict, inclusiv din punctul de vedere al aplicării în totalitate a Acordului de încetare a focului, în coordonare cu ONU şi OSCE, prezenți în Georgia.

Mandatul EUMM pus în practică vizează stabilizarea situației axată pe conformarea părților cu acordul în şase puncte, inclusiv retragerea trupelor, descurajarea sabotării procesului, a violării drepturilor omului sau a încălcării dreptului internațional umanitar; normalizarea în domeniul guvernării civile, cu accent pe asigurarea ordinii publice şi respectarea statului de drept, dar şi pe problematici conexe precum securitatea infrastructurii energetice şi a culoarelor de transport, aspectele politice şi de securitate legate de revenirea refugiaților şi persoanelor dislocate, sporirea încrederii între părți prin reducerea tensiunilor şi facilitarea legăturilor dintre părți şi alte măsuri de creştere a încrederii şi fundamentarea politicilor UE față de Georgia.

Personal militar din cadrul Jandarmeriei Române participă în premieră, într-o misiune civilă PESA de monitorizare, alături de unitatea pe care România a dislocat-o în acest teatru de operații.

Aşadar, pentru România, obiectivele politicii externe sunt diverse şi prompterul scoate în evidență securitatea, bunăstarea, prestigiul, susținerea unor formule de organizare politică şi nu în ultimul rând compatibilizarea pentru participarea la nucleul comun al unei comunități pluraliste de securitate.

Bibliografie:

[1]. ***Constituția României 2003**.*

[2]. ***Legea 550 din 29.11.2004 privind Organizarea şi Funcționarea Jandarmeriei Române, **publicată în Monitorul Oficial. Partea I nr. 1175 din 13.12.2004.**

[3]. ***Legea nr. 42 din 15 martie 2004 privind participarea forțelor armate la misiuni în afara teritoriului stalului român**, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 242 din 18 martie 2004.*

[4]. ***Carta Albă a Securității şi Apărării Naționale**, Bucureşti, 2004.

[5]. ***Doctrina pentru operațiile întrunite multinaționale**, Bucureşti, 2001.

[6]. ***Strategia de Securitate Națională a României**, secțiunea consacrată mediului internațional de securitate, la http://www.mapn.ro/strategiasecuritate/ strategsecuritmediul.html;

[7]. ***Presidency Progress Report to the Helsinki European Council on Strenghtening the Common European Policy on Security and Defence*, în *European Union Foreign, Security and Defence Policy. Basic Documents*, *The Future of Europe – debate, Title V: External Action of the Union*, European Commission, Secretariat General, Document TF-AU/3, 2003.
[8]. Universitatea Națională de Apărare, Centrul de studii strategice de apărare şi securitate, **Aspecte teoretice privind Gestionarea situaţiilor de criză**.
[9]. Institutul European din România, **Politica Europeană de securitate şi apărare,** Editura Master print Offset, 2005.
[10]. Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate, **Actualităţi şi perspective în politica europeană de securitate şi apărare,** 2006.
[11]. ANDREESCU, Anghel, **Riscuri şi ameninţări neconvenţionale la adresa securităţii naţionale,** Editura M.A.I., 2000.
[12]. AURESCU, Bogdan, **Noua suveranitate**, Bucureşti, 2003.
[13]. BRETHERTON, Charlotte and VOGLER, John, **The European Union as a Global Actor,** Routledge, London and New York, 1999.
[14]. BRODI, E.W., ***Managing Communication Processes; From Planning to Crisis Response. Praeger,*** New York, 1991.
[15]. BRZEZINSKI, Z., **Marea tablă de şah,** Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1999.
[16]. BRZEZINSKI, Zbigniew (ed.), **The Geostrategic Triad – Living with China, Europe and Russia,** The Center for Strategic and International Studies Press, The CSIS Press, Washington, DC, 2001.
[17]. CARP, Gheorghe, **Terorismul internaţional, Rolul M.A.I. în prevenirea şi combaterea acestui flagel,** Editura M.A.I., Bucureşti, 2005.
[18]. DUNLEAVY, Patrik, **Teoriile statului**, Bucureşti, 2002.
[19]. GRIFFITH, M., *Relaţii internaţionale,* Ziua, Bucureşti 2003.
[20]. FRUNZETI, Teodor, ZODIAN, Vladimir, **Lumea 2007, enciclopedie politică şi militară,** Editura, CTE al Armatei, Bucureşti 2007.
[21]. FUKUYAMA, F., **Construcţia statelor. Ordinea mondială în secolul XXI**, Antet, Bucureşti, 2004.
[22]. KISSINGER, Henry, **Diplomaţia**, Bucureşti, 1998.
[23]. KOLODZIEJ, Edward A., **Securitatea şi Relaţiile Internaţionale,** Editura Polirom, Bucureşti 2007.
[24]. ONIŞOR, Constantin, FRUNZĂVERDE, Sorin, **Arta strategică a securităţii şi integrării europene,** Editura A ’92, Bucureşti, 2002.
[25]. MUREŞAN, Liviu, POP, Adrian, BONCIU, Florin, *The European Security And Defence Policy – A factor of influence on the actions of Romania in the field of security and defence, research paper,* The European Institute of Romania, Bucureşti, 2004.
[26]. MUREŞAN, Liviu *The New International Security Landscape*, în „Defense and Security Sector Governance and Reform in South East Europe: Insights and Perspectives”, Second volume: Macedonia, Moldova, Romania, edited by

J. Trapans and P. Fluri, DCAF-Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forced, Geneva/Belgrade, 2003.
[27]. MUREŞAN, Liviu, *Riscuri şi provocări în scenariile şi strategiile ante şi post Praga 2002*, în „Colocviu Strategic", nr.6/iulie 2002, Academia de Înalte Studii Militare, Centrul de Studii Strategice de Securitate.
[28]. PAUCHANT, Thierry C., **Transforming the Crisis-Prone Organizations**, San Francisco, California, Jossey-Boss, 1992.
[29]. SOLANA, Javier, *A secure Europe in a better world,* Thessaloniki European Council, June 20, 2003, la http://www.eu.int./oressdata/EN/reports/76255.pdf.
[30]. WAGNER, Wolfgang, *The democratic legitimacy of European Security and Defence Policy,* Occasional papers, No. 57, Aprilie 2005, European Union Institute for Strategic Studies, Paris.
[31]. ZHURKIN,Vitaly, *European Security and Defence Policy: Past, Present and Probable Future*, la http://www.iip.at/publications/ps/0303zhurkin.html şi *New Historical Literature: European Defence Community.*

NEVOIA DE ADAPTARE A SERVICIILOR DE INFORMAȚII PENTRU APĂRARE ÎNTR-O LUME ÎN SCHIMBARE

Dr. Gheorghe SAVU[*]

This work tackles the issue of incessant adjustment of defence intelligence agencies to the new trends which define a changing world. For analytical purpose, there have been selected two global societal trends, namely: the impact of knowledge-based society on the global security environment and the mutations of armed conflicts. The both tendencies call for a permanent adaptation of defence intelligence domain to maintain its capability to cope with the new threats stemming from a changing world. Defence intelligence agencies, as main elements of the security systems, should implement a creative and positive thinking within their structures to contribute effectively to the comprehensive security and defence strategies.

Care sunt tendințele care vor defini mediul de securitate global în următorii ani? Este o întrebare justificată pentru cei care concep strategii şi reformează componentele sistemelor de securitate. Uneori, suntem înclinați să gândim aceste aspecte pe perioade scurte de 4-5 ani, suprapuse, mai mult sau mai puțin, cu ciclurile electorale. Alteori, tindem să ne schimbăm sistemele de referință atunci când suntem influențați de evenimente catalitice sau de incidente de securitate majore, cum a fost cazul atentatelor teroriste din septembrie 2001.

Această lucrare arată necesitatea transformării continue a serviciilor de informații pentru apărare, privită din perspectiva adaptării la dinamica lumii contemporane. Informațiile pentru apărare sunt tratate ca una dintre componentele importante ale sistemelor de securitate şi apărare, care sunt concepute prin strategii de tipul „estimare a situației de securitate – cursuri de acțiune". În acest context, serviciile de informații pentru apărare au cu precădere un rol proactiv şi preventiv, contribuind major la evaluările mediului de securitate din perspectiva amenințărilor militare şi non-militare, dar şi a evoluțiilor sociale, economice şi politice care potențează aceste amenințări.

Lucrarea este structurată pe patru capitole. În prima parte a lucrării, serviciile de informații pentru apărare sunt prezentate din perspectiva poziției pe care o au în cadrul sistemului de securitate la nivel statal, pentru o mai bună înțelegere a modului în care acestea interacționează cu mediul de securitate, sub toate aspectele sale. În a doua parte a lucrării, sunt prezentate două dintre tendințele care determină mutații în mediul strategic de securitate. Interacțiunea serviciilor de informații pentru apărare cu schimbările din mediul de securitate şi nevoia de adaptare dictată de aceste schimbări sunt abordate în capitolele trei şi patru. În încheiere, sunt punctate câteva idei care pot constitui teme de reflecție pentru viitor.

1. Serviciile de informații pentru apărare şi strategiile de securitate

[*] **General-maior inginer, Şeful Direcției Generale de Informații a Apărării**

În general, *securitatea* unui stat de drept are ca deziderat prezervarea suveranității, integrității teritoriale şi a ordinii legale. Securitatea națională se materializează multidimensional, pe baza unei *strategii* care incumbă linii de acțiune puse în practică de instrumentele de putere din portofoliul statului. *Liniile de acțiune* care stau la baza strategiei de securitate variază în funcție de particularitățile fiecărei entități statale, aici putând fi menționate interesele naționale vitale, spațiul geopolitic de incidență, sistemul de alianțe etc. Pe scurt, liniile de acțiune reprezintă căi de operaționalizare a obiectivelor urmărite în cadrul strategiilor de securitate. Instrumentele de putere reprezintă *mijloacele* de punere în aplicare a liniilor de acțiune ale strategiei de securitate. Printre cele mai importante şi solicitate instrumente din portofoliul statului sunt cele diplomatice, militare, economice, financiare, de informații şi de impunere a legii.

Într-o strategie de securitate articulată corect, instrumentele de putere sunt angajate în funcție de caracterul şi dimensiunea amenințărilor, respectând principiile relevanței şi proporționalității. De-a lungul istoriei recente, atunci când această regulă nu s-a respectat, s-a recurs la intervenția internațională, cu consecințe grave asupra integrității teritoriale a statelor în cauză. În acest sens, trebuie amintite cazurile fostei Iugoslavii, unde ripostele militare sârbe din Bosnia-Herțegovina şi Kosovo s-au soldat cu pierderi teritoriale, şi cel al Georgiei, unde intervenția militară a discreditat întreaga strategie de securitate georgiană.[1]

Strategia de apărare este circumscrisă celei de securitate, diferențele fiind date, în principal, de modul şi gradul de angajare a instrumentelor de putere ale statului. Factorul militar joacă un rol important în cadrul strategiei de apărare, dar şi în acest caz este angajat în corelație cu celelalte instrumente de putere ale statului şi cu respectarea proporțiilor în raport cu amenințările vizate.

Serviciile de informații reprezintă o componentă esențială a sistemului securității naționale, activitatea acestora având ca scop principal avertizarea oportună a autorităților competente cu privire la riscurile şi amenințările care creează sau pot genera pericole la adresa valorilor şi intereselor fundamentale ale statului, prevenirea acestora, precum şi protecția adecvată împotriva unor astfel de pericole.

În ceea ce priveşte serviciile de informații pentru apărare, acestea urmăresc, în mod prioritar, aspectele informative şi contra-informative conexe fenomenului militar, dar şi pe cele aferente celorlalte instrumente statale angajate prin intermediul strategiilor de securitate şi de apărare. Activitatea de informații pentru apărare reprezintă ansamblul de măsuri şi acțiuni desfăşurate de structurile specializate, în scopul informării oportune a factorilor de decizie militari şi politico-militari şi realizării superiorității informaționale, prin obținerea, prelucrarea şi furnizarea de produse finite de informații (intelligence) către autoritățile decizionale. Prin produsele informative destinate contracarării amenințărilor militare şi non-militare,

[1] Raportul independent al UE privind conflictul ruso-georgian din august 2008, realizat de o echipă de experți condusă de diplomatul elvețian Heidi Tagliavini, **Report - Independent Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia,** vol.II, cap.6, emis la 30 septembrie 2009, accesat la 05 octombrie 2009, www.ceiig.ch/IIFFMCG_Volume_II.pdf.

activitatea de informații pentru apărare contribuie decisiv la realizarea securității naționale.

În concluzie, serviciile de informații pentru apărare reprezintă o componentă semnificativă a sistemului de securitate, cu un domeniu acțional bine conturat în cadrul strategiilor de securitate şi apărare. Datorită complexității şi interdependenței fenomenelor economice, sociale, politice şi militare care modelează mediul de securitate, activitatea de informații pentru apărare se extinde dincolo de domeniul militar, oferind produse analitice interdisciplinare şi multidisciplinare.

2. Selecție de tendințe ce determină schimbarea

Transformările accelerate din lumea contemporană, resimțite sub toate aspectele, produc mutații semnificative ale mediului de securitate global, cu implicații asupra componentelor sistemelor de securitate. În consecință, serviciile de informații pentru apărare trebuie să se adapteze la aceste schimbări. Pentru a înțelege pe deplin nevoia de adaptare a serviciilor de informații pentru apărare, mă voi opri asupra a două tendințe care contribuie la schimbările mediului în care trăim.

Printre catalizatorii care impun ritmul schimbării în mediul de securitate global şi care reclamă o adaptare continuă a instituțiilor de securitate se numără *schimbarea naturii conflictului armat*, cauzată de întoarcerea la motivațiile primare, mai precis cele generate de religie şi etnie, pe fondul diluării ideologiilor create de om („ism-uri" precum fascism, socialism, comunism). Deşi uşor devalorizate prin citarea excesivă, nu trebuie marginalizate efectele globalizării şi ale crizei economico-financiare, dar mai ales tendința de *scădere a importanței capitalului şi a muncii* (ca valori fundamentale ale domeniului economic) *în raport cu importanța cunoaşterii*, care devine astfel resursa primară a progresului.

În continuarea acestui capitol vor fi prezentate succint aspecte legate de mediul de securitate în relație cu societatea bazată pe cunoaştere ca sursă de progres şi cu mutațiile intervenite în tipologia conflictului armat.

2.1. Lumea bazată pe cunoaştere

Societatea bazată pe cunoaştere apare ca o formă de organizare în care predomină cunoştințele, în care creativitatea şi inovația joacă un rol fundamental. Cunoaşterea şi managementul acesteia au devenit resursa principală a societăților moderne actuale. În acest context, cunoaşterea este considerată atât un mijloc de producție, cât şi un instrument de identificare a riscurilor şi vulnerabilităților ce vor apare cu certitudine în viitor.

Odată cu poziționarea cunoaşterii printre valorile fundamentale ale economiei se accentuează introducerea informaticii[2] şi cunoaşterii în toate sectoarele societății. În acest mod, se înregistrează o creştere a vulnerabilității infrastructurii critice şi se diversifică posibilitățile de executare de atacuri de la distanță asupra unor sisteme complexe, precum sistemele de comunicații, informatice sau sistemele de producere, distribuție şi transport al energiei electrice. De pildă, în 2007, pe fondul unor

[2] Acest termen include tot ceea ce ține de sistemele informatice, tehnici de stocare şi prelucrare a informațiilor etc.

disensiuni inter-state, Federația Rusă a inițiat primul atac cibernetic din istorie care a avut drept țintă o țară, Estonia, cu o infrastructură informatică foarte dezvoltată. Deşi nu s-au înregistrat pierderi semnificative, coordonarea unui asemenea atac constituie o acțiune complicată, care depăşeşte capacitățile uni grup de hackeri şi care dovedeşte cooperarea dintre o entitate statală şi concerne din domeniul informatic.[3] De asemenea, China a fost la originea unei serii de atacuri cibernetice, cu scopul de a pătrunde în rețelele informatice care controlează securitatea națională, economia, serviciile de urgență şi comunicațiile unor state occidentale, precum Statele Unite ale Americii, Germania sau Franța.[4]

Este esențial ca efectele potențial negative ale societății bazate pe cunoaştere să fie cunoscute şi prevenite prin crearea unei culturi de securitate la nivelul specialiştilor din domeniul informațiilor, dar şi al factorilor de decizie. De asemenea, leadership-ul şi structurile manageriale trebuie modelate şi adaptate la cerințele şi necesitățile dictate de transformările societale. Nu în ultimul rând, este necesară elaborarea unui program de cercetare ştiințifică şi dezvoltare care să asigure cunoaşterea şi managementul complexității şi interacțiunilor din cadrul societății bazate pe cunoaştere.

2.2. Spectrul conflictului armat: războiul între oameni

Există dezbateri ample în mediul academic privitoare la modul cum se poate caracteriza şi încadra conflictul armat specific începutului de secol XXI. S-a vorbit mult despre conflictul asimetric în cadrul căruia unul dintre beligeranți încearcă să anihileze superioritatea militară şi economică a adversarului prin tactici neconvenționale, al căror prim scop este să lovească fără a se expune.

Numai în cazuri izolate mai putem încă vorbi despre conflicte convenționale, între state, însă acestea devin din ce în ce mai rare, spectrul războaielor care au marcat secolul XX fiind din ce în ce mai îndepărtat. Pentru a vorbi despre caracteristicile conflictului armat actual, trebuie să ne îndreptăm atenția către originile acestuia şi anume la mişcarea socială care îl generează şi la natura motivațiilor acestei mişcări.

Ideologiile care au stat la baza conflictelor convenționale ale secolului trecut (fascism, nazism, socialism, comunism) au pierdut teren în fața unor motivații mult mai bine ancorate în structura individului şi a comunității, precum religia şi etnia.[5] Aceste motivații, bine impregnate în mentalul colectiv şi în identitatea socio-culturală a unei comunități, se constituie în veritabile ideologii, care provoacă instituția statului, contestând legitimitatea „*contractului social*" dintre grup (populație) şi stat. Frontierele statale formale sunt contestate în cadrul entităților etnice şi religioase, amplificându-se mişcările sociale, cu tente violente, care urmăresc obținerea

[3] Binoy Kampmark, *Cyber Warfare Between Estonia and Russia,* Contemporary Review, ediția Autumn 2007, pp.288-290.

[4] *China and Russia hack into US power grid*, 08 aprilie 2009, www.telegraph.co.uk/news/worldnews.html.

[5] Ralph Peters, **Wars of Blood and Faith: the conflicts that will shape the twenty-first century,** Mechanicsburg, Pensnylvania: Stackpole Books, 2007, pp. 3-14.

autonomiei teritoriale şi politice. În acest context, completat şi de efectele globalizării şi ale crizei economico-financiare, se poate observa amplificarea tensiunilor dintre stat şi populaţia aflată sub jurisdicţia acestuia.

Noul conflict armat poartă din plin caracteristicile unei forme de insurgenţă evoluată, care foloseşte toate liniile de acţiune disponibile (politică, economică, socială, internaţională, informaţională etc.) pentru a convinge adversarul (de regulă un stat, o alianţă de state, populaţia care susţine aceste entităţi statale) că obiectivele sale strategice sunt fie imposibil de obţinut, fie pierderile materiale pentru obţinerea acestor obiective sunt prea mari în comparaţie cu beneficiile percepute.

Această descriere ne sugerează că grupările clasate ca fiind teroriste de genul Al-Qaida, Mişcarea Talibană, Statul Islamic al Irakului, Hezbollah, Tigrii Tamili etc. sunt angajate într-un astfel de conflict. Caracteristicile confruntării armate, care poate fi catalogată ca o „*super-insurgenţă*", sunt următoarele[6]:

- strategia este articulată pe linii de acţiune, care, de regulă, cuprind mobilizarea politică, încheierea alianţelor de putere, manipularea informaţională (non-violenţă), exercitarea terorii (violenţă) şi acţiunea internaţională;
- oponenţii statului sunt mobilizaţi prin intermediul unei ideologii, construite cu precădere pe motivaţii intrinseci, de factură religioasă sau etnică;
- oponenţii statului sunt actori non-statali, cu organizare şi impact trans-naţional (unul din obiective fiind internaţionalizarea mişcării) şi care nu respectă standardele minime ale legii internaţionale cu privire la statutul de combatant;
- poziţionarea diverselor comunităţi etnice şi religioase în majoritatea statelor dezvoltate occidentale creează un potenţial de instabilitate în multe dintre acestea, chiar şi în cele cu tradiţii istorice în ceea ce priveşte pluralismul etnic şi religios. Aceste comunităţi constituie „noduri" ale reţelelor de sprijin şi acţiune, forme preferate de organizare ale actorilor non-statali;
- nu există câmp de luptă, fronturi sau spatele frontului;
- distincţia dintre civil şi militar adeseori poate să dispară;
- conflictul se întinde pe o perioadă lungă de timp, uneori indefinită din cauza caracterului non-linear al conflictului.

3. Adaptarea informaţiilor pentru apărare la societatea bazată pe cunoaştere

Pentru eficientizarea activităţii de informaţii pentru apărare este necesară o adaptare continuă a tuturor componentelor serviciului de informaţii la realităţile în permanentă schimbare ale mediului de securitate, dar şi ale lumii în general. Într-o societate bazată pe cunoaştere, în care cunoaşterea constituie resursa primară ce tinde să devină mai importantă decât capitalul şi munca, modul de utilizare a informaţiei capătă o importanţă sporită. Creativitatea şi iniţiativa devin monedă forte în toate sistemele performante, serviciile de informaţii fiind obligate şi datoare să se înscrie în această tendinţă.

[6] Mike Cole, *From the Military: Applying 4GW Theory to the Intelligence Community*, accesat la 1 septembrie 2009, disponibil la www.d-n-i.net/fcs/cole_lessons_from_the_military.html.

Din acest motiv, serviciile de informații pentru apărare trebuie să fie permeabile față de metodele şi procedeele novatoare, caracterizate prin creativitate. Calitatea personalului uman devine un factor principal în contextul societății bazate pe cunoaştere, serviciile de informații pentru apărare având de purtat o luptă pentru lărgirea bazei de selecție, precum şi pentru evitarea tendinței de nivelare a valorilor, specifică sistemului militar.

Caracterul compartimentat şi secret al serviciilor de informații creează dificultăți procesului de adaptare naturală, firească la realitățile actuale. Rolul proactiv, preventiv şi predictiv al informațiilor pentru apărare se poate îndeplini cu mai mare succes într-un sistem flexibil, capabil să depăşească cadrul unor paradigme comportamentale învechite şi să țină ritmul schimbărilor specifice societății bazate pe cunoaştere.

Inerția sistemelor complexe, bazate pe o birocrație bine înrădăcinată, se reflectă şi în activitatea agențiilor de informații pentru apărare. Deseori, acestea luptă cu armele şi metodele Războiului Rece, nu cu cele ale secolului XXI. Dinamica accentuată din domeniile economic, social şi politic impune acelaşi ritm şi instituțiilor cu responsabilități în cadrul sistemului de securitate națională, unde serviciile de informații, prin menirea lor, reprezintă întotdeauna factorul cel mai deschis către nou.

Serviciile de informații pentru apărare trebuie să fie proactive şi în interiorul relației furnizor-beneficiar. Este adevărat că produsul de intelligence trebuie să satisfacă cerințele factorului de decizie, dar este esențial ca acesta să fie înțeles sub toate aspectele sale. Evoluțiile fenomenelor care țin de securitate trebuie să fie percepute în mod congruent atât de producătorul de intelligence, cât şi de consumator sau factorul de decizie. Serviciile de informații pentru apărare vor fi astfel în poziția de a ține ritmul cu dinamica mediului de securitate, dar vor avea şi un rol formativ asupra culturii de securitate a beneficiarilor, pentru a evita interpretarea greşită a produselor informative sau, mai grav, ignorarea avertizărilor strategice.

Iată o serie de aspecte privind direcțiile de coordonare a eforturilor din interiorul serviciilor de informații pentru apărare:

- se impune cu necesitate schimbul reciproc de informații, atât între serviciile de informații, cât şi în interiorul acestora. Cel mai mare impediment în analiza tuturor surselor şi în realizarea unor conexiuni îl reprezintă rezistența la punerea în comun a informațiilor;

- este necesar să se construiască un sistem de management integrat care să garanteze cooperarea optimă între diferitele subsisteme ale serviciilor de informații;

- se impune realizarea unei culturi de securitate corespunzătoare realităților secolului XXI;

- este necesară inițierea şi coordonarea adecvată a unor activități de cercetare ştiințifică care să abordeze problematica vulnerabilității şi securității infrastructurii critice, cu accent pe aspectele de securitate informatică şi pe managementul consecințelor.

4. Adaptarea serviciilor de informații pentru apărare la mutațiile conflictului neconvențional

Impactul modificărilor în tipologia conflictului asupra serviciilor de informații pentru apărare are loc la nivel de organizație şi solicită modificări structurale din partea acestora. Confruntarea neconvențională a estompat liniile care delimitează domeniile serviciilor de informații pentru activitățile din sfera securității naționale. Serviciile de informații pentru apărare vor fi nevoite să realizeze mai multe operații sub acoperire şi de culegere de informații, decât în trecut, în timp ce serviciile de informații non-militare sunt implicate în campanii precum cele din Afganistan şi Irak.

Serviciile de informații pentru apărare nu pot fi eficiente în conflictul neconvențional printr-o postură similară cu cea din timpul Războiului Rece. O soluție poate să fie o strategie organizațională care să urmeze modelul oponenților non-statali. Un oponent cu o structură descentralizată, care se mişcă foarte repede şi care are o organizare celulară (de tip rețea) poate fi contracarat doar printr-o organizare similară.

Un alt aspect demn de menționat este exacerbarea rolului tehnologiei şi al soluțiilor bazate pe tehnologia avansată în cadrul strategiilor contrainsurgente. Bazele de date tot mai complexe, rețelele informatice sofisticate sau aplicațiile analitice avansate copleşesc sistemele de informații pentru apărare cu o colecție vastă de informații care nu pot fi analizate şi utilizate eficient şi oportun în procesul de decizie şi execuție. Resurse semnificative se consumă pentru promovarea acestor soluții „high-tech", care într-o confruntare asimetrică se dovedesc ineficiente. Tactica folosirii avioanelor fără pilot pentru lovirea unor aşa-zise ținte de mare valoare nu face decât să ofere insurgenților prilejul să mute confruntarea din planul tangibil în cel intangibil, prin acuzarea adversarilor „supertehnologizați" pentru producerea de victime colaterale, dar şi pentru folosirea disproporționată a capacităților de luptă. Această dispută din planul intangibil al confruntării asimetrice anulează în mare parte avantajul tehnologic deținut de serviciile de informații ale entităților statale.

Gestionarea şi repartizarea resurselor serviciilor de informații pentru apărare în cadrul strategiei de luptă în cadrul conflictelor asimetrice trebuie să țină cont de echilibrul dintre abordarea clasică, specifică confruntărilor convenționale, şi cea modernă, determinată de amplificarea confruntărilor non-convenționale. Cu siguranță avioanele fără pilot sunt necesare pentru anumite acțiuni specifice activității de informații pentru apărare, însă o parte însemnată din resursele destinate acestei activități trebuie dirijate către soluții „low-tech", mult mai potrivite pentru abordarea asimetrică, cum ar fi dezvoltarea capabilităților HUMINT cu deprinderi lingvistice şi culturale adecvate spațiului de desfăşurare a confruntării.

Iată, în continuare, câteva aspecte organizaționale care pot îmbunătăți activitatea serviciilor de informații pentru apărare în confruntarea asimetrică:

1. Precum oponentul acționează, comunică şi face schimb de informații în interiorul unei rețele organizate cu precădere pe orizontală, aşa şi structurile de informații pentru apărare trebuie să fie descentralizate[7] şi capabile să opereze eficient,

[7] În acest context, descentralizarea trebuie să fie privită ca distribuire pe orizontală a capacităților de comandă şi control.

în timp real, dincolo de barierele ierarhice. Actul decizional trebuie optimizat prin eliminarea, acolo unde se impune, a organizării de tip piramidal şi compartimentat a structurilor de informaţii pentru apărare.

2. Timpul continuă să rămână un factor decisiv în executarea operaţiunilor. De aceea, durata de procesare a datelor şi informaţiilor (timpul de reacţie sau de decizie) trebuie să se reducă, în special prin eliminarea procedurilor birocratice.

3. Un alt aspect care poate creşte eficienţa serviciilor de informaţii pentru apărare şi rapiditatea de desfăşurare a acţiunilor îl reprezintă dezvoltarea capabilităţilor combatante ale echipelor HUMINT. Este necesar ca acestea să poată executa acţiuni specifice şi, în acelaşi timp să poată lua deciziile ce se impun şi să elimine adversarul prin acţiuni directe, caracteristice forţelor pentru operaţii speciale.

4. Date fiind caracteristicile conflictului de sorginte asimetrică, descrierea parametrilor care definesc victoria se face cu mare dificultate. Prin cunoaşterea aprofundată a acestor forme de conflict care tind să se cronicizeze şi să se extindă la nivel global, serviciile de informaţii pentru apărare pot elabora o strategie de contracarare eficientă a cauzelor care generează mişcările sociale[8]. Ce trebuie evitat în stabilirea obiectivelor acestei strategii este faptul că astfel de mişcări sociale nu pot fi întoarse la punctul în care au fost iniţiate, ci mai degrabă ele trebuie canalizate pe o direcţie convenabilă entităţii statale, astfel încât să poată purta disputa în cadrul convenţional oferit de legislaţia internaţională.

În loc de încheiere

Date fiind realităţile sistemului de selecţie şi formare a specialiştilor din domeniul informaţiilor pentru apărare, aceştia acceptă cu prea mare uşurinţă neajunsurile sistemelor care îi promovează ca pe condiţii pentru obţinerea succesului. În acest sens, trebuie eliminată inerţia acţională şi încurajate comportamentele evolutiv-adaptative, bazate pe creaţie şi inovaţie.

Cooperarea mult mai strânsă cu domenii non-militare poate aduce o plus-valoare considerabilă activităţii de informaţii pentru apărare. În acest sens, trebuie regândit şi redimensionat rolul serviciului de informaţii pentru apărare în educarea şi pregătirea societăţii civile, pentru a coopera eficient şi a contracara, în acest fel, ameninţările la adresa securităţii naţionale. Agenţiile de informaţii pentru apărare sunt puse în situaţia de a-şi dezvolta mecanisme pentru cultivarea unei relaţii constructive cu toate componentele societăţii civile, de la organizaţii nonguvernamentale şi asociaţii civice, până la mass-media şi mediul academic.

Pentru a fi competitive într-o dispută întotdeauna asimetrică, serviciile de informaţii pentru apărare trebuie să exploateze cât mai bine potenţialul zonelor în care deţin avantajul, pentru a nu pierde oportunităţi informative sau chiar iniţiativa acţională.

Flexibilitatea şi capacitatea de adaptare rapidă serviciilor de informaţii pentru apărare la dinamica mediului internaţional de securitate vor asigura, pe viitor, resursele de perfecţionare a activităţii sale, mai cu seamă în ceea ce priveşte

[8] În perspectivă evolutivă, terorismul şi insurgenţa au la bază mişcări sociale ale căror cauze au fost tratate inadecvat de autorităţile statale.

avertizarea timpurie, astfel încât să mențină performanța de a fi nu un organism reactiv la acțiunile ostile din mediul de securitate, ci unul proactiv, superior adversarului din punct de vedere informațional.

Bibliografie:

[1]. *Report - Independent Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia*, 30 septembrie 2009, disponibil la www.ceiig.ch/Report.html.

[2]. *China and Russia hack into US power grid*, 08 aprilie 2009, www.telegraph.co.uk/news/worldnews.html.

[3]. COLE, Mike, **From the Military: Applying 4GW Theory to the Intelligence Community,** disponibil la www.d-n-i.net/fcs/cole_lessons_from_the_military.html.

[4]. KAMPMARK, Binoy, **Cyber Warfare Between Estonia and Russia,** Contemporary Review, ediția Autumn 2007.

[5]. PETERS, Ralph, **Wars of Blood and Faith: the conflicts that will shape the twenty-first century,** Mechanicsburg, Pensnylvania: Stackpole Books, 2007.

FORȚA DE RĂSPUNS NATO – ELEMENTUL PRIMORDIAL ÎN OPERAȚIILE DE STABILITATE

Sorin-Dorel KISS*

The new strategic concept, approved at the Washington Summit of 1999, requested NATO forces to become better prepared for strategic missions, including crisis interventions outside Europe, therefore providing the fundamental revision of the NATO military command structure. The force gives NATO the means to respond swiftly to various types of crises anywhere in the world.

The terrorist strikes of September 11, 2001, suddenly created the need for new strategic forces able to perform on expeditionary missions, out of area of responsability, quickly and wherever needed. In September 2002, the US Secretary for Defense, Donald Rumsfeld, put forward a proposal to create a NATO Rapid Reaction Force. High readiness, deployability, sustainability and jointness, composed of land, maritime and air elements, are the main characteristics of the NATO Response Force (NRF) created to conduct operations as decided by the North Atlantic Council. So, political authorisation to use the NATO Response Force will be given on a case-by-case basis by the North Atlantic Council, but NATO's principal decision-making body, and will obviously be the result of a consensual decision, for all NATO decisions.

The NRF's main missions are those requiring the ability to react with the most capable forces in a very short time. The NRF is capable to performing missions worldwide including the whole spectrum of operations, among which: evacuations missions, search and rescue, combat search and rescue, disaster management, counterterrorism, and acting as „spearhead force" for larger, follow-on forces in accordance with principle „first force in first force out".The NRF will be a key catalyst for focussing on and promoting improvements of Alliance military capabilities, in very close relationship with the national and multinational elements of the Allinace.

1. Forțele speciale – nucleu de bază şi parte integrantă a Forțelor de Răspuns NATO

Drept răspuns la provocările mileniului al III-lea, specialiştii militari au inițiat şi dezvoltat noi concepte de ducere a acțiunilor militare. Alături de Războiul bazat pe Rețea (Network Centric Warfare), Forța de Reacție Rapidă (Rapide Reaction Force) şi Forța de Răspuns (Response Force) sunt doar câteva dintre cele mai flexibile structuri de forțe întrunite bazate pe noile concepte de ducere a operațiilor întrunite.

Privind retrospectiv constatăm că noile structuri impuse de noul mediu de securitate, evoluția şi diversitatea acțională, procedurală şi conceptuală de acțiune în operații militare sau nonmilitare reprezintă o continuare firească a conceptului de „forțe speciale" realizat la o scară globală cu participare multinațională.

Unitățile de forțe speciale - sunt unități ce aparțin structurilor operative combatante sau centrale, organizate, pregătite şi înzestrate, pentru realizarea unor scopuri naționale militare, politice, economice şi psihologice folosind acțiuni de cercetare-diversiune, subversiune psihologică, lupta contra-teroristă şi care dispun de

* **Comandor doctorand, în cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I", specialitatea Ştiințe militare şi informații, şef de Stat Major/Baza Transport Aerian Otopeni**

o tehnică mai complexă decât cea a armatei regulate urmărind obținerea rezultatelor maxime într-un timp cât mai scurt şi cu costuri materiale şi umane minime.

De regulă, forțele speciale erau constituite, instruite şi susținute de către un singur stat, urmărindu-se realizarea unor obiective militare, politice şi economice naționale.

Analizând forțele speciale din perioada interbelică şi postbelică constatăm evoluția în diversitate a acestora:

- unitatea Wehrmacht-ului german „Regimentul Branderburg" compusă din celule de câte doi luptători, acțiunile intreprinse de aceasta în spatele liniilor inamice şi aplicate adversarului, fiind lovituri de precizie chirugicală, impunand cu această ocazie în vocabularul militar termenul de „kommmando";
- unitățile de forțe speciale ale armatei israeliene denumite "Sayeret", înființate din anul 1957, au participat la toate războaiele duse de către Israel cu vecinii săi arabi – Egipt, Iordania, Siria, Liban – capturând sau distrugând poziții strategice de importanță deosebită;
- forțe armate cu destinație specială: de tip "Spetnatz" în fosta Uniune Sovietica, "Rangers", "Seals", "Delta Force" în SUA, "S.A.S". şi "Gurkhas" în Marea Britanie, "Legiunea străină" în Franta, GSG.9 în Germania, etc.

Acțiunile militare ale ultimului deceniu al sec.XXI au ca şi caracteristică folosirea forțelor antrenate special. Astfel în 2001, forțe speciale ale Coaliției au acționat în Afganistan, formate din cadrul escadroanelor britanice "Sabre" (Regimentul 22 SAS), forțe speciale americane din Regimentul 7 Rangers şi Regimentul 1 Operațiuni Speciale "Delta Force" împreună cu forțele speciale ruseşti "Spetnatz". La începutul lunii aplilie 2003, Forțe speciale formate din trupe britanice SAS şi americane ale "Delta Forces", "Seals" şi "Rangers" au fost desfăşurate în Bagdad pentru a da de urma membrilor regimului irakian, inclusiv a lui Saddam Hussein[1] şi să evalueze potențialul de rezistență al Gărzii Republicane în interiorul capitalei.

În anul 2001, cu ocazia operațiunilor militare din Afganistan, analiştii militari au apreciat[2] că, într-o primă fază, operațiunile exclusiv de tip forțe speciale care să susțină un război purtat în principal de rezistența afgană, ar necesita între 30.000 şi 50.000 de soldați, fiind echivalent efortului din Kosovo cu participarea unei forțe aeriene de un minim 200-3000 de avioane şi elicoptere, cu costuri estimate la apx. un miliard pe lună.

Astfel, au fost concepute grupări de forțe, formate din structuri de forțe eterogene, constituite ad-hoc, destinate să execute misiuni operative într-un spațiu şi pe perioade de timp limitate. Pe de altă parte, luând în considerare costurile deosebit de mari susținerii acestor forțe în operații, în contextul globalizării şi participării statelor în cadrul sistemelor militare de alianțe, s-au previzionat structuri de forțe de valoare variabilă, care să acționeze împreună, integrat şi întrunit, pentru o perioadă de timp, sub comandă unică pentru îndeplinirea unei misiuni cu caracter relativ independent, aptă să îndeplinească acțiuni militare de orice tip.

[1] Ziarul Ziua nr.2677, 5 aprilie 2003.
[2] Ziarul "Gazeta de Sud", nr.1970 din 1 octombrie 2001.

2. Operaţii de stabilitate şi de răspuns la criză

De la căderea zidului Berlinului în 1989, organismele internaţionale au întreprins o serie de schimbări semnificative în modul în care desfăşoară operaţiunile de stabilitate şi de răspuns la criză. Plecând de la observatori, în principal neînarmaţi, ori cu armament uşor şi misiuni de menţinere a păcii, s-au folosit oportunităţile oferite de noul mediu strategic pentru a disloca forţe multi-dimensionale, multi-naţionale care să extindă rolul său de promovare a păcii şi stabilităţii.

Operaţiile non articol 5, sunt un nou concept strategic al Alianţei, aprobat de şefii de state şi de guverne a ţărilor NATO la 23 Aprilie 1999 la Washington, prin care se subliniază accentul pe care Alianţa îl pune pe prevenirea conflictelor şi managementul crizelor. Ritmul schimbării asociat de mediul de securitate, legat şi de controversele privind extinderea Alianţei şi programele PfP, au determinat Consiliul Nord-Atlantic să iniţieze o analiză, la cel mai înalt nivel politic, pentru a permite autorităţilor militare NATO să facă faţă misiunilor curente şi sarcinilor ce-i stau în faţă.

Operaţiile non articol 5 pot fi întâlnite în literatura de specialitate ca acţiuni militare altele decât războiul, iar acţiunile propriu-zise se desfăşoară în marea majoritate a cazurilor în cadru multinaţional (în cadrul alianţelor, coaliţiilor, etc.).

Din gama acţiunilor militare altele decât războiul fac parte operaţiile de stabilitate şi de răspuns la criză, care la rândul lor, constat că se identifică cu operaţiile în sprijinul păcii (PSO), respectiv: Operaţii de Menţinere a Păcii (Peacekeeping); Operaţii de Impunere a Păcii (Peace Enforcement); Operaţii de Prevenire a Conflictului (Conflict Prevention); Operaţii de Realizare a Păcii (Peacemaking); Operaţii de Construcţie a Păcii (Peace Building).

A. Operaţii de Menţinere a Păcii (Peacekeeping):

a) Observarea:

- observarea încetării focului şi a liniilor de demarcaţie;
- confirmarea retragerii forţelor din zona de conflict;
- monitorizarea zonelor în care sunt condiţii sau semnale de izbucnire a unui conflict;
- colaborarea cu/sau în sprijinul Organizaţiilor Neguvernamentale, prin activităţi ca monitorizarea aspectelor legate de drepturile omului sau organizarea de alegeri şi supervizarea lor;
- inspectarea zonelor şi facilităţilor pentru a se conforma termenilor aprobaţi de cele două părţi în conflict;

b) Interpunerea forţei

- stabilirea părţilor şi a posturilor de observare;
- stabilirea observării şi al controlului peste drumurile principale şi zonele strategice ale terenului pentru depistarea zonelor ce oferă avantaj;
- marcarea şi inspecţia continuă a liniilor de demarcaţie, în scopul micşorării riscurilor, neînţelegerilor şi tulburărilor;
- posibile căi pentru ajutor umanitar;

- escorta convoaielor de ajutor umanitar;
- monitorizarea încetării focului;
- stabilirea zonei tampon şi de începere a demilitarizării.

c)Asistenţă în tranziţie:

- supravegherea retragerii, redislocarea (evacuarea), demobilizarea şi dezarmarea militarilor şi a forţelor paramilitare ale părţilor;
- localizarea şi confiscarea armelor, muniţiilor şi altor bunuri;
- supravegherea şi sprijinul în localizarea şi identificarea câmpurilor de mine şi sarcina operaţiunilor de deminare, care se impun;
- asistenţă în asigurarea sau restabilirea administraţiei civile în interiorul zonei de misiuni;
- asigurarea unei autorităţi legale şi sprijinirea poliţiei civile;
- supravegherea încetării focului şi a liniilor de demarcaţie;
- coordonarea şi protecţia eforturilor de asistenţă umanitară, inclusiv reconstruireainfrastructurii;
- asistenţă în monitorizarea/localizarea/mişcarea/controlul fugiaţilor.

d) Neproliferarea şi controlul armamentelor

- prevenirea proliferării armelor bilologice şi chimice;
- neproliferarea armelor nucleare;
- neproliferarea rachetelor balistice purtătoare de arme de distrugere în masă;
- interzicerea utilizării, stocării, producerii şi transferului de mine antipersonal şi distrugerea acestora;
- distrugerea exceselor de arme de calibru mic şi mijlociu;
- distrugerea surplusului de muniţie;
- impunerea limitelor legale verificabile pentru forţele armate;
- verificarea modului de implementare a acordurilor şi tratatelor: inspecţii CFE, inspecţii şi vizite de evaluare, zboruri de observare etc;
- schimburi anuale şi periodice de date militare şi documente tipizate, precum şi notificarea în termenele stabilite, a tuturor modificărilor cu caracter permanent care au suferit în structura şi înzestrarea cu tehnică de luptă a forţelor armate;
- schimburi anuale de informaţii privind planificarea în domeniul apărării, transferurile de armamente convenţionale, planurile de înzestrare cu tehnică de luptă.

B. Operaţii de Impunere a Păcii (Peace Enforcement):

- impunerea de sancţiuni;
- stabilirea şi impunerea embargoului aerian;
- protecţia operaţiunilor umnitare;
- stabilirea şi protecţia "zonelor de siguranţă" sau "zonelor de excludere".

C. Operaţii de Prevenire a Conflictului (Conflict Prevention);

- iniţiative diplomatice de prevenire a desfăşurării preventive de forţe;

- misiuni de constatare a faptelor, consultări, avertismente, inspecţii şi monitorizare;
- preavertizare;
- supraveghere;
- sprijin în implementarea sancţiunilor impuse de embargou;
- operaţiuni de evacuare a noncombatanţilor.

D. Operaţii de Realizare a Păcii (Peacemaking):

- supravegherea retragerii forţelor de la liniile de demarcaţie;
- asigurarea retragerii armamentului greu în interior;
- monitorizarea graniţelor externe;
- supravegherea schimbului de prizonieri şi controlul refugiaţilor;
- asistenţă în restaurarea infrastructurii civile;
- asistenţă în operaţiuni de deminare şi instrucţiuni pentru folosirea muniţiei explozive;
- sprijin în stabilirea unei noi structuri politice;
- asistenţă în restaurarea sau stabilirea unei administraţii civile, respectării legilor şi a drepturilor omului;
- supravegherea şi demobilizarea zonelor de risc;

E. Operaţii de Construcţie a Păcii (Peace Building).

- sprijinirea restaurării drepturilor omului;
- sprijinirea acţiunilor de reinstaurare a ordinii civile şi a statului de drept;
- asistenţă în planificarea şi monitorizarea alegerilor;
- asistenţă pentru coordonarea activităţilor pentru sprijinirea reabilitării şi reconstrucţiei economiei;
- lupta împotriva terorismului, a drogurilor, a traficului de arme, traficului de carne vie;
- ajutor militar acordat autorităţilor civile;
- sprijinul autorităţilor civile;
- asistenţă pentru refugiaţi/persoane strămutate;
- instruirea forţelor armate regionale;

F. Operaţiuni umanitare:

- *asistenţă umanitară*: ajutorul şi protecţia convoaielor umanitare; sănătate şi sprijin medical;activităţi umanitare de deminare;
  ajutor în caz de dezastre: înlăturarea sau reducerea urmărilor dezastrelor naturale; transportul şi evacuarea răniţilor; transport materiale
- *apărarea drepturilor omului*; poate necesita iniţierea unei operaţii de impunere a păcii.

Este deosebit de dificil de a se realiza o delimitare exactă a operaţiilor specifice prezentate şi a se cataloga ca aparţinând operaţiilor de stabilitate sau de răspuns la criză. În doctrina de specialitate aceste operaţii sunt considerate ca specifice atât operaţiilor de stabilitate cât şi operaţiilor de răspuns la criză.

Din cele prezentate se desprinde faptul că operaţii militare specifice noului context de securitate asigură succesul politicii NATO în menţinerea păcii şi prevenirea conflictelor, fiind necesare structuri de forţe întrunite, multinaţionale, flexibile, cu mare mobilitate şi putere de lovire, determinând reconfigurarea structurală pentru îndeplinirea misiunilor organizaţiilor de securitate europene şi internaţionale. Analiza celor mai recente operaţii de stabilitate şi management al crizelor scot în evidenţă transformarea internă a acestui proces, cu tendinţa de a deveni o activitate foarte complexă şi tot mai cuprinzătoare.

3. Forţa de Răspuns NATO (NATO Response Force – NRF) – vârful de lance al structurii de forţe NATO

La numai 8 luni de la atacurile teroriste îndreptate împotriva Statelor Unite din 11 septembrie 2001, NATO a făcut o importantă declaraţie în cadrul reuniunii miniştrilor apărării străini de la Reykyavik, unde a anunţat începutul unei noi ere pentru Alianţă, prin conducerea unor operaţii împotriva terorismului, cu posibilitatea de a acţiona dincolo de zona de responsabilitate, oricând şi oriunde în lume.

Înfiinţarea Forţelor de Răspuns NATO - NATO Response Force (NRF) reprezintă elementul cheie al transformării structurilor de forţe al NATO completate cu două iniţiative majore, consfiinţite în cadrul Summit-ului de la Praga din noiembrie 2002, la care au participat şefii de state şi de guverne ale Alianţei:

- eficientizarea structurii militare de comandă;
- îmbunătăţirea capabilităţilor militare ale ţărilor membre NATO.

Rolul Forţei de Răspuns NATO îl constituie:

- realizarea unei capacităţi de reacţie cu capabilităţi de dislocare rapidă pe teritoriile statelor membre, precum şi ale altor state, pentru îndeplinirea întregului spectru de misiuni NATO;
- realizarea interoperabilităţii forţelor prin modernizarea echipamentului şi tehnicii;
- operaţionalizarea unor concepte şi iniţiative;
- asigurarea capacităţilor C4I adecvate, securizate şi interoperabile;
- optimizarea cheltuielilor militare, reorientarea programelor de achiziţii;
- nucleu de forţe care va constitui modelul de bază al forţelor NATO.

NRF sunt compuse din forţe întrunite, forţe care se vor roti o dată la şase luni. În principiu aceste forţe sunt compuse din:

- forţele terestre - de mărimea unei Bg. de trupe terestre; capabilităţile, suportul naţional de luptă şi asigurarea servicilor: structuri de apărare nucleară, biologică şi chimică, unităţi medicale, asigurarea sprijinului aerian şi naval, logistică, comunicaţii şi intelligence; forţele speciale constituite ca şi componente adiţionale a NRF, care vor fi activate atunci când va fi necesar;
- forţele navale - dintr-un grup de transport de luptă, un grup amfibiu şi de acţiune la suprafaţă;
- componentă aeriană - având capacitatea de luptă de 200 de ieşiri pe zi;

- structurile de comandă reorganizate la nivelurile cele mai înalte în cadrul conceptului de transformare a comenzii NATO, exercitarea comenzii fiind distribuită între Statele Unite şi celelalte tări.

Numărul de 21.000 de militari o fost luat inițial în calcul pentru constituirea forței, ulterior cu posibilitatea augmentării acestei forțe. Contribuțiile sunt acoperite de forțele gata de luptă, unități interoperabile ale țărilor membre NATO. Aceasta nu exclude ajutorul țărilor partenere, care vor fi decise de Consiliul Nord Atlantic, de la caz la caz funcție de operațiile specifice.

Cu peste 20.000 de militari profesionişti, NRF este capabilă să înceapă dislocarea după 7 zile de la primirea notificării şi să aibă capabilitatea de a-şi asigura suportul logistic al acțiunilor de luptă pentru o perioadă de 30 de zile şi mai mult prin reasigurarea acțiunilor de luptă ulterioare. Cu aceste forțe, Alianța, dispune singură de mijloacele şi capabilitățile de a acționa cu rapiditate utilizând o gamă variată de procedee pentru a soluționa o varietate diferită de crize de pe întreg globul, funcție de decizia luată de Consiliul Nord-Atlantic, pentru a ține sub control amenințările multiple de la tensiunile etnice, terorism şi folosirea armelor de distrugere în masă.

Incompatibilitățile tehnice şi problemele de interoperabilitate sunt previzionate a fi rezolvate prin efortul comun al membrilor săi, conform agnajamentelor asumate:

- munițiile de precizie de un consorțiu compus din Olanda, Canada, Belgia, Danemarca şi Norvegia;
- UAV (vehiculele aeriene fără pilot) pot fi furnizate de Italia, Canada, Franța, Spania, Turcia şi Olanda;
- mijloacele de identificare NBC şi apărarea împotriva acestora pot fi realizate de Ungaria şi Polonia;
- elemente ale apărării aeriene vor reveni Olandei şi Spaniei;
- va fi folosit, pentru transport, avionul C-17, în timp ce un consorțiu va pune la punct un sistem de posibilități de transport aerian comun;
- realizarea mijloacelor de protecție navală împotriva minelor revine Norvegiei şi Germaniei.

Până în prezent efortul depus de NATO a transformat NRF într-o realitate, realizând transformarea structurilor militare ale Alianței la o forță expediționară necesară cerințelor mediului global de securitate.

4. Întrebuințarea NRF în operații de stabilitate

Capacitatea operațională inițială a NRF a fost declarată ca urmare a parcurgerii programului național de pregătire, de către fiecare țară contributoare, în vederea realizării interoperabilității forțelor şi operaționalizării acestora, după parcurgerea etapelor de evaluare națională, şi certificarea acestora în cadrul exercițiului „Destined Glory-04” din Sardinia.

Acest exercițiu a fost precedat de exercițiul „Allied Response 03”, organizat în Doganbey (Turcia), din noiembrie 2003, pentru organizarea şi anterenarea forțelor, urmat de „Allied Action 05” condus în Centrul de Război Întrunit din Stavanger, Norvegia şi exercițiul de certificare „Allied Warrior 05”.

După încheierea exercițiului "Steadfast Jaguar 06" – pentru certificarea forțelor NRF 7 şi 8, prin dislocarea forțelor terestre, aeriene şi navale în Insulele Capului Verde, s-a declarat atingerea de către NRF a capacității operaționale depline.

Înainte de lansarea conceptului NRF, referitor la pregătirea şi certificarea forțelor întrunite multinaționale şi stabilirea atribuțiile țărilor contributoare cu forțe pentru contingentele respective, NATO s-a implicat activ intervenind în Bosnia-Hetegovina, în sprijinul ONU, pentru aplicarea sancțiunilor economice, respectarea zonelor de interdicție aeriană şi asigurarea planificării militare pentru situații deosebite[3]. Campania aeriană de 12 zile a NATO, a deschis calea pentru încheierea Războiului Bosniac prin semnarea acordului de pace de la Dayton.

Conform acordului, NATO a realizat primul angajament operațional militar, prin dislocarea Forțelor de Implementare (IFOR) pentru menținerea păcii, cu un efectiv de 60.000 de militari. Procesul de reformulare a identității NATO, s-a concretizat prin acțiunile de menținere a păcii în Bosnia-Herțegovina, inițial cu forțe IFOR, continuând cu Forța de Stabilitate (SFOR) şi a Forței Kosovo (KFOR) dislocate în iunie 1999.

În primăvara anului 20001, la cererea autorităților din Scopje, Alianța s-a implicat în dezamorsarea unui conflict în curs de escaladare în fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, desemnând pentru prima dată un înalt diplomat, reprezentant civil al NATO, care a condus o echipă de management a crizelor destinată negocierii unui acord de încetare a focului cu Armata Națională de Eliberare (NLA), formată dintr-un grup înarmat al rebelilor albanezi. Aceste convorbiri ale NATO, au fost complementare. Inițial NATO a dislocat forțe pentru supravegherea dezarmării etnicilor albanezi şi apoi pentru a contribui la realizarea încrederii reciproce, în baza Acordului Cadru.

După această reuşită, NATO a desemnat un înalt reprezentant civil pentru Forța Internațională de Asistență de Securitate (ISAF) din Afganistan şi Pakistan, pe timpul operațiilor de ajutor umanitar din 2005.

Probând capabilitățile operaționale NATO de soluționare şi implicare în managementul crizelor, Alianța, deşi nu a contribuit direct la operațiunea „Enduring Freedom", s-a implicat prin a furniza Statelor Unite Sisteme Aeropurtate de Avertizare şi Control de tip Awacs, care vizează detectarea, dezorganizarea şi descurajarea activității teroriste al Qaida din Afganistan.

Alianța a lansat operația „Active Endeavour" care vizează deasemenea detectarea, dezorganizarea şi descurajarea activității teroriste din Marea Mediterană.

O evoluție semnificativă în domeniul operațiunilor ONU de menținere a păcii o constituie amploarea fără precedent a parteneriatului Națiunilor Unite cu organismele regionale şi subregionale de securitate, concretizată în stabilirea a două misiuni, în Timorul de Est (UNTAET) şi Kosovo (UNMIK) şi în revizuirea misiunilor de observare stabilite anterior în spațiul african: Republica Democratica Congo (MONUC) şi Sierra Leone (UNOMSIL/UNAMSIL), toate având mandate complexe, în cadrul cărora ponderea forțelor au constituit-o componentele civile.

[3] Evoluții în domeniul operațiilor NATO-Revista NATO, nr.IX, 2006

La sfârşitul anului 2004, Alianța, prin specialiştii militari a început instruirea personalului inakian din Irak şi a sprijinit dezvoltarea instituțiilor de securitate pentru a ajuta Afganistanul să-şi construiască forțe armate eficiente şi să contribuie la propria sa securitate.

În afara operațiilor sale de pace, NATO a jucat un rol din ce în ce mai important în misiunile de ajutor umanitar. Componentele navale şi aeriene ale NRF

şi-au arătat valoarea acționând, în septembrie 2005 pentru a răspunde nevoilor SUA de înlăturare a urmărilor provocate de Uraganul Katrina, asigurând transportul aerian al ajutoarelor destinate înlăturării urmărilor dezastrului. A fost prima implicare operațională de acest gen a NRF.

Ulterior, NRF s-a implicat prin intervenția după catastrofa umanitară generată de producerea cutremurului din 8 octombrie 2005, din Pakistan, în regiunea Kashmir, ce a provocat moartea a 74.000 de persoane şi a lăsat fără adăpost alte 3,5 milioane de persoane. Aproximativ pe o perioadă de trei luni a realizat transportul aerian a 3500 tone de bunuri către Pakistan, dislocarea în teren a geniştilor, a unităților medicale şi a echipamentelor necesare specialiştilor.

Concluzii

În cadrul acțiunilor militare altele decât războiul, se circumscriu *operațiile de stabilitate şi de răspuns la criză***,** care se desfăşorară ca operații non articol 5, având următoarele caracteristici:

- sunt acțiuni speciale de mică intensitate ce cuprind o gamă largă de acțiuni, desfăşurate de structuri de securitate şi organizații internaționale, forțe civile şi militare, în timp de pace, criză şi conflict, în vederea îndeplinirii unor scopuri şi obiective strategicese desfăşurate în scopul protejării libertății şi securității statelor membre prin mijloace politice, civile şi militare;
- obiectivele propuse, constau în: realizarea intereselor şi obiectivelor naționale, descurajarea şi prevenirea războiului, promovarea sau reinstaurarea păcii, reducerea tensiunii dintre state sub nivelul conflictului armat şi rezolvarea crizelor internaționale, precum şi sprijinirea autorităților civile în rezolvarea situațiilor de criză internă;
- descurajarea declanşării războiului se realizează în principal prin mijloace militare, prin teama de o reacție violentă, iar prevenirea războiului se realizează mai ales prin măsuri politice şi deci nu este specifică acțiunilor militare, ci celor de diplomație preventivă în primul rând, dar şi celor politice;
- contribuie atât soluționarea conflictelor cât şi la managementul crizelor;
- mijloacele de realizare al obiectivelor pot cuprinde potențialul militar (tehnică militară, armament, procedee şi metode specifice luptei armate) utilizat în scopuri altele decât cele de operațiuni combative, în mod obişnuit asociate cu războiul;
- se urmăreşte soluționarea situațiilor de criză fără a se mai ajunge la război, pe cale paşnică sau prin operații desfăşurate la nivel tactic, cu intensitate redusă, care includ desfăşurarea unor acțiuni de luptă, evitându-se, pe cât posibil,

pierderile de vieți omenești, distrugerea de bunuri şi suferința populației, sau reducerea acestora la un minim rezonabil;

- acțiunea militară nu constituie componenta principală a acțiunii de ansamblu şi nici efectivele militare angajate nu constituie elementul principal, chiar dacă ele dețin întâietatea din punct de vedere al forței şi capacității combative, se bazează pe reguli de angajare mult mai restrictive decât acțiunile de luptă specifice războiului;
- sunt operații multifuncționale care acompaniază activitățile politice, militare şi civile inițiate şi executate în concordanță cu dreptul internațional, incluzînd şi dreptul internațional umanitar;
- se desfăşoară preponderent în afara teritoriului național al statului participant, într-un mediu multinațional.

Succesul politicii NATO în menținerea păcii şi prevenirea conflictelor, depinde de eficiența diplomației preventive şi de succesul managementului crizelor care afectează atât membrii Alianței, cât şi partenerii acesteia. Schimbările în mediul de securitate europeană care au avut loc după căderea Cortinei de Fier, au determinat reconfigurarea misiunilor organizațiilor de securitate europene şi internaționale. Analiza celor mai recente operații de management al crizelor scot în evidență transformarea internă a acestui proces, cu tendința de a deveni o activitate foarte complexă şi tot mai cuprinzătoare.

NRF nu reprezintă doar avangarda forțelor operaționale NATO, NRF reprezintă de asemenea efortul de transformare al structurii NATO cu privire la capabilitățile militare cu posibilitatea de a dezvolta capabilități de dislocare şi angaja în acțiuni de luptă pe termen mediu şi lung.

Realizarea flexibilității structurii militare de comandă a NATO, prin crearea Comandamentului Aliat pentru Operații (ACO), înființarea Comandamentului Aliat pentru Transformare (ACT) şi a Departamentului pentru Operații al Cartierului General al NATO, sunt menite să ducă la creşterea flexibilității structurale, operaționale şi de comandă pentru a face față provocărilor sec. XXI.Structura de comandă NATO este unul din rezultatele directe ale vastului proces de transformare a Alianței Nord-Atlantice, proiectată să răspundă schimbărilor produse în mediul de securitate global.

Noua structură trebuie să-şi demonstreze eficiența în măsura în care noile comandamente întrunite pot conduce simultan desfăşurarea în teatrul de operații a Forței de Răspuns NATO-NRF şi a Forței Operaționale Întrunite Multinaționale – CJTF.

Bibliografie:

[1]. OSTROPEL, Viorel, col.lect.univ.dr., **Considerații privind operațiile întrunite multinaționale de stabilitate şi sprijin**.

[2]. LACEY, G**., Proiectul Perspectivele Irakului**.

[3]. PACKER, George FARRAR, Straus & Geroux*,* **Poarta asas**inilor*,* New York, 2005.

[4]. SNYDER, James Thomas, **Războiul neterminat**.

[5]. GORDON, Michael şi TRAINOR, **Bernard Cobra II,** Atlantic Books, Londra, 2006.
[6]. Olga Popista, Oana Maria Ursu, Noua politicã de securitate. Noile forțe militare ale NATO.
[7]. **Directiva BI-MNC pentru doctrina NATO a operațiunilor in sprijinul păcii**.
[8]. **NATO Response Force**, http://www.dgap.org/biz.

CONSIDERAȚII PRIVIND „COMUNITATEA ŞI STRATEGIA DE INTELLIGENCE PENTRU APĂRARE ALE SUA”

Dr. Tiberiu TĂNASE[*]

The „Intelligence Community” is – theoretically speaking – a generic concept, through which one designates the coordinate functioning of national security system. That's why the intelligence community of a state should not be taken for the totality of security protection specialised services. The US Intelligence Reform and Terrorist Prevention Act of 2004, which set up the post of Director of National Intelligence, was a first step to the increasing of intelligence community coordination and elaboration of intelligence strategies. US national security system works on the basis of well conceived and gradated strategies and their essence is National Security Strategy. This strategy is based on National Defence Strategy (2008), National Intelligence Strategy (2009), National Counter-intelligence Strategy (2007) and Defence Intelligence Strategy (2008). All these strategies have a very important role in insuring a good working of US intelligence community/system.

Motto: *Prin Strategia de Securitate Națională se decretează securitatea națională drept cea mai importantă prioritate a națiunii şi apărării sale. Noile concepte politice şi doctrinare trebuie să folosească la capacitate maximă resursele de intelligence de la nivelul apărării şi cel național.*

(Defense Intelligence Strategy, 2008)

1. Sistemul de intelligence/Comunitatea de informații

Preocupările pentru funcționarea performantă a unei comunități de informații sunt tot mai frecvente în statele din spațiul euroatlantic.

În acest context, pe de o parte se poate vorbi despre necesitatea planificării şi exploatării integrate şi pragmatice a unor resurse umane şi materiale din ce în ce mai importante, evitând paralelisme şi suprapuneri, care se manifestă încă frecvent, iar pe de altă parte, de o funcționare performantă, a comunitățiide informații, care este menită să asigure o cooperare eficientă între toate serviciile şi organismele cu atribuții în domeniul culegerii de informații, pe baza unor strategii bine definite.

„Comunitatea de informații”, din punct de vedere teoretic, este o noțiune generică, prin care se desemnează funcționarea coordonată a sistemului securității naționale. De aceea, *comunitatea de informații a unui stat* (intelligence community) nu trebuie confundată cu ansamblul serviciilor specializate în protejarea securității naționale, care reprezintă totalitatea organismelor cu componente în această sferă, dar fără o conducere şi coordonare unitară, ci autonome sau subordonate, în funcție de îndatoririle fiecărei instituții în parte. Menționăm că Statele Unite au fost primele care au promulgat o lege care să prevadă expres definirea „comunității de informații”.

[*] **Lector universitar, Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”**

1. Sistemul de intelligence /Comunitatea de informaţii din SUA

Pentru SUA, „Comunitatea informativă" (Intelligence Comunity)[1] reprezintă un ansamblu de agenţii şi organizaţii ale executivului, care desfăşoară, independent şi în cooperare, activităţile de informaţii necesare fundamentării politicii externe şi protejării securităţii naţionale a Statelor Unite[2].

Ultima lege care reglementează activitatea de informaţii din SUA a fost Legea (Actul) din 2004 privind Reforma serviciilor de informaţii şi prevenirea terorismului (Intelligence Reform and Terrorism Prevention Act of 2004) Public Law 108 -458)[3].

În concordanţă cu prevederile acestei legi, din structura comunităţii informative americane fac parte:

■ Directorul Serviciilor Naţionale de Informaţii (Director of National Intelligence), adică Şeful Comunităţii de Informaţii, şi consilier principal pe probleme de securitate al Preşedintelui SUA, căruia i se subordonează exclusiv, fără a face parte din Guvernul SUA;

♦ Structurile de asistenţă ale Directorului Serviciilor de Informaţii

- Oficiul Directorului Serviciilor Naţionale de Informaţii[4];

♦ Servicii de informaţii şi securitate

- Agenţia Centrală de Informaţii (Central Intelligence Agency);

♦ Servicii departamentale de informaţii

♦ Servicii de informaţii civile

- Biroul Federal de Investigaţii - FBI (Federal Bureau of Investigation) din Departamentul Justiţiei;-Biroul de Informaţii (Office of Intelligence - OI) al Departamentului Energiei (Department of Energy);-Biroul de Informaţii şi Cercetare Ştiinţifică (Bureau of Intelligence and Research - INR) al Departamentului de Stat (Department of State);- Biroul /Oficiul pentru Informaţii şi Analiză al Departamentului Trezoreriei (Office of Intelligence and Analysis of the Department of the Treasury);

- componentele Departamentului Securităţii Naţionale (Department of Homeland Security) implicate în activităţi de analiză a informaţiilor de securitate (intelligence information), inclusiv Oficiul pentru Informaţii al Pazei de Coastă (Office of Intelligence of the Coast Guard);

- alte asemenea structuri ale unor departamente şi agenţii, desemnate ca având calitatea de componente ale comunităţii de informaţii de Preşedinte, sau - în baza

---

[1] Noţiunea de „comunitate informativă" a fost utilizată în *Legea Securităţii Naţionale* (National Security Act) din 26.06.1947, act normativ care a fixat organizarea de bază a cadrului securităţii naţionale a SUA. Prima definire expresă prin lege a comunităţii informative din SUA s-a realizat în 1992, prin adoptarea *Legii Reorganizării Serviciilor de Informaţii (*The Intelligence Reorganization Act).

[2] Conf. univ. dr. Ioan Bidu, lect. univ. drd. Horaţiu Blidaru, Comunitatea informativă a Statelor Unite a Americii - prezent şi perspective (I), în „Psihosociologia mass-media", nr. 3-4/2004, p. 131.

[3] *„Intelligence Reform and Terrorism Prevention Act of 2004"- Public Law 108 -458,* a fost adoptată la 7 decembrie 2004 de către Camera Reprezentanţilor şi la 8 decembrie 2004 de către Senat, fiind ulterior promulgată de către preşedintele George W. Bush.

[4] Conform sec.103(a) din *Intelligence Reform and Terrorism Prevention Act of 2004* .

unui acord convenit în comun - de către Directorul Serviciilor Naţionale de Informaţii şi şefii/conducătorii respectivelor departamente şi agenţii.

2. Comunitatea de Informaţii a Apărării

Comunitatea de Informaţii a Apărării Comunitatea informativă a apărării (Defence Intelligence Community – DIC) [5], parte integrantă a Comunităţii de Intelligence (Intelligence Comunity) cuprinde Agenţiile de informaţii militare, care se află în subordinea Departamentului Apărării, alături de alte structuri informative militare fiind coordonate Subsecretarul de stat al Apărării (pentru informaţii).

Principalele Agenţii de informaţii (naţionale) ale apărării din SUA sunt:

Agenţia de Informaţii a Departamentului Apărării (DIA)/;Agenţia de Informaţii a Apărării (Defense Intelligence Agency – DIA).

DIA a înfiinţată în octombrie 1961, prin Directiva Secretarului Apărării nr. 510521 este principalul organism de informaţii externe al Departamentului Apărării, direct subordonată Secretarului apărării şi şefului Statului Major Interarme.DIA are şi rolul de coordonare a activităţii tuturor celorlalte structuri de informaţii din subordinea Departamentului Apărării. Atribuţiile sale sunt stabilite conform Ordinului Executiv 12333 şi se referă în principal la culegerea, producerea, coordonarea şi furnizarea de informaţii militare şi în legătură cu domeniul militar[6].

Agenţia Naţională de Securitate (National Security Agency – NSA)

NSA este structurată pe mai multe direcţii, între care se numără şi Serviciul Central de Securitate (Central Security Service – CSS), care coordonează în mod unitar activitatea de securitate electronică şi informatică în cadrul Departamentului Apărării.Agenţia Naţională de Securitate are atribuţii specifice în domeniul culegerii de informaţii prin interceptarea comunicaţiilor, cu excepţia delegării de către Secretarul Apărării a controlului operaţional asupra anumitor operaţiuni, care se execută prin intermediul altor structuri ale Comunităţii Informative[7].

Agenţia Naţională de Informaţii Geo-Spaţiale (National Geospatial Intelligence Agency)- NGIA constituită la 1 octombrie 1996, prin fuziunea dintre Agenţia de Cartografiere a Apărării (Defence Mapping Agency), Biroul Central de Imagini (Central Imagery Office), Centrul Naţional de Interceptare a Fotografiilor (National Photographic Interpretation Centre) din cadrul CIA şi structuri-le/organismele de exploatare a imaginilor din cadrul Agenţiei de Informaţii a Apărării, Biroului Naţional de Recunoaştere şi Biroului de Recunoaştere Aeriană al Apărării (Defence Airborne Reconnaissance Office).Începând cu anul 2003, agenţia se numeşte Agenţia Naţională de Informaţii Geospaţiale (National Geospatial-Intelligence Agency, specializată în colectarea şi interceptarea informaţiilor obţinute prin fotografieri şi filmări secrete realizate de sateliţii de spionaj. Este condusă de un director şi are în compunere trei divizii: Operaţii, Sisteme şi tehnologie, Afaceri ale

[5] În cadrul său îşi desfăşoară activitatea 80% din totalul personalului comunităţii informative a SUA. Apud Cristian Troncotă, Horaţiu Blidaru, *Careul de Aşi, Serviciile secrete ale Marii Britanii, SUA, Rusiei şi Israelui,* Editura Elion, Bucureşti, 2003, p. 57.

[6] Vezi, *Ordinului Executiv 12333 din 04.12.1981 privind Activităţile de Informaţii ale SUA*.

[7] Cf. www.nsa.gov. Şi Cf. Ordinului executiv 12333.

agenției[8]. Agenția Națională de Informații Geospațiale deserveşte celelalte agenții, răspunzând solicitărilor privind activitatea de imagistică venite din partea Departamentului Apărării şi a celorlalte ministere şi agenții din Statele Unite.

Departamentul Național pentru Recunoaştere (NRO) Biroul Național de Recunoaştere (National Reconnaissance Office)- înființat în anul 1960, pentru realizarea sistemului de sateliți de recunoaştere asigură factorilor de decizie şi conducătorilor militari informații oportune, pe baza tehnologiilor şi surselor de informații aeropurtate. Având exclusiv sarcini informative, face parte integral din Comunitatea de Informații. Activitatea NRO este coordonată de către secretarul apărării şi directorul comunității informative (DCI). Din 2003, agenția se numeşte Agenția Națională de Informații Geospațiale (National Geospatial-Intelligence Agency), specializată în colectarea şi interceptarea informațiilor obținute prin fotografieri şi filmări secrete realizate de sateliții de spionaj.[9]

Alte structuri informative militare: Agenția de Informații a Armatei (United States Army Intelligence Agency – USAIA), Agenția de Informații a Forțelor Aeriene ale SUA (Air Force Intelligence Agency - AFIA), Serviciul de Recunoaştere Aeropurtată al Apărării **(**Defence Airborne ecommaissance Office - DARO**)**, Serviciul de Informații al Marinei **(**Office of Naval Intelligence -ONI**),** Agenția/Serviciul de Informații al Infanteriei Marine **(**Marine Corps Intelligence Agency**),** Serviciul de Informații Militare (DSS) şi CIFA[10]. (Counter-Intelligence Field Activity – unitate de contraspionaj), Serviciile de informații ale forțelor terestre, forțelor aeriene, marinei şi infanteriei marine. componente de informații întrunite, incluzând Joint Staff şi Combatant Commands.

Aceste structuri specializate în culegere de informații de securitate națională din cadrul Departamentului Apărării al SUA, funcționează în cadrul programelor de activități de informații militare. Dintre atribuțiile mai importante[11] ale Agențiilor de informații externe şi contra-informații ale Armatei/Forțelor Terestre, Forțelor Navale, Forțelor Aeriene şi Corpurilor de Infanterie Marină menționăm:

- culegerea, producerea şi diseminarea de informații şi contrainformații militare[12] în legătură cu domeniul militar şi de informații privind aspecte externe

[8] Comandor dr. Mihai Axinte, **Cercetare, informații spionaj,** Editura Niculescu, p.208.

[9] Idem.

[10] CIFA (Counter-Intelligence Field Activity) a fost creată in 2002 (cu aproximativ 1.000 de angajați), în cursul mandatului secretarului american al apărării Donald Rumsfeld, ca entitate separată, pentru desfăşurarea unor activități de contraspionaj vizand persoane suspectate de terorism în interiorul Statelor Unite. (n.n.).

[11] În conformitate cu Ordinul Executiv 12333.

[12] Prin contrainformații se înțelege *„informații culese şi acțiuni dirijate în vederea protejării împotriva spionajului, a altor activități informative, a sabotajului sau a asasinatelor conduse pentru sau în numele unor puteri, organizații sau persoane străine, a acțiunilor teroriste internaționale, dar neincluzând programele de securitate a personalului, fizice, a documentelor sau comunicațiilor"* (Ordinul Executiv 12333, cu amendamente). Pentru o mai corectă delimitare noțional-conceptuală, menționăm că, în țările de limbă engleză, activitățile de informații sunt cuprinse în termenul de intelligence iar celor de contrainformații le corespunde termenul counterintelligence (care cuprinde şi activități de informații externe, n.n.).

ale producerii şi traficului cu narcotice;

- desfăşurarea de activităţi de contrainformaţii în afara teritoriului SUA în colaborare cu CIA şi în interiorul SUA în colaborare cu FBI;

- monitorizarea dezvoltării, achiziţionării şi managementului sistemelor şi echipamentului strategic de informaţii şi desfăşurarea de activităţi de cercetare şi dezvoltare în legătură cu acestea, precum şi de activităţi de testare şi evaluare.

Comunitatea de Informaţii a Apărării

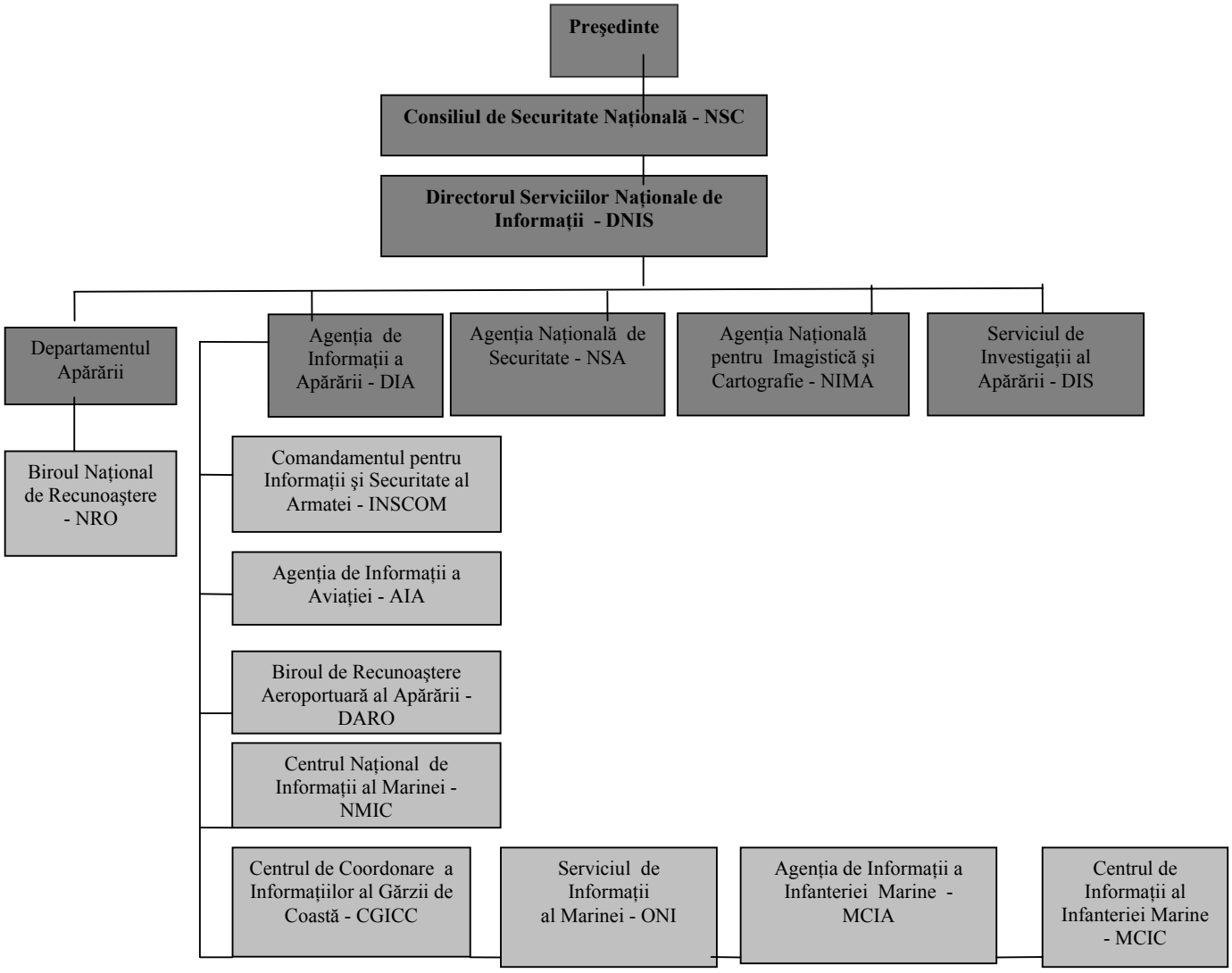
Preşedinte
Consiliul de Securitate Naţională - NSC
Directorul Serviciilor Naţionale de Informaţii - DNIS
Departamentul Apărării
Agenţia de Informaţii a Apărării - DIA
Agenţia Naţională de Securitate - NSA
Agenţia Naţională pentru Imagistică şi Cartografie - NIMA
Serviciul de Investigaţii al Apărării - DIS
Biroul Naţional de Recunoaştere - NRO
Comandamentul pentru Informaţii şi Securitate al Armatei - INSCOM
Agenţia de Informaţii a Aviaţiei - AIA
Biroul de Recunoaştere Aeroportuară al Apărării - DARO
Centrul Naţional de Informaţii al Marinei - NMIC
Centrul de Coordonare a Informaţiilor al Gărzii de Coastă - CGICC
Serviciul de Informaţii al Marinei - ONI
Agenţia de Informaţii a Infanteriei Marine - MCIA
Centrul de Informaţii al Infanteriei Marine - MCIC

3. Strategiile de intelligence ale SUA

Sistemul naţional de securitate al SUA funcţionează pe baza unor strategii bine concepute şi ierarhizate, esenţa acestora fiind Strategia Naţională de Securitate (National Security Strategy). Această strategie are la bază strategiile naţionale de apărare şi intelligence - Strategia Naţională de Apărare (Naţional Defense Strategy - 2008), Strategia Naţională de Informaţii (National Intelligence Strategy 2009), precum şi strategiile de intelligence şi counter intelligence , respectiv Strategia de Informaţii pentru Apărare (Defense Intelligence Strategy, 2008) şi Strategia

Națională privind Contrainformațiile (National Counter intelligence Strategy 2007[13]). Toate aceste strategii au un rol deosebit de important în asigurarea unei bune funcționări a Sistemului/ comunității de intelligence din SUA.

♦ *Strategia de Informații a Apărării* (Defence Intelligence Strategy 2008) - scopuri, obiective strategice şi priorități.

Prima şi totodată noua Strategie de informații a Apărării cuprinde patru scopuri strategice ce conțin obiectivele strategice(patru) împărțite pe nivele şi priorități specifice.

Scopurile strategice prezentate în document sunt[14]:

1. Extinderea la maximum a avantajului Comunității de Informații a SUA la toți beneficiarii apărării pentru a asigura adoptarea de decizii corecte în timp real, precum şi a asigura că informațiile militare sunt la dispoziția întregii Comunități de Informații a SUA.

2. Îmbunătățirea tuturor serviciilor şi mijloacelor puse la dispoziție de Comunitatea de Informații a SUA în vederea satisfacerii nevoilor într-o dinamică accentuată a beneficiarilor informațiilor militare.

3. Explorarea conceptelor, tehnologiilor şi strategiilor pentru a veni în întâmpinarea cerințelor beneficiarilor şi a noilor amenințări.

Pentru realizarea obiectivelor stabilite în strategie sunt stabilite nivelele şi prioritățile primului nivel al primului obiectiv strategic, ar fi necesar:

- extinderea diseminării informațiilor către toți cei ce au nevoie de ele în scopul de a câştiga războiul împotriva terorismului, sprijinirea operațiilor militare;
- întărirea sau promovarea securității regionale şi încurajarea stabilității.
- o abordare proactivă de către Comunitatea de Informații pentru Apărare în ceea ce priveşte colaborarea pentru menținerea avantajului în războiul împotriva terorismului, sprijinind necesarul operațional şi asigurând securitatea zonelor critice şi dinamice oriunde în lume.
- dezvoltarea de noi şi avansate forme de colectare şi analiză a informațiilor din surse deschise şi prin lărgirea orizonturilor de colaborare ale programelor operaționale militare sensibile, concomitent asigurând respectarea integrității politicii şi a cerințelor de securitate.

Pentru îndeplinirea acestui prim nivel (al primului obiectiv strategic) se vor avea în vedere :

- dezvoltarea, promovarea şi sprijinirea unei strategii integratoare de colectare şi analiză alături de parteneri naționali şi internaționali, concentrată asupra

---

[13] *Strategia Națională de Contrainformații a SUA* fundamentează responsabilitatea *serviciilor de informații americane* de a avertiza şi sprijini prevenirea atacurilor teroriste, de a aborda alte amenințări asimetrice şi de a pune la dispoziție informații documentate despre probleme tradiționale şi strategice importante. De asemenea, prezintă o modalitate înaintată prin care organizațiile de contraspionaj ale guvernului american vor angrena elemente din sectoarele public şi privat pentru a aborda amenințările din partea activităților de spionaj ale puterilor şi grupărilor străine, vor proteja secretele naționale şi mijloacele prin care se obțin acele secrete. *Strategia* a fost elaborată de *Comitetul Național de Contrainformații,* coordonată de guvernul SUA şi aprobată de Autoritatea Națională în domeniul Contrainformațiilor.

[14] *Strategia de Informații pentru Apărare* (Defense Intelligence Strategy, 2008).

ameninţărilor transnaţionale, (terorismului, traficul de armamente, altor ameninţări/ activităţi ilicite) dar şi asupra unor ţărilor de mare risc.

- întărirea interacţiunii dintre Centrul de Coordonare a Operaţiilor de Informaţii pentru Apărare (DIOCC) şi a Centrului Comun de Operaţii de Informaţii (JIOCs) şi a colaborării cu Centrul Naţional de Coordonare a Informaţiilor (NIC-C) şi a altor centre naţionale de coordonare a misiunilor pentru a se asigura cea mai cuprinzătoare posibil aplicare a tuturor aspectelor capabilităţilor de informaţii a SUA în vederea satisfacerii cerinţelor la nivel naţional şi militar.

- focalizarea colectării integrale şi analizarea eforturilor de penetrare a ţintelor dificile din zone interzise pentru identificarea, marcarea, urmărirea şi localizarea ţintelor (personal, facilităţi, finanţare şi armament / tehnologie).

- stabilirea unei strânse colaborări între Defense Human Intelligence [15] şi contrainformaţiile militare, în domenii cheie de interes comun pentru a include înregistrarea surselor şi validarea mijloacelor.

- creşterea ponderii informaţiilor din surse deschise până la cel mai extins nivel posibil ca o modalitate de a furniza informaţiile necesare unui spectru cât mai larg de audienţe şi la cel mai mic nivel de clasificare.

● Al doilea nivel (Obiectivul strategic I.2)

În vederea îndeplinirii cerinţelor celui de-al doilea nivel se propune**:**

- elaboarea, promovarea şi consolidarea unei culturi de organizaţie bazată pe schimbul de informaţii care să exemplifice principiul „responsabilitatea de a distribui" şi „aprobarea pentru transmitere", dar cu protejarea (în acelaşi timp) a surselor şi metodele în diseminarea informaţiilor;

- cooperarea interdepartamentală şi interagenţii pentru a reduce lipsa de informaţii, dar şi pentru confirmarea surselor şi îmbunătăţirea transparenţei informaţiilor. Aceasta este o abordare integratoare (esenţială pentru formularea unor politici eficiente şi executarea cu succes a misiunilor, în scopul de a îndeplini scopul strategic al schimbului de informaţii.

- îmbunătăţirea şi intensificarea eforturilor de colaborare şi interoperabilitate ale Comunităţii de Informaţii a Apărării cu toţi partenerii din domeniul apărării, securităţii naţionale de la nivel local, naţional şi internaţional – precum şi căutarea de noi mijloace şi metode de lucru cu entităţile internaţionale.

Dintre priorităţile nivelui al doilea (al primului obiectiv strategic) sunt de menţionat**:**

- accesul luptătorilor şi aliaţilor de la cel mai jos eşalon posibil la toate informaţiile, datele şi analizele naţionale relevante, concomitent cu colectarea de informaţii, de la cel mai jos eşalon al forţelor din teatrele de operaţii până la cel mai înalt nivel organizaţional şi al centrelor de informaţii regionale.

[15] În 1993, directorul CIA, James Woolsey şi adjunctul Secretarului Apărării, William Perry, au decis să înfiinţeze un Serviciu HUMINT Militar (Defense HUMINT Service – DHS), în subordinea Agenţiei de Informaţii a Apărării (DIA), care ar fi trebuit să suplinească eforturile umane pentru obţinerea informaţiilor serviciului. Au fost puternice manifestări de protest din partea Trupelor Terestre (the Army) – care avea cel mai mult de pierdut – dar măsura a fost total implementată până la sfârşitul anului 1996. http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB46/

- optimizarea interoperabilității, cooperării şi colaborării din cadrul Comunității de Informații pentru Apărare prin oferirea accesului la toate analizele, informațiile, instrumentele şi procesele ce se desfăşoară de lungul multiplelor agenții şi baze de date operaționale până la validarea comunității de interese.

- schimbul unor informații pertinente din domeniul apărării cu aliați şi parteneri de luptă, promovarea unei înțelegeri comune a mediului la toate nivelele, de la cel tactic la cel strategic şi construirea unor parteneriate internaționale pe termen lung .

- furnizarea către utilizatori a unei imagini comune standardizate de intelligence operațional (tailored common intelligence operational picture – CIOP) şi a unei avertizări situaționale în ceea ce priveşte statusul şi disponibilitatea sprijinului informațiilor.

● Al treilea nivel al primului obiectiv strategic (Obiectivul strategic I.2) se referă la :

- optimizarea Apărării naționale prin intermediul avertizării generalizate (maritimă, aeriană, din spațiul cosmic, terestră şi cibernetică), integrării şi colaborării cu partenerii naționali, din domeniul apărării naționale, menținerii ordinii publice şi cei internaționali.

- securitatea națională este cea mai importantă prioritate a națiunii şi apărării sale[16].

În vedera realizării acestui obiectiv strategic (Obiectivul strategic I.3) se vor avea în vedere (Priorități 3) :

- promovarea cooperării cu entitățile naționale, statale, locale, comunitare şi internaționale în vederea furnizării oportune de produse şi servicii de intelligence în sprijinul apărării naționale.

- încurajarea şi promovarea de contramăsuri cibernetice eficiente şi difuzarea acestora în întreaga infrastructură a apărării.

- eficientizarea sprijinului de contrainformații în operarea rețelelor computerizate în vederea înlesnirii eforturilor de a anticipa, identifica, urmări, evalua şi contracara încercările de exploatare şi atac împotriva sistemelor de informare guvernamentală a SUA.

● Al doilea obiectiv al strategiei:

Pentru al doilea obiectiv prezentat în strategie la primul nivel al acestuia (Obiectivul strategic II.1.) ar fi necesară realizarea colectării şi transformărilor analitice pentru a face față cerințelor de profunzime şi promptitudine împotriva tuturor amenințărilor, concomitent cu prognozarea şi inițierea unui răspuns rapid la evenimente în desfăşurare. Pentru aceasta se vor avea în vedere (Priorități II):

- realizarea unui echilibru între activitatea de colectare şi cea de analiză referitoare la întregul spectru de provocări din domeniul informațiilor.

- optimizarea automatizării proceselor de intelligence ale apărării pentru a permite analiştilor să se concentreze asupra informațiilor critice, să monitorizeze

[16] Noile concepte politice şi doctrinare *trebuie să folosească la capacitate maximă resursele de intelligence de la nivelul apărării şi cel național.* Aceste concepte trebuiesc integrate şi aplicate uniform în toate organizațiile şi încorporate în planurile privind starea de pregătire precum şi în exercițiile de apărare. (*Defense Intelligence Strategy, 2008).*

tendințele culegerilor de informații şi să minimizeze timpul necesar pentru diseminarea informațiilor prelucrate.

- capitalizarea avansului ştiințific şi tehnologic realizat în mediul academic şi cel industrial care permite procesarea, selectarea şi analizarea unei mari cantități de date şi informații înregistrate, arhivate şi cu posibilitatea de a fi uşor accesate.

● La al doilea nivel (Obiectivul strategic II.2.) se susține - transformarea securității în vederea dirijării proceselor şi protecției informațiilor. În acest sens se propune aplicarea „celor mai bune metode" care trebuiesc examinate şi studiate în vederea identificării şi apoi introducerii unor metodologii, tactici şi tehnici adecvate şi relevante în scopul acoperirii rapide a cerințelor critice şi a celor esențiale ale intelligence-ului, fără a compromite sau a pune în pericol securitatea.

Pentru atingerii acestui obiectiv strategic se vor avea în vedere următoarele (Priorități):

Standardizarea securității fizice a sistemelor şi procedurilor de control a accesului pentru fiecare nivel de securitate în vederea asigurării interoperabilității cu Departamentul Apărării

- Îmbunătățirea timpului ciclului de eliberare a certificatului de securitate prin automatizarea analizării şi prelucrării investigațiilor.

- Adoptarea unor standarde naționale comune pentru certificarea şi acreditarea tehnologiei sistemelor de informații care procesează date clasificate.

● Al treilea obiectiv stategic (Obiectivul strategic III.1.) al strategiei:

Pentru realizarea acestui obiectiv ar fi necesar:

Explorarea în cadrul Comunității de Informații pentru Apărare a posibilităților de a forma noi profesionişti şi perfecționarea folosirii celor vechi, precum şi susținerea de programe pentru achiziționarea, păstrarea, dezvoltarea, antrenarea, educarea, echiparea şi angajarea întregii forțe de muncă efectiv şi eficient în sprijinul apărării si cerințelor naționale de informații. Pentru aceasta esențial pentru Comunitatea de Informații, prin folosirea instrumentelor resurselor umane, stimulentele şi oportunitățile, să rămână competitivă în atragerea şi păstrarea persoanelor cu abilități hotărâtoare (necesare). Aceste eforturi vor trebui combinate cu tehnologia necesară în scopul de a intensifica eficiența personalului nostru şi dezvoltării serviciilor şi capabilităților .

Dintre cele mai importante priorități ale acestui obiectiv strategic sunt de menționat (Priorități):

- Transformarea personalului Comunității de Informații pentru Apărare prin analize comparative continue ale capabilităților forței de muncă coroborate cu cerințele misiunilor şi prin utilizarea sistemului „Defense Civilian Intelligence Personnel System" (DCIPS) şi a cercetărilor (studiilor) „metodelor performante".

- Stabilirea analitică şi standardizarea colecției de profile de meserii şi „metode performante" şi aplicarea acestora în întreaga Comunitate de Informații pentru Apărare şi la toate nivelurile.

- Crearea unui program de instruire pentru personalul care lucrează în domeniul informațiilor pentru apărare care să le dezvolte abilitățile şi flexibilitatea de

a dirija toate capabilitățile informațiilor şi ale securității către întreaga plajă de cerințe ale misiunii.

- Maximizarea aplicării tehnologiei în vederea identificării şi reducerii redundanței în activitățile de colectare, analiză şi producție.
- Optimizarea integrării tuturor componentelor personalului care lucrează în domeniul informațiilor pentru apărare – activi sau rezervişti, civili federali sau contractori – în vederea dirijării acestei forțe unice către fiecare încercare.

Potrivit celui de al patrulea obiectiv stategic al strategiei ar fi necesar:

- Comunitatea de Informații pentru Apărare să facă față provocărilor ridicate de proliferarea armelor de distrugere în masă (WMD) de-a lungul întregului ciclu, de la producere, pe timpul transportului şi până la prevenirea folosirii acestora, pentru înlăturarea consecințelor.Comunitatea de Informații pentru Apărare trebuie să lupte împotriva acestor amenințări cu ajutorul informațiilor focalizate care identifică sursele potențiale de amenințare, metodologiile şi măsurile de protecție centrate pe amenințări. Este, de asemenea, necesar să se dezvolte evaluări de risc exacte, precise, corecte şi în timp rea.
- Informațiile şi contrainformațiile trebuie să răspundă amenințărilor curente şi să anticipeze viitoarele evenimente, prin conlucrarea cu omologii din securitatea națională şi comercială, pentru a fi la curent şi a comunica despre dezvoltarea de tehnologii potențial periculoase şi creşterea avertizării de amenințare în toate domeniile Departamentul Apărării. Obiectivul strategic IV.2.
- Identificarea, blocarea, demontarea şi exploatarea activităților FISS (Foreign Intelligence and Security Service) țintind acele interese şi schimbând informații cu partenerii de la nivel național. Sprijinirea protecției personalului, facilităților, tehnologiei, surselor şi metodelor Statelor Unite şi ale Departamentului Apărării. (Obiectivul strategic IV.3.)
- Eliminarea oricărui avantaj al adversarilor noştri de a opera cu şi în spațiul şi domeniile cibernetice. Anticipata creştere în spațiul militar şi comercial global şi al activităților cibernetice garantează că focalizarea profesioniştilor din domeniul informațiilor pentru apărare angajați în aceste domenii va creşte exponențial. Informațiile pentru apărare se vor focaliza în spațiu pentru a asigura pentru militarii şi civilii care trebuie să ia decizii, pentru sprijinul inițiativelor de planificare militară şi pentru satisfacerea cerințelor operaționale, o avertizare situațională completă. (Aşa cum este statuat în U.S. National Space Policy (Politica Spațiului Național al SUA);
- Spațiul cibernetic a devenit de interes național vital economic, militar şi cultural, iar actualul amestec de apărare pasivă şi activă este de aşteptat că va eşua în fața unor vulnerabilități din ce în ce mai mari şi a unor amenințări din ce în ce mai sofisticate. Informațiile pentru apărare trebuie să-şi facă datoria de a anula aceste amenințări critice. (După cum este formulat în Comprehensive National Cybersecurity Initiative (Inițiativa Multilaterală Națională de Securitate Cibernetică), - cf. Obiectivul strategic IV.4)

Pentru acest obiectiv strategic (al patrulea) se vor avea în vedere următoarele (Priorități IV):

- Dezvoltarea şi integrarea de informaţii complete referitoare la cercetările ilegale, dezvoltarea, transportul, ameninţarea, potenţialele ţinte şi consecinţele ulterioare folosirii WMD. IV.1.A.
- Sprijinirea şi promovarea unui sistem de avertizare situaţională al Comunităţii de Informaţii pentru Apărare în legătură cu activităţile regionale referitoare la armele de nimicire în masă prin dezvoltarea unui sistem internaţional bilateral şi multilateral centrat anume pe problema armelor de nimicire în masă.
- Identificarea şi direcţionarea tehnicilor naţionale menite să sprijine implementarea Strategiei militare naţionale de combatere a armelor de nimicire în masă, înlăturare a consecinţelor şi gestionare a consecinţelor internaţionale elaborată de Departamentul Apărării.
- Neutralizarea „marilor reţele" ilicite constituite pentru a colecta informaţii specifice prin intermediul fluxurilor încrucişate de informaţii din cadrul comunităţii de contrainformaţii; evaluarea rapidă a tendinţelor cumulate a ameninţărilor. În acest sens Structura de contrainformaţii trebuie să menţină o interfaţă pentru apărare, industrie, alte departamente federale şi entităţi statale şi municipale fără fisuri.
- Dezvoltarea unor standarde de antrenare şi certificare pentru contrainformaţii precum şi de competenţe pentru profesioniştii de contrainformaţii şi crearea unui mediu de cooperare şi colaborare cu HUMINT, Operaţiile Speciale, instituţiile pentru menţinerea ordinii şi liniştii publice şi cu partenerii naţionali şi internaţionali.
- Identificarea, blocarea, demontarea şi exploatarea activităţilor FISS, teroriştilor internaţionali şi a elementelor lor de informaţii, precum şi a ameninţărilor interne care vizează interesele Departamentului Apărării.
- Asigurarea de consultanţă de securitate şi contrainformaţii pentru sectorul privat şi cel academic pentru a schimba informaţii asupra ameninţărilor din domeniul intelligence extern în vederea promovării tehnologiei americane.(În parteneriat Office of the National Counterintelligence Executive şi FBI).
- Componentele de contrainformaţii vor trebui să conceapă şi să susţină un sprijin integrat şi sincronizat de contrainformaţii pentru ca, împreună cu Departamentul Apărării, să protejeze CPI (Critical Program Information). Să caute să realizeze şi să susţină îmbunătăţirea avertizării situaţionale a spaţiului incluzând protecţia spaţiului, activelor şi intereselor SUA şi ale partenerilor în toate domeniile.
- Extinderea abilităţilor de a opera din şi în domeniul spaţiului [cibernetic] prin proiectarea şi operarea generaţiei următoare de comunitate cibernetică fără fisură şi deplin integrată.
- Concentrarea asupra dezvoltării capabilităţilor în vederea atingerii superiorităţii în spaţiul cibernetic şi protejarea sistemelor spaţiului cibernetic folosind contramăsuri atât defensive, cât şi ofensive.

4. Alte strategii naţionale ale Statelor Unite

Strategia Naţională privind Contrainformaţiile [17] - (The National Counterintelligence Strategy of the Unite States of America 2007).Agenţiile şi departamentele care alcătuiesc Comunitatea contrainformativă îşi derivă autoritatea din Legea Securităţii Naţionale din 1947, Ordinul Executiv 12333, Legea Consolidării Contrainformative din 2002 şi Legea Reformei Serviciilor de Informaţii şi a Prevenirii Terorismului din 2004. (Mike Mc Conell, Prefaţă la Strategia Naţională de Contrainformaţii a SUA).

Autoritatea Naţională în domeniul Contrainformaţiilor a fost autorizată prin Legea Consolidării Contrainformative din 2002 [18] să răspundă de această activitate şi funcţionează ca principal mecanism de dezvoltare a unor politici şi proceduri care sunt supuse aprobării preşedintelui, în vederea determinării orientării acţiunilor contrainformative[19].

Această Strategie Naţională de Contrainformaţii a SUA fundamentează responsabilitatea serviciilor de informaţii americane de a avertiza şi sprijini prevenirea atacurilor teroriste, de a aborda alte ameninţări asimetrice şi de a pune la dispoziţie informaţii documentate despre probleme tradiţionale şi strategice importante. De asemenea, prezintă o modalitate înaintată prin care organizaţiile de contraspionaj ale guvernului american vor angrena elemente din sectoarele public şi privat pentru a aborda ameninţările din partea activităţilor de spionaj ale puterilor şi grupărilor străine, vor proteja secretele naţionale şi mijloacele prin care se obţin acele secrete.

Strategia a fost elaborată de Comitetul Naţional de Contrainformaţii, coordonată de guvernul SUA şi aprobată de Autoritatea Naţională în domeniul Contrainformaţiilor.

Această Strategie Naţională de Contrainformaţii:

- este rezultatul unui proces consultativ intens în cadrul comunităţii informative.
- stabileşte obiectivele strategice ale comunităţii de contrainformaţii în conformitate cu premizele statutare.
- va orienta prioritătile organizaţionale, programatice şi bugetare ale tuturor structurilor contrainformative ale guvernului american, în conformitate cu Strategia

[17] Prin contrainformaţii se înţelege *„informaţii culese şi acţiuni dirijate în vederea protejării împotriva spionajului, a altor activităţi informative, a sabotajului sau a asasinatelor conduse pentru sau în numele unor puteri, organizaţii sau persoane străine, a acţiunilor teroriste internaţionale, dar neincluzând programele de securitate a personalului, fizice, a documentelor sau comunicaţiilor"* (Ordinul Executiv 12333, cu amendamente). Pentru o mai corectă delimitare noţional-conceptuală, menţionăm că, în ţările de limbă engleză, activităţile de informaţii sunt cuprinse în termenul de intelligence iar celor de contrainformaţii le corespunde termenul counterintelligence (care cuprinde şi activităţi de informaţii externe, n.n.).

[18] *Legea (Actul) din 2002* privind intensificarea activităţii de contraspionaj şi contrainformative *(Counterintelligence Enhancement Act of 2002), prin Titlul IX al Legii Publice 107-306;*

[19] J. M. Mc Conell (director al Serviciilor Naţionale de intelligence până la 1 ian. 2009), *Cuvânt înainte la Strategia Naţională de Contrainformaţii a SUA.*

de Securitate Națională a Președintelui, Strategia Națională de Intelligence a Directorului Serviciilor Naționale de Informații și cu alte reglementări în vigoare.

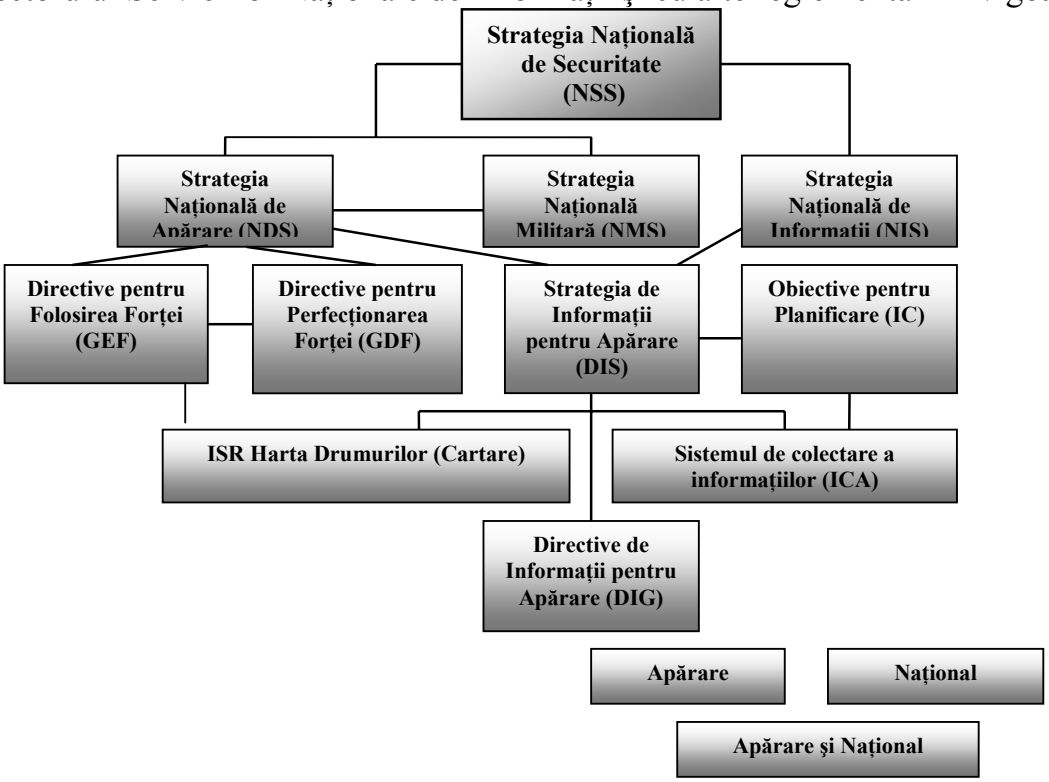
Strategia Națională de Securitate (NSS)
Strategia Națională de Apărare (NDS)
Strategia Națională Militară (NMS)
Strategia Națională de Informații (NIS)
Directive pentru Folosirea Forței (GEF)
Directive pentru Perfecționarea Forței (GDF)
Strategia de Informații pentru Apărare (DIS)
Obiective pentru Planificare (IC)
ISR Harta Drumurilor (Cartare)
Sistemul de colectare a informațiilor (ICA)
Directive de Informații pentru Apărare (DIG)
Apărare
Național
Apărare și Național

Figura.1 Sistemul ierarhizat al strategiilor Statelor Unite

Concluzii

Sistemul de intelligence al SUA se bazează pe strategiile de intelligence, care la rândul lor fac parte dintr-un sistem ierarhizat al Strategiilor SUA (*vezi fig.1*).

În acest sistem regăsim pentru fiecare comunitate de intelligence o strategie specifică. Astfel, Comunității Naționale de Informații îi corespunde Strategia Națională de Informații, Comunității Informative a Apărării, Strategia de Informații pentru Apărare (Defense Intelligence Strategy, 2008), iar pentru Comunitatea contrainformativă avem Stategia Națională privind Contrainformațiile (National Counter intelligence Strategy, 2007).

Comunitatea de Informații pentru Apărare, parte integrantă a sistemului cauta să implementeze transformările necesare eficientizării sale și care vor îmbunătăți agilitatea analitică a comunității, eficiența și promptitudinea, de a îmbunătăți supravegherea permanentă și adaptarea situațională, exploatarea tehnologiei automatizate și evaluarea cerințele apărute.

Având în vedere că interesele strategice majore nu se schimbă și nici nu trebuie să se schimbe în fiecare an, în contextul aceluiași proces general integrator, și Comunitatea de Informații pentru Apărare, trebuie să continue procesul de integrare a activităților de intelligence, care conform obiectivelor Strategiei reprezintă cerințe naționale urgente.

GLOBALIZAREA ŞI DEZVOLTAREA RURALĂ ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Adrian Emanuil SEMCU*

The globalization is a complex process or phenomenon, sometimes ambivalent. Even contradictory, which has been considered and analyzed differently by those assuming this risk or responsibility. Beyond these analyses, globalization is a real fact we must face, independently of our will or option. The biggest danger (considered also by some theoreticians of globalization) of globalization is the dehumanization of some which its wave simply swallows.

Globalizarea constituie una din cele mai importante schimbări sociale cu care se confruntă lumea în prezent. În ciuda creşterii accentuate a interdependenței economice şi culturale, sistemul mondial este caracterizat prin inegalități şi divizat într-o multitudine de state ale căror obiective şi preocupări pot fi comune, dar şi divergente.

Una din caracteristicile secolului XXI este, între altele, amplul proces de globalizare. S-a multiplicat numărul actorilor în viața internațională. Este vorba fie de actori supranaționali, transnaționali sau subnaționali. James Rosenau, în lucrarea „Turbulențe în politica mondială" clasifică actorii pe scena mondială în „actori condiționați de suveranitate" şi „actorii necondiționați de suveranitate"[20].

Termenul globalizare descrie un proces multicauzal, care are drept rezultat faptul că evenimente care au loc într-o parte a globului au repercusiuni din ce în ce mai ample asupra societăților şi problemelor din orice parte a globului.

Globalizarea este termenul modern folosit la descrierea schimbărilor în societăți şi în economia mondială, descrie creşterea comerțului şi a investițiilor datorită căderii barierelor şi interdependenței dintre state. În context economic, este des întâlnită referirea aproape exclusivă la efectele comerțului şi în particular la liberalizarea comerțului sau la liberul schimb.

1. Globalizarea mediului european şi programele comunitare

Una din problemele cu care se confruntă România la ora actuală este generată de întârzierea startului în cursa globalizării. România se află printre ultimele țări care au beneficiat de revoluția transporturilor, a comunicațiilor, a productivității muncii şi a informației. Un rol deosebit de important în epoca globalizării trebuie să-l aibă existența unui sistem de învățământ apt să creeze oameni cu cunoştințe multiple şi diverse, cu un grad ridicat de cunoştințe lingvistice, cu specialişti deosebiți în informatică şi în comunicare. România are nevoie de capital străin investițional pentru dezvoltare, fiind incapabilă să-şi producă acest capital doar din surse interne.

* **Doctorand, Universitatea Națională de Apărare „Carol I"**

[20] Rosenau, James, **Turbulențe în politica mondială,** Bucureşti, 1997, p.56.

Pentru aceasta este nevoie de condiţii interne legislative şi fiscale avantajoase pentru atragerea capitalului străin.

În acest context, fenomenul de regionalizare apare ca fiind un mod de protecţie împotriva globalizării, un instrument prin care se urmăreşte surmontarea dificultăţilor întâlnite de state mai puţin dezvoltate şi diminuarea disparităţilor care s-au creat între acestea şi statele dezvoltate. Singura regiune din lume unde este vizibil un asemenea proces de regionalizare este în acest moment Europa. Procesul de regionalizare a Europei poate fi comparat cu o globalizare la nivel redus, la o scară teritorială mai restrânsă. Omogenizarea teritoriului Europei prin procesul de integrare europeană urmăreşte eliminarea tuturor barierelor şi a decalajelor existente între statele europene, atât pe plan economic, cât şi pe plan politic şi social. Sute de măsuri diferite au fost propuse pentru a asigura omogenizarea teritoriului Europei şi eliminarea sistemelor închise care coexistau la nivelul statelor-naţiuni şi introducerea standardelor uniforme.

Uniunea Europeană este o grupare de state care prin voinţa liberă a popoarelor sale, exprimată democratic, a decis să renunţe parţial la gradul de independenţă proprie în afara unei autorităţi centrale. Renunţarea implică renunţarea la graniţe, renunţarea la politici economice naţionale şi fiscale naţionale, renunţarea la moneda naţională etc.

Programele comunitare reprezintă mijloacele financiare prin care Uniunea Europeană promovează cooperarea între statele membre. Cunoscând „modul de lucru" al Uniunii Europene, statele vor fi capabile să absoarbă Fondurile Structurale şi de Coeziune care reprezintă un mijloc de asistenţă financiară destinat dezvoltării societăţii beneficiare în aproape toate domeniile. Fondurile structurale sunt accesate de beneficiari prin intermediul programelor comunitare. În acest sens, există programe disponibile pentru statele candidate la Uniunea Europeană înainte de aderare, dar există şi programe comunitare disponibile pentru statele membre în perioada de post-aderare până la integrarea deplină şi compatibilizarea totală a economiilor. Statele membre interesate de anumite programe nu sunt doar beneficiarii acestora, ci trebuie să contribuie din resursele proprii la bugetul general al programului la care participă. Practic, finanţarea pe care fiecare ţară o primeşte în cadrul acestor programe depinde de calitatea proiectelor depuse de proprii solicitanţi care intră în concurenţă cu proiectele depuse de solicitanţii din toate ţările participante la programe. Derularea relaţiilor dintre Uniunea Europeană şi ţara participantă la program depinde de armonizarea legislativă a acestora.

Programele comunitare nu se substituie programelor naţionale, ci dimpotrivă, corelarea acestora duce la maximizarea rezultatelor. Rolul principal al programelor comunitare este de a ajuta la dezvoltarea societăţilor pe mai multe planuri. Calitatea proiectelor pe care solicitanţii le depun duce la dezvoltarea în mod real a tuturor laturilor societăţii. De aici rezultă efortul de a realiza proiecte importante şi valoroase pentru participarea la programe, iar obţinerea ajutorului financiar este urmarea firească a acestor proiecte.

2. Lărgirea Uniunii Europene - modalitatea de adaptare a Europei la globalizare

Procesul de lărgire al Uniunii Europene trebuie văzut ca un proces intenţional şi ca atare politic, desfăşurat pe fondul procesului mai larg, natural, al globalizării. În ultimă instanţă, interesul care stă la baza lărgirii Uniunii Europene trebuie legat de noile mize pe care globalizarea le aruncă în joc.

Globalizarea trebuie văzută ca un proces natural, ea fiind efectul însumat al unei multitudini de intenţionalităţi, mergând de la acelea ale entităţilor microsociale (organizaţiilor), până la acelea ale entităţilor statale sau ale grupurilor transnaţionale de interese.

Nu se poate vorbi de un management efectiv al globalizării, ci numai de un efort politic de stăpânire a procesului. Deocamdată acest proces este mai degrabă trăit decât înţeles. Cunoaştem factorii care alimentează globalizarea (tehnologiile moderne ocupând un loc central între aceştia), însă nu cunoaştem peisajul socio-economic pe care ea îl va aduce într-un viitor din ce în ce mai scurt. Cunoaştem care sunt beneficiarii imediaţi ai acestui proces, dar nu putem afirma dacă beneficiile ascund componente perverse sau nu.

Procesul mai larg al globalizării introduce o nouă categorie de incertitudini în ceea ce priveşte viitorul formelor şi formulelor de organizare ale comunităţilor umane. Acestea vor evolua sub presiunea a doi factori de natură contradictorie:

- factorii specifici economiei tangibilelor materiale;
- factorii specifici noii economii, care impun formulele de conectare conjuncturală în entităţi reţea, mai eficiente şi mai flexibile.

Economia este un proces unitar. Ea este integrală, integralitatea semnificând, pe lângă tendinţa de extindere şi încorporare de activităţi considerate până nu demult doar sociale (de exemplu activităţi de cercetare-dezvoltare-inovare, de formare-învăţare etc.), şi ansamblul organic rezultat din interconectarea economiei tangibilelor materiale şi a "noii economii" prin planul proceselor tranzacţionale. Cele două tipuri de factori amintiţi mai sus conduc la ceea ce am numit devenire economică dacă luăm în calcul şi intenţionalitatea politică. Putem defini devenirea economică ca fiind drumul concretizat în istoria omenirii, prin alegerea sau impunerea voinţei cumulate a tuturor factorilor politici, alegere făcută voit sau nu între sensurile de evoluţie economică posibile în fiecare moment istoric dat, create de ansamblul factorilor obiectivi care acţionează în societate şi economie.

Devenirea economică este intim legată de înnoirea economică, de "noile economii" şi de consecinţele faptelor cu intenţionalitate politică. Sensul şi calitatea devenirii economice sunt în acest fel o măsură atât a calităţii cunoaşterii, cât şi a calităţii asumării responsabilităţii de către puterile politice, nefiind un proces liniar, ea se face prin momente de singularitate morfogenetică care evidenţiază stadii şi substadii ale devenirii economice.

Stadiul actual al devenirii economice şi anume cel de trecere către o economie integrală planetară este stadiul globalizării.

3. Strategia post-aderare 2007-2013. Dezvoltarea României în context european şi global

Uniunea Europeană este o construcție în mişcare într-un context internațional caracterizat, la rândul său, de o dinamică accentuată. Aceasta face ca profilul României să țină cont de oportunitățile existente, în scopul minimizării vulnerabilităților tipice unui stat nou membru UE, al promovării unor politici coerente, având ca obiectiv creşterea bunăstării cetățenilor români.

După un deceniu de reforme structurale, legislative şi instituționale, de restructurare economică şi socială în vederea pregătirii aderării, România trebuie să facă față unui context semnificativ schimbat şi cu un nivel crescut de interdependențe între statele membre, care necesită un comportament strategic rațional şi eficace. În primul rând, aderarea la UE constituie oportunitatea şi mijlocul de a spori calitatea vieții cetățenilor săi, alături de toți cetățenii europeni. Faptul că România este un stat membru al UE cu un PIB pe cap de locuitor mult sub media europeană accentuează nevoia de folosire eficientă a resurselor proprii şi a fondurilor comunitare, de stimulare mai activă a investițiilor străine şi autohtone.

România are astfel nevoie de menținerea pe o perioadă cât mai lungă a creşterii economice rapide, echilibrate şi durabile, de instituții puternice şi eficiente, de un sistem legislativ coerent şi de un sistem fiscal predictibil. România trebuie, de asemenea, să îndeplinească la termen obligațiile pe care şi le-a asumat prin Tratatul de aderare şi să contribuie la realizarea obiectivelor Europei unite. Aceasta include modernizarea infrastructurilor fizice, adaptarea sistemului educațional la cerințele europene, revigorarea cercetării ştiințifice şi inovării, cu accent pe aplicabilitate în practica economică bazată pe parteneriatul între mediul de afaceri, universitățile şi institutele de cercetare, restructurarea fundamentală a agriculturii şi impulsionarea dezvoltării rurale, precum şi consolidarea capacității administrative în vederea implementării acquis-ului comunitar. România trebuie să acționeze în continuare pentru o dezvoltare durabilă şi pentru protecția mediului, pentru flexibilizarea pieței muncii şi asigurarea condițiilor pentru dezvoltarea unui climat concurențial optim.

Ca stat membru al UE, în îndeplinirea obiectivelor sale, România va aplica principiile şi valorile fundamentale ale Uniunii: solidaritatea, consensualitatea şi spiritul de compromis. România va avea o abordare constructivă şi de cooperare, în îndeplinirea rolului său de partener egal în dezvoltarea Uniunii Europene.

Obiectivul strategic al României îl reprezintă convergența cu statele membre ale Uniunii Europene, în termeni de bunăstare individuală a cetățenilor săi şi a societății în general. În termeni macroeconomici, convergența cu UE înseamnă asigurarea unui ritm de creştere economică mai ridicat decât media comunitară, pentru un interval de timp suficient de lung (de ordinul zecilor de ani). În acest context, trebuie subliniat rolul de instrument de accelerare a procesului de convergență economică şi socială al PND 2007-2013. Scopul principal al acestuia îl constituie tocmai reducerea cât mai rapidă a disparităților de dezvoltare socio-economică între România şi statele membre ale UE.

Modelul general al dezvoltării economice este în continuă schimbare prin promovarea sectoarelor economice cu valoare adăugată şi creşterea ponderii

sectoarelor bazate pe cunoaştere. Intervenţia statului pentru susţinerea unor sectoare economice necompetitive sau măsurile sociale protecţioniste nu contribuie la asigurarea durabilităţii şi se dovedesc vulnerabile în faţa provocărilor globalizării. Dezvoltarea avantajelor competitive trebuie să ţină seama de tendinţele europene şi de procesul de globalizare în ansamblu. De asemenea, vor trebui încurajate şi stimulate sectoarele capabile să valorifice avantajele şi oportunităţile oferite de piaţa internă.

Dezvoltarea corelată a infrastructurilor fizice şi a capitalul uman reprezintă abordarea corectă a României în faţa acestor provocări. Consolidarea unui model de dezvoltare pe aceste două direcţii, în condiţiile asigurării coerenţei şi complementarităţii cu instrumentele strategico-programatice deja existente (Planul Naţional de Dezvoltare 2007-2013, Programul Naţional de Reforme 2007-2010, Cadrul Strategic Naţional de Referinţă 2007-2013, Strategia de Dezvoltare Durabilă 2025, Programul de Guvernare 2008-2012, Programul de Convergenţă 2007-2010), reflectă ierarhizarea strategică a obiectivelor de dezvoltare a României, prioritizare impusă de caracterul limitat al resurselor disponibile.

Experienţa statelor membre care au atins deja convergenţa cu UE arată că succesul este garantat dacă rolul statului se axează pe dezvoltarea infrastructurilor care să susţină dezvoltarea sectoarelor economice, în funcţie de situaţia Pieţei Interne a UE şi/sau a pieţei globale. Din aceasta perspectivă, convergenţa cu UE poate fi asigurată doar pe termen lung şi necesită dezvoltarea celor două mari categorii de infrastructuri, cele fizice şi cele umane. Dezvoltarea infrastructurilor fizice (transporturi, mediu, telecomunicaţii şi energie) are avantaje pe termen lung, dar şi avantaje economice pe termen mediu, în sensul că investiţiile majore realizate sunt generatoare de creştere economică şi conduc la dezvoltarea de activităţi economice conexe. Pe de altă parte, investiţia în capitalul uman (prin educaţie, formare profesională, învăţare continuă, întărirea legăturii cercetare – dezvoltare – inovare, politici eficiente de sănătate publică, politici sociale şi ocupaţionale moderne) asigură durabilitatea creşterii economice, având în vedere că o populaţie educată şi sănătoasă este performantă şi adaptabilă la nivelul UE şi la nivel global.

Cadrul macroeconomic trebuie să pună accent pe reformele structurale, politica fiscală şi bugetară, agricultură şi dezvoltare rurală, iar cadrul microeconomic trebuie să urmărească susţinerea IMM-urilor (mai ales a celor inovative). Din perspectiva convergenţei, cadrul macroeconomic are rolul de a susţine durabilitatea creşterii economice, inclusiv prin finanţarea dezvoltării infrastructurilor fizice şi a capitalului uman.

Asigurarea cadrului macroeconomic stabil pentru perioada 2007-2013 reprezintă un obiectiv fundamental, caracterizat prin intensificarea procesului de corelare a politicilor existente şi implementarea noilor politici, continuarea consolidării fiscale, a procesului dezinflaţionist şi a nivelului deficitului bugetar, conform cerinţelor Uniunii.

Politicile monetară, bugetară şi fiscală, precum şi pregătirea pentru aderarea la zona Euro vor fi astfel subsumate logicii unei programări bugetare multianuale care să aloce resursele necesare pentru sectoarele cheie (inclusiv prin dezvoltarea

parteneriatelor public-privat) şi să raţionalizeze cheltuielile, avându-se în vedere principiul subsidiarităţii. Obiectivele politicii fiscal-bugetare vor ţine seama de prevederile Pactului de Creştere şi Stabilitate, iar politica economică va urma principiile cuprinse în Orientările Generale de Politică Economică (Broad Economic Policy Guidelines).

Cât priveşte planul microeconomic, susţinerea IMM-urilor are ca obiectiv consolidarea prezenţei competitive a României pe Piaţa Internă.

Dezvoltarea sectorului agricol al României vizează depăşirea problemelor structurale actuale (slaba dotare cu maşini şi utilaje, fărâmiţarea terenurilor agricole) şi creşterea competitivităţii produselor româneşti pe piaţa internă.

România se afirmă ca un stat european mediu, cu potenţial de specializare în anumite domenii de politică externă. Având în vedere că, în mod tradiţional, s-a concentrat pe domeniul securităţii şi, în prezent pe relaţia transatlantică, este necesar ca în viitor, să echilibreze poziţia aceasta cu o dimensiune economică şi să o acomodeze cu doctrina de putere soft.

Ţinând cont de interesele particulare la Est, în Marea Neagră şi în Balcani, România va acţiona pentru a determina nuanţări ale poziţiilor UE pe aceste teme. România va urmări, totodată, să revină în zone mai îndepărtate, în primul rând pe plan economic.

România va încuraja consolidarea Politicii Europene de Securitate şi Apărare (PESA) şi va participa, de o manieră activă, la dezvoltarea şi implementarea acesteia, urmărind a deveni un catalizator al PESA. Se va urmări promovarea principiului complementarităţii dintre UE şi NATO în domeniul securităţii şi apărării şi se va sprijini consolidarea parteneriatului celor două organizaţii.

Concurenţa economică pe piaţa comună a determinat statele membre să-şi promoveze aşa-numitele avantaje competitive specifice. Specializarea economiilor naţionale pe categorii de servicii şi produse recunoscute pe piaţa comună, ca aparţinând într-o mare măsură anumitor state, este un fenomen de actualitate. România trebuie să se înscrie în această logică prin identificarea domeniilor care pot individualiza economia românească şi îi pot crea un avantaj în competiţia economică europeană. Printre acestea se numără:

- agricultura ecologică – produsele alimentare naturale;
- industria IT;
- industria vinului;
- turismul – agroturismul, turismul cultural, Delta Dunării;
- industria textilă si confecţiile;
- produsele meşteşugăreşti tradiţionale;
- industria de mobilă;
- industria farmaceutică naturistă.

Valoarea adăugată a României la arhitectura socială şi economică europeană, susţinută şi promovată de agenţiile guvernamentale, se caracterizează prin elementele care pot contribui la îmbunătăţirea imaginii de ţară. Principalele direcţii de acţiune pot fi :

- cultura română;

- calitatea şi calificarea capitalului uman;
- sportul de performanță;
- contribuția la securitatea regională şi la promovarea valorilor democrației şi economiei de piață în spațiul de vecinătate imediată;
- utilizarea expertizei diplomatice acumulată în diferite regiuni ale lumii;
- identificarea României, la nivelul UE, cu teme mari de politică externă (de exemplu, Marea Neagră);
- diversitatea biologică (România este țara care după 1 ianuarie 2007 a devenit singurul stat membru al Uniunii Europene cu 8 bioregiuni - din cele 11 existente).

Aşadar, România se înscrie pe drumul renaşterii şi regăsirii identității în plan european şi trebuie să ştie să răspundă cât mai bine chemărilor pe care le are de la ea procesul de globalizare economică internațională.

Bibliografie:

[1]. DĂIANU, Daniel, **Ce vom fi în Uniune - Pariul modernizării României**, Editura Polirom, Iaşi, 2006.

[2]. MUREŞAN, Mircea, ENACHE, Doru, *G***lobalizarea la începutul secolului XXI. Securitatea națională a României în epoca globalizării,** Editura Universității Naționale de Apărare, Bucureşti, 2005.

[3]. NĂSTASE, Adrian, **România Europeană**, Editura MondoMedia, Institutul Social-Democrat Ovidiu Şincai, 2007.

[4]. ROSENAU, James, **Turbulențe în politica mondială**, Bucureşti, 1997.

[5]. www.europa.eu.int

FUNDAMENTE POLITICO-MILITARE EUROPENE ŞI EUROATLANTICE ALE SIGURANȚEI ŞI SECURITĂȚII

Dr. Emil-Victor CHEȚE[*]
Cornel IONESCU[**]

The end of the bipolar world led to an increase in international peace support operations, due to a number of new threats which gained considerable amplitude, like illegal drug trade, political instability, massive and/or illegal migrations and terrorism. "The Era of Globalization" describes perfectly the political and cultural atmosphere of today, but following World War II, NATO had been the main security framework for Western countries, and a very important role was being played by the US. However, the European Union has been gradually emerging as a major player in the international scene, with diplomatic, civilian and military crisis-management instruments. Thus, the leaders of the member states of both NATO, and EU, have agreed upon various procedures that will ensure coherent and effective security measures. NATO will have a comparative advantage over the EU in large-scale operations, or those in less permissive environments. The EU, by contrast, can develop its expertise in small-scale peacekeeping deployments.

Odată cu căderea Cortinei de Fier şi sfârşitul relațiilor internaționale de tip bipolar, o serie de noi amenințări au prins contur ori au căpătat considerabil amploare: dezastrele ecologice, traficul cu droguri, instabilitatea, migrațiile masive şi/sau ilegale, crima organizată transfrontalieră, si, nu în ultimul rând, terorismul. Mediul internațional de securitate a înregistrat o schimbare dramatică după atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001. Până atunci, fenomenele descrise mai sus, traficul de arme mici, spălarea de bani acționau aproape separat. Dintr-o dată s-a descoperit că, în practică, ar putea fi observat un nexus al acestor probleme diferite, utilizat de către rețelele criminale interne şi transfrontaliere ca o cale de a îmbunătăți eficiența activității lor. După tragicele evenimente ce au implicat turnurile gemene ale World Trade Center, omenirea este încă confuză privind cauzele, mecanismele activităților criminale. A devenit evident faptul că următorul 11 septembrie 2001 este posibil în orice moment cu diferite ținte, resurse, tehnici şi rezultate. Între intervenția din Afganistan şi atacul asupra Irakului, alianțele împotriva terorismului au înregistrat diferite evoluții. „Noile relații dintre Statele Unite şi Rusia, pe de o parte, şi dintre NATO şi Uniunea Europeană, pe de altă parte, marchează în prezent mediul internațional de securitate – un nou parteneriat, dar şi noi tensiuni. În aceste

∗ **General de brigadă (r.) profesor universitar consultant, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”**

∗∗ **Colonel, Serviciul de Protecție şi Pază, doctorand în ştiințe militare şi informații, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”**

circumstanţe lipsa de bani, de timp, de viziune şi de voinţă politică ar putea afecta nu doar securitatea naţională, cât mai ales pe cea internaţională".[1]

Desigur, se poate discuta totodată şi de intensificarea comunicării inter-statale, atât prin mijloacele de informare în masă, cât şi prin soluţiile tehnologice specifice începutului de secol XXI (de ex., internetul, telefonia mobilă), acestea ducând în final şi la consolidarea cooperării transatlantice, crescând viteza de propagare a informaţiilor, dar si a fondurilor, si, de asemenea, la dezvoltarea încrederii şi a transparenţei în acţiunile comune ale statelor.

Dacă anumite perioade istorice anterioare au căpătat denumiri precum *Era Războiului Rece, Era spaţială, Marea recesiune, Zgomotoşii ani 1920* etc., cu siguranţă perioada actuală stă sub semnul universalităţii şi este, de cele mai multe ori, denumită *Era globalizării.* Un termen care defineşte, de fapt, atmosfera culturală, politică si economică a zilelor noastre.[2] Astfel, noţiunea de *securitate* trebuie, astăzi, să prevină un război total, „al tuturor împotriva tuturor" şi să dobândească un caracter transnaţional, confruntarea cu noile pericole nemaifiind posibilă prin *instrumentul militar tradiţional*, ba mai mult, aceasta tinzând să se îndepărteze tot mai mult de concepte precum „apărarea militară" sau „înarmare". Securitatea trebuie impusă şi menţinută în domenii precum terorismul internaţional, dar totodată ea este necesară şi la nivel de politică externă, de politici economice, de politici socio-culturale, cu scopul de proteja condiţiile de viaţă individuale.

Din perspectiva unui mediu internaţional de securitate caracterizat de o complexitate crescândă, Uniunea Europeană nu pare a fi în prezent ameninţată de conflicte de tip clasic, constând în atacuri armate pe scară largă, în schimb „o serie de alte ameninţări se profilează la orizont, fiecare dintre ele fiind greu predictibile şi relativ difuze, ceea ce le face, într-un fel, mult mai greu de contracarat în condiţiile unei ştergeri a graniţelor dintre ameninţările cu caracter intern şi cele cu caracter extern".[3] Din punct de vedere european sunt de remarcat în mod special:

- *Terorismul internaţional*, care reprezintă o ameninţare strategică. Acest nou tip de terorism este legat de mişcări religioase fundamentaliste care au cauze deosebit de complexe. Dincolo de riscurile imediate, terorismul ameninţă deschiderea şi toleranţa specifice societăţilor democratice.
- *Proliferarea armelor de distrugere în masă* reprezintă o altă importantă ameninţare contemporană la adresa păcii şi securităţii ţărilor şi popoarelor. Riscurile deosebite determinate de acest tip de ameninţare rezidă în faptul că prin intermediul armelor de distrugere în masă un grup terorist de mici

1 Liviu Mureşan, *The New International Security Landscape*, in "Defense and Security Sector Governance and Reform in South East Europe: Insights and Perspectives", Second volume: Macedonia, Moldova, Romania, edited by J. Trapans and P. Fluri, DCAF-Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forced, Geneva/Belgrade, 2003.

2 http://usforeignpolicy.about.com/od/trade/a/whatisgz.htm, Keith Poter, *Globalization: What Is It?*

3 Liviu Muresan, Adrian Pop, Florin Bonciu, *The European Security And Defence Policy – A factor of influence on the actions of Romania in the field of security and defence*, research paper, The European Institute of Romania, Bucureşti, 2004, p. 15.

dimensiuni poate provoca pierderi care anterior nu puteau fi cauzate decât de armate ale unor state naționale.

- *Existența unor structuri statale slabe (failed states) şi amplificarea crimei organizate*. În unele părți ale globului (Somalia, Liberia, Afganistan, Bosnia şi Herțegovina, Serbia şi Muntenegru, Kosovo, etc) existența unor structuri statale slabe, conflictele civile şi accesul la arme au determinat întărirea pozițiilor crimei organizate. Aceste situații sunt amenințări la adresa securității, prin sprijinirea traficului de droguri sau a celui de ființe umane.
- *Conflictele regionale* subminează fundamentele securității şi stabilității şi creează pre-condiții pentru terorism şi crimă organizată, precum şi distrugerea speranței şi disperare ceea ce poate contribui indirect la proliferarea WMD (arme de distrugere în masă – lb. engleză);
- *Crima organizată* amenință Europa prin traficul de droguri, traficul de ființe umane, imigrația ilegală şi traficul ilegal de arme mici ş.a. Legăturile dintre terorismul internațional şi crima organizată au devenit evidente.

După cel de-al doilea Război Mondial, NATO a reprezentat cadrul principal de securitate pentru țările vest-europene, un rol crucial jucându-l, firește, SUA. Trecerea la o lume dominată, la foarte mare distanță de orice alt stat, de Statele Unite, nu a însemnat şi monopolizarea politicilor de securitate. Experiența dobândită în perioada recentă (atacurile asupra oraşelor New York şi Washington în 11 septembrie 2001, Madrid în 2004 şi Londra în 2005) ne-a arătat că nici măcar o superputere precum SUA nu poate aborda problemele globale de securitate de una singură. Astăzi, însă, tot mai multe operațiuni de menținere a păcii au loc sub auspiciile Organizației Națiunilor Unite (UN), care asigură un alt tip de platformă pentru cooperarea în domeniul securității. Aceste formațiuni nu sunt, prin definiție, în mod exclusiv europene. Mai mult, în funcție de cât de largă este accepțiunea de „politică de securitate", un număr important de organizații mai puțin proeminente pot fi luate în considerare, cum ar fi OSCE sau Consiliul Europei. Recent, în plină extindere, Uniunea Europeană (EU) a devenit un important actor strategic în comunitatea internațională.

În acelaşi timp, Uniunea Europeană s-a arătat tot mai mult preocupată de finalizarea propriilor reforme instituționale, mai ales în contextul extinderii, precum şi de finalizarea dezbaterilor pe tema construcției politice ce va defini viitorul Europei. Aceste dezbateri, cel puțin cele determinate de discutarea Constituției Europene, au şanse rezonabile de a fi reluate în special după votul negativ din Franța şi Olanda, cât şi după Întâlnirea la nivel înalt de la Bruxelles (iunie 2005). Începând cu 1 mai 2004, Uniunea Europeană se defineşte ca o uniune de 25 de state, reunind circa 450 de milioane de locuitori şi producând circa 25% din PIB-ul mondial. Devenită actor economic global, UE va trebui să participe mai substanțial şi la mecanismele de asigurare a securității globale, chiar dacă formele concrete ale acestei implicări pentru moment nu sunt încă clar precizate.

Ca răspuns la aceste noi pericole şi amenințări, statele lumii, în primul rând statele cu potențial militar semnificativ, au în vedere noi principii de organizare a

securității regionale şi globale care să se constituie în noi oportunități de pace bazate pe:

- democrație;
- guvernare eficientă;
- respectarea legilor

În prezent, cel de-al doilea dintre cei trei „piloni" ai Uniunii Europene este chiar pilonul de tip interguvernamental-confederație pentru Politică Externă şi de Securitate Comună, abreviat PESC (în limba engleză, Common Foreign and Security Policy, CFSP). În acest cadru, mai precis la nivelul Politicii de securitate, există o structură cu o mai mare specificitate, PESA - Politica Europeană de Securitate şi Apărare (The European Security and Defence Policy sau ESDP). PESA este, în fapt, o formațiune succesoare a Identității Europene de Securitate şi Apărare (European Security and Defence Identity), parte a NATO, dar se diferențiază de aceasta din urmă deoarece PESA intră sub însăşi jurisdicția Uniunii Europene, aşadar inclusiv a țărilor din spațiul comunitar care nu au legături cu Alianța Nord-Atlantică. Politica Europeană de Securitate şi Apărare este în căutarea unei legislații democratice pentru că în practică PESA se referă „la comandă, ascultare şi secret, în condițiile în care logica militară este foarte diferită de luarea deciziei în mod public şi deliberativ, caracteristic democrațiilor"[4]. Politicile europene de securitate au avut diverse tendințe încă din anii 1990, dezvoltându-se simultan atât în interiorul Uniunii Europei Occidentale (UEO, the Western European Union - WEU), cât şi în cel al NATO şi al actualei Uniuni Europene.

Tratatele care fundamentează parteneriatul transatlantic, inițiat după cea de-a doua conflagrație mondială, sunt: *Carta Națiunilor Unite* (San Francisco, iunie 1945), *Tratatul de la Bruxelles* (semnat 1948 şi revăzut în 1984, primul pas în reconstrucția Europei Occidentale după cel de-al Doilea Război Mondial), *Tratatul Atlanticului de Nord* (Washington, 1949), *Declarația de la Roma* (1991), *conceptele strategice ale NATO* (semnate în anii 1950, 1967, 1991, 1999), *Documentul Helsinki* (1992), *Inițiativa Parteneriatului pentru Pace* (1994), *Documentul privind Identitatea Europeană de Securitate şi Apărare* (lansat în 1999). La sfârşitul secolului XX, insuficiențele în ceea ce priveşte capabilitățile de apărare europene s-au acutizat în timpul conflictelor din Balcani, demonstrându-se atunci că statele europene nu erau în măsură să acționeze fără sprijinul Statelor Unite pentru a preveni extinderea conflictelor. Astfel, în cadrul Uniunii Europene şi al NATO au fost lansate inițiative de consolidare a capabilităților de apărare. Cu ocazia reuniunii NATO din Berlin, 1996, s-a stabilit că UEO va supraveghea crearea unei Identități Europene de Securitate şi Apărare în cadrul structurii NATO. IESA ar fi trebuit sa fie un pilon NATO, care ar fi avut rolul de a permite țărilor europene să acționeze militar în teatre în care Alianța Nord-Atlantică nu îşi dorea să facă acelaşi lucru, şi, în aceeaşi măsură, să ridice de pe umerii SUA „povara" financiară reprezentată de menținerea bazelor

[4] Wolfgang Wagner: *The democratic legitimacy of European Security and Defence Policy*, Occasional papers, No. 57, Aprilie 2005, European Union Institute for Strategic Studies, Paris, p. 11.

militare pe teritoriu european, aceste baze existând încă de la sfârşitul Războiului Rece.

Acordul de la Berlin a permis țărilor europene (prin UEO) să folosească capabilitățile NATO oricând se doreşte acest lucru (mai târziu, acest acord suferă anumite amendamente în cadrul aranjamentelor denumite „Berlin Plus"). UE a încorporat şi Sarcinile de la Petersberg, denumite astfel după hotelul aflat pe muntele din afara Bonn-ului, Germania, unde a avut loc intrunirea Consiliului din 1992, prin Tratatul de la Amsterdam (semnat la 2 octombrie 1997 şi intrat în vigoare la 1 mai 1999). Printre sarcinile adoptate se numără sarcini umanitare şi de salvare, de menținere a păcii şi de participare a forțelor de luptă în administrarea crizelor, inclusiv în menținerea păcii. Operațiunile de menținere a păcii presupun existența păcii intre foşti sau potențiali combatanți. În 1998, scepticismul britanic cu privire la aceste planuri s-a transformat într-o atitudine aprobatoare, după o declarație bilaterală a preşedintelui francez Jacques Chirac şi a prim-ministrului britanic Tony Blair, aceştia afirmând ca „Uniunea trebuie să fie capabilă să acționeze independent, autonom, susținută de forțe militare credibile, trebuie să aibă mijloacele necesare pentru folosirea acestor forțe si disponibilitatea de a le utiliza, cu scopul de a interveni în crizele internaționale."

În aprilie 1999, reuniți la Washington, liderii NATO şi-au dat acordul pentru definirea şi adoptarea angajamentelor necesare pentru ca o parte din capacitățile militare ale Alianței sa fie puse la dispoziția operațiunilor de răspuns la situații de criză aflate sub comanda UE, dar în care NATO nu ar fi fost angajat. Funcțiile Uniunii Europei Occidentale legate de gestionarea crizelor şi de aspectele umanitare au fost preluate de Uniunea Europeană, ca urmare a deciziilor luate cu prilejul Summit-ului de la Helsinki (1999), unde se pune la punct Obiectivul Global al UE (*Helsinki Headline Goal*). Astfel, *pe 13 noiembrie 2000, se semnează, la Marsilia, actul de deces al UEO, care îşi cedează totodată prerogativele către UE*[5]. Angajamentele asumate prin Tratatul de la Bruxelles referitoare la apărarea colectivă rămân neschimbate. Totuşi, devenea evident ca obiectivele stabilite în acea perioadă nu puteau fi obținute într-un timp foarte scurt şi, de aceea, în 2004, miniştrii apărării ai statelor Uniunii Europene au aprobat *Obiectivul Global 2010*, extinzând termenul limită pentru îndeplinirea proiectelor europene.

În timp, însă, au apărut îngrijorări conform cărora un pilon independent de securitate europeană, precum PESA, ar putea diminua importanța NATO ca forum transatlantic. Ca răspuns la manifestarea acestor preocupări, fostul Secretar de Stat Madeleine Albright a conceput politica celor trei „D" care descriu aşteptările SUA de la această structura a UE: să nu existe duplicare a acțiunilor deja întreprinse sub conducerea NATO, să nu existe o decuplare de la SUA sau NATO şi să nu existe discriminări împotriva unor țări care nu sunt membre UE, precum Turcia.

În decembrie 2002, NATO şi Uniunea Europeană au publicat o *Declarație comună privind dezvoltarea parteneriatului* lor strategic, iar în martie 2003 au

[5] Gl. bg. (r.) Emil Chețe, Gl. lt. (r.) dr. Ioan Ciupei, Cpt. lect. univ. drd. Aurelian Rațiu, *Transformarea militară. Coordonate politico-militare şi doctrinare,* Vol. I, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, Bucureşti, 2009.

elaborat o serie de proiecte privind cooperarea în gestionarea crizelor utilizând capacităţi NATO în operaţiuni conduse de UE, întărind angajamentele luate sub denumirea de „Berlin Plus" în 1996. Caracteristicile principale ale acestora sunt:[6]

- asigurarea accesului UE la capacităţile de planificare ale NATO, capabile să contribuie la planificarea militară a operaţiunilor sub egida UE
- schimbul de informaţii clasificate, bineînţeles, respectând reciproc regulile de securitate/protecţie ale acestora
- disponibilitatea privind identificarea capacităţilor şi a infrastructurii NATO pentru a fi folosite în operaţiuni sub egida UE
- identificarea unor opţiuni europene de comandă pentru operaţiile desfăşurate sub egida UE
- continuarea adaptării sistemului NATO de planificare a apărării, pentru încorporarea completă a disponibilităţilor de forţe pentru operaţiile sub egida UE
- proceduri pentru punerea la dispoziţie (livrarea), monitorizarea şi reîntoarcerea capabilităţilor sub egida NATO
- aranjamente privind consultările NATO-UE, în cazul conducerii unor operaţii de gestionare a crizelor de către UE şi în care se utilizează capabilităţi NATO.

La *Summit-ul de la Riga* din 29 noiembrie 2006, liderii statelor membre NATO şi UE au anunţat că cele două organizaţii au căzut de acord în privinţa unor proceduri care să asigure dezvoltarea coerentă, transparentă şi mutuală a cerinţelor de performanţă comune. Totuşi, cu siguranţă vor apărea situaţii în care acestea nu vor „concura pentru acelaşi rol". *NATO, având o bază de resurse de dimensiuni mult mai mari, va fi avantajat în operaţiuni desfăşurate la scară largă, sau în condiţii mai puţin permisive. EU, pe de altă parte, îşi poate dezvolta expertiza în operaţiuni de menţinere a păcii de mici dimensiuni. Dar, de fapt, vor exista probabil suficiente incidente globale în următorii ani ce vor ţine ambele instituţii ocupate.*[7] În cazurile în care vor exista diferenţe importante între politicile aliaţilor, părţile implicate vor trebui să dezbată fiecare caz în mod individual. Ele vor putea întreprinde chiar şi măsuri care nu corespund cadrelor formale ale cooperării transatlantice. Folosindu-se de experienţa dobândită alături de partenerii lor, vor putea stabili coaliţii şi cu ţări non-NATO, non-EU, dar care pot reprezenta un veritabil sprijin în condiţiile unor misiuni dificile care se desfăşoară în afara spaţiului convenţional.

Bibliografie:

[1]. Gl. bg. (r.) Emil Cheţe, Gl. lt. (r.) dr. Ioan Ciupei, Cpt. lect. univ. drd. Aurelian Raţiu, *Transformarea militară. Coordonate politico-militare şi doctrinare,* Vol. I, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, Bucureşti, 2009

[6] *NATO Handbook*, Brussels, NATO Public Diplomacy Division, 2006, p. 249.

[7] http://www.nato.int/acad/fellow/01-03/payne.pdf, Dr. Kenneth Payne, *The European Security and Defence Policy and the future of NATO,* NATO Research Fellow, 2001-2003

[2]. Wolfgang Wagner, *The democratic legitimacy of European Security and Defence Policy*, Occasional papers, No. 57, Aprilie 2005, European Union Institute for Strategic Studies, Paris
[3]. Liviu Muresan, Adrian Pop, Florin Bonciu, *The European Security And Defence Policy – A factor of influence on the actions of Romania in the field of security and defence*, research paper, The European Institute of Romania, Bucureşti, 2004
[4]. Liviu Muresan, *The New International Security Landscape*, in "Defense and Security Sector Governance and Reform in South East Europe: Insights and Perspectives", Second volume: Macedonia, Moldova, Romania, edited by J. Trapans and P. Fluri, DCAF-Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forced, Geneva/Belgrade, 2003
[5]. Coord. Luciana Alexandra Ghica, Marian Zulean, *Politica de securitate națională: Concepte, instituții, procese*, Editura Polirom, Iaşi, 2007
[6]. Col. dr. Maricel Antipa, *Securitatea şi terorismul. Prevenirea şi combaterea acţiunilor extremist-teroriste pe teritoriul României. Tendinţe şi perspective la început de mileniu,* Editura Celsius, Bucureşti, 2004
[7]. *NATO Handbook*, Brussels, NATO Public Diplomacy Division, 2006

NATO – NOUL CONCEPT STRATEGIC

Adrian Marius DOBRE

The states have to achieve dignity, justice, worth and safety for their citizens. What they seek to protect reflects what they value.

These are the values that should be at the heart of any collective security system of the 21st century, but too often states have failed to respect and promote them.

The global collective security we seek to build today asserts a shared responsibility on the part of all states and international institutions, and those who lead them, to do that.

NATO's Strategic Concept is designed to provide the political and military background for the alliance strategy. It also provides guidance to alliance military authorities on how to implement that strategy.

NATO New Strategic Concept is responsive to changes in the Euro-Atlantic security environment, focused on the following key elements: collective defense, military conflictes, new missions, new members, strengthened partnership, European capabilities.

Cuvinte-cheie: *concept strategic, parteneriat, capabilităţi, securitate, global*

Mediul de securitate internaţional se află într-o rapidă schimbare. Unele schimbări sunt lineare şi previzibile, fie că decurg din evoluţia obiectivă a mediului de securitate, fie că reprezintă rezultatul unor strategii şi programe. Altele au caracter surprinzător, seismic sau de discontinuitate strategică şi sunt însoţite de o doză de incertitudine semnificativă ca natură, amploare şi durată.

Mediul global de securitate poate fi analizat în funcţie de următoarele tendinţe majore: accentuarea proceselor de globalizare şi de integrare regională, concomitent cu persistenţa unor acţiuni având ca finalitate fragmentarea statală; convergenţa rezonabilă a eforturilor consacrate structurării unei noi arhitecturi de securitate, stabile şi predictibile, însoţită de accentuarea tendinţelor anarhice în unele regiuni; revigorarea eforturilor statelor vizând prezervarea influenţei lor în dinamica relaţiilor internaţionale, în paralel cu multiplicarea formelor şi creşterea ponderii intervenţiei actorilor nestatali în dinamica relaţiilor internaţionale.

Procesual ar putea fi decelate următoarele coordonate:

- parametrii de adaptare politică, economică, socială, culturală, etc.;
- identificarea proceselor în dinamica lor internă şi interdependenţa lor;
- spaţiul de confluenţă şi conflict dintre valori şi interese;
- realizarea şi modelarea procesualităţii în favoarea echilibrului stabil.

Desemenea, confruntarea principală se poartă între valori fundamental diferite, între democraţie şi totalitarism internaţional de sorginte extremist-religioasă, structurat în reţele transfrontaliere împotriva statelor democratice şi a forţelor politice raţionale din statele angajate în procesul democratizării. Tendinţele majore ce guvernează evoluţiile globale în epoca postbipolară creează îngrijorări justificate, generează noi provocări, oferă oportunităţi şi prezintă riscuri la adresa valorilor şi

intereselor naţionale. Relevanţă deosebită pentru mediul global de securitate reprezintă:

- competiţia supremaţie-dezvoltarea emergentă;
- realizarea noii ordini mondiale;
- viteza şi intensitatea transformărilor în sectoarele şi sistemele de securitate;
- adâncirea decalajelor între state, zone şi regiuni şi cerinţele dezvoltării durabile;
- stabilitatea fragilă, existenţa statelor eşuate, proasta guvernare, ofensiva prozelitismului;
- relaţia intern-extern negestionat raţional, determinarea externă prevalând asupra celei interne;
- indescifrabilitatea viitorului;
- diminuarea aportului unor organizaţii de securitate la mediul global de securitate (vezi cazul Organizaţiei pentru Securitate şi Cooperare în Europa);
- polarizarea economică, socială a statelor şi regiunilor în cadrele lor de referinţă (regional şi global).

Pe termen scurt şi mediu, riscurile de natură nemilitară să prevaleze în raport cu cele militare, iar vulnerabilităţile interne şi evenimentele neprevăzute să potenţeze într-o mare măsură capacitatea statelor şi a comunităţii europene în ansamblul său, de a răspunde şi contracara riscurile şi ameninţările la adresa securităţii.

1. Ameninţări vechi şi noi

Şaizeci de ani după cel de-al Doilea Război Mondial, ştim prea bine că cele mai mari ameninţări la adresa securităţii cu care ne confruntăm în prezent, precum şi în zeci de ani înainte, merg mult mai departe decât actele de război. Ele se extind la sărăcie, boli infecţioase şi degradarea mediului; războiul şi violenţa din state; a răspândirii şi a posibilităţilor de utilizare a armelor nucleare, radiologice, chimice şi biologice; terorismului şi a crimei organizate transnaţionale. Ameninţările asupra securităţii statelor provin de la actorii nestatali sau chiar de la unii actori statali.

Provocarea centrală pentru secolul douăzeci şi unu este un concept nou şi o înţelegere mai largă, care să reunească toate aceste aspecte, a ceea ce înseamnă securitate colectivă şi toate responsabilităţile, angajamentele, strategiile şi instituţiile care vin împreună cu el. Obiectivul ideatic al unui sistem de securitate colectivă este acela de a fi mai eficace, mai eficient şi mai echitabil.[1]

În cazul în care există un nou consens de securitate, acesta trebuie să înceapă cu înţelegerea faptului că actorii din linia întâi în relaţiile cu toate ameninţările cu care ne confruntăm -vechi şi noi - continuă să fie statele suverane individuale, ale căror roluri, responsabilităţi, precum şi dreptul de a fi respectate, sunt pe deplin recunoscute. Dar, în secolul douăzeci şi unu, mai mult decât oricând înainte, nici un stat nu poate suporta în întregime singurătatea. Strategii colective precum şi un simţ împărtăşit şi asumat al responsabilităţii sunt indispensabile.

[1] Assenova, Margarita. *The Debate on NATO's Evolution: A Guide*. Washington, CSIS Press, 2003. 66 p. (CSIS report). A report of the CSIS Eastern Europe Project. NATO's Changing Mission, pp 1-13. NATO-East European Relations, pp 33-43.

În cazul securității colective de azi avem trei piloni. Amenințările nu mai recunosc frontierele naționale, sunt legate, şi trebuie să fie abordate la nivel regional şi global. Nici un stat, indiferent cât de puternic este sau declară că este, nu poate prin propriile sale eforturi sa fie invulnerabil la amenințări. Şi nu putem presupune că fiecare stat va fi întotdeauna capabil sau doritor să-şi îndeplinească responsabilitatea de a proteja proprii săi oameni şi de a nu face rău vecinilor.[2]

Nu trebuie să subestimăm dificultatea de a ajunge la un nou consens cu privire la sensul şi responsabilitățile de securitate colectivă. Multe se identifică cu amenințările la adresa păcii şi securității intrenaționale. Unii cred că HIV / SIDA este o boală groaznică, dar nu un pericol de securitate. Sau că terorismul este o amenințare pentru unele state, dar nu toate. Sau unele războaie civile din Africa sunt o tragedie umanitară, dar sigur nu o problemă de securitate internațională. Sau că sărăcia este o problemă de dezvoltare, nu de securitate.

Diferențele de putere, avere – acumulare, cultura, mediul climatic, religie şi sisteme social-economice ne determină să percepem că cele mai mari amenințări la adresa comunităților sunt legate de supraviețuire şi de bunăstare. Diferențele de percepție ne fac să neglijăm ceea ce alții percep ca o gravă amenințare la adresa lor pentru supraviețuire. Răspunsurile sunt inechitabile la amenințările suplimentare energetice şi de divizare. Mulți oameni cred că ceea ce trece drept securitate colectivă azi este pur şi simplu un sistem de protejare a bogaților şi puternicilor. Astfel de percepții reprezintă o provocare fundamentală pentru construirea securității colective de azi. A face declarații, fără identificarea, recunoaşterea şi gestionarea unitară a amenințărilor înseamnă că nu poate exista securitate colectivă. Auto-ajutorarea va domina, neîncrederea va predomina în detrimentul cooperării reciproce pe termen lung, fapt care va eluda stabilitatea întregului sistem de securitate.

De ce este nevoie astăzi nu este nimic mai mult decât un nou consens între alianțe care sunt împărțite, între națiuni bogate şi sărace, între religii şi între popoare, precum şi de compatibilizarea şi interfuncționalitatea sistemelor sociale, economice şi politice. Esența consensului este simplă: să împarțim toată responsabilitatea pentru securitatea fiecaruia şi a tuturor. Şi testul acestui consens, va fi acțiunea[3], iar rezultatul va fi însuşi viitorul.

În ultimii 40 de ani, speranța de viață în țările în curs de dezvoltare a crescut cu 20 de ani, iar venitul pe cap de locuitor s-a dublat în țări precum Botswana, Brazilia, China, Coreea de Sud şi Turcia, în mai puțin de o treime din timpul necesar cu care a

---

[2] Cotts, Christopher D. *The Revenge of Europe: NATO and the Transatlantic Relationship in the Era of the European Union*. Maxwell AFB, AL, Air University Press, 2005, 75 p. , (Walker paper, no.2), http://www.au.af.mil/au/aul/aupress/Walker_Papers/PDF_Bin/Cotts.pdf

[3] Hamilton, Daniel S. *Transatlantic Transformations: Equipping NATO for the 21st Century*. Washington, Center for Transatlantic Relations, Paul H. Nitze School of Advanced International Studies, Johns Hopkins University, 2004. 196 p. What Is Transformation and What Does It Mean for NATO?, by Daniel S. Hamilton, pp 3-24. Transforming NATO to Meet the Challenges of the 21st Century, by George Robertson, pp 25-36. The Next Phase of Transformation: A New Dual-Track Strategy for NATO, by Hans Binnendijk and Richard L. Kugler, pp 37-73. The Consequences of U.S. and NATO Transformation for the European Union: A European View, by Yves Boyer, pp 75-90.

avut de-a face şi Marea Britanie sau Statele Unite ale Americii cu ceva mai mult de un secol mai devreme. Cu toate acestea, o mare parte din lume a rămas sub nivelul acceptabil sau decen de prosperitate. Între 1975 şi 1999 Africa sub-sahariană nu a întrezărit creşteri de venit pe cap de locuitor. În anii '80, multe dintre aceste noi state s-au confruntat cu crize de stat, de capacitate şi de legitimitate, reflectate în creşteri interne ale războaielor, ca formă dominantă, în a doua jumătate a secolului al XX-lea.[4]

Pe măsură ce ne înaintăm în secolul douăzeci şi unu, aceste luptele sunt departe de a se fi terminat. Mai mult de un miliard de oameni nu au acces la apă curată, mai mult de două miliarde nu au acces la instalații sanitare adecvate şi mai mult de trei milioane mor în fiecare an, din cauza bolilor legate de apă. Paisprezece milioane de persoane, inclusiv şase milioane de copii, mor de foame în fiecare an. Au fost 842 de milioane de oameni subnutriți în 2000; 95 la sută trăiesc în țările sărace. Aproape 30 de milioane de oameni din Africa au acum HIV \ SIDA. În unele state, elitele urbane de vârstă mijlocie sunt puternic afectate; aceasta erodează capacitatea statului decimându-i activitatea şi furnizarea de plus valoare a ceea ce ar trebui să fie cel mai productiv grup al unui stat. Numărul tot mai mare de femei şi fete infectate pune în pericol producția de alimente şi agricolă, de reproducere şi perpetuare a valorilor familiei. Dacă tendințele nu sunt rezervate, unele dintre aceste state se vor confrunta cu colaps sub greutatea combinată a sărăciei şi HIV \ SIDA.

Controlul capacitații distructive a tehnologiei nucleare şi exploatarea sa au devenit preocupări centrale ale statelor dezvoltate. Războiului rece a modelat politica la nivel global, pentru aproape jumătate de secol. Rivalitate între Statele Unite şi fosta Uniune Sovietică a blocat procesul de menținere a păcii şi securității internaționale. Aproape toate conflictele armate şi lupta pentru eliberare au fost vizualizate prin prisma Est-Vest rivalitate istorică, până la prăbuşirea fostei Uniuni Sovietice şi sfârşitul statului comunist în Europa de Est. Cu toate acestea, după 1945 lumea foarte probabil ar fi fost un loc sângeros. Au existat mai puține războaiele inter-statale în ultima jumătate a secolului al XX-lea decât în prima jumătate. Având în vedere faptul că în aceeaşi perioadă, numărul de state a crescut de aproape patru ori, ar fi fost posibilă o creştere a războaielor inter-statale. Cu toate acestea, riscul de război a fost diminuat în mai multe moduri.

Dramatic, dar paşnic sfârşitul războiului rece deschide o oportunitate securității colective pentru a înflori[5]. În primul an de la sfârşitul războiului rece părea să se configureze un nou rol pentru Organizația Națiunilor Unite. În 1990, Consiliul de Securitate a autorizat folosirea forței împotriva Irakului pentru a elibera Kuweitul. Consiliul de Securitate a extins interpretarea amenințărilor la adresa păcii şi securității internaționale şi a autorizat o intervenție în scopuri umanitare în Somalia. Organizația Națiunilor Unite a contribuit de asemenea, pentru a pune capăt mai multor războaie prelungite, în America Centrală şi Africa de Sud.

[4] Department of Peace and Conflict Research at Uppsala University, International Peace Research Institute, Oslo, 2007.

[5] UN General Assembly, High-level Panel Report on Threats, Challenges and Change, 2004.

Astfel, conflictele regionale de lungă durată, cum ar fi cele care implică Israel, Palestina şi Kashmir, au rămas nerezolvate. Eşecul de a acționa față de purificarea etnică şi genocidul din Rwanda şi Bosnia erodează sprijinul internațional şi ridică semne de întrebare vis-a-vis de capacitatea organizațiilor internaționale de a imune şi în egală măsură de a se impune.

Evenimentele din New York şi Washington DC au adus noi perspective şi au generat un potențial reînnoit pentru securitatea colectivă. Pe 12 septembrie, Franța a introdus iar Consiliul de Securitate a adoptat în unanimitate Rezoluția 1368 (2001), care a condamnat atacurile şi a deschis calea pentru Statele Unite de a conduce acțiunile militare împotriva talibanilor în regim de auto-apărare. În aceeaşi zi, Adunarea Generală a terorismului a condamnat atacurile. Pe 28 septembrie, Consiliul de Securitate a adoptat Rezoluția 1373 (2001), care obligă toate statele membre, în conformitate cu capitolul VII din Carta Națiunilor Unite, de a organiza acțiuni specifice pentru combaterea terorismului. Trei luni mai târziu, Organizația Națiunilor Unite a prezidat Acordul de la Bonn, care a creat un guvern interimar pentru a înlocui regimul taliban. Un sprijin puternic a fost dat de Guvernul interimar în Afganistan ca şi custode al procesului de pace şi a ajutat la redactarea noii Constituții a țării.

Acest spirit internațional a durat doar câteva luni şi a fost erodat de disensiuni în legătură cu războiul condus de Statele Unite în Irak, din 2003. Atacurile din 11 septembrie 2001 au relevat faptul că țările membre, precum şi instituții de securitate colectivă, nu au reuşit să țină pasul cu schimbările în materie de amenințări. Evoluția tehnologică, care a schimbat radical lumea comunicațiilor, a prelucrării informațiilor, sănătatea şi transportul au eludat, diluat şi transparentizat frontierele, au permis persoanelor din toată lumea să acceseze radical informațiile cu o viteză de neconceput cu două decenii în urmă. Aceste transformări au adus multe avantaje, dar au creat şi vulnerabilități potențiale considerabile. Un nou pericol este cel al crimei organizate transnaționale, care subminează statul de drept din cadrul şi în afara granițelor. Tehnologiile proiectate pentru a îmbunătăți viața de zi cu zi pot fi transformate în instrumente de agresiune. Strânsa legătură şi interdependența dintre rețelele crimei organizate şi cele teroriste potențează capacitatea acestora de distrugere.

Avem încă de înțeles pe deplin impactul acestor modificări, dar ele împărtăşesc un climat de securitate şi/sau insecuritate fundamental diferit, ale căror unice oportunități de cooperare sunt însoțite de un domeniu de aplicare fără precedent pentru distrugere.

Cu privire la evenimentele din 11 septembrie, acesta este un exemplu perfect de impact al efectelor globalizării. Nouăsprezece musulmani fundamentalist terorişti din şase țări au intrat în Statele Unite, într-o perioadă de trei ani, folosind motive de educație, de călătorie, de locuri de muncă şi formare profesională pentru a obține intrarea în țară. În SUA au folosit infrastructurii existente (internet, telefon, sistem) pentru a promova schimbul de cunoştințe şi a comunica în siguranță cu sponsori ai terorismului în locuri precum Pakistan, Arabia Saudită, Yemen şi Afganistan. Au fost în stare să-şi transfere peste 500,000 dolari din străinătate pentru a susține operațiunea. Deoarece rețeaua financiară globală acceptă transferul de 1,5 trilioane $

pe zi pentru a permite comerțul mondial şi investițiile, 500,000 dolari transferați nu sunt suficient pentru a atrage atenția.

Au folosit un alt instrument de globalizare, sistemul de transport aerian din SUA, care a fost destinat pentru conectare Americii cu restul lumii. Seria de atacuri coordonate din 11 septembrie şi 11 martie (în Spania) demonstrează cât de mult a dus globalizare la creşterea capacității terorismului şi a altor actori non-statali de a atenta la proiectul de putere şi la echilibrul global în mediul internațional. În plus față de teroarea creată, atacul a avut ca rezultat numeroase victime umane, imense pagube materiale, slabirea încrederii în capacitatea autorităților statelor de a-şi apăra cetățenii, apariția psihozei terorii, destabilizarea funcționării sistemului, apariția deciziilor politice incoerente şi justificative, apariția sentimentului omniprezent de insecuritate, detronarea miturilor, etc. Aceasta nu includ costul de război privind terorismul estimat la peste un miliard de dolari pe lună sau de creşterea costurilor pentru apărare şi pregătire în caz de catastrofe viitoare. Ne putem întreba: ore nu şi aceste manifestări îndeplinesc parțial obiectivele actelor criminale teroriste? Nu reprezintă totodată începutul spiralei răului în care se potențează deopotrivă atât capacitățile şi justificările de apărare cât şi cele de agresiune?

Acest lucru subliniază ideea principală a acestui capitol: globalizarea a crescut exponențial capacitatea statelor şi actorilor non-statali (terorişti, terorişti contrabandişti, alte organizații criminale) de a proiecta putere pe scară globală[6]. Complexitatea şi dimensiunea sistemelor, conectarea până la contopire a acestora au lăsat descoperite vulnerabilități care au contribuit direct la capacitatrea de a provoca daune şi prejudicii reale celei ce a fost numită de lume ultima supraputere. Mai mult, se demonstrează încă odata interdependența profundă şi rețelizarea economiilor şi sitemelor. Când aeroporturile din SUA s-au închis pentru trei zile, a fost afectată fiecare națiune industrială din lume. Când gările din Madrid au fost paralizate temporar şi nonfunctionale, rețeaua feroviară europenă era aproape de colaps. În momentul în care piața bursieră din SUA a fost închisă, aceasta a avut un imens efect negativ pe piețele mondiale. Acum când sistemul financiar-bancar din SUA întâmpină disfuncționalități majore, toate piețele financiar-bancare internaționale îl urmează.

1.1. Globalizare, conflicte asimetrice

Globalizarea ar putea fi caracterizată ca fiind circulația rapidă nerestricționată a fluxului de informatii, idei, valori culturale, de capital, bunuri şi servicii şi de oameni atât pe plan vertical cât şi orizontal. Eliminarea barierelor de spațiu şi timp şi transformarea pieței globale într-un imens stadion. Aceasta înseamnă că guvernele neconectate şi neintegrate în sistemele globale de securitate sau de cooperare economică vr avea mai puțin control auspra fluxurilor de informații, tehnologiei, bolilor, imigranților, armelor, drogurilor şi tranzacțiilor financiarevor licite sau ilicite şi a accesului la resurse. Statele ne-globalizate se vor putea admira în postura de spectatori pasivi şi marginalizați la spectacolul lumii moderne. Actorii non-statali, de

[6] **Global Security Environment: Future Challenges and Risks,** Bratislava, 2005.

la companii la organizațiile non-profit vor juca roluri din ce în ce mai mari, atât naționale, cât şi în afacerile internaționale. În mod contrar, statele cu ineficiență şi incompetență în guvernare nu vor reuşi să beneficieze de globalizare, dar, în unele cazuri, va da naştere la conflicte acasă şi în străinătate, asigurând un şi mai mare decalaj între câştigătorii şi perdanții regionali decât există astăzi[7].

Aceste elemente critice ale procesului de globalizare dezvoltă şi perpetuează amenințările asimetrice cu care se confruntă lumea în care trăim. Resentimentele şi frustrările generate de decalajele mari şi crescânde între populații, prăpastia falsă dintre religii şi manifestările generate de aceasta, viitorul – care sună diferit de la popor la popor şi de la individ la individ, separat şi toate laolaltă formează un mozaic sensibil, instabil, predictibil sau imprevizibil al lumii contemporane

Acum, mai mult decât oricând înainte, amenințările sunt interdependente şi o amenințare pentru unul este o amenințare la adresa tuturor. Reciproca, vulnerabilitatea, antiteza slab-puternic, nu a fost niciodată mai clară. Integrarea globală economică înseamnă că un atac terorist sau un dezechilibru economico-social major oriunde în lumea dezvoltată are consecințe devastatoare pentru bunăstarea a milioane de oameni din țările în curs de dezvoltare. Banca Mondială estimează că atacurile din 11 septembrie 2001 au crescut numărul de persoane care trăiesc în sărăcie la 10 de milioane, costul total pentru economia mondială probabil a depăşit 80 de miliarde de dolari. Aceste numere vor fi cu mult depaşite de un incident care implică terorismul nuclear.

Fiecare amenințare la adresa securității internaționale de astăzi măreşte riscul altor amenințări. Proliferarea nucleară creşte disponibilitatea materialelor şi a tehnologiei necesare şi, implicit probabilitatea ca o organizație teroristă sa acceadă la o armă nucleară sau fie şi numai la o componentă a acesteia, schițe, proiect, reziduuri radioactive, etc. Capacitatea actorilor non-statali de a face trafic de materiale şi tehnologie nucleară este susținută direct sau indirect de statele care sunt ineficiente în controlul frontierelor şi a tranzitului.

Grupurile teroriste internaționale au drept sanctuar statele slabe. Recrutarea este asistată de sărăcie, ocupația străină, precum şi absența drepturilor omului şi a democrației, şi de intoleranță religioasă şi alte; violență civilă, o vrăjitoare comună în acele zone în care războiul civil şi regional se intersectează. În ultimii ani, teroriştii au fost ajutați pentru a finanța activitățile lor şi şi-au procurat resurse importante prin accesul la astfel de mărfuri valoroase ca drogurile sau armele din țările blocate de războaile civile.

Amenințările asimetrice, au devenit din ce în ce mai importante în ochii lumii strategilor de la sfârşitul războiului rece. De exemplu, mai mulți cetățeni ai SUA (militari şi civili) au fost ucişi sau răniți de atacuri asimetrice, în ultimii 20 de ani decât forțe militare convenționale implicate în Granada, Panama, Desert Storm, Bosnia şi Kosovo[8]. Este aproape imposibil să ne luăm după rezultatele studiilor sau cercetărilor, sau să ascultăm un discurs important de politică externă în ultimii cinci ani şi să nu găsim referire la amenințări asimetrice. Acest lucru a fost adevărat chiar

[7] „Mapping the Global Future", National Intelligence Council NIC, USA, 2008.
[8] *Post Vietnam Combat Casualties*, Infoplease.com, Learning Network, online, Internet.

şi înainte de atacurile din New Zork şi Madrid. De atunci ameninţările asimetrice vor continua să fie menţionate şi dezbătute, este deci necesar să le definim şi identificăm.

Războiul asimetric poate fi definit în termenii cei mai simpli "război în care se aplică avantajele comparative faţă de punctele slabe ale unui duşman". De facto, majoritatea conflictelor au un caracter asimetric. Putem considera că asimetria este la fel de veche ca şi confilictul însuşi. În cadrul confilictelor asimetrice oponenţii apelează în primul rând la mijloacele pe care le au la îndemână şi pe care le pot folosi. Astfel, decalajul dintre adversari generează impilicit un conflict asimetric. Chiar pornind de la o stare de echilibru, simetrica între părţile aflate în confilict aceasta se va transforma în urma acţiunii si a conjuncturilor, într-o stare de dezechilibru asimetrică. Asimetria în conflict poate decide soarta acestuia.

După conceptul de strategie indirectă care se opune celei de înfruntare frontală, strategii militari – în sepcial cei aparţinând Forţelor Aeriene ale SUA – au concluzionat că este necesară o modificare a viziunii şi a raţionamentului de acţiune dezvoltând conceptul de „război asimetric". Diferenţierea calitativă a înzestrării şi a capacităţilor militare determină aplicarea conceptului. Războiul asimetric este sinonim conflictului în care se evită impactul direct cu forţa adversarului, contracararea, neutralizarea şi compensarea superiorităţii acestuia. Se focusează pe fructificarea slabiciunilor şi vulnerabilităţilor oponentului. Războiul asimetric este abilitatea de a gândi şi a acţiona într-un mod care nu este uşor de apărat cu mijloace militare convenţionale în vigoare[9].

Atacurile asimetrice au anumite caracteristici care le separă de operaţiunile militare tradiţionale. În primul rând grupurile sau persoanele care nu sunt legate direct teritorial sau structural de un stat le pot efectua având un grad mai mare de libertate în acţiune şi mişcare. Acest lucru face detectarea şi "răsplata" extrem de dificile. În al doilea rând, sunt obiectivele atacate care nu se limitează la facilităţile militare sau combatanţi, ci mai degrabă de o gama largă de obiective politice, economice, sociale, de semnificaţie şi simbolistice. Intenţia este de a viza vulnerabilităţile adversarului, dar nu ca sistem ci ca stat, ordine socială şi sistem de valori. În al treilea rând, atacurile asimetrice, încearcă să aibă un important impact psihologic, un atac la capacitatea de a acţiona sau de libertatea în acţiune. În cele din urmă, metodele folosite pentru a efectua aceste atacuri depăşesc ceea ce am considera tradiţional, chiar de standardele teroriste. Exemple recente includ utilizarea avioanelor, barja ofertelor, sistemul poştal, căi ferate, trenuri şi maşina bombă şi Cyber sistemele de arme.

De aceea este de aşteptat ca puţine entităţi (state sau formaţiuni non-statale să provoace şi să înfrunte NATO sau armata americană în conflicte de tip convenţional pe viitor). Provocările la care NATO trebuie să facă faţă sunt tocmai acţiunile şi înfruntările asimetrice, realitate care implică regândirea şi redimensionarea întregului concept de acţiune al Alianţei. Minimizarea vulnerabilităţilor, flexibilizarea structurală, adaptabilitatea, creşterea capacităţilor de reacţie proactivă, implicarea

[9] *Global Trends 2015: A Dialogue about the Future with Nongovernmental Experts*, National Intteligence Council, 2000, p.23.

„punctată" în conflicte, precum şi creşterea capabilităţilor asimetrice de răspuns sunt câteva din atributele care necesită atenţie din partea Alianţei.

Pentru a adăuga urme de întuneric asupra predicţiilor despre viitor, următoarul citat subliniază ameninţarea cu care se vor confrunta naţiunile industriale în următorii ani. „Majoritatea adversarilor vor recunoaşte avantajul informaţiilor şi superioritatea militară a Statelor Unite în 2015. Mai degrabă decât de a consimţi la orice potenţial militar al dominaţiei SUA, ei vor încerca să eludeze sau minimizeze forţa SUA şi exploata slăbiciunile. Tehnologia Informatiei (IT) determinată de globalizare va creşte semnificativ interacţiune între terorişti, traficanţi de droguri, proliferatorii de arme şi criminalitatea organizată, care într-o reţea mondială va avea un acces mai larg la informaţii, la tehnologie, la finanţare. Astfel de abordări asimetrice, indiferent dacă sunt efectuate de către state sau de actorii non-statali, va deveni caracteristică dominantă de ameninţare la adresa SUA"[10].

Când ţinem seama de alte efecte negative ale globalizării, este clar că organizaţiile menţionate mai sus vor avea un mare bazin de recrutare a adepţilor, din rândul populaţiilor sărace şi frustrate din punct de vedere social şi politic.

Războiul civil, boala şi săraciа cresc riscul de colaps de stat şi posibilitatea de a facilita răspândirea crimei organizate, în paralel cu disponibilitatea orientării populaţiilor acestor state către extremism.

Toate statele au un interes în crearea şi consolidarea unui nou şi cuprinzător sistem de securitate colectivă, care să fie capabil să ofere certitudinea securităţii într-o lume a insecurităţii. În plus, statele care nu sunt beneficiare numai ale privilegiilor de suveranitate, dar şi a responsabilităţilor derivate din suveranitate trebuie sa le accepte ca atare.

Statele, prin toate instituţiile interne pe care le patronează, precum şi prin toate organismele externe şi alianţele din care fac parte, sunt direct, complet şi nemijlocit răspunzătoare de demnitatea, justiţia, valoarea şi siguranţa cetăţenilor lor. De viaţa acestora şi de valoarea adăugată a existenţei lor. A fiecăruia dintre ei şi a tuturor laolaltă. Acestea sunt valorile care trebuie sa fie în centrul oricărui sistem de securitate individuală şi colectivă în prezent şi mai ales în viitor.

1.2 Repere actuale NATO

În prezent, NATO are un loc şi poziţie nouă care ar putea fi reprezentată printr-un nou concept strategic elaborat sub deviza „de la apărare colectivă la securitate în globalizare".

În aceste zile, pe fondul covârşitoarei crizei financiare, prin care trece omenirea, şi care a cauzat recesiune economică într-un număr - în creştere încă – de ţări şi când China printr-un comportament comercial ostil contribuie la înrăutăţirea situaţiei[11], securitatea globală se bazează pe un scenariu complex în care NATO se aşteaptă să joace un rol important. În plus, instabilitatea pieţelor de alimente şi petrol

[10] *Ibidem,* p.31.

[11] *2008 Report to Congress of the U.S.-China Economic and Security Review Commission*, Second Session, November 2008. U.S. Government Printing Office, Washington, 2008.

a condus până la sfârşitul anului 2008[12] la creşterea cu aproape 1 miliard a numărului de persoane ce trăiesc sub limita de sărăcie, sunt afectate de malnutriţie, inaniţie.

Relaţia Alianţei cu Organizaţia Naţiunilor Unite este una de o relevanţă deosebită. Naţiunile Unite se află în centrul cadrului instituţional internaţional în care Alianţa operează, principiu înscris în tratatul fondator al NATO. Rezoluţiile Consiliului de Securitate au oferit mandatul pentru operaţiunile NATO din Balcani şi Afganistan, cât şi pentru misiunea din Irak. În ultima perioadă, cooperarea NATO-ONU s-a dezvoltat pe toate planurile: operaţional, conceptual, politic şi instituţional.

2. Mediul de securitate în globalizare şi conceptul strategic

2.1. Tehnologiile media şi protecţia informaţiilor prin clasificarea lor

În sistemele informatice militare din ultimii ani, a crescut tot mai mult volumul şi tipul informaţiilor utilizate şi afişate zilnic pe ecranele calculatoarelor via programe sau Internet.

NATO are meritul principal în sistemul clasificării. Clasificare înseamnă etichetări crescătoare ale documentelor sau informaţiilor, de la cel mai jos nivel, unde se situează informaţiile deschise (open) sau neclasificate (unclassified), la cele confidenţiale, urcând spre informaţii secrete şi strict secrete (top secret).

Iniţial, s-a pornit de la ideea că informaţiile care prin compromitere pot costa vieţi umane sunt marcate „secrete", în timp ce informaţiile a căror compromitere costă pierderea multor vieţi umane sunt definite „top secret" (strict secrete).

Economia şi securitatea naţională sunt total dependente de tehnologiile informaţionale şi de infrestructura informaţională. O preocupare majoră ar trebui să fie orientată spre atacurile cibernetice organizate, capabile să cauzeze destabilizarea infrastructurii naţionale critice, a economiei sau securităţii naţionale.

Pe timp de pace, duşmanii pot declanşa acte de spionaj asupra guvernului, centrelor de cercetare ştiinţifică universitară şi companiilor private. Încearcă să pregătească terenul pentru administrarea loviturilor din spaţiul cibernetic în cazul unei confruntări, prin cartografierea sitemelor informaţionale ale unui stat, identificând principalele ţinte şi plasând în infrastructura naţională porţi ascunse de intrare şi alte mijloace de acces. Pe timp de război sau criză, adversarii vor încerca să intimideze liderii politici naţionali prin atacarea infrastructurilor critice şi a funcţiilor de bază ale economiei sau prin erodarea încrederii publice în sistemele informaţionale.

2.2. Conceptul strategic NATO

Conceptul Strategic al NATO este proiectat pentru a furniza fundalul politic şi militar pentru strategia Alianţei. Se prevede, de asemenea, o orientare a autorităţilor militare aliate cu privire la modul de punere în aplicare a acestei strategii. Iniţial

[12] *Global Food and Fuel Crisis Will Increase Malnourished by 44 Million*, Press Release No. 2008/107/EXC, The World Bank, October 8, 2008. Available at: http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/NEWS/0,,contentMDK:21931834~menuPK:34463~pagePK:34370~piPK:34424~theSitePK:4607,00.html.

clasificat, conceptul a devenit un document public, atunci când a fost actualizat ultima oară în anul 1991.

Nou Concept Strategic NATO este receptiv la schimbările din mediu de securitate euro-atlantic, cu accent pe următoarele elemente cheie[13]:

- Apărarea colectivă: Conceptul Strategic subliniază misiunea de bază a NATO de apărare colectivă a membrilor săi în conformitate cu articolul 5 din Tratatul Atlanticului de Nord.

- Capacitățile militare: Conceptul reafirmă hotărârea aliaților de a consolida capacitățile de apărare a Alianței prin asigurarea forțelor, care sunt mai mobile, sustenabile, durabile şi capabile de a angaja în mod eficient întregul spectrul de misiuni NATO.

- Misiuni noi: Conceptul face apel pentru îmbunătățiri în capacitatea NATO de a întreprinde noi misiuni pentru a răspunde la un spectru larg de posibile amenințări la adresa intereselor comune ale Alianței, inclusiv: conflictele regionale, cum ar fi în Kosovo şi Bosnia, proliferarea armelor de distrugere în masă şi de mijloacele lor de livrare, precum şi amenințări transnaționale ca terorismul.

- Noi membri: Conceptul precizează deschiderea NATO pentru noi membri şi angajamentul aliaților privind extinderea, ca parte a unui efort mai larg de a consolida pacea şi stabilitatea în întreaga comunitate euro-atlantică.

- Consolidarea parteneriatelor: Conceptul consolidează eforturile Alianței de a construi parteneriate de mare anvergură, cu scopul de a creşte transparența şi încrederea reciprocă în probleme de securitate şi consolidarea capacității aliaților şi partenerilor de a acționa împreună.

- Capabilitățile europene: Conceptul subliniază dezvoltarea unei Securități Europene şi Identitatea Apărării în cadrul NATO ca un element esențial al adaptării NATO, permițând aliaților europeni să facă o contribuție mult mai eficientă pentru securitatea euro-atlantică.

În plus, complementaritatea cu UE a dus la o serie de analize şi propuneri, multe divergente, dar existența lor este indiscutabilă.

3. Operațiuni NATO

Forța Internațională de Asistență pentru Securitate (FIAS). FIAS reprezintă prioritatea operațională cea mai importantă a NATO şi, în acelaşi timp, este cea mai amplă operațiune Aliată din istoria Alianței Nord-Atlantice.

A fost lansată în 2001, prin rezoluția Consiliului de Securitate al ONU numărul 1386, după îndepărtarea de la putere a regimului taliban. Inițial a reprezentat o forță multinațională sub egidă ONU, limitată la asigurarea securității capitalei Kabul şi a împrejurimilor sale. În 2003, NATO a preluat comanda operațiunii care acum prevedea extinderea autorității guvernului afgan pe întreg teritoriul țării şi instaurarea unui climat de securitate propice reconstrucției economice şi a statului de drept.

Operațiile desfăşurate de FIAS au ca obiectiv acordarea de asistență guvernului afgan în construirea şi menținerea cadrului de securitate în vederea extinderii

[13] Proiectul Noului Concept Strategic, a fost dat publicității de către NATO la Summit de la Washington în Aprilie 24,1999, Secretariatul Oficiului de Presă, Casa Albă.

influenței autorităților afgane, facilitând, astfel, derularea, în mod corespunzător, a proceselor de stabilizare şi dezvoltare în Afganistan.

O componentă esențială a strategiei pentru Afganistan a constituit-o extinderea FIAS pe toată suprafața Afganistanului, inclusiv prin echipele de reconstrucție provincială (PRT), promovând stabilitatea şi reforma sectorului de securitate.

Țara noastră este unul dintre contributorii importanți la FIAS. Participarea României la FIAS este fundamentată prin Hotărârea nr. 38 din 21 decembrie 2001 a Parlamentului României, care acordă Guvernului împuternicirea de a stabili forțele, mijloacele, finanțarea şi condițiile în care se va asigura această participare.

Misiunea NATO de Pregătire – Irak (NTM-I). Decizia de a înființa NTM-I a fost luată de şefii de stat şi de guvern reuniți la Summit-ul NATO de la Istanbul, din 2004, ca urmare a unei solicitări a guvernului interimar irakian. Scopul misiunii este acela de a acorda asistență aliată în pregătirea de către autoritățile irakiene a unor forțe de securitate.

Prin intermediul misiunii, NATO oferă pregătire, echipamente şi asistență tehnică. Alianța oferă instruire atât în cadrul centrelor afltate pe teritoriul Irakului, cât şi în cele din afară.

Încă de la început (14 august 2004), România a sprijinit Misiunea NATO de Instruire a forțelor de securitate irakiene.

Operațiunea KFOR. NATO este implicat în Kosovo din 1999, ca urmare a Rezoluției 1244 a CS ONU, cu misiunea de a asigura un mediu de securitate sigur şi stabil. În acest scop, a desfăşurat în provincie o forță militară (KFOR).

După declarația de independență a Kosovo din 17 februarie 2008, Alianța a reafirmat că forța militară KFOR va rămâne în Kosovo pe baza Rezoluției 1244 a CS ONU, conform celor hotărâte la Reuniunea miniştrilor de externe ai țărilor NATO, din decembrie 2007, cu excepția cazului în care CS ONU nu ia o altă decizie. KFOR va continua să coopereze strâns cu populația din Kosovo, ONU, UE şi alți factori internaționali.

În prezent, Alianța îşi continuă eforturile în vederea asigurării unei dezvoltări stabile, democratice şi multietnice a Kosovo.

După declarația unilaterală de independență a Kosovo, România îşi menține angajamentul față de KFOR. Militarii români îşi continuă îndeplinirea misiunilor în baza mandatului încredințat, acela de a asigura securitatea populației civile.

Operațiunea Active Endeavour (OAE). Operațiunea a fost lansată în 2001 şi a reprezentat una din cele opt măsuri luate de NATO la acel moment, pentru a sprijini SUA în urma atacurilor teroriste de la 11 septembrie, ca urmare a invocării, pentru prima dată în istoria Alianței, a articolului 5.

Din 2001, navele aliate patrulează în Marea Mediterană în scopul de a monitoriza şi identifica eventualele vase suspecte. Din 2003, operațiunea s-a extins prin includerea posibilității de escortă a vaselor comerciale aliate care tranzitează strâmtoarea Gibraltar.

Începând cu anul 2004, OAE a fost deschisă participării partenerilor NATO. În prezent, Rusia şi Ucraina participă la activitățile de monitorizare.

România participă la această operațiune din anul 2005.

Sistemul de securitate Trans-Eurasian

Privitor la oponenţii din exterior ai alianţei, ne referim în mod direct la Rusia, care, prin preşedintele Medvedev, a lansat la 5 iunie 2008, la Berlin, ideea unui nou tratat de securitate în Europa, care să înlocuiască Actul final de la Helsinki argumentând că, actuala arhitectură de securitate a Europei trebuie să corespundă unui sistem multipolar al relaţiilor internaţionale către care ne îndreptăm[14]. Deşi această propunere nu poate rămâne fără răspuns, acesta a întârziat să apară atât din partea UE[15] cât şi a SUA. O propunere de edificare a unui *Sistem de Securitate Trans-Eurasian* a fost lansată la nivelul teoreticienilor relaţiilor internaţionale încă din 1997[16].

În absenţa unor reacţii mai consistente (care să cuprindă şi poziţia SUA, NATO, OSCE), a fost formulată o analiză (la nivelul specialiştilor)[17] care identifică modul în care UE ar trebui să răspundă precum şi evidenţierea a şase obiective ascunse ale planului înaintat de Medvedev. Conform acestei analize, obiectivele ascunse sunt: Introducerea Chinei ca o contragreutate de putere extraeuropeană, alături de SUA; Consilierea profilului Organizaţiei de la Sanghai (văzută de unii ca un fel de contra NATO al Asiei); Divizarea NATO (între „prieteni" de tip Germania, Franţa, Italia, Spania şi „ostili" reprezentaţi de Marea Britanie, statele baltice, etc.); Blocarea totală a NATO (pentru că propunerea rusească vizează individul, state, instituţii şi alianţe); Consacrarea unei „doctrine Monroe" a Rusiei pentru vecinătatea imediată (adică adio NATO pentru Ucraina, Georgia, Republica Moldova); Scoaterea din joc a actualelor tratate de securitate europeană, ca OSCE şi Tratatul CFE.

„Uniunea Europeană are nevoie de NATO, iar NATO are nevoie de Uniunea Europeană. Uniunea Europeană nu va putea fi niciodată puternică fără un NATO puternic, iar NATO nu va putea fi niciodată puternic fără o Uniune Europeană puternică"[18].

Asumarea factorului transatlantic şi a celui euro-asiatic formează dimensiunea transeurasia.

---

[14] Pentru detalii vezi Andrew Monaghan (cercetător consilier, Colegiul de Apărare NATO, Roma), *Towards a World Role? Russian Foreign Policy*, The EU-Russia Centre Review, Issue Eight, Russian Foreig Policy, octombrie 2008, p. 48-54;

[15] Un răspuns din partea UE ar fi dificil de formulat în condiţiile în care nu are consolidată o politică comună externă şi de apărare dar lideri importanţi ai unor state UE „prietene" Rusiei, precum Italia, Germania, Spania, Franţa au sprijinit ideea creării unei noi arhitecturi de securitate a Europei, preşedintele Franţei, Sarkozy, propunând chiar un summit special al OSCE, pentru sfârşitul lui 2009. Nu au fost reacţii din partea Marii Britanii, Ţărilor Baltice, României şi a altor ţări estice, fost comuniste.

[16] Zbigniew Brzezinski, una din eminenţele cenuşii ale politicii externe americane din ultimele câteva decenii, a lansat această propunere în cartea sa *The grand chessboard* din 1997 şi prevedea edificarea acestui sistem poate cândva, la începutul viitorului secol, deci cam în această perioadă

[17] Vezi Marcel H. Van Herpen (directorul Fundaţiei Cicero, un think tank pro-UE şi pro-atlantic), *The proposal of Russian president Medvedev for a Pan-Euroepan security pact. Its six hidden objectives and how the West should respond*, Cicero Working Paper, octombrie 2008, http://www.cicerofound.

[18] Julian Lindley-French (cercetător principal la Centrul pentru Politică Aplicată al Universităţii din München), *O lume mare, un viitor mare, un NATO mare***,** NATO Review nr.4/ 2005.

3.1. Securitate comprehensivă

Sintagma „securitate comprehensivă” poate fi decelată sub trei dimensiuni:

- abilitate în securitate
- dinamica de securitate
- acțiuni reuşite de securitate

Un parteneriat transatlantic dinamic şi robust reprezintă un factor crucial în articularea unor răspunsuri eficiente la noile riscuri de securitate cu care se confruntă comunitatea democrațiilor transatlantice.

Considerăm că Europa nu poate fi completă fără integrarea Balcanilor în structurile europene şi euro-atlantice. Prin sprjinirea fermă a acestei perspective şi a reformelor derulate de statele din regiune, vom putea contribui la modelarea unui climat de stabilitate pe termen lung.

La Summit-ul de la Bucureşti, aliații au reafirmat angajamentul față de regiunea de importanță strategică a Balcanilor, unde integrarea euro-atlantică, fundamentată pe valori democratice şi cooperare regională, rămâne necesară pentru o pace şi stabilitate durabilă.

La estul Alianței, România a fost şi va continua să fie un avocat ferm şi activ al consolidării parteneriatului cu Republica Moldova, în sprijinul evoluției democratice şi vocației sale europene.

Parte a Europei şi punte către Asia Centrală şi Afganistan, regiunea Mării Negre este importantă pentru stabilitatea euro-atlantică. România va contribui la dezvoltarea modalităților prin care NATO poate susține eforturile statelor riverane de consolidare a securității regionale.

Legătura transatlantică apare puțin deteriorată, la nivelul ultimului an. Criza iraniană a adus față în față două tabere: SUA – Marea Britanie şi Franța – Germania. Tabăra europeană, pe care se construieşte şi identitatea de securitate a continentului, este pistonată diplomatico-energetic de Federația Rusă. Pe de altă parte, SUA, care susțin extinderea NATO către est, ridică scutul antirachetă în Cehia şi în Polonia şi mută bazele americane din "bătrâna" Europă în "noua Europă", pot tempera conectarea Federației Ruse pe filiera germano-franceză, prin forța negocierilor bilaterale.

Problemele interne ale NATO au ieşit mai pregnant la iveală prin măsurile pe care Alianța le-a adoptat în relațiile cu Rusia, atât în timpul, cât şi după încheierea crizei georgiene: Franța şi Germania nu au vrut ca NATO să joace un rol mai mare şi, astfel, NATO are doar o libertate foarte limitată pentru a contra-balansa Rusia.

3.2. Parteneriatul / complementaritatea NATO-UE

Complementaritatea, ca opțiune europeană reprezintă o provocare majoră pentru noul concept strategic NATO. Integrarea sau antagonizarea capătă semnificații esențiale pentru viitorul alianței.

Unul din elementele esențiale ale Conceptului strategic al Alianței (NATO) adoptat la Washington în 1999 este „Dezvoltarea Identității Europene de Securitate şi

Apărare în cadrul Alianței". Conceptul Strategic confirmă faptul că Identitatea Europeană de Securitate şi Apărare va continua să fie dezvoltată în cadrul Alianței.

Conceptul Identității Europene de Securitate şi Apărare (European Security Defence Identity – ESDI) s-a dezvoltat în strânsă corespondență cu alte două concepte, dezvoltate ulterior. Este vorba, în primul rând, de Politica Externă şi de Securitate Comună– PESC (*Common Foreign and Security Policy*– CFSP), ce denumeşte un capitol distinct (Titlul V) al Tratatului de la Maastricht şi care reprezintă unul din cei trei piloni ai construcției europene. În al doilea rând, este vorba de Politica Europeană de Securitate şi Apărare – PESA (*European Security and Defence Policy,* ESDP) sau, respectiv, Politica Europeană de Securitate şi Apărare Comună – PESAC (*Common European Security and Defence Policy*, CESDP) concept care a dobândit în ultimii ani tot mai multă substanță şi care este parte componentă intrinsecă a PESC. PESA (ESDP) şi IESA (ESDI) exprimă acelaşi concept de identitate europeană. Diferența dintre IESA şi PESA este următoarea: IESA este un concept NATO, pe când PESA este un concept al UE. Nu există contradicții între PESA şi IESA, aceste concepte fiind complementare[19].

Construcția IESA (Identitatea Europeană de Securitate şi Apărare) este un proces ireversibil ce va fi realizat prin dezvoltarea relației existente între NATO şi UE, în acelaşi timp cu dezvoltarea politicii comune de securitate şi apărare.

Obiectivul principal al UE[20] în cadrul PESA este capacitatea statelor membre de a mobiliza şi desfăşura în termen de 60 de zile şi a susține cel puțin un an, forțe militare ce pot atinge nivelul a 50.000-60.000[21] oameni care să efectueze întreaga gamă de aşa-numite "*activități Petersburg*", stabilite prin Tratatul de la Amsterdam, din 1997. Rolul acestora ar fi acela de a efectua operațiunile militare sub conducerea UE, ca răspuns la crizele internaționale, şi circumstanțe în care NATO, şi întregul său, nu este angajată din punct de vedere militar.

Aceste inițiative au dus la temerea că o alianță pur europeană ar putea duce la discriminarea statelor europene care sunt membre ale NATO dar nu şi ale UE precum şi la o dublare a asumării sarcinilor şi alocării resurselor de către NATO şi UE cu toate că toate statele membre NATO au fost de acord cu necesitatea unei forțe militare independente de contribuția SUA pentru realizarea PESC. Aceste temeri au fost înlăturate în urma Consiliului Nord-Atlantic de la Berlin din 1996 care a enunțat principiul creării unei forțe europene „*separabile, dar nu separate*".

Experiența adunată în cadrul cooperării NATO/EU din Balcani poate fi folosită pentru crearea unui parteneriat strategic global având în vedere că teatrul de acțiune a devenit global dincolo de arealul tradițional de manifestare a NATO şi UE.

---

[19] Pentru detalii vezi Paul Dănuț Duță, *Instituții de securitate. Partea Generală*, Editura Techno Media, Sibiu, 2006, p.219.

[20] A fost stabilit de către Consiliul European în cadrul întâlnirii din 10-11 decembrie 1999 de la Helsinki.

[21] „*Presidency Progress Report to the Helsinki European Council on Strenghtening the Common European Policy on Security and Defence*", în European Union Foreign, Security and Defence Policy. Basic Documents, pp. 278-279.

Momentul lansării propunerii de Constituție a UE în 2003 a arătat SUA că va trebui să vadă UE ca pe un competitor în cursa pentru securitate regională, şi nu ca pe un partener. SUA, din element complementar al securității europene, s-a regăsit brusc în ipostaza balansării eventualei uniuni europene, pe probleme de securitate.

Prima divergență este politica de securitate promovată de Tratatul de Stabilire a Constituției, semnat în 2004, sub nici o formă un stat membru UE se poate degreva de politica comună de securitate, după luarea unei decizii. Chiar dacă este necesar consensul unanim pentru ratificarea unei decizii, vor exista presiuni politice sau chiar economice pentru a se ajunge la consens; concret, fiecare stat membru va fi ținut atât de strâns în chingile UE, încât va fi incapabil de a stabili înțelegeri bilaterale.

De asemenea, aceleaşi forțe cu sarcini în NATO ca şi în UE constituie un alt impediment. Majoritatea statelor europene se află în proces de reducere a efectivelor militare, în timp ce au crescut cererile de participare la acțiuni militare NATO, UE, ONU, OSCE, toate necesare critic pentru a salva de la dezastru diferite țări devastate de conflicte armate. În acelaşi timp, marea majoritate a țărilor democratice au de plătit şi tributul contribuției cu trupe în operațiunile militare din Afganistan. Deşi acest lucru pare a fi doar urmarea unei decizii politice, la baza acestei coaliții temporare se află mai multe motive; toate țările contribuante împărtăşesc aceleaşi valori de viață, demnitate umană şi securitate minimă garantată în țările de proveniență. Toate țările europene membre concomitent ale UE şi NATO au problema comună a asigurării numărului de militari strict cerut de ambele organizații.

De asemenea, agenda politicilor externe ale UE şi SUA, ca şi ambițiile lor, au atins nivelul competiției în ultimii ani. În 2006-2007, SUA a decis înființarea AFRICOM, deoarece pînă atunci acest continent nu a avut o structură militară SUA de comandă dedicată special, fiind acoperit de EUCOM. În aceeaşi perioadă de timp, Franța a început presiunile asupra membrilor UE pentru implicarea sub egida UE în problemele majore ale continentului african, şi a reuşit stabilirea comandamentului UE pentru misiunea din Ciad (deşi într-un cartier liniştit al Paris-ului), cu reprezentare a statelor membre UE.

În plus, UE pare să experimenteze acum o amenințare diferită: insecuritatea energetică, şi pentru acest lucru NATO nu poate face nimic. Fostul oponent al SUA din perioada Războiului Rece, Rusia, nu mai foloseşte armele convenționale, cel puțin împotriva vecinilor vestici. Resursele energetice au devenit cărțile de joc politic ale Rusiei, la modul dur, începând din iarna aceasta. Astfel, UE a realizat că nu beneficiază de o variantă alternativă în situația refuzului Rusiei de a furniza gazele naturale de care UE este total dependentă.

3.3. Noi factori de insecuritate

În timp ce, factorii de insecuritate „clasici" au ca trăsătură comună natura ilicită indubitabilă, factorii „noi" de insecuritate sunt atipici şi neconvenționali, produc erori în analiza de securitate inducând reacții inadecvate.

Fluiditatea şi imprevizibilitatea sistemului internațional de securitate de la începutul secolului 21 poate face mai dificilă susținerea aliațelor, această stare de flux face alianța să fie obligată mai mult ca oricând să ofere beneficii. Totuşi, mai

mult de 875 de milioane de cetățeni ai țărilor aliate nu ştiu exact cât de mult se implică NATO în ziua de astăzi sau de ce le protejează securitatea. Printre populațiile europene, există o tot mai mare lipsă de entuziasm pentru cheltuielile de apărare şi a întinderilor angajamentelor militare.

Gama largă de provocări la adresa securității cu care se confruntă, atât individual cât şi colectiv include: contracararea proliferării armelor de distrugere în masă; gestionarea relațiilor cu Rusia într-o manieră în care nici să nu îi acorde importanță foarte mare dar nici să nu o izoleze; să răspundă la creşterea Chinei ca actor global, stoparea şi înfrângerea extremismului islamic, precum şi realizarea securității energetice împreună cu acordul cu privire la abordarea schimbărilor climatice.

NATO este o alianță militară. Drept urmare, în cazul în care intenționează să efectueze misiuni în afara ariei, ea trebuie să dispună de personal şi resurse pentru a-i putea susține militar. Afganistanul, a demonstrat că NATO nu are un angajament suficient de forțe de la membrii săi, pentru a putea susține cu adevărat şi pe termen lung operațiuni expediționare.

Lumea se află în război şi trebuie să înfrunte trei tipuri de provocări. Primul tip îl reprezintă provocările *tradiționale*, care provin de la state cu forțe militare tradiționale şi sisteme avansate, inclusiv rachete de croazieră şi balistice, ce încearcă să controleze regiuni-cheie ale lumii. Provocările *neregulate*, provin de la dușmani care folosesc metode neconvenționale pentru a contracara forțele militare. În fine provocările *neconvenționale* sunt de aşteptat din partea unor forțe avansate în domeniul cercetării fundamentale integrate în scopul obținerii unor avantaje strategice. În această categorie - care cuprinde nu numai armele chimice şi bacteriologice, ci şi dispozitive radioacustice şi psihotronice cu un potențial ridicat - sunt acum incluse şi armele asimetrice, cum ar fi tehnicile de modificare a mediului înconjurător în scopuri militare.

Diferitele provocări se suprapun una peste cealaltă. De pildă, cele ale combatanților din Irak şi Afganistan sunt fie *tradiționale*, fie *atipice*, cele ale rețelei al-Qaida sunt *neregulate*, dar pot fi şi *neconvenționale,* iar cele ale Statelor Unite ale Americii şi Federației Ruse sunt, concomitent, *tradiționale*, *netradiționale* şi *neconvenționale*. Se preconizează ca la un moment dat vor apărea şi alți opozanți capabili să lanseze simultan toate cele trei tipuri de provocări.

În ultima perioadă, România s-a confruntat cu o serie de provocări neconvenționale, cum ar fi permanenta schimbare a climei care provoacă probleme globale, cu impact în planul securității şi stabilității sociale, economice, politice şi militare. Schimbările climatice perturbă majoritatea sistemelor biologice şi fizice în multe părți ale lumii, perturbând ciclurile normale de viață a florei şi faunei naturale.

3.4. Redesfăşurarea strategică a forțelor NATO

Repoziționarea structurilor militare NATO şi celor ale statelor membre în arealul sud-est european este determinată şi de problema generării crizelor în zonă, cum ar fi:

- criza resurselor energetice (cu potențialitate de conflict generat de competiția pentru controlul surselor de petrol şi gaze sau al căilor de transport terestru şi/sau maritim al acestora);

- crize de natură etnică şi religioasă (datorate erodării structurilor statale şi intereselor unor comunități locale);

- crize frontaliere (Rusia – Ucraina, R. Moldova – Ucraina, România – Ucraina, Caucaz, problema delimitării zonelor economice exclusive în Marea Neagră);

- crize provocate de dezgheţarea situațiilor conflictuale (Transnistria, Kosovo, Grecia – Turcia);

- crize politice (rezultate din conflictul dintre tendințele de democratizare a vieții politice în țări în care multă vreme au domnit regimurile totalitare şi reacțiile de opoziție conflictuală provenite din reminiscențele totalitarismului de tip comunist, religios sau de altă natură).

Ca rezultantă a evoluțiilor politico-militare la cele 17 baze (americane, britanice, ruseşti) se adaugă încă 4 noi baze militare (2 în România şi 2 în Bulgaria).

În plus, facilitățile militare se dezvoltă puternic la Marea Neagră (în special în România şi Bulgaria).

Promovarea rolului NATO de furnizor de stabilitate, promotor al reformelor şi cooperării regionale în vecinătatea imediată a României (Balcanii şi regiunea Mării Negre).

România consideră că frontiera comunității euro-atlantice, bazată pe democrație, libertate şi securitate nu trebuie să se oprească la frontiera estică a României.

Considerăm că Europa nu poate fi completă fără integrarea Balcanilor în structurile europene şi euro-atlantice. Prin sprjinirea fermă a acestei perspective şi a reformelor derulate de statele din regiune, vom putea contribui la modelarea unui climat de stabilitate pe termen lung.

România a sprijinit activ şi salutat invitația adresată pentru integrarea Albaniei şi Croației în NATO şi este gata să împărtăşească propria expertiză pentru susţinerea reformelor interne şi pregătirilor acestor state pentru aderarea la NATO.

Integrarea Serbiei, a Muntenegrului şi a Bosniei-Herţegovina în Parteneriatul pentru Pace a reprezentat un important pas înainte spre o nouă paradigmă a Balcanilor de Vest : stabilizare prin reconciliere, consolidare democratică şi integrare în comunitatea euro-atlantică.

La Summit-ul de la Bucureşti, aliații au reafirmat angajamentul față de regiunea de importanță strategică a Balcanilor, unde integrarea euro-atlantică, fundamentată pe valori democratice şi cooperare regională, rămâne necesară pentru o pace şi stabilitate durabilă.

La estul Alianței, România a fost şi va continua să fie un avocat ferm şi activ al consolidării parteneriatului cu Republica Moldova, în sprijinul evoluției democratice şi vocației sale europene.

Parte a Europei şi punte către Asia Centrală şi Afganistan, regiunea Mării Negre este importantă pentru stabilitatea euro-atlantică. România va contribui la

dezvoltarea modalităților prin care NATO poate susține eforturile statelor riverane de consolidare a securității regionale.

Dezvoltarea parteneriatelor NATO cu UE şi ONU

Parteneriatele NATO cu UE şi ONU asigură cooperarea în problemele de interes comun şi contribuie semnificativ la contracararea amenințărilor şi provocărilor la adresa securității internaționale.

România a sprijinit constant dezvoltarea dialogului şi cooperării NATO – UE în cât mai multe domenii de interes comun, cu respectarea specificității şi autonomiei de decizie a fiecăreia dintre cele două organizații.

Zona Balcanilor de vest reprezintă o zonă în care cooperarea dintre cele două organizații şi-a demonstrat din plin utilitatea şi eficiența. Experiența dobândită prin cooperarea de până acum va trebui valorificată în continuare. Cooperarea dintre NATO şi UE nu trebuie strict limitată la domeniul operațional, cele două organizații au mult mai multe preocupări şi interese comune.

La Summit-ul NATO de la Bucureşti, aliații au recunoscut valoarea pe care o aduce o apărare europeană mai puternică şi mai capabilă şi au exprimat hotărârea de a îmbunătăți parteneriatul strategic NATO-UE, pentru o cooperare mai strânsă şi o eficiență sporită.

Relația Alianței cu Organizația Națiunilor Unite este una de o relevanță deosebită. Națiunile Unite se află în centrul cadrului instituțional internațional în care Alianța operează, principiu înscris în tratatul fondator al NATO. Rezoluțiile Consiliului de Securitate au oferit mandatul pentru operațiunile NATO din Balcani şi Afganistan, cât şi pentru misiunea din Irak. În ultima perioadă, cooperarea NATO-ONU s-a dezvoltat pe toate planurile: operațional, conceptual, politic şi instituțional.

Susținem continuarea cooperării dintre NATO şi ONU în domeniul menținerii păcii şi securității internaționale şi salutăm decizia liderilor reuniți la Bucureşti de a reafirma încrederea în scopurile şi principiile Cartei Națiunilor Unite, inclusiv exercitarea dreptului inerent la auto-apărare individuală sau colectivă recunoscut prin articolul 51 al Cartei Națiunilor Unite, după cum este prevăzut în Tratatul de la Washington.

3.5. Susținerea procesului de transformare a NATO

Vom continua să contribuim la procesul de transformare a NATO, menit să ofere Alianței Nord-Atlantice capacități flexibile, capabile să se desfăşoare rapid şi să răspundă noilor tipuri de amenințări (terorism, proliferarea armelor de distrugere în masă).

Transformarea NATO este un proces continuu şi necesită o atenție constantă şi susținută. În acest sens, la Bucureşti, aliații au decis susținerea eforturilor miniştrilor apărării de supervizare a gestionării aspectelor de apărare ale transformării Alianței, pentru a asigura că NATO rămâne eficient şi eficace, în special prin continuarea eforturilor în următoarele domenii: asigurarea forțelor şi capabilităților necesare pentru operațiunile Alianței; dezvoltarea de noi capabilități care să răspundă noilor amenințări; adaptarea structurii de comandă a NATO, pentru o mai mare flexibilitate şi eficiență a acesteia.

Noile misiuni posibile

Pe fondul noilor provocări cu care alianța se poate confrunta în viitorul apropiat, recent au fost lansate spre analiză o gamă de *noi misiuni posibile.*

Misiuni adecvate transformării NATO:

Apărarea împotriva rachetelor. Chiar dacă aliații au căzut de acord asupra existenței şi naturii amenințării puse de rachetele balistice (decembrie 2004), există încă divergențe de vederi asupra modului şi timpului de manifestare a unei asemenea amenințări. Cert este că Alianța are deja în dezvoltare o serie de capabilități în acest domeniu.

Apărarea informatică (*cyberdefence*). Atacul cibernetic asupra infrastructurii informatice a Estoniei a declanşat căutarea soluțiilor corespunzătoare necesare îmbunătățirii abilității de protecție a sistemelor informatice de importanță vitală ale Alianței împotriva atacurilor de acest gen. Misiunea poate beneficia de experiența pe care NATO o are în operațiile informative (INFOPS) şi astfel să identifice *zonele* unde se poate adăuga un plus de valoare capabilităților naționale sau colaborării cu alte organizații cu competențe în domeniu.

Gestionarea situației maritime (*Maritime domain awareness*). Acest domeniu, în care Alianța are nevoie de vizibilitate este în acelaşi timp o capabilitate şi o misiune şi se manifestă, în mod similar, cunoaşterii situației aeriene. Produsul va permite Alianței să controleze activitatea desfăşurată în apele internaționale, fapt ce se va dovedi de mare utilitate în soluționarea crizelor.

Securitatea energetică[22] este o altă provocare cu care se va confrunta Alianța în secolul XXI. Desigur că NATO nu este un actor principal în acest context, însă poate aduce un plus de valoare în anumite sectoare care rămân a fi identificate. Mai bine de 90% din comerțul mondial este desfăşurat pe mare, reprezentat, în principal, de petroliere şi de terminalele de la țărm de preluare a hidrocarburilor, iar 65 % din consumul Europei occidentale de gaze naturale şi țiței tranzitează anual căile de comunicație maritime din Marea Mediterană, incluzând şi conductele care leagă Libia de Italia, Marocul de Spania. În acest context, este evident că securitatea maritimă, realizată cu forțele navale aliate, se constituie în precondiție a securității energetice (de exemplu, Operația *Active Endeavour*).

3.6. Forța de desfăşurare rapidă

NATO a încercat mult timp să-şi creeze o forță rapidă, care să cuprindă infanterie, marină, forțe aeriene şi speciale care să poată fi desfăşurate în diverse regiuni în situații de criză. A fost declarată complet operațională, la summit-ul NATO de la Riga. Proiectul nu a fost uşor de pus în practică pentru că statele membre preferă să-şi trimită oamenii în misiuni reale, actuale. Având în vedere că în prezent militarii din țările NATO participă la operațiuni din Afganistan, Irak, țările respective sunt refractare când vine vorba de contribuția la o forță care nu se ştie când şi dacă va fi utilizată.

[22] Statement to the press by NATO Secretary General Jaap de Hoop Scheffer at the joint press conference after the meeting of NATO defence ministers. Noordwijk: 25 octombrie 2007, http://www.nato.int/docu/speech/2007/s071024e.html.

SUA şi-au redus dramatic angajamentul militar din Forţa Rapidă de Răspuns a NATO şi ameninţă să abandoneze trupele de elită de apărare a Occidentului. Doar 5% din trupele SUA sunt alocate acestei forţe. În timp ce pe hârtie NRF ar trebui să aibă 25.000 de militari, în realitate, ea, are jumătate din necesar. Lansarea forţei s-a făcut la propunerea secretarului american al Apărării de la acea vreme, Donald Rumsfeld, şi a fost anunţată la summit-ul NATO de la Praga în 2002.[23]

3.7. Un rol TOT MAI global pentru NATO

Secretarul general al NATO afirmă că alianţa trebuie să joace un *rol global* însă nu va fi o organizaţie globală în sensul de a se extinde şi a accepta noi membrii din afara zonei tradiţionale transatlantice.

În primul rând, o confirmă Concepţia strategică din 1999: ameninţările la adresa securităţii NATO nu mai sunt locale, regionale şi unidirecţionale, ci globale - chiar virtual globale.

În al doilea rând, datorită caracterului universal al valorilor promovate, Alianţa are şi o datorie morală să meargă dincolo de frontierele tradiţionale şi să adopte astfel o perspectivă globală. [24] NATO nu va fi nici o alianţă pur civilă, dar va trebui să-şi combine eforturile cu alte organizaţii de factură civilă, abordând global securitatea (*comprehensive approach*), în complexitatea dată de reţeaua de participanţi la menţinerea acesteia (*networked security*).

Abordarea globală a securităţii sau *holistică*, cum mai este denumită, urmăreşte angajarea unei game complete de misiuni potenţiale care cuprinde întregul spectru al tensiunii, de la prevenirea crizelor şi operaţiilor umanitare, şi până la operaţiile care implică lupta armată de mare intensitate.

Poate NATO merge la nivel global? Poate să stabilească parteneriate cu alte democraţii de pe glob, cum ar fi Australia, Noua Zeelandă şi Japonia sau chiar cu statele prietenoase din Orientul Mijlociu? O astfel de evoluţie a Alianţei este aprobată de administraţia americană, dar este controversat în opinia europenilor. Unii participanţi europeni au pus la îndoială viabilitatea argumentului că NATO ar putea oferi securitate la distanţă în diferite părţi ale lumii - cum ar fi Asia de Est sau chiar din Orientul Mijlociu. Ar trebui NATO să încerce să facă acest lucru, ar afecta capacitatea de a-şi îndeplini angajamentele de apărare faţă de membri curenţi? Mai mult decât atât, un NATO global ar putea risca o problemă politică, ar putea fi văzută ca o alianţă a democraţiilor din vest împotriva altora.

Cu toate acestea, globalizarea Alianţei este fezabilă atâta timp cât acesta se face selectiv, aşa cum a demonstrat un angajament actual al NATO în Afganistan. Poate că în viitor, NATO ar putea lua în considerare stabilirea de parteneriate mai strânse cu alte democraţii globale; cu toate acestea, în primul rând, ar trebui să termine afacerile în Europa. Existenţa unor conflicte îngheţate şi politicilor autoritare de la periferia Europei, au fost menţionate în acest context.

---

[23] Date preluate din publicaţia economică „Handelsblatt".

[24] Edward Rhodes, T*ransforming the Alliance: the Bush Administration's vision of NATO. Connections*, The Quarterly Journal. Vol.II, No.3.Septembrie 2003, p.22.

Concluzii

Mileniul trei a adus, odată cu deschiderea de noi orizonturi ştiinţifice, tehnice şi informaţionale, o mulţime de probleme cărora comunitatea internaţională va trebui să le găsească neîntârziat un răspuns. Noul început de mileniu va fi considerat pentru multă vreme un punct de referinţă în evoluţia fără precedent a fenomenului terorist, dar şi un moment crucial în care comunitatea internaţională a demonstrat hotărârea şi determinarea de a eradica acest flagel care se perpetuează de la un an la altul. Pe de altă parte este tot mai evident faptul că numărul vulnerabilităţilor oricărui stat în faţa acţiunilor teroriste a crescut considerabil, cel puţin proporţional cu nivelul tehnologic atins de statele occidentale puternic dezvoltate.

Informaţia, a treia formă de manifestare a Existenţei Fundamentale, la confluenţa dintre milenii, a devenit cea mai apreciată comoară a omenirii. Japonezii au afirmat că fericiţii stăpâni ai informaţiei de la sfârşitului secolului XX vor fi şi stăpânii lumii. Informaţia va fi semnul puterii.

S-au schimbat doar tehnicile şi mediile de lucru, în rest, planul operaţiunilor de protejare şi securizare a informaţiilor este acelaşi. Dependenţa de informaţie este tot mai mare, periculoasă chiar. Sunt state care depind total de informaţiile oferite de componentele spaţiului cibernetic naţional. Blocarea acestuia timp de câteva ore poate conduce la instaurarea haosului în ţara respectivă, afectând şi securitatea sistemului informaţional global planetar.

Omenirea se află în prezent în faţa unei mari cotituri. Faptul că vom trăi într-o lume multiculturală şi multietnică este inevitabil. Mondializarea şi regionalizarea sunt procese ireversibile şi atunci, în acest mediu de securitate internaţional, „...nu ne rămâne decât să ne urâm, să ne reprimăm, să ne lichidăm şi să ne tratăm ca inamici, sau să ne înţelegem, să ne cunoaştem, să ne tolerăm unii pe alţii şi să ne apropiem pentru a convieţui paşnic. Ignoranţa este sursa a 99% din conflictele de pe pământ. Trăind în culturi, civilizaţii şi religii diferite, trebuie să aflăm dacă vrem să ne căutăm reciproc defectele pentru a ne întări propriile stereotipii sau să găsim puncte comune."[25]

Ameninţările teroriste sunt şi rămân deocamdată de mare actualitate. Specialiştii apreciază că „în următorul deceniu ele nu vor dispărea ci, dimpotrivă, este posibil să se diversifice şi chiar să se amplifice"[26]. Atacurile teroriste sunt şi vor fi în continuare atipice, lipsite de orice moralitate şi în afara oricăror reguli ale păcii şi războiului. Ele vor viza tot ce este vulnerabil – state, guverne, instituţii publice, organizaţii internaţionale, aglomerări urbane şi locuri publice, infrastructuri, reţele de comunicaţii şi mai ales oameni (bătrâni, femei şi copii) – întrucât unul din obiectivele cele mai importante ale terorismului este să creeze oroare, indignare, dezgust, panică, nesiguranţă şi frică.

---

[25] Hotea Mihai, *Terorism şi violenţă simbolică*, în Revista GeoPolitica nr.12, Editura Top Form, Bucureşti, 2005, p.84.

[26] Gl.dr. Mureşan M., Gl.bg.(r) dr. Văduva Gh., *Strategia de parteneriat. Parteneriatul strategic*, Editura UNAp, Bucureşti, 2006, p.238.

Terorismul constituie o ameninţare din ce în ce mai pronunţată la adresa păcii şi securităţii, a fiinţei umane, a valorilor şi civilizaţiei. Această ameninţare este direct proporţională cu vulnerabilităţile societăţii moderne şi evoluează pe măsură ce faliile se adâncesc, conflictele se amplifică şi crizele se înmulţesc.

Cu cât civilizaţia progresează, cu atât terorismul devine mai abject şi mai înfricoşător, prezentându-se ca o patologie gravă, ca o boală cronică a omenirii care se accentuează şi se agravează din ce în ce mai mult. De aceea lupta împotriva lui nu este şi nu poate fi uşoară şi aceasta nu neapărat pentru că teroriştii ar fi foarte puternici, ci pentru că ei nu se înscriu într-o logică normală şi într-o filozofie a raţiunii. Combaterea terorismului nu poate ieşi însă din legile şi obiceiurile războiului şi ale luptei armate şi de aceea dificultăţile unei astfel de confruntări vor fi întotdeauna foarte mari.

Statele afectate nemijlocit de acţiunile teroriste sunt obligate să identifice şi să utilizeze în practică instrumente normative şi acţionale mai eficiente în eforturile individuale şi colective destinate prevenirii şi combaterii terorismului, trecând peste divergenţele care au împiedicat atâta timp realizarea unei viziuni globale unitare în abordarea teoretică şi mai ales practică a acestui fenomen.

Până în momentul actual România nu s-a confruntat cu manifestări teroriste de amploare pe teritoriul naţional, însă în condiţiile angajării depline alături de comunitatea statelor democratice în războiul internaţional împotriva terorismului, această eventualitate nu poate fi ignorată avându-se în vedere tendinţele manifestate pe plan mondial. Chiar dacă nu s-a confruntat cu un terorism autohton, statul român a acţionat consecvent, cu responsabilitate, atât pe plan intern cât şi internaţional pentru prevenirea şi combaterea terorismului, aducându-şi o contribuţie importantă atât în cadrul NATO cât şi al coaliţiei multinaţionale antiteroriste.

Statul român în ansamblu şi instituţiile (structurile) care au atribuţii în activitatea de prevenire şi combatere a terorismului au obţinut rezultate importante şi au acumulat deja o experienţă valoroasă, fapt recunoscut ca atare pe plan intern şi internaţional. Interesele fundamentale ale României au impus în prezent configurarea şi operaţionalizarea unui mecanism interinstituţional de prevenire şi combatere a terorismului în toate domeniile de activitate (politic, diplomatic, economic, financiar, militar etc.).

Perspectiva evoluţiei fenomenului terorist în spaţiul de interes pentru România trebuie să facă obiectul unor evaluări strategice pe măsură cu implicaţii în constituirea şi modernizarea forţei şi în colaborarea dintre toate structurile în consonanţă cu cele ale Alianţei Nord-Atlantice şi cu cele ale UE astfel încât să fie găsite şi aplicate la timp cele mai potrivite formule pentru descoperirea şi combaterea reţelelor teroriste şi prevenirea unor atacuri din partea acestora.

Ameninţările epocii informaţionale vor fi cu siguranţă mai difuze, dispersate, multidimensionale şi mai ambigue comparativ cu ameninţările tradiţionale, clasice, iar pentru a anihila inamicul în acest război – războiul împotriva terorismului – este nevoie de înfiinţarea unor noi instituţii, organisme şi structuri care la rândul lor să acţioneze tot asimetric la scara întregii societăţi pe trei planuri: elaborarea unui mediu legislativ adecvat care să permită autorităţilor să lupte eficient pentru reducerea

acțiunilor teroriste, criminale şi extremiste; cooperarea internațională extinsă, neîntreruptă şi, respectiv, descoperirea şi folosirea unor arme, mijloace, tactici şi strategii eficiente în combaterea fenomenului terorist.

În aceste condiții contracararea terorismului trebuie să se bazeze pe efortul conjugat al întregii comunități internaționale, a tuturor structurilor cu responsabilități pe plan național, regional şi mondial în scopul însuşirii şi aplicării celor mai potrivite metode şi mijloace pentru a contracara această escaladare a violenței la adresa civilizației şi valorilor universale.

Obiectivele României, ca stat membru al NATO, răspund intereselor naționale ale țării şi se pot defini astfel: o Alianță robustă şi relevantă, bazată pe un parteneriat transatlantic solid.

Sprijinim o Alianță puternică şi capabilă să răspundă eficient noilor amenințări la adresa securității. Un parteneriat transatlantic dinamic şi robust reprezintă un factor crucial în articularea unor răspunsuri eficiente la noile riscuri de securitate cu care se confruntă comunitatea democrațiilor transatlantice.

România contribuie la toate misiunile şi operațiunile Alianței, inclusiv la cele din afara spațiului euro-atlantic. Participarea țării noastre la operațiunile şi misiunile NATO oferă o susținere concretă a angajamentelor politice asumate de România ca membru al Alianței Nord-Atlantice, amplificându-i credibilitatea de aliat.

Bibliografie:

[1]. ****Constituția României,* Monitorul Oficial al României, partea I, anul 171 (XV), nr.767 din 31.10.2003, Bucureşti.

[2]. ****Legea nr. 39/1990 privind înființarea, organizarea şi funcționarea Consiliului Suprem de Apărare a Țării.*

[3]. ****Legea nr. 40/1990 privind organizarea şi funcționarea Ministerului Administrației şi Internelor.*

[4]. ****Legea nr. 51/1991 privind siguranța națională a României.*

[5]. ****Legea nr. 14/1992 privind organizarea şi funcționarea Serviciului Român de Informații*, completată şi modificată prin *Legea nr. 81/1998.*

[6]. ****Legea nr. 45/1994 privind apărarea națională a României.*

[7]. ****Legea nr. 46/1996 privind pregătirea populației pentru apărare.*

[8]. ****Legea nr. 1/1998 privind organizarea şi funcționarea Serviciului de Informații Externe.*

[9]. ****Carta Albă a Securității şi Apărării Naționale*, Bucureşti, 2004.

[10]. ****Strategia de securitate națională a României*, Bucureşti, 2001

[11]. ****Strategia de securitate națională a României*, Bucureşti, 2006.

[12]. ****Strategia Militară a României (proiect)*, 2005.

[13]. ****Viziunea strategică* 2010, Bucureşti, 2001.

[14]. ****Strategia de transformare a structurii de forțe a Armatei României*, Bucureşti, 2006.

[15]. ****Strategia națională de prevenire şi combatere a terorismului, SRI,* Bucureşti, 2002.

[16]. ****Protocol de cooperare între M.Ad.I. şi MApN pe timp de pace şi în situații de criză*, Bucureşti, 2004.
[17]. ****Doctrina pentru operațiile întrunite multinaționale,* Bucureşti, 2001.
[18]. ****SMG/I.F.A. – 3.4, Doctrina instruirii Forțelor Armate,* Bucureşti, 2003.
[19]. ****SMG/P.F.–3, Doctrina acțiunilor întrunite ale Forțelor Armate,* Bucureşti, 2003.
[20]. ****SMG/P.F.– 3.2, Doctrina pentru operații speciale*, Bucureşti, 2003.
[21]. ****SMG/P.F.–5, Doctrina pentru planificarea operațiilor întrunite*, Bucureşti, 2003.
[22]. ****SMG/P.F.-5.3, Manualul pentru cooperare civili-militari (CIMIC),* Bucureşti, 2003
[23]. ****Doctrina pentru sprijinul de informații ale operațiilor întrunite,* Bucureşti, 2003
[24]. ****Doctrina pentru operații psihologice,* Bucureşti, 2003.
[25]. ****Evaluare Strategică 2003,* Bucureşti, 2004.
[26]. ****F.T.-1, Doctrina operațiilor Forțelor Terestre,* Bucureşti, 2004
[27]. ****Instrucțiuni privind întrebuințarea şi conducerea forțelor destinate prevenirii şi combaterii acțiunilor teroriste îndreptate împotriva obiectivelor Ministerului Apărării Naționale*, Bucureşti, 2004
[28]. ****A.J.P.-3.4., Operații NATO de răspuns la crize non-art.5*, 2002.
[29]. ****A.J.P.-3.4.1., Operații NATO în sprijinul păcii*, 2003
[30]. ****M.C.-3.6.2., Reguli de angajare NATO*
[31]. ****NATO/OTAN*, Handbook, Brussels, 2006
[32]. ****NATO, Glossary of terms and definition*, 1997.
[33]. ****DEX, Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1998
[34]. ****Lexicon militar*, Editura Saka, Chişinău, 1994.
[35]. ****Culegere de termeni, concepte şi noțiuni de referință din domeniile politicii militare, securității şi apărării naționale*, Bucureşti, 2000.
[36]. ANDREESCU, Anghel, **Terorismul internațional, flagel al lumii contemporane,** Editura M.A.I., Bucureşti, 2003.
[37]. ANTIPA, Maricel, **Securitatea şi terorismul. Prevenirea şi combaterea acțiunilor extremist-teroriste pe teritoriul României,** Editura Celsius, Bucureşti, 2004.
[38]. ARĂDĂVOAICE, Gh., ILIESCU, D., NIȚĂ, D., **Terorism, antiterorism, contraterorism. Istoric, actualitate, perspective,** Editura Antet, Bucureşti, 1997.
[39]. ARĂDĂVOAICE, Gh., NAGHI, G., NIȚĂ, D., **Sfârşitul terorismului?,** Editura Antet XX Press, Bucureşti, 2002.
[40]. BĂDĂLAN, Eugen, **Securitatea României. Actualitate şi perspective,** Editura Militară, Bucureşti, 2001.
[41]. BĂDĂLAN, Eugen, FRUNZETI, Teodor, **Acțiunile militare altele decât războiul,** Editura Militară, Bucureşti, 2001.

[42]. BĂDĂLAN, Eugen, FRUNZETI, Teodor, **Asimetria şi idiosincrasia în acţiunile militare,** Centrul Tehnico – Editorial al Armatei, Bucureşti, 2004.
[43]. BODUNESCU, Ion, **Terorismul, fenomen global,** Casa Editorială Odeon, Bucureşti, 1997.
[44]. BODUNESCU, Ion, **Flagelul terorismului internaţional,** Editura Militară, Bucureşti, 1978.
[45]. CARAGEA, A., **Război în Golf, dosar secret,** Editura Nemira, Bucureşti, 2003.
[46]. DRAGOMAN, Ion, **Bazele juridice ale acţiunilor militare întrunite,** Bucureşti, 2003.
[47]. FILIP, T., **Teroriştii printre noi,** Editura Obiectiv, Craiova, 2002.
[48]. FLOCA, Mihai, **Forţele de elită ale lumii,** Editura Militară, Bucureşti, 2002.
[49]. FRUNZETI, Teodor, **Securitatea naţională şi războiul modern,** Editura Militară, Bucureşti, 1999.
[50]. FRUNZETI, Teodor, **Paradigme militare în schimbare,** Editura Militară, Bucureşti, 2005.
[51]. HLIHOR, Constantin, **Geopolitica şi geostrategia în analiza relaţiilor internaţionale contemporane,** Editura U.N.Ap., Bucureşti, 2005.
[52]. MAXIM, Ion, *Terorismul.* **Cauze, efecte, măsuri de combatere**, EdituraPol., Bucureşti, 1989.
[53]. Mîndru, Mircea, **Operaţii speciale–acţiuni militare altele decât războiul,** Editura A.Î.S.M., Bucureşti, 1999.
[54]. MOISESCU, G.Florin, ANDREESCU, Anghel, ANTIPA, Maricel, **Terorismul, ameninţare majoră asupra democraţiei secolului XXI,** Editura U.N.Ap., Bucureşti, 2004.
[55]. MUREŞAN, Mircea, **Reflecţii despre fenomenul militar,** Editura U.N.Ap., Bucureşti, 2004.
[56]. MUREŞAN, Mircea, VĂDUVA, Gheorghe, *Războiul viitorului, viitorul războiului*, Editura U.N.Ap., Bucureşti, 2004.
[57]. MUREŞAN, Mircea, VĂDUVA, Gheorghe, **Strategia de parteneriat, parteneriatul strategic,** Editura U.N.Ap., Bucureşti, 2006.
[58]. PAUL, Vasile, **Conflictele secolului XXI. Proiecţii în spaţiul strategic,** Bucureşti, 1999.
[59]. PAHONŢU, Lucian, **Terorism şi destabilizare. Stabilitate, instabilitate, manipulare**, Editura Bioterra, Bucureşti, 2003.
[60]. SIMILEANU, Vasile, **Asimetria fenomenului terorist,** Editura Top Form, Bucureşti, 2003.
[61]. SOARE, Vasile, *Forţele speciale.* **Comando-uri aeropurtate în acţiune,** Editura Ziua, Bucureşti, 2002.
[62]. STĂNCILĂ, Lucian, **Confruntări armate moderne (tendinţe şi perspective),** Editura A.Î.S.M., Bucureşti, 2002.
[63]. STĂNCILĂ, Lucian BURGHELEA, Ion, **Fundamente şi modalităţi de implicare privind participarea Armatei României la combaterea terorismului,** Editura U.N.Ap., Bucureşti, 2004.

[64]. STĂNCILĂ, Lucian RADU, Gheorghe, **Omnidirecţionalitate şi ritm pulsatoriu în confruntările armate moderne,** Editura U.N.Ap., Bucureşti, 2005.
[65]. ȚENU, Costică, STĂNCILĂ, Lucian, **Forme specifice conflictelor militare moderne,** Editura U.N.Ap., Bucureşti, 2005.
[66]. UDEANU, Gheorghe, **Reflecții asupra unor concepte militare moderne,** Editura A.Î.S.M., Bucureşti, 2002.
[67]. Colectiv, **Terorismul, istoric, forme, combatere** (Culegere de studii), Editura Omega, Bucureşti, 2001.
[68]. Colectiv, **Terorismul dimensiune geopolitică şi geostrategică. Războiul împotriva terorismului,** Centrul de Studii Strategice şi Securitate, Bucureşti, 2002.
[69]. Colectiv (coord. FRUNZETI, Teodor, ZODIAN, Vladimir), **Lumea 2007. Enciclopedie politică şi militară,** Centrul Tehnico – Editorial al Armatei, Bucureşti, 2007.
[70]. BRZEZINSKI, Z., **Marea tablă de şah,** Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2000.
[71]. CLAUSEWITZ, von C., **Despre război,** Editura Militară, Bucureşti, 1982.
[72]. CHOLMERS, Johnson, **Terrorism reader,** Editura Minerva, Bucureşti,1978.
[73]. DIMITREVIČ, Vajim, **Rescue de politique internationale,** Paris, 1987
[74]. FALCONI, Fabrizio, Sette, Antonella, **Osama bin Laden, Teroare în Occident,** Editura Allfa, Bucureşti, 2001
[75]. GARDELS, N.(Toffler, Fukuyama, Gates), **Schimbarea ordinii globale,** Editura Antet, 2004.
[76]. HYAMS, Edward, **Terrorist and terrorism,** London, 1975.
[77]. HUNTINGTON, P. Samuel, **Ciocnirea civilizațiilor şi refacerea ordinii mondiale,** Editura Antet, Bucureşti, 1998.
[78]. LAQUEUR, Walter, **Terorismul**, Editura Weidenfeld & Nicholson, Londra, 1977.
[79]. MARET, Jean Luc, **Tehnicile terorismului,** Editura Corint, Bucureşti, 2002.
[80]. MATHEWS, Peter, Lloyd, Andrew, **Bioterorismul, flagelul mileniului III,** Editura Hiperion, Bucureşti, 2002.
[81]. SCHMIDT, P. Alex, Jongmon, J. Albert, **Political Terrorism,** Amsterdam, 1988.
[82]. SUN Tzî, **Arta războiului,** Editura Militară, Bucureşti, 1976.
[83]. THOMAS, Timothy, **The Battle for Grozny,** Fort Leavenworth, Kansas, 1996.
[84]. TOFFLER, Alvin, **Şocul viitorului,** Editura Politică, Bucureşti, 1973.
[85]. TOFFLER, Alvin, **Al Treilea Val,** Editura Batman, New York, 1980.
[86]. TOFFLER, Alvin, **Puterea în mişcare,** Editura Antet, Bucureşti, 1996.
[87]. TOFFLER, Alvin şi Heidi, **Război şi antirăzboi. Supraviețuirea în zorii secolului XXI,** Editura Antet, Bucureşti, 2000.
[88]. VAN De Weier, R., **Islamul şi Occidentul**, Editura Allfa, Bucureşti, 2001.
[89]. WILKINSON, Paul, **Political Terrorism,** Mac Millan, London, 1990.

[90]. WILKINSON, Paul, **Terroriste and Liberal State,** Mac Millan, London, 1986.
[91]. *Gândirea Militară Românească*, nr. 6/2001, 2/2003, 4/2004, 6/2005.
[92]. *Revista Forţelor Terestre*, nr. 3/2000, 5/2000, 1/2003.
[93]. Revista *Impact Strategic*, nr. 2/2001, 3/2002, 4-5/2002.
[94]. Revista *Monitor Strategic*, nr. 2/2000.
[95]. Revista *Studii Euroatlantice*, nr. 2/1999.
[96]. Revista *Spirit Militar Modern*, nr. 1-2/2001, 3/2003.
[97]. Revista *GeoPolitica*, nr. 12/2005, Editura TopForm, Bucureşti, 2005.
[98]. Buletin Documentar SPP, nr.2/1999
[99]. http://www.cnn.com
[100]. http://www.es.news.yahoo.com
[101]. http://www.flux.press.md
[102]. http://www.globalsecurity.org
[103]. http://www.guardian.co.uk
[104]. http://www.infos.ad.fr
[105]. http://www.news.bbc.co.uk
[106]. http://www.newsru.com
[107]. http://www.pkk.org
[108]. http://www.presaMilitara.ro
[109]. http://www.state.gov/s/ct/ris/pgtrpt/2002/htlm
[110]. http://www.sri.ro
[111]. http://www.washingtonpost.cotn

DIMENSIUNEA OPERAȚIONALĂ A POLITICII EUROPENE DE SECURITATE ŞI APĂRARE

Dragoş ILINCA*

Moving away from its original focus on Europe, the EU has steadily increased the operational reach of its forces since operations began in 2003. The Balkans and Africa, where the great numbers of EU operational are deployed, are clear focal points. The Middle East is another key region for ESDP operations, and EU personnel have also been deployed to Asia. Alongside the extension of its geographical scope there has been an expansion of the EU's task spectrum, which has become increasingly diverse. Together with the traditional military tasks, policing missions, missions to uphold the rule of law, border-control and active disarmament missions have been all conducted in recent years. Now, European Union is one of the main actors in the crisis management area in terms of operations conducted as well as in the total number of the deployed personnel. At the same time, the involvement in the operational component of crisis management allowed a constantly development of an European model for tackling the current security challenges.

Deşi apărută relativ târziu, componenta de securitate şi apărare a devenit, în cei aproape zece ani de existență, o realitate de necontestat, susținută atât de o arhitectură instituțională, cât şi de angajamente operaționale. Acestea din urmă au evoluat, în această perioadă, contribuind din plin la conturarea trăsăturilor esențiale ale profilului Uniunii Europene în domeniul managementului crizelor.

După cum se cunoaşte, rațiunea apariției Politicii Europene de Securitate şi Apărare (decembrie 1999) a a fost aceea de a contribui la consolidarea modului de exprimare externă al Uniunii Europene. Contribuția acesteia viza, în primul rând, zona angajamentelor operaționale pe care UE urma să le deruleze ca formă de manifestare a propriului profil în actualul context internațional fiind, în acelaşi timp, contribuția esențială a angajamentului european în cadrul managementului crizelor.

Întreaga evoluție a PESA spre o componentă operațională a Uniunii a fost însoțită de dezbaterea privind nivelul de ambiție al acesteia, opiniile exprimate fiind dintre cele mai deiverse, pornind de la angajamente limitate doar la componenta civilă şi până la ceea ce am putea numi un profil robust posibil în condițiile generării de capabilități militare.

Până în prezent, cadrul normativ ce guvernează PESA şi, implicit, modalitățile de structurare a angajamentelor operaționale, nu oferă clarificări suplimentare. Astfel, Strategia de Securitate a Uniunii nu defineşte în mod

* **Institutul de Studii Politice de Apărare şi Istorie Militară**

explicit nivelul de ambiție[1] pe componenta de angajament operațional, oferind o viziune generală centrată, mai degrabă, pe necesitatea unei prezențe internaționale a UE care trebuie să întrunească criteriile unui angajament de nivel global. Din această perspectivă, condiția necesară este cea a existenței capabilităților care să permită derularea unor astfel de demersuri operaționale.

O exprimare minimală a spectrului misiunilor pe care PESA trebuie să le acopere este reprezentată de aşa-numitele „misiuni de tip Petersberg", definite în 1992, în cadrul Uniunii Europei Occidentale şi, ulterior, încorporate în cadrul Tratatului Uniunii Europene, revizuit cu prilejul summit-ului UE de la Amsterdam (1997). Inventarul Petersberg cuprinde: operațiile umanitare, salvare-evacuare, peacekeeping şi, nu în ultimul rând, misiuni de management al crizelor, inclusiv impunerea păcii.

Prin adoptarea Strategiei de Securitate, spectrul misiunilor a fost extins, în timp ce Tratatul de la Lisabona oferă o variantă revizuită asupra domeniilor pe care componenta operațională a Uniunii va trebui să o acopere. Astfel, prin intermediul noii propuneri legislative primare a UE se stipulează faptul că UE îşi va folosi atât mijloacele militare, cât şi cele civile pentru a derula o serie de operații precum: umanitare, salvare-evacuare, dezarmare, furnizarea de consiliere militară, prevenirea conflictelor şi peacekeeping. De asemenea, Tratatul de la Lisabona extinde zona de acțiune prin intermediul misiunilor considerate a fi de intensitate ridicată precum: peacemaking şi stabilizarea post-conflict.

Nu în ultimul rând trebuie menționată asocierea acestor misiuni cu problematica terorismului, Tratatul sesizând posibilitatea aplicării acestor misiuni şi pentru situații generate de manifestări teroriste. În mod absolut logic, întrebarea legitimă este în ce măsură prevederile Tratatului de la Lisabona au vreo relevanță în condițiile neadoptării sale. Ceea ce merită menționat, în acest context, este faptul că această gamă de misiuni a devenit deja setul de repere după care dezvoltarea structurată a componentei de securitate şi apărare se orientează. Practic, Tratatul de la Lisabona vine să consfințească o realitate generată ca urmare a evoluțiilor înregistrate la nivelul procesului de operaționalizare a PESA în cadrul căruia diversele obiective asumate au generat necesitatea adaptării misiunilor pe care contingentele puse la dispoziție de Uniunea Europeană aveau trebuiau să le îndeplinească.

Obiective

În ceea ce priveşte componenta militară a dimensiunii operaționale a PESA, aceasta a evoluat gradual, influențată atât de obiectivele asumate politic de statele membre, cât şi de dezvoltările concrete în planul capacităților

[1] Council of the European Union, *A Secure Europe in a Better World: European Security Strategy*, p.11

europene de apărare. Dintr-o perspectivă cronologică, procesul de operaționalizare a componentei de securitate şi apărare a debutat prin asumarea, în urma Consiliului European de la Helsinki, a Obiectivului Global 2003[2] prin intermediul căruia Uniunea Europeană îşi propunea realizarea până la finele anului 2003 a unei Forțe de Reacție Rapidă având o structură de 60.000 de oameni, capabilă să poată fi dislocată în termen de 60 de zile având o capacitate de sustenabilitate de până la 1 an[3].

Angajamentul politic al statelor membre în susținerea procesului de operaționalizare a componentei de securitate şi apărare a permis îndeplinirea acestui obiectiv mai devreme decât era planificat. Astfel cu prilejul Consiliului European de la Laeken (14-15 decembrie 2001), Uniunea Europeană a fost declarată operațională pentru derularea de operații de management al crizelor[4].

Următoarea etapă în dezvoltarea capacităților europene de apărare şi, implicit, a capacității de asumare a unor roluri operaționale sporite s-a derulat în iunie 2004 când Consiliul European reunit la Bruxelles a adoptat noul Obiectiv Global al Uniunii (Headline Goal 2010) în domeniul securității şi apărării[5]. Prin intermediul noului obiectiv, demersul Uniunii se plasa pe noi coordonate în sensul unei abordări de tip calitativ focalizată asupra îmbunătățirii capacităților de reacție rapidă capabile să ofere platforma necesară angajamentelor operaționale.

Din această perspectivă, la nivelul componentei militare a PESA elementul principal l-a reprezentat crearea Grupurilor Tactice de Luptă, structuri cu capacitate de dislocare rapidă (5-10 zile de la adoptarea deciziei politice privind lansarea unei operații), capabile să poată a fi menținute în teatru până la 120 de zile[6]. Importanța acestui moment este cu atât mai accentuată în condițiile în care crearea Grupurilor de Luptă a contibuit la apariția primelor scenarii ilustrative – separarea părților cu utilizarea forței, stabilizare-reconstrucție şi asistență militară pentru state terțe, prevenirea conflictelor,

---

[2] Obiectivul asumat de Uniunea Europeană cu acest prilej este mult mai cunoscut sub numele de *Helsinki Headline Goal*. În baza deciziei politice asumată de liderii statelor membre reuniți în capitala Finlandei, un an mai târziu avea să se desfăşoare prima Conferință de Angajament a capacităților de apărare, ocazie cu care statele membre şi cele în curs de aderare au pus la dispoziție forțe şi capacități pentru îndeplinirea obiectivului legat de crearea Forței de Reacție. (Detalii privind rezultatele Conferinței de Angajament derulată la sfârşitul anului 2000, pe timpul Preşedinției franceze a Consiliului UE pot fi găsite la http://www.europa.eu/consilium/esdp).

[3] *Helsinki European Council Presidency Conclusion*, text disponibil în format electronic la adresa http://www.europa.eu/consilium.

[4] *Laeken European Council, 14-15 December 2001, Presidency Conclusions*, text disponibil în format electronic la adresa http://www.europa.eu/consilium.

[5] *Bruxelles European Council, 17-18 June 2004, Presidency Conclusions*, text disponibil în format electronic la adresa http://www.europa.eu/consilium.

[6] Pentru detalii privind parametrii Grupurilor de Luptă http://ue.eu.int/uedocs/cmsupload/ Battlegroups.pdf.

operații de evacuare într-un mediu non-permisiv, asistență în cadrul operațiilor umanitare.

Importanța acestor scenarii ilustrative constă în rolul esențial pe care acestea îl joacă pentru procesul de planificare operațională. Mai precis ele oferă planificatorilor reperele pentru identificarea elementelor necesare pentru deularea acestor task-uri şi, ulterior, evaluarea modului în care contribuțiile statelor membre se suprapun acestui obiectiv.

La rândul său, dimensiunea civilă a PESA a cunoscut o dezvoltare graduală. În decembrie 2004, Consiliul European adopta Obiectivul Global 2008 care vizea crearea capacităților europene necesare implicării în managementul crizelor pe aşa-numita componentă de „soft-security", în baza a 6 domenii prioritare vizând: poliție, statul de drept, administrație civilă, protecție civilă, monitorizare, sprijinul pentru Reprezentanții speciali ai UE[7].

Pe acest palier trebuie menționat faptul că încă din momentele inițiale PESA a fost gândită ca fiind o politică menită să furnizeze un răspuns armonizat, civil-militar, pentru fundamentarea angajamentelor operaționale ale Uniunii. Din această perspectivă, evoluțiile pe cele două componente ale PESA s-au derulat într-o abordare sinergică, evitându-se pe cât posibil abordări separate. Din această perspectivă, cu prilejul reuniunii Consiliului Afaceri Generale şi Relații Externe din noiembrie 2007, a fost agreată lansarea noului Obiectiv Global 2010 prin intermediul căruia se viza, în mod similar cu evoluțiile vizând componenta militară, o abordare calitativă, mult mai focalizată asupra capacității de a derula operații civile.

Bilanț operațional

Toate aceste evoluții au permis ca din 2003 şi până în prezent, Uniunea Europeană să deruleze aproximativ 20 de operații cu profile variate, pornind de la cele militare, de poliție şi până la cele de spriijin civil-militar, monitorizarea granițelor şi asistență în domeniul reformei sectorului de securitate. În acest cadru trebuie menționat, de asemenea, faptul că acoperirea geografică a angajamentelor operaționale acoperă 3 continente – Europa, Asia şi Africa. În ceea ce priveşte componenta militară, operațiile Uniunii Europene au evoluat gradual, atât în ceea ce priveşte dimensiunea contingentelor, cât şi sarcinile pe care contingentele dislocate trebuiau să le îndeplinească. Astfel gradul de complexitate al operațiilor a crescut considerabil pe măsura dezvoltării capacităților europene de apărare dar şi ca urmare directă a maturizării procesului de operaționalizare a componentei europene de apărare *per se*.

În primii ani ai perioadei menționate operațiile militare au vizat mai degrabă Europa, concentrându-se în spațiul ex-iugoslav. Este cazul operației

[7] Pentru detalii *Bruxelles European Council, 17-18 Decemeber2004, Presidency Conclusions*, text disponibil în format electronic la http://www.europa.eu/consilium.

Concordia din Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei – FYROM, derulată în 2003 pentru sprijinirea implementării Acordului de la Ohrid[8], contingentul dislocat de Uniunea Europeană însumând aproximativ 350 de oameni. Cel de-al doilea angajament european pentru stabilizarea Balcanilor de Vest a fost reprezentat de Operaţia Althea, lansată la sfârşitul anului 2004, cu un efectiv de aproximativ 2.000 de militari a cărei sarcină principală viza susţinerea procesului de implementare a prevederilor Acordurilor de la Dayton, semnate în 1995 şi prin care se punea capăt sângerosului conflict din spaţiul ex-iugoslav.

În acest context trebuie menţionat faptul că angajamentele operaţionale ale Uniunii în spaţiul european au avut la bază şi raţiunile ce decurg din determinarea statelor membre de a-şi asuma responsabilitatea ce decurge din proximitatea geografică a zonelor de instabilitate. Cu toate acestea nu se poate vorbi de o cantonare strictă a Uniunii Europene în imediata sa vecinătate, demersurile de natură operaţională, pe componenta militară, fiind orientate şi spre zonele extra-europene, marcate de ample fenomene de instabilitate.

Excepţia notabilă o reprezintă Africa, marcată de ample dezechilibre economice şi sociale ale căror efecte s-au concretizat în izbucnirea unor puternice focare de instabilitate, cu potenţial conflictual major, însoţite de ample crize umanitare. Angajamentele Uniunii Europene pentru eliminarea acestor situaţii nu a debutat odată cu lansarea PESA, ele fiind cu mult anterioare dar limitate doar la asistenţă de tip finciar-administrativ şi, bineînţeles, implicare politico-diplomatică în încercarea de a găsi soluţii pentru conflictele din zonă.

În aceeaşi parametrii se plasează şi Orientul Mijlociu unde misiunile de poliţie civilă derulate în Teritoriile Palestiniene reprezintă o exprimare suplimentară a unui angajament european consolidat. La acestea se adaugă misiunea de poliţie civilă din Afganistan a cărei contribuţie la formarea poliţiei afgane a crescut substanţial, dovedindu-şi valoarea adăugată la demersurile comunităţii internaţionale vizând normalizarea situaţiei de securitate.

Parteneriatele Uniunii Europene

Procesul de dezvoltare a profilului şi rolurilor Uniunii Europene pe dimensiunea angajamentelor operaţionale a fost marcat de lansarea unor formule de parteneriat cu alte organizaţii implicate în această problematică. Aceste iniţiative au avut drept scop atât reglementarea relaţiilor de cooperare între aceste organizaţii şi Uniune (după cum este cazul relaţiilor UE-ONU), cât şi identificarea modalităţilor de evitare a suprapunerilor sau duplicărilor de forţe şi capacităţi puse la dispoziţie în cadrul unor angajamente operaţionale (cazul relaţiei UE-NATO).

[8] Semnat în august 2001, prin care se punea capăt violenţelor izbucnite între grupările militante albaneze şi forţele de securitate macedonene.

Relaţia UE-ONU

Etapele iniţiale ale relaţiilor de cooperare între cele două organizaţii le regăsim în 2001, prin lansarea, în contextul creării componentei de securitate şi apărare a Uniunii Europene, a relaţiilor de cooperare UE-ONU în domeniul managementului crizelor. La acea dată instituţionalizarea relaţiilor de cooperare s-a derulat în baza propunerii Uniunii Europene, sub forma unei „Platforme pentru intensificarea cooperării" prin intermediul căreia erau avansate un set de patru domenii de cooperare. Acestea vizau, în esenţă, structurarea dialogului instituţional între cele două organizaţii la nivelul structurilor relevante, pornind de la nivelul strategic al palierului decizional şi până la cel de lucru, al secretariatelor celor două organizaţii[9].

Pe măsură ce procesul de asumare de către Uniunea Europeană a responsabilităţilor operaţionale a avansat, dimensiunea cooperării cu ONU s-a dezvoltat în sensul transformării într-un real parteneriat. Necesitatea acestei evoluţii a apărut cu atât mai stringentă în condiţiile lansării de către UE a unor operaţii de management al crizelor pe ambele componente ale PESA – misiunea civilă EUPM din BiH, respectiv prima operaţie militară autonomă a UE – Artemis, RD Congo.

Necesitatea gestionării implicaţiilor angajamentelor operaţionale a fost abordată prin intermediul unei filosofii mult mai nuanţate, în sensul structurării unor formule de dialog pragmatic, focalizat asupra domeniilor de interes. Prin intermediul acestei abordări, structurile UE şi-au identificat partenerii de dialog cu responsabilităţi în coordonarea aspectelor operaţionale. Reţeua de contacte[10] a fost dublată de consolidarea mecanismelor de legătură şi, nu în ultimul rând, de crearea unui Comitet comun UE-ONU ale cărui reuniuni au fost stabilite a se derula de două ori pe an.

Toate aceste elemente au condus la semnarea, în septembrie 2003, a „Declaraţiei comune UE-ONU în domeniul managementului crizelor"[11], prilej cu care Uniunea a reiterat ataşamentul faţă de respectarea primatului ONU în domeniul managementului crizelor. De asemenea, prin acest demers, Uniunea Europeană reitera angajamentul faţă de susţinerea demersurilor ONU, prin implicarea propriilor instrumente şi capabilităţi, inclusiv PESA. Această abordare se va regăsi câteva luni mai târziu în cadrul Strategiei Europene de

[9] *Presidency Report on European Security and Defence Policy*, Consiliul European 14-15 decembrie 2001, http://www.europa.eu.int/consilium.

[10] Novosseloff, Alexandra, *EU-UN Partnership in Crisis Management: Developments and Prospects*, International Peace Academy, New York, 2004, pp.33-37.

[11] *Joint Declaration on EU-UN Cooperation*, text disponibil în format electronic la adresa http://www.europa.eu/consilium.

Securitate şi Apărare, în cadrul căreia cooperarea cu ONU reprezintă unul dintre obiectivele fundamentale pentru Uniune[12].

Structurarea angajamentului UE în susținerea ONU a fost completat de Declarația amintită, prin adoptarea deciziei de inițiere a unor măsuri concrete de dezvoltare a cooperării, prin intermediul unui mecanism consultativ, la nivel de lucru, a cărui activitate să-şi focalizeze atenția asupra a patru mari domenii: planificare, pregătire, comunicare şi cele mai bune practici.

Implementarea acestor aranjamente avea să se realizeze prin adoptarea de către Consiliul European din iunie 2004, a unei noi platforme de cooperare, prin care noile evoluții înregistrate în planul operaționalizării dimensiunii de securitate şi apărare a UE erau integrate în cadrul cooperării practice cu ONU. Din această perspectivă, se furnizau două opțiuni privind punerea la dispoziția ONU a mijloacelor şi capabilităților angajate de statele membre UE sub egida PESA:

- Angajarea capabilităților militare naționale în cadrul unei operații ONU, cu menținerea autonomiei decizionale a statelor membre UE în ceea ce priveşte punerea lor la dispoziție;
- Lansarea operațiilor UE ca răspuns la solicitarea şi în sprijinul ONU, sub controlul politic şi coordonarea strategică a Uniunii, structura angajamentului acesteia putând fi de tip „operație de sine stătătoare" sau „o componentă specifică în cadrul unei structuri sau misiuni ONU"[13].

În plus față de aceste prevederi, documentul adoptat acorda o atenție particulară modalităților de articulare a răspunsului rapid la situațiile de criză. Într-o astfel de ipostază, angajamentul Uniunii poate să fie structurat sub forma unor operații de răspuns rapid, în sprijinul ONU, prin:

- Utilizarea aşa-numitului „bridging model" care este orientat asupra acordării timpului necesar organizării unei operații de anvergură a ONU sau reorganizarea uneia existente.
- Modelul „stand-by", prin care UE va furniza rezerva strategică sau forța de extracție în sprijinul ONU[14].

Aceste prevederi au reprezentat baza formulei de cooperare între cele două organizații, completată în iunie 2007 cu elemente legate de operaționalizarea capacităților de reacție rapidă ale Uniunii Europene (Grupurile de Luptă UE) precum şi cele desprinse în urma derulării operațiilor UE.

---

[12] *A Secure Europe în a Better World*, Chaillot Paper, *EU Security and Defence-Core Documents,* Vol. V, European Union Security Studies Institute, Paris, 2005, pp 18-23.

[13] *Presidency Report on European Security and Defence Policy, Annex II, European Council*, 17-18 iunie 2004 (http://www.europa.eu.int/consilium).

[14] Ibidem.

Ceea ce trebuie precizat este faptul că natura interguvernamentală a PESA s-a reflectat şi în cadrul noii platforme de cooperare. În acest sens, preocuparea majoră a statelor membre a vizat evitarea interpretărilor eronate față de modul în care angajamentul UE în susținerea ONU poate fi structurat. Astfel, textul Declarației a fost completat cu precizări privind flexibilitatea angajamentului UE, în sensul că acesta nu reprezintă alocarea de forțe permanente, puse la dispoziția ONU. În aceeaşi not, implicarea Uniunii, ca răspuns la solicitarea ONU, nu se face automat ci doar în condițiile întrunirii consensului politic la nivelul Uniunii.

Dincolo de aspectele evidente ale autonomiei decizionale, rațiunile acestor precizări vizau două componente. În primul rând se plasează necesitatea menajării dialogului transatlantic şi echilibrarea relației cu ONU, în spiritul parteneriatelor dezvoltate de Uniunea cu alte organizații. În acelaşi timp, această abordare era rezultatul compromisului realizat între nucleul dur, reprezentat de Franța şi Germania, şi exponenții curentului „atlanticist", opus oricăror forme de permanentizare a capacităților militare europene.

În ciuda realităților operaționale care implică existența cooperării la nivelul celor două organizații, se poate vorbi de o anumită preferință reciprocă pentru o astfel de cooperare. Din perspectiva ONU, dezvoltarea cooperării pe această relație s-a bazat pe necesitatea degrevării de povara generată de angajamentele extinse la scară mondială. În acest sens, contribuția Uniunii, atât pe dimensiunea financiară[15], cât şi în ceea ce priveşte angajamentele cu forțe şi mijloace. În egală măsură, tipul de instrumente pe care Uniunea îl are la îndemână fac din aceasta un partener preferabil în domeniul managementului crizelor. Aş aminti aici, pe lângă contribuția financiară, capabilitățile civile în domeniul managementului crizelor, componentă beneficiind de o relevanță aparte pentru necesitățile operaționale ale ONU.

Relația UE-OSCE

Dimensiunea de cooperare între cele două organizații a evoluat gradual pe măsura maturizării politice a acestora şi, implicit, a dezvoltării propriilor contribuții în domeniul managamentului crizelor.

Etapele inițiale ale acestui proces datează încă din momentul apariției Uniunii Europene, prin adoptarea Tratatului de la Maastricht ca urmare a apariției Pilonului II şi a conturării primelor elemente de implicare a Uniunii pe dimensiunea securității şi apărării. În această etapă dimensiunea cooperării a fost limitată doar la o serie de contacte informale între cele două organizații.

[15] Statele membre UE acoperă aproape 40% din bugetului general al ONU şi a bugetului special pentru operații de menținere a păcii (Schimdt, Peter *La PESD et l'ONU une couple parfait?* în *Politique Entragere*, nr. 3, Paris, 2005, pg. 616-617).

Apariția în 1995 a Organizației pentru Securitate şi Cooperare în Europa (OSCE), ca moştenitoare a structurilor Conferinței pentru Securitate şi Cooperare în Europa (CSCE), organism creat în spiritul logicii Războiului Rece, a adus noi evoluții în planul cooperării cu alte organisme internaționale, inclusiv Uniunea Europeană. Aceasta cu atât mai mult cu cât, dimensiunea operațională a OSCE s-a dezvoltat din acest moment într-un mod mult mai structurat, înglobând aspecte relative la prevenirea conflictelor, managementul crizelor, reabilitarea post-conflict şi, nu în ultimul rând, susținerea procesului de democratizare (ex. misiuni de monitorizare a proceselor electorale).

Dezvoltarea consolidată a profilului OSCE în acest domeniu s-a suprapus temporal cu lansarea procesului de dezvoltare a componentei de securitate şi apărare, consfințită juridic prin intermediul Tratatului de la Nisa. Din această perspectivă, relevanța identificării modalităților de cooperare între cele două organizații a căpătat trăsături mult mai accentuate în sensul evitării duplicărilor în domeniul angajamentelor şi, implicit, stabilirea unui mecanism de dialog privind complementaritatea rolurilor celor două organizații.

Etapa decisivă a acestor evoluții a reprezentat-o adoptarea cu prilejul Consiliului European din decembrie 2003 a Platformei de cooperare UE-OSCE a cărei aplicabilitate viza domeniile: prevenirea conflictelor, managementul crizelor şi reabilitarea post-conflict[16]. Stabilirea zonelor de interes pentru ambele organizații era dublată prin dezvoltarea unei tipologii vizând structurarea cooperării practice care includea: schimburile de informații, cooperare în cadrul misiunilor de recunoaştere, coordonarea activităților diplomatice (inclusiv la nivelul reprezentanților speciali), pregătirea personalului participant în cadrul diferitelor misiuni ale celor două organizații şi, nu în ultimul rând, coordonarea în teatrele de operații.

Prin stabilirea acestei agende de lucru, Uniunea Europeană dezvolta dimensiunea de cooperare, în sensul plasării întregului set de instrumente şi capabilități în domeniul managementului crizelor în sprijinul OSCE. Palierele acționale ale acestui demers vizau: contribuția UE în cadrul demersurilor operaționale ale OSCE în domeniul managementului crizelor, dezvoltarea unor programe comune în domeniul reabilitării post-conflict şi, mai ales, lansarea de operații PESA ca urmare a unei solicitării OSCE[17].

Translatarea acestor obiective la nivelul cooperării practice se structura pe patru mari paliere.

În prim plan se plasa dialogul politic care se adresa, primordial, segmentului superior al procesului decizional al celor două organizații,

[16] *Presidency Report on European Security and Defence Policy*, Consiliul European, Bruxelles, 12 decembrie 2003.
[17] Ibidem.

înglobând o componentă formală consistentă (ex. întâlniri periodice între Preşedinţiile celor două organizaţii, Secretarilor Generali).

Cel de-al doilea palier este reprezentat de coordonarea între structurile de reprezentare ale celor două organizaţii, atât la Viena cât şi în Bruxelles, în sensul armonizării poziţiilor exprimate asupra unor domenii de interes comun.

Cooperarea în teatrele de operaţii era, de asemenea, unul dintre elementele centrale ale acestei agende de cooperare ea vizând dezvoltarea coordonării între Reprezentanţii Speciali ai Uniunii Europene, ambasadele statelor memebre UE, delegaţiilor Comisiei Europene şi structurile de reprezentare ale OSCE în zona respectivă.

Zona cooperării între structurile de lucru ale celor două organizaţii reprezintă cel de-al patrulea palier, înglobând cooperarea, pe baze permanente între Secretariatul General al Consiliului UE, structurile Comisiei Europene şi structurile similare ale OSCE.

În mod suplimentar mecanismelor de dialog politic, dimensiunea cooperării între cele două organizaţii beneficiază de implicarea Comisiei Europene, atât prin intermediul expertizei în domeniile aferente procesului de reabilitare post-conflict, cât şi prin contribuţia financiară directă în cadrul programelor dezvoltate de OSCE. În acest cadru, implicarea Comisiei a devansat adoptarea platformei de cooperare, aceasta fiind prezentă, prin intermediul instrumentelor de care dispune în susţinerea demersurilor operaţionale ale OSCE, cum este cazul asistenţei furnizate pentru organizarea alegerilor din Georgia (martie 2003), în contextul creat de demisia preşedintelui Shevardnaze şi, implicit, pentru consolidarea mediului democratic din această ţară.

În plan operaţional, elementele concrete ale participării Uniunii Europene în sprijinul acţiunilor OSCE s-au derulat prin intermediul misiunilor europene lansate în diferite zone. Aceasta s-a concretizat, de cele mai multe ori, în acordarea de asistenţă (în cele mai multe cazuri vizând asigurarea securităţii personalului) pentru misiunile OSCE dislocate în teatrele de operaţii respective (ex. alegerile din Macedonia – 2001, Teritoriile Palestiniene – 2005).

În inventarul progreselor realizate în planul dezvoltării dimensiunii de cooperare trebuie menţionat, în egală măsură, recentele evoluţii din Georgia, generate de intervenţia Federaţiei Ruse (august 2008). Aceste evenimente au ilustrat eficienţa mecanismelor de cooperare UE-OSCE, întreaga zonă a demersurilor diplomatice ce au urmat izbucnirii situaţiei conflictuale fiind generate în mod conjugat, prin implicarea Preşedinţiilor [18] celor două organizaţii. Nu în ultimul rând, palierul implicării negocierilor diplomatice a

[18] Demersurile diplomatice au fost derulate de Preşedintele Franţei, Nicholas Sarkozy, în calitate de Preşedinte al Consiliului European şi Preşedintele în exerciţiu al OSCE, ministrul de externe finlandez, Alexander Stubb.

fost dublat de angajamentele operaționale concretizate prin lansarea operației UE[19] de monitorizare a modului de implementare a acordurilor de încetare a focului şi, implicit a retragerii trupelor ruse de pe teritoriul Georgiei.

În mod evident, eficiența implicării combinate a celor două organizații în soluționarea crizei din Georgia oferă premisele pentru dezvoltarea acestor formule de cooperare care îşi pot dovedi utilitatea în special pe dimensiunea vecinătății estice a Uniunii Europene.

Relația UE-NATO

Fără îndoială, elementul central al dezbaterilor academice ce au însoțit lansarea PESA a fost reprezentat de relația UE-NATO, din perspectiva modului în care cele două organizații îşi vor dezvoltat propriile contribuții pe dimensiunea securității şi apărării.

Originile procesului de constituire a unei dimensiuni instituționalizate de cooperare între cele două organizații se regăsesc în contextul transferului atribuțiilor UEO către Uniunea Europeană. În acest sens, *acquis*-ul UEO cuprindea o dimensiune relativ consolidată în ceea ce priveşte relațiile de cooperare cu Alianța Nord-Atlantică, prin intermediul unor aranjamente de cooperare încheiate cu prilejul reuniunii Consiliului Ministerial al UEO ținut la Berlin, în iunie 1996. Acestea stabileau modul în care Uniunea Europei Occidentale putea avea acces la mijloacele şi capacitățile de planificare ale Alianței, precum şi modul în care lanțul de comandă al acesteia urma să fie completat prin desemnarea DSACEUR în postul de comandant al acestei operații[20].

În contextul procesului de transfer a atribuțiilor UEO, preluarea acestor aranjamente avea să se dovedească extrem de dificilă, procesul de negociere între cele două organizații derulându-se pe o durată de aproximativ 6 ani. Cauzele acestei situații au vizat, într-o măsură determinantă, modul de poziționare al Turciei față de evoluția PESA, plasată într-un context mai larg, anume cel al aspirațiilor europene ale acesteia, neconfirmate într-o manieră angajantă de către Uniunea Europeană, dublate de perspectivele izolării Turciei de dezvoltările dimensiunii europene de securitate şi apărare. În egală măsură, antagonismul creat la nivelul relațiilor UE-Turcia avea şi un alt tip de cauze, majoritatea aferente procesului de integrare europeană al Ciprului.

În vederea satisfacerii acestor preocupări, opțiunea strategică a Turciei a vizat blocarea procesului de cooperare între cele două organizații, negociind în paralel modalitățile concrete de formalizare a rolului statelor membre NATO,

[19] *Council Joint Action on the European Union Monitoring Mission in Georgia, EUMM Georgia*, nr. *2008/736/CFSP,* Official Journal of European Communities, nr. L 248, pp.26-31.

[20] Concluziile reuniunii ministeriale UEO disponibile în format electronic la adresa http://www.weu.int.

nemembre UE în dezvoltarea PESA. Toate acestea subsumate obiectivului mult mai amplu vizând propriul parcurs de integrare europeană.

În egală măsură, procesul a suferit opoziția Greciei, care utilizând pârghia consensului la nivelul Uniunii Europene, a căutat în mod constant să limiteze implicarea statelor terțe în cadrul dezvoltărilor PESA.

Acest tip de comportament a marcat întregul proces de negociere al modului în care aranjamentele „Berlin+", urmau să guverneze relația NATO-UE. Impulsul necesar deblocării situației a venit din partea Uniunii Europene care prin intermediul demersurilor Preşedinției franceze a Consiliului (iulie-decembrie 2000) a reuşit să obțină aprobarea statelor membre UE asupra unui document vizând modalitățile de cooperare NATO-UE, în spiritul Acordurilor „Berlin+". Demersul francez va fi andorsat cu prilejul reuniunii Consiliului European de la Nisa[21] (decembrie 2000), fiind transmis în vederea adoptării într-o manieră similară, la nivelul NATO.

Demersul a fost urmat de o amplă rundă de negocieri la nivelul NATO, soldate cu eşecuri repetate, ceea ce a determinat adoptarea unei noi variante de lucru, conform căreia dialogul între cele două organizații avea să fie lansat sub forma unor contacte între structurile relevante ale celor două organizații, fără a angaja decizii în cadrul acestora[22]. Astfel, prima reuniune comună NATO-UE s-a derulat în marja summit-ului NATO de la Budapesta (mai 2001), cu acest prilej desfşurându-se reuniunea miniştrilor de externe NATO-UE, prilej cu care au fost reluate demersurile vizând deblocarea situației. În ciuda opoziției Turciei, reluată şi cu acest prilej, dialogul informal a continuat să se dezvolte prin desfăşurarea primei reuniuni a Comitetelor Militare ale celor două organizații care s-a desfăşurat la Bruxelles în 12 iunie 2001. Acest tip de dialogt, relativ formal, a continuat să se deruleze în perioada 2001-2002 fiind axat asupra problematicii aferente situației de securitate din Balcanii de Vest, cu accent asupra Macedoniei şi BiH, unde Uniunea Europeană îşi declarase interesul privind preluarea de responsabilități sporite în gestionarea situației de securitate, prin lansarea propriilor misiuni de menținere a păcii.

În paralel cu derularea acestui mod de cooperare, negocierile au continuat fără un rezultat pozitiv. Miezul problemei continua să fie reprezentat de Turcia care nu accepta varianta implicării Ciprului în dezvoltarea PESA, fără un set de garanții adecvate privind modul în care dimensiunea de securitate şi apărare va evolua.

---

[21] *European Presidency Conclusion*, *7-9 decembrie 2000. Report presented to the Nice European Council by the Secretary General and High Representative or CFSP and the Comission*, în *ESDP Core Documents*, Vol.I, pg. 168-209, WEU Security Institute, Paris, 2001.

[22] Confruntați cu opoziția Turciei, miniştrii de externe din statele membre NATO, reuniți în cadrul reuniunii ministeriale din decembrie 2000 au avansat propunerea inițierea dialogului informal NATO-UE utilizând celebra sintagmă *"...nothing will be agreed until everything is agreed..."*. (http://www.nato.int).

Impactul opoziției Turciei era resimțit, în primul rând de Uniunea Europeană, care se afla într-o poziție extrem de delicată, din perspectiva faptului că preluarea misiunii NATO din Macedonia şi, ulterior, BiH nu se putea derula în absența unui cadru de cooperare instituționalizat. În egală măsură, situația reprezenta un test major la adresa credibilității recent dezvoltatei componente europene de securitate şi apărare. De asemenea, lipsa acordului de cooperare dintre cele două organizații nu permitea accesul Uniunii la mijloacele şi capacitățile Alianței Nord-Atlantice, fără de care UE nu putea susține, cel puțin pentru această etapă, derularea acestor operații.

Sfârşitul anului 2002 avea să aducă mult-aşteptatul acord al Turciei față de propunerile Uniunii Europene. Situația a fost deblocată grație demersurilor diplomatice extrem de intense derulate atât la nivelul UE, cât şi al NATO, dublate de completarea Aranjamentelor de la Nisa cu aspecte privind implicarea[23] statelor membre NATO, nemembre UE, în cadrul operațiilor PESA.

Toate acestea au făcut posibilă lansarea, cu prilejul reuniunii Consiliului European de la Copenhaga din decembrie 2002, a Declarației Comune NATO-UE[24], prin intermediul căreia se lansa, practic, Parteneriatul strategic dintre cele două organizații.

În acelaşi timp, lansarea declarației politice comune a permis deblocarea procesului de preluare de către Uniunea Europeană a aranjamentelor de cooperare UEO-NATO vizând derularea operațiilor. Acestea au fost completate cu un acord de securitate a schimbului de informații între cele două organizații. Cunoscut, ulterior, sub numele de Acordurile „Berlin +" cadrul de cooperare pe palierul operațional între cele două organizații se baza pe compromisul realizat în scopul menajării reticențelor Turciei care viza, practic, excluderea participării la operațiile UE, cu acces la mijloacele şi capacitățile Alianței, a statelor care nu sunt membre ale Parteneriatului pentru Pace (PfP), în speță Cipru şi Malta. În plus, aceleaşi state erau excluse din cadrul dialogului NATO-UE pe acelaşi principiu al apartenenței la PfP[25]. În esență, Acordurile „Berlin +" cuprindeau:

- garantarea accesului UE la capacitățile de planificare ale NATO;

[23] Aranjamentele de la Nisa prevăd participarea statelor membre NATO, dar care nu sunt membre UE în cadrul operațiilor derulate de Uniune. Implicarea acestora în cadrul procesului decizional vizând aspectele operaționale se realizează prin intermediul Comitetului Contributorilor, creație instituțională a acestor aranjamente menită să acomodeze poziția Turciei. *European Presidency Conclusion*, *7-9 decembrie 2000. Report presented to the Nice European Council by the Secretary General and High Representative or CFSP and the Comission* în *ESDP Core Documents*, Vol.I, pg. 216, WEU Security Institute, Paris, 2001.

[24] Textul declarației valabil pe site-ul Alianței Nord-Atlantice, http://www.nato.int.

[25] Argumentarea acestei decizii se baza pe faptul că dintre statele membre UE, nemembre NATO doar cele care aparțin Parteneriatului pentru Pace au încheiat acorduri de securitate în domeniul informațiilor clasificate NATO, acestea putând fi utilizate şi în cadrul relațiilor de cooperare între cele două organizații.

- prezumpția de disponibilitate a mijloacelor şi capabilităților colective ale NATO, diferite de cele ale statelor membre;
- identificarea opțiunilor de comandă ale operației UE, prin intermediul cărora rolul principal îl are DSACEUR, prima opțiune de comandă a respectivei operații[26].

Din punct de vedere instituțional, cadrul de cooperare UE-NATO, vizează, în spiritul Aranjamentelor de la Nisa (agreat de NATO la 31 martie 2003), două paliere.

Primul dintre acestea se referă la modalitățile de cooperare practică între cele două organizații în situații normale. În esență, acestea vizează întâlniri la nivelul structurile cu atribuții similare în cadrul procesului decizional, inclusiv reuniuni comune (cel puțin 1 pe durata fiecărei Preşedinții a Consiliului). Astfel, dialogul este comune, la nivelul superior, reuniuni NAC-COPS, respectiv întâlniri la nivelul Comitetelor Militare ale celor două organizații.

La nivel de lucru, aranjamentele agreate includ reuniuni comune ale principalelor grupuri de lucru ale celor două organizații. La nivel politic Grupul Politico-Militar (Political-Military Group - PMG), respectiv, Grupul de Coordonare Politică (Policy Coordination Group - PCG) iar pe componenta militară, grupurile de lucru ale Comitetelor Militare. De asemenea, palierul de cooperare include Înaltul Reprezentant şi Secretarul General NATO, precum şi Secretariatului General al Consiliului UE şi Staff-ul Internațional NATO.

Principiul flexibilității a fost de departe cel mai important aspect pe care sistemul de cooperare a căutat să-l mențină. Astfel, în cazul în care este necesar şi când expertiza NATO este reclamată, formulele de dialog pot include invitarea diferiților reprezentanți ai NATO în cadrul reuniunilor UE (inclusiv Secretarul General şi DSACEUR).

Cel de-al doilea palier al cooperării NATO-UE vizează situațiile de criză în care ritmul întregului set de reuniuni va fi accelerat. De asemenea, în cazul în care pentru soluționarea situației de criză, UE decide lansarea unei operații autonome, fără recurs la mijloacele NATO, sunt prevăzute proceduri prin care se asigură informarea NATO asupra evoluțiilor înregistrate.

Progresele înregistrate în planul formalizării mecanismelor de cooperare, dublată de adoptarea Acordurilor „Berlin +" au permis lansarea primei operații militare a UE – CONCORDIA, cu recurs la mijloacele şi capacitățile Alianței, care s-a derulat în perioada martie-decembrie 2003, prin preluarea misiunii NATO – Essential Harvest. Ulterior s-a consemnat lansarea celei mai importante misiuni militare a Uniunii - ALTHEA prin preluarea responsabilităților misiunii NATO-SFOR din BiH. De asemenea, procedurile operaționale ale celor două organizații au fost testate în primul exercițiu comun NATO-UE de management al crizelor, derulat în perioada 19-25 noiembrie

[26] http://www.nato.int/shap /news/2003/shape_eu/se030822a.htm

2003. Cu toate acestea, cadrul de cooperare asumat prin intermediul acestor acorduri nu include şi posibilitatea tranlatării principiilor de colaborare în cazul operațiilor UE derulate pe componenta civilă. Acest vid se datorează, în mare măsură divergențelor politice prezentate anterior, care nu au permis extinderea cadrului de cooperare şi la acest domeniu ceea ce crează probleme majore în ceea ce priveşte cooperarea practică în teatrele de operații din Balcani – Bosnia-Herțegovina, Kosovo şi Afganistan.

Palierul de cooperare între cele două organizații a beneficiat de dezvoltări suplimentare generate ca urmare a afirmării dorinței clare a Uniunii Europene de a derula operații autonome, fără recurs la mijloacele şi capacitățile NATO. Din această perspectivă, a fost agreată crearea unor noi instrumente de cooperare, de data aceasta pe baze permanente prin intermediul unor misiuni de legătură între cele două organizații, Celula UE în cadrul SHAPE, respectiv Misiunea de legătură a NATO pe lângă EUMS[27].

O altă dimensiune importantă a mecanismelor de cooperare între cele două organizații este reprezentată de problematica aferentă procesului de dezvoltare a capabilităților de apărare. În cazul Uniunii Europene, procesul de lansare a Politicii Europene de Securitate şi Apărare a fost dublat de inițierea demersurilor privind dezvoltarea capabilităților necesare derulării angaja-mentelor operaționale. Din această perspectivă, importanța maximă este acordată remedierii deficiențelor existente în domenii precum transportul strategic – pe ambele componente (maritim şi aerian), elicoptere, protecția forțelor, sisteme C4I etc. În egală măsură, la nivelul Alianței Nord-Atlantice demersurile sunt orientate în scopul eliminării unor deficite de capabilități care, în mod logic sunt similare cu cele identificate la nivelul Uniunii Europene.

Din această perspectivă, derularea cooperării între cele două organizații a înglobat şi această problematică, prin intermediul creării unui mecanism suplimentar de dialog, Grupul de lucru NATO-UE în domeniul capabilităților, în cadrul căruia se încearcă o abordare comună a remedierii deficitelor de capabilități. Cu toate acestea, aspcetele politice ale relațiilor dintre cele două organzații nu a permis până în prezent inițierea unor demersuri constructive pe acest palier, problema gestionării deficiențelor din domeniul capabilităților de apărare continuând să fie gestionate în mod diferit. Singura excepție notabilă o constituie problematica elicopterelor care beneficiază, prin intermediul lansării unei inițiative[28] comune NATO-UE de o abordare armonizată, cel puțin până la acest moment.

---

[27] În decembrie 2003, Consiliul European aproba implementarea crearea structurilor de legătură prin intermediul documentului „*NATO/EU CONSULTATION, PLANNING AND OPERATIONS"*, disponibil în format electronic la adresa http://www.consilium.europa.eu.

[28] Detalii privind inițiativa de remediere a deficiențelor în domeniul elicopterelor pe site-ul Agenției Europene de Apărare, http://www.eda.europa.eu.

În strânsă legătură cu domeniul capabilităților se plasează şi inițiativle vizând dezvoltarea capacităților de reacție rapidă la nivelul celor două organizații. Formulate în scopul gestionării cu maximă rapiditate a situațiilor de criză caracteristice mediului de securitate contemporan aceste inițiative vizează, în cazul Uniunii Europene, structurile multinaționale cunoscute sub numele de Grupuri de Luptă, iar în cazul NATO, aceste preocupări sunt ilustrate de crearea Forței de Răspuns a NATO. Şi în acest caz dimensiunea de cooperare nu a înregistrat evoluții notabile, în ciuda faptului că la nivelul ambelor inițiative contribuțiile cu forțe şi capacități sunt puse la dispoziție de statele[29] aparținând perimetrului geografic european.

Având în vedere toate aceste aspecte se poate concluziona că dimensiunea instituțională a relațiilor de cooperare UE-NATO beneficiază de un cadru relativ consolidat care permite avansarea procesului cel puțin în zonele de interes comun. În egală măsură, divergențele politice generate de aspecte punctuale, aferente relațiilor bilaterale între unele statele membre ale celor două organizații, sunt de natură să genereze blocaje ale mecanismelor de cooperare.

Bibliografie:

[1]. **A More Secure Europe in A Better World**, Strategia de Securitate a Uniunii Europene.
[2]. **Joint Africa-EU Strategy**, Strategia Comună UE-Africa.
[3]. *Helsinki Eropean Council*, 9-10 December 1999, Presidency Conclusions.
[4]. *Laeken European Council,* 14-15 December 2001, Presidency Conclusions.
[5]. *Bruxelles European Council,* 17-18 December 2004.
[6]. Conclusions of the Brussels European Council of 11 and 12 december 2008 on the European Security and Defence Policy.
[7]. *European Security and Defence Policy Newsletter,* Nr.6-8.
[8]. *European Security Review*, 2008-2009.
[9]. *Europolitics,* 2008-2009.
[10]. *Chaillot Paper,* 2008-2009.
[11]. www.europa.eu
[12]. www.iss.europa.eu
[13]. www.euobserver.com

[29] În cazul Forței de Răspuns a NATO, aceasta se bazează exclusiv pe contribuțiile statelor europene dintre care, cu excepția Turciei şi Norvegiei, toate celelalte sunt şi membre ale Uniunii Europene şi, implicit, participante la dezvoltarea Grupurilor de Luptă.

ROLUL AGENȚIEI EUROPENE DE APĂRARE ÎN DEZVOLTAREA CAPABILITĂȚILOR EUROPENE DE APĂRARE

Dragoş ILINCA

The European Defence Agency was established under a Joint Action of the Council of Ministers on 12 July, 2004, to support the Member States and the Council in their effort to improve European defence capabilities in the field of crisis management and to sustain the European Security and Defence Policy as it stands now and develops in the future. After four complete calendar years of successful build-up work the European Defence Agency has now moved beyond its initial establishment phase becoming one of the main vector for promoting an integrated approach in the field of capabilities development. Last year, in particular, saw the introduction of important policy documents and strategies for all of EDA's operational areas. These documents and strategies are crucial building blocks for EDA's future work as they enable the Agency to implement the Council's political guidelines in the best possible way. Apart from the aforementioned conceptual work, EDA and its participating Member States have already initiated many projects and further projects are about to start.

Originile Agenției Europene de Apărare (European Defence Agency – EDA) se regăsesc în cadrul procesului de transfer al atribuțiilor Uniunii Europei Occidentale (UEO) către Uniunea European, derulat în perioada 2000 – 2004[1]. În acest context, peisajul instituțional al Uniunii a fost completat prin crearea, în vara lui 2004, a Agenției Europene pentru Apărare[2], mult mai cunoscută după acronimul englez EDA (European Defence Agency) structură plasată în subordinea Înaltului Reprezentant. Rațiunile pentru care această structură a fost creată au inclus nu numai necesitatea gestionarea responsabilităților UEO, cât şi eliminarea deficiențelor înregistrate în planul cooperării între statele membre în domeniul armamentelor, tributară, trebuie să spunem asocierii în cadrul unor inițiative punctuale, având un caracter mai mult sau mai puțin european.

Crearea EDA a reprezentat o decizie cu impact strategic la nivelul modului de operaționalizare a componentei de securitate şi apărare a Uniunii Europene. Astfel, activitatea EDA a fost orientată în susținerea procesului de dezvoltare a capabilităților europene de apărare prin consolidarea formulelor de cooperare europene, atât la nivelul producției, respectiv comercializării echipamentelor militare, cât şi în ceea ce priveşte dezvoltarea cercetării ştiințifice şi a bazei tehnologice[3].

Din perspectivă instituțională, EDA este subordonată Înaltului Reprezentant care este şi preşedintele acestei structuri. Activitatea acestuia este susținută de un director executiv care exercită, practic, controlul asupra proiectelor derulate în cadrul Agenției.

[1] Ca urmare a deciziei Consiliului UEO de la Marsilia din noiembrie 2000.
[2] Council Joint Action 2004/551/CFSP în în Official Journal of the European Communities nr. L 245, 17.7.2004, p. 17.
[3] http://www.eda.europa.eu.

Mecanismul decizional la nivelul EDA se derulează prin intermediul Comitetului Director care se întruneşte în diferite formate. Primul dintre acestea este reprezentat de directorii naţionali pe probleme privind: cercetare şi tehnologii, capabilităţi şi armamente, la nivelul cărora pot fi adoptate decizii relative doar la domeniul de competenţă al acestor.

Din punct de vedere formal, palierul decizional superior este reprezentat de reuniunile Comitetului Director în formatul miniştrilor apărării care are competenţe asupra întregului spectru de probleme gestionate de EDA, inclusiv aspectele financiare.

Subsumat acestor obiective, EDA a lansat o serie de iniţiative concrete vizând dezvoltarea capabilităţilor europene bazate pe cooperarea europeană în domeniu

În acest sens, crearea EDA a oferit prima oportunitate reală de a stabili corelaţia între procesul de planificare, obiectivele stabilite în domeniul capabilităţilor de apărare şi domeniul înzestrării, în sensul îndeplinirii obiectivelor operaţionale reclamate de situaţia din teatrele de operaţii. Finalitatea acestei abordări o reprezintă evoluţia planurilor naţionale de apărare într-un cadru european care să asigure un raport optim între costurile aferente procesului de dezvoltare a capabilităţilor de apărare şi nevoile de asigurare a securităţii statelor membre4.

Din această perspectivă, obiectivul central al acţiunilor EDA l-a vizat asigurarea convergenţei proceselor naţionale în domeniul dezvoltării de capabilităţi. Din necesitatea de a adapta acest obiectiv la complexitatea instituţională a PESA, EDA a optat pentru o metodologie comprehensivă, orientată spre furnizarea unei viziuni strategice asupra acestui domeniu. Modul în care această metodologie a fost aplicată s-a bazat, aş spune, exclusiv pe experienţa procesului ce a culminat cu elaborarea Strategiei Europene de Securitate. Elementul central l-a reprezentat extinderea palierului de analiză, atât din perspectiva actorilor implicaţi, cât şi în ceea ce priveşte domeniile supuse demersului analitic. Din această perspectivă, problema deficitului de capabilităţi a căpătat noi valenţe prin apropierea acesteia de segmentul industrial, atât pe dimensiunea de producţie, cât şi în ceea ce priveşte nivelul de cercetare.

Demersul EDA s-a derulat într-o manieră graduală, antrenând o serie întreagă de structuri intra şi extra-spaţiului comunitar, fiind orientat asupra modului în care Uniunea Europeană îşi va dezvolta capabilităţile, în strânsă legătură cu evoluţiile mediului de securitate. Din această perspectivă, laboriosul proces a debutat printr-un amplu exerciţiu de factură academică, concretizat printr-un document cu valenţe pronunţat strategice, Viziunea pe Termen Lung (LTV)[5]. Orizontul de analiză cuprins în acest document a fost extins la anul 2025, esenţa introspecţiei vizând evaluarea procesului de generare a capabilităţilor şi, implicit, a fi unul dintre actorii relevanţi ai mediului de securitate contemporan.

În mod evident, LTV depăşeşte cu mult o simplă analiză fiind, ca orice document de acest tip, supus criticilor. Departe de a continua această tendinţă, trebuie remarcat faptul că deşi s-a depus un efort considerabil LTV nu a reuşit să depăşească limitele

[4] Witney, Nick, *Bridging the Gap between European Strategy and Capabilities*, text disponibil în format electronic (http://www.eda.europa.eu/news/2005-10-12-0.htm).

[5] Textul disponibil în format electronic la adresa http://www.eda.europa.eu.

generalității în care aspectele concrete, relative la capabilitățile europene nu sunt foarte clar reprezentate, în special din perspectiva opțiunilor pe care Uniunea trebuie să le aibă la îndemână pentru a surmonta deficitele aferente. În acelaşi timp, LTV nu a adus în centrul atenției reforma propriu-zisă a Uniunii, în special pe componenta de securitate şi apărare, inclusiv în ceea ce priveşte dificultăților generate de sistemul interguvernamental şi a obstacolelor pe care acesta le creează.

Cu toate acestea, trebuie subliniate meritele deosebite ale acestui document. În prim-plan se plasează semnificația politică a LTV, concretizată în urma asumării de către statele membre a acestui document, oferind, astfel, garanția cel puțin a conştientizării importanței sale. Din această perspectivă se poate spune că scopul primar, anume acela al acceptării formale a necesității de a „juca" după un set de reguli comune, a fost atins. De asemenea, procesul aferent elaborării a arătat capacitatea de proiectare, cel puțin programatică, a intereselor europene.

Asupra locului acestui document în cadrul instrumentarului european există o multitudine de opinii. Valențele strategice ale acestuia îl plasează alături de Strategia de Securitate, dimensiunea temporală extinsă fiind de natură să justifice parțial predominanța acestuia. Cu toate acestea, înclin să avansez o altă variantă, plasând mai degrabă LTV-ul pe poziții similare Conceptului Strategic al NATO. Această opțiune se bazează pe faptul că LTV oferă întregul set de linii directoare relative la modul în care PESA trebuie să se dezvolte, elementul central al acestei evoluții fiind reprezentat de asigurarea securității cetățenilor europeni. În mod evident, valoarea LTV este diferită de semnificația Conceptului Strategic pentru Alianța Nord-Atlantică dar această diferență este o urmare directă a diferențelor structurale dintre cele două organizații. În ambele cazuri însă, atât Viziunea pe Termen Lung, cât şi Conceptul Strategic au capacitatea de a genera procese şi, nu în ultimul rând, de a stabili reperele cadrului strategic de dezvoltare pentru ambele organizații.

Indiferent de locul acestui document în ierarhia europeană, LTV s-a dovedit în mod evident un demers extrem de fructuos, tocmai din perspectiva conferirii unei laturi strategice a problematicii capabilităților de apărare, privită într-un sens mai larg, prin abordarea întregului set de instrumente de care Uniunea dispune.

Din această perspectivă, LTV a completat un vid real, furnizând o viziune agregată capabilă să reprezintă un element de reper pentru statele membre. În egală măsură, LTV a influențat radical procesul de planificare prin introducerea elementelor de interdisciplinaritate în susținerea obiectivelor punctuale de eliminare a deficitelor de capabilități.

Următoarea etapă a demersurilor EDA a vizat inventarierea planurilor şi programelor naționale în domeniul dezvoltării de capabilități, cu accent asupra identificării corecte a deficitelor şi, subsecvent, a priorităților stabilite de fiecare stat membru în parte. Premisa de la care s-a pornit în acest exercițiu mai degrabă birocratic a fost aceea a existenței unor suprapuneri, duplicări şi redundanțe excesive la nivel european care necesită un răspuns extrem de rapid în condițiile unei austerități evidente a bugetelor alocate apărării în statele membre. Pe acest palier, soluția o reprezenta, în viziunea EDA, nu neapărat creşterea cheltuielilor bugetare şi

identificarea zonelor în care acestea pot fi optimizate prin diferite inițiative precum programele de cooperare multinațională în domeniul capacităților.

Pentru a răspunde acestui obiectiv, a fost lansat un nou instrument de planificare, Planul de Dezvoltare a Capabilităților (CDP), al cărui prim rol era acela de a translata concluziile LTV în obiective concrete pe palierul vizând dezvoltarea capabilităților europene. Pe aceste coordonate, CDP se adresa în primul rând fragmentării europene în ceea ce priveşte cerințele de capabilități, fiind orientat spre identificarea unui set de priorități comune pentru toate statele membre, dar care să răspundă, în acelaşi timp, HLG2010. Prin strânsa conexiune cu LTV, din care practic decurgea esența şi scopul său, CDP introducea la nivelul sistemului de planificare elementele specifice mediului de securitate, precum amenințarea şi riscurile la adresa securității, conferind un plus de realism acestuia.

În acelaşi timp, valorificarea CDP ca instrument de planificare urma să se facă prin intermediul unui set de priorități[6], indentificate în urma analizei întregului tablou al programelor şi planurile statelor membre. Principala provocare rămâne însă gradul în care statele membre vor accepta introducerea priorităților stabilite prin intermediul CDP la nivelul propriilor programe de dezvoltare a capabilităților. Aceasta în condițiile în care finanțarea acestui set de obiective, nu se poate face decât într-un singur mod, prin apel la contribuțiile naționale.

Progresele realizate de Uniune, atât în ceea ce priveşte sistemul de planificare, procesul de generare a forțelor şi, în special, lansarea de operații sunt cu adevărat remarcabile dacă luăm în calcul perioada relativ scurtă de la lansarea PESA şi până în prezent. Cu toate acestea persistă zone în care deficitele de capabilități continuă să mențină relativa dependență a Uniunii de alți actori. Nu în ultimul rând, menținerea acestora reprezintă o provocare evidentă la adresa credibilității proiectului european orientat către constituirea unei dimensiuni de securitate şi apărare proprii.

Modul în care această problemă a fost abordată de Uniunea Europeană a îmbrăcat, după cum rezultă din cele menționate anterior, o multitudine de forme lipsite de esența unei abordări europene, focalizată, mai degrabă, asupra modalităților concrete de acțiune. Această situație este generată, în opinia mea, de doi factori esențiali.

În prim plan se plasează nivelul scăzut al alocațiilor bugetare la nivelul statelor membre UE. Pe acest palier principalul reper comparativ l-a reprezentat în mod constant comportamentul bugetar al SUA în domeniul apărării. Analiza statistică atestă un decalaj enorm între cele două maluri ale Atlanticului, atât în ceea ce priveşte nivelul bugetelor apărării, cât şi în domeniul cheltuielilor pentru apărare. Dacă în cazul Statelor Unite vorbim de un buget alocat care depăşeşte 4-4,5% din PIB, în cazul Uniunii Europene media nu atinge nici măcar 2%[7]. În egală măsură cheltuielile de apărare la nivelul tuturor statelor membre însumează aproape jumătate[8] din cele

[6] Prioritățile stabilite prin CDP disponibile în format electronic la adresa http://www.eda.europa.eu.
[7] *Defence Data 2007*, European Defence Agency, www.eda.europa.eu
[8] 205 miliarde euro față de aproximativ 450 miliarde euro, în cazul Statelor Unite, *Defence Data 2007.*

ale Statelor Unite. Toate acestea în condițiile unei superiorități numerice[9] evidente a personalului militar existent la nivelul statelor membre UE în raport cu cel al SUA.

Concluzia care se desprinde este departe de orice interpretare. La nivelul statelor membre UE problema alocațiilor bugetare pentru apărare nu reprezintă o prioritate de prim rang şi, prin urmare, nu este pasibilă ca în perioada următoare să beneficieze de creşteri substanțiale. Dimpotrivă, tendințele actuale atestă o predilecție, aş spune generalizată la nivel european, de scădere a bugetelor de apărare. Nu trebuiesc omise din acest context şi implicațiile actualei crize financiare asupra segmentului de apărare, acesta fiind una dintre primele zone supuse austerității bugetare[10].

În acelaşi timp, analiza structurii bugetelor apărării atestă din nou un decalaj major la nivelul relației transatlantice. Şi în acest caz putem vorbi de unele constante greu de depăşit în perioada următoare. Astfel, în cazul majorității statelor membre procentajul cel mai important este reprezentat de cheltuielile de personal (aproximativ 52% din totalul bugetului alocat) în timp ce la nivelul Statelor Unite cheltuielile de personal fiind pe locul 3 în ierarhie, după operații-mentenanță şi cheltuielile de investiții, acestea din urmă plasându-se, de asemenea, la nivele net superioare celor europene.

Acest din urmă palier este extrem de relevant pentru ansamblul problematicii capabilităților europene. Structura bugetului pentru investiții reprezintă principala problemă cu care se confruntă în prezent statele membre şi, implicit, Uniunea Europeană. Raportând nivelul cheltuielilor pentru investiții în domeniul apărării la nivel european cu cel existent în Statele Unite ajungem la o concluzie similară, anume cea a unui decalaj[11] considerabil. Cauza se regăseşte în primul rând la nivelul capacității statelor membre de a susține o politică consistentă în domeniul comenzilor pentru înzestrare[12].

Nu în ultimul rând trebuie menționat faptul că situația este la fel de critică în ceea ce priveşte palierul de cercetare-dezvoltare, la nivelul acestuia regăsindu-se aceleaşi dezechilibre între cei doi actori internaționali. În condițiile unui decalaj[13] atât de mare este evident faptul că segmentul de cercetare, inclusiv din perspectiva dezvoltării noilor tipuri de capabilități, nu poate să satisfacă necesitățile ambițiilor politice vizând dezvoltarea unei componente de securitate şi apărare care să permită asumarea unui profil global al Uniunii Europene. În plus, gradul diferit de dezvoltare al

[9] 1.863.882 în Uniunea Europeană față de 1.379.551 în SUA.

[10] Exemplul relevant îl întâlnim chiar în SUA, unde se manifestă din ce în ce mai pronunțat tendințele de reducere a cheltuielilor de apărare. Efectele crizei financiare ating chiar şi programele strategice, autoritățile de la Washington orientându-se spre reducerea cheltuielilor aferente unor programme precum noul avion multirol F-22 (declarațiile secretarului de stat pentru apărare, Robert Gates, www.cnn.com, 06.04.2009).

[11] 33,9% în cazul SUA față de 20,5% la nivelul statelor membre UE.

[12] Potrivit datelor statistice compilate de EDA, nivelul cheltuielilor per capita în Uniunea Europeană se ridică la 417 euro, față de 1504 euro în cazul Statelor Unite.

[13] La nivelul componentei de R&D situația este net în favoarea Statelor Unite procentul alocat acestui segment fiind de aproximativ 3 ori mai mare față de Uniunea Europeană (12,4 % față de 4,7% în UE). Nici în cazul R&T lucrurile nu stau altfel, Statele Unite devansând şi pe acest palier Uniunea Europeană (2,1% față de 1,2% în Europa).

segmentului de cercetare la nivelul statelor membre şi, implicit, nivele diferite de finanţare, reprezintă elemente suplimentare care grevează adoptarea unui comportament unitar, european în acest domeniu.

Coborând palierul analizei la nivelul Uniunii Europene constatăm un tablou extrem de variat, marcat din plin de lipsa unei abordări comune în ceea ce priveşte modul de finanţare a procesului de dezvoltare a capabilităţilor de apărare. Diferenţele majore pe care le regăsim la nivelul relaţiei dintre SUA şi UE, se repetă în cadrul intern al Uniunii, putându-se remarca aceleaşi dezechilibre majore, de această dată între statele membre. Astfel, modul în care acestea abordează dimensiunea capabilităţilor de apărare acoperă o plajă largă de opţiuni. Se poate constata existenţa unui grup[14] de state ale căror alocaţii bugetare se ridică la un nivel de peste 2%, considerat a fi un prag minimal de susţinere a unei capacităţi de apărare credibile. Zona majoritară o reprezintă statele membre ale căror alocaţii bugetare se înscriu sub acest prag, dar nu coboară sub 1%. Trebuie subliniat însă faptul că pe acest segment majoritatea[15] coboară spre jumătatea inferioară, beneficiind de alocaţii bugetare apropiate de acest procent.

Deşi abordarea cantitativă exluclude particularităţile statelor membre vizând populaţia, suprafaţa teritoriului etc., rezultatele atestă atât diversitatea modului de repartiţie a bugetelor apărării la nivelul Uniunii, cât şi insuficienţa acestora în condiţiile unei agende operaţionale extrem de încărcate atât la nivelul Uniunii, cât şi a Alianţei Nord-Atlantice în cadrul căreia se regăsesc majoritatea membrilor UE. În cazul acesteia din urmă situaţia este cu atât mai complexă cu cât cadrul juridic ce reglementează funcţionarea Uniunii Europene nu permite utilizarea fondurilor provenite din bugetul comunitar pentru cheltuieli cu implicaţii militare ceea ce elimină posibilitatea degrevării contribuţiilor statelor membre printr-o infuzie financiară extra-naţională.

Din punctul de vedere al structurii bugetelor de apărare ale statelor membre există, în ciuda disparităţii cuantumului acestora, o serie de aspecte comune cu precădere în ceea ce ce priveşte ponderea procentului alocat cheltuielilor de personal care, în majoritatea cazurilor reprezintă cel mai important segment. Aceasta cu atât mai mult cu cât, în ultima perioadă se constată o tendinţă[16] de descreştere a efectivelor forţelor armate din Europa. În condiţiile actualei crize financiar-economice este extrem de probabilă continuarea acestei tendinţe. Rămâne de văzut în ce măsură potenţiala continuare a reducerii de personal va fi dublată de reconfigurarea modului în care sunt repartizate fondurile în cadrul bugetelor de apărare.

Deşi în raport cu Statele Unite structura bugetelor europene de apărare prezintă o situaţie critică, există totuşi semnele unor progrese în special în ceea ce priveşte nivelul cheltuielilor de investiţii (înzestrare), inclusiv cele alocate segmentului de

[14] În cadrul acestui grup se înscriu state precum: Franţa, Spania şi Marea Britanie.

[15] Dintr-un număr de 19 state membre, 11 au bugete pentru apărare între 1% şi 1,5% din PIB. De asemenea, restul statelor membre au stabilite alocaţii bugetare pentru apărare sub 1% (cf. Defence Data 2007, www.eda.europa.eu).

[16] În perioada 2006-2007 numărul personalului la nivelul forţelor armate a scăzut de la 2.424.939 la 2.294.274, reprezentând aproximativ 5% (EDA Defence Data, www.eda.europa.eu).

cercetare şi dezvoltare. Astfel, la nivelul Uniunii se constantă o tendinţă generală de creştere a acestor alocaţii, cu câteva excepţii[17], toate statele membre optând pentru această abordare[18]. Nu aceeaşi situaţie se întâlneaşte în ceea ce priveşte componenta de cercetare-tehnologii[19] unde, perioada de timp analizată relevă o descreştere[20] a cheltuielilor statelor membre

După cum se observă, mediul european de apărare este marcat de o fragmentare accentuată, din perspectiva diferenţelor majore în ceea ce priveşte modul de alocare a resurselor de apărare şi, nu în ultimul rând, a modului în care bugetele de apărare sunt structurate. Rezultatul imediat al acestei situaţii este reprezentat de absenţa unei abordări europene comune pe această dimensiune care reprezintă, în opinia mea, cel de-al doilea element care afectează procesul de dezvoltare a capabilităţilor europene. Fenomenul fragmentării este omniprezent, atât în ceea ce priveşte palierul de achiziţii, cât şi la cel de cercetare unde abordările statelor membre rămân fidele comportamentului individual şi, nicidecum al programelor multinaţionale. Astfel, la nivelul programelor de înzestrare, proporţia covârşitoare este reprezentată de cele naţionale, componenta europeană de programe fiind extrem de redusă, ca medie europeană, undeva în jurul proporţiei de 18%. Tendinţa profilată în ultima perioadă este, din păcate, negativă pentru perioada 2006-2007 înregistrându-se o scădere a procentului reprezentat de proiectele europene colaborative derulate în acest domeniu.

Pe acest palier trebuie menţionat faptul că menţinerea abordării naţionale în cadrul programelor de înzestrare şi, implicit, apetenţa redusă faţă de programele colaborative se datorează şi menţinerii unui cadru juridic european care permite şi, chiar favorizează acest gen de practici. În primul rând este vorba despre prevederile celebrului Articol 296 din Tratatul Comunităţilor Europene prin intermediul căruia înzestrarea rămâne în afara cadrului comunitar. Trebuie menţionat faptul că acest domeniu „reglementat" prin intermediul articolului menţionat reprezintă principala excepţie de la regulile competiţionale ale pieţei comune europene ceea ce permite menţinerea procedurilor cu încredinţare directă.

În egală măsură, impactul este resimţit în primul rând de segmentul industrial european care în absenţa unor astfel de comenzi a fost nevoit să-şi adapteze propriile mecanisme de marketing în scopul menţinerii unui nivel acceptabil de supravieţuire. În acelaşi timp, acest tip de comportament a generat fragmentarea segmentului industrial european, el fiind mai degrabă structurat pe mici grupuri de companii create în susţinerea unor interese particulare ale statelor membre şi, nu în ultimul rând, dictate de particularităţile pieţelor pe care aceste companii pot penetra. Cu toate

[17] O serie de state member precum: Slovenia, România, Malta, Letonia, Franţa, Cehia, Cipru şi-au redus cheltuielile de pe acest palier în procente diferite pornind de la 40% şi până la 4%, în cazul Franţei. (Defence Data, www.eda.europa.eu).

[18] Pe primul loc se află Austria cu o creştere de 507% generată ca urmare a achiziţionării avioanelor de luptă EUROFIGHTER. Totalul creşterii înregistrate se ridică la aproximtiv 41,8 miliarde Euro faţă de 38,8 miliarde în 2006.

[19] R&T reprezintă o componentă a R&D vizând aspectele de bază ale cercetării, cercetări aplicate, demonstraţii tehnologice pentru aspecte de apărare.

[20] De la 2,656 miliarde euro în 2006 la 2,613 miliarde euro în 2007.

acestea, trebuie subliniate diversele inițiative operaționalizate în cadrul industriei de apărare europene dintre care se detaşează concerne precum: European Aeronautic Defence and Space Company (EADS) şi Organistion Conjointe de Cooperation en Materie d'Armament (OCCAR), Rheinmettal, GALILEO, BAE Systems etc.. La acestea se adaugă şi componenta militară a unor companii civile precum AIRBUS. Dincolo de fragmentarea accentuată la nivelul tipurilor de produse pe care aceste companii le comercializează, în parametrii şi la cerințe diferite, trebuie menționate şi o serie de programe de amplă factură europeană dintre care se detaşează avionul de luptă multirol EUROFIGHTER şi avionul de transport strategic A400M.

Toate aceste aspecte atestă, dincolo de slăbiciunea evidentă la nivel european în ceea ce priveşte modul în care sunt generate capabilitățile de apărare, diversitatea extrem de amplă a provocărilor pe care Uniunea trebuie să le surmonteze. Prin urmare nu se poate vorbi de o soluție universală ci, mai degrabă, de un set extins de măsuri care să permită crearea unui cadru european de cooperare, coordonat în baza unor cerințe comune, generate prin asumarea politică a obiectivului privind dezvoltarea PESA. Elementul central îl reprezintă, aşa după cum mai menționat, uniformizarea abordărilor naționale în domeniu.

Rolul central în depăşirea acestor dificultăți, aş spune structurale, revine Agenției Europene de Apărare (EDA). Demersul acesteia este subsumat obiectivului general de standardizare a comportamentului statelor membre în domeniul apărării. Din această perspectivă se poate vorbi despre două paliere de acțiune ale EDA. Primul dintre acestea vizează elaborarea cadrului normativ menit să permită, prin asocierea voluntară a statelor membre, furnizarea unui set comun de norme, în scopul dezvoltării integrate a PESA. În egală măsură, trebuie subliniat faptul că această dimensiune a reprezentat o prioritate pentru Agenție *per se,* ea fiind de natură să permită întărirea propriei poziții în raport cu cea a statelor membre. Practic, prin preluarea responsabilităților de coordonare şi monitorizare a procesului de dezvoltare a capabilităților europene, EDA îşi rezerva „partea leului" în raport cu celelalte structuri ale Uniunii pe componenta poate cea mai importantă a PESA.

În susținerea acestor obiective, instrumentarul EDA a fost îmbogățit prin adoptarea a unui set de strategii. În acest context, Planul de Dezvoltare a Capabilităților, despre care am vorbit anterior, reprezintă principala componentă a cadrului strategic necesar dezvoltării integrate a capabilităților de apărare. Dar el reprezintă doar vârful aisbergului, baza necesară transformării abordărilor individuale ale statelor membre într-o reală politică europeană în domeniul capabilităților de apărare nefiind îndeajuns de consolidată. Vorbim aici de zona cercetării şi tehnologiilor dar mai ales de dimensiunea industrială, de producție şi, nu în ultimul rând, de componenta comercială aferentă acesteia. După cum am menționat, la nivelul acestor paliere nu se poate vorbi de o integrare accentuată, persistând o stare de fragmentare care induce finalmente o evoluție defectuoasă.

Având în vedere aceste aspecte, filozofia demersului EDA s-a orientat asupra coordonării întregului cadru strategic cu prioritățile stabilite prin intermediul CDP, păstrând, însă, flexibilitatea necesară adaptării ulterioare a acestuia în funcție de evoluțiile înregistrate. Trebuie menționat faptul că în cadrul procesului de

implementare s-a aplicat aceeaşi abordare utilizată după adoptarea Obiectivului Global 2010 în cadrul procesului de dezvoltare a PESA, anume cea de tip „*top to down*", în cadrul căreia EDA reprezintă zona de unde sunt lansate liniile directoare, palierul inferior fiind reprezentate de statele membre.

În această abordare, primul domeniu vizat a fost cel al aspectelor bugetare aferente procesului de dezvoltare a capabilităților, pe toată gama acestora, pornind de la cercetare, producție, înzestrare-comercializare. Pe acest palier, EDA a optat pentru varianta stabilirii unui set de praguri în ceea ce priveşte nivelul cheltuielilor bugetare în domeniul apărării. Deşi voluntare, ca de altfel întreg spectrul acțiunilor derulate sub egida PESA, statele asociate acestui proces erau într-o măsură semnificativă obligate să şi le asume la nivelul procesului intern de finanțare a apărării. În mod concret, toate aceste aspecte erau reunite, conform deciziei miniştrilor apărării din noiembrie 2007, într-un set de repere colective care vizau pragurile pe care statele membre erau chemate să le îndeplinească:

- 2% din totalul cheltuielilor de apărare pentru cercetare şi tehnologii;
- asigurarea unui nivel de minim 20% din totalul cheltuielilor de apărare pentru programele de înzestrare;
- 35% din totalul cheltuielilor bugetare pentru programele europene de cooperare în domeniul înzestrării;
- 20% din totalul cheltuielilor bugetare pentru programele europene de cooperare în domeniul cercettării şi tehnologiilor[21].

În ciuda aspectului voluntar pe care aceste ținte îl aveau, semnificația acestora pentru procesul de dezvoltare a unei abordări europene în domeniul securității şi apărării este evidentă. Ele se adresau principalelor deficiențe existente la nivel european, anume insuficienta bugetare a domeniului apărării şi, mai ales, lipsa apetitului statelor membre de a se implica în proiecte de cooperare în domeniul generării de capabilități la nivel european. În egală măsură, setul de repere-țintă depăşea cu mult cadrul unei simple implementări a agendei politice legate de PESA fiind, mai degrabă un element de susținere a creării unei „*Europe a Apărării*", integrată în baza unui set de norme reprezentând, practic, *acquis*-ul european în domeniul apărării.

Demersul privind standardizarea europeană nu s-a limitat doar la adoptarea reperelor, valoarea acestora fiind aproape nulă în absența unor instrumente menite să orienteze abordările statelor membre în susținerea obiectivelor comune. Din această perspectivă, domeniul cercetării şi tehnologiilor, în strânsă corelație cu cel industrial a reprezentat prima zonă de interes pentru EDA.

Pe acest palier, instrumentarul european a fost îmbogățit prin adoptarea, în mai 2007, a Strategiei privind *Baza Europeană Industrială şi Tehnologică în domeniul Apărării* (European Defence technologial and Industrial Base - EDTIB) prin intermediul căreia se lansa viziunea asupra trăsăturilor viitorului peisaj industrial european în domeniul apărării. Şi în acest caz, preocuparea vizând standardizarea şi dezvoltarea cooperării era omniprezentă fiind dublată de necesitatea focalizării asupra

[21] Decizia Comitetului Director EDA la nivelul miniştrilor apărării din noiembrie 2007, http://www.eda.europa.eu.

dezvoltării capabilităţilor de apărare care să permită consolidarea competitivităţii industriale a Europei[22]. Introducerea criteriului de competitivitate este, în opinia mea, elementul de valoare adaugată al acestei strategii, întregul proces de dezvoltare a PESA căpătând o nouă valenţă extinsă, practic, la nivelul întregii Uniuni Europene. În egală măsură, asumarea acestui obiectiv reprezenta un set suplimentar de provocări dar şi de oportunităţi pentru zona principalilor producători europeni de echipamente de apărare care primeau, astfel, posibilitatea racordării la un proces eminamente politic.

În egală măsură, sensibilizarea acestui segment extrem de pragmatic şi, în egală măsură, dificil de încadrat într-un tipar comportamental riguros, reprezintă poate cea mai importantă provocare pe care Uniunea va trebui să o depăşească. Discuţia pe acest palier este dificil de cantonat în limitele stricte ale Politicii Europene de Securitate şi Apărare, ea depăşind cadrul instituţional al Pilonului II. După cum menţionam anterior, una dintre trăsăturile fundamentale ale peisajului industrial-comercial este reprezentată de existenţa unui interguvernamentalism accentuat la nivelul procedurilor utilizate de statele membre în ceea ce priveşte comercializarea produselor şi echipamentelor militare, posibilă prin existenţa unor cutume cu valoare juridică. La nivelul acestora libertatea deplină a statelor membre în a-şi alege furnizorul reprezintă elementul central. Tendinţele standardizante au vizat, în repetate rânduri acest subiect ele nefiind, însă, încununate de succes decât într-o măsură parţială.

Progresele obţinute datează din perioada iniţială de funcţionare a EDA, fiind concretizate în lansarea Codului de Conduită în domeniul achiziţiilor. Lansată în iulie 2006, această iniţiativă îşi propunea reglementarea procedurilor de achiziţii la nivelul statelor membre prin impunerea obligaţiei de respectarea a principiilor de concurenţă, transparenţă şi competitivitate în derularea acestora. În susţinerea acestui obiectiv, a fost elaborat un întreg proces menit să asigure transparenţa[23] şi, implicit, să permită dezvoltarea cooperării europene. În ciuda perspectivelor sale extrem de promiţătoare, iniţiativa nu a înregistrat progrese extraordinare, aceasta datorită numeroaselor exceptări care se regăsesc în cadrul său. Prezenţa acestora se datorează în primul rând caracteristicilor cadrului juridic european la nivelul căruia componenta de achiziţii în domeniul apărării este reglementată într-o manieră extrem de superficial. Corectarea acestor deficienţe nu se poate face, procedural vorbind, decât printr-o abordare simetrică ceea ce atrage modificarea cadrului juridic de bază al Uniunii, în speţă Tratatul privind Comunitatea Economică.

Cu toate acestea, merită a fi subliniate progresele concrete pe care această iniţiativă le-a repurtat până în prezent. Semnificativ, în acest sens, este consensul

[22] A se vedea raportul preşedintelui executiv, Alexander Weiss, cu prilejul reuniunii Consiliului Afaceri Generale şi Relaţii Externe (CAGRE) din mai 2007. Text disponibil în format electronic la http://www.eda.europa.eu.

[23] Prin plasarea de către statele membre asociate acestei iniţiative a comenzilor şi ofertelor de peste 1 milion euro, pe portalul elctronic gestionat de Agenţia Europeană de Apărare.

politic obținut de această inițiativă, toate statele membre, cu două excepții [24], asociindu-se acestei inițiative. Efectul acestei situații este reprezentat de dezvoltarea constantă a numărului de oportunități contractuale ce fac obiectul sistemului implementat prin Codul de Conduită. Dincolo de aspectele financiare care au consemnat şi ele creşterea[25] cuantumului contractelor introduse în acest mecanism, semnificația principală o are atitudinea statelor membre care devin din ce în ce mai dispuse la utilizarea practicilor integrate europene pe acest segment.

Acest factor a contribuit şi el la dezvoltarea cadrului de abordare a problematicii cooperării europene în domeniul tehnologiilor, prin introducerea unui nou element menit să contribuie la extinderea standardizării şi în ceea ce priveşte cercetarea tehnologică. Astfel, prin asumarea *Strategiei Europene în domeniul Cercetării şi Tehnologiilor* (European Defence Research&Technology - EDRT [26]), s-a putut realiza o prioritizare a tehnologiilor care necesită investiții din partea statelor membre. În spiritul abordării integrate promovată de EDA, EDRT include şi componenta privind modalitățile [27] prin care se pot realiza formule europene de cooperare, orientate în susținerea procesului de dezvoltare a capabilităților.

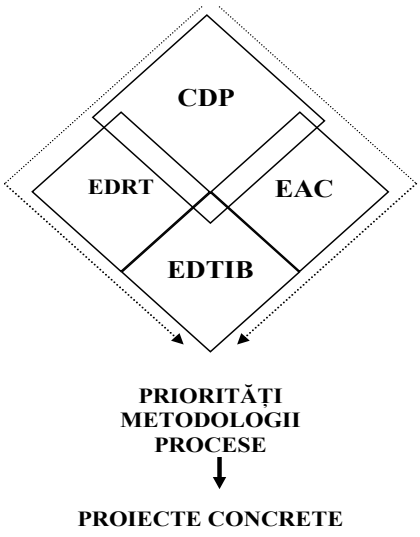

În strânsă legătură cu acest obiectiv se plasează şi demersurile EDA vizând armonizarea politicilor naționale în domeniul armamentelor. Pe acest palier, în octombrie 2008 a fost adoptată *Strategia Europeană vizând Cooperarea în domeniul Armamentelor* (European Armaments Cooperation - EAC) [28]. Scopul vizat de introducerea acestui nou instrument l-a reprezentat dezvoltarea unei metodologii care să orienteze proiectele europene de cooperare în sensul adâncirii standardizării comportamentului statelor membre şi, implicit, să contribuie la îndeplinirea obiectivelor asumate prin CDP. În egală măsură, trebuie precizat faptul că prin

[24] Danemarca este singurul stat membru care nu participă la EDA datorită prevederilor de opt-out față de implicarea în problematici europene având implicații militare. Cel de-al doilea stat care nu a subscris încă la regimul implementat prin intermediul Codului de Conduită este România.

[25] La nivelul anului 2008 în cadrul portalului EDA au fost înscrise un număr de 380 de oportunități contractuale dintre care un număr de 150 au fost acordate, nivelul financiar al acestora plasându-se în jurul cifrei de 2,5 miliarde Euro (Electronic Bulletin Board Newsletter, decembrie 2008, http://www.eda.europa.eu).

[26] Textul EDRT disponibil în format electronic pe site-ul Agenției Europene de Apărare, http://www.eda.europa.eu.

[27] Conform deciziei miniştrilor apărării reuniuni din ianuarie 2009, reuniți în cadrul Comitetului Director al EDA, au fost identificate trei direcții de acțiune în domeniul cercetării şi tehnologiilor: îmbunătățirea integrării bazei industriale şi a tehnologiilor de apărare; promovarea dezvoltării a cooperării europene în domeniul tehnologiilor; îmbunătățirea eficienței programelor colaboartive europene în domeniul R&T. (http://www.eda.europa.eu).

[28] Textul integral al Strategiei în domeniul armamentelor disponibil în format electronic la adresa http://www.eda.europa.eu.

adoptarea noii strategii se dorea şi completarea instrumentelor de control pe care EDA le avea la îndemână în raport cu statele membre. Prin realizarea consensului politic exprimat de statele membre față de textul Strategiei, implementarea standardizării la nivele cele mai de jos ale cooperării în domeniul armamentelor devenea o realitate cuantificabilă, prin elaborarea de către EDA a setului de norme şi criterii de performanță cărora statele membre trebuiau să le răspundă.

După cum se observă, dezvoltarea cadrului normativ al Uniunii Europene pe dimensiunea extinsă a procesului de generare a capabilităților de securitate şi apărare s-a derulat în mod uni-direcțional fiind plasată exclusiv în zona de responsabilitate a structurilor europene, mai precis, EDA. Această abordare a permis, în mod evident, consolidarea inventarului de instrumente care să genereze extinderea, ulterioară, a standardizării la nivelele proceselor interne ale statelor membre.

Dacă în cazul componentei normative abordarea „top to down" a funcționat, dând câştig de cauză componentei comunitare, în ceea ce priveşte derularea de către EDA a proiectelor concrete vizând dezvoltarea de capabilități situația este profund diferită. Pe această componentă se poate afirma că EDA a înregistrat un eşec major în generarea de proiecte care să capteze interesul statelor membre. Asupra cauzelor analizele relevă responsabilitatea majoră a statelor membre, dublată de deficiențele managementului Agenției pe această componentă.

Dacă în primii ani de funcționare ai EDA primatul inițiativei privind lansarea de proiecte în domeniul capabilităților i-a aparținut în mod absolut, ultima perioadă a consemnat rebalansarea rolului statelor membre. Abordarea utilizată de EDA a vizat stucturarea programelor în baza unor priorități stabilite mai mult sau mai puțin prin consultarea statelor membre, în baza unui algoritm destul de complicat care viza evaluarea cantitativă a deficitelor de capabilități. În acelaşi timp, ele nu erau focalizate asupra necesităților imediate din teatrele de operații ceea ce nu a permis implicarea mai largă a statelor membre. Dovada acestei situații o reprezintă abandonarea[29] unora dintre programe sau trecerea lor pe un plan secund.

Asumarea CDP a generat o schimbare în planul filozofiei de inițiere şi derulare a programelor de cooperare în domeniul dezvoltării de capabilități. Se poate vorbi de o revenire la practicile anterioare creării EDA, în cadrul cărora voința statelor membe era forța generatoare. Diferența este dată de rolul EDA care acum este utilizată ca organism de coordonare a implementării deciziilor politice, având, prin urmare, o capacitate de influență sensibil redusă.

Începând din 2008, noua abordare utilizată pe acest palier vizează o mai bună conectare a programelor de dezvoltare a capabilităților de apărare cu cerințele teatrelor de operații. Din această perspectivă, agenda europeană cuprinde 4 domenii de nivel strategic: transport strategic, cooperare aeronavală, observare-monitorizare spațială, supraveghere maritimă. În cadrul tuturor acestor domenii, rolul esențial este jucat de statele membre care stau la baza lansării inițiativelor concrete al căror nivel de implementare intră în sfera de responsabilitate a EDA.

[29] Este cazul programului vizând *Inserția UAV-urilor în spațiul aerian civil*. Pentru detalii privind evoluția acestui program http://www.europa.eda.eu.

Bibliografie:

[1]. **A More Secure Europe in A Better World**, Strategia de Securitate a Uniunii Europene.
[2]. *Helsinki Eropean Council,* 9-10 December 1999, Presidency Conclusions.
[3]. *Laeken European Council,* 14-15 December 2001, Presidency Conclusions.
[4]. *Bruxelles European Council,* 17-18 December2004.
[5]. *Conclusions of the Brussels European Council of 11 and 12 december 2008 on the European Security and Defence Policy.*
[6]. *European Security and Defence Policy Newsletter,* Nr.6-8.
[7]. *European Security Review*, 2008-2009.
[8]. *Europolitics,* 2008-2009.
[9]. *Chaillot Paper,* 2008-209.
[10]. *EDA Bulletin,* No.1-12.
[11]. www.eda.europa.eu
[12]. www.europa.eu
[13]. www.iss.europa.eu
[14]. www.euobserver.com

POLITICI ŞI STRATEGII NATO DE COMBATERE A CRIMEI ORGANIZATE TRANSFRONTALIERE

Claudiu LAZĂR [*]

NATO restates its mission to participate at activities of consultation, partnership and practical coordination. Also, NATO promises to build a more firm and operational relation between its members, meant to strengthen the stability, mutual trust and security in the Euro-Atlantic zone, used by the Alliance and its partners when they consult and act together in order to promote peace and security.

Rolul principal al forţelor militare ale Alianţei este de a *apăra pacea* şi de a *garanta integritatea teritorială, independenţa politică şi securitatea statelor membre*, conform dispoziţiilor Tratatului, conform prevederilor capitolelor VI-VIII ale Cartei ONU După cum se precizează, în mod explicit şi în preambulul Tratatului, Alianţa are următoarele misiuni:

a) să menţină sau *să refacă integritatea teritorială* a statelor membre;

b) să menţină capacitatea de a asigura o *apărare colectivă*, în timp ce conduc *operaţiuni de reacţie la criză*, eficiente, neincluse în dispoziţiile art. 5;

c) îndepărtarea riscurilor, prin soluţionarea crizelor potenţiale într-un stadiu incipient. În cazul unor crize, care periclitează securitatea spaţiului euroatlantic, şi care ar putea periclita securitatea membrilor alianţei, forţele militare pot să conducă *operaţii de reacţie la criză*. De asemenea, acestea pot fi solicitate să contribuie la păstrarea păcii şi securităţii internaţionale, prin conducerea de *operaţiuni de sprijinire a altor organizaţii internaţionale*, prin completarea şi întărirea acţiunilor politice, în cadrul unei abordări plenare a securităţii;

d) gestionarea crizelor prin operaţiuni militare, inclusiv pentru situaţii de urgenţă umanitară- pentru o contribuţie militară eficientă; sunt necesare forţe bine instruite şi bine echipate, cu un nivel de pregătire adecvat şi suficient de puternice pentru a face faţă unei game complete de situaţii de urgenţă, precum şi structuri de sprijin adecvate, instrumente de planificare şi capacităţi de comandă şi control;

Printre cele mai importante elemente introduse de Noul Concept Strategic al NATO, adoptat la Summitul de la Washington, din aprilie 1999, se impune a fi reţinute:

- dezvoltarea capacităţilor militare - în scopul de a întări Alianţa; acestea trebuie să fie mai mobile, mai bine susţinute, mai rezistente şi mai capabile să răspundă la întregul spectru nou de misiuni ale NATO;

- noi misiuni - Alianţa trebuie să se adapteze la noul spectru de ameninţări la adresa intereselor comune ale NATO: conflicte regionale, proliferarea armelor de distrugere în masă şi ameninţări transnaţionale, precum terorismul (justificarea intervenţiilor out-of-area);

---

[*] **Locotenent-colonel, magistrat militar**

- parteneriatele întărite - confirmă eforturile Alianței de a dezvolta parteneriate întărite cu scopul de a creşte încrederea reciprocă privind securitatea şi întărirea capacității aliaților (partenerilor) de a acționa împreună;

- dezvoltarea capabilităților europene - reclamă dezvoltarea unei Identități Europene de Securitate şi Apărare ca un element necesar de reformă, permițând partenerilor europeni să aibă o contribuție mai mare la securitatea europeană.

Cea mai mare transformare survenită în activitățile NATO, după sfârşitul Războiului Rece, este implicarea în soluționarea conflictelor, restaurarea păcii şi construirea stabilității în regiunile de criză. NATO a participat la trei operațiuni complexe de sprijinire a păcii: în Afganistan, Bosnia-Herțegovina şi Kosovo. În aprilie 2003, NATO şi-a transferat atribuțiile sale, în privința operațiunilor din FYROM, Uniunii Europene.

Ca parte a adaptării Alianței la noile provocări de securitate, a fost elaborat Conceptul Strategic[1] pentru a-l face să corespundă în întregime noului mediu de securitate euroatlantică. Conceptul actualizat reafirmă angajamentul de *apărare colectivă şi legătura transatlantică,* luând în considerare provocările cu care se confruntă Alianța, prezintă o Alianță pregătită şi cu o gamă largă de capacități de sporire a securității şi a stabilității zonei euroatlantice; evidențiază rolul sporit al Parteneriatului şi al Dialogului; dezvoltă capacități de apărare la întregul lor potențial, pentru a face față întregului spectru al misiunilor, incluzând forțe care sunt mai uşor de desfăşurat, mai sustenabile, cu o capacitate mare de supraviețuire şi capabile să se angajeze efectiv; oferind linii directoare autorităților militare NATO în acest sens.

Pentru a-şi realiza obiectivul, conform Tratatului constitutiv şi Cartei ONU, NATO concură la asigurarea următoarelor deziderate:

- *securitate* - fundament indispensabil pentru un mediu de securitate euroatlantic stabil, bazat pe dezvoltarea instituțiilor democratice şi angajarea într-o soluționare paşnică a disputelor, în care nici un stat să nu poată să intimideze sau să constrângă un alt stat, prin amenințarea cu forța sau utilizarea forței;
- *consultanță* - în temeiul art. 4 din Tratat, se asigură consultanță aliaților pentru orice probleme ce afectează interesele acestora, incluzând posibile evoluții a unor riscuri pentru securitatea membrilor, şi pentru o coordonare adecvată a eforturilor lor în domenii de interes pentru Alianță;
- *descurajare şi apărare* - să descurajeze şi să se apere statele membre împotriva oricărei amenințări de agresiune conform art. 5 şi 6 din tratat.

Se apreciază că un rol mai puternic al UE va contribui la mărirea vitalității Alianței, ceea ce reprezintă fundamentul apărării colective şi securității euroatlantice. În acest sens:

- NATO şi UE vor trebui să asigure realizarea de consultări, cooperare şi transparență reciprocă efective;

[1] Comunicatul reuniunii la vârf de la Washington (o alianță pentru secolul XXI), emis de şefii de state şi guverne, participanți la Reuniunea consiliului Atlanticului de Nord, 24 aprilie, 1999.

- este apreciată hotărârea membrilor UE şi a altor aliaţi europeni de a lua măsurile necesare pentru întărirea propriilor capacităţi de apărare, îndeosebi pentru noi misiuni, evitând dublarea inutilă a eforturilor;
- Alianţa acordă cea mai mare importanţă asigurării unei implicări depline a statelor europene care nu fac parte din Uniunea Europeană, în operaţii de reacţie la criză gestionate de UE;
- Alianţa s-a declarat gata să definească şi să adopte măsurile necesare pentru un acces imediat al UE la bunurile şi capacităţile colective;
- Consiliul NATO, în sesiune permanentă, va aproba aceste măsuri, care vor respecta cerinţele operaţiunilor NATO şi coerenţa structurii sale de comandă;
- se asigură accesul UE la capacităţile de planificare NATO, capabile să contribuie la planificarea militară a operaţiunilor conduse de UE;
- la dispoziţia UE vor fi puse capacităţi identificate anterior şi bunuri comune aparţinând NATO, pentru a fi folosite în operaţiuni conduse UE;
- va fi sprijinită continuarea adaptării la sistemul NATO de planificare a apărării, pentru a încorpora mai deplin disponibilizarea de forţe pentru operaţiuni conduse de UE;
- se va dezvolta programul „Iniţiativa Capacităţilor de Apărare”, pentru a îmbunătăţi capacităţile de apărare ale Alianţei, cu scopul de a asigura eficacitatea operaţiunilor multinaţionale viitoare pentru întreg spectru misiunilor Alianţei, în actualul şi viitorul mediu de securitate previzibil, cu accent special pe îmbunătăţirea interoperabilităţii între forţele Alianţei şi, de la caz la caz, între Alianţă şi forţele partenerilor;
- capacităţile de apărare vor fi mărite prin ameliorarea capacităţii de desfăşurare şi a mobilităţi forţelor Alianţei, a sustenabilităţii şi logisticii lor, a capacităţii de supravieţuire şi de angajare efectivă şi a sistemului lor de comandă, control şi informare;
- se va urmări punerea în practică a Iniţiativei Capacităţilor de Apărare de coordonare şi armonizare între disciplinele de planificare relevante, incluzând, pentru, Aliaţi, planificarea forţelor respective cu scopul de a obţine efecte de durată asupra îmbunătăţirii capacităţilor şi a interoperabilităţii. Ameliorarea interoperabilităţii şi a capacităţilor critice trebuie, de asemenea, să întărească pilonul european al NATO.

NATO îşi reafirmă angajarea de a participa la activităţi de consultare, parteneriat şi coordonare practică. De asemenea, se angajează pentru a construi o relaţie mai strânsă şi mai operaţională, care să întărească stabilitatea, încrederea reciprocă şi securitatea în întreaga zonă euroatlantică, folosite de Alianţă şi partenerii săi atunci când se consultă şi acţionează în comun pentru promovarea păcii şi securităţii.

Dialogul Mediteranean este o parte integrantă a abordării securităţii pe bază de cooperare, deoarece securitatea în întreaga Europă este strâns legată de securitatea şi stabilitatea în zona Mediteraneană. Dialogul este progresist şi dezvoltă cooperarea mai extinsă cu statele din zona mediteraneană. Alte eforturi internaţionale, inclusiv

procesul Uniunii Europene de la Barcelona sunt complementare şi se întăresc reciproc, contribuind astfel la transparenţă şi la construirea încrederii în regiune.

Proliferarea armelor de distrugere în masă, nucleare, biologice şi chimice (NBC) şi a mijloacelor de livrare a acestora poate constitui o ameninţare militară directă faţă de populaţiile, teritoriile şi armatele statelor aliate şi prin urmare, continuă să reprezinte un motiv serios de îngrijorare pentru Alianţă. Obiectivul principal al Alianţei este de a preveni ca proliferarea să aibă loc sau, în cazul în care apare, să o facă să înceteze prin mijloace diplomatice. Se reafirmă sprijinul deplin pentru tratatele internaţionale de neproliferare.

Controlul armelor, dezarmarea şi neproliferarea vor continua să joace un rol major în atingerea obiectivelor de securitate ale Alianţei. NATO are un angajament pe termen lung în acest domeniu, capacităţile aliate, atât convenţionale, cât şi cele nucleare au fost reduse semnificativ de la încheierea Războiului Rece, ca parte a unui mediu de securitate schimbat. Toate statele membre sunt părţi la tratatele incidente în materie, Tratatul de neproliferare a armelor nucleare, Convenţia pentru armele chimice şi sunt angajate în punerea în practică, a acestora. NATO este o alianţă defensivă care caută să întărească securitatea şi stabilitatea, la nivel minim de forţe, corespunzător cerinţelor pentru întreaga gamă de misiuni ale Alianţei. În perspectiva evoluţiei strategice generale şi a pregnanţei reduse a armelor nucleare, alianţa va lua în considerare măsuri pentru întărirea securităţii şi a încrederii, pentru neproliferarea armelor, şi pentru dezarmare.

Alianţa este hotărâtă să facă progrese în ceea ce priveşte *protocolul implicând răspunderea juridică,* care să includă măsuri efective de verificare menite să mărească înţelegerea şi să promoveze transparenţa, necesare pentru implementarea Convenţiei cu privire la armele biologice şi toxice. Se accentuează importanţa adeziunii universale şi a implementării efective a Convenţiei cu privire la interzicerea armelor chimice.

Se va intensifica şi cooperarea cu alte organizaţii internaţionale, care au un rol important în consolidarea democraţiei şi păstrarea păcii în zona euroatlantică.

După cum se menţionează în tratatul de la Washington, NATO recunoaşte răspunderea primară a O.N.U pentru menţinerea păcii şi securităţii internaţionale. NATO şi O.N.U au colaborat efectiv la implementarea Acordului de Pace din Bosnia-Herţegovina. Alianţa preconizează dezvoltarea unor noi contacte şi schimburi de informaţii cu O.N.U, în contextul cooperării în prevenirea conflictelor, gestionarea crizelor, operaţiuni de reacţie la crize, inclusiv de menţinerea păcii şi ajutor umanitar.

Cooperarea dintre Alianţă şi OSCE s-a extins considerabil în lumina sprijinului pe care Alianţa l-a acordat misiunilor de verificare din Kosovo conduse de OSCE. Alianţa speră să fie folosite aceste punţi de cooperare pentru a conlucra în *prevenirea conflictelor, menţinerea păcii, gestionarea crizelor, şi reabilitarea de după conflict.*

În ceea ce priveşte terorismul, Alianţa recunoaşte că acesta constituie o ameninţare serioasă la adresa păcii, securităţii şi stabilităţii, care poate ameninţa integritatea teritorială a statelor. Alianţa condamnă terorismul şi îşi reafirmă hotărârea de a-l combate conform angajamentelor internaţionale şi a legislaţiilor naţionale,

specifice fiecărei părți. Amenințarea terorismului contra forțelor NATO desfăşurate şi contra instalațiilor NATO necesită luarea în considerare şi elaborarea de măsuri corespunzătoare pentru continua lor protecție.

Concepția militară a NATO de apărare împotriva terorismului abordează această problematică prin includerea următoarelor coordonate:

a) măsuri anti-teroriste defensive pentru reducerea vulnerabilități forțelor, cetățenilor şi a proprietăților;

(b) managementul consecințelor, inclusiv prin măsuri de reacție pentru limitarea efectelor;

(c) măsuri contra-teroriste ofensive în care NATO va avea rol conducător sau de sprijin, inclusiv în operații psihologice şi de informare;

(d) cooperarea militară cu statele membre, partenere şi alte state, precum şi coordonarea cu alte organizații internaționale ca Uniunea Europeană, Organizația pentru Securitate şi Cooperare în Europa şi Organizația Națiunilor Unite.

Din punct de vedere juridic trebuie menționat că, deşi liniile politice directoare ale NATO specifică faptul că este de preferat *descurajarea şi prevenirea actelor teroriste,* decât ajungerea în situația de a avea de a face cu urmările acestora, nu există nici o prevedere cu caracter permanent referitoare la operațiile militare preventive desfăşurate de Alianță. Astfel, orice acțiune directă a Alianței împotriva teroriştilor sau a celor care îi găzduiesc necesită obținerea unei aprobări anterioare din partea tuturor aliaților, ceea ce presupune o procedură complicată şi care necesită timp.

Pentru implicarea NATO la desfăşurarea acțiunilor întreprinse după producerea unui atac terorist, Centrul Euroatlantic de Coordonare a Răspunsului în Caz de Dezastre oferă capabilitățile necesare. Centrul menține un registru larg al capabilităților NATO care ar putea fi solicitate pentru înlăturarea urmărilor dezastrelor. Acesta desfăşoară un proces de generare a forțelor, care include comunicații, transport şi logistică, precum şi monitorizare şi unități de înlăturare a urmărilor dezastrelor. Aceste capabilități sunt testate în mod regulat, oferind o experiență substanțială în domeniul înlăturării urmărilor dezastrelor.

AGENȚIA EUROPEANĂ DE APĂRARE, PROMOTOARE DE CAPABILITĂȚI MODERNE PENTRU SPRIJINUL LOGISTIC AL FORȚELOR ANGAJATE ÎN OPERAȚII SUB EGIDA UNIUNII EUROPENE

Lucian MAFTEI*

In April 2009, EDA participating Member States have decided to establish the European Third Party Logistic Support Platform (EU TPLS Platform) intended to serve as an interactive showcase for European industries having expertise in the field of mission and operations-related TPLS. Registered Economic Operators are given the opportunity to advertise their services alongside a Catalogue of Services covering the whole spectrum of logistic support. Contracting Authorities have the possibility to search for commercial solutions for mission and operation-related logistics. Economic Operators will find also TPLS-related business opportunities posted by Contracting Authorities. The Platform will not act as a Contracting Authority. The actual contracting will be conducted between the respective Contracting Authority and the successful Economic Operator(s) according to the rules applicable to the specific case.

Construcția Uniunii Europene este marcată de dezvoltarea permanentă a trei piloni: Politicile comunitare ce se referă la uniunea vamală, piața internă, politica agrară comună, uniunea economică şi monetară, comunitatea energetică etc., Politica Europeană şi de Securitate Comună (PESC) şi Cooperarea în domeniul justiției şi afacerilor interne. Summitului franco-britanic de la Saint Malo din anul 1998 a inițiat procesul de dezvoltare a dimensiunii de securitate şi apărare a Uniunii Europene. În iunie 1999, Consiliul European a pus bazele instituționale ale Politicii Europene de Securitate şi Apărare (PESA), prin adoptarea cadrului strategic prin care Uniunea Europeană urma să îşi inițieze şi dezvolte o componentă proprie de securitate şi apărare. PESA îşi găseşte locul şi se manifestă în cadrul celui de-al doilea pilon al UE şi contribuie la fundamentarea şi operaționalizarea dimensiunii de securitate şi apărare a Uniunii Europene prin următoarele componente structurale: *Agenția Europeană de Apărare* (European Defence Agency - EDA), *Forța de Reacție Rapidă Europeană* (European Rapid Reaction Force - ERRF), *Grupurile tactice de luptă ale UE* (European Union battle groups - EUBGs), *Forța de Jandarmerie Europeană* (European Gendarmerie Force - EGF) şi *Institutul UE pentru Studii de Securitate* (European Union Institute for Security Studies - EUISS)[1].

Agenția Europeană de Apărare (EDA) a fost înființată la data de 12.07.2004 ca urmare a necesității de a elimina deficiențele identificate în planul operaționalizării dimensiunii de securitate şi apărare la nivelul UE. Agenția Europeană de Apărare este cea de a treia agenție aflată sub autoritatea Consiliului Uniunii Europene, primele două, provenite din Uniunea Europeană Occidentală, fiind Centrul pentru Sateliți de la Torrejón şi Institutul pentru Studii de Securitate de la Paris. EDA are misiunea „de

* **Locotenent-colonel, Statul Major General, Direcția logistică**

[1] Missiroli**,** Antonio, *ESDP Bodies*, http://www.iss-eu.org/esdp

a sprijini țările membre în eforturile lor vizând îmbunătățirea capabilităților europene de apărare în domeniul managementului crizelor şi de a susține Politica Europeană de Securitate şi Apărare (PESA) în stadiul actual şi în evoluția sa viitoare”[2].

La EDA sunt afiliate toate țările UE, cu excepția Danemarcei, care nu participă la PESA. Finanțarea Agenției se bazează pe un mecanism ce pune în aplicare o formulă care ia în calcul venitul național brut. Având în vedere acest lucru, se apreciază că sumele alocate Agenției nu sunt foarte mari. Bugetul astfel creat trebuie însă să asigure instalarea angajaților şi plata salariilor acestora, precum şi sumele necesare studiilor de fezabilitate şi de dezvoltare a capabilităților specifice.

În termeni foarte concreți, înființarea Agenției a creat premisele de a contribui la dezvoltarea capabilităților de apărare în domeniul managementului crizelor, de a promova şi intensifica cooperarea europenă în domeniul armamentelor, de a întări **Baza Tehnologică şi Industrială Europenă pentru Apărare** ***(DTIB - Defence Technological and Industrial Basis), de a crea*** **Piața Europeană pentru Echipamente de Apărare** ***(EDEM- European Defence Equipment Market) şi de a promova cercetarea în domeniul apărării în colaborare cu activitățile de cercetare ale Comunității UE. În fapt, acestea sunt considerate a fi şi funcțiunile de bază ale Agenției***[3]**.**

EDA are în compunere un Consiliu de Conducere şi cinci directorate.

Consiliul de Conducere (Steering Board - SB) este, aşa după cum titulatura ne arată, forul conducător al Agenției. El este compus din reprezentanții statelor membre participante şi un membru al Comisiei UE. Reprezentanții statelor membre participante sunt autorizați să reprezinte guvernele lor în cadrul lucrărilor Consiliului de Conducere. Acesta se întruneşte la nivel de miniştri de apărare sau de reprezentanți ai acestora şi stabileşte activitățile din timpul şedințelor prezidate de şeful EDA, având în vedere directivele Consiliului UE. Consiliul de Conducere este acela care aprobă programul de lucru, precum şi bugetul. Şeful EDA este şi Secretarul General/Înaltul Reprezentant al PESC şi prezidează întrunirile EDA, fiind sprijinit de staff-ul permanent. Acesta răspunde de realizarea obiectivelor EDA şi de organizarea şi funcționarea Agenției, raportând despre activitatea acesteia, inclusiv despre deciziile Consiliului de Conducere, Consiliului Uniunii Europene.

Directoratul Dezvoltare Capabilități are ca îndatorire principală stabilirea necesarului de capabilități pentru realizarea PESC. Directoratul conduce procesul de generare a proiectelor prioritare, stabileşte criteriile calitative ale capabilităților şi este responsabil de dezvoltarea proceselor de evaluare a respectivelor capabilități. *Directoratul Cercetare şi Tehnologie (R&T)* este responsabil de coordonarea şi promovarea colaborării în cercetarea din domeniul apărării. De asemenea, coordonează împreună cu comunitatea europeană de cercetare din domeniul apărării din afara EDA, activitățile civile de cercetare care au ca finalitate dubla utilizare şi propune strategii şi politici pentru creşterea şi întărirea cooperării în domeniul apărării. Responsabilitatea pentru promovarea cooperării în domeniul armamentelor este în sarcina *Directoratului Armamente*. Acesta analizează modul în care se

[2] http://www.nato.int/docu/review

[3] http://x.gov.ro/presa/integrare

derulează cooperările aflate în derulare, identifică şi promovează cooperarea în domeniul armamentelor. Poate propune inițiative şi metode pentru un management mai eficient al programelor de cooperare, are în sarcină să consilieze statele membre şi să coordoneze activitățile din domeniu. *Directoratul pentru Industrie şi Piață* din domeniul apărării are ca principală preocupare analizarea şi evaluea dezvoltării bazei tehnologice şi industriale de apărare (DTIB) şi a *pieței europene de echipamente din domeniul de apărare* (EDEM). De asemenea, analizează şi evaluează securitatea furnizărilor de echipamente de apărare şi modul în care sunt stabilite şi evoluează relațiile dintre piața de apărare şi alte piețe. *Directoratul Servicii Administrative Comune* asigură consilierea juridică precum şi serviciile din administrație. Aceste servicii sunt orientate, cu precădere, asupra domeniilor personal, relații contractuale, infrastructură, securitate şi registratură[4].

Este o realitate faptul că în prezent Uniunea Europeană este angajată serios în afirmarea unei prezențe globale şi participă cu succes la dezvoltarea arhitectuii de securitate internațională. Se poate considera că deține la acest moment o viziune strategică care este integrată în cadrul propriei Strategii de Securitate şi dispune de instrumentele necesare asumării unui rol operațional în domeniul managementului crizelor. Fără îndoială, dimensiunea operațională a Politicii Europene de Securitate şi Apărare reprezintă, astăzi, o realitate. Sunt cunoscute demersurile Uniunii Europene în gestionarea situației de securitate atât în Balcani şi Caucaz, cât şi în Africa, Orientul Mijlociu şi Asia, exprimate, până în prezent, prin lansarea a unui număr important de operații în aceste perimetre geografice[5]. Ca orice acțiune a unor structuri militare de un anumit nivel care se derulează într-un perimetru anume, succesul respectivelor operații se bazează pe un sprijin logistic adecvat. Nu este scopul lucrării prezente de a dezvolta modul complex în care acest sprijin se realizează. Vom prezenta însă, în rândurile care urmează, câteva aspecte care sunt proprii unei capabilități de noutate dezvoltate de EDA cu scopul de a facilita realizarea unui sprijin logistic de calitate, în volum complet şi la timp, pentru forțele angajate în operații. Această capabilitate a fost denumită de specialiştii EDA *Platforma Europeană de Sprijin Logistic prin Terți* - European Third Party Logistic Support (TPLS) Platform – pe care o vom denumi, în continuare, Platforma Europeană TPLS.

Pe data de 02.04.2009, reprezentanții națiunilor din cadrul Directoratului Armamente au decis înființarea unei aplicații web care să pună la dispoziția operatorilor economici europeni, cu expertiză în domeniul sprijinului logistic pentru operații, un loc de prezentare şi popularizare a echipamentelor, materialelor, produselor şi serviciilor pe care le pot pune la dispoziție. În plus, a fost planificat ca aplicația să cuprindă o zonă de acces pentru autoritățile contractante, fie ele instituții ale UE sau din state membre ale Uniunii, pentru a-şi promova oportunitățile de afaceri, precum şi contractele avute în derulare ori finalizate deja, cu relevanță în domeniile de interes. Respectiva decizie a fost validată de Cosiliul de Conducere şi ea

[4] http://www.acttm.ro/doc/revista

[5] *European Security Strategy* - A Secure Europe in a Better World, http://www.consilium.europa.eu

s-a constituit astfel în actul de naştere al Platformei Europene TPLS care a fost oficial lansată operaţional pe data de 01.07.2009[6].

Scopul pentru care a fost înfiinţată Platforma Europeană TPLS a fost acela de a îmbunătăţi modalitatea de abordare, în funcţie de situaţie, a soluţiilor propuse pentru contractarea serviciilor necesare sprijinului pentru Operaţiile de Management al Crizelor (Crisis Management Operations), a cooperării în domeniul derulării afacerilor şi crearea unei pieţe eficiente, mai competitive şi mai transparente în domeniu. Se apreciază că Platforma Europeană TPLS va fi în măsură să: sprijine identificarea de soluţii contractuale oferite de operatori economici privaţi în domeniile funcţionale ale logisticii; realizeze un răspuns rapid şi organizat pentru solicitările logistice neplanificate şi neprevăzute; ofere o vizibilitate mai bună a operatorilor economici prin accesul la o bază de date de înaltă calitate şi consistenţă. Pentru realizarea acestui scop, Platforma Europeană TPLS va aduce împreună cererea şi oferta în domenii foarte specifice ale Pieţei Europene pentru Echipamente de Apărare şi, în acelaşi timp, va introduce o competiţie transparentă pentru beneficiul atât al clientului, cât şi al furnizorului.

Modul de lucru al Platformei Europene TPLS constă în punerea la dispoziţia autorităţilor contratante şi a operatorilor economici a unui forum interactiv pentru a facilita şi sprijini identificarea de soluţii comerciale necesare pentru logistica operaţiilor şi misiunilor în care sunt angajate forţele Uniunii. Este pus la dispoziţie un catalog de servicii care acoperă întreaga sferă a solicitărilor de sprijin logistic în toate domeniile funcţionale ale acesteia, împreună cu o listă a potenţialilor furnizori care operează în domenii de producţie/servicii relevante. De asemenea, Platforma Europeană TPLS oferă o „culegere" de modele de contracte şi acorduri, modele pentru elaborarea şi dezvoltarea specificaţiilor tehnice, un ghid de afaceri pentru dezvoltarea diferitelor ramuri industriale şi un ghid de bună practică pentru autorităţile contractante.

Aplicaţia web are două zone distincte în ceea ce priveşte accesul: una publică şi una restricţionată. Zona publică a aplicaţiei este dedicată postării de informaţii referitoare la oportunităţile de afaceri şi formularelor de înregistrare a potenţililor cienţi. Autorităţile contractante pot posta informaţii legate de domeniul lor de activitate şi disponibilităţile pe care le au pentru a încheia contracte, notificări referitoare la contratele în curs de perfectare, informaţii despre contractele aflate în derulare, scrisori de interes şi alte documente şi informaţii pe care le pot face publice în ideea de a-şi promova produsele/serviciile. Toate informaţiile sunt puse la dispoziţie în limba engleză şi există obligativitatea de a fi actualizate periodic. Pentru înregistrare, echipa de administrare a aplicaţiei solicită un set de informaţii care se consideră că pot fi făcute publice, tuturor celor care doresc să fie înscrişi în baza de date a Platformei Europene TPLS.

În zona cu acces restricţionat a aplicaţiei sunt detaliate următoarele aspecte: baza de date cu operatorii economici, catalogul de servicii, modelele de contracte şi acorduri, modelele pentru elaborarea şi dezvoltarea specificaţiilor tehnice, ghidul de

[6] http://www.eda.europa.eu.

afaceri şi ghidul de bună practică pentru autoritățile contractante. În *baza de date cu operatorii economici* vor fi înscrişi doar acei operatori acceptați de către echipa de administrare a aplicației. Baza de date deține mai multe criterii de sortare şi căutare, pentru a oferi atât operatorilor economici, cât şi autorităților contratante, identificarea celor mai bune soluții pentru nevoile legate de sprijinul logistic al operației. Operatorii economici vor furniza date si informații corecte, coprehensive şi de actualitate referitoare la natura echipamentelor, materialelor, produselor şi serviciilor oferite, circumstanțele în care acestea pot fi oferite, angajarea subcontractorilor, dacă e cazul, precum şi datele normale de identificare a respectivului opertor economic, punctele de contact şi informații legate de certificarea şi înregistrarea acestuia. În vederea realizării unui sprijin logistic de calitate, în volum complet şi la timp, din surse externe, pentru forțele angajate în operații, *catalogul de servicii* este structurat pe domeniile funcționale ale logisticii şi foloseşte setul de coduri înscirs în Vocabularul Comun pentru Achiziții (Common Procurement Vocabulary – CPV), actualizat conform reglementărilor stabilite la nivelul UE. Orice operator economic nou intrat în baza de date îşi va structura informațiile şi datele conform catalogului de servicii. *Modelele de contracte şi acorduri* sunt puse la dispoziție cu scopul de a facilita redactarea contractelor. Popularea acestei baze de date se face cu aportul atât al operatorilor economici, cât şi a autorităților contractante prin înscrieirea diferitelor tipuri de clauze contractuale care pot apare funcție de produsul/serviciul oferit/căutat, după caz. *Modelele pentru elaborarea şi dezvoltarea specificațiilor tehnice* asigură, după cum arată şi denumirea lor, specificații tehnice furnizate atât din punctul de vedere al furnizorului, cât şi al clientului, sub aspectul specificațiilor deja existente şi specificații pentru produse/servicii dorite. *Ghidul de afaceri* se agresează operatorilor economici şi pune la dispoziție informații referitoare la modalittea de abordare, de nogociere şi finalizare a unei afaceri cu o autoritate contractantă. *Ghidul de bună practică* se adresează autorităților contractante şi conține lecții învățate din practica încheierii şi executării contratelor de achiziție publică de bunuri şi servicii de tipul celor care pot fi furnizate de operatorii economici înscrişi în baza de date a Platformei Europene TPLS. Firește, toate informațiile, datele, detaliile înscrise în părțile componente ale aplicației sunt revăzute periodic şi actualizate, atunci când este cazul. Informațiile furnizate de ambele părți – operatori economici şi autorități contractante – pe care acestea le consideră fie sensibile din punct de vedere comercial, fie cu diferite niveluri de clasificare vor fi procesate, gestionate şi utilizate cu respectarea legislației naționale, internaționale sau Europene, după caz.

Eligibilitatea pentru înregistrare şi acces este oferită, de asemenea, din perspectiva operatorilor economici şi a autorităților contractante. Operatorii economici trebuie să dețină facilitățile de producție ori de furnizare a serviciilor pe teritoriul statelor membre EDA sau pe teritoriul altor state cu care, însă, EDA deține parteneriate şi/sau aranjamente administrative pentru derularea de activități cu caracter economic. De asemenea, aceştia nu trebuie să fi fost excluşi de la activități specifice achizițiilor publice de bunuri şi servicii ca urmare a nerespectării legislației aplicabile domeniului respectiv. Atunci când bunurile/serviciille nu pot fi furnizate de un operator economic care să îndeplinească criteriile menționate mai sus şi a fost

identificat un alt operator economic, numai cu aprobarea Comitetului de Conducere al EDA acesta poate fi eligibil şi înregistrat – în cazul în care operatorul economic respectiv şi-a exprimat dorința în acest sens. Documentele de înregistrare şi informațiile asociate furnizate de operatorul economic sunt analizate de echipa de administrare a aplicației prin compararea acestora cu informații provenite din alte surse publice, precum şi de la autoritățile naționale competente. Operatorii economici care nu au fost acceptați pentru înregistrare sunt informați despre rezultatul evaluării făcute asupra lor şi a motivului care a condus la neînregistrarea lor în baza de date a aplicației. Autoritățile contratante vor fi înregistrate în cadrul Platformei Europene TPLS şi li se va permite accesul în zona restricționată a aplicației dacă acestea reprezintă statele membre ale UE, sau un alt stat care nu este membru UE, organizație sau entitate cu care EDA deține parteneriate şi/sau aranjamente administrative pentru derularea de activități cu caracter economic. De asemenea, mai pot primi acces în zona restricționată a aplicației şi autorități contractante care reprezintă organisme Europene cum ar fi Comisia Europeană, Consiliul Uniunii Europene sau Mecanismul ATHENA. Accesul mai poate fi acordat şi pentru o perioadă limitată de timp relaționat cu perioada de participare la o anumită operație.

Din datele prezentate este evident că Platforma Europeană TPLS este o capabilitate de maximă noutate. Modul în care aceasta va influența eficiența acordării sprijinului logistic nu poate fi decât estimată la acest moment. Practica ultimelor operații în care UE a fost angajată cu trupe evidențiază faptul că genul de informații şi facilitățile oferite de Platforma Europeană TPLS reprezintă calea spre identificarea de soluții viabile pentru acordarea sprijinului logistic din surse externe organismului militar. Modul de lucru cu asemenea surse este întotdeauna flexibil şi conduce la degrevarea unor structuri militare de sarcini administrative cu costuri acceptabile. Beneficiile oferite de Platforma Europeană TPLS autorităților contractante din Armata României care vor fi puse în situația de a derula activități specifice în vederea realizării sprijinului logistic al forțelor puse la dispoziție pentru operații sub egida UE, credem că pot fi luate în calcul într-o ecuație a eficienței raportate la un asemenea gen de activități. Trebuie ştiut însă, că pentru implementarea unui program, proiect sau capabilitate, statele membre contributive la EDA trebuie să stabilească atât bugetul asociat programului, proiectului sau capabilității, cât şi regulile care guvernează desfăşurarea acestuia.

Bibliografie*:*

[1] ANTONIO MISSIROLI**,** *ESDP Bodies*, http://www.iss-eu.org/esdp;
[2] http://www.nato.int/docu/review;
[3] http://x.gov.ro/presa/integrare;
[4] http://www.acttm.ro/doc/revista;
[5] *European Security Strategy* - A Secure Europe in a Better World, http://www.consilium. europa.eu;
[6] http://www.eda.europa.eu.

TRATATUL DE LA PRŰM ŞI COOPERAREA POLIȚIENEASCĂ TRANSFRONTALIERĂ

Iulian MAXIM[*]
Cristina LIXANDRU[**]

The Treaty of Prüm, signed on 27 May 2005, is a convention between seven EU Member States, namely Belgium, Germany, Spain, France, Luxembourg, the Netherlands and Austria. Of the first signatory States, Germany, Spain and Austria are currently the only ones applying it. Finland is the first EU Member State to join the Treaty since it was signed by the above-mentioned seven countries in 2005. The Treaty of Prüm relates partly to the cooperation agreed and carried out by Member States under the Hague Programme and is open for all EU Member States to join.

În lucrarea de față ne propunem să subliniem importanța Tratatului de la Prűm în cadrul politicii U.E privind intensificarea cooperării transfrontaliere,în special în domeniul combaterii terorismului şi a criminalității transfrontaliere.

Şapte state membre ale Uniunii Europene, respectiv, Regatul Belgiei, Republica Federală Germania, Regatul Spaniei, Republica Franceză, Marele Ducat de Luxemburg, Regatul Țărilor de Jos şi Republica Austria au semnat Tratatul de la Prüm la data de 27 mai 2005. Acest tratat internațional prevede că „într-un spațiu de liberă circulație a persoanelor, este important ca Statele Membre ale Uniunii Europene să-şi intensifice cooperarea pentru a combate mai eficient terorismul, criminalitatea transfrontalieră şi migrația ilegală", în primul rând „prin intermediul unui schimb de informații".

Tratatul este o dezvoltare a principiul disponibilității statuat în Programul Haga din octombrie 2005. Prin aplicarea principiului disponibității autoritățile doresc modificarea vechiului principiu potrivit căruia informațiile aparțin autorităților de aplicare a legii şi pot fi transmise altui stat membru în condițiile stabilite de statul care deține informația. Potrivit principiului disponibilității, autoritățile de aplicare a legi dintr-un stat membru vor avea drept de acces la informațiile deținute de orice altă autoritate din UE în aceleaşi condiții cu cele ale autorității care le deține. Astfel, colectarea, păstrarea şi folosirea datelor cu caracter personal, până nu de mult reglementate doar la nivel național, au fost transferate la nivelul Uniunii Europene.

Tratatul este un pas înainte în îmbunătățirea cooperării practice între statele membre ale Uniunii Europene în contextul intensificării abordărilor diferite asupra problematicii criminalității transfrontaliere şi necesității identificării unor noi posibilități de cooperare care să includă şi ultimele evoluții în domeniul stocării diferitelor tipuri de date care pot contribui la identificarea mai rapidă a autorilor unor infracțiuni grave cu caracter transnațional, inclusiv prin utilizarea bazelor de date ADN.

[*] **Absolvent al Academiei de Poliție „Alexandru Ioan Cuza", Bucureşti**
[**] **Psiholog şi doctorand în cadrul Academiei de Poliție „Alexandru Ioan Cuza", Bucureşti**

Valoarea specială a Tratatului constă în ***procedurile de schimb de informaţii*** care sunt substanţial ameliorate şi sunt organizate mai eficient. Acesta este un ***mare pas înainte*** în schimbul de informaţii transfrontaliere. Astfel, statele implicate pot să îşi acorde unul celuilalt acces automat la bazele naţionale de date specifice:

Părţile Contractante îşi dădeau acordul pentru crearea unor baze juridice şi tehnice necesare, care să contribuie la perfecţionarea cooperării transfrontaliere, sub control judiciar şi fără să aducă atingere legislaţiilor naţionale aflate în vigoare în statele implicate. Deci, scopul primordial era intensificarea cooperării transfrontaliere, în special schimbul de informaţii, acest tratat fiind deschis pentru aderare şi altor state membre ale Uniunii Europene.

Acest document reprezintă o nouă etapă în cooperarea poliţienească europeană, având ca obiect întărirea cooperării între statele semnatare în lupta împotriva terorismului, criminalităţii transfrontaliere şi migraţiei ilegale.

Tratatul prevede, printre altele[1]:

- „*infracţiuni cu caracter terorist*”
- „*date cu caracter personal*” înseamnă informaţiile referitoare la o persoană fizică identificată sau identificabilă („persoană vizată”); o „persoană identificabilă” înseamnă o persoană care poate fi identificată, direct sau indirect, în special prin trimitere la un număr de identificare sau la unul sau mai mulţi factori ce caracterizează identitatea sa fizică sau fiziologică;
- „*prelucrarea datelor cu caracter personal*” înseamnă orice operaţiune sau set de operaţiuni efectuate cu privire la datele cu caracter personal, indiferent dacă se realizează sau nu prin mijloace automate, precum colectarea, înregistrarea, organizarea, stocarea, adaptarea sau modificarea, sortarea, recuperarea, consultarea, utilizarea, divulgarea prin furnizare, diseminarea sau punerea la dispoziţie în alt mod, alinierea, combinarea, blocarea, ştergerea sau distrugerea datelor.
- „procedura de căutare automatizată” înseamnă accesul direct la fişierele automatizate ale unui alt organism, în cazul în care răspunsul în urma procedurii de căutare nu necesită intervenţie umană;
- „referinţa datelor” înseamnă marcarea datelor cu caracter personal stocate, fără a avea ca scop limitarea prelucrării lor ulterioare;
- „blocarea datelor” înseamnă marcarea datelor cu caracter personal stocate, în scopul limitării prelucrării lor ulterioare;
- „partea necodată a ADN-ului” înseamnă zone de cromozomi care nu conţin nicio expresie genetică, deci care nu furnizează informaţii referitoare la anumite caracteristici ereditare. Fără a aduce atingere oricăror progrese ştiinţifice, nu se furnizează nicio informaţie din partea necodată a ADN-ului, nici în prezent, nici în viitor.

Părţile Contractante vor crea şi gestiona fişiere naţionale de analiză ADN, în vederea urmăririi faptelor penale. Prelucrarea datelor înregistrate în aceste fişiere se

[1] Jurnalul oficial al UE - C 125 E/120 - P6_TA(2007)0228 din 07.06.2007, Amendamentul 21.

efectuează în conformitate cu legislația națională aplicabilă în procesul prelucrării în cauză, fără a aduce atingere celorlalte dispoziții ale Tratatului[2].

Părțile Contractante permit punctelor naționale de contact ale celorlalte Părți Contractante ca, în vederea urmăririi faptelor penale, să aibă acces la datele indexate în fişierele lor de analiză ADN şi să aibă dreptul să procedeze la consultarea automatizată cu ajutorul unei comparări a profilelor ADN. Consultarea nu poate fi realizată decât pentru fiecare caz în parte şi cu respectarea legislației naționale a Părții Contractante care efectuează respectiva consultare[3].

În situația în care în cadrul unei consultări automatizate se constată o concordanță între un profil ADN transmis şi un profil ADN înregistrat în fişierul Părții Contractante destinatare, punctul național de contact care a lansat consultarea este informat pe cale automatizată cu privire la existența unei concordanțe şi la referință.

De comun acord şi prin intermediul propriilor puncte naționale de contact, Părțile Contractante compară profilele ADN ale urmelor lor deschise cu toate profilele ADN ce provin din datele indexate ale celorlalte fişiere naționale de analiză ADN, în vederea urmăririi faptelor penale. Transmiterea şi compararea se realizează în mod automatizat. Transmiterea ce vizează compararea profilelor ADN ale urmelor deschise nu se realizează decât în cazurile în care o asemenea transmitere este prevăzută prin legislația națională a Părții Contractante solicitante.

Dacă în cursul comparării menționate mai sus, o Parte Contractantă constată că profilele ADN transmise corespund celor cuprinse în propriul fişier de analiză ADN, aceasta comunică fără întârziere punctului național de contact al celeilalte Părți Contractante datele indexate pentru care a fost constatată o concordanță[4].

În cazul constatării concordanțelor profilelor ADN în cadrul procedurii prevăzute mai sus, transmiterea altor date cu caracter personal care se raportează la datele indexate, ca şi a altor informații, se realizează în baza legislației naționale a Părții Contractante solicitate, inclusiv a dispozițiilor privind asistența judiciară[5].

În consecință, la data de 5 decembrie 2006, la Bruxelles s-a convenit Acordul de implementare a Convenției de la Prüm. În conformitate cu art. 44 din Convenție, scopul Acordului de Implementare este identificarea prevederilor necesare aplicării şi implementării tehnice şi administrative a Convenției[6].

Tratatul vizează în principal îmbunătățirea schimbului de date şi informații dintre autoritățile de aplicare a legii din statele semnatare şi acoperă trei domenii reglementate de legislația europeană şi anume:

- terorismul;
- criminalitatea transfrontalieră;
- migrația ilegală[7].

---

[2] Idem.
[3] Art.3 (consultarea automatizată a profilelor AND) alin. (1).
[4] Art. 4 (compararea automatizată a profilelor AND).
[5] Art. 5 (transmiterea altor date cu caracter personal şi a altor informații).
[6] Tratatul de la Prüm - www.mira.gov.ro.
[7] Ibidem.

Fiecare Parte Contractantă va desemna un punct național de contact pentru transmiterea datelor în baza prevederilor de mai sus. Competențele punctului național de contact sunt guvernate de legislația națională care îi este aplicabilă.

Pentru prevenirea şi urmărirea faptelor penale pe teritoriul Părții Contractante care efectuează consultarea în vederea urmăririi faptelor penale pentru care sunt prevăzute pedepse şi care sunt de competența tribunalelor sau a Ministerului Public, precum şi în vederea menținerii ordinei şi siguranței publice, Părțile Contractante autorizează punctele naționale de contact ale celorlalte Părți Contractante să aibă acces la următoarele date din registrele naționale ale vehiculelor, cu dreptul de a proceda la consultarea automatizată pentru fiecare caz în parte:

1. datele privind proprietarii sau, după caz, posesorii, precum şi
2. datele privind vehiculele[8].

În scopul prevenirii faptelor penale şi a menținerii ordinii şi siguranței publice în timpul manifestărilor de mare anvergură cu dimensiune transfrontalieră, în special în domeniul sportiv sau în legătură cu reuniunile Consiliului European, Părțile Contractante îşi transmit reciproc, atât la cerere, cât şi din proprie inițiativă, date care nu au caracter personal ce pot fi necesare în acest scop, cu respectarea legislației naționale a Părții Contractante care le transmite[9].

În realizarea aceluiaşi scop (cu cel menționat mai sus), Părțile Contractante îşi transmit reciproc, atât la cerere, cât şi din proprie inițiativă, date referitoare la persoane, atunci când condamnări definitive sau alte fapte justifică prezumția că aceste persoane vor comite fapte penale în cadrul acestor evenimente, sau că acestea prezintă un pericol pentru ordinea şi siguranța publică, în măsura în care transmiterea acestor date este permisă în baza legislației naționale a părții contractante care le transmite[10].

În anumite cazuri speciale, cu respectarea legislației naționale şi fără cerere, în vederea prevenirii infracțiunilor de terorism, Părțile Contractante pot transmite punctelor naționale de contact[11] ale celorlalte Părți Contractante datele cu caracter personal şi informațiile necesare (numele, prenumele, data şi locul naşterii, precum şi o descriere a faptelor), în măsura în care acest lucru este necesar, întrucât anumite fapte justifică prezumția că persoanele în cauză vor comite infracțiuni prevăzute de Decizia-cadru 2002/475/JAI a Consiliului Uniunii Europene din 13 iunie 2002 privind combaterea terorismului[12].

Iată câteva dintre prevederile articolelor din cadrul acestei decizii:

---

[8] Art. 12 (consultarea automatizată a datelor din registrele de înmatriculare a vehiculelor) alin. (1).

[9] Art. 13 (transmiterea datelor care nu au caracter personal).

[10] Art. 14 (transmiterea datelor cu caracter personal) alin. (1).

[11] Art. 16 alin. (3) prevede că „fiecare parte contractantă desemnează un punct național de contact pentru realizarea schimbului de date cu punctele naționale de contact ale celorlalte părți contractante. Competențele fiecărui punct național de contact sunt guvernate de legislația națională care îi este aplicabilă".

[12] Decizia-cadru din 13 iunie 2002 privind combaterea terorismului (2002/475/JAI) prevede la art. 1-3 infracțiunile care pot fi interpretate ca fiind teroriste.

Art. 1. Infracțiuni teroriste şi drepturi şi principii fundamentale

(1) Fiecare stat membru ia măsurile necesare pentru a fi considerate infracțiuni teroriste actele intenționate prevăzute la literele (a)-(i), astfel cum sunt definite ca infracțiuni în dreptul intern, care, prin natura sau contextul lor, pot aduce atingere gravă unei țări sau unei organizații internaționale, atunci când sunt săvârşite cu scopul:

- de a intimida grav o populație sau
- de a constrânge nelegitim puterile publice sau o organizație internațională să îndeplinească sau să se abțină de la a îndeplini un act oarecare sau
- de a destabiliza grav sau de a distruge structurile politice fundamentale, constituționale, economice sau sociale ale unei țări sau organizații internaționale;

vor fi considerate a fi infracțiuni teroriste:

(a) atingerile aduse vieții unei persoane care pot cauza moartea;
(b) atingerile grave ale integrității fizice a unei persoane;
(c) răpirea sau luarea de ostateci;
(d) faptul de a cauza distrugeri masive unei instalații guvernamentale sau publice, unui sistem de transport, unei infrastructuri, inclusiv unui sistem informatic, unei platforme fixe situate pe platoul continental, unui loc public sau unei proprietăți private, susceptibile să pună în pericol vieți umane sau să producă pierderi economice considerabile;
(e) capturarea de aeronave şi de nave sau de alte mijloace de transport colective de pasageri sau de mărfuri;
(f) fabricarea, posesia, achiziționarea, transportul, furnizarea sau utilizarea de arme de foc, de explozibili, de arme nucleare, biologice sau chimice, precum şi, în ceea ce priveşte armele biologice şi chimice, cercetarea şi dezvoltarea;
(g) eliberarea de substanțe periculoase sau provocarea de incendii, inundații sau explozii, care ar avea drept efect punerea în pericol a vieților umane;
(h) perturbarea sau întreruperea aprovizionării cu apă, electricitate sau orice altă resursă naturală fundamentală, care ar avea drept efect punerea în pericol a vieților umane;
(i) amenințarea de a înfăptui unul din comportamentele enumerate la literele (a)-(h).

(2) Prezenta decizie-cadru nu poate avea ca efect modificarea obligației de a respecta drepturile fundamentale şi principiile juridice fundamentale, astfel cum sunt consacrate la art. 6 din Tratatul privind Uniunea Europeană.

Articolul 2. Infracțiuni referitoare la un grup terorist

(1) În sensul prezentei decizii-cadru, prin «grup terorist» se înțelege asocierea structurată, a mai mult de două persoane, stabilită în timp şi care acționează concertat în vederea săvârşirii de infracțiuni teroriste. Termenul «asociere structurată» desemnează o asociație care nu s-a constituit la întâmplare pentru a săvârşi imediat o infracțiune şi care nu are în mod necesar roluri formal definite pentru membrii săi, continuate în compoziție sau structură elaborată.

(2) Fiecare stat membru ia măsurile necesare pentru a asigura pedepsirea următoarelor acte intenționate:

(a) conducerea unui grup terorist;

(b) participarea la activitățile unui grup terorist, inclusiv prin furnizarea de informații sau de mijloace materiale sau prin orice formă de finanțare a activităților sale, având cunoștință că această participare va contribui la activitățile criminale ale grupului terorist.

Articolul 3. Infracțiuni legate de activitățile teroriste

Fiecare stat membru ia măsurile necesare pentru a fi, de asemenea, considerate infracțiuni l;egate de activitățile teroriste, următoarele comportamente:

(a) furt agravat săvârşit în vederea realizării unuia dintre comportamentele enumerate la articolul 1 alineatul (1);

(b) şantaj în vederea realizării unuia dintre comportamentele enumerate la articolul 1 alineatul (1);

(c) producerea de documente administrative false în vederea realizării unuia dintre comportamentele enumerate la articolul 1 alineatul (1) literele (a)-(h), precum şi la articolul 2 alineatul (2) litera (b)"

Fiecare Parte Contractantă decide în mod autonom, în funcție de politica sa națională de siguranță aeriană, cu privire la intervenția însoțitorilor înarmați la bordul aeronavelor înregistrate. În sensul Tratatului de la Prüm, însoțitorii înarmați la bordul aeronavelor sunt funcționarii de poliție sau lucrători ai autorității publice corespunzător pregătiți în acest scop şi însărcinați cu menținerea securității la bordul aeronavelor.

Părțile Contractante eliberează însoțitorilor înarmați repartizați la bordul aeronavelor celorlalte Părți Contractante, la cererea acestora din urmă, o autorizație generală de port a armelor de serviciu, munițiilor şi obiectelor de echipament, pentru zborurile cu destinația sau din direcția unor aeroporturi ale Părților Contractante.

Portul armelor de serviciu şi a munițiilor sunt supuse următoarelor condiții:

- ieşirea cu arme şi muniții din aeronavă într-un aeroport sau şederea în zonele de securitate, care nu sunt accesibile publicului, aflate într-un aeroport al unei alte părți contractante, nu este autorizată decât cu însoțirea de către un reprezentant al autorității naționale competente a celeilalte părți contractante implicate;
- imediat ce au fost scoase din aeronavă, armele şi munițiile aduse sunt depozitate, sub escortă, într-un loc care trebuie să fie stabilit de autoritatea națională competentă, în care acestea se depozitează în siguranță şi sub supraveghere[13].

Având în vedere evaluările comune precum şi Regulamentul (CE) nr. 377/2004 al Consiliului Uniunii Europene din 19 februarie 2004 privind crearea unei rețele a ofițerilor de legătură în materie de Imigrație, Părțile Contractante convin trimiterea unor consilieri de documentare în statele considerate drept state de origine sau de tranzit pentru migrația ilegală[14].

[13] Art. 18 (portul armelor de serviciu, munițiilor şi a obiectelor de echipament).

[14] Art. 20 (consilieri de documentare) alin. (1).

Potrivit prevederilor Tratatului, consilierii de documentare îndeplinesc în special următoarele misiuni:

- consilierea şi pregătirea membrilor reprezentanţelor diplomatice sau consulare ale Părţilor Contractante cu privire la problemele de vize şi paşapoarte, în special în ceea ce priveşte recunoaşterea documentelor falsificate sau contrafăcute, precum şi cu privire la utilizarea frauduloasă a documentelor şi la migraţia ilegală.
- consilierea şi pregătirea societăţilor de transport în domeniul obligaţiilor ce decurg din Convenţia de aplicare a Acordului Schengen din 14 iunie 1985 privind eliminarea graduală a controalelor la frontierele comune, semnată la 19 iunie 1990, şi din anexa 9 a Convenţiei de la Chicago din 7 decembrie 1944 privind Aviaţia Civilă Internaţională, precum şi în domeniul recunoaşterii documentelor falsificate sau contrafăcute şi al dispoziţiilor pertinente referitoare la intrare.
- consilierea şi pregătirea autorităţilor şi instituţiilor ţării gazdă, care sunt competente pentru controalele poliţieneşti la frontiere.

Nu se aduce atingere competenţelor reprezentanţelor diplomatice sau consulare şi nici autorităţilor însărcinate cu misiunile de control poliţienesc la frontieră ale părţilor contractante[15].

În scopul perfecţionării continue a activităţii de cooperare, Părţile Contractante desemnează puncte naţionale de contact pentru planificarea şi executarea măsurilor de îndepărtare din teritoriu, unde experţii se întâlnesc regulat în cadrul unui grup de lucru, în scopul:

- evaluării rezultatelor acţiunilor anterioare şi pentru a se ţine cont de acestea în cursul planificării şi executării măsurilor ulterioare de îndepărtare din teritoriu;
- examinării tuturor eventualelor probleme legate de tranzitul indicat mai sus, şi al identificării unor soluţii în această privinţă [art. 23 alin. (3)].

Tratatul de la Prüm mai prevede şi alte forme de cooperare, şi anume:

- forme comune de intervenţie;
- măsuri în cazul unui pericol iminent;
- asistenţa în cazul unor evenimente de mare anvergură, catastrofe şi accidente grave;
- cooperarea la cerere (art. 24-27).

Potrivit prevederilor Tratatului, „în scopul intensificării cooperării poliţieneşti, precum şi în vederea menţinerii ordinii şi securităţii publice şi a prevenirii faptelor penale, autorităţile competente care trebuie desemnate de către Părţile Contractante pot constitui patrule comune, precum şi alte forme de intervenţie comună, în cadrul cărora funcţionari sau alţi agenţi ai autorităţii publice, desemnaţi de către Părţile Contractante (denumiţi în continuare «funcţionari») participă la intervenţii pe teritoriul unei alte părţi contractante”[16].

[15] Art. 21 (misiunile consilierilor de documentare).
[16] Art. 24 (forme comune de intervenţie) alin. (1).

În calitate de stat gazdă şi cu acordul statului trimițător, fiecare Parte Contractantă, în conformitate cu legislația sa națională, poate ca, în cadrul formelor de intervenție comune, să încredințeze funcționarilor celorlalte părți contractante competențe de autoritate publică sau, în măsura în care legislația statului gazdă permite acest lucru, poate să permită ca funcționari ai altor Părți Contractante să-şi exercite competențele de autoritate publică. Competențele de autoritate publică nu pot fi exercitate în această privință decât sub comanda şi, ca regulă generală, în prezența funcționarilor statului gazdă. În această privință, funcționarii celeilalte Părți Contractante se supun legislației naționale a statului gazdă, acesta fiind responsabil pentru faptele acestora. Funcționarii unei Părți Contractante care participă la intervenții comune se supun instrucțiunilor autorității competente a statului gazdă[art. 24 alin. (2) şi (3)].

Aşadar, potrivit prevederilor Tratatului, patrulele comune se organizează în special între statele membre cu frontiere comune, pentru realizarea a trei obiective principale, şi anume:

- intensificarea cooperării polițieneşti;
- menținerea ordinii şi securității publice;
- prevenirea faptelor penale.

Tratatul prevede şi luarea unor măsuri de cooperare polițienească în cazul unor situații de urgență. Astfel, în asemenea situații, „funcționarii unei Părți Contractante pot trece frontiera comună către o altă Parte Contractantă, fără autorizația prealabilă a acesteia, pentru ca, în zona de frontieră aflată pe teritoriul celeilalte Părți Contractante şi cu respectarea legislației naționale a acesteia, să întreprindă măsurile provizorii necesare în vederea înlăturării oricărui pericol iminent pentru viața sau integritatea fizică a persoanelor” [art. 25 alin. (1)].

Tratatul defineşte situația de urgență ca fiind acea situație în care, „dacă se aşteaptă intervenția funcționarilor statului gazdă sau stabilirea unei relații de subordonare potrivit articolului 24 alineatul (2) [17], există riscul materializării pericolului” [art. 25 alin. (2)].

Funcționarii care intervin sunt obligați să anunțe fără întârziere organele competente ale statului gazdă, care după confirmarea informației, sunt obligate să întreprindă, fără întârziere, măsurile care se impun în vederea înlăturării pericolelor şi a reluării controlului asupra situației. Funcționarii care intervin (cu respectarea instrucțiunilor statului gazdă) nu pot acționa pe teritoriul statului gazdă decât până în momentul în care acesta din urmă a întreprins măsurile necesare pentru înlăturarea pericolului.

Pentru realizarea în bune condiții a acestei forme de cooperare polițienească, Părțile Contractante vor încheia un acord separat referitor la autoritățile care trebuie anunțate fără întârziere (potrivit prevederilor de mai sus), statul gazdă fiind responsabil pentru măsurile întreprinse de către funcționarii care intervin.

Funcționarii care intervin se supun atât dispozițiilor menționate mai sus, cât şi legislației naționale a Părții Contractante pe teritoriul căreia acționează.

[17] Relația de subordonare se realizează față de funcționarii statului gazdă cu respectarea legislației acestuia.

În cursul manifestațiilor de masă şi a altor evenimente de mare anvergură, a catastrofelor, precum şi a accidentelor grave, autoritățile Părților Contractante se susțin reciproc, cu respectarea legislației lor naționale, astfel:

- informându-se reciproc, cât mai curând posibil, cu privire la astfel de evenimente cu implicații transfrontaliere, precum şi comunicându-şi informațiile importante care se raportează la acestea;
- întreprinzând şi coordonând măsurile polițieneşti necesare pe propriul teritoriu, în cursul situațiilor cu implicații transfrontaliere;
- acordând asistență, în măsura posibilului, la cererea Părții Contractante pe teritoriul căreia s-a produs situația, prin trimiterea de funcționari, specialişti şi consilieri, precum şi prin punerea la dispoziție a obiectelor de echipament.

Potrivit prevederilor Tratatului, cu respectarea propriilor competențe şi a legislației lor naționale, o altă formă de cooperare polițienească este asistența reciprocă la cerere.

Autoritățile competente ale Părților Contractante îşi acordă asistență reciprocă, potrivit articolului 39 alineatul (1) prima frază din Convenția de punere în aplicare a Acordului Schengen din 14 iunie 1985 privind eliminarea graduală a controalelor la frontierelor comune semnată la 19 iunie 1990[18], în special prin:

- verificarea identității proprietarilor şi posesorilor, ca şi a conducătorilor vehiculelor rutiere, vapoarelor şi navelor sau aeronavelor, în măsura în care această acțiune nu este deja acoperită la articolul 12[19];
- informații privind permisele de conducere, permisele de navigație şi autorizațiile asemănătoare;
- verificări privind locurile de şedere şi de reşedință;
- verificări privind titlurile de şedere;
- verificări ale identităților abonaților la rețeaua telefonică şi a abonaților altor echipamente de telecomunicații, în măsura în care acestea sunt public accesibile;
- verificări privind identitatea;
- anchete privind proveniența unor obiecte precum arme, vehicule cu motor sau vapoare şi nave (cereri privind modalitățile de dobândire);
- elemente de informații rezultate din culegerea de date polițieneşti şi din documente ale poliției, precum şi informații rezultate din culegerea de date ale autorităților administrative public accesibile;

[18] Convenția de punere în aplicare a Acordului Schengen din 14 iunie 1985 prevede, la art. 39 alineatul (1) prima frază, la care se face trimitere, următoarele: „Părțile Contractante se angajează să ia măsuri pentru ca serviciile lor de poliție, în conformitate cu legislația națională şi în cadrul competențelor pe care le au, să se ajute reciproc în scopul prevenirii şi descoperirii infracțiunilor, în măsura în care legislația națională nu prevede că cererea trebuie să se facă şi să se transmită prin autoritățile judecătoreşti şi cu condiția ca cererea sau transpunerea acesteia în practică să nu presupună aplicarea unor măsuri de constrângere de către partea contractantă căreia i s-a adresat solicitarea".

[19] Art. 12 se referă la „consultarea automatizată a datelor din registrele de înmatriculare a vehiculelor".

- semnalări urgente privind armele şi explozivii, ca şi semnalări privind falsurile de monedă şi înscrisurile de valoare;
- informaţii privind executarea practică a măsurilor de supraveghere transfrontalieră, a urmărilor transfrontaliere şi a livrărilor supravegheate;
- notificarea disponibilităţii unei persoane de a da declaraţii[20].

Utilizarea armelor de serviciu, muniţiilor şi obiectelor de echipament de către agenţii unei Părţi Contractante se realizează conform unor norme foarte clar stabilite în Tratat. Astfel, „funcţionarii unei Părţi Contractante care, în cadrul unei intervenţii comune, se află pe teritoriul unei alte părţi contractante, pot purta propriile uniforme naţionale de serviciu. Funcţionarii pot avea asupra lor armele de serviciu, muniţiile şi obiectele de echipament, admise potrivit legislaţiei naţionale a statului trimiţător. Orice Parte Contractantă poate interzice funcţionarilor statului trimiţător portul anumitor arme de serviciu, muniţii şi obiecte de echipament”[21].

Prin *prelucrarea datelor cu caracter personal* se înţelege „orice prelucrare sau înlănţuire de prelucrări referitoare la date cu caracter personal, realizată cu sau fără ajutorul procedurilor automatizate, care se raportează la datele cu caracter personal, precum prelevarea, stocarea, sistematizarea, păstrarea, adaptarea sau modificarea, citirea, investigarea, consultarea, utilizarea, comunicarea prin intermediul unei transmiteri, difuzarea sau orice altă formă de punere la dispoziţie, combinarea sau conexarea, ca şi blocarea, ştergerea sau distrugerea datelor; în sensul prezentului Tratat, prelucrarea cuprinde şi informaţia privind existenţa sau absenţa unei concordanţe” [art. 33 alin. (1) pct. 1].

Consultarea automatizată constă în „accesul direct într-o bancă de date automatizate a unei autorităţi, care se efectuează astfel încât răspunsul obţinut la consultare să se realizeze în întregime pe cale automatizată” [art. 33 alin. (1) pct. 2].

Prin *marcare* se aplică un semn la datele cu caracter personal înregistrate, fără a se căuta limitarea prelucrării lor în viitor.

Blocarea presupune marcarea datelor cu caracter personal înregistrate, în vederea limitării prelucrării lor în viitor.

În ceea ce priveşte prelucrarea datelor cu caracter personal, care sunt sau au fost transmise în cadrul Tratatului, fiecare Parte Contractantă garantează datelor, prin legislaţia sa naţională, un nivel de protecţie cel puţin egal celui care rezultă din Convenţia Consiliului Europei din 28 ianuarie 1981 privind protejarea persoanelor faţă de prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal, precum şi din Protocolul adiţional din 8 noiembrie 2001, fiecare Parte Contractantă ţinând cont, în această privinţă, şi de Recomandarea nr. R (87) 15 privind utilizarea datelor cu caracter personal în domeniul poliţienesc din 17 septembrie 1987, făcută statelor membre de Comitetul de Miniştri al Consiliului Europei, inclusiv în măsura în care datele nu sunt prelucrate în mod automatizat [art. 35 alin. (1)].

Potrivit dispoziţiilor Tratatului, prelucrarea datelor transmise de către Partea Contractantă, care efectuează consultarea sau compararea datelor, este autorizată exclusiv în vederea:

[20] Art. 27 alin. (1).
[21] Art. 28 alin. (1).

- stabilirii concordanței dintre profilele ADN sau dintre datele dactiloscopice comparate;
- pregătirii şi introducerii unei cereri de asistență administrativă sau judiciară, potrivit legislației naționale, în cazul concordanței acestor date;
- realizării unei jurnalizări, potrivit prevederilor art. 39 [art. 35 alin. (2)].

Datele cu caracter personal transmise pot fi prelucrate exclusiv de către autoritățile şi instanțele care au competență pentru îndeplinirea unor sarcini în vederea atingerii scopurilor indicate mai sus. Comunicarea datelor transmise altor autorități (în special) nu poate fi realizată decât cu autorizarea prealabilă a Părții Contractante care le-a transmis şi cu respectarea legislației naționale a Părții Contractante destinatare.

În România, acest domeniu a fost reglementat prin Legea nr. 677/2001 pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal şi libera circulație a acestora[22], act normativ care a transpus acquis-ul reprezentat de Directiva 95/46/EC care reglementează cadrul juridic general privind protecția datelor cu caracter personal în Uniunea Europeană.

Fiecare Parte Contractantă va garanta că orice transmitere neautomatizată şi orice primire non-automatizată de date cu caracter personal este documentată de către autoritatea solicitantă şi de autoritatea care gestionează fişierul în scopul realizării controlului admisibilității transmiterii. Documentarea cuprinde următoarele indicații:

- motivul care a stat la baza transmiterii;
- datele transmise;
- data transmiterii şi
- denumirea sau referința autorității solicitante şi a autorității care gestionează fişierul [art. 39 alin. (1)].

Pentru consultările automatizate de date, se aplică următoarele dispoziții:

- consultarea sau compararea automatizată poate fi efectuată numai de funcționarii punctelor naționale de contact, special abilitați în acest scop. La cerere, lista funcționarilor abilitați pentru consultare sau comparare automatizată este pusă la dispoziția autorităților de supraveghere indicate la alin. (5), precum şi a altor Părți Contractante;
- fiecare Parte Contractantă garantează că autoritatea care gestionează fişierul şi autoritatea solicitantă vor ține evidența, într-un registru de jurnalizare, a oricărei trimiteri şi primiri de date, inclusiv a informațiilor privind existența sau absența unei concordanțe. Jurnalizarea cuprinde următoarele informații:
    - datele transmise;
    - data şi ora exactă a transmiterii şi
    - denumirea sau referința autorității solicitante şi a autorității care gestionează fişierul.

Autoritatea solicitantă jurnalizează atât motivul solicitării sau transmiterii, cât şi referințele agentului care a efectuat consultarea şi ale agentului care s-a aflat la originea cererii sau transmiterii [art. 39 alin. (2)].

[22] M. Of. nr. 790 din 12 decembrie 2001.

În cadrul proiectului de lege (supus dezbaterii publice) pentru aderarea României la Tratatul semnat la Prüm la 27 mai 2005, *România a formulat următoarele declaraţii*:

a) În baza art. 2 alin. (3) din Tratat[23]:

1. Sistemul Naţional de Date Genetice Judiciare, denumit în continuare SNDGJ, conţine profile genetice corespunzătoare următoarelor categorii:

- suspecţi – persoane despre care există date şi informaţii că ar putea fi autori ai infracţiunilor pentru care pot fi prelevate probe biologice în vederea introducerii profilelor genetice în baza de date naţională conform legislaţiei în vigoare;
- persoane condamnate definitiv la pedeapsa închisorii pentru săvârşirea infracţiunilor pentru care pot fi prelevate probe biologice în vederea introducerii profilelor genetice în baza de date naţională;
- urme biologice prelevate cu ocazia efectuării cercetării la faţa locului;
- cadavre cu identitate necunoscută, persoane dispărute sau persoane decedate în urma catastrofelor naturale, accidentelor în masă, a infracţiunilor de omor sau a actelor de terorism.

2. SNDGJ verifică şi compară profilele genetice în vederea:

(i) excluderii persoanelor din cercul de suspecţi şi identificării autorilor infracţiunilor prevăzute de legislaţia naţională în vigoare;
(ii) stabilirii identităţii persoanelor – victime ale catastrofelor naturale, accidentelor în masă şi actelor de terorism;
(iii) realizării schimbului de informaţii cu celelalte state şi combaterii criminalităţii transfrontaliere.

b) În baza art. 28 alin. (2) tezele 1 şi 2 din Tratat:

România interzice funcţionarilor statului trimiţător, pe teritoriul său, portul şi utilizarea armelor, muniţiilor şi echipamentului, altele decât cele aflate în dotarea individuală, potrivit legislaţiilor naţionale.

c) În baza art. 42 din Tratat:

România stabileşte ca autorităţi competente pentru implementarea Tratatului, structurile specializate din cadrul:

- Ministerului Administraţiei şi Internelor pentru punctele de contact prevăzute de art. 42 alin. (1) punctele 1- 4, respectiv 6 - 9[24];

[23] Art. 2 alin. (3) din Tratat prevede că: „odată cu depunerea instrumentului de ratificare, de acceptare, de aprobare sau de aderare, fiecare Parte Contractantă desemnează fişierele naţionale de analiză ADN cărora li se aplică articolele de la 2 la 6, ca şi condiţiile ce guvernează consultarea automatizată în baza articolului 3 alineatul 1.

[24] Potrivit dispoziţiilor Tratatului, textele la care se face trimitere se referă la: 1. punctele naţionale de contact pentru analiza AND, indicate la art. 6 alin. (1); 2. punctele naţionale de contact pentru datele dactiloscopice, indicate la art. 11 alin. (1); 3. punctele naţionale de contact pentru datele din registrul de înmatriculare a vehiculelor, indicate la art. 12 alin. (2); 4. punctele naţionale de contact pentru schimbul de informaţii la manifestaţii de mare anvergură, indicate la art. 15; 5. punctele naţionale de contact şi coordonare pentru însoţitorii înarmaţi, indicate la art. 19; 6. punctele naţionale de contact şi coordonare pentru consilierii de documentare, indicate la art. 22; 7. punctele naţionale de contact pentru planificarea şi executarea măsurilor de îndepărtare din teritoriu, indicate la art. 23 alin. (3); 8. autorităţile şi funcţionarii indicaţi la art. 24-27.

- Serviciul Român de Informaţii pentru punctele de contact prevăzute la art. 42 alin. (1) pct. 5 [punctele naţionale de contact pentru informaţiile privind prevenirea infracţiunilor de terorism, indicate la art. 16 alin. (3)].

d) Conform legislaţiei în vigoare, România apreciază că informaţiile transmise de către autorităţile române în aplicarea prevederilor Tratatului nu pot fi utilizate ca probe în procesul penal decât cu acordul scris al autorităţilor care au transmis datele.

Examinarea generală a Tratatului de la Prüm scoate în evidenţă paşii deosebit de importanţi realizaţi de către Părţile Contractante în activităţile specifice de prevenire şi combatere a criminalităţii prin perfecţionarea metodelor de cooperare poliţienească.

Tratatul în sine vine în completarea Convenţiei de aplicare a Acordului Schengen, instrument internaţional care accentuează cooperarea judiciară între statele membre, cooperare judiciară înţeleasă ca o activitate specifică judiciară aflată permanent sub controlul autorităţilor judiciare din fiecare stat membru.

Aderarea României la Tratatul de la Prüm reprezintă un nou pas destul de important realizat în direcţia compatibilizării serviciilor poliţieneşti române cu cele din statele membre, scopul final fiind acela de perfecţionare a cooperării poliţieneşti pentru prevenirea şi combaterea cu mai multă eficienţă a terorismului, criminalităţii transfrontaliere şi migraţiei ilegale.

Migraţia este frecvent asociată cu globalizarea din perspectiva economiei mondiale, iar acest fapt a dat naştere la numeroase incertitudini şi dezbateri politice în Europa unitară. Astfel, administrarea frontierelor externe ale UE reprezintă cu siguranţă una din provocările majore pe care uniunea va trebui să le înfrunte în viitor. Deplasarea accentuată a migranţilor a erodat treptat abilitatea statelor membre de a controla frontierele naţionale, iar această putere redusă a devenit o caracteristică permanentă a Europei de astăzi. Există de asemenea ameninţări externe foarte presante cum ar fi terorismul şi traficul de droguri şi arme. Confruntându-se cu aceste provocări transfrontaliere, cetăţenii europeni cer mai multă acţiune şi mai multă siguranţă atât la nivel naţional cât şi la nivel european. De aceea este important ca EU să continue dezvoltarea spaţiul justiţiei, securităţii şi libertăţii.

Frontierele încorporează şi un concept geopolitic deoarece îmbină aspecte geografice şi politice. Dar, în ultima jumătate a secolului 20 s-a mai adăugat o a treia dimensiune, cea umană care a devenit treptat mai importantă din punct de vedere politic. Obţinerea unei vize şi trecerea frontierei externe trebuie să se facă simplu şi rapid pentru călătorii de bună credinţă. De asemenea, contactele dintre oamenii din zonele de frontieră şi între membri familiei trebuie facilitate. Astfel, o ultimă provocare o reprezintă menţinerea credibilităţii după desfinţarea controalelor la frontierele interne.

Bibliografie:

[1] **Tratatul de la Prüm.**

[2] **M. Of. nr. 790 din 12 decembrie 2001.**

[3] **Jurnalul oficial al UE - C 125 E/120 - P6_TA(2007)0228 din 07.06.2007.**

[4] www.mira.gov.ro.

PRELUCRAREA DATELOR CU CARACTER PERSONAL ÎN CADRUL SISTEMULUI SIS II (SCHENGEN)

Iulian MAXIM[*]

The theme analyses to what extent the information systems that have been established as a result of police and border co-operation in the context of Schengen co-operation between most European Union member states as well as Norway and Iceland, respect the two principles of transparency and proportionality on privacy and data protection.

Lucrarea de faţă analizează condiţiile necesare participării României la schimbul de date cu statele membre prin Sistemul de Informaţii Schengen care este o măsură obligatorie în vederea definitivării cu succes a procesului de aderare a României la Spaţiul Schengen. România a demarat activităţile necesare înfiinţării şi organizării acestui sistem informatic încă din anul 2005, iar în acest sens fiind adoptată Ordonanţa de Urgenţă a Guvernului nr.128/2005 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Sistemului Informatic Naţional de Semnalări, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr.345/2005 şi Normele metodologice de aplicare a acesteia, aprobate prin HG nr.1411/2006.

La sfârşitul celui de-al doilea război mondial populaţia şi teritoriul european erau ruinate economic şi social, fapt ce a permis cu uşurinţă aplicarea ideilor de unitate europeană pentru depăşirea situaţiilor de criză generală. Relansarea acestor idei s-a materializat prin declaraţia lui Winston Churchill din 1946, prin care propunea o Uniune a Statelor Europene: *"Trebuie să respectăm* o *familie europeană într-un cadru regional care* se *va numi, poate, Statele Unite ale Europei* şi *primul pas politic va fi acela de a constitui un Consiliu al Europei"*. Această idee va fi preluată şi de Congresul Statelor Unite ale Americi, care în 1947 adoptă rezoluţia Fulbright prin care recomandă crearea unor **State Unite ale Europei**. În acelaşi spirit se va pronunţa şi marele om politic francez Charles de Gaulle, acesta susţinând ideea creării unei **Europe întinse de la Atlantic la Urali**.

În condiţiile în care eşecul Conferinţei de la Moscova din 1947 conduce la declanşarea „războiului rece" devine tot mai clar că singura modalitate de apărare este unificarea politică şi economică a statelor suverane şi transferul unor componente ale suveranităţii către instituţii europene. Astfel au apărut **trei** abordări ale ideii de integrare vest – europeană: **federalistă** (care susţinea unificarea politică rapidă a Europei Occidentale), **funcţionalistă** (care susţinea o integrare bazată pe soluţii tehnice, pragmatice – o aplicare a acesteia a fost constituirea Uniunii Vamale Benelux formată din Belgia, Olanda şi Luxemburg) şi **naţionalistă** (susţinută de

[*] **Absolvent al Academiei de Poliţie „Alexandru Ioan Cuza", Bucureşti**

Marea Britanie, Elveția şi țările scandinave şi care presupunea existența doar a unei cooperări, fără integrare politică).

Primul pas în crearea Europei aşa cum o cunoaştem a fost crearea în 1948 a Organizatia de Cooperare Economica Europeana, organizatie interguvernamentala, cu rol in distribuirea ajutorului SUA (European Recovery Program - Planul Marshall - care a durat până în 1953 şi a acordat cca. 15,7 mld. $), coordonarea reconstructiei, aplicarea reducerilor de taxe vamale, etc. Sub coordonarea OCEE s-a lansat studierea realizării unei uniuni vamale şi a fost înființată în 1950 European Payment Union - o agenție cu rol de facilitare a sistemului multilateral de plăți legate de comerț în condițiile lipsei de lichidități internaționale.

In 1950, pe fondul unor probleme economice în ramuri strategice, ministrul de externe francez, Robert Schumann a fost împuternicit de SUA şi Marea Britanie să elaboreze o propunere de integrare a Germaniei de Vest în sfera cooperării vest-europene. Propunerea ministrului francez viza realizarea unei Europe unite printr-o succesiune planificată de etape în jurul unei uniuni de interese economice a cuplului franco – german. La baza concretizării acestei inițiative au stat atât **premise interne**:

- identitatea de cultură şi civilizație;
- nivel similar de dezvoltare şi, de aici, posibilitatea creării unei mari piețe unice;
- existența unei voințe politice în favoarea integrării (rolul unor personalități precum Charles de Gaulle şi Konrad Adenauer);
- existența unor resurse materiale, financiare si umane care au permis îndeplinirea obligațiilor decurgînd din procesul de integrare.

dar şi **premise externe:**

- inceperea războiului rece care a stimulat unirea țărilor vest-europene în fața pericolului sovietic;
- lansarea de către SUA a Planului Marshall;
- concurența economică tot mai puternică din partea societăților transnaționale din SUA.

Sistemul Informatic Schengen (SIS), potrivit Titlurilor IV şi VI ale Convenției de Implementare a Acordului Schengen, statele părți se angajează să creeze şi să administreze un sistem comun de informații denumit Sistemul Informatic Schengen (SIS).

Categoriile de date din SIS se referă la persoane şi bunuri față de care s-a introdus o alertă de către un stat membru la solicitarea autorităților judiciare ale acestora.

Scopul SIS este de a menține ordinea şi siguranța publică, inclusiv securitatea națională pe teritoriile statelor membre şi de a aplica dispozițiile Convenției Schengen referitoare la circulația persoanelor folosind informații comunicate prin intermediul SIS.

Convenția Schengen menționează că datele din SIS pot fi copiate numai în scopuri tehnice cu condiția ca această copiere să fie necesară pentru ca autoritățile competente să poată efectua o căutare directă. Datele nu pot fi utilizate în scopuri

administrative. Persoanele au dreptul de a avea acces la datele personale introduse în SIS, potrivit legislației naționale, dacă ele solicită acest lucru.

Orice persoană are dreptul să ceară autorităților de control să verifice datele introduse în SIS cu privire la ea însăşi şi modul cum au fost folosite aceste date. Acest drept este reglementat de legislația națională a părții contractante căreia i se adresează solicitarea. Dacă datele au fost introduse de o altă parte contractantă, verificarea se efectuează în strânsă coordonare cu autoritatea de control a acelei părți contractante.

În contextul aderării României la UE, problematica protecției datelor cu caracter personal a căpătat o amploare şi importanță deosebite, tendințe relevate de **consolidarea cadrului normativ**, dar şi de **crearea unei instituții specifice domeniului abordat**, precum Sistemul Informatic Național de Semnalări şi Autoritatea Națională de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal (A.N.S.P.D.C.P.).

Sistemul Informatic Național de Semnalări (SINS) reprezintă sistemul de informații creat la nivel național care, la data aderării României la Convenția de punere în aplicare a Acordului Schengen, va furniza date către Sistemul Informatic Schengen (SIS), în conformitate cu reglementările europene în materie.

SINS permite autorităților competente ca, prin intermediul unei proceduri de căutare automată în sistem, să aibă acces la semnalările cu privire la persoane şi bunuri, în scopul îndeplinirii atribuțiilor specifice în domeniile controlului trecerii frontierei de stat, al respectării regimului vamal, al eliberării vizelor şi permiselor de şedere, precum şi al celorlalte controale şi activități specifice efectuate de organele de poliție sau de către alte autorități, în scopul asigurării ordinii şi siguranței publice.

Ministerul Internelor şi Reformei Administrative (MIRA) este autoritatea publică centrală care gestionează şi răspunde de buna funcționare a SINS, de integritatea semnalărilor conținute în acesta, precum şi de alimentarea cu semnalări a SIS, conform exigențelor acquis-ului Schengen.

În ceea ce priveşte instituția Poliției Române, **în calitate de operator**, conform prevederilor legale în vigoare, are obligația de a respecta caracterul privat şi securitatea prelucrarii datelor cu caracter personal ale fiecarei persoane. De asemenea, are obligatia de a administra, în condiții de siguranță, bazele de date anume create pentru îndeplinirea atribuțiilor legale ce-i revin şi de a asigura persoanelor înregistrate, în calitate de **persoane vizate**, drepturile anume prevăzute în cuprinsul Legii nr. 677/2001, cu modificările ulterioare.

A.N.S.P.D.C.P. are ca obiectiv apărarea drepturilor şi libertăților fundamentale ale persoanelor fizice, în special a **dreptului la viață intimă, familială şi privată în legătură cu prelucrarea datelor cu caracter personal şi libera circulație a acestor date**. Acest drept are un conținut complex, de mare importanță pentru libertatea şi personalitatea cetățeanului, iar în țara noastră **este garantat prin Constituție (art. 26)**.

Potrivit legii de înființare, organizare şi funcționare, ANSPDCP este o autoritate publică cu personalitate juridică, **autonomă şi independentă** față de orice altă autoritate publică, precum şi față de orice persoană fizicăsau juridică din

domeniul privat. ANSPDCP este condusă de un preşedinte, numit de Senat, pentru un mandat de 5 ani, care poate fi reînnoit o singură dată.

Preşedintele autorității întocmeşte şi prezintă anual rapoarte de activitate în şedința plenară a Senatului.Rapoartele pot conține recomandări privind modificarea legislației sau măsuri de altă natură, pentru ocrotirea drepturilor şi libertăților cetățenilor în legătură cu prelucrarea datelor personale.

Autoritatea de supraveghere **monitorizează şi controlează sub aspectul legalității** prelucrările de date cu caracter personal care cad sub incidența Legii nr. 677/2001, cu modificările şi completările ulterioare.

În acest scop autoritatea de supraveghere **exercită următoarele atribuții**:

- elaborează formularele tipizate ale notificărilor şi ale registrelor proprii;
- primeşte şi analizează notificările privind prelucrarea datelor cu caracter personal, anunțând operatorului rezultatele controlului prealabil;
- autorizează prelucrările de date în situațiile prevăzute de lege;
- poate dispune, în cazul în care constată încălcarea dispozițiilor legale, suspendarea provizorie sau încetarea prelucrării datelor, ştergerea parțială ori integrală a datelor prelucrate şi poate să sesizeze organele de urmărire penală sau să intenteze acțiuni în justiție;
- informează persoanele fizice sau/şi juridice care activează în aceste domenii, în mod direct sau prin intermediul structurilor asociative ale acestora, asupra necesității respectării obligațiilor şi îndeplinirii procedurilor prevăzute de lege;
- păstrează şi pune la dispoziție publicului registrul de evidență a prelucrărilor de date cu caracter personal;
- primeşte şi soluționează plângeri, sesizări sau cereri de la persoanele fizice şi comunică soluția dată ori, după caz, diligențele depuse;
- efectuează **investigații din oficiu sau la primirea unor plângeri ori sesizări**;
- este consultată atunci când se elaborează proiecte de acte normative referitoare la protecția drepturilor şi libertăților persoanelor, în privința prelucrării datelor cu caracter personal;
- poate face propuneri privind inițierea unor proiecte de acte normative sau modificarea actelor normative în vigoare în domenii legate de prelucrarea datelor cu caracter personal;
- cooperează cu autoritățile publice şi cu organele administrației publice, centralizează şi analizează **rapoartele anuale de activitate ale acestora** privind protecția persoanelor în privința prelucrării datelor cu caracter personal, **formulează recomandări şi avize** asupra oricărei chestiuni legate de protecția drepturilor şi libertăților fundamentale în privința prelucrării datelor cu caracter personal, **la cererea oricărei persoane**, inclusiv a autorităților publice şi a organelor administrației publice;

Ca o garanție a realizării scopului declarat al legii cadru, drepturile ce revin persoanei vizate au fost prevăzute expres de legiuitor:

- **dreptul la informare** (art. 12);
- **dreptul de acces la date** (art. 13);

- **dreptul de intervenție asupra datelor** (art. 14);
- **dreptul de opoziție** (art. 15);
- **dreptul de a nu fi supus unei decizii individuale** (art. 17);
- **dreptul de a se adresa justiției** (art. 18) .

• Dreptul la informare

În cazul în care *datele cu caracter personal sunt obtinute direct de la persoana vizată*, operatorul este obligat să furnizeze acesteia cel puțin următoarele informații:

- ❖ identitatea operatorului şi a reprezentantului acestuia, dacă este cazul;
- ❖ scopul în care se face prelucrarea datelor;
- ❖ informații suplimentare, precum: destinatarii sau categoriile de destinatari ai datelor; dacă furnizarea tuturor datelor cerute este obligatorie şi consecințele refuzului de a le furniza; existența drepturilor prevăzute de prezenta lege pentru persoana vizată, în special a dreptului de acces, de intervenție asupra datelor şi de opoziție, precum şi condițiile în care pot fi exercitate;
- ❖ orice alte informații a căror furnizare este impusă prin dispoziție a autorității de supraveghere, ținând seama de specificul prelucrării.

În cazul în care *datele nu sunt obtinute direct de la persoana vizată*, operatorul este obligat ca, în momentul colectării datelor sau, dacă se intenționează dezvăluirea acestora către terți, cel mai târziu până în momentul primei dezvăluiri, să furnizeze persoanei vizate cel puțin următoarele informații, cu excepția cazului în care persoana vizată posedă deja informațiile respective:

- ❖ identitatea operatorului şi a reprezentantului acestuia, dacă este cazul;
- ❖ scopul în care se face prelucrarea datelor;
- ❖ informații suplimentare, precum: categoriile de date vizate, destinatarii sau categoriile de destinatari ai datelor, existența drepturilor prevăzute de lege pentru persoana vizată, în special a dreptului de acces, de intervenție asupra datelor şi de opoziție, precum şi condițiile în care pot fi exercitate;
- ❖ orice alte informații a căror furnizare este impusă prin dispoziție a autorității de supraveghere, ținând seama de specificul prelucrării.

• Dreptul de acces la date

Orice persoană vizată are dreptul de a obține de la operator, la cerere (în mod gratuit, pentru o solicitare pe an), confirmarea faptului că datele sale personale sunt sau nu sunt prelucrate de acesta, precum şi următoarele informații:

- ❖ informații referitoare la scopurile prelucrării, categoriile de date avute în vedere şi destinatarii sau categoriile de destinatari cărora le sunt dezvăluite datele;
- ❖ comunicarea într-o formă inteligibilă a datelor care fac obiectul prelucrării, precum şi a oricărei informații disponibile cu privire la originea datelor;
- ❖ informații asupra principiilor de funcționare a mecanismului prin care se efectuează orice prelucrare automată a datelor care vizează persoana respectivă;

- ❖ informații privind existența dreptului de intervenție asupra datelor şi a dreptului de opoziție, precum şi condițiile în care pot fi exercitate;
- ❖ informații asupra posibilității de a consulta registrul de evidență a prelucrărilor de date cu caracter personal, de a înainta plângere către autoritatea de supraveghere, precum şi de a se adresa instanței pentru atacarea deciziilor operatorului, în conformitate cu dispozițiile legale.

Operatorul este obligat să comunice informațiile solicitate, în termen de 15 zile de la data primirii cererii.

• Dreptul de intervenție asupra datelor

Orice persoană vizată are dreptul de a obține, în mod gratuit, de la operator, printr-o cerere întocmită în formă scrisă, datată şi semnată:

- ❖ rectificarea, actualizarea, blocarea sau ştergerea datelor a căror prelucrare nu este conformă legii, în special a datelor incomplete sau inexacte;
- ❖ transformarea în date anonime a datelor a căror prelucrare nu este conformă cu Legea nr. 677/2001;
- ❖ notificarea către terții cărora le-au fost dezvăluite datele, dacă această notificare nu se dovedeşte imposibilă sau nu presupune un efort disproporționat față de interesul legitim care ar putea fi lezat.

Operatorul este obligat să comunice măsurile luate, precum şi, dacă este cazul, numele terțului căruia i-au fost dezvăluite datele cu caracter personal referitoare la persoana vizată, în termen de 15 zile de la data primirii cererii.

• Dreptul de opoziție

Persoana vizată are dreptul de a se opune în orice moment, printr-o cerere întocmită în formă scrisă, datată şi semnată, din motive întemeiate şi legitime legate de situația sa particulară, ca datele care o vizează să facă obiectul unei prelucrări, cu excepția cazurilor în care există dispoziții legale contrare. În caz de opoziție justificată, prelucrarea nu mai poate viza datele în cauză.

Persoana vizată are dreptul de a se opune în orice moment, în mod gratuit şi fără nici o justificare, ca datele care o vizează să fie prelucrate în scop de marketing direct, în numele operatorului sau al unui terț, sau să fie dezvăluite unor terți într-un asemenea scop. Operatorul este obligat să comunice persoanei vizate măsurile luate, precum şi, dacă este cazul, numele terțului căruia i-au fost dezvăluite datele cu caracter personal referitoare la persoana vizată, în termen de 15 zile de la data primirii cererii.

• Dreptul de a nu fi supus unei decizii individuale

Orice persoană are dreptul de a cere şi de a obține:

- ❖ retragerea sau anularea oricărei decizii care produce efecte juridice în privința sa, adoptată exclusiv pe baza unei prelucrări de date cu caracter personal, efectuată prin mijloace automate, destinată să evalueze unele aspecte ale personalității sale, precum competența profesională, credibilitate a, comportamentul său ori alte asemenea aspecte;

- ❖ reevaluarea oricărei alte decizii luate în privința sa, care o afectează în mod semnificativ, dacă decizia a fost adoptată exclusiv pe baza unei prelucrări de date care întruneşte condițiile prevăzute mai sus.

Dreptul de a se adresa justiției

Fără a aduce atingere posibilității de a se adresa cu plângere autorității de supraveghere, orice persoană care a suferit un prejudiciu în urma unei prelucrări de date cu caracter personal, efectuate ilegal, se poate adresa instanței competente pentru repararea acestuia.

Instanța competentă este cea în a cărei rază teritorială domiciliază reclamantul. Cererea de chemare în judecată este scutită de taxă de timbru.

În vederea apărării drepturilor prevăzute de lege, persoanele ale căror date cu caracter personal fac obiectul unei prelucrări care cade sub incidența legii pot înainta plângere către autoritatea de supraveghere.

Plângerea se poate face direct sau prin reprezentant. Plângerea către autoritatea de supraveghere nu poate fi înaintată dacă o cerere în justiție, având acelaşi obiect şi aceleaşi părți, a fost introdusă anterior. În afara cazurilor în care o întârziere ar cauza un prejudiciu iminent şi ireparabil, plângerea către autoritatea de supraveghere nu poate fi înaintată mai devreme de 15 zile de la înaintarea unei plângeri cu acelaşi conținut către operator .

Dacă plângerea este găsită întemeiată, autoritatea de supraveghere poate dispune suspendarea provizorie sau încetarea prelucrării datelor, ştergerea parțială sau integrală a prelucrării datelor şi poate să sesizeze organele de urmăriere penală sau să intenteze acțiune în justiție.Decizia trebuie motivată şi se comunică părților interesate în termen de 30 de zile de la data plângerii.

Autoritatea de supraveghere poate aplica sancțiuni contravenționale operatorului pentru:

- **omisiunea de a notifica şi notificarea cu rea-credință;**
- **prelucrarea nelegală a datelor cu caracter personal;**
- **neîndeplinirea obligațiilor privind confidențialitatea şi aplicarea măsurilor de securitate;**
- **refuzul de a furniza informații.**

Sancțiunile contravenționale se aplică de către autoritatea de supraveghere prin personalul împuternicit în acest scop. Cuantumul amenzilor care pot fi aplicate, în cazul săvârşirii contravențiilor sus- menționate, variază între 500 RON şi 50.000 RON.

Împotriva proceselor-verbale de constatare şi a deciziilor de sancționare se poate face plângere la secțiile de contencios administrativ ale tribunalelor.

Bibliografie:

[1] **Ordonanța de Urgență a Guvernului nr.128/2005 privind înființarea, organizarea şi funcționarea Sistemului Informatic Național de Semnalări**.

[2] **Legea nr. 677 din 21 noiembrie 2001 pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal şi libera circulație a acestor date**.
[3] www.dataprotection.ro

VALORILE ŞI SPIRITUL CONSTRUCȚIEI EUROPENE

Alina PAPOI*

European Union needs a strong transatlantic relationship based on deep respect and mutual understanding. In this regard, the emphasis is on identification of European concepts of solidarity and identity, of belonging to common systems of values, which gives specificity to Europe and allow expression of solidarity as an option for a "common European good". Finally there is a need for effective solidarity between Member States, especially in cohesion policy and to defend the European social model values to develop pragmatic solutions specific to the financial crisis, economic policy coordination and achieving an internal market.

"<Despre Europa nu ştie nimeni [...]; nici de unde şi-a luat acest nume, nici cine ar putea să fie cel care i l-a dat ...>[1]*. Cu cinci secole înainte de Isus Cristos, Herodot se face purtătorul unei incertitudini care avea să dureze. Nu ştim nici azi de unde provine acest cuvânt, nici ce a reprezentat în gândirea celor care l-au folosit, şi nici limitele spaţiale în care-l înscriau ... Şi totuşi, Europa există"*[2]. De la cuvânt la legendă, de la istorie la certitudine, Europa, această "lume nouă", "prințesă şi continent", cum o denumesc Carpentier şi Lebrun, există.

Există acest spațiu european, cu caracteristicile sale, un continent divers, care a trăit şi "secolul lui Pericle", şi fenomenul protourbanizării, şi invazii, divizări, dar şi creştinarea, care a pus bazele civilizației medievale pentru a ajunge la o Europă a Sfintei Alianțe, culminând însă cu o Europă în ruinele Primului Război Mondial, suportând apoi consecințele unui "război fatal", cu inexorabila Conferință de la Yalta, o Europă unică aşadar, în care visul lui Churchill, cel care evoca "Statele Unite ale Europei", devine o realitate instituțională.

Având ca punct de plecare declarația ministrului francez de externe Robert Schuman, prin care îşi făcea cunoscut un proiect construit împreună cu Jean Monnet, comisar al planului de modernizare a Franței după cel de-al Doilea Război Mondial, se configurează rezultatul unei relații de cooperare între şase țări europene fondatoare (Franța, Germania, Belgia, Italia, Luxemburg, Olanda), prin apariția comunităților europene. Odată făcut primul pas, susținându-şi cauza pentru o unitate economică a Europei, Jean Monnet atrăgea atenția asupra faptului că *"Prosperitatea şi progresul social vital vor rămâne de neatins până când națiunile Europei nu vor forma o federație a unei <entități europene> care să le sudeze într-o singură unitate economică"*[3]. Apărea, astfel, Comunitatea Europeană a Cărbunelui şi Oțelului,

---

* **Redactor-şef adjunct al revistei *Gândirea Militară Românească***

[1] Herodot, *Istorii*, Editura Ştiințifică, Bucureşti, 1961, vol. I, c. IV, traducere de Felicia Vanț-Ştef, p. 327 – n.t., în Jean Carpentier şi François Lebrun, coordonatori, *Istoria Europei*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2006, p. 11.

[2] J. Carpentier şi F. Lebrun, coordonatori, *Istoria Europei*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2006, p. 11.

[3] Jean Monnet., *Mémoires*, Paris, Fayard, 1976, pp. 347-348, pe site-ul http://www.ena.lu/

instituită prin Tratatul de la Paris, cea dintâi formă efectivă de integrare europeană (1951).

Metoda comunitară îşi găsea concretizarea în Europa "celor 6", care avea să deschidă calea negocierilor pentru adoptarea pieței comune (Tratatul de la Roma), acea zonă a liberului schimb.

Tratatul de constituire a Comunității Economice Europene (CEE), semnat, în cadrul unei ceremonii solemne, pe colina Capitoliului din Roma, şi-a fixat câteva obiective, precum: o uniune din ce în ce mai strânsă, mai concisă între popoarele europene; sprijinul progresului economic şi social al țărilor membre în scopul eliminării aşa-numitelor bariere care divizează Europa; îmbunătățirea condițiilor de viață şi de muncă ale națiunilor; dezvoltarea armonioasă a economiilor statelor membre, urmărindu-se minimizarea decalajelor existente între diferite regiuni. Tratatul CEE a avut meritul de a contribui la accelerarea etapei de relansare a creşterii economice ce a caracterizat anii '60, ceea ce a dus la afirmarea comunităților europene.

Comunitatea Europeană, creată în urma semnării tratatelor privind Comunitatea Europeană a Cărbunelui şi Oțelului (CECO), în 1951, şi CEE, în 1957, cunoaşte un proces continuu de extindere: alegerea lui Pompidou, în 1969, îi permite Franței o deschidere politică spre partenerii săi, îndeosebi reechilibrarea relațiilor cu Germania şi dezvoltarea unei politici externe comune.

Tratatul de la Maastricht (asupra Uniunii Europene) constituie un fel de *"templu care se sprijină pe trei piloni şi are deasupra un fronton. Frontonul enumeră obiectivele: cetățenia europeană, piața unică, integrarea economică, politica externă.*

Pilonul central, <Comunitatea Europeană>, include piața internă europeană, politicile economice comune (...) şi uniunea monetară.

Cei doi piloni laterali reprezintă Politica Externă şi de Securitate Comună (PESC), pe de o parte, şi cooperarea juridică şi polițienească, pe de altă parte"[4].

Cele cinci tratate fondatoare ale construcției europene înglobează astăzi ceea ce numim acquis-ul comunitar al Uniunii Europene: Tratatul de la Roma (1957), Actul Unic European (1986), Tratatul de la Maastricht (1992), Tratatul de la Amesterdam (1997), Tratatul de la Nisa (2001).

Obiectivul principal al Uniunii Europene este acela de a construi relațiile dintre țările membre, respectiv popoarele acestora, pe baza unui set de valori unanim acceptate de către națiuni, ceea ce va duce, în final, la atât de mult dorita solidaritate la nivelul Uniunii. Aceste valori, deşi diverse prin tradiția, limba, cultura fiecăreia dintre națiuni, sunt şi trebuie să devină comune. Este, de fapt, deviza Uniunii Europene: *unitate în diversitate*. Aceste valori fundamentale sunt: libertatea, democrația, justiția socială, respectul pentru fiecare persoană, respectul pentru drepturile tuturor. Este cu atât mai stringent să cunoaştem şi să aprofundăm, în acelaşi timp, valorile europene, cu cât acestea reprezintă fundamentul societății europene, acest spațiu la care România aderă. Articolul 6 al Tratatului UE precizează, în acest

[4] Pascal Fontaine, *Construcția europeană de la 1945 până în zilele noastre*, Institutul European, Iaşi, 1998, p. 36.

sens, că Uniunea respectă drepturile fundamentale garantate prin Convenția europeană a drepturilor omului şi libertăților fundamentale. Statele membre trebuie să respecte principiile democrației şi ale statului de drept, libertățile individuale, minoritățile, economia de piață, reprezentarea sindicală. În acelaşi timp, trebuie să se angajeze să lupte împotriva rasismului, a xenofobiei, a criminalității organizate, a discriminărilor între indivizi, indiferent de convingerile lor religioase şi personale.

Astfel, în 1999, în *Declarația mileniului*, Consiliul European de la Helsinki sublinia atât fundamentele, cât şi valorile Uniunii Europene: democrația, statul de drept, libertatea, toleranța, egalitatea, solidaritatea şi diversitatea culturală, trecerea la o nouă etapă în procesul de extindere a Uniunii Europene. În acest sens, UE a elaborat *Carta drepturilor fundamentale*, o sinteză coerentă a tuturor acestor drepturi. Astăzi, Carta cuprinde şase capitole: demnitatea umană; libertățile fundamentale; egalitatea; solidaritatea; cetățenia şi justiția. În Preambulul Cartei se explicitează, de altfel, că statele membre sunt hotărâte să împărtăşească *"un viitor paşnic, întemeiat pe valori comune"*[5], iar Uniunea, *"conştientă de patrimoniul său spiritual şi moral, este întemeiată pe valorile indivizibile şi universale ale demnității umane, libertății, egalității şi solidarității"*[6].

Carta drepturilor fundamentale reuneşte într-un singur text ansamblul drepturilor civice, politice, economice şi sociale ale cetățenilor europeni şi ale tuturor celor care locuiesc pe teritoriul Uniunii.

Semnificația acestui document rezidă atât în faptul că Uniunea Europeană îşi fixează o serie de obiective pe scena mondială, cât şi în aceea că transmite un mesaj important țărilor candidate şi celor semnatare ale unor acorduri. Aceste două aspecte demonstrează că aderarea la UE înseamnă, în primul rând, respectarea valorilor europene.

Prin introducerea sintagmei de *"cetățenie europeană"*, în 1992, odată cu semnarea Tratatului de la Maastricht, se recunoşteau, în fapt, drepturile, dar şi obligațiile cetățenilor europeni, precum şi participarea acestora la viața politică. Cetățenia europeană vizează, stricto sensu, consolidarea imaginii şi a identității Uniunii Europene şi implicarea mai profundă, reală a cetățeanului în procesul de integrare europeană.

Cetățenia europeană se axează pe principiile comune ale statelor membre ale UE, aşa cum sunt ele menționate în Tratatul de la Amsterdam – principiul libertății, principiul democrației, principiul respectării drepturilor omului şi al libertăților fundamentale şi principiul statului de drept, şi decurge din drepturile fundamentale ale omului şi drepturile specifice acordate cetățeanului european (drepturi de liberă circulație şi drepturi civice), descrise în Tratat.

Securitatea comunității europene nu poate fi divizată. În acest sens, cooperarea României cu statele membre ale UE trebuie să se realizeze prin respectarea valorilor şi intereselor promovate de către Uniune. În actualul context de securitate, se cuvine

[5] Parlamentul European, *Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene*, pe site-ul http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?id=47&pageRank=6&language=RO

[6] *Ibidem*.

ca interesul fundamental al ţării noastre să-l reprezinte dezvoltarea economică, stabilitatea regională, precum şi asumarea unui rol proactiv ca factor de securitate regional, pentru că *"România este încă latura estică de securitate a Uniunii Europene"*[7].

E important să cunoaştem valorile europene, pentru că, pe de o parte, acestea stau la baza societăţii europene, pe de altă parte, constituie punctul de pornire al întregii legislaţii comune europene pe care România a adoptat-o şi, nu în ultimul rând ca importanţă, acestea fac parte din viaţa noastră. Ajungem – sau măcar aşa ar trebui – să ne identificăm cu acestea.

Uniunea Europeană trebuie să-şi reafirme şi să-şi actualizeze permanent propriile valori, comune tuturor statelor membre. Cu atât mai mult, UE trebuie să protejeze demnitatea umană. Însăşi aderarea la Uniune presupune acceptarea unei viziuni politice comune, susţinută de valori comune.

În prezent, la nivelul Uniunii Europene se află în derulare două programe esenţiale în domeniul construcţiei europene: Programul *"Cultura 2007-2013"*, un mecanism de sprijinire a sectorului cultural, ce are ca obiectiv fundamental *"punerea în valoare a spaţiului cultural comun prin cooperare pentru dezvoltarea cetăţeniei europene prin promovarea mobilităţii transnaţionale a persoanelor şi artefactelor culturale şi încurajarea dialogului intercultural"*[8] şi Programul *"Europa pentru cetăţeni"*, al cărui scop este *"promovarea cetăţeniei europene active"*[9]. În acest context, noi, românii, nu trebuie să uităm nicio clipă că depinde efectiv de noi în ce măsură ne vom păstra valorile, trecutul, istoria, dar şi cât de bine le vom modela în funcţie de "zestrea" culturii europene şi a celei universale, păstrându-ne conştiinţa responsabilă întru împlinirea aceluiaşi destin: o Europă *"care îşi caută unitatea în diversitate"*, după cum sublinia Papa Ioan Paul al II-lea.

Pornind de la o frază aparţinând aceluiaşi Jean Monnet – *"Dacă aş reîncepe construcţia Uniunii Europene, cultura ar fi pe primul plan"* –, diplomatul francez Philippe Etienne sublinia că Europa se sprijină pe valori ca toleranţa şi pacea şi, un lucru extraordinar pe care trebuie să-l remarcăm, pe cunoaşterea celuilalt. În viziunea ambasadorului francez, Europa este, de fapt, *"un construct în care suveranitatea, acceptarea şi asumarea identităţii sunt trăsăturile de bază ale tuturor naţiunilor care au fost separate în decursul anilor de conflicte sângeroase"*[10]. Şi tocmai această construcţie şi-a propus ca, în anul 2010, să ajungă zona mondială cea mai competitivă

---

[7] Dr. Costică Silion, *Tendinţe şi orientări în analiza mediului de securitate global şi european*, în vol. *Securitate şi apărare în Uniune Europeană*, Sesiunea anuală de comunicări ştiinţifice cu participare internaţională *Strategii XXI*, Bucureşti, aprilie, 2008, p. 69.

[8] Cătălin Turliuc, *Identitate şi cultură în Uniunea Europeană*, pe site-ul http://www.ziuadeiasi.com.ro/ziua_administrativ/6064-Identitate-cultur-Uniune-European.html, 26.05.2009.

[9] *Ibidem.*

[10] Philippe Etienne, *Europa se sprijină pe valori ca toleranţa şi pacea*, în *Observatorul cultural*, nr. 46 din 15.10.2009, pe site-ul http://www.observatorcultural.ro/Europa-se-sprijina-pe-valori-ca-toleranta-si-pacea*articleID_12304-articles_details.html

în raport cu Statele Unite ale Americii. Un obiectiv destul de greu de atins, dar nu imposibil ...

Bibliografie:

[1] CARPENTIER, J. şi Lebrun, F., **Istoria Europei**, Editura Humanitas, Bucureşti, 2006.

[2] FONTAINE, P., **Construcția europeană de la 1945 până în zilele noastre**, Insititutul European, Iaşi, 1998.

[3] IVAN, Adrian Liviu, **Statele Unite ale Europei**, Institutul European, 2007.

[4] ZORGBIBI, Ch., **Construcția europeană. Trecut, prezent şi viitor**, Editura Trei, Bucureşti, 1998.

IMPLICAȚIILE ROMÂNIEI ÎN SFERA EUROPEANĂ

Catherine PĂVĂLOIU*

No single country is able to tackle today's complex problems on its own. In reality, Europe still faces security threats and challenges. In much of the developing world, poverty and disease cause untold suffering and give rise to pressing security concerns. Security is a precondition of development. Conflict not only destroys infrastructure, including social infrastructure; it also encourages criminality, deters investment and makes normal economic activity impossible. A number of countries and regions are caught in a cycle of conflict, insecurity and poverty.

We need to be able to act before countries around us deteriorate, when signs of proliferation are detected, and before humanitarian emergencies arise. Preventive engagement can avoid more serious problems in the future. A European Union which takes greater responsibility and which is more active will be one which carries greater political weight.

"Europa îşi caută identitatea pe măsura ce-şi creşte coeziunea internă, cunoscută sub numele de integrare".
Victor Ionescu

Istoria veche, medievală sau modernă ilustrează deosebit de semnificativ delimitarea poziției geostrategice a României. Nu avem spațiul necesar pentru a face o retrospectivă îndepărtată. Evoluțiile contemporane şi trecutul apropiat dovedesc, odată în plus, rolul marilor coordonate geografice în conturarea sferelor de influență ale marilor puteri şi ca urmare, a *"reformulării"* geopolitice şi geostrategice la nivel continental.

Din punct de vedere politico-militar actual îşi mențin importantă direcțiile strategice ce traversează Europa Centrală şi de Est, atât pe axa nord-sud, cât şi est-vest. Spațiul geografic al României, în care sunt cuprinse 10 structuri geomorfologice cu o mare valoare strategică, constituie o zonă de interes pentru marile puteri, organismele euro-atalantice şi paneuripene, ca şi pentru alte state. Deținerea controlului acestora poate influența, într-o mare măsură, deciziile politico-militare privind ducerea unor acțiuni militare locale sau de o mare amploare.

Creşterea interesului european, în ultimul timp, pentru spațiul Dunăre-Marea Neagră, situarea joncțiunii dintre fluviu şi mare pe teritoriul nostru determină reconsiderarea rolului şi importanței acestui spațiu şi situației geostrategice a României. Prin punerea în exploatare a căii navigabile Rhin-Main-Dunăre a sporit valoarea sectorului românesc al fluviului atât ca aliniament, cât şi ca direcție strategică.

Reluarea unora dintre argumentele geopolitice şi concretizarea celor de natura geostrategică ne prezintă un spațiu românesc şi o țară care consideră că nu are un potențial inamic în nici unui din statele lumii[1], şi care şi-a consolidat statutul de

* **Doctorand, Universitatea Națională de Apărare "Carol I"**
[1] *Strategia de securitate națională a României*, Bucureşti, 1998.

generator de stabilitate şi securitate regională şi europeană, construit cu efort şi consecvenţă în ultimii ani[2].

La acea vreme preşedintele american fiind unul dintre candidaţii cei mai puternici pentru integrarea României în NATO considera că înlătură temerea apariţiei unei linii de demarcaţie pe continent ce va întări, cum aprecia Zbigniew Brzezinski, *"procesul de clădire a unei Europe mai mari, mai sigure şi mai democratice"*[3] şi va asigura întărirea flancului de sud al NATO. O cooperare susţinută a legăturilor cu SUA, ca membru NATO, valorifică oportunităţile ce oferă, dacă ne referim de exemplu numai la vecinătatea cu spaţiul fierbinte al fostei Iugoslavii, României o şansă de a atinge un nivel superior în ceea ce priveşte evoluţia vieţii politice, economice, sociale, al securităţii generale a ţării[4], dar şi din punct de vedere al creşterii importanţei geostrategice şi geopolitice.

Astfel poziţia geopolitică a ţării noastre reprezintă un atu în promovarea unor politici de stabilizare şi angajare a acestor spaţii, prin dezvoltarea cooperării intră şi interregionale în contracararea riscurilor la adresa securităţii continentale şi globale, în corelaţie cu abordările organizaţiilor internaţionale, îndeosebi NATO, Uniunea Europeană, OSCE. Însă prin poziţia geostrategică, dar şi prin elementele fundamentale ale politicii de securitate, rolul României ca actor individual al relaţiilor internaţionale şi membru al NATO poate fi definit pe două paliere: global şi regional[5]. Astfel, România şi-a afirmat potenţialul de promovare a stabilităţii şi securităţii globale prin participarea la iniţiative, procese şi operaţiuni militare din Africa până în Orientul Mijlociu şi Asia Centrală. Un exemplu ar fi implicarea României în numeroase acţiuni de menţinerea păcii prin cooperarea şi combaterea terorismului şi nu numai.

Făcând o retrospectivă a securităţii, putem spune că joacă un rol important atât pe plan internaţional dar mai ales pe cel naţional. De ce? Perioada de stabilitate trebuie să fie un vector de dezvoltare economică, un generator de linişte la nivel social având implicaţii către multe domenii (promovarea culturii, economiei, educaţiei etc.). Însă putem spune că există stabilitate în mediul internaţional încât să fim siguri de liniştea naţională?

D. Gusti sublinia că *„armonia desăvârşită dintre scopurile naţionale şi umanitare constituie cea mai înaltă normă politică, dreptatea internaţională, care trebuie să stea la baza legalităţii internaţionale"*[6]. Astfel prin înfăptuirea unei solidarităţi între popoare, pentru o calitate a vieţii reprezintă suportul de bază al reprezentărilor contemporane despre dezvoltarea socio-economico-politico-militare, devenind o etapă reală în dezvoltarea teoriei securităţii unei naţiuni. În societatea contemporană are la bază funcţiile orientative pentru depăşirea rânduielilor vechi şi

---

[2] Ibidem.

[3] Apud, lt.col. Ion Tudoran, *Securitatea naţională şi zona pontică*, în "Gândirea Militară Românească", nr.1, 1999, p.48.

[4] Cdor. Constantin Alexandru, *România naţională la ora reflecţiei*, în "Strategii XXI", nr.3, 1998, p. 43.

[5] *Carta Albă a Securităţii şi Apărării Naţionale*, Bucureşti, 2004, p. 3

[6] D. Gusti, *Opere*, vol IV, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1970, p. 32.

pentru relații cu alte state pentru păstrarea şi inițierea unei politici sociale, care să determină direcționarea acesteia pentru binele omului şi a societății.

Liantul menținerii relațiilor dintre state pentru a menține cooperarea, stabilitatea unui stat constă în dezvoltarea unei politici externe.

Ei bine, în prezent mediul de securitate este influențat de schimbările şi transformările ce au loc în lume şi care sunt generatoare de noi riscuri şi amenințări.

Situația din Europa este determinată de evoluția unui mediu de cooperare, al cărui element definitoriu este integrarea politică şi economică. Mai mult, asistăm la dezvoltarea unor noi mecanisme de asigurare a securității continentale şi globale, bazate pe prevenirea conflictelor şi creşterea rolului modalităților diplomatice şi a capacității civile de management pentru rezolvarea unor situații critice. [7] Evenimentele spinoase fac tot mai mult să accentueze că securitatea înseamnă mult mai mult decât o componentă militară deşi este văzută ca element determinant. Dar securitatea poate fi privită şi din punct de vedere economic, social, educațional, securitatea mediului înconjurător etc. Prin reuniunea de la Nisa, aceasta tinde spre construirea unei politici externe proprii pe aceleaşi baze ale promovării democrației şi statului de drept.

Astfel procesele de lărgire ale NATO şi UE, pot fi considerate procese complementare, din punct de vedere ale securității. Dezvoltarea Politicii europene de Securitate şi Apărare (ESDI) şi întărirea capabilităților europene de management al crizelor va avea un impact pozitiv asupra legăturii transatlantice, şi asupra pilonului european de apărare şi securitate.

Mediul european de securitate este marcat în prezent de un fenomen complex, cu implicații deosebite şi anume fenomenul integrării statelor continentului în Uniunea Europeană (10 noi membri în 2004 şi 2 în 2007).

Pe scala mondială a factorilor de putere revine, încet dar sigur, un nucleu pe cât de vechi pe atât de important: Europa. La ora actuală, continentul european se confruntă cu o existență tridimensională, de fapt, cu o triplă ipostază, cu o triplă fragmentare, urmare a celui de al doilea război mondial şi a războiului rece. Există o Europă Euro-atlantică, o Europă unită (Uniunea Europeană) şi o Europă dezbinată (restul continentului, în special în zona sa centrală, estică şi în cea sud-estică). Dacă n-ar fi vorba de un proces de construcție, de unificare a continentului, s-ar putea desprinde concluzia că Europa se află în una din cele mai dificile etape ale existenței ei. Nucleul vest european de putere a demonstrat că, alături de Statele Unite, continentul este în măsură să renască şi să-şi reconfigureze noua sa filozofie de putere economică şi entitate culturală generatoare de bogăție şi, pe această bază, de securitate, prosperitate şi echilibru. Fenomenului de globalizare, Europa i-a răspuns cu acțiune foarte complexă, hotărâtă şi serioasă de europenizare. A fi „cetățean al Europei" înseamnă, azi, un titlu de mândrie, de prosperitate şi de siguranță.

În timp ce Statele Unite ale Americii îşi extind „umbrela protectoare" asupra acelor zone ale planetei de gestionarea cărora depinde în mare măsură mediul general

[7] Ioan Mircea Paşcu, *Teorie şi practică în politica externă contemporană*, în vol. „Concepte şi metodologii în studiul relațiilor internaționale", coordonator Mihai Timofte, Editura Ankarom, Iaşi, 1977, pp. 5-8; Mihail Gorbaciov, op.; *România şi viitorul Europei*, Editura

de securitate, din Balcani până în Oceanul Pacific, din Orientul Mijlociu până în America de Sud, Europa renaşte de la Vest la Est, încercând în primul rând o soluţie economică şi financiară problemelor cu care se confruntă, atât în spaţiul integrat, cât şi în spaţiul ei cel mai fragmentat, cel balcanic şi cel est-european.

Este o strategie de construcţie a interdependenţelor economice şi culturale, politice şi militare. De aceea, între fenomenul globalizării şi tendinţele de integrare europeană şi euro-atlantică ale grupului de state din Centrul şi Estul Europei există o legătură indisolubilă. Nefiind încă integrate pe deplin în noul sistem, aceste ţări, aflate într-o perioadă de tranziţie prelungită, suportă, în faza iniţială, consecinţele negative ale globalizării şi chiar pe cele ale europenizării, datorită lipsei de performanţă a economiilor lor naţionale şi capacităţii reduse de adaptare. Din această cauză, integrarea europeană şi euro-atlantică reprezintă un proces dificil, dar nimeni nu se mai îndoieşte azi de importanţa deosebită a acestuia, de finalitatea lui benefică pentru toată lumea.

Mediul de securitate european, complex şi dinamic, evoluează între cele trei ipostaze ale continentului, adică între preocupările de unitate politică, economică, financiară, culturală şi militară a continentului, cooperarea euro-atlantică şi aspiraţiile şi aşteptările fostelor ţări socialiste care nu au fost încă primite în NATO, la care se adaugă tendinţele tot mai evidente ale Federaţiei Ruse de refacere a zonei sale de influenţă, dar şi de apropiere a acesteia faţă de Uniunea Europeană, potrivit vocaţiei continentale a Rusiei. Un prim efect ale acestei tendinţe îl constituie realizarea unei entităţi de apărare europene (IESDN) şi trecerea la materializarea hotărârii de a se pune în operă o politică europeană comună de securitate şi de apărare (PECSD), concretizată în demararea efortului de creare a Forţei de Reacţie Rapidă a continentului. Semnarea şi punerea în aplicare a „Pactului de stabilitate pentru Europa de Sud-Est" şi a programului de integrare europeană a ţărilor din centrul şi estul Europei reprezintă un argument indiscutabil al acestei politici europene unice care vizează realizarea unui mediu complex şi stabil de securitate şi de cooperare, parte integrantă a mediului de securitate, de unde rezultă că Europa se constituie într-un actor activ al noii ordini mondiale, al securităţii planetei.

Tendinţele menţionate reclamă necesitatea accelerării procesului de integrare în structurile europene şi euro-atlantice şi realizarea unui continent nedivizat, democratic şi prosper, cu o zonă de stabilitate şi securitate extinsă, care să ofere forţele, structurile şi mijloacele necesare pentru combaterea riscurilor şi ameninţărilor specifice etapei şi gestionarea eficientă a situaţiilor de criză, îndeosebi în Peninsula Balcanică, zona caucaziană şi Orientul Apropiat, unde proliferarea violenţei armate este de actualitate şi va rămâne o problemă destabilizatoare pe termen scurt şi mediu.

Mediul european de securitate este dominat de fenomenul integrării statelor continentului în Uniunea Europeană. Este un fenomen complex, cu implicaţii deosebite asupra modului de organizare şi conducere la nivelul continentului european şi al statelor naţionale. Dacă integrarea europeană va reuşi, ea poate constitui un model al construirii societăţii globale. Desigur, un rol deosebit, în evoluţia viitorului Europei îl vor juca marile puteri ale momentului: Statele Unite ale Americii, Federaţia Rusă şi Germania. Aceştia sunt, de fapt, principalii actori de care

depinde, în mare măsură, realizarea sau nerealizarea unității politice, economice şi militare a continentului european. Rusia, ca țară a două continente, este deținătoare a resurselor şi are un rol deosebit în bătălia pentru resursele asiatice, Germania este motorul economic al Uniunii Europene, iar SUA, ca superputere mondială, este unul din statele nucleu ale civilizației occidentale.

Revenind la subiectul nostru putem aminti prezența şi activitatea României chiar înainte de integrare şi după în cadrul Organizației Națiunilor Unite ce reprezintă unul din obiectivele politicii externe a statului ce se circumscrie ca obiectiv strategic al Guvernului de a racorda permanent un parteneriat capabil şi activ, la acțiunile de promovare a securității la nivel global.

Prin prezența țării noastre în diferite structuri ale ONU, România a avut şi are posibilitatea de a participa la procesul decizional cu impact atât asupra organizației mondiale, cât şi a situației internaționale la nivel global şi regional. În domeniul internațional de securitate, România consideră că ONU ocupă un loc esențial în dezvoltarea unui dialog constructiv între state şi civilizații şi eficientizarea acțiunilor de soluționare a problemelor globale[8].

Prin activitatea țării noastre, şi-a asumat o serie întreagă de angajamente prin semnarea Memorandumului de Înțelegere cu ONU, a participat şi participă la un număr important de misiuni, printre care amintim pe cele din Irak, Kuweit, Arabia Saudită, Somalia, Angola, R.D. Congo, Etiopia – Eritreea, Kosovo, Bosnia – Herțegovina şi Liberia. Astfel, în prezent ONU oferă României, un cadrul adecvat de afirmare a profilului țării noastre ca factor de stabilitate în regiune şi în lume.

De asemenea, amintim (la data de 23 octombrie 2003, România a devenit membru nepermanent al Consiliului de Securitate al ONU, pentru un mandat de doi ani, respectiv 2004 – 2005) contribuția sa la la promovarea păcii şi securității internaționale, precum şi la apărarea drepturilor şi libertăților individuale, implicându-se nemijlocit în abordarea unor teme majore, de interes global. Mai mult, România susține reforma ONU, inclusiv prin consolidarea rolului Consiliului de Securitate, pronunțându-se în favoarea creşterii numărului de membri şi asigurarea transparenței în metodele sale de lucru.

În acelaşi timp, anul 2003, a coincis şi cu adoptarea Strategiei Europene de Securitate recunoscându-i-se meritul de a fi antamat o discuție şi o reflecție asupra *"conținutului politic ce trebuia conferit Politicii Europene de Securitate şi Apărare"*[9]. Însă după mulți specialişti în domeniu consideră că aceasta constuie un concept prestrategic[10] care se cerea consolidat *"într-un concept strategic care să precizeze în mod formal când, de ce, unde şi în ce manieră să acționeze Uniunea*

[8] *Ibidem*, p. 9

[9] Eric Remacle, *L'intégration de la politique de défense européenne. Potentiel et limites*, Editions de l'Université de Bruxelles, 2004, p. 330.

[10] Julian Lindley-French, Franco Algieri, *An European Defence Strategy*, Bertelsmann Foundation, Gütersloh, 2004, p. 9.

Europeană”.[11] Obiectivele sale apăreau destul de generale, neputând fi considerate principii strategice consolidate de o experiență în teren[12].

De asemenea, perioada exercitării mandatului României la Consiliul de Securitate a coincis cu evoluții majore în realizarea obiectivelor sale strategice de integrare europeană şi euroatlantică: obținerea statutului de membru al NATO, la 29 martie 2004, şi parcurgerea etapei finale a procesului de aderare la Uniunea Europeană, finalizat la 1 ianuarie 2007, incluzând şi o participare sporită la dimensiunea PESC-PESA a Uniunii Europene.

De asemenea, drumul pe care la parcurs România către NATO şi UE a fost unul silențios şi în acelaşi timp foarte greu. Putem aminti, astfel, obiectivul participării active a României la OSCE este de a contribui la îmbunătățirea securității politice, economice şi de mediu pentru țările OSCE, pe baza respectării drepturilor omului şi asigurării securității, prosperității şi justiției sociale. OSCE dispune de experiență, mecanisme şi instrumente specifice pentru edificarea instituțiilor democratice, promovarea multietnicității, observarea alegerilor, gestionarea zonelor sensibile de securitate, supravegherea revenirii refugiaților[13]. În cadrul abordării securității prin cooperare, România a depus eforturi pentru folosirea potențialului OSCE în reglementarea tensiunilor şi conflictelor, prin implicarea în acțiunile organizației în Bosnia-Herțegovina, Albania, Serbia şi Muntenegru, Belarus, FRI a Macedoniei, Croația, Georgia, o serie de reprezentanți români fiind membri ai misiunilor sau participând ca observatori la alegeri. Statul român apreciază deciziile Summit-ului OSCE de la Istanbul, din anul 1999, drept un document de referință pentru dezvoltarea şi adaptarea organizației la noile realități politico-militare de pe continent. În acest sens, România s-a implicat în negocierile privind adoptarea Tratatului privind Forțele Convenționale din Europa (Tratatul CFE), controlul armelor mici şi armamentelor uşoare, precum şi în cele privind îmbunătățirea şi dezvoltarea Documentului de la Viena. Deținerea preşedinției OSCE, în anul 2001, a constituit o oportunitate de afirmare a rolului şi potențialului României, de implicare activă în mecanismele diplomației preventive şi în sprijinul măsurilor de creştere a încrederii şi securității în Europa. România a adus, totodată, o contribuție esențială atât la implicarea organizației în lupta împotriva terorismului, cât şi la îmbunătățirea capacităților de răspuns ale țărilor OSCE la noile riscuri la adresa securității naționale.

De asemenea, cu prilejul Summit-ului UE de la Helsinki, România a fost invitată să inițieze procesul de negocieri pentru aderarea la Uniunea Europeană, pentru ca pe 15 februarie 2000, la Bruxelles, să aibă loc prima Conferință interguvernamentală de aderare a țării noastre la UE, care a lansat în mod oficial procesul de negocieri. Consiliul European de la Copenhaga – 12-13 decembrie 2002, va rămâne, în istorie, prin deciziile adoptate, drept Smmit-ul celei mai consistente

[11] *Ibidem*.
[12] Alessia Biava, *Prévention, gestion et sortie des conflits. La culture stratégique de l'Union Européenne dans le domaine de la sortie des crises et des conflits: un cadre de référence*, Institut Européen de 'Université de Genève, martie, 2006, p. 61.
[13] *Ibidem*.

extinderi a Uniunii Europene, marcând un veritabil „big-bang" al lărgirii UE cu 10 state candidate[14]. În ceea ce priveşte România, concluziile Consiliului European au evidenţiat caracterul inclusiv şi ireversibil al procesului de extindere a Uniunii Europene şi au confirmat obiectivul aderării ţării noastre, fapt împlinit la 1 ianuarie 2007.

România contribuie la structurarea politicii europene de securitate şi apărare atât prin poziţiile exprimate în cadrul Convenţiei Europene şi a Conferinţei Interguvernamentale de revizuire a Tratatelor constitutive ale UE, cât şi prin participarea la primele operaţiuni desfăşurate de Uniune în cadrul Politicii Europene de Securitate şi Apărare (PESA), respectiv Misiunea de poliţie a UE în Bosnia-Herţegovina (EUPM) şi Operaţiunea Militară a UE din Macedonia (EUMO-Operaţiunea Concordia).În acest cadru, România îşi propune amplificarea participării la PESA prin intermediul punctelor naţionale desemnate în vederea colaborării cu structurile politico-militare ale Uniunii Europene, manifestându-şi interesul să se asocieze la formele de cooperare europeană deja existente sau previzibile: grupurile de lucru/proiecte din ECAP, proiectele pilot de cercetare avute în vedere de Comisia Europeană etc.

Cooperarea în domeniul industriei de apărare la nivelul Uniunii Europene reprezintă un domeniu vital pentru operaţionalizarea PESA, contribuind la optimizarea capacităţilor europene în domeniul managementului crizelor. Din perspectiva înfiinţării Agenţiei Europene pentru Dezvoltarea Capacităţilor de Apărare, Cercetare, Achiziţii şi Armamente, România este interesată să participe la programele de cooperare şi dezvoltare a componentei industriei de apărare a Uniunii Europene.

Procesul de concretizare a dimensiunii de apărare la nivelul Uniunii Europene trebuie să se desfăşoare de o manieră complementară cu procesul de adaptare al NATO la noul context de securitate, din această perspectivă România fiind interesată în promovarea cooperării între cele două organizaţii în domeniul securităţii şi apărării, pe baza principiilor transparenţei, avantajului reciproc, evitării duplicării sau competenţei. Demersurile României în sfera securităţii şi apărării europene vor urmări implicit obiectivul consolidării pilonului european al Alianţei, întărindu-se, astfel, parteneriatul transatlantic.[15]

Strategia naţională de apărare a ţării se fundamentează pe prevederile Constituţiei României şi ale legislaţiei naţionale în domeniul apărării şi securităţii şi este armonizată cu Strategia Europeană de Securitate, Conceptul strategic al NATO, precum şi cu documentele relevante în domeniul apărării ale celor două organizaţii. Apărarea reprezintă o componentă esenţială a securităţii naţionale. Strategia naţională de apărare a ţării stabileşte obiectivele, direcţiile de acţiune şi priorităţile

[14] Dănuţ-Mircea Chiriac, *Politici şi strategii de securitate la începutul secolului XXI*, Editura Universităţii Naţionale de Apărare, Bucureşti, 2005, p.132

[15] Vasile V. Crăciun, coord. Gl.bg. (r.) prof. univ. cons. dr. Constantin-Georghe Balaban, *Impactul evoluţiilor geopolitice asupra proceselor de integrare a României în structurile politice, economice şi de securitate euroatlantice*, susţinut la Universitatea Naţională de Apărare "Carol I", Bucureşti, 2008, pp. 261-265.

în domeniul apărării, contribuind la realizarea cadrului general al promovării şi apărării intereselor de securitate.[16] Astfel, componenta principală a României este determinată de convergența propriei politici externe cu Politica Externă şi de Securitate Comună (PESC) a UE. România a demonstrat că este şi a rămas un participant activ la dialogul politic din cadrul UE şi a jucat un rol constructiv în cadrul PESC, inclusiv în cadrul reuniunilor tip Gymnich şi Euro-Med.

Ca stat membru al UE, România contribuie la formularea Pozițiilor, Declarațiilor şi demersurilor UE şi le aplică respectând sancțiunile internaționale şi măsurile restrictive impuse de UE, ONU şi OSCE şi participă la reuniunile tuturor structurilor de lucru ale Consiliului pe tema PESC/PESA. În decembrie 2003 a fost adoptată Strategia Europeană de Securitate, aceasta aflându-se la baza acțiunilor UE În prezent este saupusă unui proces de reactualizare, în vederea asigurării compatibilității cu provocările actuale şi cu noul statut, de actor semnificativ în domeniul securității, pe care îl asumă în ultimul timp Uniunea Europeană.

Reputația UE ca actor capabil în materie de gestionare a crizelor (timp în care au fost lansate numeroase misiuni de gestionare a crizelor) acordă o importanță deosebită atât pe latura militară a implicării în diferite misiuni de gestionare a crizelor cât şi pe cea civilă, mai ales în domeniul statului de drept. Totodată, putem aminti contribuția națională a României, alături de celelalte state membre, atât pe palierul civil cât şi cel militar. Astfel, România este prezentă în numeroase misiuni desfăşurate sub egida PESA, derulate pe mai multe continente (Europa, Asia, Africa): EUPM (misiune civilă în Bosnia şi Herțegovina), EUFOR Althea (misiune militară în Bosnia şi Herțegovina), EUPOL RD Congo (misiune civilă în RD Congo), EUJUST LEX (misiune integrată în domeniul statului de drept pentru Irak), EULEX Kosovo (misiune în domeniul supremației legii în Kosovo), EUBAM Rafah (misiune civilă la granița dintre Fâşia Gaza şi Egipt), EUPOL Afganistan (misiune civilă în Afganistan), EUFOR Ciad/RCA (misiune militară cu caracter tranzitoriu 'bridging operation'), EUMM Georgia.

România este, de asemenea, membru al unor organisme importante pentru PESA, cum ar fi Centrul Satelitar al UE (EUSC) de la Torrejon (Spania), Institutul de Studii de Securitate al UE (ISS) din Paris (Franța), sau Agenția Europeană de Apărare (European Defence Agency/EDA) care îşi are sediul la Bruxelles. Pentru acțiunea eficientă a UE în domeniul PESA, statele membre au convenit asupra necesității construirii unor capacități, civile şi militare, dedicate acestui scop. Agenția Europeană de Apărare (EDA) are un rol central în procesul de dezvoltare a capacităților militare, precum şi în ce priveşte limitarea fragmentării la nivel european în acest domeniu de importanță strategică, prin facilitarea de programe de colaborare întreprinse de statele membre sub 'umbrela' sa. România, în funcție de necesitățile şi interesele în materie de echipamente se implică la rândul său, alături de partenerii din cadrul UE, într-o serie de programe de dezvoltare a unor capacități de vârf pentru a obține o cât mai mare valoare adăugată din aceste eforturi. Recent aprobat, Planul de Dezvoltare a Capacităților (Capability Development Plan) va

[16] cf. http://www.dreptonline.ro/legislatie/hg_strategie_nationala_aparare_tara_30_2008.php

reprezenta principalul element de sprijin în procesul de planificare a apărării statelor membre, creând astfel premisele unui răspuns cât mai eficace la situaţiile de criză cărora Uniunea va trebui să le facă faţă în viitor. Pe linia contribuţiei în plan militar, România participă în cadrul a două Grupuri Tactice de Luptă (EU Battle Groups/BGs). Astfel, forţe româneşti sunt incluse în cadrul Grupului Tactic de Luptă HELBROC, alcătuit din Grecia, România, Bulgaria şi Cipru, care va fi pus la dispoziţia UE în primul semestru al anului 2009, şi în cadrul unui Grup Tactic de Luptă ce va fi activat în al doilea semestru din 2010, alături de Italia şi Turcia.

În plan civil, România îşi pregăteşte contribuţia aferentă Obiectivului Global Civil 2010 (Civilian Headline Goal 2010), pentru luna noiembrie a.c. fiind programată o Conferinţă de Îmbunătăţire a Capacităţilor Civile la care vor participa Miniştrii Afacerilor Externe din cadrul UE.

De asemenea, Departamentul pentru Afaceri Europene, Ministerul Afacerilor Externe va acorda o atenţie deosebită contribuţiilor României la consolidarea influenţei Uniunii Europene ca actor internaţional major, în special pe trei domenii strategice: securitatea energetică, politicile din domeniul afacerilor interne şi politica de securitate comună.[17] În viitor asigurarea securităţii energetice a statelor membre şi adoptarea paşilor necesari creării unei politici energetice comune sunt ţinte esenţiale cu implicaţii directe asupra intereselor naţionale ale României. Pentru ţara noastră rămâne prioritar proiectul Nabucco, care a făcut un important pas înainte prin semnarea Acordului interstatal prin care se consfinţeşte asumarea lui formală de către statele participante.

Un alt obiectiv major al României în plan european va fi în continuare cel de îndeplinire a angajamentelor pentru aderarea la spaţiul Schengen în 2011 şi pentru ridicarea deplină a restricţiilor privind libera circulaţie a lucrătorilor români în toate statele membre ale Uniunii Europene. Totodată, se impune o acţiune diplomatică mai aplicată, pentru ca România să-şi consolideze contribuţia în cadrul Politicii Europene de Apărare şi Securitate şi, în acelaşi timp, să se valorifice, din punct de vedere politic şi al reprezentării în cadrul instituţiilor comunitare, eforturile umane şi financiare pe care aceste contribuţii le presupun. Mai mult ministrul Diaconescu, adăugă că România este la ora actuală unul dintre cei mai mari contributori la misiunile civile şi militare ale UE, în virtutea participării sale substanţiale în Balcani şi Georgia.[18]

Însă ca stat membru al UE şi în îndeplinirea obiectivelor sale, România trebuie să aplice principiile şi valorile fundamentale ale Uniunii: solidaritatea, consensualitatea şi spiritul de compromis, să aibă o abordare constructivă şi de cooperare în îndeplinirea rolului său de partener egal în dezvoltarea Uniunii Europene.

[17] www.mae.ro ; www.dae.gov.ro
[18] *Idem*.

Bibliografie:

[1]. **Carta Albă a Securităţii şi Apărării Naţionale**, Bucureşti, 2004.
[2]. **Strategia de securitate naţională a României**, Bucureşti, 1998.
[3]. ALEXANDRU, Constantin, cdor., *România naţională la ora reflecţiei*, în Strategii XXI, nr.3, 1998.
[4]. BIAVA, Alessia **Prévention, gestion et sortie des conflits. La culture stratégique de l'Union Européenne dans le domaine de la sortie des crises et des conflits: un cadre de référence**, Institut Européen de l'Université de Genève, martie, 2006.
[5]. CHIRIAC, Mircea-Dănuţ, *Politici şi strategii de securitate la începutul secolului XXI,* Editura UNAp, Bucureşti, 2005.
[6]. Chiriac, Mircea-Dănuţ, *Securitatea europeană. Evoluţii şi tendinţe*, în „Buletinul Academiei de Înalte Studii Militare", nr. 4/2002, Editura AISM, Bucureşti.
[7]. CHIRIAC, Mircea-Dănuţ, *Securitatea naţională şi fenomenul globalizării,* în „Convocarea de pregătire metodică, Sesiunea de comunicări ştiinţifice a Colegiului Superior de Stat Major, 16-19 septembrie 2003", Editura UNAp, Bucureşti, 2003.
[8]. CHIRIAC, Dănuţ-Mircea, **Politici şi strategii de securitate,** Editura Universităţii Naţionale de Apărare, Bucureşti, 2005.
[9]. CRACIUN, Vasile V., BALABAN, Constantin-Georghe, Gl.bg. (r.) prof. univ. cons. dr., coord., *Impactul evoluţiilor geopolitice asupra proceselor de integrare a României în structurile politice, economice şi de securitate euroatlantice*, susţinut la Universitatea Naţională de Apărare "Carol I", Bucureşti, 2008.
[10].GUSTI, D., **Opere**, vol IV, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1970.
[11].REMACLE, Eric, **L'intégration de la politique de défense européenne. Potentiel et limites**, Editions de l'Université de Bruxelles, 2004.
[12].LINDLEY-FRENCH, Julian, ALGIERI, Franco, **An European Defence Strategy,** Bertelsmann Foundation, Gütersloh, 2004.
[13].TUDORAN, Ion, lt.col., *Securitatea naţională şi zona pontică*, în Gândirea Militară românească, nr.1, 1999.
[14]. http://www.dreptonline.ro/legislatie/hg_strategie_nationala_aparare_tara_30_2008.php
[15].www.mae.ro
[16]. www.dae.gov.ro
[17].www.iss-eu.org
[18]. www.eurobserver.org

ROMÂNIA – BENEFICIAR ŞI FURNIZOR DE SECURITATE (OPERAȚII UE, NATO, PFP.)

Catherine PĂVĂLOIU*

Ten years after key elements of the new European security include a transformed and expanded NATO and a European Union committed to pursue a common defence and security policy. The first steps have been already made, but are they in the right direction, do they promote the desirable co-operative security regime for the whole Europe? The study examines how the European security structures evolved after the end of the Cold War by exploring the policies of the US and the major European actors with an eye to evaluate the progress that has been made towards the establishment of a new co-operative perception of security throughout Europe.

Studiul sistemului internațional de securitate, geneza, evoluția şi consecințele funcționării sale, reprezintă o necesitate în înțelegerea proceselor politice ale lumii din perspectiva cea mai importantă a existenței unei națiuni – securitatea.

Evenimentele care au avut loc în ultimul deceniu al secolului XX au condus la schimbări majore în sistemul de relații dintre state şi grupări de state şi între acestea şi organismele de securitate europene şi euro-atlantice. Evoluția imprevizibilă a acestor raporturi, în condițiile manifestării, pe de o parte a tendințelor fenomenului de mondializare, iar pe de altă parte a tendințelor de grupare a statelor în blocuri cu interese politice şi economico-financiare proprii, a impus reconsiderarea conceptului de securitate națională.

Fenomenul globalizării şi evenimentul interării României în NATO şi UE presupune eforturile țării noastre de menținere şi dezvoltarea unui mediu favorabil a securității regionale şi globale dar şi participarea acesteia la operațiuni comune, prin crearea unui sistem general de securitate europeană şi nu numai.

Astăzi securitatea este percepută ca un proces dinamic cu geometrie variabilă, care necesită o raportare permanentă la diferitele tipuri de amenințări din mediul extern (terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă, crima organizată, migrația ilegală etc.) ce au un grad mare de impredictibilitate şi se caracterizează prin faptul că acționează separat sau în conexiune în funcție de particularitățiler diferitelor zone. Acestea tind să se plieze pe anumite vulnerabilități sau imposibilități de acțiune locale, crescând gradul de risc la adresa securității.

În ianuarie 1994, o nouă reuniune la nivel înalt a şefilor de stat şi de guvern din țările membre NATO a avut loc la Bruxelles. Ei au confirmat faptul că Alianța Atlanticului de Nord şi-a dovedit forța şi că ea rămâne indispensabilă, reînnoindu-se ataşamentul la un parteneriat transatlanticului puternic între America de Nord şi o Europă ce-şi construieşte o politică externă şi de securitate comună, pentru a avea o responsabilitate sporită în probleme de apărare. După crearea la 1 ianuarie 1994 a Parteneriatului pentru Pace, România a fost primul stat care a aderat la parteneriat,

* **Doctorand, Universitatea Națională de Apărare "Carol I"**

însuşindu-şi valorile comune, precum şi angajamentul de a îndeplini obiectivele stabilite. Prin urmare, în scurt timp, ţara noastră s-a transformat într-un punct de stabilitate în Europa de Sud-Est, a trecut la transformarea sistemului politic şi militar, devenind nu numai un beneficiar de securitate ci şi un furnizor de securitate.

România s-a angajat să realizeze condiţiile de interoperabilitate cu structurile NATO, să participe la misiuni internaţionale comune pentru menţinerea şi impunerea păcii. În conformitate cu deciziile luate în cadrul forurilor internaţionale, România şi-a propus să sprijine şi să participe în mod substanţial la procesul de adaptare a Alianţei Nord-Atlantice la noile riscuri la adresa securităţii, în măsura potenţialului şi intereselor sale în context euroatlantic. Ca membru activ participă la consolidarea politicii Alianţei de protecţie a stabilităţii în Balcani, în zona Mării Negre, în Caucaz şi în spaţiul Asiei Centrale prin poziţia în cadrul iniţiativelor regionale din Sud-Estul Europei, a conexiunilor cu regiunea caspică prin exploatarea potenţialului din zonă în combaterea riscurilor neconvenţionale.[1]

Au fost adoptate şi alte decizii de mare importanţă, printre care măsuri privind continua adaptare a structurilor politice şi militare ale Alianţei, de natură să reflecte atât snsamblul misiunilor sale, cât şi apariţia unei Identităţi europene de securitate şi apărare, cum ar fi conceptul de forţe multinaţionale de intervenţie combinată, reafirmarea faptului că Alianţa rămâne deschisă pentru celelalte ţări europene, lansarea iniţiativei Parteneriatului pentru Pace (PFP), adoptarea măsurilor vizând intensificarea eforturilor Alianţei pentru a împiedica proliferarea armelor de distrugere destinate să promoveze securitatea în regiunea mediteraneană.

Cu ocazia reuniunii ţinute la Instabul, în iunie 1994, apoi la aceea a Consiliului Atlanticului de Nord, ce a avut loc la Bruxelles, pe 1 decembrie 1994, miniştrii Afacerilor Externe au luat notă de progrele înregistrate în aplicarea hotărârilor Reuniunii la vârf din ianuarie 1994 privind Parteneriatul pentru Pace, susţinerea dezvoltării Identităţii europene de securitate şi apărare ca şi cea a Uniunii Europei Occidentale, dezvoltarea conceptului de forţe operative multinaţionale interarme, atitudinea NATO faţă de problemele proliferării armelor nucleare şi asupra zonei mediteraneene.

Menţinerea unui puternic parteneriat transatlantic şi a unei prezenţe substanţiale a forţelor americane în Europa este fundamentală nu numai pentru a garanta funcţiile esenţiale ale Alianţei, la securitatea europeană. Ţările membre NATO sunt hotărâte să continue procesul de adaptare a Alianţei, în cadrul unei abordări globale a edificării stabilităţii politice, militare şi economice pentru toate ţările europene. Miniştrii şi-au anunţat hotărârea de iniţia, în cadrul Alianţei, o analiză pentru a stabili modul în care NATO se va extinde, principiile care trebuuie să ghideze acest proces şi implicaţiile statului de membru. Ei au dat instrucţiuni Consiliului în sesiune permanentă ca, după obţinerea avizului autorităţile militare, să procedeze la un studiu detaliat şi să examineze, îndeosebi, în ce mod Parteneriatul pentru Pace poate contribui, practic, la acest proces. Miniştrii Afacerilor Externe au anunţat că rezultatele deliberărilor Consiliului vor fi prezentate partenerilor interesaţi înaintea viitoarei reuniumi ministeriale de la Bruxelles.

[1] www.mapn.ro - Strategia de Transformare a Armatei României, 2007.

Cu ocazia reuniunii din decembrie 1994, ministrii Apărării din ţările membre au invitat pe reprezentanţii permanenţi să examineze, împreună cu autorităţile militare ale NATO, şi implicaţiile pe care acest proces le va avea în raport cu actualele hotărâri privind apărarea colectivă şi structurile militare.

Consiliul a declarat că toţi noii membri ai NATO vor fi membri de drept ai Alianţei, bucurându-se de toate drepturile şi asumându-şi toate obligaţiile pe care le implică acest statut, adăugând că atunci când extinderea NATO va avea loc, hotărârea va fi luată în urma studierii fiecărui caz în parte, unele ţări putând fi acceptate înaintea altora. Aliaţii şi-au reafirmat voinţa de a întări structurile de cooperare care să se poată extinde asupra ţărilor de pe întreg continentul european, notând faptul că lărgirea NATO trebuie înţeleasă şi în acest context. Prin exprimarea dorinţei de a aprofunda şi mai mult dialogul şi de a consolida relaţiile cu fiecare dintre partenerii NATO, au declarat că, abia fiind depăşit momentul divizării Europei, ei nu doresc să asiste la apariţia unor noi linii de demarcaţie, şi vor acţiona pentru a intensifica relaţiile între NATO şi partenerii săi, în spiritul transparenţei şi al egalităţii. Drepturile organizaţiei NATO de a adopta propriile sale hotărâri, pe propria răspunde, prin consensul membrilor săi nu va fi afectată.[2] Care sunt responsabilităţile NATO? *"Responsabilităţile noului NATO"* sunt de întărirea propriei securităţi, dispunerea de noi capacităţi militare, desfăşurarea eficientă a operaţiilor Alianţei, consolidarea Parteneriatului pentru Pace (PfP) şi pentru dezvoltarea cooperării cu alte organizaţii internaţionale (ONU, OSCE, UE).[3]

Anul 2004 respectiv 2007 este şi va fi un moment istoric pentru România. Alăturarea României la comunitatea statelor care alcătuiesc NATO şi UE obligă ţara noastră să includă toate procesele, mecanismele şi deciziile acestei integrări.

România ca stat membru NATO dar şi UE este considerată în prezent drept un „furnizor real de stabilitate şi securitate în plan regional şi chiar global"[4], lucru dovedit prin participarea la gestionarea situaţiilor de criză, prin modul cum tratează problemele de politică internă dar şi internaţională, cu unic scop de a contribui la întărirea păcii şi a stabilităţii. Din punct de vedere geopolitic şi geostrategic, România (datorită poziţiei sale de stat la extremitatea estică a NATO şi UE) poate fi o verifă de legătură cu Rusia şi statele din Sud-Estul Europei. Datorită integrării ţării noastre în UE, aceasta poate să capete un rol important în managementul securităţii.

Chiar şi John M. Shalikashvili[5] evidenţiază că odată cu crearea Parteneriatul pentru Pace în 1994, a fost deschidere către porţile cooperării politico-militare între foştii adversari, stabilindu-se o relaţie privilegiată cu Rusia şi Ucraina, ulterior în ritm mai puţin semnificativ a deschis porţile dialogului mediteranean, toate acestea nefiind decât *elemente fundamentale ale adaptării alianţei la noile condiţii*. Importanţa

[2] Cristian Unteanu, **Manual NATO-Parteneriat şi cooperare***,* traducere, Editura Nemira, Bucureşti, 1997, pp. 23-30.
[3] Pe larg în *„Observatorul militar"*, nr. 25 din 24-30 iunie 2004, p. 12.
[4] Centrul de Studii Strategice de Securitate – **România – NATO 1990-2002**, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, Bucureşti, 2002, p.19.
[5] John M. Shalikashvili, *Three pillars for Europe`s future*, Central European Issues, vol. 2, no. 1, 1996, p. 21.

dialogului cu Rusia atât cu NATO cât şi cu ţările europene, este conturată practic de graniţa specifică a războiului rece care se mută din Germania câteva sute de kilometri mai la est şi neîndoielnic va conduce la stabilirea unei noi linii de confruntare. Să sperăm că nu fiind o opine personală a autorului.

Revenind la subiectul nostru, intrarea în NATO a ţării noastre, înseamnă beneficii, în acelaşi timp înseamnă şi responsabilităţi. Procesele de cooperare din sud-estul Europei au avut succes tocmai pentru că statele din zonă au înţeles tendinţele de evoluţie din spaţiul euroatlantic şi au ales să adere la structurile de securitate zonale şi euroatlantice. Angajamentele luate de România în UE şi NATO vizează toate aceste aspecte ale securităţii prin continuarea operaţionalizării forţelor destinate NATO şi Uniunii Europene şi implementarea Obiectivelor Forţei, finalizarea restructurării sistemului logistic de nivel strategic şi operativ, continuarea achiziţiilor de echipamente noi şi a programelor majore de înzestrare, conform cerinţelor Obiectivelor Forţei şi a Concepţiei de înzestrare a Armatei României, extinderea implementării unor cerinţe ale Obiectivelor Forţei (instruire, competenţă lingvistică, comunicaţii şi informatică) la nivelul forţelor de generare şi regenerare, creşterea contribuţiei cu forţe la Forţa de Răspuns NATO şi pentru Uniunea Europeană, evaluarea sistemică şi structurală a domeniilor principale ale procesului de integrare operaţională a Armatei în cadrul NATO şi Uniunii Europene şi fundamentarea deciziilor de corecţie şi îmbunătăţire a politicilor, proceselor şi programelor în derulare, participarea la activităţile Echipelor Integrate de Dezvoltare şi Echipelor de Proiect organizate sub egida Agenţiei Europene de Apărare (European Defence Agency – EDA), în funcţie de interesele naţionale şi de planurile şi programele elaborate la nivelul Ministerului Apărării[6].

Strategiei de Transformare a Armatei României evidenţiază că *„Până la anul 2015, Armata României va fi în măsură să pună, anual, la dispoziţia Alianţei un pachet de forţe, a cărui mărime să asigure atât îndeplinirea angajamentelor faţă de Alianţă cât şi posibilitatea susţinerii forţelor dislocate în teatrele de operaţii. În etapa integrării operaţionale în NATO şi Uniunea Europeană (2008-2015) nivelul de ambiţie constă în respectarea graficului anual de operaţionalizare a structurilor dislocabile, astfel încât, către sfârşitul acestei perioade să fie realizate cerinţele Alianţei în ceea ce priveşte raportul între ponderea forţelor dislocabile şi a totalului de forţe terestre, precum şi între ponderea forţelor terestre dislocate sau pregătite pentru a fi dislocate şi totalul forţelor terestre. De asemenea, în această perioadă se va definitiva procesul de realizare a structurilor de generare şi regenerare, astfel încât acestea să asigure atât completarea structurilor dislocabile cât şi îndeplinirea misiunilor ce le revin”*[7]. Principalul scop strategic general al apărării armate a ţării se face prin operaţii întrunite de apărare, ofensive sau din gama acţiunilor asimetrice. Demn de remarcat este afirmaţia secretarului general al NATO care sublinia că Forţa de Răspuns a NATO *„este determinată să completeze Forţa Europeană de Reacţie Rapidă şi nu să o înlocuiască (...). Majoritatea ţărilor UE sunt şi membre ale NATO.*

[6] www.mapn.ro - *Strategia de Transformare a Armatei României*, 2007.
[7] Idem.

De aceea, orice este de făcut trebuie făcut într-o manieră complementară"[8]. Totodată, inițiativele care vizează securitatea europeană sunt distincte datorită ideii de a crea o organizație de securitate şi de apărare europeană pe principiul „separabil, dar nu separat" de NATO, mai ales în ceea ce priveşte forțele şi mijloacele folosite. De asemenea, scopul UE în privința recuperării decalajelor existente în domeniul capacităților militare oferă României şanse mari în procesul de transformare la care este supusă societatea civilă dar şi instituțiile militare. Principiul fundamental al Alianței şi anume „angajamentul comun" şi „cooperarea mutuală" între statele membre, *„în sprijinul indivizibilității securității pentru toți membrii săi"*[9] oferă posibilitatea ca statele membre, în speță România, să poată atinge obiectivele lor de securitate națională bazându-se nu numai pe eforturile naționale proprii ci şi pe un efort colectiv. Strategia integrării în NATO nu a reprezentat o strategie separată de cea a integrării în Uniunea Europeană, ci una care face parte din marea strategie a reconstrucției spațiului economic, politic, social şi de securitate al țării, în cadrul noilor concepte de integrare europeană şi euro-atlantică. Integrarea în NATO a reprezentat, totodată, un suport al integrării europene, dată fiind importanța celor două entități pentru construcția securității politice, economice şi militare a continentului şi a lumii.

Una din condițiile obligatorii pentru desfăşurarea de acțiuni militare comune o reprezintă interoperabilitatea. Realizarea acestui obiectiv presupune permanență şi vizează domenii diverse, legate de forțele, mijloacele, instrumentele şi elementele operaționale angajate în ducerea acțiunilor comune ale structurilor militare destinate operațiunilor planificate. Interoperabilitatea specifică operației definite şi proiectate are ca suport interoperabilitatea de ansamblu a forțelor armate ale statelor Alianței. Adaptarea la situații specifice este facilă dacă structurile, organizarea, înzestrarea şi pregătirea forțelor statelor Alianței sau ale statelor angajate, sunt similare, au la bază principii şi prevederi comune. Importanța acestui lucru se observă în preocuparea instituțiilor Alianței de a elabora „Politica NATO în domeniul interoperabilității". De asemenea, în Conceptul Strategic NATO est subliniată importanța deosebită pe care o are nivelul de instruire şi dotare al forțelor militare cu armament şi tehnică militară de ultimă oră, pentru desfăşurarea cu succes a operațiilor care revin Armatei Aliate. Pentru a face față la noile tipuri de amenințări, structurile militare crează interfețe cu societatea civilă, urmărind ca fenomenele să poată fi continuu monitorizate şi prevenite la nivelul întregii societăți.

Din punct de vedere social şi politic, României ca membră NATO şi UE joacă un rol important în cadrul proceselor de reformă interne, în domeniul economic, politic, legislativ. Efortul țării noastre pentru armonizare legislației, de îndeplinire, a standardelor economice, politice şi sociale reprezintă un proces continuu şi activ. Astfel, România pe lângă probleme economice doreşte să rezolve şi problemele corupției, lichidarea birocratismului, eficientizarea administrației, reforma justiției şi rezolvarea unor chestiuni ce țin de securitatea frontierelor, anomia socială şi calitatea vieții. Mai mult, țara noastră îți doreşte să promoveze şi să dezvolte cooperării

[8] Gl.mr. dr. Ioan Ciupei, **Apărarea colectivă a României,** Editura U.N.Ap., Bucureşti, 2007, p.24.
[9] *Ibidem*, p.28.

economice, financiare, culturale, sociale; liberalizarea circulației mărfurilor, serviciilor, capitalului şi persoanelor (forța de muncă); acordarea sprijinului țării noastre pe calea realizării economiei de piață şi consolidării democrației. De asemenea, țara noastră îşi doreşte să dezvolte şi să promoveze interesul național cât şi dezvoltarea potențialului economic şi patrimoniului cultural românesc.

În eşență, efortul României este îndreptat spre îndeplinirea integrală a standardelor economice, politice şi sociale care apropriat de cel comunitar, realizându-se coerența criteriilor care au stat la baza aderării în Uniune, şi anume prin criteriul politic (realizarea de instituții stabile care să garanteze democrația, statul de drept, drepturile omului, respectarea şi protecția minorităților), criteriul economic (realizarea unei economii de piață funcționale, capabile să facă față presiunilor concurențiale şi forțelor de piață din interiorul Uniunii), criteriul acquis-ului comunitar (capacitatea de a-şi asuma obligațiile de membru, în special de a subscrie obiectivelor uniunii politice, economice şi monetare).

De asemenea, aparteneța României la NATO şi UE are ca avantaje: câştigarea credibilității şi recunoaştere internațională; acumularea unei experiențe utile şi transformarea societății astfel încât să se poată realiza armonizarea în toate domeniile de activitate; adoptarea setului comun de valori ale celor două structuri de securitate şi implementarea lui în societatea românească. Mai mult integrarea României implică şi responsabilități prin participarea la efortul comun de securitate, concretizat în: contribuții cu resurse (umane, materiale, financiare, tehnologice, etc) la eforturile NATO şi UE de asigurare a securității proprii atât în mod direct prin structuri integrate cât şi indirect, în cadrul operațiilor de sprijin al păcii, de stabilitate, umanitare etc ; adoptarea şi îndeplinirea criteriilor de performanță şi a standardelor celor două structuri de securitate; sacrificii care, uneori, pot fi şi umane; trecerea de la conceptul de apărare națională la cel de apărare colectivă, etc. Astfel, țara noastră trebuie să-şi asume față de cele două structuri angajamente prin contribuția cu forțe militare, materiale şi susținere politico-diplomatică a inițiativelor NATO şi UE de promovarea a stabilității şi cooperării în lume.

Astfel România datorită poziției sale deografice o poate face ca principal actor în contextul în spațiul regional al Mării Negre, pe unul din tronsoanele cele mai importante ale unui spațiu generator de securitate. Viitorul țării noastre poate fi perceput ca un pilon solid de stabilitate atât la nivel regional cât şi în plan subregional, dar, şi în plan național şi internațional, favorizând cooperarea, înțelegerea, reconcilierea şi aplanarea unor dispute istorice mai vechi sau mai noi. Viitorul României este promițător datorită statului de membru NATO şi UE integrându-se în sfera politică, economică şi de securitate colectivă putând asigura o dezvoltare pe termen mediu şi lung a unei stabilități datorită cooperării cu celelalte state şi a consolidării încrederii pe plan național, internațional şi nu numai.

Bibliografie:

[1]. Centrul de Studii Strategice de Securitate, **România – NATO 1990-2002,** Editura Academiei de Înalte Studii Militare, Bucureşti, 2002.
[2]. BRZEZINSKI, Zbigniew, **Marea tablă şah,** Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1999.
[3]. CIUPEI, Ioan gl.mr. dr., **Apărarea colectivă a României**, Editura U.N.Ap., Bucureşti, 2007.
[4]. CLAVAL, Paul, **Geopolitică şi geostrategice**, Editura Corint, Bucureşti, 2001.
[5]. *„Observatorul militar"*, nr. 25 din 24-30 iunie 2004.
[6]. HELD, David şi colectivul, **Transformări globale**, Editura Polirom, Bucureşti, 2004
[7]. RĂDUȚIU Simona, **Analiza comparativă a pieții muncii în România. Uniunea Europeană şi țările candidate,** Institutul de cercetare a calității vieții, Academia Română, Bucureşti, 2002.
[8]. SHALIKASHVILI, John M., *Three pillars for Europe`s future*, Central European Issues, vol. 2, no. 1, 1996.
[9]. TOFFLER, Alvin şi Heidi, **Război şi anti-război. Supraviețuirea în zorii secolului XXI,** Editura Antet, Bucureşti, 1994.
[10]. UNTEANU,Cristian, **Manual NATO-Parteneriat şi cooperare**, traducere, Editura Nemira, Bucureşti, 1997.
[11].www.mae.ro ; www.dae.gov.ro
[12].www.mapn.ro - Strategia de Transformare a Armatei României, 2007
[13].www.mae.ro ; www.dae.gov.ro
[14].www.iss-eu.org
[15].www.eurobserver.org
[16].www.mae.ro
[17].www.mie.ro
[18].www.presidency.ro
[19].www.europeana.ro
[20].www.europa.eu
[21].www.infoeuropa.ro
[22]. www.euroactiv.com

ROLUL ISR ÎN CADRUL OPERAȚIEI „IRAQI FREEDOM”

Mihai PÎRVA*

The decisive role of Intelligence, Surveillance and Reconnaissance (ISR) during Operation Iraqi Freedom is an evolutionary development similar to a revolutionary development. Past air campaigns exposed this evolution in strike „targeting cycles”. The „targeting cycle” is the cyclic activity of „detection-identification-tracking-engagement-assessment” - encompassing the activity pattern of an air force in a bombing campaign. Potential targets are found, their identity being determined in order to be hit, if hostile, and finally the effect of the strike is evaluated to establish a further strike. The key measure of effectiveness is the duration of the „targeting cycle”, since most targets in the modern world refuse to remain fix and usually will not require an attacking air force by staying still.

Introducere

Până la operațiunea „Desert Storm” din 1991, modul de acțiune se schimbase în mod semnificativ. În timp ce multe sisteme ISR încă foloseau tehnici învechite, multe altele erau deja digitizate, permițând transmiterea şi procesarea în timp util a tuturor informațiilor. Tehnologiile internetului şi poştei electronice au facilitat viteze mult mai mari de transmitere a datelor digitale. E-8 JSTARS, încă prototip la acea dată, au fost utilizate la scară mare de către ingineri furnizori de servicii, fiind disponibile pentru teste în multe zone din teatrele de operații. Rezultatul acestor îmbunătățiri s-a materializat în obținerea unui ciclu de achiziție a țintei cu durata de 24 de ore. Efectele comprimării acestui ciclu au fost evidente pentru toți cei implicați - o campanie fără precedent de şase săptămâni, în care forța de distrugere a fost vizibil mai mare, în special împotriva obiectivelor statice de pe câmpul de luptă.

Ca o primă concluzie putem afirma că Operația „Enduring Freedom” (OEF) a fost prima ocazie pentru aplicarea noii generații de sisteme ISR fără impedimente birocratice. Afganistanul a fost împânzit de dispozitive JSTARS, Predator, U-2-uri, Global Hawk, F-14 echipate cu TARPS pentru colectarea de imagini radar/electrono-optice şi RC-135V/W Rivet Joint, P-3E Aeries şi EA-6B Prowlers pentru colectarea de informații electronice, în special de comunicații secrete. Cu rețelele wideband de satelit disponibile şi legăturile de fibră optică de capacitate mare între CONUS şi centrele de operații din Orientul Mijlociu, structura de ISR-uri a avut în sfârşit posibilitatea de a-şi demonstra forțele. Şi într-adevăr aşa s-a şi întâmplat, dacă ne uităm la distrugerea rapidă a forțelor talibane sau Al-Qaida staționare şi în tranzit din teatrul de operații.

Tehnicile de bombardament continue au fost cuplate cu ISR pentru a realiza în anumite situații, cicluri de selectare cu o perioadă de până la trei minute între detectarea țintei şi lansarea bombei. Afganistanul a devenit un exemplu de necontestat pentru noul tip de campanii aeriene secondate de ISR, în care

* **Locotenent-colonel, doctorand în Ştiințe Militare, Secția Executivă de Securitate a Statului Major General**

bombardierele erau în aşteptare pentru a ataca obiectivele posibile, imediat ce structura ISR determina identitatea acestora. Urmele orbitei circulare a B-52H rămâne caracteristica definitorie a Operației „Enduring Freedom”.

S-au deprins multe învățăminte în timpul OEF, în special în ceea ce priveşte cererile privind capacitatea de comunicare, nevoia de transmitere exactă a coordonatelor țintei, precum şi o mai mare automatizare în transferul de date între platforme, în cadrul procesului de identificare a țintelor. Ce a urmat 18 luni mai târziu în Irak a fost o aplicație la scară largă a acestei filosofii de luptă, fiind îndepărtate multe dintre blocajele din timpul OEF.

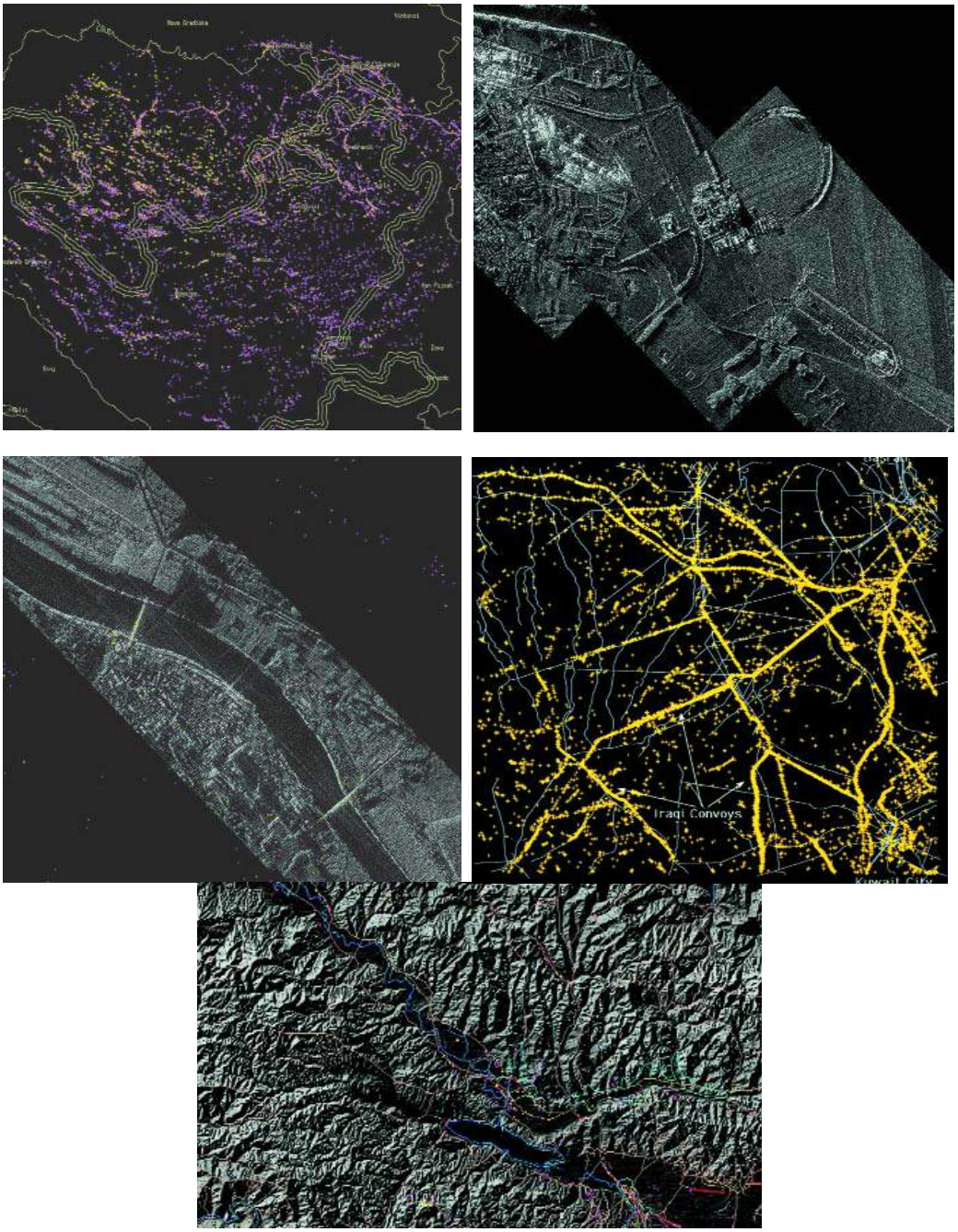

Figura 1. Imagini-Bosnia în WAS, Modrica în SAR, intervalul retragerii din Kuwait în anul 1991, Sava River în MTI/SAR, zonă rurală din UK în MTI/SAR cu HIS (Sursa US Air Force)

Rolul decisiv al structurilor ISR, în cadrul operațiunii Iraqi Freedom reprezintă o creştere şi o dezvoltare revoluționară pentru lupta împotriva terorismului. Campaniile aeriene anterioare sunt ilustrative, din acest punct de vedere, şi expun în mod clar această evoluție în special prin „ciclul de achiziție/lovire a țintei". Acest „ciclu de lovire a țintei" este o activitate recurentă care presupune „detectarea-identificarea-urmărirea-angajarea în luptă-evaluarea" - aceasta buclă cuprinde modelul de activitate a unei forțe aeriene într-o campanie de bombardamente. Obiectivele potențiale sunt identificate, identitatea lor stabilită, astfel încât să se decidă dacă ar trebui atacate, în cazul în care sunt ostile sunt urmărite şi atacate şi, în final, efectul obținut este evaluat pentru a determina dacă atacul şi-a atins scopul şi era necesar. Având în vedere faptul că cele mai multe obiective de importanță capitală pentru organizațiilor teroriste, sunt în continuă mişcare, unitatea de măsură principală, din punct de vedere al eficienței, este durata acestui „ciclu de achiziție a țintei".

1. OIF şi constelația ISR

În campania OIF s-au utilizat o gamă vastă de capabilități ISR, atât de largă încât mulți observatori încă nu reuşesc să înțeleagă exact importanța relativă a acestor capabilități. Cea mai dificil de înțeles şi totodată cea mai importantă divizare a categoriilor de active ISR nu o constituie mediul în care acestea operează, radarul, electronicele pasive sau optice, ci, mai degrabă amprenta senzorului de sistem.

La nivelul superior al acestui „lanț trofic" de informații se află E-8C JSTARS, RC-135V/W Rivet Joint, E-3C AWACS, U-2S, E-2C, EP-3E Aries şi sateliții de orbite joase, (Low Earth Orbit-LEO) cum ar fi vehiculele de imagistică termică şi vizibilă din seria KH, vehiculul de imagistică radar Lacrosse şi diferite vehicule de comunicații cu preluare de date electronice. Aceste sisteme complexe acoperă de obicei arii de sute de mile marine, ca extindere, şi zeci de mii de mile pătrate în sfera de acțiune.

În acest joc, de obicei, sistemele orbitale sunt observatori „tranzitorii", în timp ce sistemele aeriene sunt observatori „persistenți" în zona de interes. Această zonă largă de acoperire oferă o imagine continuă şi, adeseori, foarte detaliată a spațiului de luptă, în timp real sau aproape real. Mişcările de mari formațiuni terestre pot fi urmărite în mod continuu, iar intenția inamicului dedusă adesea cu exactitate.

Nivelul imediat inferior al „lanțului trofic" de informații este reprezentat de activele de supraveghere a zonei principale, dintre care cele mai bune exemple sunt RQ-1A Predator şi RQ-4A Global Hawk, care pot orbita de cele mai multe ori timp de zeci de ore urmărind obiectivele dintr-o anumită zonă de interes. Cu dispozitive radar de putere mică şi sisteme optice concepute pentru a se stabili într-un loc bine indicat, fără a avea intenția de a acoperi arii mari, aceste sisteme pot oferi o imagine mai apropiată şi mai detaliată a unei zone mici din spațiul de luptă. Imaginea unei zone mari este abandonată pentru o imagine mai precisă şi mai complexă a unei zone mai mici.

Figura 2.Aeronava RC-135V/W Rivet Joint[1]

Figura 3. Aeronava RQ-4A Global Hawk[2]

În cele din urmă, la cel mai scăzut nivel al „lanțului trofic" de informații se află vehiculele de luptă „Fast FACs" şi cele echipate cu echipamente de recunoaştere. Foarte rezistente, dar limitate ca enduranță şi, adesea, cu acoperire bună a senzorilor, sarcina lor rămâne investigarea potențialelor contacte de interes identificate de sistemele de nivel superior, şi în cazul FAC direcționarea maşinilor de luptă spre țintă. Importanța acestui nivel de active nu trebuie subestimată deoarece acestea au capabilități valoroase şi unice, cum ar fi capacitatea de a aduna informații imagistice (Imagery Intelligence-IMINT) de la un nivel mai jos de formațiunile de nori; unde UAV-urile care se deplasează încet nu pot supraviețui; şi capacitatea de a acționa extrem de rapid, ca urmare a micilor diferențe în performanța dintre avioanele supersonice şi UAV-urile care se deplasează încet.

Divizarea tradițională între supraveghere şi recunoaştere constă în faptul că prima înseamnă a fi „persistent", iar cea dea doua înseamnă a fi „tranzitoriu". Global Hawk a fost folosit mai flexibil, atât în calitate de sistem complementar de supraveghere şi colectare de imagini cât şi pentru recunoaştere. Se spune că unicul Global Hawk utilizat ar fi preluat 55% din obiectivele IADS, inclusiv 13 baterii SAM, 50 de SAM TEL-uri, 300 de dispozitive de stocare a rachetelor şi 70 de vehicule purtătoare de rachete. A fost, de asemenea, creditat cu detecția a 300 de vehicule blindate.

Arhitectura complexă de sistem utilizată a inclus echipe de analişti de informații bazate pe CONUS care au avut la dispoziție informații în timp real sau aproape în timp real, transmise din teatre în SUA. Acest lucru a redus problemele legate de deplasare şi distanță şi a permis utilizarea unui număr mai mare de analişti în timp util.

[1] Flota RC-135V/W Rivet Joint reprezintă un element esențial al constelației ISR a SUA, deoarece poate supraveghea şi analiza emisiile radar sau de comunicații ale obiectivelor aeriene sau terestre. A avut un rol deosebit de important în descoperirea obiectivelor talibane din 2001, şi a obiectivelor miliției partidului Baath şi a Gărzii Republicane în Irak. În timp ce transformarea şi planificarea pe termen lung înseamnă înlocuirea RC-135V/W Rivet Joint cu un model 767 bazat pe varianta MC2A, dispozitivul aerian este perfecționat în continuare cu senzori şi actualizări ale sistemului. Îmbunătățirea cea mai importantă este înlocuirea recentă a motorului cu CFM-56 (*Sursa* USAF).

[2] Singurul RQ-4A Global Hawk care a zburat în OIF, deşi cu o sarcină utilă mai mică decât U-2S, a avut mult mai mare persistență şi efectul a fost peste aşteptări.

Figura 4. Aeronava U-2S

Figura 5. Carlinga U-2S .

Determinarea coerentă a schimbărilor (Coherent Change Detection-CCD), este o tehnică dezvoltată de stația terestră Predator, folosită de asemenea pe scară largă. CCD implică preluarea de imagini din anumite zone de teren, din exact acelaşi punct, la momente diferite, şi apoi prelucrarea şi compararea digitală a imaginilor pixel cu pixel. Diferențele sunt ulterior subliniate în culori ca o suprapunere peste noua imagine pentru a ajuta analistul la determinarea rapidă a schimbărilor.

O altă nouă tehnologie utilizată cu succes a fost conectarea în timp real a specialiştilor tereştrii cripto şi lingvişti, cu aeronave ISR pe câmpul de luptă pentru a analiza activitatea inamicului, pe baza interceptărilor de comunicații wireless.

Pentru a distrage atenția dispozitivelor radar SAM, forțele aeriene ale SUA au lansat un număr de dispozitive teleghidate numite BQM-34 Firebee în zona Bagdadului, echipate cu dispersoare anti-radar pentru a identifica „coridoarele anti-radar". Acestea au simulat „coridoarele anti-radar" tradiționale înainte de atacul în sine pentru a determina operatorii de dispozitive radar SAM să le pună în funcțiune.

Un joc şi mai meschin a fost folosirea a două RQ-1 Predator, fără senzori. Acestea au zburat în spațiul aerian al Bagdadului, pentru a determina forțele irakiene să deschidă foc, şi astfel să expună sistemele SAM.

De exemplu, un aspect important care a dus la finalizarea rapidă a OIF de către SUA, îl constituie abilitatea de a transmite rapid informații ISR şi orientarea coordonatelor între platforme. Un număr important de dispozitive F-16C şi F-15Es sunt acum echipate cu un modem de date îmbunătățit (Improved Data Modem-IDM), un modem „multiport voiceband" (nu foarte deosebit de modem-ul computerelor personale în ceea ce priveşte tehnologia), care transmite o undă purtătoare, modulată digital peste canalul de voce disponibil în radioul rezistent la blocaje Have Quick II, utilizat la scară largă pe aeronavele de luptă. IDM este un link fundamental, de viteză mică, dar în absența unor alternative, s-a dovedit a fi o unealtă eficientă de transmisie „de la punct-la-punct", însă variantele mai recente permit transmiterea unei imagini țintă cu un singur cadru JPEG pentru coordonare şi transmitere de mesaje text.

Ceea ce IDM permite într-adevăr, cu o bună integrare de software, este furnizarea de către o platformă a coordonatelor GPS ale obiectivului, care sunt introduse în sistemul de control al unei alte platforme, pentru toate scopurile practice şi o transmisie de date fără erori.

Legătura de date JTIDS/Link-16 s-a dovedit a fi o altă capabilitate importantă, dar în configurația sa de bază, este utilizată în principal pentru operațiunile de interceptare aeriene, gestionarea traficului aerian, identificarea „prietenului" sau „duşmanului" (Identification Friend Foe) şi cunoaşterea situației. Sistemul JTIDS este mult mai

complex şi costisitor, şi constă dintr-un un canal digital multiplex dedicat divizării timpului atribuit pentru date în format text şi coordonate digitale, care utilizează modulaţii de semnal rezistente la bruiaje cu spectru larg.

Concepţia pe termen lung a SUA este aceea de a utiliza sisteme întrunite radio tactice (Joint Tactical Radio Systems - JTRS - "jitters"), în calitate de canal de date de interes general, folosind „aeronave cisternă inteligente” (ROBE „smart tanker”) ca platforme pentru a implementa echipamente de radio releu. Conceptul ROBE „smart tanker” este dezvoltat de forţele aeriene a SUA pornind de la ideea aplicată iniţial în Vietnam, care presupunea utilizarea de platforme aeriene de comunicaţii radio releu KC-135A şi EC-135L, şi mai recent revoluţionate de petrolierele RAF echipate cu dispozitive radio releu JTIDS. Conceptul de „aeronavă cisternă inteligentă” combină în mod eficient paradigma de „vizualizare a luptei” a unei platforme persistente cu un pachet de relee diverse de comunicaţii împreună cu modelul RAF de cisternă „multirol”, care acţionează şi ca un releu de date digitale.

În afară de conectivitatea de bază, problemele încă nelămurite în ISR sunt concentrate pe sistemele de senzori, procesare şi de mijloacele de detaşare. În acest moment cei trei piloni ai constelaţiei ISR a SUA sunt E-3C AWACS, E-8C JSTARS şi RC-135V/W Rivet Joint, aceştia furnizând acoperire mare a senzorilor, procesare şi analiză de volum mare, precum şi gestionarea managementului ţintelor în funcţie de situaţie.

Figura 7. Aeronava fără pilot MQ-1A Predator[3]

Northrop Grumman Boeing E-8 JSTARS. Aeronava JSTARS, denumită colocvial „Ground AWACS”, este cea mai capabilă aeronavă în exerciţiu şi se va menţine pe această poziţie până când va fi înlocuită de noua aeronavă MC2A (Multi Mission Command and Control Aircraft).

JSTARS a luat naştere la sfârşitul anilor 1970, atunci când DARPA şi USAF au lansat programul „Assault Breaker”, cu scopul de a încerca o nouă paradigmă radicală de împiedicare a atacurilor sovietice din Fulda Gap[4].

[3] Dacă dispozitivele MQ-1A Predator înarmate cu Hellfire au atras cel mai mult atenţia media, ele au jucat un rol mai puţin important decât aeronavele mai mari U-2S şi RQ-4A Global Hawk, folosite în camapnia OIF

[4] Fulda Gap este o regiune cu teren accidentat situată între fosta Germanie de Est şi Frankfurt, Germania de Vest. Denumită după oraşul Fulda, Fulda Gap a fost un punct strategic foarte important în timpul Războiului Rece. “Gap” se referă la un coridor într-o zonă depresionară (între Hohe Rhön şi munţii Knüllgebirge, şi Spessart şi munţii Vogelsberg), care este potrivit pentru operaţii care utilizează la scară largă trupele de blindate. Fulda Gap a fost una dintre cele mai posibile şi favorabile rute al unui ipotetic atac dinspre Europa de Est, al tancurilor sovietice asupra

Figura 8. Aeronava E-8C JSTARS[5]

„Assault Breaker" a fost un program ambiţios care a adunat laolaltă noile concepte ISR cu celelalte concepte radicale de muniţii inteligente de atac în masă, cum ar fi SFW/Skeet.

Cele mai revoluţionare realizări în programul „Assault Breaker" au venit de la segmentul ISR, care a considerat că cele două echipamente radar de bandă X „Pave Mover", de altfel într-o continuă competiţie, au fost proiectate special pentru a urmări vehiculele terestre ce se deplasează cu viteză mică şi medie. Echipamentele „Pave Movers" au încorporat noile tehnici privind indicatoarele radar pentru obiective terestre (Ground Moving Target Indicator-GMTI), cum ar fi antene centrale defazate (Displaced Phase Center Antenna-DPCA), precum şi radarele cu apertură sintetică (Synthetic Aperture Radar-SAR) procesate digital şi cu o evoluţie rapidă, oferind o imagine cuprinzătoare a câmpului de luptă în timp real.

În timp ce tehnicile SAR nu erau foarte performante în ceea ce priveşte transmiţătoarele în bandă X, cu microunde, acest lucru nu era valabil şi pentru funcţiile GMTI care, pentru selectarea obiectivelor ce zburau la altitudine joasă, trebuiau să acopere o arie largă şi să rezolve diferite recepţionări confuze. Cererea de mare putere de output în cazul echipamentelor radar de tip GMTI rămâne o problemă în curs de desfăşurare şi prezintă unele dificultăţi în special pentru UAV-urile cu acest rol. Din acest motiv, Global Hawk şi JSTARS vor achiziţiona în curând noi echipamente radar în bandă X de tip MT-RTIP motiv.

Cele două „Pave Movers" au fost testate ca radare laterale montate în „sala armelor" a unui F-111E, în acelaşi timp o variantă de probabilitate mică de interceptare (Low Probability of Intercept-LPI) a fost amplasată în cadrul fuselajului de echipamente radar ale unui aparat invizibil „Tacit Blue" (sau „Whale"-balenă). Echipamentul Pave Mover de pe F-111E avea misiunea de a cerceta teritoriul inamic pentru a supraveghea zona imediat alăturată FEBA, în timp ce echipamentele radar trebuiau să se deplaseze pe o poziţia avansată şi să

Germaniei de Vest, a doua rută a fost Câmpia din Nordul Germaniei, iar cea de-a treia, mai puţin probabilă, a fost prin valea fluviului Dunărea dinspre Austria.

[5] E-8C JSTARS a reprezentat mijlocul principal de supraveghere terestră utilizat în OIF, fiind capabil de detectarea celui mai mare număr de obiective terestre. Cu o autonomie de zbor de până la 17 ore, cu realimentare în aer, JSTARS a eliminat „norul de fum", norii, ceaţa şi furtunile de nisip pentru a expune atacului aerian activele forţelor terestre irakiene (USAF)

supravegheze forțele înaintate. Imaginea radar este transmisă către stații de procesare şi analiză de la sol sau din aer. De la acestea, se eliberează comenzile pentru aeronavele de atac, sau spre bateriile care lansau rachete balistice armate cu arme cu senzori de detonare (Sensor Fused Weapon), sau alte sub-tipuri de muniții inteligente. Armamentul de proveniență sovietică urma să fie stopat în timpul transportului şi apoi anihilat de forțele aeriene.

Programul „Assault Breaker" a evoluat spre sistemul radar comun de atac şi supraveghere (Joint Surveillance Targeting Attack Radar System-JSTARS) şi a fost instalat pe seria Boeing 707-320/C-137, sub denumirea de E-8. În timp ce Forțele Aeriene ale SUA au vrut să construiască noi serii de aeronave C-137 (707 militare), Congresul a forțat reconstituirea liniei de aeronave 707, iar aeronavele uzate au trebuit reconstruite în acest scop, de multe ori la un preț mai mare decât noile C-137.

Nucleul JSTARS îl reprezintă masivul echipament radar APY-3 în bandă X, unul dintre cele mai puternice dispozitive radar construite vreodată în această bandă, transportate în cupola pentru echipamentul radar, situată sub fuzelajul de transmisie. Subsistemul de antene rotative de 24 picioare, proiectat de către fostul Norden Systems (acum NG), foloseşte un şir foarte mare de segmente pasive şi pune în aplicare tehnici DPCA pentru a localiza cu precizie obiective terestre care se deplasează cu viteze mici şi medii. Fasciculul este orientat electronic în azimut şi manual în altitudine. Nu mai puțin important este subsistemul de procesare a datelor APY-3, inițial construit în jurul procesoarelor militarizate DEC VAX, cu un procesor cu o arhitectură distribuită în fiecare din cele 17 stații de operator. Datele procesate pot fi folosite pentru a gestiona atacurile aeronavelor, sau pot fi trimise stațiilor mobile de la sol prin intermediul unei legături de date de viteză mare. Acest sistem foarte capabil poate suprapune datele de la GMTI-uri peste hărțile SAR şi peste hărți digitale ale terenului, având de asemenea, capacitatea de a urmări date mai vechi de câteva ore, permițând proiectarea anumitor tipare ale mişcărilor teroriştilor. Pot fi detectate de sistemul APY-3 chiar şi locațiile ascunse vizitate de vehicule la intervale de timp alese întâmplător.

Sistemul are trei moduri de operare de bază: supravegherea pe o arie largă (Wide Area Surveillance-WAS/MTI), căutarea şi identificarea sectorului, un mod GMTI de limitare a sectorului şi apertura sintetică (Synthetic Aperture-SAR) cu urmărirea semnalului auxiliar şi moduri de legături de date. Procesarea semnalului este capabilă să urmărească vehiculele cu roți şi cele cu şenile şi se aşteaptă să aibă o capacitate similară, având în vedere prezența modurilor de detectare a antenelor radar rotative din Norden APG-76. Cele trei moduri de supraveghere pot fi corelate.

Datorită faptului că APY-3 oferă vizibilitate ridicată în condiții de timp cu vizibilitate redusă (înnorat, ploaie, ceață, furtuni de praf şi alte obstacole ce pot să apară în calea senzorilor electrono-optici ISR), acesta oferă în orice condiții meteo o veritabilă capabilitate de a cerceta şi supraveghea câmpul de luptă şi de a urmări mii de obiective terestre.

Dintre toate sistemele ISR utilizate în OIF, dispozitivul JSTARS al Departamentului 93 de control aerian al forțelor aeriene ale SUA a avut de departe cel mai mare impact, dovedindu-se a fi pilonul eforturilor de scoatere din luptă sau distrugere a formațiunilor blindate ale Gărzii Republicane.

RC 135 V şi RC 135 W Rivet Joint. Recunoaşterea şi supravegherea electronică au jucat un rol nu mai puțin important în cadrul OIF. Cea mai proeminentă componentă folosită pentru această sarcină a fost detaşamentul aeronavei RC-135V-W din forțele aeriene ale SUA (din cadrul „US Air Force 55th Wing").

La baza Rivet Joint stau sistemul masiv şi complex de semnale, precum şi sistemul electronic de culegere de informații, care cuprinde Raytheon 55000 măsuri de sprijin electronic (Electronic Support Measures-ESM) şi 85, 000 de sisteme de receptare a informației transmise (signals intelligence-SIGINT), considerat ca cel mai capabil sistem existent pe scară largă. Acesta monitorizează pasiv şi înregistrează semnale dintr-o arie cu spectru larg, le poate localiza geografic, analizând în acelaşi timp modulațiile cu o precizie foarte mare pentru analiza la bord sau în teren – cuprinzând semnalele radar şi de comunicații.

Rivet Joint a primit puțină atenție din partea mass-media, deşi acesta este unul dintre cele mai importante sisteme pe care SUA le-a utilizat în toate campaniile aeriene. Capacitatea sa de a „aspira" şi analiza rapid toate semnalele electronice pe o rază de 250 de mile marine este inestimabilă deoarece puțini adversari sunt capabili să funcționeze fără comunicații electronice wireless.

Concluzii

Dacă fiecare capacitate ar putea fi etichetată ca fiind „decisivă" în cadrul OIF, atunci aceasta ar fi incontestabil constelația ISR a SUA. Nu există nici o îndoială că activele sale sunt punctul central al orientării către obținerea de informații determinată de RBR. Una sau mai multe platforme vor detecta obiectivul țintă, fie că se ascunde, se deplasează în teren, sau emite.

Forțele aeriene ale SUA urmăresc în mod impetuos dezvoltarea domeniului ISR, cu programul ambițios MC2A, upgradarea activelor AESA MT-RTIP pentru E-8C JSTARS, U-2S şi RQ-4 Global Hawk, precum şi planurile de a executa sarcinile vitale pentru ISR pe dispozitive X-45C UCAV realimentabile în aer şi de capacitate mare. F/A-22A este aşteptat să furnizeze echipamente radar şi căi ESM pasive în cadrul constelației ISR, folosind legături de date, extinzând astfel „orizonturile ISR" cu până la 500 de mile marine mai în adâncime în spațiul aerian ostil. Nu ar trebui să ne surprindă dacă un ISR sau un derivat al acestuia, va recunoaşte F/A-22A, dezvoltat în timp, ca un sistem „ISR complex", va rămâne singurul domeniu de cucerit de către forțele aeriene ale SUA. Petrolierele aeriene inteligente şi conectivitatea prin legături de date universale între platformele ISR şi aeronavele de luptă vor spori capabilitățile vaste ale acestui „sistem de luptă".

Am observat o transformare semnificativă în ceea ce priveşte operațiunile din Irak. Capacitatea şi capabilitățile sistemelor de informații s-au îmbunătățit foarte mult în ultimii trei ani. Succesele de care s-a bucurat gruparea de forțe

(Multi-National-Corps-Irak-MNC-I), sunt vizibil demonstrate prin posibilitățile şi modalitățile de îndeplinire a operațiunilor care se desfăşoară în prezent în Irak, până la nivelul de comandă cel mai mic.

Utilizarea ISR, în concordanță cu doctrina de combatere a insurgenței (current counterinsurgency-COIN), evidențiază condițiile succesului obținut în Irak. Ca un exemplu elocvent, descentralizarea caracteristicilor ISR-ului a permis BCT-ului (brigade combat teams-BCTs) şi comandanților regimentelor de luptă (regimental combat team-RCT), care se confruntă cu probleme foarte diferite, să obțină şi să mențină contactul cu inamicul. ISR a evoluat, împreună cu lupta. Variantele disponibile în prezent pentru ISR-ul robust la nivel de brigadă, furnizează comandanților un nivel fără precedent de cunoaştere a situației. Comandanții dețin acum flexibilitatea de a forța capabilitățile ISR până la eşalonul tactic de la cel mai mic nivel, fapt care reprezintă unul dintre cei mai puternici determinanți de pe câmpul de luptă din prezent.

Bibliografie:

[1]. ALBERTS, D.S., GARSTKA, J.J., STEIN, Frederick P., *Network Centric Warfare: Developing and Leveraging Information Superiority,* Ediția a 2-a (revizuită), CCRP, 2000.

[2]. DARILEK R., PERRY W., *Measures of Effectiveness for the Information - Age Army*, RAND, Santa Monica, California, 2001.

[3]. GARSTKA, J.J., *Information Superiority for the Warfighter*, Harvard University, 2001.

[4]. PĂUN, V., POPA, A.M., **O provocare strategică: Războiul Informațional,** Editura UTI, Bucureşti, 2002.

[5]. PERRY, W., SIGNORI, D.A., BOON, J., *Exploring Information Superiority. A Methodology for Measuring the Quality of Information and its Impact on Shared Awareness*, RAND, Santa Monica, California, 2004.

[6]. RAYMOND T. ODIERNO, Nichoel E. BROOKS şi Francesco P. MASTRACHIO, *ISR Evolution in the Iraqi Theater,* nr. 50, JFQ US Air Force, 2008.

[7]. KOPP, Carlo, dr., *Intelligence, Surveillance and Reconnaissance during Operation Iraqi Freedom,* Defence Today Magazine, 2004.

TERORISMUL ÎN ANUL 2020.
FACTORII CARE VOR MODELA TERORISMUL ÎN VIITOR

Mihai PÎRVA*

The intelligence failures associated with the 9/11 attacks in the United States have pointed out the challenges government leaders face when trying to predict specific terrorist attacks. A similar approach focuses on strategic forecasting, which prioritizes assessment and response to longer-term trends that may determine the evolution of terrorism.

As defence and security planners analyze the future security environment and the role of terrorism within it, they can be sure about one fact, terrorism probably remains an important phenomenon in national and international politics.

For a diversity of social, economic and demographic reasons, this form of asymmetric conflict will probably be a mainstay of political violence throughout the twenty-first century.

Introducere

În analiza mediului de securitate şi a rolului terorismului în viitor, planificatorii pentru apărare şi securitate pot fi siguri de următorul fapt: terorismul va rămâne, cel mai probabil, un fenomen important în politica națională şi internațională. Terorismul va fi mult mai consistent în secolul XXI, decât în secolul XX. Aceasta pentru că „terorismul este un mijloc şi nu un obiectiv”,[1] a afirmat Ariel Merari. „Terorismul apare oriunde există un conflict suficient de puternic ca să determine unii oameni să recurgă la violență.”[2]

1. Contradicțiile globalizării

Raportul Consiliului Național pentru Informații (National Intelligence Council - NIC), intitulat „Cum va arăta viitorul planetei” descrie globalizarea ca o *„forță atât de prezentă, încât va modela substanțial toate celelalte tendințe pentru anul 2020.”*[3] Globalizarea este privită ca o forță care va creşte standardul de viață în multe părți ale lumii (mai ales, în lumea dezvoltată), dar care *„va zgudui acest standard aproape oriunde altundeva în lume – generând, ca o consecință, enorme convulsii economice, culturale şi politice.”*[4]

Din perspectiva terorismului, tendințele globaliste generatoare de inechități în sistemul internațional (mai ales acolo unde terorismul este puternic) ar putea să devină principală cauză pentru proliferarea terorismului în următoarele decade. Această tendință este recunoscută de cei care au puterea să modeleze viitorul globalizării. Spre exemplu, preşedintele Băncii Mondiale, Robert Zoellick a afirmat recent că *„globalizarea nu a cuprins totul. Multe aspecte au rămas în aşteptare sau*

---

* **Locotenent-colonel, doctorand în Ştiințe Militare, Secția Executivă de Securitate a Statului Major General**

[1] Ariel Merari, *Terrorism as a Strategy of Struggle: Past and Future,* Terrorism and Political Violence 11, no. 4, 1999, p.59.

[2] Idem.

[3] *Mapping the Global Future*, p.27.

[4] Idem.

în urmă."[5] Sentimentul excluderii, sărăcia, distrugerile provocate mediului creează pericole. Secretarul general al Organizației pentru Cooperare Economică şi Dezvoltare (OECD), Angel Gurria, a afirmat în fața unui public canadian că *„ globalizarea a facilitat crearea unor bogății fără precedent, în condițiile menținerii pe scară largă a sărăciei şi a inechității."* [6] Aceste condiții, spunea Gurria, *„facilitează terorismul, conflictele, degradarea mediului, transmiterea bolilor şi crima organizată."*[7]

Observând că globalizarea nu a favorizat suficienți oameni în țara sa, preşedintele Tanzaniei, Benjamin Mkapa, a afirmat în 2003 că *„persistența sărăciei, a sentimentului de nedreptate va submina acest proces, de altfel pozitiv, determinând o reacție socială negativă justificată."*[8] În acelaşi ton, Bill Gates, co-fondatorul Corporației Microsoft, a afirmat în cadrul Forumului Economic Mondial din ianuarie 2008 că *„de multe ori, progresele importante au agravat inechitățile în lume. Cei mai puțin nevoiaşi simt progresul cel mai mult, iar cei mai nevoiaşi, cel mai puțin – în special cele 2 miliarde de oameni care trăiesc cu mai puțin de un dolar pe zi."*[9]

Reacționând la aceste inegalități, grupurile marginalizate caută o redresare a situației apelând la terorism; marile populații îşi îndreptă ținta către țările percepute ca beneficiarii de succes ai globalizării.[10] Chiar şi țările dezvoltate percep ravagiile globalizării fapt care poate conduce la alimentarea resentimentelor anti-globalizare, care în cazuri extreme, pot degenera în violențe politice.[11] Sentimentul anti-globalizare este prezent, mai nou, şi în retorica Al Qaeda. În discursul său din septembrie 2007, Osama bin Laden a afirmat că *„sistemul capitalist intenționează să transforme lumea întreagă într-un monopol al corporațiilor importante sub marca globalizării, în scopul aşa zisei protejări a democrației."*[12]

Alte accente globale, cum este accesul la hrană şi apă, care se preconizează a fi provocarea secolului XXI, ar putea fi determinat de statutul financiar.[13] Prețul hranei a crescut în mod constant din 2006, ca rezultat al costurilor crescute ale energiei, al recoltelor slabe în contrast cu cererea crescută, o tendință care se pare că se va menține cel

---

[5] Discursul preşedintelui Băncii Mondiale, Robert Zoellick, la Convocarea anuală a guvernatorilor Băncii Mondiale, *Catalyzing the Future: An Inclusive and Sustainable Globalization* (Washington, DC). Federal News Service, 22 octombrie 2007.

[6] Melissa Leong, *Globalization Leaving Some Behind: OECD Head,* National Post (Canada), 26 octombrie 2007, p.A9.

[7] Idem.

[8] *Remarks by President Benjamin Mkapa, President of Tanzania [in 2003],* BBC Worldwide Monitoring, 27 ianuarie 2003.

[9] Bill Gates, World Economic Forum, Davos, Switzerland, 24 ianuarie 2008.

[10] David Sobek and Alex Braithwaite, *Victim of Success: American Dominance and Terrorism,* Conflict Management and Peace Science 22 (2005): p.138.

[11] Barbara Ehrenreich, *The Boom Was a Bust for Ordinary People,* Washington Post, 3 februarie 2008, p.B01.

[12] *Transcript: Osama bin Laden's Latest Video,"* Agence France Presse, 7 septembrie 2007, http://www.canada.com/ottawacitizen/news/story.html?id¼3e78b179–945b-4abf-98df-b316bd fa8f0f (accesat la 3 martie 2008).

[13] *Africa; Davos Report Predicts Rising Food and Financial Insecurity,* Africa News, 22 ianuarie 2008.

puțin până în anul 2010.[14] Țările sau indivizii care au la dispoziție mijloace financiare vor fi în măsură să controleze eventualele discontinuități în lanțul de distribuție a resurselor globale. Astfel de privilegii vor crea probabil resentimente şi proteste, şi în cel mai rău caz, extremism violent.

2. Puterile în ascensiune şi tranzițiile geopolitice

Raportul NIC 2020 descrie un sistem internațional, cu puteri aflate în ascensiune, precum China (!) şi India. Ascensiunea acestor două puteri, similară cu ascensiunea Germaniei în secolul XIX, şi a Statelor Unite la începutul secolului XX, *„va transforma peisajul geopolitic, cu impact la fel de dramatic ca cel produs în cele două secole anterioare."*[15] În acelaşi timp, există întrebări serioase referitoare la menținerea supremației Statelor Unite şi la continuitatea sistemului internațional unipolar. Raportul mai descrie creşterea competiției între puterile principale pentru resursele de energie, precum petrolul şi gazele naturale.

Tranzițiile şi competiția geopolitică ar putea avea un număr de implicații asupra viitorului terorismului. Pe măsură ce puterea sa (şi probabil, prezența pe scena mondială) scade, Statele Unite ar putea să nu mai fie ținta predilectă a terorismului internațional. Prin contrast, statele nou apărute în prim-plan vor putea deveni ținte mai atractive pentru organizațiile teroriste interne sau internaționale. Spre exemplu, ascensiunea Chinei pe scena internațională şi intensificarea angajării sale la nivel mondial este motivată *„de necesitatea accesului la piețe, resurse, tehnologii şi expertiză şi de dorința de a-şi asuma propriul rol în cadrul comunității internaționale."*[16] La fel ca şi puterile care s-au succedat înaintea sa, China a descoperit că expansiunea hegemonică aduce cu sine un potențial de violență.

În ultimii ani, companii şi persoane individuale din China au fost atacate în Etiopia, Pakistan Afganistan, Kîrghistan şi în alte țări, ca urmare a războaielor interne, criminalității sau revoltelor împotriva guvernelor, acțiuni care nu au vizat, neapărat, statul chinez. Cu toate acestea, asocierea Beijingului cu aceste guverne expune China violențelor. Ca urmare, ascensiunea Chinei în lumea dezvoltată o va pune pe aceasta să lupte împotriva aceluiaşi tip de violențe cu care s-au confruntat Statele Unite timp de aproape 50 de ani.

Goana după resurse explică, parțial, prezența crescută a Beijingului în zone ale lumii relativ periculoase. Conform raportului NIC 2020, *„Nevoia crescută de energie a Beijingului va determina China, cel mai probabil, să-şi intensifice rolul activ în lume – în Orientul Mijlociu, Africa, America Latină şi Eurasia."*[17] Nevoia de resurse energetice motivează China să-şi sporească prezența în Africa. Compania petrolieră de stat chineză, Corporația Națională a Petrolului din China (CNPC) a perfectat aranjamente cu Sudanul, Angola, Algeria şi Gabon, multe din acestea presupunând

[14] J. Michael McConnell, Director of National Intelligence, Committee on House Select Intelligence, CQ Congressional Testimony, 7 februarie 2008.
[15] *Mapping the Global Future*, p.27.
[16] J. Michael McConnell, Director of National Intelligence.
[17] *Mapping the Global Future*, p.62.

asistență financiară, asistență privind proiecte de construcții de mare amploare şi vânzări de armamente.[18]

Ca şi China, India va influența mediul geopolitic în care va evolua terorismul în viitor. Influența economică şi politică crescută a Indiei în Asia de Sud – incluzând imixtiunea sa hegemonică în statele vecine – poate expune New Delhi unor atacuri din partea unor organizații non-statale care acționează pe teritoriul Indiei sau în statele învecinate. Dezvoltarea neuniformă a țării, modelele de imigrare – combinate cu interferența politică sau strategică a altor state – pot exacerba terorismul în regiunea de nord-est a țării.[19]

Mai mult, continuarea conflictului cu Pakistanul în problema Caşmirului poate genera, în viitor, atacuri la adresa intereselor Indiei, de genul atacului din 13 decembrie 2001 asupra parlamentului din New Delhi, condus de personal operativ din gruparea Lashkar-e-Tayyiba, care a fost acuzată că a primit sprijin din partea Departamentului Informații Interservicii (ISI) al Pakistanului.[20]

Rusia este o altă putere aflată în ascensiune, vulnerabilă în fața terorismului. Creşterea puterii Rusiei - determinată de bogăția resurselor de petrol - poate prevesti tranziții structurale de putere în sistemul internațional. Deja există dovezi că guvernul rus caută să-şi restabilească hegemonia tradițională asupra statelor fostei Uniuni Sovietice din spațiul Asiei Centrale, cum ar fi Turkmeninstan şi Kazahstan. Rusia vede această capacitate de a controla accesul la rezervele de energie (de pe teritoriul său şi din zonele contingente, precum Asia Centrală şi Caucaz) drept un „card energetic" cu care poate influența şi chiar controla Vestul. Conform directorului pentru Informații Naționale J. Michael McConnell: *„eforturile agresive ale Rusiei de a controla, restricționa sau bloca tranzitul hidrocarburilor dinspre regiunea Caspică spre Vest - şi de a se asigura de rămânerea sub controlul ei a coridoarelor energetice Est-Vest - subliniază puterea şi influența politicii energetice a Rusiei."*[21] Competiția dintre China şi Rusia pentru rezervele energetice va stabili profilul strategic în Asia centrală în următoarele decade; această regiune rămâne în continuare *„un teren fertil pentru sentimentele şi mişcările islamiste, ca urmare a factorilor socio-economici".*[22] Unul dintre principiile-cheie ale Organizației Shanghai pentru Cooperare (SCO), care a avut la bază directiva Beijingului „Shanghai 5" din 1996, îl reprezintă gestionarea sau diminuarea violenței extremiste. În şedința inaugurală care a avut loc la Shanghai, în iunie 2001, membrii SCO au semnat Convenția de la Shanghai privind Combaterea Terorismului, Separatismului şi a Extremismului.[23] Cele şase părți semnatare sunt

[18] Chris Alden, *China in Africa,* Survival 47, no. 3 (2005): p.148.
[19] Jaideep Saika, *The ISI Reaches East: Anatomy of a Conspiracy,* Studies in Conflict and Terrorism 25, no. 3 (2002): pp.189–190.
[20] Ian Talbot, *Pakistan in 2002: Democracy, Terrorism and Brinkmanship,* Asian Survey 43, no. 1 (2003): pp.198–199.
[21] J. Michael McConnell, Director of National Intelligence.
[22] Idem.
[23] Cei 6 membrii fondatori ai SCO (2001) includ Republica Kazakhstan, Republica Populară Chineză, Republica Kyrgyză, Federația Rusă, Republica Tajikistan şi Republica Uzbekistan.

„ferm convinse că terorismul, separatismul şi extremismul…nu pot fi justificate, în nici un caz, iar autorii unor astfel de fapte trebuie acuzaţi şi trimişi în judecată."[24]

O altă vulnerabilitate a Chinei în faţa terorismului - precum şi a altor state care beneficiază de avantajele globalizării şi ale sistemului comercial internaţional - o constituie atacurile asupra transporturilor maritime. În data de 2 octombrie 2002, o ambarcaţiune încărcată cu explozivi s-a ciocnit de petrolierul francez Limburg lângă un port yemenit. Atacul a demonstrat vulnerabilitatea navelor comerciale în faţa terorismului maritim. Strâmtoarea Malacca, prin care sunt transportate resursele de energie pentru China şi pentru alte ţări importante din regiune, este, în mod particular, vulnerabilă la astfel de atacuri. Prin acest punct se tranzitează, anual, mai mult de 50.000 din transporturile de petrol din Orientul Mijlociu pentru Asia, două treimi din gazul petrolier lichid mondial şi o pătrime din comerţul maritim. În consecinţă, un atac maritim terorist în această regiune ar avea efecte cu potenţial devastator asupra comerţului şi securităţii la nivel global.[25]

Cu toate acestea, în ciuda previziunilor privind declinul puterii lor, Statele Unite rămân o prezenţă activă în lume, din aceleaşi raţiuni care motivează şi alte puteri importante (de exemplu, căutarea resurselor de energie sau altor resurse). În lumina acestei realităţi, ar fi logic ca Statele Unite şi celelalte puteri importante să fie interesate să coopereze împotriva terorismului. De exemplu, cooperarea între Statele Unite şi China s-a intensificat substanţial din 2001, în ciuda relaţiilor relativ reci anterioare acelui moment.[26]

3. Noi provocări pentru guverne

Raportul NIC 2020 notează faptul că, în vreme ce statele vor continua să fie structurile dominante în ordinea internaţională, ele se vor confrunta cu noi provocări şi constrângeri. Accentuarea naţionalismului, politicile privind identitatea de grup/naţională, intensificarea fervorii religioase şi a „activismului" sunt provocări la adresa democraţiei şi a migraţiei internaţionale, cu care guvernele se vor confrunta în 2020.[27] În plus, tehnologia şi internetul vor favoriza *„proliferarea comunităţilor virtuale de interes transnaţionale."*[28] Mai mult, internetul însuşi va putea *„accelera crearea unor mişcări globale, constituindu-se într-o forţă robustă pe scena internaţională."*[29]

Pentru analiştii terorismului, noile probleme de guvernare au un număr de implicaţii în evoluţia terorismului în viitor. Mai întâi, pe frontul demografic, se preconizează că până în anul 2050, populaţiei lumii va ajunge la 9,243 miliarde.[30] În

---

[24] Din textul Convenţiei de la Shanghai privind Combaterea Terorismului, Separatismului şi Extremismului, http://www.sectsco.org/html/00093.html (accesată la 23 februarie 2008).
[25] Yun Yun Teo, *Target Malacca Straits: Maritime Terrorism in Southeast Asia,* Studies in Conflict and Terrorism 30, no. 6 (2007): p. 541.
[26] Shirley Kan,*U.S.-China Counter-Terrorism Cooperation: Issues for U.S. Policy,* Raportul adresat Congresului (Washington, DC: Congressional Research Service, 12 Mai 2005): pp.1–6.
[27] *Mapping the Global Future*, pp.73–83.
[28] Idem.
[29] Idem.
[30] *2006 World Population Data Sheet* (Washington, DC: Population Reference Bureau, 2006), p.5.

plus, creşterea demografică va fi mai accentuată în ţările în curs de dezvoltare, care au posibilităţi limitate de a gestiona consecinţele unei astfel de creşteri. Expansiunea demografică va determina creşterea presiunilor în privinţa asigurării locuinţelor, asistenţei medicale şi a instituţiilor de învăţământ. Dacă numărul de locuri de muncă nu va creşte corespunzător, creşterea şomajului va determina creşterea numărului de indivizi nemulţumiţi (în particular, bărbaţi tineri, educaţi) care vor deveni vulnerabili la oferta terorismului.

Creşterea populaţiei tinere va exacerba presiunile generate de şomaj preexistente în anumite ţări sau regiuni. În Orientul Mijlociu - o regiune care a produs de-a lungul istoriei un număr disproporţionat de terorişti comparativ cu alte regiuni - populaţia tânără a crescut dramatic. Cel mai recent raport privind dezvoltarea globală afirmă că *„în regiunea Orientului Mijlociu şi a Africii (MENA) există aproximativ 100 de milioane de tineri cu vârste cuprinse între 12 şi 24 de ani. Se preconizează că numărul tinerilor din această regiune va atinge apogeul în următorii 25 de ani."*[31] În Africa, creşterea populaţiei tinere va crea presiuni asupra guvernelor în privinţa asigurării locuinţelor, asistenţei medicale şi a locurilor de muncă, ceea ce va determina apariţia unui val de tineri cu un nivel inferior de educaţie, fără loc de muncă, tineri care vor constitui o sursă potenţială de instabilitate.[32]

Dacă ţările în curs de dezvoltare nu vor găsi oportunităţi pentru crearea de noi locuri de muncă pentru a răspunde tendinţelor demografice, populaţia tânără frustrată va fi potenţial atrasă de activităţile radicale sau violente. În ţări ca Nigeria sau Afganistan, şomajul este deja o problemă socială care ameninţă stabilitatea internă. Nigeria a recunoscut că se confruntă cu un număr aproximativ de 3,3 milioane de şomeri înregistraţi, cea mai ridicată rată a şomajului existând în regiunea nord-vestică a ţării.[33]

În Afganistan, tinerii care s-au întors din Iran şi Pakistan s-au plâns de tratamentele dure şi discriminatorii la care au fost supuşi în aceste ţări, precum şi de problema şomajului din ţara lor, fapt care i-a determinat pe unii să se înscrie în rândul talibanilor.[34]

Urbanizarea reprezintă o altă tendinţă demografică cu consecinţe pentru terorism. Astăzi, mai mult de 50% din populaţia lumii se află concentrată în zone urbane, acest procent urmând să crească la 60% în următorii 30 de ani. Aglomerările de populaţie în regiunile urbane reprezintă un potenţial magnet irezistibil pentru teroriştii şi infractorii violenţi. După cum nota un scriitor, *„potenţialii terorişti şi insurgenţi se află acolo unde există bani şi persoane care caută securitatea la adăpostul oferit de populaţia şi*

---

[31] *World Development Report* (WDR) 2007 – Development and the Next Generation: Regional Highlights – Middle East and North Africa, http://sitesources.worldbank.org/INTWDR2007/Resources/1489782-1158076403546/WDR2007 RegionalHighlights_MENA-Aug29draft6.pdf (29 noiembrie 2006).

[32] General Bantz J. Craddock, Commander, United States European Command, Before the House Armed Services Committee (15 martie 2007), p.7.

[33] *Nigeria: North-West Highest in Unemployment – NDE Data,* Africa News, 27 noiembrie 2007.

[34] *Residents of Afghan capital complain about unemployment,* BBC Worldwide Monitoring, 2 martie 2007.

complexitatea metropolelor moderne."[35] Zonele urbane vor deveni vulnerabile la atacuri cu mijloace de distrugere în masă, de vreme ce aceste zone au acoperire media disproporționată față de alte regiuni, ceea ce constituie un element esențial al terorismului modern.

Imigrația reprezintă o altă provocare pentru guverne, cu implicații teroriste. Astăzi, există aproximativ 191 milioane de imigranți internaționali, o vastă categorie de *„imigranți legali, cu drept de muncă temporar sau deținători de vize, imigranți ilegali, azilanți şi refugiați."*[36] Migrația internațională poate fi o valvă de siguranță pentru țările sărace, aflate în colaps social, dar aceşti imigranți nu sunt neapărat bine-primiți în noile țări. Sentimentul anti-imigranți, xenofobia şi rasismul vor contribui la crearea resentimentelor în cadrul diaspora, care - respinsă de țara de adopție - va putea fi atrasă de ideologiile extremiste sau violente.

Tinerii musulmani din Europa, de exemplu, se simt deseori înstrăinați în țara gazdă şi se concentrează în grupuri demografice, fiind vulnerabili la tot felul de idei propagate prin internet care încurajează separatismul şi, în unele cazuri, participarea la acțiuni extremiste sau violente.

Astfel de indivizi pot fi recrutați pentru a participa la activități teroriste. Oficiali ai unor agenții de informații europene au observat că procesul de radicalizare poate fi surprinzător de scurt ca durată, ceea ce înseamnă că posibilitatea identificării indivizilor şi a comploturilor este foarte mică.[37]

Migrația internațională poate genera o infrastructură infracțională pentru contrabandă şi trafic cu ființe umane. Aceasta poate avea implicații pentru terorismul internațional - în sensul că o astfel de infrastructură deține capacitățile pentru frauda cu paşapoarte şi alte documente de identitate - ce pot fi exploatate de organizațiile teroriste. Până la momentul actual, există dovezi limitate în sprijinul acestei convergențe, dar posibilitatea teoretică rămâne, mai ales că țările dezvoltate utilizează mecanisme de monitorizare şi „screening" la frontieră din ce în ce mai sofisticate. În decembrie 1999, frauda cu paşapoarte a fost un element cheie pentru intrarea în Statele Unite a lui Ahmed Ressam, acesta având scopul final de-a bombarda aeroportul internațional din Los Angeles. Terorişti proeminenți, precum Ayman Al-Zawahiri, sunt cunoscuți ca deținând o *„varietate uluitoare de paşapoarte"* care le permite să intre cu uşurință în mai multe țări.[38] Cu toate acestea, utilizarea sporită a listelor de verificare, a datelor biometrice şi a altor tehnologii moderne va diminua mobilitatea de deplasare a teroriştilor internaționali, în viitor; unii dintre ei se vor orienta spre grupurile de contrabandă sau îşi vor dezvolta propriile mijloace de contracarare.

---

[35] Frank G. Hofman, *Small Wars Revisited: The United States and Nontraditional Wars,* Journal of Strategic Studies 28, no. 6 (2005), pp. 923–924.

[36] *Growing Global Migration and Its Implications for the United States: NIE 2001-02D* (Washington, DC: National Foreign Intelligence Board, martie 2001), p.11.

[37] *Intelligence and Security Committee: Report into the London Terrorist Attacks on 7 Iulie 2005* (Chairman: The Rt. Hon. Paul Murphy, MP), prezentat în Parlament de primul ministru la solicitarea Maiestății sale, mai 2006, p. 29.

[38] Ed Blanche, *The Egyptians Around Bin Laden,* Jane's Intelligence Review 13 (2001): pp.19–21.

4. Insecuritatea la nivel global

În final, raportul NIC 2020, prevede *„manifestarea pe scară largă a sentimentului insecurității - bazat pe percepția psihologică a amenințărilor fizice."*[39] Terorismul rămâne amenințarea cea mai importantă la adresa securității internaționale: *„Factorii cheie care au favorizat terorismul internațional nu dau semne că se vor modifica în următorii 15 ani."*[40] În plus, această secțiune a raportului evidențiază aspecte precum: proliferarea armelor (incluzând armele convenționale şi cele de distrugere în masă), infracționalitatea cibernetică şi terorismul cibernetic, conflictele interne şi urgențele umanitare. Multe din aceste aspecte relaționează direct sa indirect cu evoluția terorismului.

Crima organizată, una din temele acestei secțiuni a raportului NIC 2020, a constituit întotdeauna un element aparținând civilizației. Dar lumea de azi se confruntă cu o nouă situație, în care infracționalitatea a atins un asemenea nivel de putere şi influență în anumite părți ale lumii, comparabil puterii de stat. *„Infracționalitatea strategică"* transcede conceptele tradiționale de „sub-politică", subiect pentru impunerea legii. În alte cuvinte, infracționalitatea strategică se referă la capacitatea acesteia - sau a infrastructurii infracționale - de a prelua statul, de a se infiltra în instituțiile statului şi în ultimă instanță, de a-l transforma complet.

În Mexic, spre exemplu, crima organizată a atins un asemenea nivel, încât a indus *„colapsul parțial al statului"*, erodând democrația până la forma unui *„narco-socialism."*[41] În unele cazuri, statul însuşi devine „o întreprindere pentru acțiuni infracționale continue."[42]

Coreea de Nord, de exemplu, a fost mult timp asociată cu activități infracționale (inclusiv cu producerea şi distribuirea ilegală de narcotice, falsificarea valutelor şi spălarea banilor).[43] Aplicarea recentă de către Statele Unite a Secțiunii 311 din legea US PATRIOT împotriva Băncii Delta Asia din Macao a fost determinată de o presupusă spălare de bani de către Coreea de Nord.

Intensificarea crimei organizate are un număr de implicații foarte mari pentru terorism. Ar putea sprijini combinarea obiectivelor şi structurilor organizaționale de crimă organizată cu cele teroriste, conducând la convergența intereselor şi motivațiilor.[44] Regiunile infestate de crima organizată pot constitui un refugiu pentru terorişti. Aceste medii pot permite teroriştilor să exerseze sau să-şi perfecționeze noile modalități de a

---

[39] *Mapping the Global Future*, p.14.
[40] Ibidem, p.15.
[41] Max G. Manwaring, *A Contemporary Challenge to State Sovereignty: Gangs and Other Illicit Transnational Criminal Organizations in Central America*, El Salvador, Mexico, Jamaica şi Brazil (Carlisle Barracks, PA: US Army War College, Strategic Studies Institute), p. 29.
[42] Phil Williams, *Transnational Criminal Enterprises, Conflict, and Instability,* in Turbulent Peace: The Challenges of Managing International Conflict, Ed. Chester A. Crocker, Fen Osler Hampson şi Pamela Aall (Washington, DC: United States Institute of Peace Press, 2001), p.109.
[43] Sheena Chestnut, *Illicit Activity and Proliferation: North Korean Smuggling Networks,* International Security 32, no. 1 (2007): p. 83.
[44] Tamara Makarenko, *Terrorism and Transnational Organized Crime: Tracing the Crime-Terror Nexus in Southeast Asia,* in Terrorism and Violence in Southeast Asia: Transnational Challenges to States and Regional Stability Ed. Paul J. Smith (Armonk, NY: M.E. Sharpe, 2005), p.173.

strânge bani din activităţi infracţionale. În Afganistan, provocările permanente la adresa unei guvernări eficiente şi a securităţii, constituie un mediu prielnic pentru cultivarea şi exportul narcoticelor pe bază de opium, tendinţă care se menţine şi în continuare.[45] În Somalia, fragmentarea statului şi absenţa autorităţii legii creează un mediu ideal pentru activităţi infracţionale, care includ pirateria şi jaful armat de-a lungul coastelor maritime somaleze.[46] Şi în ţările dezvoltate există o legătură aparentă între infracţionalitate şi terorism. În Spania, spre exemplu, numeroşi terorişti implicaţi în atentatul cu bombe de la Madrid din 11 martie 2004 au antecedente privind traficul ilicit cu droguri.[47] Un alt complot privind un atentat cu bombă asupra Curţii de Justiţie Naţionale a Spaniei a fost iniţiat de 15 indivizi care au fost condamnaţi sau acuzaţi pentru un şir de infracţiuni, incluzând jaful armat, infracţiuni cu proprietăţi, falsuri, trafic cu droguri şi deţinere ilegală de arme.[48]

Raportul NIC 2020 mai descrie şi provocările la adresa statelor instabile sau aflate în colaps. De fapt, Strategia Naţională de Securitate (NSS) din 2002 afirmă că *„America este mai puţin ameninţată de statele victorioase/stabile decât de cele aflate în declin/colaps."*[49] Statele instabile definite ca şi state în care instituţiile guvernamentale nu au legitimitate sau nu funcţionează eficient au devenit o preocupare pentru politicienii contemporani, mai ales după atentatele din 9/11, care au fost comise de actori non-statali care îşi au refugiul în ţări instabile sau aflate în colaps, precum Afganistanul.[50] Instabilitatea statului, violenţele şi infracţionalitatea strategică pot crea împreună o combinaţie explozivă care poate stimula, în ultimă instanţă, terorismul şi alte forme de violenţă politică. În Nigeria, violenţele etnice, politice sau infracţionale reprezintă o ameninţare directă la capacitatea internă de producţie a petrolului. În Mexic, unde violenţele infracţionale ameninţă direct stabilitatea internă a ţării, grupurile insurgente reactivate - Armata Populară Revoluţionară (EPR) - au executat atacuri cu bombe asupra conductelor de petrol şi gaze naturale, o tendinţă în creştere pentru anii sau decadele următoare.[51]

Legătura dintre statele instabile şi terorism este, totuşi, mult mai complicată decât poate sugera această analiză. Terorismul nu este întotdeauna, în mod necesar, asociat cu statele instabile sau aflate în colaps; mai mult, mulţi terorişti actuali, incluzând majoritatea celor care au participat la atentatele din 9/11, provin din state puternice sau viabile, din Europa sau America de Nord.[52] Cum statele dezvoltate şi-au intensificat activităţile de monitorizare şi restricţionare a utilizării spaţiului operativ

---

[45] *Afghanistan's Opium Crop Explodes,* Jane's Foreign Report, 13 septembrie 2007.
[46] Clive Schofield, *Plaguing the waves – Rising Piracy Threat o. the Horn of Africa,* Jane's Intelligence Review 19, no. 7, 1 iulie 2007.
[47] Chris Jasparro, *Low-Level Criminality Linked to Transnational Terrorism,* Jane's Intelligence Review 17, no. 5, 1 mai 2005.
[48] Idem.
[49] *National Security Strategy 2002* (Washington, DC: White House, Septembrie 2002), p.1.
[50] Boaz Atzili, *When Good Fences Make Bad Neighbors; Fixed Borders, State Weakness and International Conflict,* International Security 31, no. 3 (iarna 2006/2007): p.139.
[51] J. Michael McConnell, Director of National Intelligence.
[52] Edward Newman, *Weak States, State Failure, and Terrorism,* Terrorism and Political Violence 19, no. 4 (2007): pp.470–471.

funcţional de către teroriştii contemporani, prin legi interne mai stricte, proceduri de supraveghere şi prin întărirea securităţii frontierelor, unele organizaţii teroriste sau indivizi se vor reaşeza în zone ale lumii unde controlul guvernului şi al statului este mult mai slab. Această tendinţă poate explica atractivitatea unor zone precum Zonele Tribale aflate sub Administraţia Federală a Pakistanului (FATA), care, conform unui raport al serviciilor de informaţii americane, sunt utilizate ca *„raioane de aşteptare/concentrare"* pentru atacurile Al Qaeda executate în sprijinul talibanilor din Afganistan, dar şi ca baze de instrucţie pentru noii terorişti operativi, pregătiţi pentru atacuri orientate împotriva Pakistanului, Orientului Mijlociu, Africii, Europei şi Statelor Unite.[53] Anumite zone din Africa pot deveni şi ele atractive pentru organizaţiile teroriste în viitor. Continentul african *„abundă în ţinte cu valoare ridicată, pornind de la investiţiile masive în domeniul petrolului (deseori, ale companiilor americane) din golful Guineea, şi până la industria înfloritoare a turismului din Africa de Sud."*[54]

Instabilitatea statală - manifestată prin capacităţi reduse şi corupţia corozivă - pot favoriza terorismul, ca urmare a eşecului statului în protejarea populaţiei de violenţele etnice sau religioase. Se presupune că violenţele manifestate în insula indoneziană Ambon între musulmani şi creştini, de la sfârşitul anilor 1990, au fost accentuate de eşecul guvernului indonezian de a interveni la timp şi eficient. Intervenţia grupului militant Laskar Jihad, care cuprindea şi câţiva membri ai forţelor de securitate indoneziene, i-a favorizat pe participanţii musulmani la conflict. În replică, solidaritatea crescută între creştini şi fundamentalismul creştin au exacerbat severitatea conflictului, mai ales după 1999.[55] Şi mai grav, istoricul violenţelor în Ambon prezintă o populaţie nemulţumită, neîncrezătoare, grupuri armate radicalizate care proliferează violenţa, situaţie care va crea, în viitor, condiţii de refugiu pentru grupurile co-jihadiste internaţionale.[56]

Modificările climatice, descrise pe scurt în raportul NIC 2020, ar putea şi ele accentua legătura dinte statele instabile şi terorism, deoarece aceste modificări subminează capacitatea statului şi destabilizează guvernele. Grupul interguvernamental pentru schimbări climaterice (IPCC) arată că modificările climatice se pot manifesta în diferite moduri, prin valuri de căldură mai intense şi mai frecvente, secetă, inundaţii, creşterea nivelului oceanului planetar, incidenţa bolilor infecţioase (printre alte efecte), toate contribuind la destabilizarea ţărilor, mai ales a celor aflate în curs de dezvoltare.[57]

---

[53] Thomas Fingar, Deputy Director, National Intelligence for Analysis, Director of National Intelligence, Committee on House Armed Services, CQ Congressional Testimony, 13 februarie 2008.

[54] Jakkie Cilliers, *Terrorism and Africa,* African Security Review 12, no. 4 (2003): p.100.

[55] Badrus Sholeh, *Jihad in Maluku,* in A Handbook of Terrorism and Insurgency in Southeast Asia, ed. T.H. Tan (Cheltenham, UK: Edward Elgar, 2007), pp.161–162.

[56] Idem.

[57] *IPCC, 2007: Summary for Policymakers,* Climate Change 2007: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change, Ed. M.L. Parry, O.F. Canziani, J.P. Palutikof, P.J. van

Un raport recent al Centrului pentru Cercetare Maritimă preconizează faptul că *„modificările climaterice vor agrava standardul de viaţă, deja aflat la limită, al multor naţiuni din Asia, Africa şi Orientul Mijlociu, determinând instabilitate politică extinsă şi probabilitatea prăbuşirii multor state.”*[58] Aceste state ar putea „crea condiţii pentru conflicte interne, extremism şi mişcări orientate spre un autoritarism sporit şi ideologii radicale.”[59]

În plus, schimbările climaterice ar putea contribui teoretic la apariţia a noi forme de terorism, deoarece ele generează nemulţumiri între ţările (sau în interiorul unei ţări) cele mai afectate de efectele acestor modificări. China şi Statele Unite, care consumă aproximativ 15% şi 25% din rezervele energetice ale planetei, sunt responsabile pentru aproape jumătate din emisiile de dioxid de carbon eliberate în atmosferă.[60] Cele două ţări, precum şi altele cunoscute pentru faptul că produc emisii importante de dioxid de carbon, se pot confrunta cu violenţe din partea unor grupuri sau indivizi care au suferit de pe urma acestor modificări climatice.

Un alt aspect evidenţiat de raportul NIC 2020, care are legătură directă cu terorismul, îl reprezintă proliferarea armelor de distrugere în masă: „cel mai îngrijorător este faptul că unele grupări teroriste caută să obţină arme de distrugere în masă.”[61]

În cel mai recent raport al său pentru Congres, J. Michael McConnell, directorul de informaţii naţionale, a afirmat că deşi explozibilii convenţionali sunt cei care predomină în orice scenariu de atentat al Al Qaeda, organizaţia va continua, fără doar şi poate, *„să achiziţioneze şi să utilizeze arme de distrugere în masă”,* în mod special, arme „uşor accesibile, în opinia noastră.”[62]

Mai mult, disponibilitatea acestor arme poate fi corelată cu tranziţiile şi tendinţele geopolitice mai largi. Ţările sau elemente delicvente din cadrul guvernelor, precum omul de ştiinţă pakistanez Abdul Qadeer Khan (A.Q.Khan), pot pune la dispoziţie, în mod clandestin, astfel de tehnici şi tehnologii. Unii analişti speculează că episodul Khan privind proliferarea nucleară este departe de a fi un caz izolat, fiind emblematic pentru relaţiile îngrijorătoare care se pot stabili între *„unii militari, oficiali de informaţii în rezervă, oameni de ştiinţă din domeniul nuclear (din Pakistan), şi talibanii şi teroriştii Al Qaeda.”*[63]

Deşi unele scenarii privind detonarea unor încărcături nucleare reprezintă cele mai grave temeri pentru guverne, scenariul cu mijloace de distrugere în masă este unul din ce

---

der Linden şi C.E. Hanson (Cambridge: Cambridge University Press), pp.7–22, http:// www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar4/wg2/ar4-wg2-spm.pdf (24 februarie 2008).

[58] *National Security and the Threat of Climate Change* (Washington, DC: Center for Naval Analysis), p.7.

[59] Ibidem

[60] Steven Chu, Director, Lawrence Berkeley National Laboratory, Committee on Senate Finance, CQ Congressional Testimony, 27 martie 2007.

[61] *Mapping the Global Future*, p. 95.

[62] J. Michael McConnell testimony, Director of National Intelligence.

[63] Lisa A. Curtis, Committee on House Foreign Affairs Subcommittee on the Middle East and South Asia, Subcommittee on Terrorism, Nonproliferation and Trade, CQ Congressional Testimony, 27 iunie 2007.

în ce mai realist, fiind reprezentat de complotul dejucat de autoritățile iordaniene la data de 20 aprilie 2004.[64] S-a intenționat bombardarea biroului primului ministru iordanian, Ambasada Statelor Unite şi Departamentul General pentru Informații de la Amman. Per ansamblu, atacatorii anticipau că vor ucide aproximativ 80.000 de oameni şi vor răni încă 160.000. Husayin Sharif, unul dintre conspiratori, a recunoscut cu mândrie în fața investigatorilor că atacul intenționa să fie *„primul atentat chimic sinucigaş al Al Qaeda."*[65]

Atentatele cu arme de distrugere în masă, în unul din articolele lui David Veness, *„produc o combinație de crime, dezastre civile, şi amenințări la adresa sănătății publice ce vor genera un impact ridicat asupra societății."*[66] Un astfel de atac, rezultat cu sute de mii de morți, ar avea probabil profunde implicații geopolitice. Noțiuni tradiționale precum suveranitatea statului pot fi abandonate, războaiele preventive continue devenind o obişnuință.[67] Libertățile civile din țările liberale moderne vor cunoaşte un regres. Rezultatul net va fi *„un mediu mai stabil şi mai sigur, dar poate nu la fel de atractiv ca cel existent."*[68]

Concluzii

O analiză a tendințelor teroriste pornind de la jumătatea secolului XIX relevă faptul că terorismul tinde să respingă evoluțiile în cele trei domenii. Mai mult, Martha Crenshaw a spus că anumite mişcări sau organizații teroriste au intrat sau vor intra în declin în viitor, ca urmare a efectelor combinate ale celor trei factori: reacția guvernului față de terorism, alternativele strategice ale organizațiilor teroriste şi resursele organizațiilor teroriste.[69]

După cum au demonstrat multe incidente reuşite de teroriști, procesul de prevedere a comploturilor teroriste în viitor va fi unul dificil. Acest eseu a încercat o abordare strategică, propunând modelul cu trei elemente pentru înțelegerea factorilor care vor modela evoluția terorismului: ideile, funcțiile şi geopolitica. Spre deosebire de acele comploturi care pot fi descoperite prin acțiunile tactice ale serviciilor de informații, aceste tendințe largi pot fi monitorizate mai eficient şi depistate privind retrospectiv şi într-o anumită măsură, şi prospectiv.

Cât despre viitorul terorismului, raportul NIC 2020 evidențiază un număr de conflicte şi tensiuni, de transformări tehnologice, de realinieri geopolitice care vor crea o bază amplă pentru crearea şi susținerea viitoarelor mişcări şi organizații teroriste. În consecință, terorismul tinde să rămână o provocare persistentă în secolul

---

[64] Sebestyen Gorka şi Richard Sullivan, *Jordanian Counterterrorist Unit Thwarts Chemical Bomb Attack,* Jane's Intelligence Review 16, no. 10, 1 octombrie 2004.
[65] *Confessions' of Group Planning Jordan Chemical Attack*, BBC Monitoring International Reports, 26 aprilie 2004.
[66] David Veness, *Terrorism and Counterterrorism: An International Perspective*, Studies in Conflict and Terrorism 24 (2001), p. 408.
[67] Stephen D. Krasner, *The Day After*, Foreign Policy, no. 146 (2005), p.68.
[68] Ibidem
[69] Martha Crenshaw, *How Terrorism Declines,* Terrorism and Political Violence 3, no. 1 (1991), p.80.

XXI. Mai mult, grupările teroriste proeminente astăzi, precum Al Qaeda, vor fi înlocuite de alte grupări noi, cu altă agendă şi alte metodologii.

Cu alte cuvinte, terorismul nu se va afla în declin; de fapt, în lumina tendințelor viitoare identificate în raportul NIC 2020, adevărata eră a terorismului s-ar putea să fie de-abia la început.

Bibliografie:

[1]. BACH JENSEN, Richard, *Daggers, Rifles and Dynamite: Anarchist Terrorism in Nineteenth Century Europe,* Terrorism and Political Violence, 16, no. 1, 2004.

[2]. CHESTNUT, Sheena, *Illicit Activity and Proliferation: North Korean Smuggling Networks,* International Security 32, no. 1, 2007.

[3]. KAN, Shirley, *U.S.-China Counter-Terrorism Cooperation: Issues for U.S. Policy*, CRS Report to Congress, Washington, DC: Congressional Research Service, 12 mai 2005.

[4]. NEWMAN, Edward, *Weak States, State Failure, and Terrorism*, Terrorism and Political Violence 19, no. 4, 2007.

[5]. NEUMANN, Peter R., şi SMITH, M.L.R., *Strategic Terrorism: the Framework and its Fallacies,* Journal of Strategic Studies 28, no. 4, 2005.

[6]. SHANE, Scott, *Scale and Detail of Plane Scheme Recall Al Qaeda,* New York Times, 11 august 2006.

[7]. TALBOT, Ian, *Pakistan in 2002: Democracy, Terrorism and Brinkmanship*, Asian Survey 43, no. 1, 2003.

[8]. WIKTOROWICZ,Quintan, *A Genealogy of Radical Islam*, Studies in Conflict and Terrorism 28, no. 2, 2005.

POLIȚIA DE FRONTIERĂ ROMÂNĂ.
EVOLUȚIE ŞI PERSPECTIVĂ ÎNTR-O LUME ÎN SCHIMBARE

Dr. Nelu POP*

1. Introducere

Istoria românilor este istoria unui popor statornic aşezat în una şi aceeaşi vatră în care şi-a urmat făgaşul propriu de acțiune şi manifestare, de cultură materială şi spirituală. Nicolae Iorga spunea în „Originea, firea şi destinul neamului românesc" Enciclopedia României vol. I, Bucureşti 1938: „Este vorba de un popor care prin strămoşii săi îşi are rădăcini de patru ori milenare; aceasta este mândria şi aceasta este puterea noastră".

Tot despre poporul român şi despre lupta împotriva tuturor celor care l-a atacat, Alexandru Vlahuță spunea în lucrarea „Din trecutul nostru" următoarele:"Vijelii complete au trecut peste noi. La toate au ținut piept şi nu ne-am dat, ş-aici am stat, ca trestia ne-am îndoit sub vânt, dar nu ne-am rupt. Şi am rămas stăpâni pe moşia noastră. Ştie numai bunul Dumnezeu cu cât sânge ne-am plătit noi pământul acesta scump tuturor românilor, scump pentru frumusețile şi bogățiile lui, scump pentru faptele mărite şi înălțătoare care s-au petrecut pe el".

De-a lungul acestei istorii „de patru ori milenare" cum spunea N. Iorga păzitorii fruntariilor acestor teritorii şi-au găsit locul permanent şi au participat la toate evenimentele de la început până la sfârşit aducându-şi jertfa de sânge.

Istoria acestei instituții după toate mărturisirile a existat din cele mai vechi timpuri, cunoscând o serie de transformări şi perfecționări şi perfecționări până s-a ajuns la actuala structură organizatorică.

Indiferent de forma de organizare şi denumire – plăieşi, potecaşi, mărginaşi, cordonaşi, călăraşi, martologi, dorobanți, grăniceri, polițişti de frontieră – întotdeauna conținutul misiunilor a fost acelaşi, cu anumite particularități, în funcție de caracterul perioadei istorice existente: în timp de pace străjuirea hotarelor, prevenirea activităților ilegale la adresa siguranței interne, pornind de la graniță, a intereselor externe ale țării, iar, în timp de război, participarea, alături de celelalte forțe combatante, la lupta pentru apărarea pământului strămoşesc.

Această instituție este tot atât de veche pe cât de vechi sunt teritoriile pe care s-au aşezat şi trăit strămoşii noştri, manifestându-se în funcție de perioada istorică în care a existat şi împlinind misiunile conform intereselor momentului parcurs.

2. Etapele parcurse în evoluția instituțională de la tradițional la modern

Din cele mai vechi timpuri până în 1864 păzitorii frontierelor au fost organizați şi şi-au desfăşurat activitatea în mod diferit în cele 3 provincii româneşti. Începând cu anul 1964 când domnitorul Alexandru Ioan Cuza prin Înaltul Decret Domnesc nr. 893/24.07.1964 s-a prevăzut organizarea grănicerilor din Moldova după modelul celui din Țara Românească şi unirea celor 2 corpuri grănicereşti.

* **Chestor principal, Poliția de Frontieră Română**

Anul 1919 a găsit instituția grănicerească într-o nouă postură: organizarea pazei frontierei României Mari. Realizarea visului de secole al românilor a determinat implicit şi profunde reorganizări ale grănicerilor.

În perioada 1919-1940, Corpul de Grăniceri s-a reorganizat în mai multe rânduri pe brigăzi, regimente şi companii, numărul brigăzilor şi regimentelor fiind la început una, respectiv trei, ajungând, în anul 1935, la patru, respectiv opt mari unități şi unități. Tot în această perioadă s-a înființat Grupul Navelor de Grăniceri, cu şalupe şi ambarcațiuni auxiliare. Alte schimbări şi reorganizări, după cum se va vedea mai departe, au avut loc în condițiile amputărilor teritoriale şi ale celui de-al doilea război mondial, precum şi ca urmare a instalării noului regim politic din România, în anul 1944.

La 12 iulie 1940 a fost înființată Direcția Generală a Poliției şi Securității Statului (incluzând şi Poliția de Frontieră, conform Legii 2370).

În timpul celei de-a doua conflagrații mondiale, forțele grănicereşti au îndeplinit misiuni caracteristice războiului, iar pentru modul în care ele au fost îndeplinite au fost citate prin Ordin de Zi pe Unitate, inclusiv prin Ordin de Zi pe întreaga Armată.

Legea nr. 59, aprobată prin Decretul nr. 143 din 23 ianuarie 1941, a prevăzut militarizarea oficiilor polițieneşti de la frontieră, porturi, aeroporturi şi gări şi au fost puse sub controlul Marelui Stat Major sau al altor organe ale armatei, hotărâte de aceasta.

La 1 ianuarie 1946 a luat ființă Comandamentul Trupelor de Grăniceri, organizat pe trei Brigăzi de Grăniceri, un Centru de Instrucție al Grănicerilor şi un Grup de Nave. Brigada avea în compunere două regimente, iar regimentul două batalioane şi un batalion de instrucție.

Instrucțiunile nr. 28860 din 8 martie 1947 pentru organizarea şi executarea controlului şi supravegherii în spatele frontierei, prevedea că acestea se făceau de către echipele speciale de poliție şi jandarmi în vederea stăvilirii trecerilor peste frontieră ce se făceau pe scară întinsă din cauza pazei insuficient făcute.

La 21 iunie 1947, prin Legea nr. 208, Comandamentul Trupelor de Grăniceri a fost scos din subordinea Ministerului Apărării Naționale şi trecut în cea a Ministrului de Interne, având aceeaşi misiune - paza şi apărarea frontierelor. Pe linia şi pe zona de frontieră grănicerii aveau atribuții de poliție generală, iar comandanții de unități de pază şi subofițerii comandanți de plutoane erau împuterniciți ca ofițeri ai Poliției Judiciare.

În 1948 a fost înființat Serviciul de Paşapoarte şi Poliție de Frontieră din subordinea Ministerului de Interne, iar, un an mai târziu, Trupele de Grăniceri aveau ca sarcină şi controlul punctelor de trecere a frontierei. Prin Legea nr. 53 din 24 februarie 1948 pentru stabilirea unor măsuri de siguranță în zona de frontieră, paza şi supravegherea granițelor se făcea pe linia de frontieră şi în interiorul țării, pe o adâncime de 25 km de la această linie. Menționăm că, după anul 1944, o dată cu instaurarea regimului comunist şi până la Revoluția din 1989, activitatea celor de la fruntarii poartă pecetea concepției epocii conform căreia „trupele de grăniceri se integrează în sistemul general de apărare a patriei". Prin Decretul nr. 25/22 ianuarie

1949 se înființează Miliția, în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, şi se desființează Poliția şi jandarmeria, iar prin Decretul nr. 102/16 martie 1949 se înființează Trupele de Securitate. Prin H.C.M. nr. 1361/11.07.1956 structura M.I. era constituită din Departamentul Securității şi Departamentul Internelor. La Direcția Securității se aflau Trupele de Securitate, Trupele de Grăniceri şi Trupele de Pază. Prin Decretul nr. 68/20.02.1960 Trupele de Grăniceri au fost trecute la Ministerul Forțelor Armate, iar punctele de frontieră au rămas în structura Comandamentului Trupelor de Grăniceri. In 1964, prin H.C.M. nr. 258/26 mai, punctele de control pentru trecerea frontierei de stat au trecut de la M.F.A. la MAI.

Decretul nr.14 din anul 1972, la art. 1, stipula că „paza şi apărarea frontierei de stat au devenit un atribut al întregului popor; pentru asigurarea pazei frontierei de stat trupele de grăniceri cooperează cu celelalte comandamente ale MApN, cu organele Ml şi cu comitetele executive ale consiliilor populare. In îndeplinirea misiunii de pază a frontierei de stat se sprijină, de asemenea, pe serviciile pazei obşteşti din comunele situate în zona de frontieră şi pe concursul voluntar al cetățenilor". Anterior, prin Ordinul nr. 172 din 22 noiembrie 1968, s-a stabilit că „atribuțiile MAI cu privire la munca de paşapoarte, evidență a străinilor şi controlul trecerii frontierei de stat române se aduc la îndeplinire de către Direcția de Paşapoarte, Evidență a Străinilor şi Controlul Trecerii Frontierei, direct şi prin organele sale subordonate, precum şi prin inspectoratele județene de miliție, respectiv Inspectoratul de Miliție Bucureşti".

C.T.Gr. a funcționat în subordinea Ministerului Afacerilor Interne (cum se redenumise ulterior), până în anul 1960, când a revenit în structurile MApN, subordonare care a durat până în anul 1992, când, prin Legea nr. 56/1992 privind Frontiera de Stat a României, Comandamentul Trupelor de Grăniceri s-a transformat în Comandamentul Național al Grănicerilor şi a trecut în structura Ministerului de Interne.

Prin Hotărârea CSAT nr. 113 din 16 decembrie 1998 privind Programul Ml de restructurare a forțelor cu competențe la frontiera de stat s-a dispus ca să se constituie Poliția de Frontieră Română, condusă de IGPF, pentru îndeplinirea misiunilor de pază, supraveghere şi controlul frontierei de stat, iar prin O.U.G. nr. 80/4 iunie 1999 s-a înființat Poliția de Frontieră Română, prin preluarea structurilor şi efectivelor C.N.Gr. şi DPF din cadrul Direcției Generale de Poliție de Frontieră, Străini, Probleme de Migrări şi Paşapoarte.

La data intrării în vigoare a ordonanței s-a înființat şi Garda de Coastă, în structura IGPF, prin preluarea unităților de marină grănicerească maritimă şi fluvială din cadrul C.N.Gr. şi a unor posturi ale Poliției T.N. din cadrul IGP, stabilite prin Ordin al ministrului de interne.

Realitățile juridice actuale din sfera protecției şi managementul frontierei cât şi din mecanismul funcțional al instituției poliției de frontieră, ce privesc suportul legislativ, cadrul structural, dimensiunea organizatorică cât şi algoritmul relațional, îşi au consacrarea şi materializarea în următorul corp de acte normative: O.U.G. nr. 104/27.06.2001, aprobată prin Legea nr. 81/26.02.2002, O.U.G. nr. 105/27.06.2001, aprobată prin Legea nr. 243/29.04.2002, H.G. nr. 445/6.05.2002 de aprobare a

Normelor metodologice de aplicare a O.U.G. nr. 105 cât şi strategiile de securizare a frontierei de stat şi cea privind managementul integrat al frontierei.

3. Rolul şi locul PFR în contextul actual

Poliția de Frontieră Română, în actuala ei structură, face parte din Ministerul Administrației şi Internelor. Este instituția specializată a statului care exercită atribuțiile ce îi revin cu privire la supravegherea şi controlul trecerii frontierei de stat, prevenirea şi combaterea migrației ilegale şi a faptelor specifice criminalității transfrontaliere săvârşite în zona de competență, respectarea regimului juridic al frontierei de stat, paşapoartelor şi străinilor, asigurarea intereselor statului român pe Dunărea interioară şi canalul Sulina situate în afara zonei de frontieră, în zona contiguă şi în zona economică exclusivă, respectarea ordinii publice în aria de competență, în condițiile legii. (art.1-Ord.104/2002).

Rezultă, de aici, că Poliția de Frontieră Română are un loc bine definit în cadrul Ministerul Administrației şi Internelor prin faptul că a fost înființată prin lege primind sarcini şi misiuni specifice îndeosebi în zona de frontieră dar, şi în afara ei.

Rolul Poliției de Frontieră cunoaşte o evoluție continuă de perfecționare în plan teoretic şi a activităților practice. Întreaga activitate a Poliției de Frontieră se desfăşoară pe baza şi în executarea legii (Legea nr. 81/2002 privind organizarea şi funcționarea Poliției de Frontieră Române, Legea 243/2002, privind frontiera de stat a României, Ordonanță de urgență nr. 194 din 12/12/2002, privind regimul străinilor, Legea 248/2006 privind regimul liberei circulații a cetățenilor români în străinătate şi alte acte normative. Totodată, activitatea Poliției de Frontieră este realizată de personalul de specialitate, polițişti de frontieră care potrivit Legii nr. 360/2002 privind statutul polițistului, este funcționar public civil, cu statut special, înarmat, ce poartă, de regulă, uniformă şi exercită atribuțiile stabilite pentru Poliția de Frontieră Română prin lege, ca instituție specializată a statului.

Importanța Poliției de Frontieră Române rezidă din faptul că întreaga sa activitate se desfăşoară în interesul statului : supravegherea şi controlul trecerii frontierei de stat şi desfăşurarea tuturor acelor acțiuni prevăzute de lege pentru protejarea intereselor statului în zona de competență.

Actuala structură organizatorică corespunde mai bine cerințelor pentru îndeplinirea misiunilor ce îi revin la standardele internaționale în domeniu, vizând atât condițiile operative şi de operativitate actuale, cât şi cele impuse de o eventuală trecere de la starea de pace la cea de urgență sau conflict. Structura sa organizatorică se încadrează şi în prevederile Legii apărării naționale, privind nevoia de cooperare cu organele similare ale Statelor vecine, conform tratatelor, acordurilor, convențiilor şi altor acte normative - bilaterale de frontieră.

Pentru îndeplinirea atribuțiilor specifice în zona de competență, personalului Poliției de Frontieră i-au fost conferite competențe administrative şi penale specifice. Prezentarea acestora în lege are drept scop eliminarea paralelismelor dintre activitatea Poliției de Frontieră şi cea a altor instituții ale statului şi, totodată, asigurarea complementarității activității acestor autorități în vederea acoperirii tuturor stărilor de pericol ce se pot manifesta cu privire la ordinea publică, în zona de competentă.

În concluzie, Poliția de Frontieră Română – ca instituție specializată a statului are un mare rol în realizarea securizării frontierelor şi modernizării controlului la frontieră, adaptându-se schimbărilor imediate şi necesare pentru asigurarea compatibilității cu instituțiile similare din statele membre ale Uniunii Europene.

4. Atribuții

În zona de competență Poliția de Frontieră Română are următoarele atribuții generale:

- execută supravegherea şi controlul la trecerea frontierei de stat a României, previne şi combate migrația ilegală şi criminalitatea transfrontalieră în zona de competență, precum şi orice altă încălcare a regimului juridic al frontierei de stat;
- apără viața, integritatea corporală şi libertatea persoanelor, proprietatea publică şi privată, celelalte drepturi şi interese legitime ale cetățenilor şi comunității;
- realizează controlul documentelor pentru trecerea frontierei de stat în punctele de trecere deschise traficului internațional, la intrarea în si la ieşirea din zonele libere, în punctele de mic trafic şi treceri simplificate sau în alte locuri, după caz, potrivit legii;
- asigură derularea fluentă, corectă şi civilizată a traficului de călători şi mărfuri prin punctele de trecere a frontierei de stat, împreună cu celelalte autorități care au, potrivit legii, competențe de control privind trecerea frontierei de stat;
- asigură controlul trecerii peste frontiera de stat, în condițiile legii, a armelor, munițiilor, armelor de panoplie şi de autoapărare, munițiilor aferente acestora, substanțelor explozive şi a dispozitivelor încărcate cu substanțe toxice ori radioactive;
- supraveghează, prin observare directă permanentă, spațiul aerian adiacent frontierei de stat şi mării teritoriale;
- asigură aplicarea prevederilor tratatelor, acordurilor, convențiilor şi protocoalelor cu privire la frontiera de stat şi la controlul trecerii frontierei, încheiate de România cu statele vecine, cu alte state, cu organizații internaționale sau regionale;
- asigură supravegherea şi controlul semnelor de frontieră;
- organizează şi realizează cooperarea, în domeniile specifice de activitate, cu organele similare ale statelor vecine, ale altor state sau comunități de state, conform înțelegerilor bi - sau multilaterale la care România este parte;
- organizează acțiuni pentru descoperirea şi identificarea persoanelor care au încălcat sau despre care se dețin date că intenționează să încalce normele regimului juridic al frontierei de stat, precum şi alte prevederi legale stabilite în competență; desfăşoară activități pentru constatarea faptelor penale şi efectuează cercetări în legătură cu acestea, conform legii;
- culege, stochează, prelucrează, valorifică şi face schimb de date şi informații, în condițiile stabilite de lege pentru Poliția Română, în scopul exercitării atribuțiilor legale, cu autoritățile publice interesate, pe bază de protocol, şi cu organisme similare din alte state, pe baza înțelegerilor la care România este parte;
- constată contravențiile şi a-plică sancțiunile contravenționale, potrivit legii;

■ coordonează activitățile personalului celorlalte instituții sau ale agenților economici care, potrivit legii, îşi desfăşoară activitatea în punctul de trecere a frontierei de stat, în legătură cu trecerea frontierei de stat, şi urmăreşte respectarea legii de către întregul personal din punctul de trecere;

■ introduce date şi exploatează datele introduse în Sistemul de informare național privind circulația persoanelor şi bunurilor prin frontieră (SIF), în scopurile şi în condițiile prevăzute de lege;

■ asigură menținerea ordinii şi liniştii publice în punctele de trecere a frontierei de stat, iar la solicitarea altor autorități ale statului participă la astfel de acțiuni în localitățile din zona de frontieră;

■ participă, împreună cu alte formațiuni ale Ministerului Internelor şi Reformei Administrative, în colaborare cu trupe ale Ministerului Apărării, cu unități de protecție civilă şi cu alte autorități prevăzute de lege, la activitățile de salvare şi evacuare a persoanelor şi bunurilor periclitate de incendii, explozii, avarii, accidente, calamități naturale şi catastrofe, precum şi de limitare şi înlăturare a urmărilor provocate de astfel de evenimente;

■ participă, împreună cu autoritățile teritoriale pentru protecția mediului şi cu organele de frontieră ale statelor vecine, după caz, la luarea măsurilor necesare pentru prevenirea riscurilor ecologice şi a producerii daunelor, precum şi, în caz de accidente care afectează factorii de mediu, la eliminarea efectelor acestora;

■ exercită orice alte atribuții stabilite prin lege.

În zona de competență pe apă, Poliția de Frontieră Română are şi următoarele atribuții specifice:

■ supraveghează şi asigură respectarea drepturilor statului român în apele din zona de competență;

■ previne şi combate pirateria, acțiunile teroriste şi faptele circumscrise crimei organizate în apele aflate sub jurisdicția statului român;

■ execută, direct sau împreună cu autoritatea vamală, controlul navelor şi ambarcațiunilor despre care se dețin date şi informații că desfăşoară activități ilegale în zona de competență ori sunt surprinse desfăşurând asemenea activități;

■ execută controlul navelor şi al ambarcațiunilor împreună cu unitățile teritoriale pentru protecția mediului în caz de evacuare a apelor uzate în emisar sau în caz de producere a unei poluări accidentale;

■ participă la supravegherea, controlul şi asigurarea protecției şi conservării fondului cinegetic şi piscicol natural, prin prevenirea şi combaterea vânatului şi pescuitului ilegal, precum şi a exploatării ilegale a altor resurse biologice şi nebiologice din apele aflate în zona de competență;

■ caută navele aflate în pericol în apele din zona de competență şi în marea liberă şi participă la salvarea echipajelor acestora în caz de necesitate, iar la solicitare desfăşoară acțiuni de salvare a navelor şi a încărcăturii lor, conform dreptului maritim internațional;

■ execută supravegherea şi participă la controlul pentru respectarea normelor privind ordinea şi siguranța navigației în apele din zona de competență şi în porturi, în colaborare cu organele zonale ale căpităniilor de port;

■ interzice, direct sau cu participarea, la cerere, a unităților de nave ale Ministerului Apărării Naționale, accesul navelor străine în anumite zone, sectoare sau raioane ale mării teritoriale şi căilor navigabile fluviale aflate sub jurisdicția statului român, prin suspendarea temporară a dreptului de trecere inofensivă, conform legii;

■ asigură protecția şi participă la apărarea obiectivelor de importanță deosebită aflate în apele din zona de competență, în colaborare cu unitățile de nave ale Ministerului Apărării, cu alte forțe, în conformitate cu planurile aprobate din timp.

5. Riscuri şi amenințări

Țara noastră este tot mai vizată de fluxurile de migranți, devenind o adevărată placă turnantă, poziție la care contribuie mai mulți factori externi şi interni, după cum urmează:

Factori externi:

- perpetuarea conflictelor (armate şi etnice);

- teritoriul ex-sovietic a devenit extrem de penetrabil, trecerea relativ uşoară pentru călăuzele organizate în filiere internaționale;

- prețurile mai reduse practicate de companiile de aviație ruseşti pentru cetățenii din țările cu potențial migrator şi eliberarea cu foarte mare uşurință de vize de intrare în Rusia şi Ucraina;

- existența pe teritoriul Moldovei şi Ucrainei (ca şi al Rusiei) a unor rețele care cunosc posibilitatea trecerii frauduloase a frontierei cu România, având în componență foste cadre de grăniceri, care ştiu bine segmentele de frontieră uşor penetrabile;

- atitudinea tolerantă a autorităților statelor din flancul estic (Rusia, Ucraina, Moldova) față de fluxurile de migranți vizează tocmai evitarea responsabilităților ce decurg din convențiile internaționale pentru acordarea de asistență materială grupurilor de migranți şi aplicarea de măsuri de returnare a migranților ilegali.

- recesiunea economică resimțită în multe zone ale globului favorizează extinderea şi diversificarea (ramificarea) criminalității organizate (rețele de trafic ilicit de stupefiante şi alte materiale prohibite) care speculează fluxurile de migranți pentru tranzitarea unor țări, între care România.

- nereuşita politicilor de ,,imigrare pe cote'' adoptate de către țările occidentale care, confruntate cu recesiunea economică, au redus continuu necesarul de forță de muncă ce se asigura cu muncitori migranți;

- uşurința (rapiditatea) comunicațiilor spre țările occidentale e percepută ca o îmbiere de către migranți;

- indiferența țărilor de origine față de migrarea propriilor cetățeni, chiar facilitarea acestui fenomen (cazul Turciei, Albaniei).

Factori interni:

- existența în țara noastră a unui număr însemnat de cetățeni străini proveniți din Orientul Apropiat, atraşi de complexul proces al tranziției economice, creează impresia imigranților că România oferă un mediu favorabil;

- greutățile tranziției, corelate cu ritmul în care se realizează armonizarea legislației cu reglementările comunitare sunt considerate ca situații favorabile de către migranți, inclusiv de către emisarii criminalității internaționale;

- atitudinea ospitalieră (tradițională) a românilor față de străini este considerată, de asemenea, ca situație favorabilă de către migranți;

- implicarea unor cetățeni români, îndeosebi rromi, în diferite fapte ce țin de criminalitatea organizată constituie un adevărat cap de pod pentru traficanții de migranți;

- disproporția tot mai evidentă dintre numărul vizitatorilor străini şi ofertele reale pentru turism, fapt ce denotă că viza turistică e folosită ca un mecanism comod pentru intrarea legală în România a unor falşi turişti, între care şi virtual migranți;

- în zonele de frontieră unii români şi-au creat un adevărat mijloc de trai scoțând bani din disperarea migranților.

Consecințe negative ale migrației ilegale pentru România:

- influențarea negativă a pieței forței de muncă cu preponderență în domeniul comerțului şi serviciilor, prin practicarea unor activități ilicite, de regulă, la firmele unor conaționali, dar şi a ,,muncii la negru'', situație ce devine critică, în condițiile ratei şomajului;

- posibilitatea de a se infiltra şi acționa pe teritoriul României a unor grupări de factură teroristă sau antinațională (prin crearea unor sisteme de cumulări de fonduri, pregătire logistică şi doctrinară ori declanşarea unor acțiuni violente);

- situația critică a migranților face ca aceştia să fie recrutați cu uşurință de structurile crimei organizate şi implicați în trafic de droguri, arme, muniții, autoturisme furate sau de persoane;

- prin acest gen de consecințe, migrația reprezintă un import benevol de criminalitate;

- posibilitatea transmiterii de către migranți a unor boli specifice zonelor din care provin (mulți dintre ei fiind contaminați şi eludând sistemele de protecție socială);

- suportarea de către statul român a unor cheltuieli împovărătoare pentru returnarea migranților ilegali în țările de origine - pe lângă cele ce din de cazare, întreținere şi asistență solicitanților de azil şi a străinilor care au dobândit statutul de refugiat;

- prezența şi consolidarea de ,,comunități'' de migranți pe teritoriul național care, prin caracterul eterogen (din punct de vedere etnic, religios, educațional) fac dificile relațiile cu localnicii, riscând să degenereze în surse de conflict, atât între grupurile de străini, cât şi între aceştia şi cetățenii autohtoni;

- tendința a numeroşi migranți de a încerca să suplinească lipsa mijloacelor de întreținere procurându-le prin săvârşirea de infracțiuni de multe ori cu implicarea unor elemente infractoare autohtone.

Imigrația ilegală reprezintă o sursă de pericole pentru siguranța statului, prin efectele perturbatoare asupra principalelor domenii ale societății româneşti: demografic, piața locurilor de muncă, întărirea economiei subterane, proliferarea criminalității. Această categorie de persoane prezintă riscul de a deveni un pericol pentru ordinea publică, starea lor precară predispunându-i la comiterea de fapte infracționale.

Încercarea de folosire a teritoriului României ca spațiu de manevră pentru migrația ilegală - provoacă nu numai efecte negative în planul climatului social, al ordinii publice şi asupra situației economice, dar şi serioase repercusiuni negative pentru interesele României, prin îngreunarea demersurilor oficiale făcute în vederea facilitării călătoriilor cetățenilor români în spațiul comunitar (şi nu numai).

6. Perspectivele dezvoltării instituționale ale PFR

Cu 3.149,9 kilometri de graniță aflată în responsabilitate (dintre care peste 2.000 km frontieră externă a Uniunii Europene) şi o organizare creată după modelul structurilor similare ale statelor comunitare, Poliția de Frontieră de astăzi este apreciată ca fiind un partener competent şi credibil în lupta împotriva infracționalității transfrontaliere.

Concluziile parțiale ale experților care au analizat evoluția din ultimii ani a instituției noastre constituie o premisă favorabilă pentru un verdict final pozitiv. De asemenea, progresele realizate în implementarea unor proiecte de anvergură, în care suntem implicați direct ori avem statut de partener – cum ar fi Sistemul Integrat de Securizare a Frontierei şi Sistemul Integrat de Control şi Supraveghere la Marea Neagră - reprezintă un succes care întregeşte cartea de vizită a Poliției de Frontieră Române.

În acelaşi timp, considerațiile recente ale conducerii Ministerului Administrației şi Internelor referitoare la reforma generală, procesul de profesionalizare şi evoluția sub aspect logistic a instituției noastre, ne determină să considerăm că suntem pe drumul cel bun.

Nu în ultimul rând, trebuie evidențiate aprecierile favorabile la adresa instituției, exprimate în diverse ocazii de către colaboratori din țară şi din străinătate, evoluția pozitivă a relațiilor de bună vecinătate şi conlucrare cu structurile corespondente din proximitatea granițelor interne şi externe pe care le supraveghem, precum şi consolidarea relațiilor de parteneriat cu organizațiile de breaslă şi sindicale ale polițiştilor.

Un alt element important de natură simbolică, îl constituie intrarea Poliției de Frontieră Române sub patronajul spiritual al Dreptcredinciosului Voievod Ştefan Cel Mare şi Sfânt, şi înmânarea oficială a noului steag reprezentativ pentru Poliția de Frontieră Română, cu prilejul Zilei de 24 iulie - sărbătoarea instituției noastre.

Odată cu aderarea ca membru cu drepturi depline la Uniunea Europeană, la 1 ianuarie 2007, România a intrat într-o nouă etapă, care presupune pregătirea şi adoptarea măsurilor necesare aderării la spațiul Schengen.

Termenul asumat de autoritățile române pentru îndeplinirea acestui deziderat este martie 2011.

Procesul de evaluare Schengen constă în verificarea îndeplinirii tuturor condițiilor necesare implementării depline a acquis-ului Schengen. Acest lucru presupune că România trebuie să își demonstreze capacitatea de a îndeplini cerințele acquis-ului Schengen într-o manieră uniformă corectă, consistentă şi eficientă.

La nivel național, îndeplinirea obiectivului legat de eliminarea controalelor la frontierele interne şi aderarea la spațiul Schengen presupune implementarea unui complex de măsuri care vizează:

- adoptarea şi implementarea acquis-ului Schengen;
- construcția instituțională;
- componenta de investiții, achiziții de mijloace tehnice, echipamente şi sisteme specializate, precum şi pregătirea adecvată a personalului care va fi implicat în acest demers.

De asemenea, se are în vedere asigurarea implementării bunelor practici şi recomandărilor elaborate la nivel european, aşa cum sunt acestea prevăzute în cataloagele Schengen.

Măsurile avute în vedere pentru îndeplinirea obiectivelor circumscrise fiecărui domeniu legat de cooperarea Schengen sunt detaliate în Planul de Acțiune Schengen, document revizuit anual, care reprezintă planul de implementare a Strategiei Naționale de Management Integrat a Frontierei de Stat. în domeniul controlului frontierelor, principalele obiective pentru pregătirea aderării la spațiul Schengen sunt:

- Implementarea procedurilor de control al traficului în vederea asigurării fluidității traficului la viitoarea frontieră internă şi eliminării obstacolelor care restricționează traficul rutier, în punctele de trecere la viitoarea frontieră internă.
- Monitorizarea şi evaluarea permanentă a stadiului acțiunilor prevăzute în documentele de implementare a Strategiei naționale de management integrat al frontierei de stat a României, pentru perioada 2007-2010 - Planul de acțiune şi Planul unic multianual de investiții pentru securitatea frontierei), precum şi în Planul Indicativ pentru Facilitatea Schengen.
- Implementarea Sistemului Integrat de Supraveghere şi Control la Marea Neagră.
- Operaționalizarea sistemului de informații despre pasageri în aeroporturi.
- Separarea eficientă a fluxurilor de pasageri intra şi extra Schengen în porturile şi aeroporturile internaționale.
- Reabilitarea infrastructurii pentru controlul frontierei.
- Implementarea Sistemului Integrat de Securitate a Frontierei.
- Pregătirea adecvată a personalului care va fi implicat în acest demers.

Resursele financiare necesare pentru realizarea acțiunilor necesare îndeplinirii măsurilor legate de aderarea la spațiul Schengen se regăsesc în Planul unic multianual de investiții, document aprobat de Grupul Interministerial Român pentru Managementul Integrat al Frontierei de Stat (GIRMIFS).

Planul unic se actualizează anual şi permite autorităților române să monitorizeze progresele înregistrate până la integrarea în spațiul Schengen.

Alte surse financiare disponibile se referă la Facilitatea Schengen şi Programul general „Gestionarea Fluxurilor Migratorii".

Beneficii aduse de aderarea la spațiul Schengen:

Aderarea la spațiul Schengen are ca efect ridicarea controalelor între frontierele interne ale statelor membre Schengen, care aplică în întregime acquis-ul Schengen, fiind creată o singură frontieră externă, unde controalele se desfăşoară conform unui set de reguli clare în materie de vize, migrație, azil, precum şi măsuri referitoare la cooperarea polițienească, judiciară sau vamală.

Ridicarea controalelor între frontierele interne ale statelor membre Schengen

Trecerea frontierei se poate realiza indiferent de oră şi prin orice loc, iar cetățenii statelor membre care călătoresc în spațiul Schengen trebuie să aibă asupra lor un document de identitate valabil. Trecerea frontierelor interne poate fi asemănată cu o călătorie în interiorul țării.

Controalele la frontierele interne Schengen pot fi introduse pentru o perioadă limitată în timp din motive de ordine publică sau securitate națională, decizie ce este luată la nivelul fiecărui stat membru Schengen.

Libertatea de mişcare a cetățenilor statelor membre reprezintă beneficiul adus de aderarea la spațiul Schengen, fără ca acesta să fie înțeles ca absolut

Odată cu eliminarea controalelor la frontiere ar putea creşte pericolele pentru securitatea internă a țărilor implicate prin faptul că, din acest moment, se lasă „cale liberă" infractorilor.

Astfel, se impune o cooperare transfrontalieră, în special prin înființarea serviciilor comune ale poliției, vămii şi poliției de frontieră (în cadrul Centrelor, Birourilor, Punctelor comune de contact) pentru toate statele contractante, care să aibă ca scop protecția propriilor cetățeni. De asemenea, Sistemul Informatic Schengen, asistența operativă reciprocă şi schimbul direct de informații între forțele de poliție, precum şi supravegherea şi urmărirea transfrontalieră a infractorilor reprezintă mijloace de luptă împotriva terorismului, crimei organizate, traficului de ființe umane şi a imigrației ilegale. în acelaşi timp, a fost adoptat un set uniform de reguli, care să asigure cetățenilor statelor membre protecția datelor cu caracter personal împotriva oricărei încălcări a drepturilor fundamentale.

Un set de măsuri care să compenseze impactul negativ al eliminării controalelor la frontierele interne:

În afara beneficiilor aduse, eliminarea controalelor la frontiere interne poate avea un impact negativ pentru securitatea internă a statelor membre.

Pentru prevenirea unor astfel de inconveniente, statele Schengen introduc un set de măsuri compensatorii prevăzute în detaliu de acquis-ul Schengen şi de recomandările referitoare la punerea lor în practică.

Din cele 142 de articole ale Convenției de Aplicare a Acordului Schengen (CAAS), articolul 2 se referă la eliminarea controalelor persoanelor la frontierele interne ale statelor contractante. Aproape toate celelalte articole conțin măsuri compensatorii pentru eliminarea controalelor la frontiere. Acest mănunchi de măsuri compensatorii din CAAS reprezintă de fapt progresul cooperării europene în domeniul poliției, justiției şi regimului cetățenilor străini.

Măsurile compensatorii ale CAAS pot fi clasificate după cum urmează:

- circulația persoanelor (vize şi cooperare consulară);
- cooperarea polițienească;
- sprijinul reciproc al polițiilor în domeniul asistenței judiciare;
- schimbul de ofițeri de legătură între polții;
- cooperarea transfrontalieră la granițele interne, în special prin înființarea serviciilor comune ale poliției, vămii şi poliției de frontieră pentru toate statele contractante;
- misiuni de supraveghere şi urmărire transfrontalieră a poliției,
- cooperarea judiciară a statelor membre Schengen.

Cea mai semnificativă măsură compensatorie o reprezintă înființarea unui sistem comun european de urmărire polițienească transfrontalieră, numit Sistemul Informatic Schengen.

Toate statele membre introduc date în sistem direct de la bazele de date naționale.

O altă măsură compensatorie se referă la protecția datelor cu caracter personal, care reprezintă dreptul persoanei fizice de a-i fi apărate acele caracteristici care conduc la identificarea sa şi obligația corelativă a statului de a adopta măsuri adecvate pentru a asigura o protecție eficientă pornind, de la faptul că numeroase informații privind datele personale se transfera între statele membre.

RĂZBOIUL BAZAT PE TEHNOLOGIA INFORMAȚIEI

Dr. Eugen SITEANU*

The new discoveries in the field of knowledge management (knowledge base, knowledge engineering, knowledge leadership, knowledge audit, and audits, knowledge analyst, knowledge organization, knowledge manager, knowledge management infrastructure, knowledge mapping, knowledge transfer, and so on), the experience accumulated during warfare, both as phenomenon and a process, IT&C, and a better use of the lessons learned have lead to more power coming from information access and speed that allows the massing of a force's effects. The importance of Net-Centricity and knowledge management in information technology – based warfare is described in this paper. The views expressed in this paper are those of the author and do not reflect the official military policy. All information and sources for this paper were drawn from unclassified materials.

„Cunoaşterea este prin ea însăşi putere"
Francis Bacon

Arta militară a evoluat odată cu omenirea şi după milenii de transformare şi modernizare, de perfecționare a mijloacelor de ducere a războiului, cu ajutorul științei şi tehnologiei, s-a ajuns la arta înțelepciunii în ducerea războiului, ca instrument al politicii, respectiv în ducerea confruntărilor militare, pentru că războiul acum este scos în afara legii. În secolul al XXI-lea, managementul cunoaşterii şi tehnologiile avansate au ridicat arta militară pe treptele unei arte „a înțelepciunii lucrului bine făcut"[1], pe culmile gândirii şi acțiunii eficiente ale științei (ca summum al gândirii pluridisciplinare) îmbinate cu pragmatismul, ceea ce a dat un impuls comandanților curajoşi şi inteligenți să devină creatori, înțelepți.

Confruntarea este o caracteristică a Universului şi a fizionomiei omului şi conține trei etape: deosebire (diferență), opoziție şi conflict.[2] Acestea însă se transformă mereu, întrucât realitatea de ieri, astăzi este alta şi decurge din ceea ce a fost ieri prin apariția unor schimbări continue în configurația lumii. Toate acestea ne sugerează că trăim în imperiul incertitudinii, care se încearcă să fie explicat prin teoria haosului, ceea ce reprezintă doar un început destul de promițător. Întregul Univers se transformă mereu şi despre aceasta noi nu ştim decât câteva aspecte disparate, adică de fapt cunoaşterea noastră este fragmentată şi trebuie să punem ordine în managementul cunoaşterii. Pe acest drum spinos al procesului cunoaşterii am descoperit că pe măsură ce înțelegem mai bine fenomenele, se măreşte aria aspectelor necunoscute. Din punct de vedere matematic, însă, fenomenele din domeniul artei militare se pot modela pentru a aduce la lumină lanțul devenirii căci arta militară e determinată de procesele devenirii sociale. În arta militară practica se

* **Colonel professor universitar, Academia Oamenilor de Ştiință din România**

[1] Eugen Bădălan, Valentin Arsenie, Gheorghe Văduva, **Eseu despre arta strategică**, Editura Militară, Bucureşti, 2005.

[2] Ibidem, p.10.

îmbină cu teoria, ştiinţa cu intuiţia, experienţa cu iniţiativa creatoare, ştiinţele militare cu arta războiului.

Aspectele tehnice ale acţiunilor militare, şi în special ale luptei armate, se răspândesc în diferite domenii ale acţiunilor omeneşti: economice, psihologice, informaţionale, cibernetice, ceea ce i-a determinat pe unii cercetători să afirme că s-a terminat cu arta militară întrucât toate procesele, fenomenele şi acţiunile depind de tehnologie, informaţie şi computer. Dar adevărul este că informaţia şi tehnologiile de vârf (inclusiv IT) măresc procesul cunoaşterii, înlătura ignoranţa şi ne aduc în pragul societăţii cunoaşterii (societatea cunoaşterii ştiinţifice) sau a societăţii epistemologice.

Deşi natura lucrurilor şi filozofia lor nu se schimbă, în viitor se transformă rapid sistemele şi se accelerează evoluţia acestora şi a raporturilor dintre ele (inclusiv a sistemelor de sisteme) schimbându-se însă arhitectura, construcţia, dinamica şi reversibilitatea.[3] Dar şi în viitor omul va fi singurul său stăpân şi nu numai că îşi va crea, ci îşi va recrea mereu propria sa condiţie în toate domeniile, inclusiv în acela al confruntării şi al luptei armate (în domeniul artei militare).

Cunoaşterea ştiinţifică şi noile tehnologii, precum şi lucrul în reţea determină performarea gândirii în acţiunile militare pe baza folosirii în reţeaua de informare a organizaţiilor militare a noilor instrumente intelectuale ce conduc la câştigarea şi menţinerea superiorităţii informaţionale, cognitive şi decizionale atât la nivel tactic, cât şi strategic.

Managementul cunoaşterii sau knowledge management (KM) în domeniul militar reprezintă în acelaşi timp o ştiinţă, o artă, dar şi o stare de spirit specifică, adică un anumit fel de a vedea, a căuta şi a accepta progresul tehnologiilor de colecţionare a cunoştinţelor (explicarea datelor/informaţiilor, sintetizarea textelor, folosirea agenţiilor de culegere a informaţiilor, metodologiei de scoatere a informaţiilor etc.), înmagazinarea cunoştinţelor, corectarea acestora, diseminarea cunoştinţelor şi aplicarea acestora (pe internet, pe reţele proprii, pe instrumente de suport ale deciziilor şi pe sisteme colaborative). El înseamnă de fapt o metodă, un instrument de conducere a mijloacelor intelectuale şi a informaţiilor şi cunoştinţelor într-o manieră care să-i confere organizaţiei militare (unităţii/M.U.) un avantaj net în competiţia cu inamicul/adversarul. El mai reprezintă şi o strategie de optimizare a conducerii, cooperării şi coordonării, cunoaşterii şi în primul rând de elaborare ştiinţifică a deciziilor, care identifică, selectează, stochează, prelucrează, ordonează, organizează şi comunică[4] informaţiile esenţiale comandanţilor şi subordonaţilor la momentul oportun şi atât cât e necesar într-o manieră care îmbunătăţeşte performanţa fiecărui militar, dar şi a fiecărei organizaţii militare (U/MU) făcându-le mai puţin vulnerabile în faţa inamicului şi facilitându-le obţinerea succesului în luptă/operaţie.

Pentru conducerea cunoaşterii e necesară o structură care să conţină un ofiţer şef al cunoaşterii, un analist, un inginer, un manager şi un administrator al

[3] Ibidem, p. 398.

[4] Luiza Kraft, **Knowledge Management. Glossary of terms and phrases**, „Carol I" National Defense University, 2007, p.33.

cunoaşterii.[5] Inginerul de cunoaştere se ocupă de ingineria cunoaşterii, adică de colectarea informaţiilor de la experţi şi sintetizarea ei într-o formă organizată în baza de date din computer şi din sistemele computerizate, care poate fi înmagazinată şi împărtăşită (consultată) de membrii organizaţiei militare. El formează interfaţa dintre militarii din organizaţie şi înalta tehnologie (sistemele/reţelele de calculatoare) ca expert de sisteme-programe care imită abilităţile de elaborare a deciziilor ale experţilor.

Ingineria cunoaşterii este un proces de extragere a cunoştinţelor, de la un expert, cu destule detalii, dar şi de o manieră completă (în totalitate) astfel încât cunoştinţele să poată fi împărtăşite tuturor celorlalţi[6] militari din organizaţii în măsura în care au nevoie (inclusiv sistemelor informaţionale interesate).

Baza de date de cunoaştere conţine informaţii despre alte date conţinute în baza de date. Datele şi/sau informaţiile trebuie să existe într-un sistem tradiţional de management al datelor organizaţiei militare.

Managementul cunoaşterii coordonează munca inginerilor de cunoaştere şi a analiştilor de cunoaştere din organizaţiile militare. Cartografia (harta) cunoaşterii este procesul de identificare şi anume: cine şi ce ştie, cum este stocată informaţia în organizaţia militară, unde este stocată şi cum sunt informaţiile stocate în corelaţie/interdependente.

Transferul de cunoştinţe este un proces prin care o organizaţie militară e afectată de experienţa alteia (inclusiv prin lecţiile învăţate).

Cunoaşterea reprezintă informaţia care e organizată, sintetizată, sau rezumată pentru a mări înţelegerea, conştiinţa, cunoştinţa şi puterea de înţelegere a militarilor şi în primul rând a comandanţilor.[7]

Analistul de cunoaştere îi învaţă pe militarii din organizaţie şi diseminează în cadrul acesteia cele mai bune practici în acest sens. El utilizează cele mai avansate tehnologii (IT) pentru acumularea de cunoaştere şi managementul cunoaşterii.

Managementul cunoaşterii în armată (AKM) reprezintă o strategie completă (totalitară) de transformare a armatei într-un centru de lucru în reţea şi într-o forţă bazată pe cunoaştere, printr-un ansamblu de scopuri şi obiective menite să realizeze îmbunătăţirea reuşitei comandanţilor de dominare asupra deciziilor (procesului decizional).

Aceste scopuri şi obiective sunt îndreptate asupra managementului/conducerii infrastructurii tehnologiei informaţiei (IT) ca o acţiune în concordanţă cu Grila Informaţiei Globale (GIG) pentru reducerea amprentei (consumului şi acţiunilor de accesare) resurselor şi echipamentelor şi crearea accesului ubicuu (pretutindeni) AKO ca portal de întreprindere (acces) spre centrele de cunoaştere, aplicaţii funcţionale şi servicii în reţea. Scopurile principale ale AKM sunt utilizarea celor mai bune practici de conducere/administrare şi punerea accentului pe strategiile de inovare/ îmbunătăţire a capitalului uman (brainware).[8]

---

[5] Ibidem, p. 33.
[6] Idem.
[7] Ibidem, p .32.
[8] Ibidem, p. 23.

Scopurile AKM pentru asigurarea transformării maxime şi optime a forţei (organizaţiei militare) sunt următoarele: realizarea de schimburi culturale şi administrative/de conducere pentru a deveni o organizaţie bazată pe cunoaştere; integrarea conceptelor KM şi cele mai bune practici/proceduri în procesele armatei pentru îmbunătăţirea performanţei; conducerea infrastructurii ca o întreprindere pentru a mări capabilităţile/posibilităţile şi eficacitatea/eficienţa; instituţionalizarea Portalului de Cunoaştere al Armatei (AKO) ca un Portal al Întreprinderii (Organizaţiei) pentru a asigura un acces universal şi singur (în securitate/securizat) pentru întreaga armată; Exploatarea Capitalului Uman pentru Organizaţia Bazată pe Cunoaştere (KBO).

Strategia AKM asigură transformarea spre Forţa Obiectiv bazată pe un cadru corespunzător care cuprinde:

- infrastructură solidă, care aplică efectiv capitalul uman şi schimbă catalizatorii ceruţi pentru îmbunătăţirea transformării;
- infrastructură: IT (Computere, software, arhitectura, securitatea, comunicaţiile, programe şi facilităţi) cerute pentru Armata Bazată pe Reţea;
- capitalul intelectual: individual (militarul), echipa şi cunoaşterea întreprinderii (Organizaţiei), sisteme şi servicii şi strategiile de acţiune a forţelor necesare pentru îmbunătăţirea operaţiilor şi în primul rând a elaborării deciziilor;
- schimbarea catalizatorilor: politicile, resursele, managementul, cultura, procesele şi educarea care se cer pentru optimizarea adoptării organizaţiei şi mediului organizaţiei centrate/bazate pe reţea.[9]

Războiul bazat pe tehnologia informaţiei (RBIT) este de fapt o nouă treaptă – superioară a Războiului Bazat pe Reţea, care utilizează sistemele integrate de comandă şi control existente în fiecare categorie de Forţe.

Comanda şi controlul (C2) sunt elemente esenţiale în orice activitate militară şi, prin urmare, inclusiv în managementul cunoaşterii. Nu numai comandanţii şi ofiţerii de stat major, ci şi toţi ceilalţi ofiţeri, pentru scurtarea ciclului conducerii şi pentru analizarea rapidă a volumului uriaş de date şi informaţii folosesc C4i. În era informaţională, prin exploatarea IT&C[10] se asigură dezvoltarea societăţii cunoaşterii şi accesul ultrarapid ai miilor de militari ai marilor unităţi la o bibliotecă virtuală enormă. Mediul informaţional militar este global şi cuprinde militarii, organizaţiile militare, sistemele informaţionale etc., care colectează, prelucrează şi distribuie informaţiile la nivel naţional şi internaţional. Managementul militar reprezintă utilizarea unui ansamblu extins de tehnici, metode şi procedee pentru îmbunătăţirea planificării, organizării şi execuţiei operaţiilor (bătăliilor luptelor), logisticii, administrării şi achiziţiilor, prin alocarea judicioasă, optimă a resurselor şi controlul acestora. Acţiunea de implementare a capabilităţilor de război bazate pe reţea a început în SUA în anul 2002 prin adoptarea unui model al internetului pentru reţelele militare. Pe această cale militarii americani vor căuta informaţiile cu ajutorul unui motor de căutare asemănător cu Google, trecându-se astfel, de la procesul de

[9] Ibidem, p.24.

[10] IT&C = tehnologia informaţiei şi comunicaţiilor

împingere al informației la cel de extragere a acesteia. Americanii vor dezvolta sisteme de calcul distribuite, baze de date distribuite şi aplicații de colaborare complexe, care au controlul securității şi al configurării.[11] Sistemul C4ISR este un sistem de sisteme în care fiecare sistem produce şi/sau consumă servicii.[12]

RBIT este pregătit şi purtat de organizațiile militare bazate pe cunoaştere (OMBC) care pun accentul pe: crearea şi asimilarea de cunoştințe noi; colectarea, procesarea şi diseminarea în flux continuu a informației tactice şi strategice; capacitatea militarilor, a comandanților înțelepți de a lua deciziile optime, cu viteza care să le permită să ia şi să păstreze inițiativa în luptă/operație.[13] În orice entitate militară (echipă, grupă, pluton, companie, batalion şi până la organizațiile de nivel strategic) este necesar să se realizeze convergență între fenomenul cunoaşterii şi cel al managementului militar (planificare, organizare etc.), în vederea atingerii unor înalte performanțe în acțiunile militare viitoare.

Noile descoperiri în domeniul cunoaşterii umane, experiența vastă acumulată în acțiunile militare şi, în general, în operațiile militare privite nu numai ca fenomene, ci şi ca procese, dezvoltarea tehnologică fără precedent (IT&C) şi utilizarea lecțiilor învățate au condus în cele din urmă la fundamentarea conceptului de război bazat pe tehnologia informației explicat succint în această lucrare.

Din punct de vedere al conținutului său şi atât, conceptul nu este cu totul nou, întrucât anumite elemente ale acestuia au fost folosite încă din antichitate datorită lui Sun Tzî, dar conceptul propus de noi în anul 2007, în Revista de Ştiințe Militare, nr. 1 (12), Anul XII, 2007, a fost denumit inițial Războiul Bazat pe Cunoaştere, ca urmare a implementării capabilităților facilitate de rețea în armatele occidentale. Ulterior, în urma aprofundării studiului Războiului Bazat pe Rețea, a Războiului Bazat pe Efecte şi a Războiului Haotic şi mai ales a teoriei organizațiilor bazate pe cunoaştere şi a managementului cunoaşterii în organizațiile militare am ajuns la concluzia că acel concept de război bazat pe cunoaştere poate da naştere la interpretări greşite şi de aceea ne-am oprit asupra conceptului de război bazat pe tehnologia informației deoarece este mai cuprinzător, mai coerent şi mai bine fundamentat ştiințific.

Managementul ştiințific a apărut în anii 1911-1916 când Frederic Taylor şi apoi Henri Fayol au scris despre principiile managementului ştiințific (The Principles of Scientific Management) şi administrarea industrială şi generală (Administration Industrielle et generale), respectiv managementul întreprinderii industriale. Taylor şi Fayol au prezentat pentru prima dată într-o manieră ştiințifică procesul de management, elementele sale definitorii şi câteva principii care sunt valabile şi astăzi.

De aceea, nimeni nu poate spune despre războiul bazat pe tehnologia informației că este un concept vechi de când lumea, sau că exista în antichitate, când de fapt el a apărut după perfecționarea internetului şi a sistemelor integrate de comandă şi control C4ISR, după ce a fost fundamentat conceptul de management al cunoaşterii şi după ce s-au dezvoltat capabilitățile de război bazate pe rețea.

---

[11] Constantin Mincu, *Sisteme C4i. Definirea conceptelor şi evoluția acestora*, în Revista de Ştiințe Militare nr. 1 (16), anul IX, 2009, p.33.
[12] Gruia Timofte, *Revista de Ştiințe Militare*, nr. 1 (16), anul IX, 2009, p.46.
[13] *Revista de Ştiințe Militare*, Nr. 1 (12), Anul VII, 2007, p. 85.

TRANZIȚIA PUTERII

Dr. Ionel HORNEA*

Realismul înseamnă a recunoaşte ca relaţiile internaţionale sunt guvernate de o realitate mai tristă şi mai limitată decât cea care guvernează afacerile interne. Înseamnă a pune mai mare preţ: pe ordine decât pe libertate, cea din urmă devenind importantă numai după ce prima a fost creată.

ROBERT D. KAPLAN, Răzbunarea geografiei, Foreign Policy (LR), mai-iunie 2009

„Puterea în politica internațională este ca şi vremea. Orişicine vorbeşte despre ea, dar puțini o înțeleg. Precum fermierii şi meteorologii încearcă să prevadă furtunile, la fel şi liderii şi analiştii încearcă să înțeleagă dinamica distribuției puterii între națiunii. Tranziția puterilor afectează soarta fiecărei națiuni şi este adesea asociată cu cataclismul furtunilor războaielor mondiale. Dar înainte putem analiza teoriile tranzițiilor hegemonice – aceasta este ceva din efortul de conducere de a prevedea marile schimbări marile schimbări de vreme din politica internațională – trebuie, pentru început, prin a recunoaşte câteva distincții de bază dintre termenii *putere, balansul puterii* şi *hegemonie"*[1].

1. Puterea

Puterea, ca şi dragostea, este mai uşor de trăit, decât să o defineşti sau să o măsori. Ea este abilitatea de a asigura realizarea propriilor obiective. Dicționarele spun că puterea este abilitatea de a face lucruri şi de a-i controla pe alții. Robert Dahl[2], un renumit cercetător politic, defineşte puterea ca pe abilitatea de a da altora să facă,ceea ce ei nu ar vrea să facă.

Dar, când măsurăm puterea în termenii schimbării comportamentului altora, trebuie să le cunoaştem preferințele. Altfel, putem să facem o greşeală referitoare la puterea noastră, la fel cum ca şi vulpea care a gândit să-l facă să sufere pe iepuraşul când l-a aruncat într-un tufiş. Cunoscând dinainte cum se comportă alte popoare sau națiunii să în absența eforturilor noastre este destul de dificil.

Definirea din punct de vedere comportamental a puterii este utilă analiştilor şi istoricilor care dedică un timp considerabil reconstruirii trecutului, dar, practic, pentru politicienii şi liderii pare, mai repede, a fi mai efemer. Deoarece abilitatea de a-i controla pe alții este adesea asociată cu posesiunea unor resurse sigure, liderii politici, în comun, definesc puterea ca si pe o posesie a resurselor. Aceste resurse includ

---

* **Colonel (r.)**

[1] Joseph S. Nye, Jr.,The Changing Nature of World Power Political Science Quarterly, Volume 105, Issue 2 (1990, vara), p. 177.

[2] Robert A. Dahl, *Who gouverns? Democratz and Powerr in an American City,(New Haven,* Conferința presă de la Universitatea Yale, 1961.

populația, teritoriul, resursele naturale, dimensiunea economică, puterea militară si stabilitatea politică, printre altele[3]. Calitate acestei definiţii face ca puterea să pară mai concretă, măsurabilă şi predictibilă atunci când este definit comportamentul. Puterea, în acest sens, înseamnă să ai cărţile mari într-un joc de pocher internațional. O regulă de bază a pocherului este aceea dacă oponenții tăi îşi arată cărțile aceasta face ca să obțină victoria, indiferent de ceea ce ai păstrat, acoperit în mâinile tale. Dacă ştii că tu vei pierde un război, atunci nu-l mai începe.

Unele războaie, oricum, sunt începute de eventuali perdanți, care sugerează că, uneori, liderilor politici să-şi asume un risc sau să facă o greşeală. Adesea, cărțile oponenților nu sunt în totalitate arătate în jocul politicilor internaționale. Ca şi la pocher, abilitățile jucătorilor, precum bluful şi înşelăciunea, pot face o mare diferență. Chiar şi atunci când nu este înşelăciune, poate fi făcute greşeli referitor la care resurse sunt mai importante în situații particulare (de exemplu Franța şi Marea Britanie aveau mai multe tancuri decât Hitler în 1940, dar Hitler a avut o mai mare manevrabilitate şi o strategie militară mai bună). Pe de altă parte, în războaiele de durată, când s-a dispus de timp pentru mobilizare, adâncimea în teritoriu şi dimensiunea economică au devenit mult mai importante, precum Uniunea Sovietică şi SUA în Războiul 2 Mondial.

Conversia puterii este o problemă de bază care se amplifică când gândim puterea în termenii resurselor. Unele țări sunt mai bune decât altele din punct de vedere al conversiei resurselor într-o influență efectivă, la fel cum o carte ingenioasă a jucătorilor de pocher învinge, în ciuda faptului că a început cu cărți mai slabe. Puterea de conversie este capacitatea de a converti puterea potențială, aşa cum este măsurată prin resurse, pentru a realiza putere, prin schimbarea comportamentului celorlalți. Astfel, unul trebuie să cunoască priceperea unei țări de a-şi converti puterea resurselor, precum şi posesia resurselor sale de putere pentru a prevedea corect finalitatea.

Aplicarea tehnologiilor industriale în război are, de multă vreme, un puternic impact. Ştiință şi tehnologiile avansate au reprezentat, în mod particular, resurse importante de putere, încă de la începutul erei nucleare, în 1945. Dar puterea venită de la armele nucleare s-a dovedit a fi ceva înspăimântător şi distructiv, încât aplicarea sa în prezent este destul de limitată. Războiul nuclear este, pur şi simplu, prea scump, se spunea la sfârşitul anilor 50, în condițiile în care există multe situații în care folosirea forței este inadecvată sau foarte scumpă. În 1853, de exemplu, amiralul Perry a putut amenința Japonia cu bombardarea dacă nu-şi deschide porturile pentru aprovizionare şi comerț, dar este greu de imaginat că SUA ar putea, efectiv, amenința cu forța azi Japonia pentru a-şi deschide piața comercială.

Sursele schimbătoare ale puterii

Conversia puterii este o problemă de bază care apare atunci când gândim puterea în termenii resurselor. Unele țări stau mai bine decât altele în reconversia

[3] De văzut Ray S. Cline, *World Power Assessment* (Boulder, Cob.: Westview Press, 1977); Hans J. Morgenthau, *Politics among Nations* (New York: Alfred Knopf, *1955),* cap. 9; and Klaus Knorr, *The Power of Nations* (New York: Basic Books, 1975)*,* cap. 3, 4.

resurselor într-o influență efectivă. Analiştii politici au argumentat că sursele puterii se mişcă, în general, înainte de la accentul pus pe forțe militare şi cucerire care au marcat era timpurie. În evaluarea puterii internaționale astăzi, deşi factori precum *tehnologia*, *educația* şi *creşterea economică* păreau că ți-au ocupat definitiv poziția determinantă, devenit mult mai importanți, cercetători precum în timp ce Robert Kaplan, care afirmă că *„oamenii şi. ideile influențează evenimentele, dar geografia le determina in sens larg, astăzi mai mult ca niciodată"* şi situația creată de Rusia, prin oprirea temporară a furnizării de gaze naturale către Europa, au demonstrat că *geografia*, *populația* şi *materia primă* nu au devenit mai puțin importan□i. Richard Rosecrance arată că până în 1945 lumea a balansat între un sistem teritorial care cuprindea statele ce vedeau puterea în termenii întinderilor mari de teren şi un sistem comercial „bazat în statele care recunoşteau că autosuficiența este o iluzie"[4]. În trecut, spune Rosecrance, „ era mai ieftin să stabileşti dimensiunea teritoriului unui stat prin forță, decât să dezvolți un sistem economic sofisticat şi un aparat comercial necesar pentru a dirija beneficiul din schimburile comerciale cu acesta[5].

Astfel, probabil că suntem în „perioada Japoneză" în politica mondială. Japonia a procedat, cu siguranță, mult mai bine cu strategia sa de stat comercial, după 1945, când a pus-o în practică pentru crearea unei mari Asii de Est – sfera de coprosperitate în anii 30. Dar securitatea Japoniei vis-à-vis de marii vecini militari – China şi Rusia– depinde în mod hotărâtor de asigurarea protecției de către SUA. Pe scurt, chiar dacă putem defini clar puterea, a rămas încă foarte dificil să definim exact ceea ce priveşte relațiile privind resursele particulare ale acesteia. Astfel, putem trece mai repede la concluzia că toate trendurile favorizează puterea economică sau state precum Japonia sau China şi India de astăzi.

Ca şi altă formă a puterii, puterea economică nu poate fi măsurată simplu, în termenii resurselor tangibile. Aspectele intangibile sunt, de asemenea, importante. De exemplu, rezultatele generale depind de negocieri, iar negocierile depind de costurile relative în situații particulare şi de abilitatea convertirii puterii potențiale în efecte. Costurile relative sunt determinate nu numai de totalul cheltuielilor cu resursele economice măsurabile ale unei țări, dar şi, de asemenea, gradul de interdependență în relaționare dintre părți. Dacă, de exemplu, SUA şi Japonia depind una de alta, dar gradul de dependență este diferit, atunci asimetria creată este o sursă de putere. Statele Unite pot fi mai puțin vulnerabile decât Japonia dacă relațiile dintre acestea se diminuează şi poate utiliza amenințarea ca pe o sursă de putere[6].

Un alt considerent este acela că multe țări mari găsesc astăzi cheltuielile militare ca foarte scumpe pentru a le planifica în perioadele următoare. Aceasta a rezultat din periculoasa escaladarea nucleară, dificultatea dirijării populației sărace în state sărace din alte zone de pe glob sau continent, pericolul ruperii relațiilor

[4] Kenneth N. Waltz, *Theory of International Politics* (Reading, Mass.: Addison-Wesley, 1979), 172.
[5] Richard N. Rosecrance, *The Rise of the Trading State* (New York: Basic Books, 1986), pp 16, 160.
6 Robert 0. Keohane and Joseph S. Nye, Jr., Power and Interdependence (Boston: Little, Brown, 1977), cap. 1. De văzut şi R. Harrison Wagner, "Economic Interdependence, Bargaining Power and Political Influence," International Organization 41 (Summer 1988): pp. 461-84.

profitabile din alte cauze şi opoziţia publică. În cadrul democraţiilor vestice acestea au prelungit şi a scumpit conflictele militare. Chiar şi aşa, *creşterea costurilor* forţelor militare *nu înseamnă că acestea vor fi excluse*[7]. Din potrivă, într-un sistem anarhic de state, unde resursa ultimă este autoajutorul, aceasta nu se poate întâmpla niciodată[8]. În asemenea situaţii, statele pot justifica costurile de utilizare a forţei.

Chiar dacă utilizarea directă a forţei a fost interzisă în cadrul unui grup de state, forţa armată va continua să joace un rol politic important. De exemplu, rolul militar al Americii în descurajarea ameninţărilor la adresa aliaţilor sau de asigurare a accesului la resursele cruciale, precum petrolul din Golf, înseamnă că oferirea unei forţe de protecţie poate fi utilizată în negocierea situa□iilor. Uneori legătura poate fi directă, cel mai adesea fiind un factor nemenţionat în mod deschis, dar prezent în spatele minţii negociatorilor.

În plus, există păreri care uneori o denumesc „a doua faţă a puterii”[9]. Dându-i o altă interpretare, poate fi numită metoda de direcţionare sau de comandă a exercitării puterii. Puterea de comandă poate rămâne un stimulent („ morcovii) sau o ameninţare (bâtul). Dar există, de asemenea, un mod indirect de exercitare a puterii. O ţară îşi poate realiza finalităţile prin a urma calea politică, deoarece şi alte state vor să o urmeze sau a agrea un sistem care poate produce asemenea efecte. În acest sens, este foarte important să-ţi organizezi agenda şi să structurezi situaţia în lumea politică ca şi cum tu le-ai da altora să se schimbe într-o situaţie dată. Acest aspect al puterii – de a da altora ceea ce tu doreşti să ai – a putut fi denumit comportament de putere indirect sau cooptiv. Este un contrast în a asigura un comportament de putere, dându-le altora ceea ce tu doreşti[10]. Puterea cooptivă poate rămâne în atracţia unor idei sau în abilitatea de a stabili agenda politică într-un mod care să modeleze preferinţele pe care alţii le exprimă. Celebrul truism *„părinţii adolescenţilor ştiu că dacă ei au structurat convingerile şi preferinţele copiilor, puterea lor va fi mai mare şi de mai lungă durată, decât dacă s-ar fi bizuit pe un control activ”* este perfect valabil în derularea analizei cauzelor şi modului de manifestare al puterii. Similar, liderii politici şi filozofii au înţeles de mult puterea care vine din stabilirea agendei şi din determinarea cadrului de dezbatere. Abilitatea de a stabili preferinţe tinde a fi asociată cu puterea intangibilă a resurselor precum *cultura*, *ideologia*, şi *instituţiile*. Această dimensiune a putut fi gândită ca şi *putere soft,* în contrast cu puterea dură a

7 Joseph S. Nye, Jr., The Changing Nature of World Power, Political Science Quarterly Volume 105, Issue 2 (Summer, 1990), pp.177-192

8 Idem.

9 Peter Bachrach and Morton S. Baratz, *“Decisions and Nondecisions: An Analytical Framework,”* American Political Science Review 57 (September 1963): 632-42. De văzut, de asemenea, Richard Mansbach and John Vasquez, In Search of Theory: A New Paradigm for Global Politics (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall, 1981).

10 Susan Strange utilizează termenul de *structural power,* prin care ea defineşte ceea ce numim „puterea de a modela şi determina structurile politicii economice globale.

comenzii, care în mod uzual este asociată cu puterea economică şi militară[11] - *puterea hard*.

În era unor economii bazate pe informaţii şi o independenţă transnaţională, puterea a devenit mai puţin transferabilă, mai puţin tangibilă şi mai puţin coercitivă. Oricum, transformarea puterii încă este încă incompletă. Secolul XXI va vedea, cu siguranţă, o creştere mai mare a rolului puterii informale şi a celei instituţionale, în condiţiile în care forţa militare va rămâne, cu siguranţă, un factor important. Dimensiunea economică, atât în planul resurselor naturale, cât şi al pieţei, va rămâne, de asemenea, importantă, urmând să asistăm la o creştere a rolului sectorului serviciilor în economiile moderne, distincţia dintre servicii şi producţie continuând să rămână neclară. Informa□ia va fi mult mai bogată şi resursa cea mai importantă va fi capacitatea organizaţională pentru un răspuns rapid şi flexibil. Coeziunea politică va rămâne importantă, aşa cum va fi şi cultura universală populară. Pentru unele din aceste chestiuni marii jucători sunt pregătiţi, altele, încep să apară. Şi problema este atât pentru SUA, cât şi pentru ceilalţi competitori majori – Europa, Japonia, China. Dar, în ceea ce priveşte puterea, pentru început, trebuie să ne uităm la parteneri atunci când analizăm distribuţia ei – echilibrul şi hegemonia, cum s-au schimbat ele de-alungul istoriei şi ce implică acestea în prezent şi mai ales pentru SUA.

Echilibrul puterii

Relaţiile internaţionale sunt departe de a fi o ştiinţă precisă. Condiţiile, de la perioade la perioade, au diferit totdeauna prin detalii importante, iar comportamentul uman reflectă opţiuni personale. Adesea, teoreticienii suferă deoarece refuză, uneori, să încerce să privească de la distanţă, preferând să continue să observe tot din mijlocul derulării evenimentului. Aceasta demonstrează că acele teorii ale puterii - care sunt în acelaşi timp simple şi exacte – lipsesc, iar oamenii politici (şi aceea care încearcă să explice comportamentul) trebuie, încă, să generalizeze în scopul de a trasa o cale prin acest evident haos al evenimentelor. Unul dintre cele mai stabile şi utilizate concepte este cel al *echilibrului puterii*, pe care filozoful secolului XVII,

[11] Distincţia dintre resursele puterii soft şi puterii hard este una a diferenţierii, atât în natura comportamentului, cât şi tangibilitatea acestora. Ambele tipuri de aspecte au aspecte privind realizarea acestora, oferite de controlul comportamentului altora. Puterea de comandă – abilitatea de a schimba ceea ce alţi fac – poate să se bazeze pe coerciţie ori pe stimulent. Puterea cooptivă – abilitatea de a modela ceea ce alţii *vor* – poate să se bazeze pe atractivitatea unei culturi sau ideologii sau pe abilitatea de a manipula agenda preferin□elor politice într-o manieră care face ca actorii politici să nu-şi poată exprima anumite preferinţe deoarece acestea par a fi nerealiste. Formele de comportament ale puterii de comandă şi cea cooptivă se dezvoltă continuu, uan în cealaltă. Puterea de comandă – coerciţie- stimulare – stabilirea agendei – atractivitate – Puterea cooptivă. Mai departe, resursele puterii soft tind a fi asociate cu cu mediul puterii cooptive, întrucât resursele puterii hard sunt, în mod uzual, asociate cu comportamentul de comandă. Dar relaţionarea este imperfectă. De exemplu, ţările pot fi atrase de altele cu putere de comandă prin mitul invincibilităţii şi puterea de comandă poate fi folosită uneori pentru stabilirea instituţiilor care, ulterior, pot fi privite ca legitime. Dar asocierea generală este destul de puternică pentru a permite utilizarea rapidă a resurselor puterii hard şi soft., Joseph S. Nye, Jr., The Changing Nature of World Power, Political Science Quarterly Volume 105, Issue 2 (Summer, 1990), pg. 181

David Hume[12], îl denumea „regula constantă a politicilor prudente". Pentru secole, echilibrul puterii a fost punctul de plecare pentru discuțiile serioase în politicile internaționale.

Ca o extensie, echilibrul puterii este adesea un predictor al modului cum statele se vor comporta. Aceasta însemnă că statele se vor alinia într-o manieră care va preveni ca nici unul dintre acestea să se dezvolte ca o putere preponderentă. Aceasta are la bază două ipoteze: aceea că *statele există într-un sistem anarhic, fără o guvernare înaltă* şi aceea că *liderii politici vor acționa, în primul rând, pentru reducerea riscului asupra independenței propriilor state*. Politica echilibrului puterilor ajută la explicarea de ce în timpurile moderne un stat mare nu poate să se dezvolte vreodată într-un imperiu mondial şi de aceea statele vizează creşterea puterii lor prin intermediul unei dezvoltări interne şi a unor alianțe externe. Echilibrul puterii previzionează că dacă un stat pare să devină prea puternic, celelalte state se vor alia împotriva sa, pentru a preveni amenințările la adresa independenței lor. Atunci, acest comportament prezervă structura sistemului de state.

Oricum, nu toate predicțiile privind echilibru al puterii sunt atât declare. De exemplu, acele teorii implică faptul că aceste profesii ale încrederii ideologice vor fi simple predicții privind comportamentul. Dar, disprețul criticismului britanic față de notoriul pact Hitler-Stalin, din 1939, a reprezentat urgentarea unei alianțe cu Uniunea Sovietică în 1941. Mai târziu, echilibrul puterii nu a însemnat că liderii politici trebuie să maximizeze puterea statelor lor în viitorul imediat, înțelegând că o uniune a statelor puternice (*bandwagoning)* comparativ cu una a celor slabe ar aduce un profit imediat mult mai mare. Aşa cum i Mussolini a descoperit în nefericitul său pact cu Hitler – dezavantajul în *bandwagoning* este că independența, într-o alianță pe termen lung cu un stat puternic, îți poate fi amenințată. Astfel, a spune că statele vor acționa pentru a balansa puterea este de o maximă generalizare în relațiile internaționale, fiind încă departe de a deveni un element de predicție perfect. Apropierea şi percepțiile amenințării afectează modul în care echilibrul puterii este perimat[13]. Un stat mic precum Finlanda, pentru moment, nu va încerca să balanseze o mare putere, precum Rusia. În schimb, el vizează să-şi prezerve independența prin neutralitate. Echilibrul puterii şi expresia „inamicii inamicului meu sunt prietenii mei" ajută la explicarea conturului larg al lumii politice, dar numai când apropierea şi percepția pericolului sunt luate în considerare. SUA a fost, pentru o lungă perioadă, după 1945, cel mai puternic stat. O aplicare mecanică a echilibrului puterii putea să reprezinte o predicție privind o alianță împotriva SUA. Dar, de fapt, Europa şi Japonia s-au aliat cu SUA, deoarece Uniunea Sovietică, de i slabă privită ca putere în general, reprezenta o amenințare proximă pentru vecinii săi. *Geografia* şi *psihologia* sunt, împreună, factori importanți ai geopoliticii.

[12] David Hume, "Of the Balance of Power" in Charles W. Hendel, ed., *David Hume's Political Essays* (1742; retipărit la Indianapolis,Ind.: Bobbs-Merrill, 1953), pg. 142-44.

[13] Stephen M. Walt, "Alliance Formation and the Balance of Power," *International Security* 9 (Spring1985): 3-43. See also by Walt, *The Origins of Alliances* (Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 1987), 23-26, 263-66.

Termenul de *echilibru al puterii* este uneori utilizat nu ca o predicție a politicii , ci ca o prezentare a modului cum puterea este distribuită. În ultimul caz, este mult mai concret să se refere la distribuția puterii. În alte cazuri, termenul este utilizat pentru a se referi la o distribuție egală a puterii, ca o pereche a unor scări nedefinite. Problema acestei utilizări este aceea că ambiguitățile măsurării puterii face dificilă determinarea existenței unui echilibru al balanței. Propriu-zis, marile îngrijorări în politicile mondiale tind să se ajungă la inegalități ale puterii şi, în particular, la schimbări majore în inegala distribuție a puterii.

Hegemonia în istoria modernă

Indiferent cum este măsurată puterea, o distribuție egală a puterii între state importante este relativ rară. Cel mai adesea, procesele unei dezvoltări inegale, care reflectă realist o lege de bază a politicilor internaționale, înseamnă că anumite state vor fi în creştere, iar altele în declin. Aceste tranziții în distribuția puterii stimulează declarațiile de formare a alianțelor, de construire a armatelor. iar asumarea acestui risc în menținerea echilibrului poate să oprească această creştere. Dar echilibrul puterii nu previne totdeauna apariția unui stat dominant. Teoria hegemoniei şi a tranziției puterii încearcă să explice de ce unele state, care devin preponderente, pierd mai târziu această preponderență.

> *„Precum liniile de falie care determină cutremurele, viitorul politic va fi definit de conflicte si instabilități care descriu o logica geografică similară”*
>
> ROBERT D. KAPLAN, Răzbunarea geografiei, Foreign Policy (LR), mai-iunie 2009

Încercând să explice cauzele războaiele majore ale lumii, observatorii au citat incertitudinile asociate cu tranziția puterii, la fel ca şi la începuturile vechii Grecii. Schimbările în distribuția internațională a puterii creează probabil condițiile pentru a conduce la cele mai importante războaie[14]. Oricum, deşi tranziția puterii oferă o avertizare utilă despre perioada de creştere a riscului, nu există o lege de fier a războiului hegemonic. Dacă ar fi existat, Mare Britanie şi SUA ar fi putut să ducă un război la începutul acestui secol, când americanii i-au depăşit pe britanici din punct de vedere al puterii economice şi navale in Hemisphere-ul de vest. În schimb, când SUA a sprijinit Venezuela în disputa referitoare la granițe cu Guiana Britanică, în 1895, liderii britanici au calmat creşterea puterii americane, în loc să meargă la un război cu ei[15].

Când puterea este distribuită inegal, liderii politici şi teroriştii folosesc termeni precum *imperiu* sau *hegemonie*. Cu toate că au existat multe imperii în istorie, acestea, în lumea modernă, nu includ toate țările mari. Chiar Imperiul Britanic, la începutul acestui secol, includea un sfert din populația globului, Britania era una din cele o jumătate de duzină de mari puteri în echilibrul global al puterii. Termenul de hegemonie este utilizat pentru o varietate mare de situații în care un stat pare a avea considerabil mai multă putere decât altul. De exemplu, pentru mult timp

[14] A. F. K. Organski and Jack Kugler, *The War Ledger* (Chicago: University of Chicago Press, 1980), cap. 1.

[15] Stephen R. Rock, *Why Peace Breaks Out: Great Power Rapprochement in Historical Perspective* (Eitată de Chapel Hill: Universitatea Carolina de Nord, 1989).

China a acuzat Uniunea Sovietică pentru că viza hegemonia în Asia. Când liderul sovietic Mihail Gorbaciov şi liderul chinez Den Xiaoping s-au întâlnit în 1989, au promis că „nicio parte nu va viza niciodată hegemonia în nicio formă sau în nicio parte a lumii[16].

Cu toate că, aşa cum am subliniat deja, cuvântul vine din greaca veche şi se referă la dominaţia unui singur stat asupra altora din sistem, el este folosit în diverse şi confuze moduri. O parte a problemei este că distribuţia inegală a puterii este o problemă de rang şi nu există acorduri generale despre cât de mare inegalitate şi care tipuri de putere constituie hegemonia. Cel mai adesea, hegemonia este folosită pentru a se referi la comportamente diferite şi grade diferite de control, care fac analiza mai obscură, decât să o clarifice. De exemplu, Charles Doran menţionează agresivitatea militară, în timp ce Robert Keohane se orientează către preponderenţa resurselor economice. Robert Gilpin foloseşte uneori termenii *imperial* şi *hegemonic,* interşanjabili, pentru a se referi la o situaţie în care „un singur stat puternic controlează sau domină statele mai mici [mai puţin importante] din sistem.[17]

Joshua Goldstein defineşte în mod curent *hegemonia* ca „a fi capabil să dictezi sau cel puţin să domini, regulile şi aranjamentele prin care relaţiile internaţionale, politice şi economice sunt conduse… Hegemonia economică implică abilitatea de a centra economia mondială în jurul tău. Hegemonia politică înseamnă a fi în măsură să domini lumea din punct de vedere militar”[18]. Oricum, există încă două întrebări la care trebuie să se răspundă, care privesc modul în care termenul *hegemonie* este folosit. *Prima,* care este scopul controlului hegemonic? În lumea modernă, o situaţie în care o ţară poate dicta asupra acordurilor politice şi economice a fost extrem de rară. Cele mai multe situaţii au fost cele regionale, precum cele ale puterii sovietice în estul Europei, influenţa americană în Caraibe şi controlul Indiei asupra vecinilor săi mai mici – Sikkim, Bhutan şi Nepal[19]. În plus, cineva poate găsi situaţiile în care o ţară a fost capabilă să stabilească regulile şi aranjamentele care guvernează probleme specifice din lumea politică, precum rolul americanilor în problema banilor sau a comerţului în etapa de început, în anii de după război. Dar acolo nu a fost ceva global,sistemul unei largi hegemonii durând ultimele două secole. În mod contrar, mitul despre *Pax Britanica* şi *Pax America,* hegemoniile au avut, mai degrabă, un specific regional şi profitabil, decât unul general.

În *al doilea* rând, trebuie să întrebăm ce tip de resurse sunt necesare pentru a produce un anumit grad al controlului hegemonic. Este necesară o putere militară? Sau este suficient să ai preponderenţă în resurse economice? Cum se relaţionează, una cu cealaltă, aceste două tipuri de surse ale puterii? În mod clar, răspunsul la

[16] “New Era declared as China Visit Ends,” International Herald Tribune, 19 mai 1989.
[17] Charles F. Doran, The Politics of Assimilation: Hegemony and Its Aftermath (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1971),
[18] Joshua S. Goldstein, Long Cycles: Prosperity and War in the Modern Age (New Haven, Conn.: Yale University Press, 1988), 281.
[19] James R. Kurth, “Economic Change and State Development” in Jan Triska, ed., *Dominant Powers [and Subordinate States: The United States in Latin America and the Soviet Union in Eastern Europe* (Durham, N.C.: Duke University Press, 1986), 88.] *HHC*: [din paranteze] este prezentat la p.187 din original.

aceste întrebări pot să ne vorbească despre o mare afacere a viitorului, în care Japonia putea fi un gigant economic şi un pitic din punct de vedere militar, în timp ce Rusia poate pierde într-o situaţie contrară. O atentă privire asupra jocului creşterii puterii economice, pe de o parte şi a puterii militare, pe de altă parte, amplifică dubiile referitoare la nivelul hegemoniei americane în perioada de după Războiul 2 Mondial. Distincţia dintre cele două definiţii, în termenii resurselor sau ai comportamentului şi importanţa scopului arătat sunt prezentate în tabelele de mai jos:

Abordarea Hegemoniei [20]

Tabelul 1

	Resursele puterii	**Comportamentul puterii**	**Obiectivul**
Hegemonia politică/militară	Forţe Terestre/Forţe Navale (Modelski)	Defineşte ierarhia militară (Doran)	Global sau regional
Hegemonia economică	Materii prime, materiale, capital, pieţe, producţie (Keohane)	Stabileşte reguli pentru afaceri (Goldstein)	General sau specific la obiect

Tabelul 2

State care au încercat realizarea hegemoniei	**Războaie urmate de hegemonii**	**Noua ordine de după război**
Spania habsburgică	Războiul de treizeci de ani, 1618-1648	Pacea de la Wesfalia, 1648
Ludovic al XIV-lea al Franţei	Războaiele lui Ludovic al XIV-lea	Tratatul de la Utrecht, 1713
Napoleon al Franţei	1792-1815	Congresul de la Viena, 1815
Germania (şi Japonia)	1914-1 945	ONU, 1945

Teoria tranziţiei hegemoniei şi stabilităţii

Nici un stat nemodernizat nu a fost capabil să dezvolte o putere militară suficientă pentru a transforma echilibrul de putere într-o hegemonie de lungă durată în care un stat poate domina lumea din punct de vedere militar.

Şcoala economiştilor politici neomarxişti a încercat să răspundă la întrebări similare despre relaţiile dintre hegemonia economică şi cea militară, dar teoriile lor sunt neconvingătoare. De exemplu, formularea dată de Immanuel Wailerstein defineşte hegemonia ca pe o situaţie în care puterea este astfel nebalansată dacă

[20] *Joseph* S. Nye, Jr, *The Changing Nature of World Power*, Political Science Quarterly, Volume 105, Issue 2 (Summer, 1990), pg. 187.

„o putere poate, în mare parte, să-şi impune regulile şi voința (în cel mai rău caz printr-un veto efectiv) în domeniile economic, politic, militar, diplomatic şi chiar în cel cultural. Baza materială a unei asemenea puteri constă în abilitatea spiritelor întreprinzătoare care sălă□luiesc în această putere de a opera mult mai eficient în toate cele *trei domenii* economice majore – producție agroindustrială, comerț şi finanțe”[21]

Conform cu Walierstein, hegemonia este rară şi „se referă la un interval scurt în care se află simultan un avantaj în toate cele trei domenii”. În acelaşi timp, puterile majore devin „state cliente *de facto”*. Referitor la această situație, Walierstein pretinde că au existat numai trei situații moderne de hegemonie – în Olanda, 1620-1650, în Anglia, 1815-1873 şi în SUA 1945-1967 (vezi tabelul de mai jos).

Viziunea neo-marxistă asupra hegemoniei

Tabelul 3

Hegemonia	*Războiul care a asigurat hegemonia*	*Perioada de dominare*	*Declinul*
Dutch	Războiul de 30 de ani , 1618-1648	1620-1650	1650-1672
British	Războaiele napoleonene, 1792-1815	1815-1873	1873-1896
American	războaiele I şi II Mondial, 1914-1945	1945-1967	1967-

Sursa: Immanuel Wallerstein, *The Politics of the World Economy* (New York: Cambridge University Press, 1984), pp. 41-42.

Alții au încercat să organizeze trecutele perioade de hegemonie în cicluri de câte un secol. În 1919, politicianul britanic Sir Halford Mackinder a susținut că o creştere inegală între națiuni tinde să producă o producă un război mondial pentru hegemonie la fiecare câte o sută de ani[22]. Mai recent, omul de știință din domeniul politicii, George Modelski a propus ciclul de o sută de ani pentru a vedea schimbările în liderşipul mondial (vezi Tabelul 4). În această viziune, un lung ciclu a început cu un conflict major global.

[21] Immanuel M. Wallerstein, The Politics of the World-Economy: The States, the Movements, and the Civilizations: Essays (New York: Cambridge University Press, 1984), pp. 38 şi 41.
[22] Halford J. Mackinder, Democratic Ideals and Reality: A Study in the Politics of Reconstruction (New York: Henry Holt and Co., 1919), pp. 1-2.

Ciclurile lungi ale leadership-ului mondial[23]

Tabelul 4

Ciclul	Război global	Preponderența	Declinul
1495-1580	1494-1516	Portugalia, 1516-1540	1540-1580
1580-1688	1580-1609	Olanda, 1609-1640	1640-1688
1688-1792	1688-1713	Anglia, 1714-1740	1740-1792
1792-1914	1792-1815	Britain, 1815-1850	1850-1914
1914-	1914-1945	SUA, 1945-1973	1973-

Sursa: George Modelski, *Long Cycles in World Politics* (Seattle: University of Washington Press, 1987), 40, 42, 44, 102, 131, 147.

Un singur stat apare atunci ca o nouă putere mondială şi îşi legitimează preponderența prin tratatul de pace care urmează după conflict [preponderența este definită ca având cel puțin jumătate din resursele disponibile pentru păstrarea ordinii globale]. Noul lider securizează proviziile şi ordonă noului sistem internațional. În timp, cu toate acestea, liderul îşi pierde legitimitatea şi desconcentrarea puterii conduce la alt război mondial. Noul lider care apare din acest război poate să nu fie chalangerul fostului lider, ci unul dintre cei mai inovativi aliați din coaliția învingătoare (aşa cum nu Germania a înlocuit Marea Britanie, ci SUA). În conformitate cu teoria lui Modelski, SUA şi-a început declinul în 1973[24].

Referindu-se la valabilitatea acestor teorii, Joseph S. Nye, Jr[25]. subliniază că „Modelski şi succesorii săi sugerează că procesele de declin sunt asociate cu lungi oscilații în economia globală. Ei asociază o perioadă de creştere a prețurilor şi de scădere a resurselor cu pierderea puterii şi concentrarea puterii cu căderea prețurilor, abundența de resurse şi inovația economică[26]. Oricum, în legătura dintre ciclurile economice şi politice aceşti teoreticieni sunt acaparați de controversele care înconjoară lungul ciclu al teoriei".

[23] Joseph S. Nye, Jr. *,The Changing Nature of World Power Political Science Quarterly, Volume 105, Issue 2 (1990, vara), pp. 177-192.

24 George Modelski, "The Long Cycle of Global Politics and the Nation-State," Comparative [Studies in Society and History 20 (April 1978): 214-35; George Modelski, Long Cycles in World Politics (Seattle: University of Washington Press, 1987).], p.191.

25 The Changing Nature of World Power, Political Science Quarterly, Volume 105, Issue 2 (Summer, 1990), p. 190.

26 . William R. Thompson, On Global War: Historical Structural Approaches to World Politics (Columbia: University of South Carolina Press, 1988), cap. 3, 8.

Mulți economiști sunt sceptici cu privire la practica alegerii lungilor oscilații economice, precum și la datarea ciclurilor istorice, delimitându-se de acei care folosesc acest concept[27].

În plus, nu ne putem raporta la *teoria ciclului lung* pentru a prezice exact viitorul unei mari puteri. Tratamentul Modelski, aplicat istoriei politicii este cel mai bun puzzel. De exemplu, el consideră Portugalia cu cele șase secole de hegemonie ca un hegemon mai degrabă decât Spania, în ciuda faptului că Spania a controlat un mare imperiu peste mări, înghițind și Portugalia un secol mai târziu. De asemenea, Anglia este considerată un hegemon între 1714 și 1740, în ciuda faptului că în secolul al XVII-lea Franța a fost o mare putere. Categoriile lui Modelski sunt curioase parțial, deoarece folosesc puterea navală ca o condiție sine qua non a puterii globale, rezultată dintr-o viziune trunchiată a istoriei militare și diplomatice[28]. Cu toate că puterea navală a fost foarte importantă pentru țările care se bizuiau pe posesiile de peste mări, balanța în Europa a fost dată de armatele terestre. Anglia nu și-a putut permite să-și ignore armata terestră și să se bazeze, exclusiv, pe forța sa navală, iar pentru a păstra echilibrul puterii, a avut o puternică implicare în războaiele terestre de pe continent la începutul sce. XVII, XIX și XX. Mai clar, Modelski a subapreciat forța navală a Spaniei în sec. XVI, precum și pe cea a Franței, care a copleșit-o numericește pe cea a Angliei a sfârșitul sec. XVII[29].

Definițiile vagi și schematizarea arbitrară ne avertizează asupra caracterului inadecvat al unor asemenea mari teorii privind hegemonia și declinul. Mulți teoreticieni ai tranziției hegemoniei „tind să modeleze istoria conform propriilor teorii, concentrându-se asupra unor resurse particulare ale puterii și neglijându-le pe altele. Un exemplu este explicarea sărăcăcioasă a relațiilor dintre puterea militară și cea politică și legătura neclară dintre declin și războaiele majore”[30]. Cu toate că până în prezent au avut loc războaie între marile puteri, în proporție de 60% din cei 1500 de ani care au trecut, nu există o multitudine dintre acestea care să adere la această schemă. În ciuda faptului că doar în nouă războaie au fost implicate toate marile puteri și au produs un nivel ridicat de pierderi, câteva dintre acestea, cum este Războiul de șapte ani (1775-1763), nu sunt considerate hegemonice, în nicio schemă. Așa cum conclude și sociologul Pitirim Sorokin, „nu periodicitatea este demnă de atenție”[31]. În cel mai bun caz, schematizarea hegemoniei și războiului este numai sugestivă. Ea nu oferă o bază demnă de încredere pentru previzionarea viitorului unei mari puteri sau pentru evaluarea riscului unui viitor război mondial, odată cu intrarea noastră în sec. XXI. Analogiile istorice libere despre declin și falsele teorii politice

27 Richard N. Rosecrance, “Long Cycle Theory and International Relations,” International Organization 41 (Spring 1987): 291-95. O interesantă dar fundamental neconvingătoare discuție despre această probă poate fi găsită și la Goldstein, Long Cycles.

28 Ibidem.

29 Paul Kennedy, The Rise and Fall of the Great Powers: Economic Change and Military Conflict from 1500 to 2000 (New York: Random House, 1987), p. 99.

30 Ibidem.

31 Pitirim Aleksandrovich Sorokin, *Social and Cultural Dynamics: A Study of Change in Major Systems of Art, Truth, Ethics, Law and Social Relationships* (1957; retipărită la Boston: Porter Sargent, 1970), p. 561.

deterministe nu sunt, pur şi simplu, academice; ele pot conduce la politici neadecvate. Problema reală a perioade de după Războiul Rece nu vor fi provocările pentru hegemonie, ci noile provocări privind independența transnațională.

Pentru a putea descrie cât mai sugestiv *tranziția hegemoniei* în sec. XXI, cred că putem prelua ceea ce se spunea despre percepția vizualului, transmisă de Monet în sec. XX: „a intrat în sec. al XX-lea prin crearea unei punți ideale între forma finită a secolului trecut şi cea contemporană, abstractă şi informală”[32].

[32] *Monet*, Colecția „Pictori de geniu, Adevărul, ed. 2009, p. 148.

INDEX DE AUTORI

ALBU, Ioana, 133
ALEXEI, Adrian, 38
ANTONESCU, Olimpiodor, 152
ATANASIU, Mirela, 142
BALABAN, Constantin-Gheorghe, 207
BARBAROS, Corina, 166
BĂLĂCEANU, Virgil, 188
BOGZEANU, Cristina, 55
BUZOIANU, Garofița, 201
CHEȚE, Emil-Victor, 284
COȘEREANU, Liviu, 31
CRĂCIUN, Marius Dumitru, 214
DINICU, Anca, 224
DOBRE, Adrian Marius, 291
DULGHERU, Virgil, 38
HORNEA, Ionel, 442
ILINCA, Dragoş, 319, 335
IONESCU, Cornel, 284
KISS, Sorinel-Dorel, 253
LAZĂR, Claudiu, 69, 348
LIXANDRU, Cristina, 359
MAFTEI, Lucian, 353
MAXIM, Iulian, 359, 372
MINCU, Constantin, 20
MOLDOVEANU, Daniel Andrei, 49
MORARIU, Gabriela, 96
NAGHI, Gabriel, 105
NEDELCU, Ion, 38
PAPOI, Alina, 383
PĂVĂLOIU, Catherine, 385, 395
PISO, Marius I., 11
PÎRVA, Mihai, 402
POP, Nelu, 425
RĂDUCANU, Dan, 38
RACHERU, A. L., 11
ROMAN, Vasile, 80, 88
SAVU, Gheorghe, 244
SEMCU, Adrian Emanoil, 277
SIMION, Iulia, 11
SILION, Costică, 232
SITEANU, Eugen, 437
TĂNASE, Tiberiu, 264
TOMOIAGĂ, Tiberiu, 31, 38
VÂSC, Alexandru, 38
VICOL, Sorin, 74
VÎLCEA, Corina, 119, 126